6
36-E
31

.11.nº 8

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
1 I
36

M

6-36. E. 31

D. EMMANVELIS
THESAVRI
INSCRIPTIONES.

BIBLIOTECA NAZIONALE C. E.
ROMA

D. EMMANVELIS THESAVRI
COMITIS,
ET MAIORVM INSIGNIVM
EQVITIS.

INSCRIPTIONES

Quotquot reperiri potuerunt;
Opera & diligentia

EMMANVELIS PHILIBERTI PANEALBI,
In Auguſtotaurinenſi Almâ Vniuerſitate, Sacrorum Canonum Interpretis Primarij.

Cum eiuſdem Notis & Illuſtrationibus.

EDITIO TERTIA.

Innumeris mendis Authoris manu expurgata.

Multiſque Inſcriptionibus,
Et Indice perutili Rerum notabiliorum aucta.

ROMÆ, M. DC. LXVII.
Sumptibus Blaſij Diuerſini, & Felicis Ceſaretti.
Superiorum permiſſu.

EMINENTISS.MO AC REVERENDISS.MO

PRINCIPI

HIERONYMO FARNESIO

FARNESIORVM PRINCIPVM FAMILIAE
Primęuâ e Stirpe, generoſiſſimo Palmiti:
Qui cùm Gentilitiæ claritatis commendatione
Ab ipſo Iuuentæ limine,
Purpûreum ad Faſtigium tranſilire meruiſſet;
Ducente tamen Virtute,
Gradatìm ſcandere decreuit;
Vt ſingulis Miniſterijs,
Singula Nobilibus Exempla panderet.
Itaque;
Maximorum Quinque Pontificũ emenſus Regnũ;
Primùm in Camerali Athenæo
Tantâ Iudicem integritate geſſit,
Vt Libram ad ęſtimandas,
Gladium ad reſecandas lites,
Fugiente ab Aſtreâ vindicaſſe, ſit viſus.
Tùm Rhæticam ad Rempublicam
Ceu Lydios ad Lapides,
Miſſus;
Inalpinis illis Populis,
Virtutum exactiſsimis exploratoribus,
Non ſolùm approbationi, ſed miraculo fuit.
Romæ deinde Gubernator,

Tantâ Prudentiâ Gubernaculum rexit;
Vt nouo quoque hoc argumento,
Romam Vrbium Caput indubiè crederent,
Qui tale Romæ Caput viderent.
Iam Epiſcoporum, & Regularium
Sacræ Congregationi aggregatus,
Superfluum eſſe Numerum docuit;
Cùm in Vnius Pectore,
Tota poſſet Congregátio numerari.
Pontificiæ verò Domus Magiſtérium Supremum
Ità ſuſtinuit;
Vt qualis eſſet Domus, ex Magiſtri Virtute:
Qualis eſſet Pontifex, ex Domus Diſciplinâ
Cognoſceres.
Tanta eius ergo Merita,
Summam ad Maturitatem cùm perueniſſent,
Maturitatis colorem traxere purpúreum:
Ipſeque
Inter Eminentes Romanę Eccleſię Cardines fulſit.
Cæleſti plane Cardini ſimilis,
Quòd Magnéticâ virtute Animos rapiat:
Hoc tantùm diſsimilis, quòd nunquam quieſcat
Hinc Bononienſem Legationem
Omnium præclariſsimam,
Tanto Magnificentiæ,
Tanto Ingenij ſplendore, illuſtrauit:
Vt Ciuitas illa Sapientiæ Mater,
Sapientum Patrem inueniſſe geſtíerit.
Cælo demum Romano redonatus,
Miniſterium omnium difficillimum ſuſcepit;
Capucinorum nempè Ordinis Directionem;
Quis enim Sanctos dirigat, niſi Sanctiſsimus?
Sum-

Summam itaque, ſummâ cum Dignitate, Pietatem:
Cum Nobilitate Doctrinam:
Cum Frugalitate Magnificentiam :
Cum priuatâ ſui Perfectione
Publicarum rerum ſolicitudinem :
Omnes denique Pontificias Virtutes,
Sine Pontificatus ambitu , complexus eſt.
Maximo ALEXANDRI SEPTIMI PONTIFICIS MAXIMI plauſu;
Qui eos ad ſuſtinendũ Cõſilio Pontificatũ elegerit,
Quos etiam Imperio ſuſtinere poſſe , iudicauit.
Tali ergo Principi
Blaſius Diuerſinus Bibliopóla
Cum pro meritjs Elogium pangere ,
Ob Eloquij pauperiem nequeat;
PRETIOSISSIMVM ELOGIORVM THESAVRVM ,
Quod ex Officinâ ſuâ nuper effoſſum ,
Luci protulit,
Humillime Offert.

EMMANVEL PHILIBERTVS PANEALBVS.

STVDIOSO LECTORI.

HVMANIS innata mentibus cupído eſt, præcellentium Artificum vetuſta perſcrutari Opera, & veluti extinctæ Lipſana Virtutis venerari. Sanè Apelléo penicillo, vel Praxiteléo cœlo ſignata fragmina, ſitu licet, fumoque fœda, magno emptitata fuiſſe legimus, & inter pretioſa Penatium oſtentui collocata. Ecquis autem eò pretioſiores INGENIOSARVM INSCRIPTIONVM, quàm pictarum Imaginum reliquias eſſe neget; quò diuiniùs eſt Illuſtrium Virorum Animos æternis conſignare literis, quàm externis Corpora pigmentis adumbrare? Nam ſi Pictura, elinguis Mima, humanos tantum actus indicat; Picturæ vocem, eloquiumque tradit Elogium. Si marmorea Virtuti Monumenta ſtatuuntur; Inſcriptio Statuas erudit; triumphales animat Moles; ingenioſa Sepulcrorum Marmora cum Viatoribus confabulari docet: ac felici Calamo, veluti fatali Hermétis Caducéo conclamatos Heróum Manes è Libitinæ manibus eripit: nam ille demùm omnino mortuus eſt, qui Elogio caret.

Iam verò qualem hæc Aetas, hæc Patria, Inſcriptionum Artificem ediderit, planè intelliget, qui EMMANVELIS THESAVRI Inſcriptiones, & Elogia, cum ijs quæ antè illius æuum legebantur, componat. Vt enim omnium primus, in ſuo de *Argutâ loquutione Perſpicillo*, Métricas Tabulas excogitauit, quæ anabólicum, & effuſum Orationis Characterem, conciſâ quâdam reſpirationum morâ recrearent, & aurium harmoniam oculis oſtenderent: idemque primus, mélleam Metáphoræ ſuauitatem abditis è fontibus recluſit: itá ſuis in Elogijs duas res

Lapi-

Lapidariæ maximè proprias, maximèque difficiles; *Argutiarum delicias* cum *Argumentorum tetricitate*, conciliauit: totamque LAPIDARIAM, olìm planípedem, horridam, & emortuam, vegeto quodam Spiritu impleuit; cuius, admiratio innumerabilem Imitatorum numerum ſuſcitauit. Itaque de illius Inſcriptionibus, feriò fortaſſe dixiſſet Pliniùs in Præfatione; *Dignas eſſe, propter quas vadimonium deſeratur*.

Optandum igitur profectò foret, ne tàm præclara Opera Opificis obitus efficeret pretioſiora: nimis enim caro emitur authoritas Operi, ex Authoris cinere: & ſanè immortalis eſſe mereretur, qui alios facit immortales. Sed noſter interim Author, Afræ inſtar Auis ſuorum fœtuum deſertricis, perpauca ſuarum Inſcriptionum Authógrapha ſibi reſeruauit; cum, vt ipſe affirmat, grauius illi ſit dictare quàm obliuiſci: multoque grauius, in tantâ locorum viarumque varietate, immenſum charthophilacium, Scytharum more, circumrotare. Itaque, ne multorum annorum, imò totius vitæ labor interiret: ac præſertìm, ne quos ſuis ipſe Inſcriptionibus æternos fecit, æternitatem amitterent: Studioſorum, Amicorumque plerique: tum præcipuè Vir Clariſſimus *Ioannes Tarinus*, qui Senatoria negotia dulci Muſarum otio interpolare ſolebat; vt harum mihi vindiciarum ſolicitudinem aſſumerem, aſſiduis ſolicitationibus inſtitére. Primò, quòd Librum ſuum de Argutiâ diu ſepultum, vt idem Author euulgaret, ego ipſe obtinueram. Deindè quòd illarum Inſcriptionum multa exempla, diligenti collecta opere domeſticum veluti Theſaurum aſſeruabam. Deniquè, quòd cùm illius Inſcriptiones multi mendoſis ab exemplis, mendoſiùs exſcriberent, mandarentue Typis; commune Muſarum votum fuit, vt volumen aliquod emaculatum & ſyncerum, ſecuris oculis legeretur. Idque à me faciliùs ſperabant; qui, ſi qua imparilitas in chirographis, vel obſcuritas in ſententijs inueniretur; familiari quâdam confidentiâ, viui ſententiam Authoris, vt Aedituus Oraculum poteram explorare.

Accinxi me igitur grauiſſimo, ſed gratiſſimo Operi: excuſſi mea ſcriníola, & vndecumque quantas potui Authoris huius Inſcriptiones & Elogia, vel expreſſa Typis, vel impreſſa Monumentis, vel appicta Parietibus, vel marata paginis perquiſitè adlegere curaui; atque ea, ne congeſtitium ſine calce ſabulum adaggerarem, in ſolidum nexumque Corpus compegi:

& pro-

& promiſcuam multitudinem, ſub certa Titulorum vexilla, quæ ſubſequens pagella dabit, centuriaui: tùm ſententiarum, & eruditionum obſcuritatem illuminare ſtudui; vt non amanuenſis, ſed gloſsógraphi miniſterium tibi videar præſtitiſſe. Scio equidem huic volumini: alterum quandoque poſſe aſtrui Volumen. Nam Pontificum Stemma, Author ipſe diu premit, antequam promat. Multa deinde Elogia veluti Sibyllæ folia paſſim ſparsîmque volitantia, diligentiam meam effugére. Multa præterea, cum alijs plerìſque eiuſdem calami laboribus impudentiſſimi Librorum, tanquam Liberorum plagiarij (vt ait Martialis) furtìm abduxere: Legis Iuliæ rigore profectò digni. Multa denique in hac ſuâ Heſiodi Senectâ, indies calamo ſuccreſcunt, vt Principi (qui ſuo tantùm vtitur Apelle) obſequatur; vel rogantibus Amicis affluat: alijs enim diteſcunt Theſauri, non ſibi. Sanè in hoc Volumine non leges *Virtutes Infulatas*, nec alia quædam Elogia, Italis, Germanis, Lugdunenſibus Typis eius Inſcriptionibus aſſuta: neque enim vult hic Author, vel Cucúli more ſuppoſititios fouére fœtus: vel Aeſópicæ Cornicis inſtar alienis ouare pennis. Contrà verò inſignem Belgæ cuiuſdam ſuauitatem rideas, qui Patriarcharum Stemma totum ex lapidariâ proſâ in hexametros verſus transformatum, & elegantibus Lemniſcatum Imaginibus, Brabantiæ Archiepiſcopo Cognato ſuo, vt ingenij ſui ſpecimen, dedicauit. Quod ſanè plagium præter ſententiarum deformitatem, vel ſola vtriuſque Codicis Inſcriptio ex Annorum ſupputatione facilè arguit.

Neque tamen mirabere, ſi Author ipſe, arguta quædam ſua lumina ex vna in aliam Inſcriptionem, quandoque inſeruerit. Primùm enim, ſimilitudo materiæ, ſimilitudinem Argutiarum non rarenter ſuggerit incogitanti: ac ſi duæ mentes in eandem ſententiam facilè coincidunt; multò facilius mens vna ſecum ipſa (præſertim cùm Argutiarum genera non ſint infinita) coincidet: quod in iteratis Virgilij & Homeri Carminibus obſeruarunt. Deindè cùm Inſcriptiones ſæpè fuderit momentaneâ ex occaſione ſtatìm perituras; manſuras alias & æternas: iniuriam nemini fecit, ſi mortuarum gemmis, ſuperſtites exornauit. Nihil certè alienis è loculis, ſed ſuo ſibi de Theſauro, mutuatus. Quòd verò in hoc volumine aliquid à primâ origine immutatum legas, Authoris Genio tribuendum. Non enim Apellem imitatur, qui ſua ſtatim mirabatur

vtcum-

vtcumque pingeret : ſed Protogenem, qui penicillo, ac delétili ſpongiâ ſemper paratâ; nunquam de tabulâ manum. Nam, inſanis mentis primæ, ſanis vltimæ cogitationes ſunt meliores. Audiui etiam qui omnibus in Elogijs, ſuorum Cæſarum ſtylum maximè quærerent. At ille contrâ maximè miratur, quòd illa fuerint admirationi: eaſque nugas & puerilitates vocat, materiæ tantum grauitate fulcitas. Illud ſane ſæpè memorat ex Ariſtotele, de decóro in eloquutione diſſerente. *Videndum eſt, ſicut Iuueni purpureus color, ità ſeni quid conueniat.* At iuuenes, Auctorem ſemper iuueneſcere mauellent: ijſque gaudent, quæ ipſis cùm ſenuerint, diſplicebunt. Denique quòd ſuorum Principum iterandis encomijs nimius quibuſdam videatur: Pictores etiam Scalptoreſque omnes (vt exemplum in exordio propoſitum, in exordio reponam) Dominorum ſuorum Imagines in pergulâ frequentiùs exponunt. Reciproca fortuna eſt, Subdito, Principes ſortiri ſummè laudabiles: Principi, Subditos habere ſuarum laudum Præcones.

Tu verò ſtudioſiſſime Lector, valeto, & fruitor hac meâ non leui, non inutili diligentiâ: vnoque te Libro diuitem puta. Piſcatore illo ſanè beatior, qui Theſaurum adducto in Reti cùm reperiſſet; Valete, inquit, Retia; ſatis hodie ſum expiſcatus.

IN-

INSCRIPTIONVM
ET
ELOGIORVM TITVLI.

I. Fúnebres Apparatus. Pag. 1
II. Natalitiæ Pompæ. 41
III. Sacræ Celebritates. 62
IV. Literarij Apparatus, ſiuè Cæſares. 83
V. Publicæ Principum Receptiones. 107
VI. Regiarum Aedium Ornamenta. 129
VII. Publicarum Theſium Parerga. 221
VIII. Illuſtrium Virorum Elogia. 247. & 253
IX. Rerumque Locorum Inſcriptiones & Monumenta. 293. & 560
X. Hiſtoricæ Inſcriptiones, id eſt Patriarcharum Genealogia. 315
XI. Inſcriptiones Adſtrictæ numeris. 501

FVNE-

Imprimatur,
Si videbitur Reuerendiſs. Patri Magiſtro Sacri Palatij Apoſtolici.

O. Archiep. Patrac. Viceſg.

Imprimatur,
F. Io. Dominicus Leonius Magiſt. & Socius Reuerendiſs. P. Magiſtri Sacri Pal. Apoſtolici.

FVNEBRES
APPARATVS.

FVNEBRES APPARATVS.

EXTREMI HONORES PHILIPPO III. HISPANIARVM REGI, Mediolani celebrati die VII. Idus Iunij MDCXXI.

REGII Funeris apparatus vniuerſus, quoad rem literariam; Proregis, Supremiq; Concilij voto, vnicum Authoris huius calamum ſenſit: ab omnibus facile agnoſcendum. In exteriori Metropolitanæ Baſilicæ proſpectu, inter gemina Mortis ſimulacra, horribilium Præconum ſpeciem referentia; Inuitamentum hoc, ex vetere indictiuorum Funerum formulâ, legebatur.

EXEQVIAS MOESTISSIMAS REGI VESTRO, O' CIVES.
HVC VOTA, HVC LACRYMAS.
QVI MAGNA DABAT, MODICVM PETIT.

Sub intimâ Templi Teſtudine, vbi ſupra Tumulum flammifera ſurgebat Moles, Sepulcrales Inſcriptiones quatuor; quid *à Cælo*, quid *à Virtute*, quid *à Fortunâ*, quid *à Naturâ* in Regem collatum fuiſſet, complectebantur: quarum prima, Filij nomine, Pyræ frontem occupabat.

PHILIPPO III. VERE' CATHOLICO;
REGNORVM, ANIMIQ. AMPLITVDINE COELITVS DONATO,
VT NVMINIS CVLTVM VBIQ. GENTIVM PROPAGARET;
SED PRAEMATVRE' TERRIS EREPTO,
NE PRO NVMINE COLERETVR:
PHILIPPVS IV. PATERNORVM REGNORVM HERES,
SED REGNIS CARIORE PATRE SPOLIATVS;
VNICVM DOLORIS SOLATIVM NACTVS, DOLOREM,
PRO LACRYMARVM ILLECEBRA TVMVLVM PONIT.

Secunda, Prorégis nomine.

PHILIPPO III. TER MAXIMO:
ARMATIS PACATISQ. VIRTVTIBVS ITA INSTRVCTO,
VT EIVS ARMA,
NEQ. TEMERE' NEQ. TIMIDE' COMMOTA,
AVT VICTORIAE DECVS, AVT PACIS SECVRITATEM
ORBI SEMPER ATTVLERINT.
GOMEZ SOAREZ FERIAE DVX DESOLATISS.
BELLO PACIQ. IN INSVBRIA' PRAEFECTVS,
DOMINO SVO CLEMENTISSIMO,
VBI DE GERMANICA' VICTORIA'
TRIVMPHALEM PARABAT MOLEM, FVNEREAM P.
HEV PRAEPOSTERA FATA!

Tertia Mediolanenſium nomine.

D. PHILIPPO III.
REGVM FELICISSIMO, FORTVNATISSIMO;
QVI SVA FELICITATE, ORBEM FELICEM FECIT,
ET FORTVNARVM TRIBVTIS, TRIBVTARIOS FORTVNAVIT
CINERIBVS ETIAM FIDELISSIMI MEDIOLANENSES,
INFELIX LACRYMARVM VECTIGAL,
QVOD VIVO NVNQVAM SOLVERANT, EXTINCTO SOLVVNT

Vltima, Orbis vniuerſi nomine.

PHILIPPVS III. OPT. MAX.
NATVRAE DONIS OMNIBVS CVMVLATVS:
IMPERATORVM, REGVMQ. MAXIMORVM
FILIVS, GENER, PATER, SOCER.
QVI SPECIEM IMPERIO, IMPERIVM SPECIE DIGNVM,
ET

ET INGENITAM STIRPI GENEROSITATEM LIBERIS PARTITVS;
VT NATVRAE AVTHORI, QVOD A' NATVRA' ACCEPERAT, RESTITVERET,
MORTALITATIS IMPATIENS,
VTRVMQ. ORBAVIT ORBEM;
AB VTROQVE DEFLETVR.

Circà fúnebrem Thalamum *Parentales Vmbræ* quatuor angulatìm ſedebant, habitu vultuq; flebili: & ſuum cuiuſq; Heróicum ſymbolum in Clypeo pictum, lugendi materiam præſeferebat; addito Diſticho ad explicatum.

I.

Philippus II. Defuncti Pater, ſuum in Clypeó Symbolum geſtabat; *Apollinem quadrigas agitantem*: additis literis, IAM ILLVSTRABIT OMNIA:

Diſtichon.

Iam luſtraturum dicebas omnia ſolem:
Luſtrauit ſubitò, ſed ſubitò occubuit.

II.

Carolus V. Auus; *Herculeas* geſtabat *Metas*; cum dicto, PLVS VLTRA'.

Diſticon.

NON PLVS, *Alcides*: PLVS VLTRA', *Carolus*, *at Mors*,
PLVS VLTRA' NEMO *progredietur, ait*.

III.

Philippi II. *Próaui* Symbolum; *Eques cataphractus*, ſic inſcriptus, QVI VALET.

Diſticon.

Qui valet, armigeros Rex deijcit Armiger omnes:
Mors tamen, heu, Reges deijcit Armigeros.

IV.

Maximilianus Imperator Abauus, *Rotatum Horologium* hoc lemmate animabat: IN TEMPORE.

Diſtichon.

Sol cadit Auſtriacus: medias ſtylus indicat Horas:
Naturæ leges Maximiane ruunt.

Alludebatur ad eiuſdem Cæſaris Apophtegma: nam Vrbes ingrediens, ſi publicum Horologia diſſonaret, diſſonam legibus adminiſtrationem illius Vrbis coniectabat. Simulque ad præcelerem Philippi Regis obitum, meridianâ ætatis lineâ vix contactâ.

Baſilicæ ornamenta.

Ingentibus periſtylij columnis affixa *Regis Inſignia* inter trophæa, Regali finiebantur Thiarâ: vnde tanquam è caúdice, arboreſcentia *Candelábra*, crebris funalibus; Templum ſtudiosè contenebratum, meridiano veluti fulgóre illuſtrabant. Intercolumnaribus autem in ſpatijs, ſingulæ *Regis Virtutes* à ſingulis Prouincijs, lugentium inſtar Præficarum, argutâ Inſcriptione memorabantur. Singulas verò Inſcriptionum Tabulas gemina claudebant *Epigrammata*, & *Heróicum Symbolum* vnum in Clypeo, eidem Virtuti conſentaneum.

Prima Inſcriptio de Regis
Religione.

REGVM RELIGIOSISSIMO PHILIPPO,
Quòd veræ Pietatis inſtinctu,
Vt intaminatum Catholicæ Fidei candorem tueretur,
More, vt Ore nigerrimam Mauritanorum Gentem,
Ab Auſtrali Orbe ad Hiſpanas Vrbes afflatam,
Auſtriaco ſpiritu antiquas ad ſolitudines difflauerit:
Hiſpanum Regnum
Poſt adeptam Securitatem, Amiſſo Securitatis Authore,
Beneficij recordatione lætum, præſenti iacturâ conſternatur;
Infelices luctus, felicitati pares
Rependit.

Epi-

Epigrammata.

Religionis cauſâ Mauros abigit.

Auſtri fœda lues, Regum timor, Infera peſtis,
Ceu niger Herculeum per Mare Fumus abit.
Victori & Victis omen de Nomine ceſſit:
Dici Auſtri Domitor debuit AVSTRIACVS.

Religionem propágat.

Religio auſpicijs Orbem Regalibus implet:
Et quæ Religio Regna, Philippus habet.
Et Deus, & Princeps alterno munere regnant:
Nam Deus huic Orbem ſubijcit, iſte Deo.

Symbolum.

Ciconia Pietatis Imago, Africos Serpentes roſtro inſectatur; cum Dicto, DONEC CONFICIAM. Virgiliano alludens carmini, de Ciconiâ, quæ tranquillo Vere ad nos ex Africâ velut triumphatrix aduentat:

Candida venit Auis longis inuiſa Colúbris.

II.

De Amore erga Subditos.

AMANTISSIMO PRINCIPI.

Qui, vt Amor in ſuos totum eius Pectus impleret;
Totum ſui Amorem à ſe procul expectorauit:
Et reciproci Amoris congeminato miraculo,
Omnes in vnius pectore,
Vnus in omnium Pectoribus, vixit.
Redamantiſſima Insúbria;
Non pium experta Principem, ſed Patrem;
Quod vltimum eſt Amantium munus,
Cineri lacrymas donat.

Ad Captiuorum vindicias, bis Africam inuadit.

Vt pia Barbaricis exoluas colla cathenis,
Neptunum Hiſpano Marte, Philippe, quatis.
Commutare potes, non ſoluere vincula Vinctis:
Quæ tulerant collo vincula, corde ferent.

Tricesimo altero die Martij è Terris migrat.

Vernus in aurato radiat dum vellere Phœbus,
Rex Cœlum aurato Vellere cinctus adit.
Horridus infaustis errabat curſibus Annus:
Sidere debuerat nobiliori regi.

Multipliciter hoc in epigrammate ludit Auctoris ingenium; Primò reſpicit Arietis Signum, cui Aſtrorum Principatus,& Anni auſpicia tribuuntur. Deinde priſcam fabellam Arietis aurei Velleris, in huiuſmodi Aſteriſmum conuerſi: vnde Torquatorum inſignia, Burgundi Duces, & Hiſpani Reges, Iaſonis ſtrenuitatem profitentes aſſumpſerunt. Denique illius Anni ſæuitiam, non vni modò, ſed pluribus Principibus; Populiſque fatalem.

Symbolum.

Aurei Velleris maximus Torquis Regum Hiſpanorum; Zodiacum imitante gyro: ac Sole ſuper Arietem promicante. Dictum, AMICO SIDERE. Quaſi Amicior Anni Auſpex Cœlo ſuffectus ſit, Rex ipſe.

III.

De Clementiâ.

At quidni Amores pareret Clementia Gratiarum Parens?
CLEMENTISSIMO *igitur* REGI;
Quòd Innocens ipſe, at in Nocentes æquiſſimus;
Tàm flagitia quàm ſupplicia peroſus,
Malorum pœnitentiam maluit quàm pœnam:
Afflictiſſima Hieroſolyma,
Inclementiſſimi Ergaſtula Tyranni;
Nimis diù ſuorum ſcelerum pœnas à ſceleſtis perpeſſa:
Nimis feſtinè ſublato Vindici ſuo,
Lacrymas poſt vota profundit.

Clementiam diligit.

Pulchra Soror rigidi cùm ſit Clementia Iuris:
Hæc tibi ſola placet: huic tua Sceptra placent.
At ne ſe immeritò ſpretam Soror altera dicat;
Rex alijs Clemens; ipſe tibi es rigidus.

Aequi-

Aequitatem mauult quàm rigorem.

Cùm luci atq; vmbris æquum Sol diuidit Orbem;
Nec calor exurit, nec gelat Arua rigor;
Tunc Regi placuit Cæleſtis Regia: *Namquè,*
Rex iuſtè, ſummo Iure Tyrannus agit:

Deſignat Regis deceſſum vernali Aequinoctio.

Symbolum.

Irata Tygris, propriâ imagine in ſpeculo conſpectâ miteſcit: cum Epigraphe: TARDATVR IMAGINE FORMAE. Sumptâ ex Claudiano; qui eadem eſt comparatione vſus 3. de Rapt. Proſerp.

----*Iam iamq; hauſura profundo*
Ore virum, vitreæ tardatur imagine formæ.

IV.

De Seueritate.

Neq; *tamen Clementiſſimum Animum*
REGIA *Deſeruit* SEVERITAS,
Vt Poteſtatis contemptores Potentia comprimeret.
Et IVS *ſacrum*, VIS *ſancta tueretur*.
Itaq; ne Sceptrum quidem frangere dubitaſſet,
Dùm peruicaces impiorum ceruices frangeret;
Quibus Clementia, Dementia eſt:
Hinc gemellæ Sorores Sicilia & Sardinia,
Hiſpani Sceptri vel ſolâ vmbrâ
Ab infreni Piratarum petulantiâ ſoſpitatæ,
Soſpitatoris tumulum gratis lacrymis ſpargunt.

Contrà Fidei perduelles ſæuit.

Iam, iam, Sacrilegi. Terra inſonat, attonat Aether;
Vndique Philippi tela faceſq; volant.
Patria pallentes ſub Tartara condite vultus;
Hunc tantùm Auſtriaci non tenuere locum.

Pontificis defenſor, obeuntem ſequitur.

Dum ſimul in Cœlo ſurgunt Iouis Ales, & Anguis;
Exiguâ ſurgunt Herculis Aſtra morâ.

Sunt ea Pontificis; ſunt hæc inſignia Regis.
Rex igitur fidus Pontificem ſequitur.

Pauli Quinti ſtemma gentilitium fuit *Aquila cum Dracone*: Hercules verò, Philippi III. Heroicum Symbolum. Apud Aſtronomos, aſcendente Aquilâ & Dracone, aſcendit Hercules.

Symbolum.

Hiſtrix ſua tela iaculatur. Verbis ex Hiſtrice Claudiani libatis: SOLERTIA DESTINAT ICTVM. Mirum enim quantâ vi quamq; rectâ Fera illa feriat.

V.
De Authoritate.

Hinc illa Amoris ac Potentiæ Filia
PHILIPPI AVTHORITAS;
Quæ tanta fuit,
Vt voluntarium in obſequium Populi omnes;
Moti ſimulac moniti; parére certi, ac perire;
Ad pericula & cædes,
Cupidiùs quàm ad congiaria conuolarent.
Hanc obſequélam Neapolitana præſertim Natio,
Omnibus in bellis ſuo ſanguine conſcriptam,
Subſcribit lacrymis.

In ſuos Authoritas.

Rex velit; Hiſpanâ liquidus trabe vapulat Atlas:
Rex velit; Arctoâ ſub niue candet Eques.
Fruſtrà, Nile Pater, caput inſcrutabile condis:
Rex velit; edúces abdite Nile Caput.

Etiam defuncti Authoritas.

Pertenui Terras filo rapturus ad Aſtra,
Aſtra Syracuſius ſi petiiſſet, erat.
Veriùs at placidis qui mouit nutibus Orbem;
Rex animos Populi, dum petit Aſtra, rapit.

Archimedes iactabat ſe Terram è centro moturum, ſi pedem extrà Orbem poneret.

Sym-

Symbolum.

Rex Apum, ſpecie inſigni, examen ducit : ad Virgilianum carmen reſpiciens de Apicularum obſequijs ſuum erga Regem,

Vt cùm prima noui ducunt examina Reges, &c.

Epigraphe; QVA' SE CVMQVE FERAT.

VI.

De Affabilitate.

Quid verò mirabilius, quàm tantæ Maieſtati cognata
PRINCIPIS AFFABILITAS?
Qui ſupremo in faſtigio ſine faſtu
Imperio Maximus, affatu æqualis:
Regiam grauitatem ſociali facilitate ità condijt;
Non vt ſe minoribus, ſed minores ſibi peræquarit.
Nam Regios ſuos mores in minorum pectora transfundens,
Cùm Regibus Rex imperare videretur;
Non demiſit Maieſtatem, ſed auxit.
Tàm humano igitur ſub Principe, barbaros exuta mores,
Olìm bruta & frendens Socótora;
Humaniore voce, ſed lacrymabili,
Amiſſum luget.

Affabilis etiam Reis.

Armant Sceptra manum, mulcet Clementia linguam:
Inde timor miſeris, hinc amor exoritur.
Quàm breuibus ſpatijs Aſilum à Iudice diſtat!
Ad linguam fugiant, qui timuere manum.

Rex affabilis moritur.

Plus tua quàm pridem Rhodopéi carmina vatis,
Mulcebant animos dulcia dicta feros.
At te Mors rapuit: nunquam raptura, Philippe,
Auribus, aut oculis ni caruiſſet, erat.

Symbolum.

Magnes, ſiuè Herculeus lapis, appenſus; & varia ferri ramenta ad ſe alliciens: facundiæ Imago; ob quam Poetæ confinxere, aureis Catenis ab Herculis ore prodeuntibus Homines raptos, Quod magis Defuncto Regi congruit, qui Hercule pro

Sym-

Symbolo vtebatur. Sententiam indicabant hæ literæ; V I
S V A V I.

VII.
De Beneficentiâ.

Dulciùs tamen quàm linguâ Populos illexit
BENEFICA' PHILIPPVS MANV.
Cui, cùm noui nati eſſent Orbes, vt eos aleret:
Perpetuis commeatibus vtrumq; Orbem connexuit:
Et citiùs impetrantibus, quàm implorantibus Populis,
Extumulatum Americæ Argentum in Europam fundens,
Europæam vbertatem Americas in ſolitudines refundit.
Gemini Orbis diuitijs ſuâ Manu diſtributis,
Nouercalē Naturæ inæqualitatē, Paternâ caritate ſuppleuit.
Hinc inhumana olim Braſilia, ab humano paſtu
Ad humaniorem frugem reuocata;
Quem ſuo Sole feliciorem habuit, extinctum deflet.

Prouidus Rex moritur.

Quas nequijt Cœlum milleno Sidere Terras,
Solus, & immotus, conſpiciendo beas.
Inuidus ergo tuos oculos vt vidit Olympus;
Hæc, ait, Aſtra mihi ſunt opus; & rapuit.

Ad erudiendos Indos commeatus ſuppeditat.

Vt nigri auratis ornentur moribus Indi,
Aurum rependis Indicum
Hiſpanas recipit remeabilis India gazas;
Ergo tributa fœnerat.

Symbolum.

Fons ſaliens; multiforibus Elicibus circumpluente aureâ lymphâ: cum dicto, NIHIL SIBI. Appoſitè ad Hiſpani Regis liberalitatem, cuius flumina auro ſcatent: ſumptâ ex Claudiano allegoriâ.

Præceps illa manus fluuios ſuperabat Iberos,
Aurea dona vomens.

VIII.

VIII.

De Prudentiâ.

Quanta verò fuerit grauiſſimis in rebus
PHILIPPI REGIS PRVDENTIA,
Gemino exemplo tuo vel inuita teſtare Africa.
Primùm, quod Hiſpaniâ, quam fœdaras, expiatâ,
Antequàm Famam acciperes, tuis te Monſtris farciuit.
Deinde, quod Arces duas, Claſſium Syrtes,
Antequàm timeres, iuſtiſſimè occupauit.
Quòd hæc ſummo conſilio confecit; æternùm doce.
Quòd integrè te non ſubegit; æternùm luge.

Solertiſſimè Mauros abigit.

Edicti vix prima tui Vox attigit aures;
Turba per Occiduum iam fugit atra mare.
Quid non conſilio vinces? Tua ſola, Philippe,
Vox potuit, Proauûm quod nequiêre manus.

Prudentiſſimis Heróibus commoritur.

Humanos ſtatuens Numen componere mores,
Aduocat è Terris Nobile Concilium.
Magnus Cæſar adit; Præſul tùm Maximus: inde
Dux Magnus: Regum Maximus hic deerat.

Symbolum.

Solis radij cauo è ſpeculo in vnum coeuntes, Armorum faſcem combùrunt. Verbis ex Virgilio decîſis: CVRA HVC TRADVCITVR OMNIS. Quò ſua quoq; cogitata omnia, tanquam radios ad punctum, Pacificus ille Solymorum Rex dirigebat: *Arma & Scuta combùret igni.*

IX.

De Fide Publicâ.

Reuixit tandem
PHILIPPI REGIS EXEMPLO FIDELITAS.
Nam cùm faciles Principum aures
Aulicorum Hiſtrionum dulce acroâma demulcêret,

Fidem

Fidem Publicam Publicanorum eſſe Virtutem :
Ac Regiæ libertatis téſſeram poſſe peierare.
Hanc tamen ille,
Vt Promiſſorum Arrham, Promittentium Aram,
Imò Sanctiſſimum Regij pectoris Numen,
Tam religiosè coluit;
Vt æterno depangens Clauo quod linguâ promiſiſſet,
Etiam fœdifragis fractam ſeruarit Fidem,
Norunt Belligeræ Belgij Prouinciæ;
Quæ vires in Armis, in Inducijs Fidem.
In vtriſq; Pietatem expertæ;
Cum lacrymis fidem faciunt.

Rex Fidem ſeruat.

Non tibi colla Phiſon; digitos non ambiat Indus;
Non Rubri Chlamydem cara pericla Freti.
Nam tibi firma Fides Regali in pectore fulget:
Viliòr eſt omnis hoc Adamante lapis.

Aetate mediâ moritur.

Fallere promiſſum, Naturæ legibus obſtat;
Et Regi horrendum; Rex ais eſſe nefas.
At Natura tibi quæ tot promiſerat annos,
Iam ſecat: haud legi paruit ipſa ſuæ.

Symbolum.

Carbaſus Amiantina, inter flammas: cui conſonant Verba, SEMPER CANDIDIOR. Stanunis genus eſt, ex friabili quodam lapide, igne inçombuſtum, imo çandidius: verum Fidei ſpecimen.

X.

De Moderatione.

Maius Miraculum fuit
IN MAXIMO REGE MODERATIO.
Nam cùm Imperij atq; Flammæ immetata Cupiditas ſit;
Et nobile Vitium Auguſtæ Potentiæ, velle augeri:
Non enim quod adeſt placet, ſed quod deeſt.
Hic, Regnorum magnitudine Reges omnes ſupergreſſus,
Arctis adeo limitibus Cupiditatem coercuit.

Vt

Vt Imperandi menſura, ab eius Imperio;
Cupiendi Moderatio ab eiuſdem Cupiditate, peti poſſet.
Tantæ Modeſtiæ Teſtis Nauaria:
Vbi Regia Potentia, creſcendi opportunitate ſæpè neglectâ,
Suis ſe finibus, ſine finitimorum timore, continuit.

Imperij Cupidinem cohibet.

Carolus Herculeo quas ſuſtulit Aequore Metas,
Præſcribis menti, Magne Philippe, tuæ.
Tollere qui potuit, fuit Hercule fortior: at qui
Has ſibi præſcribit, fortior eſt Carolo.

Moderatus Rex præmaturè moritur.

Contentus medio Virtutum limite, Princeps;
Dicere conſueras, Nil ſuperet medium.
Cùm tibi dimidiæ neuiſſet ſtamina vitæ
Parca, memor dixit, Nil ſuperet medium.

Symbolum.

Sol, Eclipticæ lineæ medium decurrens; MEDIVM NON DESERIT VNQVAM. Quo Moderationis exemplo vſus eſt Claudianus, —— *Medium non deſerit vnquam Cœli Phœbus iter.*

XI.
De Pudicitiâ.

Hanc quoque gloriam retulit
A PHILIPPO REGE PVDICITIA;
Quòd ex Mapalibus in Aulam receptâ;
Purpuratas inter virtutes fulſit:
Et ab Regibus decorata, Reges decorauit.
Age igitur Piſcoſa Oceani Ora:
Margaritarum tuarum Candorem Purpuræ innaſcentem,
Inter Hiſpani Regni miracula narrare deſine:
Nobiliorem Vnionem Hiſpana oſtentat Regia,
PHILIPPVM ET MARGARITAM:
Vnum Vni natum.
Quorum Candor Regali in Purpurâ mirabilior.
Regiam Purpuram, Verecundiæ Purpurâ bis illuſtrans;
Et Purpuræ, & Candoris pretium duplicauit.

Sed heheu! Tam pretioſum Vnionem clepſit furtiua Mors;
Totumquem Orbem depauperauit.

Rex pudice viuit.

Cum tot delicijs tot luxibus affluat Aula;
Tingere Candorem, Rex, nequit Aula tuum.
Mirum: at ſi Niuibus Flammas tua fœderat Aetbna:
Luxum Candori iungere & Aula poteſt.

Pudicus Rex moritur.

Aligeros qui Regna regunt ad maxima Cœli
Comitia acciri iuſſerat Omnipotens.
Nuncius hunc Regem acciuit; Cœloq; ſtupente;
Angelus ah (dixit) hic mihi viſus erat.

Symbolum.

Purpurea & vernans Roſa, eiuſque odore Vultur enectus: appoſitis literis, TVRPE NIHIL. Roſæ fragrantiâ fugari Vultures, & ſi accedant perimi, affirmat Clemens Alexandrinus l.2. Pedag.c.8. Atqui Purpurea Roſa, verecundi Pudoris: Vultur cadaueribus inhians, impurorum Affectuum, Imagines ſunt. Verba ex Claudiano Stiliconis Pudicitiam celebrante, deciſa, .

——————— *Seruator honeſti;*
Vt nihil, aut ſæuum rabies, aut turpe libido
Suaderet.

XII.

De Magnanimitate.

MAGNVM PHILIPPI ANIMVM
Cùm triplici felicitate alleuare dextera Fortuna tentauiſſet;
Turcarum fugâ; Italicâ Pace; Germanicâ Victoriâ:
Eundemque triplice ictu, vno impetu deprimere;
Indiuiduæ Coniugis: Cariſſimi Filij; Coniunctiſſimi Cæſaris letho.
Hic, immoderatam felicitatem moderatiſſimè ferendo;
Et intolerabilem dolorem fortiſſimè tolerando:
Docuit, non Philoſophicum, ſed Regium eſſe,
Nec Secundis flecti, nec aduerſis frangi.
Tantæ igitur Fortitudinis, iunctimquè intempeſtiuæ Mortis
Vbiquè gentium reſonantem Famam
Vltima Terrarum excipiens Taprobane;

Qua-

Qualemq; amiſerit Dominum ſecum reputans,
Vltimam publici Doloris Scenam
Cum lacrymis claudit.

‘ Rex Bello inuictus.’

Si Vexilla moues, vexillum contremit Hoſtis:
Si Martem accendis, concidit ante tubam.
Belligero tibi fama nocet: iam bella paranti,
Iam bellum ſine te conficit ipſe timor.

Ter cum Morte luctatur.

Bis impetitum ſqualidâ Regem manu,
Ac bis repulſam paſſa mors tandem ferit.
Non vulnere vno, aut altero, ſterni poteſt
Animos Philippus Tertius ternos gerens.

Symbolum.

Cychnus cum Aquilâ confligens: NEC PROVOCO, NEC FORMIDO. Argumentum habes. ab Aeliano lib. I. *Ita Cychnus* (inquit) *cum Aquilâ pugnat, vt iniuriam propulſet, non vt inferat prior.* Verba ex Senecâ. *Eris* (inquit) *Magnanimus, ſi pericula, nec appetas vt temerarius, nec formides vt timidus.*

Hactenus Defuncti Regis laudes. Poterat emeritum calamum Author deponere; æquato elogiorum & ſpatiorum numero. Sed quoniam extrà intercolumnarem ordinem tria vacabant ſpatia, cæteris abſimilia: placuit ea totidem Epigrammatis ita explere, vt populare documentum ſpectantibus offerrent.

I.

Hic gemit Argento mœſtum pallente Ferétrum:
Argento, Americæ quod tribuére Cauæ.
Hic gelida emeritis pendent cum fáſcibus Arma:
Arma, tot Afrorum quæ caluere nece.
Hic perit in proprio tabeſcens lumine Cera:
Cera, Europêæ quám peperiſtis Apes.

Hic

Hic pia fragranti pereunt cum flamine Thura;
Thura ſacris Aſiæ collacrymata lugis ,
Hoc igitur modico ſubiguntur plurima lucro
Regna; vt funeribus plura tributa ferant .

II.

Alta coronato quæ incumbit Machina Buſto ;
Mox erit Ipſa Rogus, ipſa Cadauer erit.
Dum pia lugúbrem luſtrant funalia Scenam ;
Luce ſuâ liquidas cerne perire faces .
Pallida quæ viduum cingunt Simulacra Sepulcrum ;
Ipſa ſuum repetent puluerulenta Solum.
Conſona dum tacitum plorant modulamina funus ;
Vox fugit; & flatu deperit ipſa ſuo.
Omnia Mors ſpectat miſerè ſpectantia Mortem ;
Et tu qui ſpectas funera, iam moreris .

III.

Mœſta Theatralis rapimur Spectacula Scenæ :
Omnes (ah miſeri!) fabula quanta ſumus!
Actor Homo; Cœlum Spectator, grande Theatrum
Eſt Orbis; Vita eſt Actio; Scena, Dies.
Iam data Regali poſtrema eſt Clauſula Vitæ.
Hoc eſt poſtremum Plaudite: abire licet.

Vltimo carmine, Tragœdorum formulam ingerit; qui peractâ fabulâ, Populum dimittebant his verbis, ABIRE LICET.

BIBLIOTECA

EX-

EXTREMI HONORES

Sereniſſimo Principi

FRANCISCO THOMAE A' SABAVDIA

Auguſtæ Taurinorum perſoluti, Nonis Februarij

M D C L V I.

DEcreuerát vni Comiti Theſauro, Regia Celſitudo, tàm Publicæ laudationis, quàm literarij totius Apparatus hoc in Fúnere Officium: ſed cùm improſpera tunc valetudo,& amiſſi Domini extremus Moeror, qui eius in Panegyrico ſeſe prodit; grauiorem illi redderent, vtrumque coniunctim faſcem; placuit Optimo Principi laborem alleuare partiendo. Itaque præter fúnebrem Orationem, (quam inter Panegyricas ſuas leges, inſcriptam L'HEROE) Inſcriptiones etiam quas hic collegi; ad ornatum externi Templi, & interni Mauſoléi, honorario Tumulo impoſitas, de ſuo contulit: Reliqua per Templi ambitum Ornamenta, P. Cæſaris Freſiæ e Societate Ieſu, Rhetoricorum lectoris calamus, elegantiſſimè, digniſſimèq; perſoluit.

In externâ igitur Maximi Templi fronte inter Armorum faſces, & bellica Trophæa, aterrimis Mortis inſignibus funeſtata; Inſcriptionem hanc ad conciendum Populum præfixit.

ADESTE CIVES,

ET QVID VSPIAM SIT IMMORTALE

CONDISCITE.

MARS MORTVVS EST.

In interiore Baſilicâ funeream Molem vario illuſtrauit Emblemate; ac præſertim quatuor Pyræ lateribus Sepulcrales totidem Inſcriptiones affixit.

A fronte.

Exequiarum Titulum, & Regij Ducis affectum ſimpliciter expoſuit.

CAROLVS EMMANVEL SAB. DVX. CYPRI REX,

PATRVO OPTIMO

QVAM POTEST IMMORTALITATEM,

MOERENS MERENTI CONTRIBVIT.

A dexterâ.

SI LACRYMIS EMERERI MANES POSSENT,

EREPTVM REDDERENT THOMAM.

NEMINI NOBILIORES IMPENSAE LACRYMAE.

REGINAS HABVIT PRAEFICAS.

Nihil enim heroicum funus pretioſiùs decorauit, quàm Chriſtinæ à Franciâ Defuncti Principis Fratriæ poſt ciuilia Bella, Regales & effuſiſſimæ lacrymæ: quas in Panegyrico Author eximiè celebrauit; alterius virtutem, alterius Amorem teſtantes.

A leuâ.

INVICTISSIMI THOMAE,

VBI NON EST, PYRVM VIDES.

VBI EST, SI ACCVRANDVM SIT FVNVS,

IN EMPYREO STRVENDA EST PYRA.

A fronte.

HEV QVOT IACTVRAE!

DECVS, VICTORIAM, VIRTVTEM, GRATIAM,

HIC MORS CONCLVSIT.

SED EFFRACTARIA AVOLAVIT FAMA.

Ad Pyræ angulos circa Buſtum, Armigerorum ſimulacra quatuor cataphracta, Defuncti Principis oſtentabant Inſignia, breui Titulo Inſcripta.

Primus, *Florulentam gemmantemque* Coronam *Carinianenſis Principatus*; cum titulo, INSIGNES, ET IMOS. Quæ Mortis inſtantia eſt apud Horatium.

Alius, *Bacilla duo*: nempè geminum geminæ Dignitatis in Gallorum Regiâ, Inſigne: Alterum *Supremæ Præfecturæ Militaris*; alterum *Supremi* Regiæ Domus *Magiſterij*: cum Titulo ex eodem Lyrico, IMPERIIS DECVS ARROGAVIT.

Tertius, *Gladium, Loricam, atq; Galeam*, quibus in pugnâ Princeps vtebatur; adiectis Lucani verbis, ET PACEM POTVERE PATI. Ad deſignandam Principis illius bellicoſiſſimi ſtrenuitatem ſumendis Armis, & pietatem deponendis, vt Patriam pacaret.

Vltimus *Aurea* Calcaria; Equeſtris prærogatiuæ Teſſeram: Lucani pariter Emiſtichio ſignata: STIMVLOS DEDIT AEMVLA VIRTVS.

Ad hæc temporaria adumbrati Tumuli Ornamenta, manſurum addo *Elogium Sepulcrale*, plumbeo in ſarcophago inſculptum; quo inuictiſſimus idem Princeps in Heroum Sabaudorum Argémate, conditus eſt. Contigerat enim paucis ante menſibus, vt Regio illo in Conditorio, cùm Pium Pacifici Amedei Corpus quæreretur, inibi (quod Hiſtoriæ teſtabantur) depoſitū; nonnulli ex loculis ſine titulo reperti ſint: vt ne ille quidem qui optabatur Amedeus, dignoſci potuerit. Quid eſt autem hoc aliud, quàm Mortuos bis mori, iuſtoq; ſolatio fraudare ſuperſtites? Hanc igitur Inſcriptionem, poſtulante Viduâ Principiſſâ, idem Comes, non lapidario, ſed fuſiore ſtylo, quaſi vitæ breuiarium, æternitati conſcripſit.

D. O. M.

Hic quieſcit ille Hoſtium terror FRANCISCVS THOMAS A' SABAVDIA, CARINIANI PRINCEPS: *Magni Caroli Emmanuelis Vltimogenitus; vt Fraternas Virtutes omnes colligeret*: *Florente adhuc Adoleſcentiâ Patriæ Equitatum, & Sabaudiæ Gubernacula pari Strenuitatis & Prudētiæ admiratione rexit*. *Media inter Arma, bellicis Facibus Amoris fa-*

 ces

ces aſtruens; MARIAM BORBONIAM *Regali è Sanguine Virginem duxit : qualem ad Heróas progignendos, Heros debuit. Pro temporum* Fortunâ *contra Gallos aut Hiſpanos æquè Patriam tutatus, de vtroq; Regno optimè meruit. Nam Hiſpani Exercitus in Belgio; Gallici in Italiâ Supremam Præfecturam, fortiſſimè; Supremum etiam* Franciæ Magiſterium *integerrimè perfunctus: Regia ipſa* Décora *decorauit. Munitiſſima Oppida propè manu, procùl etiam conſilijs expugnauit; propugnauitque imbecilliſſima: propterea ſemper, vel aduerſâ Fortunâ inexpugnabilis.* Nihil tamen Marti, *extra* Oleas *licere paſſus: æquali Virtute Hoſtes oppreſſit, repreſſit ſuos: & corrupto in Sæculo, militarem diſciplinam de ſuo Exemplo reſtituit. Itaque neſcias vtrum magis mirere Bellicam Virtutem in pacatiſſimo Animo; an morum Innocentiam in Bellico.* Denique *in Papienſi obſidione, cum non degenerem ſibi Prolem* Marti *initiaſſet: iam Palmæ proximus, lethali morbo correptus; vt in Cœlo triumphum ageret; ſanctiſſimè, vti vixerat, in Patriâ expirauit, Die xxij. Ianuarij. Anno ſalutis* MDCLVI. Ætatis LX. Nullum *Funus vel pluribus, vel pretioſioribus lacrymis conſtitit.* Atque *vt publicus dolor congeminaret;* EMMANVEL *filius, & alter ipſe; bellantem Patrem, ſecutus, morientem præceſſit.*

Et ſanè quid luctuoſius, quàm cùm vno tempore Mortuum Filium, & cum Morte luctantem Genitorem vidimus? multique dubitarunt vtra flebilior eſſet iactura: Nam Geſtorum recordatio, Patrem; Gerendorum ſpes, Filium æquè lacrymabilem fecit. Itaque huius etiam Elogiolum ſubijcio, quod eodem calamo ſcribi, & Filij Sarcophago inſcribi Mater amantiſſima curauit.

Heu præpoſteræ Fatorum *vices! Sereniſſimus Princeps* IOSEPHVS EMMANVEL A' SABAVDIA, *Inuictiſſimi Thomæ* Cariniani *Principis; &* Mariæ *Borboniæ Sueſſionum* Comitiſſæ *Secundogenitus: Patrem Virtutibus, Auum* Nomine, Proauū *adſpectu, Omnes ſtrenuitate referens; Bello natus, hic Pacem præuenit. Paternæ* Præfecturæ, *Maternæ hæreditati Succeſſor deſtinatus; Vtriuſque Vota, Populi Spem, Hoſtium formidinem feſtinato* Fato *fefellit. Nam Patri diutino ex morbo iam iam morienti, difficillimum illud vadum fortiſſimè prætentauit.*

uit. Quamquam, ſi virtutes numerantur, Aetates ſimul omnes exegit. Idem Strenuitate Iuuenis, Prudentiâ Senex, Innocentiâ Infans, Gloriâ Aeuiternus. Vixit Annos xxiij. Deuixit Anno MDCLVI. *Die iv. Ianuarij.*

Quin etiam, cùm eadem Vidua Mater afflictiſſima, Viri ac Filij geminum Cor argenteâ in Arcellâ condere; ac veluti Gemmarum Scriniolum, & perpetui nutrimenta doloris, in Galliam transferre ſecum decreuiſſet; Inſcriptionem hanc eodem Authore incidi voluit, vt Theſaurum ſuum Theſaurus exornaret,

Heu quanta infelicitas fuiſſe felicem!
Thomæ à Sabaudiâ Cariniani Principis,
Et Emmanuelis Filij ſimul erepti.
Vxor, & Mater, bis deſolata,
Maria Borbonia Sueſſionum Comitiſſa:
Amore olìm concors; nunc excors dolore:
Carum vtriuſque Cor hic clauſum detulit:
Et viuens intulit ſuum.
Itaque
Tria hic Corda ſunt: duo tantum vides:
Imò Vnicum.

EXTREMI HONORES

A' CAROLO EMMANVELE, SAB. DVCI CYPRI REGE, REGIAE MATRI, REGIAEQ. CONIVGI

Taurini redditi, III. & IV. Nonas Martias

M. DC. LXIV.

HOc etiam Funus, duarum Reginarum Fatis ferè coniunctis, omnium luctuoſiſſimum; Regali Magnificentiâ omnium ſplendidiſſimum efficere, gemino luctu implicitus Princeps cùm decreuiſſet; literariam Operam (nam hic quoque ſe ab integro labore Theſaurus Comes excuſauit) diuidendam cenſuit. Itaque Regiæ Matris laudationem Comes ipſe lugubri abollâ & maiori Stemmate Mauritianæ Militiæ inſignitâ, tranſegit: poſtridie, laudationem Regiæ Coniugis, P. Carolus à Palmâ Clericus Regularis, & Metropolitanæ Concionator eximius, eſt proſecutus. Quo verò ad loci apparationem, ipſe quidem Comes extimam Templi faciem intimumque Mauſoléum parergis & Inſcriptionibus, quas hic excripſi, adornauit: ambitum autem totius Baſilicæ, clariſſima ex Societatis Ieſu Collegio ingenia, illuſtrarunt.

In ipſo igitur Templi adſpectu, inter Mortis Trophæa, lugenteſque Præficas; ſuperliminarem hanc Inſcriptionem, ad ingredientium Animos lacrymabili ſpectaculo præparandos appoſuit.

DOLORIS THEATRVM INGREDERE.

DISCES, QVAM SIT ATTIGVA

SVMMAE FELICITATI SVMMA INFELICITAS.

Nam quia publicus hic luctus; publicæ Nuptiarum pompæ cótinuò ſuccedens, tragicæ Peripetiæ ſimillimus fuit, & ipſo in Funere, horribilis proſpectus duorum Tumulorum ſub eodem Mauſoléo, tragicæ Scenæ imaginem referebat: cenſuit Author continuandam eſſe allegoriam: totumq; Apparatum DOLORIS THEA-

THEATRVM generatìm nominauit. Itaque, ſingula Templi Ornamenta Defunctarum Reginarum geſta; varias in Scenas diſtincta, offerebant. Quin etiam Panegyricam ſuam Orationem ad effigiem Tragœdiæ contextam TRAGOEDIAM inſcripſit. Voluit enim eruditam Priſcorum conſuetudinem imitari; qui Regijs in Funeribus tragica Spectacula præbebant ante Tumulum: ac præſertìm Artemiſiam in dedicatione Mauſolêi, Tragœdiam cui Titulus, MAVSOLVS, à Theodecte compoſitam exhibuiſſe, affirmarunt.

Totam igitur Mauſolêi Molem, infernè conquadratam, supernè in angulosum faſtigium gradatìm acuminatam, mœſtiſſimæ *Charites*, atque *Muſæ* Cupreſſu coronatæ, propriaque Inſignia præ dolore obijcientes, columnarum vice ſuſtinebant. Supra proiecturarum, graduumque pyramidalium angulos, *Virtutum omnium* ſimulacra, conſimilem doloris ſenſum vultu geſtuque ſignificabant: totaque *Pyramis* innumerabilibus ſtellata facibus, argenteis lacrymis guttatim perpluebat.

In anteriore Mauſolêi facie, bipatenti ſectâ hiatu, ſub concamerato amphithalamo, geminus *Doloris lectus*, vtriuſque Defunctæ Regalibus exuuijs conueſtitus, venerationem, atque horrorem incutiebant: ac ſupra vtriuſque Reginæ Tumulum ſua legebatur *Sepulcralis* Inſcriptio: quarum penſiles Tabellas, horrificus *Mortis Coloſſus* interiectus, diſtentis hinc inde prenſabat manibus.

Regiæ Matris Inſcriptio ad dexteram.

MAGNAE CHRISTINAE A FRANCIA,

CAROLVS EMMANVEL FILIVS,

INELVCTABILI IACTVRAE VIX SVPERSTES.

PIENTISSIMAE PARENTI, PIISSIME PARENTAT.

HOC VNO MATRI NON OBSEQVVTVS.

Quæ poſtrema Verba ad Verba materni Teſtamenti referebantur; quibus Reginæ Modeſtia præcisè cauerat, ne qua ſuis exequijs funerea Pompa, neue panegyrica laudatio adhiberetur. Voluit igitur Author piam ſui Principis laudare inobſequelam, qui magnificentiſſimo fúnere, ac Virtutum Maternarum lauda-

tione, Teſtamentarijs legibus, naturæ leges prætulit: Auguſti exemplo, qui cùm Aeneidem ſeruaſſet, quam Virgilius teſtamento iuſſerat flammis tradi: ita ſcripſit.

Frangatur potius legum reuerenda poteſtas,
Quàm tot congeſtos noctuq; diuq; labores
Hauſerit una dies.

Regiæ Duciſſæ Inſcriptio, ad læuam.

FRANCISCAE A' FRANCIA'
CAROLVS EMMANVEL CONIVX DESOLATISSIMVS,
NONDVM SICCIS EX ORBITATE OCVLIS
LACRYMAS CONTINVAT.

Dextrum læuumque Mauſolęi latus ſimplici arcu pateſcens, ſimplices ornabant Inſcriptiones. Ad Regiam Matrem hæc pertinebat.

HEV FALLACIOR FORTVNA, QVO' FELICIOR!
CHRISTINA A' FRANCIA'
REGVM FILIA, REGIAE SOL,
AD SVMMVM FELICITATIS EVECTA CARDINEM,
MOMENTO' IN OCCASVM DEVERGIT.

Nimirum, ſeruato Imperio; Ciuili, & publicâ pace parta, Filij Nuptijs quas vouerat auſpicatis, cùm quidquid optauerat, à fortunâ cumulatè accepiſſet, in ipſo felicitatis axe defeçit.

Altera ad Regiam Coniugem.

HEV FVGACEM FORMAE GLORIAM!
FRANCISCA A' FRANCIA',
REGVM FLOS, FLORVM REGINA,
SVO CONSIMILIS LILIO,
SERO' DATA CITO' EREPTA;
NIL NISI LACRYMAS PEPERIT.

Ter-

Tergeminam Lilij proprietatem attingit Author . Primùm, quòd florum Rex ſit : nam *Nulli Florum excelſitas maior*, inquit Plinius, lib.21 cap.5: Deindè quod ſeriùs appareat: nam, *Vltimum Veris donũ* vocatur Poſtremò quod lacrymas progignat: nam vt idem aſſerit; *Lilia feruntur lacrymâ ſuâ* . Expreſſa Regiæ Duciſſæ Imago; quæ candidis ipſa moribus, Regali orta ſatu, diuque exoptata, ſine prole decedens, nil niſi lacrymas ex immaturo fato Principi, ac Populis reliquit :

Inſcriptiones comitabantur *Heroica Symbola*; Bina binis Heroinis accommodata . Regiæ Matris Symbolum primum, *Luna, Globus, Terras inter atque ſolem medius* · qui quam Terris denegat lucem, Cœlo refundit . Sententiam explicabant Claudiani verba : CAELOQ. DATVR QVOD DEMITVR ORBI.

Alterum erat, quo ipſamet dum viueret vtebatur; ab eodem Authore integro Panegyrico iam olim celebratum : nimirum *Adamas*, cum Gallicâ Inſcriptione, PLVS DE FERMETE' QVE D'ESCLAT. *Plus* enim *Soliditatis quàm fulgoris* profitebatur: vt in Adamante ferreum potiùs quam nitidum colorem obſeruat.

Regiæ Coniugis Symbolum primum, *Heſperi Sidus Occidenti adhærens Soli*; cum inſcripto, COMITATA CADENTEM. Sic enim amantiſſima Nurus, Magnæ Chriſtinæ occaſum ita doluit, vt continuò ſequuta ſit.

Alterum in eandem ſententiam : *Nauis velificans, Nauiculam in Portum remulco trahit*; cum dicto, MAIOR MINOREM. Ad Regulam Iuriſperitorum reſpiciens; *Maior pars trahit ad ſe minorem*.

¶ Hæc de Authoris huius ingenio fluxerunt; eaque duntaxat colligere præſentis fuit inſtituti.

EXTREMI HONORES
MAGNO CAROLO EMMANVELI
Sabaudiæ Duci
A VICTORE AMEDEO FILIO
Decreti

Anno M. DC. XXX.

VIxdùm Paternos oculos Regius Succeſſor Sauiliani obſignarat: vt primas inter curas, ad digniſſimum tali Patre Funus animum intendit. Itaque Ludouicum Theſaurum, & Emmanuelem Fratres ad ſe ſtatìm acciuit; atque illi, qui Senatoriâ dignitate, atque Oratoriâ laude clareſcebat, ſFunebrem laudationem: huic vniuerſi Apparatus diſpoſitionem commiſit. Decreuerat ſolenmem ceremoniam propè Montemregalem Vrbem exequi, in eo Templo Miraculis atque ſtructurâ celeberrimo, quod Diuæ Virgini, magnanima Caroli pietas deuouerat; ac Sabaudorum Principum heróicum velùti Ceramícum, deſtinârat. Suas igitur acturum partes vtriuſque Fratris Ingenium, elaboratè, ac ſolerter expleuére. Panegyricum Ludouicus, poſtea Præſes, argumento planè dignum compoſuit. Emmanuel, ſingulos Defuncti actus argutis Elogiolis perſtrinxit; quæ circa Templum depictam Vitæ Hiſtoriam explicarent. Sed feſtinata Mors, quæ pulchriores ſemper cogitatus dirâ falce ſuccidit: & expeditiones bellicæ, pérbreues Imperij annos catenatis adeò laboribus impliciuére; vt pijſſimus Filius, non modò quod mente conceperat memorabile Funus, perficere, ſed ne paternos quidem cineres, de ſacro quodam Dominicani Cœnobij Adyto, vbi eos temporariâ in ſandapilâ Sauiliani depoſuerat, potuerit dimouére. Nunc igitur, cùm Inſcriptiones illæ manuſcriptæ quæ penè cùm Carolo perierant; imò totius apparationis adumbratâ quædam delineatio, meas in manus inciderint; benè meriturum me cenſeo, ſi è tenebris eas in lucem proferam; vt cùm Regius Nepos pia Patris cogitata exequi; & Aui memoriam ſuſcitare. (vti nomen ſuſcitat, animumque) voluerit; heróico adhuc Fúneri

poſſint ſuffragari. Externa igitur Inſcriptio, inuſitatâ quâdam in funeribus formulâ, Populum ſic alloquebatur.

ACCVRRITE POPVLI.
MAGNVS CAROLVS EMMANVEL
REVIVISCIT DVM TVMVLATVR.

Huic reſpondebat interna Inſcriptio, Baſilicæ veſtibulo altè impendens.

MVLTOS VETERVM VELVT INGLORIOS,
OBLIVIO OBRVET.
HIC POSTERITATI NARRATVS,
SVPERSTES ERIT.

Quæ ſunt ipſiſſima Taciti verba *in Agricolæ vitâ*. Hoc enim ſplendido apparatu Paterna geſta Virtuteſque memorando illuſtriores faciebat Princeps. & Genitorem reſtituebat vitæ. Itaq; toto Templi ambitu, perpetuâ ex Corónide ingentes *Tabulæ* ſuſpenſæ, præcipua Caroli Acta, Dieſque Faſtos, æneo colore complectebantur: picturam verò *Inſcriptiones* Tabulis ſuppoſitæ declarabant: & Tabularum interualla *Hoſtium ſpolijs, vexilliſque* bello captis, conueſtita, horrorem ingerebant maieſtate permiſtum. Prima igitur Tabula ad Veſtibuli dexteram, *Equeſtres ludos* ob exoptatum Caroli Natalem Ripulano in Caſtro exhibebat; cum hac Inſcriptione, atque Titulo.

CAROLVS NASCITVR.

Naſcitur 1 infœcundi iam Vteri fœcunda Soboles.
Vt Hominem minimè natum, ſed Numen Hominibus donatum putes.
Vnicum peperit Margarita: vnicus enim Margaritarum eſt Partus.
At ne vnico miraculo Orbis miraculum naſceretur; 2 pariens nil paſſa eſt Parens.
Publicæ lætitiæ genitus, dolere noluit Genitricem.
Nato igitur Carolo, nata Pax, Arces redditæ, Arma ſuſpenſa.
Ita, de Armorum Imperio ne contenderent; Naſcente Carolo, Mars periÿt.

1. Ca-

1 Caroli Ortum Diuinæ Potentiæ miraculis annumerandum, Hiſtoricorum nemo non affirmat. Nam de miro Genitricis iam effœtæ conceptu, piorum votis impetrato; argumenta leges apud Guicenonium in Hiſtoria genealogica, cap. 36. ac præcipuè Pauli IV. Pontificis Vaticinium.

2 Quod citra dolorem vllum pepererit, ibidem leges. Quin etiam Sacram quandam Vercellenſis Cœnobij Veſtalem, dolores ſibi pro Parturiente deuouiſſe.

Secundæ verò Tabulæ appicta erat publica Religio, quâ poſt Emmanuelis deceſſum, *Carolo Sacramentum* Magnates atque Populi dixerunt, cum hac Inſcriptione.

PVER PATRI SVCCEDIT.

Nec ſine Fati conſilio, ætati præuolauit Ingenium.
Fruſtrà nimirum feſtinárat Prudentia, ſi tardiùs imperaſſet:
Aut Cœlo donatus eſt Emmanuel, quòd Terris
Carolum donarat.
Sic igitur, ante maturus quàm adultus, Patri ſuccedit
Patre maior.
Plaudente Italiâ, quòd inter Gallum & Hiſpanum
Ingenioſum Puerum, pro 1 *Mercurio Terminali,*
Fatà collocaſſent.
Qui nunc illi, nunc iſti callidè adhærendo, 2 *vtriuſque*
Potentiã delibraret.

1 Terminus Deus, in cuius tutelâ Agrorum fines erant imberbis Mercurij ſpecie ſculpebatur, cum Caduceo, ad finitimorum pacem fouendam: & ſanè viuente Carolo, cuius dexteritas duorum Regum Potentiam librauit, neuter neutri apertum bellum indixit.

Sequens Tabula *Nuptialem celebritatem* Caroli; & Catharinæ in Hiſpanâ Regiâ continebat.

CAROLI CONNVBIVM.

At ſollicita Patriæ ſpes erat, dùm vnico nutabat in ſinu.
Macte igitur eſto tuis Vinculis ò Hymenæe;
Qui auſpicato CAROLI, & CATHARINAE *coniugio,*
Heſperiæ vtriuſq; Decora caſtis Amoribus nexuiſti.

Ferent ſecundi, fœcundiq; 1 *Auſtri genialem Nauim;*
Quæ Parentes Heróas fauſtè in Italiam vehens;
Heróas 2 *Filios aliquando in Hiſpaniam reuehat.*

1 Ludit in Auſtriæ Gentis, & Auſtri Venti nomine, qui calidus eſt atque humidus; ideoque fœcundus.

2 Alludit ad Principes tres, Caroli Filios; quos Philippus Tertius dum à ſpe Prolis excluſus videretur, Regno deſtinatos ad ſe accivit.

Quarta, Caroli primordia bellica oculis proponebat, nempe *Caramaniolam expugnatam.*

SALVTIANVM BELLVM.

At non tardius Martiali, quàm Maritali factus eſt Face.
Marchiam igitur Salutiorum 1 *Nouatoribus appetitam*
2 *iuſtis repetens Armis,*
Caramaniolam momento eodem aggreditur, & ingreditur.
Arx ipſa 3 *Italiæ terror, Marchiæ robur, ingentem*
Bambardarum cataſtum
Salutando, quàm arcendo Carolo, vtiliorem experta,
Victorem antè ſenſit, quàm Hoſtem vidit.
Hoc bombo tremefacta, 4 *Arces reliquas aborſa eſt Marchia.*

1 Geminum belli titulum attingit. Primum cautionis; nam Gallorum Regi bellis detento, Vgonotorum factio Marchionatum inuaſerat: vt ex hiſtoricis monumentis, & nouiſſimè ex Guiceh.

2 Alterum Iuſtitiæ; quòd eam Ditionem poſtremi Marchiones, Sabaudorum Principum fiduciarij, exteris manciparint, ibidem.

3 Munitiſſimum enim erat in Italiâ Gallorum Armamentarium.

4 Adeò, vt ſe Caroli Emmanuelis Vxori Catharinæ, dediderint. Ex Guiceh. eod. cap. 56.

Contigua Tabula *Bernenſium cladem;* qui obſeſſis Gebennenſibus ſubſidia deferebant.

BELLVM GEBENNENSE.

Hactenus in Viperulis Sabaudus proluſit Alcides.

Nunc

Nunc lemanæ lernæ Stagno ſtatiuis præſidiis circumſeſſo;
Gebennenſis Hydra viuacem ſpiritum intercludit.
Auxiliaria Monſtri Capita tot deiecta numeres, quot obiectæ:
Bernenſium decem millia, 1 *violato fœdere, Perduellibus ſuffragata,*
Procumbunt, ne occumbant: Carolo cedunt, ne cadantur.
Hos Caroli pietas, Catholicæ Fidei iugo multare mauult, quam iugulo.

1 Alij octodecim millia numerant ſub Bernenſi vexillo. Vide Guicenonium de Couongienſi prælio;

Proximâ Tabulâ, Prouinciales *triumphali pompâ* Carolum Aquis excipiunt; ſed Vmbraculi honorem Carolus oblatum recuſat.

AD AQVAS SEXTIAS TRIVMPHVS.

At Gebennenſem Triumphum, Auguſtior ſubuerit Triumphus.
Nam execrandis Sectariorũ turbinibus laborante Galliâ,
Narbonenſis Prouincia, deploratam Religionem vt ſeruet,
Caroli Religionem implorat.
Hic Bonorum Vota dum ſequitur; Factioſorum machinas euertit.
Et lætiore pompâ quàm qui 1 *Aquis nomen dedit,*
Aquas ingreditur.
Hoc etiam longè glorioſior, quòd 2 *Regios honores detrectat.*
Regno 3 *dignus dum Regnum dedignatur.*

1 Sextius Caluinus, deuictis Sallyis apud Aquas, de ſuo nomine Sextias nuncupauit. Velleius Paterc.

2 Vmbraculum, ſiue Conopéum à Conſulibus oblatum, ne Regij honoris vel vmbram affectaſſe videretur, recuſauit. Vide Thuan. hiſt.

3 In Pariſienſi omnium Ordinum congreſſu, vbi diu altercatum de Rege eligendo; in Carolum denique vota, conſenſerunt: Sed Henrici Magni Catholica profeſſio, litem diremit. Guicenon. eod. cap. pag. 746.

Septimâ in Tabulâ, *Carolus* viſebatur *cruentato in equo*, coruſcante ferro, atrociſſimæ pugnæ ferociter immiſtus, dum ſui amnem traijciunt.

AD

AD VINODVNVM CONFLICTVS.

Quod verò belliçorum Operum, non Author eſſet modò,
ſed Actor,
Conſcia fateatur Durentia; cùm vado intercepto,
A ſectarÿs circumcluſus, ab Auxiliaribus deſertus,
à ſuis diffiſus,
Vt copiæ tutò traÿciant, aceruatas Phalanges Clypeo ſuſtinet,
gladio cædit;
Equo bis confoſſo, ſemper infenſus, & [1] inoffenſus:
Iouem diceres Titánas impunè fulminantem.
Donec in ſuorum complexu, [2] plumbeam grandinem de ſágulo
ſerenus excuſſit
Vt ſciás, Loricam nullam eſſe fideliorem, quàm Chriſti Fidem.

1 Mirum hunc ſucceſſum, diuinæ ab omnibus, & ab ipſo Carolo tutelæ attributum, fusè narrat Guicenonius eod. cap.

2 Hoc ab iiſdem, qui viderunt accepit Author; nec quicquam de ſuis geſtis frequentiùs narrabat Carolus.

Proxima Tabula, *Arcem* offerebat circumfracto inſidentem ſcopulo: Bombardas aduerſo è iugo ferè imperuiò fulgurantes: campeſtria munitionibus conuallata. Gallica ſubſidia terga vertunt; Præſidiarij ſe Carolo dedunt.

CABVRRI EXPVGNATIO.

Maxima inter Trophæa paruum etiam Caburrum numeres.
Hanc Arcem, Subalpinorum [1] Acrocorinthum, gyro breuem,
ſitu formidatam,
Occupato pro Gallis Carolo, ab Gallis occupatam;
Tantâ mœnium ruinâ patefecit, atque Hoſtium commeatibus
clauſit,
Vt ſupplices Carolo Præſidiarios [2] intuéri potuerit Gallia,
non tuéri.
Ita, quod abſenti Carolo intercepit Hoſtis, præſente Hoſte
recepit Carolus:
Ac tantæ gloriæ fuit recepiſſe, vt amiſiſſe profuerit.

A I Acro-

1 Acrochorinthus, Monticulus erat, Corinthi propugnaculum; gemini Maris anguſtias claudens.

2 Aduentarat cum Gallicis copijs Aldiguerius, qui abſenti Carolo Arcem auerterat. Rem fusè narrat Guicenonius dicto cap.

Ex aduerſo Baſilicæ latere, iuxtà præcedentem tabulam, pacata quædam Caroli geſta collocauit: nam Caburri expugnationem decennalis Pax conſequuta eſt. Nona igitur Pictura, Carolum ſiſtebat ante oculos palliatum, *externi Principis Legatos* in conclaui recipientem: placidoque vultu manum ad oblatas literas porrigentem.

PACIS NEGOCIA.

Tandem per Decennium, quieſcente Carolo, quieuit Orbis:
Martis, an Iani Templum clauderet, ſemper Auguſto ſimilis;
Quanquam bellicis in negotijs 1 otioſum; in Pacis otio
negotioſum vidiſſes;
Nam Legatos interim, magnorum arcanorum conſcios, aut
miſit, aut admiſit.
Vno ex ore agendorum omnium Oracula petebat Orbis,
Inquies igitur Caroli fuit Quies:
Nam grandia ſemper, vel patrauit, vel parauit.

1 Admirabilis vnius Caroli fuit ſiue natura, ſiue virtus; quod calida etiam Martis negotia tam ſedato animo proſequebatur: vt aduerſis etiam rebus nihil videretur commoueri. Sufficiebat hæc Magnanimitas, vt Magnus vocaretur.

Proximâ Tabulâ, *Primi lapidis* iniectione, Vrbis Nouæ fundamenta, maximâ ceremoniâ Carolus auſpicabatur: aſtante Architectonum Præfecto; qui veteris, nouæque Auguſtæ Typum explicabat.

MAGNIFICA OPERA.

Inter Pacis remiſſiones Magnificentia ponenda eſt.
Nam animo Magnus, imparem Animo Regiam dedignatus,
Vrbem Taurinorum, Nomine Auguſtam, Auguſtam Mœnibus,
Priſco Nomini æqualem, nouoque Auguſto digniſſimam fecit.

Ac ne illiberaliore Hoſpitio Diuos, *quàm Homines*
ab ſe diuerteret;
Auguſtiſſima *Templa* Cœli *æmula, Terris impoſuit.*
Et Magnus, Magnis, Magna dedicauit.

Vndecimâ Tabulâ, *Tridinum*, celebre Municipium adoritur
Carolus.

MONFERRATENSE BELLVM.

Redeunt *Bellorum vices: armorum materiam ſuppeditante*
Ferreo Monte:
Nam *ſopita, non extincta* 1 *Iura excitare, nouis* 2 *offenſionibus*
laceſſitus Carolus,
Statuit æternam gladiorum ſegetem, gladio ſemel reſecare.
Trinum igitur, Muris, Armis. *Animis ter munitum,*
ter vincendum:
Albam *Pompeiam, & ineluctabiles* Arces, *menſe perbreui*
eluctatus,
Armis Amorem, Victoriæ *legem, Felicitati modū ità perſcripſit;*
Vt omnium maxima Victoria *fuerit,* Victoriam *temperaſſe.*

1 De auito Sabaudorum Iure in Montisferrati Marchiam, referta leguntur Iuriſperitorum volumina: & ex Ratisbonenſi atq; Claraſcenſi Iudicio, de belli æquitate iudicabis.

2 Quæ fuerint recentes offenſiones, primæ libellorum velitationes peruulgarunt: & rei ſeriem narrat Polleutinus, de bello Monferr.

Duodecimâ in Tabulâ, Carolus, pro *Haſtenſi* Portâ, pedes, firmo gradu, arreptâ haſtâ, ſuorum fugam, & Hiſpanorum impetum ſtrenuiſſimè reprimit.

1 HASTAM POMPEIAM SERVAT.

Audi *inauditum* Strenuitatis *cum* Potentiâ *certamen.*
Haſtam Vrbem contrà irruentem 2 *Iberiam ſolus ſuſtinet*
Carolus.
Hæſit vno in Veſtibulo *totius* Orbis *expectatio:*
Sed primus docuit Carolus, *etiam inuictos vinci poſſe.*
Dum *Haſta vna,* 3 *Caroli in manu, tot Haſtas frangit:*

Et laureis aſſueti Heroes ; Pace 4 acceptâ potius quàm datâ ;
Oleam in lucro ponunt .

1 Quidam ſine aſpiratione Aſtam ſcribunt, Plinij atq; Claudiani exemplo : nam priſci militarem haſtam non aſpirabant . Cæterum cùm ab Haſta Pompei cognominata ſit Vrbs , recentiores aſpirant ; præſertim eruditiſſimus Maiolus , eius Vrbis Antiſtes .

2 Nunquam in Italiâ plus authoritatis habuerant Arma Hiſpana ; neque plures viſæ fuerant armatorum Chiliades : primus tantam potentiam Carolus ſpreuit , vt loquitur Spondanus ſub anno 1615. num.8.

3 Quaſi , in Pompei manu haſta contrà Cæſarem imbellis ; Caroli vibrata manu fortior fuerit .

4 Haſtâ intrepidè propugnata Hiſpanos adegit vt Pacis conditiones à Principibus propoſitas facilè admitterent : contrà Carolus, nihili eorum conatus ducens, conditiones ſibi meliores fecit. Vide Spondanum ibid.

In ſequenti Tabulâ, Oſtagium liguriæ Oppidum flagrat: Duces bello capti, & Vexilla ad Carolum adducuntur .

BELLVM LIGVSTICVM.

Percuſſit etiam aliquando 1 prouocata Caroli Clementia ,
Quùm flagrans Oſtagium pro 2 ſuccidaneâ Victimâ
vindictæ litauit .
In vltrice illâ flammâ tota tremuit liguria .
Nam Vexilla, Centuriones, Tribunos, Prætorem ipſum
Carolus captiuum duxit :
Parumque defuit, quin trepidus 3 Ianus, ſuas quoq; tot ſpolijs
adderet Claues .
Præluxit Victori Filio Paternum victricis Flammæ ſignum ;
Qui numeratis Patris Trophæis, paria 4 Trophæa Patri
tranſmiſit .

1 Belli huiuſce cauſas memorant omnes noſtrorum temporũ Hiſtoriæ : lege Guicenon.pag.833.

2 Succidanea Victima , quæ in alterius vicem immolabatur .

3 Ianuenſis Vrbis fundator & Præſes .

4 Con-

4 Conſimilem Victoriam retulit Victor Amedeus vno tempore, diuersâ in Liguriæ parte.

Quartadecimâ, poſt diuturnam *Verrucæ obſidionem*, quâ nulla celebrior; Hiſpanus Exercitus, quo nullus formidabilior, receptui canit.

VERRVCA DEFENSÂ;

Noua Martiæ Virtutis prodigia.
Contra puſillum Verrucæ Oppidulum tota occupatur Hiſpania.
Montes armis, aërem flammis, omnia terroribus implet.
Quin contra Italum Principem, Italorum quoque Principum
vires Hiſpanis accreuére.
Sed nihil ingenti Fortunæ nocentius, quàm creſcere.
Tantam Potentiam fulminauit 1 *Carolus, tumulauit Eridanus.*
Nam Phaëthonti fatalis fuerat ille locus.

1 Leges Obſidij ſeriem in Mercurio Gallico tom. II ſimul q; Caroli ſtrenuitatem, & encomia. Et ap d Guicenon. pag 839. Penultimâ in Tabulâ; Caroli Prudentia *Ludouicum XIII. Francorum Regem* iamiam Hiſpanis imminentem colloquio demulcet; atque Italicæ tranquillitati conſulit.

SECVSINA PAX.

Maluit tamen Italiam vincere beneficijs.
Imminebat Inſubriæ Gallus, tot Victorijs notus quot prælijs:
Pro libertate Italicæ 1 *Vrbis, totius Italiæ libertas laborabat.*
Sed ex Alpibus irruenti 2 *Galliæ, ſolus Carolus moras impegit.*
Vidére Alpes 3 *Alcidem ſuũ, aureos nectentem nodos, loquendo.*
Nam æquo 4 *fœdere propoſito, Vrbi libertatem ſeruauit,*
Italiæ ſecuritatem reſtituit.
Tutiùs igitur Natura, Carolum Alpibus præpoſuit,
quàm Alpes Gallis oppoſuit.

1 Caſalem ab Hiſpanis ad anguſtias redactum, Gallorum Rex, Rupellenſi bello expeditus, libertati reſtituere omninò decreuerat.

2 Secuſiam, Italiæ veſtibulum iam peruenerat Rex, à Carolo magnificentiſſimè acceptus.

3 Hercules Celticus; Galliæ Comatæ (cuius finibus Secuſia continetur) Numen, à Luciano deſcribitur Vir longæuus; manu ſtrenuus; linguâ facundus; aureis catenulis aures hominum quocunque trahens: prorſus ectypa Caroli deſcriptio.

4 Quanta fuerit in Pacis conditionibus à Carolo propoſitis æquitas, atque prudentia, exitus docuit.

Poſtrema Pictura religioſiſſimi Caroli *deceſſum* continebat in eo actu, quo ſenili ac febrili ægrore penitus exhauſtus, cùm ad extremam vitæ metam perueniſſet; ac Sacris operantem Sacerdotem piiſſimè audiuiſſet cubans, ægrè aſſurrexit; & ante Aram genibus atq; palmis humillimè complicatis, dum viuificum Cęli Panem delibaret exceſſit.

PIÈ MORITVR.

At Tandem, 1 pro publicâ libertate viribus; nō Animo, fractus, Triumphalis Senex, ad Cæleſte Capitolium fatis, 2 prodigijſq; ſollicitatur.

Tantum illi ſecuritatis nouiſſimæ fuit; vt Animo ſtatim ad labra euocato,

Ante Aram procumbens, in ipſo Diuini Corporis oſculo, expirarit.

Priſca 3 Veſpaſiani paræmia fuit, Decere Principem ſtantem mori.

Noua Caroli eſt, decere Magnū Principem procumbentem mori. Obijt Anno calamitatibus omnibus inſigni.

MDCXXX.

1 Alteri Gallorum in Italiam eruptioni dum obſiſtere laborat; labore conficitur ſeptuagenarius Senex.

2 Plura & atra prodigia Caroli obitum denunciarunt; teter lunæ defectus, ſqualidus Cometes, fluuiorum abluuia, tabifica lues, aëreæ pugnæ, dira ſulmina, quæ præcipuas tres Caroli Arces vno tempore, atq; eius inſignia in Arce Taurinenſi ventilantia, percuſſére.

3 Sueton in Veſpaſ. cap. 24. *Imperatorem, ait Veſpaſianus, ſtantem mori oportere: dumque conſurgit, ac nititur, inter manus ſubleuantium extinctus eſt.*

Poſticâ parte, veſtibulo oppoſitâ, Inſcriptiuncula priori reſpondens, ex eodem Tacito *Annal* 16. gyrum claudebat.

DETVR HOC ILLVSTRIVM VIRORVM POSTERITATI,

VT QVOMODO EXEQVIIS A PROMISCVÂ SEPVLTVRÂ SEPARANTVR,

ACCIPIANT HABEANTQVE PROPRIAM MEMORIAM.

Mauſolei ornamenta.

Tota Moles figurâ erat octangulâ, omnium abſolutiſſimâ, & illuſtrium Sepulcrorum myſterijs accommodatâ: vt obſeruant, qui Steſichorum à Catanenſibus ſplendidè ſepultum ferunt in Mauſoléo ex omnibus octonis conſtructo: nempè, octo gradibus, octo columnis: vnde adagium manaſſe autumant, OMNIA OCTO, pro re vndecumq; perfectâ. Hanc igitur octonis quoque ſubnixam gradibus, & fornicibus octonis circumquaq; peruiam, angulares totidem *Atlantes cataphracti*, columnarum vice, galeatis verticibus fulciebant: quorum baſibus alligati, ſupraq; gradus ſeſſitantes *Captiui*, rabidos oculos ad Regalem Tumulum retorquebant; quaſi Extincti etiamnum Principis Manes pauitarent. Supernè, quà octogóna Moles, in octogónam quoque *Pyram* faſtigiatim acuminatam ſcanſilemq; exurgebat; Regni octo noſtrarum Alpium *flumina*, in Coronidis crepidine iacebant, non Vrnis modò, ſed oculis, vt videbatur, manantia: medio *Eridano*, Fluuiorum Rege, coronam paſſis crinibus detrahente: eiuſq; alumnis *Cycnis*; aduncitate roſtri alarum ſibi pinnas vellentibus, quas veluti ſcriptoribus traderent. Coronidis ipſius angulos, Octo *Heroica Symbola* complebant; quibus ille Princeps ingeniosè, vt agendarum rerum ferebat occaſio, Clypeos inſigniuit. Primò enim, *Pullum pinxit Aquilinum dè cortice erumpentem*: NON DEGENERO; cùm puer Patri ſucceſſit. Deinde cùm nupſit, *Specula duo mutuis fulgoribus ardentiora*. FERTQVE REFERTQVE. Tertio, cùm

Salutianum ac Gebennenſe bellum aggreſſus eſt; *Armorum faſcem*, cum dicto ILLAESA SVPERSVNT. Quarto, cùm Sectariorum conatus Aquis præuenit: *Sagittarium*, *Horoſcopum ſuum*, *contento arcu iaculantem*: OPPORTVNE. Quinto, cùm Hiſpanis nimis imperioſè inhibentibus, ne ius ſuum in Monferratenſem Marchiam proſequeretur; Hiſpanorũ etiam fines inuaſit: *eius figuræ Circinum pinxit*, *qui compreſſu aperitur*: additis verbis, DVM PREMOR, AMPLIOR. Sexto, Cùm Liguriam totam bello appetijt, quòd Oppiduli cuiuſdam emptitiâ poſſeſſione prohiberetur; *Armatum Brachium*, *diſtricto gladio* Numis impreſſit; cùm Lucani Emiſtichio, OMNIA DAT, QVI IVSTA NEGAT. Septimo, cùm Ludouici XIII. contra Hiſpanos impetum, Secuſiæ retardauit: *Nauigium* expreſſit *ab puſillâ Remorâ detentum*: PARVA LICET. Poſtremò, cùm nouum Gallorum impetum vt reprimeret, Hiſpanorum auxilia, tametſi lenta implorauit; *Aggeres pinxit*, & *molitiones*, *quibus Torrentis effluuium coercebatur*, SENSIM PRVDENTIA SISTIT: ſed Hiſpanam tarditatem, Mortis celeritas vicit, ne nihil Filio relinqueret.

Hæc fuerant Heroica Symbola à Carolo aſſumpta. Iam quoniam Sepulcris Coronæ imponebantur; *octo Genij*, fornicum curuaturis affixi, octona *Coronarum* genera oſtentabant, quas Romani vti præmia virtuti conſtituerant: *Lauream*, cum hoc Titulo, HOSTIVM TRIVMPHATORI. *Gramineam*, OBSIDIONE SOLVTA. *Quernam*, CIVIVM SERVATORI. *Oualem ex Myrto*, REBELLIVM DOMITORI. *Oleaginam*, HOSTE FVGATO. Reliquas ex auro; nempè, *Muralem*, MVRIS CONSCENSIS. *Caſtrenſem*, VALLO SVPERATO. *Roſtratam*, OB NAVALEM VICTORIAM.

Pyram exornabant *Virtutum* omnium Simulacra, in graduũ angulis erecta. Circa Mauſoléum, *vrbes Omnes Sabaudi Imperij*, ſuis quæque Inſignibus atq; frugibus diſcretæ; Funerarumq; miniſterio addictæ, vultu, cultuq; lúgubri, crines incidebant, alijſue actibus mœrore confici videbantur.

Quatuor denique Arcuum præcipuorum inanitas, totidem *ſepulcralium Inſcriptionum* Tabulis replebatur. Prima, quæ in Mauſoléi fronte longo ex interuallo legebatur, grandibus, ideoq; paucioribus conſtabat literis.

MAGNVM CAROLVM
VICTOR AMEDEVS FILIVS
EADEM PIETATE
QVA' VIVVM COLVIT, AMISSVM DEFLET.

A tergò, quà ad Deiparæ Imaginem Moles vergit.

HOC IN TEMPLO, CLEMENTISSIMA VIRGO,
QVOD CAROLVS EMMANVEL SABAVD. DVX,
TIBI GLORIAE DOMICILIVM, SIBI QVIETIS PORTVM
PIENTISSIME' DEVOLVIT;
EVNDEM VICTOR AMEDEVS, FILIVS OBSEQVENTISS.
TVTELAE TVAE RELIGIOSISSIME' RESIGNAT,
VT [1] PER TE ORBI DONATVM, RESTITVAS CAELO.

1 Nam Carolum Piorum Votis impetratum iam diximus.

A dexterâ.

LVGETE ARMIGERI.
HIC ILLE HERO'VM MAGISTER;
QVOS DE SVO ANIMO, FEROCES FECIT, NON FEROS.
LVGETE FORA.
HIC ILLE CONSVLTISSIMVS PRINCEPS;
QVI IVRIS ORACVLA DE SVIS MORIBVS FVDIT.
LVGETE POPVLI.
HIC ILLE PVBLICAE LIBERTATIS VINDEX;
QVI, VT SVI QVIESCERENT, NVNQVAM QVIEVIT.

Quæ à læuâ, prodigijs, vt annotauimus, Caroli Mortem comitantibus, alludebat.

MAGNI CAROLI FVNERIBVS,

TERRA TVMVLVM, FLVMINA LACRYMAS, FVLMINA FACES,

AER SIMVLACRA, ASTRA TENEBRAS, EMPYREVM PYRAM,

CONTVLERVNT.

DVBITAS MAGNVM FVISSE CAROLVM?

TOTVS IN EIVS EXEQVIAS IMPENSVS EST ORBIS.

CLAVSVLA.

Non viuis annexus Amor meminiſſe ſepultos
Deſinit: in Prolem tranſcurrit gratia Patrum.
Claudian. l. 2. de Stilic.

NA-

NATALITIÆ
P O M P AE.

NATALITIAE POMPAE

Ob auſpicatum exortum

BALTHASSARIS CAROLI DOMINICI HISPANIARVM PRINCIPIS,

Mediolani celebratæ Prid. Non. Februarias, M DC XXX.

INgentem hanc lætitiam, tùm Religioſâ gratiarum actione, tùm popularibus flammarum ſpectaculis teſtari magnificentiſſima Ciuitas cùm decreuiſſet: vtriuſq; Apparatus literariam operam, vnius Emmanuelis Theſauri ingenio committendam cenſuit: vt idem lætitiarum accederet Præco, qui fuerat antè dolorum. Primùm igitur ad pia Vota perſoluenda, Deiparæ Gratiarum Matris Baſilicam miraculis inſignem Decuriones prætulére; quæ, ad elegantiam ſtructuræ accedente ornamentorum ſplendore, pietatem vndique ſpirabat, & maieſtatem. A' foris, Populum compellabat hæc Inſcriptio.

ADESTO CIVITAS.
INCLYTVM REGIAE STIRPIS GERMEN;
DIV ROGASTI VT HABERES;
VT DIV HABEAS ROGA.

In internâ Templi facie.

ORBIS MODERATRICI,
QVOD ORBEM MARTIALI TEMPESTATE NAVFRAGVM
OPTATO REGII LVMINIS EXORTV SERENAVERIT,
MEDIOLANENSIS CIVITAS,
GRATIAS AGIT.

Sacris Myſterijs ſolemniſſimè perſolutis, aſſidente omnibus cum Ordinibus Marchione Spinulâ Inſubriæ Præfecto; idem, Theſaurus Panegyricam dixit Orationem, quam in impreſſo Volumine denominauit PRAESAGIA.

Iam verò quoad ludicra Incendia, cùm ſummos Principes Populorum tutelæ deſtinatos laus nulla ce ſiùs attollat, quàm inuicta in Armis ſtrenuitas, Auctori viſum eſt THETIDIS FABELLAM oculis ſubijcere, cùm Achilli ſuo recens edito fatalem Clypeum, & Arma telis impermia, Cyclopum fabricata manu, à Vulcano impetrauit. Hanc enim ſanè immortalem gloriam infantibus Principibus Arcadio a q; Honorio latina Claudiani Muſa præſagiunt: ----*Vobis iam Mulciber Arma*

Præparat; & Siculâ Cyclops incude laborat;

Brontes innumeris exaſperat Aegida ſignis, &c.

Quam Ita a quoq. Torquati Muſa, in ſui Principis Genethliaco ſequuta eſt.

Già Mongibel rimbomba: & sù le incudi

Già ti fan l' Arme i gran Giganti ignudi.

Totam ergo Fabulam Aetnæus Mons, medio in Foro altiſſimè conſurgens, in Populi conſpectum dabat. cuius ſumma rutilabant flammis, ima vernabant frondibus; media niuibus cum flammâ, & virore fœderatis exalbeſcebant. Medio in Monte ingens hiabat Cauerna, metallicis Gigantum miniſterijs occupata: almaq; Thetis Infantem complexu fouens, Protofabrum Vulcanum hac Inſcriptione alloquebatur.

VT NOVO ACHILLI

FATALIA PROCVDAS ARMA

BELLACES PHRYGIAE TYRANNOS DEBELLATVRA,

TIBI VVLCANE IGNIPOTENS

SOLICITA SVPPLICAT THETIS:

NOVAMQVE AETNAM FLAMMIS FOETAM,

NO-

NOVIS TONANTEM CYCLOPIBVS,

ERIGIT.

A' dextro Montis latere hæc legebatur inſcriptio, priori conſentanea.

AC NE SVDETVR INFABRÈ

BARBARICA PRO INCVDIBVS TERGA

PLANGENTIBVS SVCCVMBANT MALLEIS.

ET DE MAVRORVM CADAVERIBVS

NIGERRIMVS VIVAT IN PRVNAM CARBO.

AT FLAMMAE OPIFICES

HOSTILIVM LACRYMARVM ASPERGINE IRRITENTVR;

ET EXPIRANTIS INVIDIAE ANIMA'

EVENTILENTVR.

Ad læuum latus.

ATQVI HAC LEGE

AETNIPOTENS VVLCANE FAVEAS,

VT CVM VICTRICIBVS ARMIS MVLTATI

TERRAM PETIVERINT THRACES,

TVM ARMA OMNIA

OMNEMQVE BELLORVM MATERIAM,

IPSAMQVE CVM CYCLOPIBVS OFFICINAM

PRO PYRA' INFLAMMES,

LEVEMQVE IN FVMVM DISSOLVAS.

Ex aduerſâ parte.

IAM EX ILLO GENIALI ROGO

PARTVRIENTE CINERE, OBSTETRICANTE FLAMMA',

PVRPVREA PHOENIX EMERGAT PAX,

LON-

LONGVMQVE SECVLVM VIVAT:
TVM SI QVID IRARVM
INIVRIVM IN MARTEM VVLCANE FOVES;
VLTRICIBVS FLAMMIS EXPIATO:
MARTEMQVE OMNIA COMBVRENTEM
COMBVRITO.

At nudam Montis aſperitatem perornabant penſilia ſcuta, & Armorum Trophæa, ad concipiendam vario luſu flammam diſpoſita.

Tota verò Fori Area circa Montem, in ſpeciem Maximi Circi continuatis porticibus claudebatur: bipatente ingreſſu inter geminas vtrinque Pilas, Regia ſuſtinentes Inſignia; & argutis Inſcriptionibus quatuor, feſtiuiore, ac proinde licentiore ſtylo animatas.

Inſcriptio Prima.

TIBI PHILIPPE TER MAXIME,

Genialem Auguſtæ Sobolis felicitatem Terrarum Orbis gratulatur.
Senſit de pondere ipſo Tellus
Auſtriacæ Stirpis auctarium, Magnam Animam,
Hinc Natalitijs pro Facibus, flammigerantes euibrat Scopulos;
Et excæcandæ Inuidiæ fumiferos intentat Globos.
Crede, mentiri Tellus neſcit.
Quæ conſcias Amoris flammas ſynceris e Montibus expectorat:
Et incluſa diu ſuſpiria è ruinarum ſpiramentis excludit.
Itaque vt ſoſpitalia referat Cœlo Vota,
Diligentiſſimum Nuncium delegat Flammam;
Quæ vocali fremitu, eloquentibus linguis
Noſtrorum Pectorum Amores teſtetur.
Quanquam, ſi queat Ignis expendi,
Aetna fauilla eſt: Ignis friget.

NASCERE HEROVM HERES FELICISSIME.

Magni Solis Heſperus, Magnæ Heſperiæ Sol;
Regiæ Domus columen, & culmen;
Auis decorus; Auorum decus.
Tam omnibus clarus, quàm carus.
Non tu exili Famæ Tubâ, ſed fulmineis Montium bombis reſonandus;
Alicubi naſceris, vbique noſceris.
Iam Tota Inſubria in Montem aſſurgens, tibi attremit, tibi ardet:
Vibratiſq; Sideribus candidum ſignans Natalem,
Regale tuum Nomen aureis Flammarum pennis inſcribit Cœlo.
Iam Senatus Populuſq; Mediolanenſis,
Per ſe ſolicitus eſſe deſinens, pro te ſolicitus eſſe incipit.
Itaq; ad illuſtrem Aram hanc, Fidei Teſtem,
Expiabili Flammâ Votum firmante,
Tot tibi perpetes Annos annuit,
Quot præpetes Fulgurum fulgores iſto e Monte coruſcabunt.

HOSPES,

Quam ſpectas Molem penſilibus florentem Flammis,
Noua eſt Aetna,
Clarandis Regiæ Prolis Natalibus nata.
Miraris Auſtriæ Fortunæ nouos naſci Montes, cui noui naſcuntur Mundi?
Plus eſt Optimum Regem naſci, quàm Montem.
Sed maius quiddam mirabere.
Nam ſuis ignibus interitura naſcitur Aetna.
Eadem ſibi Pyra erit, & Pyrauſta: nec tamen dolet.
Nam lætitiæ Flammis immori, non eſt mori.
Frigida ipſa Bruma in rogali Flammâ Regale ardorem ſentit.
Denìq; Orbis vniuerſus dulces in Flammas liqueſceret;
Niſi Regnaturo viuere iuberetur.
Apage Inuide.
Ad hanc Flammam ni cales,
Adamas es, non Adamans.

CERNE VIATOR.

Rerum omnium rarum omen.
Tandem luctantia Elementa luctas dediſcunt.
Hic arcano fœdere, Ver hyemat in Niue; *Hyems vernat in* Flammâ;
Et Flumina Fulminibus conuiuunt.
Ac ne Cœlo inuideat Tellus,
Hic videbis perdia Sidera, & pernoctes Soles
Gregatim ſparsimque proſerpentes
Illuminam Noctem *illuminare; & lucifugas fugare curas.*
Dixeris e Monte *Cœlum naſci.*
Hic Sideribus cognatos cernes Cometas,
Regnis, Regibus, *Populis, non lethalia ſed læta ominantes:*
Qui aureo paſſim tractu fulgentes, fugientes;
Abibunt, obibunt; aureumq; in imbrem recident.
Qui hæc adſpexeris, dices,
Aut Iupiter naſcitur: aut Mars *perit: aut vtrumque.*

Tota Circi vaſtitas exemptilibus Emblematis ac parergis diſtinguebatur: nam ſingulas Arcuum curuaturas Hiſtoricæ implebant Tabulæ; quibus quicquid antiquitùs Regum Populorumque felicitati Flammæ portendiſſent, addita Inſcriptione ſignificabatur.

I.

SERVII TVLLI PVERILE CAPVT AMPLEXA FLAMMA DIADEMATI PRAELVDIT.

II.

CLARAM DE SABINIS VICTORIAM, ARDENTES ROMANORVM HASTAE AVGVRANTVR.

III.

VITELLIO FELICITATEM PROSPERA FLAMMAE RELIGIO POLLICETVR.

IV.

INDOS ALEXANDRO IMMINENTES, ANTISTITA FLAMMA EXTERRET.

V.

NICIAM SYRACVSAS OBSIDENTEM,
FLAGRANTES TVTANTVR MACHINAE.

VI.

INFLAMMATA A DEMETRIO SYLVA,
SPARTIATAS VLCISCITVR.

VII.

EQVINO CAPITI IMPLICITA,
VICTOREM TIBERIVM DESIGNAT FLAMMA.

VIII.

TEMERE' IACVLATVS ACESTES,
CAELESTEM FLAMMAM AVSPICATO TELO DIDVCIT

IX.

SACRIFICANTI LAVINIAE INSIDENS FLAMMA,
GENERIS CLARITATEM PROMITTIT.

X.

HARALDVM REGNO NATVM,
INNOXIA PER FLAMMAS INAMBVLATIO
COMPROBAVIT.

XI.

DEPASTA FLAMMIS TENTORIA;
FERD. HISP. REGI AD VICTORIAM PRAELV'CENT.

Singulas Circi Columnas ingentes Clypei complectebantur, quibus appicta Heroica Symbola, ex eâdem flammâ felicitatis Argumenta continuabant.

Prometheus ignito Solis Currui admotam ferulam inflammat, cum dicto, SYNCERAM PATRI MENTEM. Ex Claudiano:

Synceram Patri mentem furatus Olympo.

Nam cum Solis Currus Philippi II. Sapientiſſimi Regis Symbolum fuerit; Aui Sapientiam Nepoti auguratur.

Supra

Supra Vellus Aureum rutilans Sol, tum Hiſpanorum Regum Inſignibus, tum Vernæ felicitati alludebat. Verba ex Virgilio, Auguſti Natalem celebrante: INCIPIENT MAGNI PROCEDERE MENSES.

Silex igniariorum attritu ſcintillas diffundit, vt in Hiſpano Torqui: ac ſilici ſuppoſita ſacula flammam concipit: cum literis, EX MINIMO MAXIMVS; ab Ouidio ſumptis:

Viuet, & ex minimo maximus Ignis erit.

Geminæ Caroli V. Columnæ; nō vulgari tamen formâ: ſed altera ignea, altera nebuloſa, quarum ſpecie Angeli duo viciſsim Populo prælucebāt: addita epigraphe, ALTERNO EXORTV.

Nymphæus lapis pluuiarum illapſu exardeſcens. CLARIOR ADVERSIS. Sic enim Hiſpani gloriam imperij Aduerſariorum auxit potentia.

Clara Fax, quam cupidi ſimul & trepidi circumuolitant Hepiali, quos Papiliones faculiarios vocant: cum Claudiani hemiſtichio; DILIGIMVS PARITER, PARITERQVE TIMEMVS. Quo gemino Populorum affectū, Honorij Cæſaris clementiam deſignat, atq; Iuſtitiam.

Parua Scintilla, ſulphurei pulueris tramitem accendit, quiſ (vt in bellicis cuniculis fit) occultè proſerpens, Turrim euertat: ADERIT IAM TEMPVS. Ex Virgiliano præſagio:

Aggredere ò Magnos (aderit iam Tempus) Honores,
Clara Deûm Soboles: Magnum Iouis incrementum.

Atqui, talis Scintilla contrà Barbaros Regius hic Infans ſperabatur.

Eius generis Fax, quæ Vento magis aduerſante, magis ardet: adiectis Ouidij verbis, AVSTRIS EXERCITA.

Stellatum Cœlum, & omnium clariſſima Heſperi Stella circa Occaſum: CLARIOR OMNIA SVPRA HESPERVS. Ad ſignificandam Hiſpaniæ præcellentiam, quæ ab Heſpero HESPERIA dicitur. Verba ſuggerit Statius.

Sic vbi tranquillo pellucent Sidera Ponto,
Omnia clara nitent: ſed clarior omnia ſuprà
Heſperus.

Sequebatur Cauum Archimedis Speculum, quo repercuſſi Solis radij, Siracuſano e muro, hoſtiles naues comburunt. NON IMPVNE, ex Claudiano:

——— *Non illum Nauita tutò,*
Non impunè vident Populi.

Ad maritimam alludens Hiſpanorum Victoriam contrà Batauos in ipſo Regij Infantis Natali.

Denique, Aetnæus ipſe Mons, in Clypeo, Symbolum tranquillitatis,& concordiæ offerebat: In illo enim Monte,Flamma, vt ait Claudianus, SCIT NIVIBVS SERVARE FIDEM.

Ac ne quid in hoc Circo magnificentiæ deeſſet; cum Romano Circo præcipuum decus afferret Statuarum multitudo: circa huius ambitum, omnia Regnorum atq; Prouinciarum Hiſpano Sceptro ſubditarum Simulacra conſurgebant; alterâ manu proprium cuique Inſigne: alterâ faces geſtantia; quæ vno tempore ſuccenſæ, noctem diutius depulere; donec ſigno dato, Aetna primùm flammas eructauit, ipſique Cyclópes ingenti ſonitu, tum machina vniuerſa, totus denique Circus, vario lætoque luſu in flammas abijt.

Mediolanenſium Muſarum Carmen.

Regum ortus panxit, planxit qui funera Regum:
Phoſphorus eſt Solis, Heſperus antè fuit.

NATALITIAE POMPAE

Auguſtæ Taurinorum celebratæ, feliciſſimo in exortu

FRANCISCI HYACINTHI

Sabaudiæ Principis Primigenij

XVIII. Kal. Octobris. MDCXXXII.

PVblica hæc voluptas, eundem Emmanuelem Theſaurum buccinatorem habuit in eo Panegyrico, quem PHOENICI cognominem fecit: vbi eo luculentiorem fuiſſe hanc felicitatem demonſtrauit; quòd primus hic Annus, Pace conſtabilitâ, lue depulsâ, vbertate reſtitutâ, tèr feſſis Populis, ter fauſtus affulſit: Regiamq; Sobolem diu peroptatam inſigni pro corollario, Votis adiecit. Quamobrem cum Auguſta Ciniras, tùm pijs ſupplicationibus, tùm popularibus flammarum ſpectaculis, immenſum gaudium effundere ſtatuiſſet: æque in vtroq; apparatu, & Ciuitatis magnificentia, & Concionis ingenium fuſit.

Ad ſacram igitur ceremoniam, vndecimo Kal. Octobris, ingens Arcus triumphalis, externam votiui Templi faciem ità veſtiit; vt, appoſititius licet, adnatus videretur. Atq; vt à florentiſſimo Nati Principis Nomine auſpicia ſumerentur;in illuſtriore feſtiui Arcus proſpectu ſupra Fornicem, Cæleſtis Genius, cæruleum HYACINTHI Germen, aureo in calatho Cunas imitante, veluti e Cœlo deferebat: inſcripto Virgiliano emiſtichio de Auguſti Cæſaris natali, BLANDOS FVNDENT CVNABVLA FLORES. Itaq; ſi veris primus Auſpex, primaq; hortorum pompa Hyacinthus ſalutatur: eoq; Flore adueniente, diffugiunt niues, miteſcunt Aſtra; leniterq; aſpirante Zephyro, ægra reſpirat Tellus maiore ſanè miraculo Alpinus hic Hyacinthus, ipſo Septembri menſe Aprilem reuocauit: & publicas poſt ærumnas, inſperatam Populis attulit felicitatem. Hanc igitur allegoriam, vtpotè totius ſacri apparatus Argumentum, complexus eſt Author huiuſmodi Inſcriptione altè præfixâ.

1 CAELESTEM HYACINTHVM,

2 REGALI NOMINE INSCRIPTVM,

VT AVERSAE TEMPESTATIS HORROREM

MIRA VERIS AMOENITATE RECREARET

DIVINITVS DONATVM;

AVGVSTOTAVRINATES

MVNERI ACCIPIVNT, GRATIAS REDDVNT;

EIVSQVE PERENNITATI

SANCTIORA CELEBRANT 3 HYACINTHIA.

1 Celeſtem Hyacinthum vocat; tùm quòd Anima celeſte ſit munus: tùm (vt dicemus) quòd Hyacinthi Flos ſereno ſit cœlo concolor; ac proindè vere purpureus.

2 Regali autem nomine inſcriptum eſſe Hyacinthum, docent Virgiliani huius carminis interpretes,

De quibus in terris inſcripti nomina Regum.
Naſcantur Flores.

Siuè Aiacem integras Thelamonis Regis filium; qui mutatus in Hyacinthi Florem, primus adhuc Nominis notas ſeruat. Siue Auguſtum mauelis, cuius florulenta cunabula idem Poëta celebrarat: cuiuſq; Nomiſinatc, cum Auguſti Nomine, Flos erat inſculptus. Quod potiore iure Hyacintho noſtro congruit: tùm quòd ad Patrij Regni ſucceſſionem Primigenios Natura déſtinet; cui nec diſſenſit Fortuna: tùm etiam, quòd eodem Anno, quo Regius hic Floſculus pullulauit, Regiæ Dignitatis Titulum & Inſignia, Victor Amedeus Pater reſumpſit.

3 Quod ſi Spartiatæ in honorem Hyacinthi illius, fabuloſè in Florè verſi, magnificâ ſuperſtitione HYACINTHIA FESTA inſtituerunt, ex Ouidio Metamor.10

Nec genuiſſe pudet Spartem Hyacinthon: honoſq;
Durat in hoc aui; celebrandaq; more priorum
Annua prolatâ redeunt HYACINTHIA *Pompâ.*

Maiore quidem pietate Taurinorũ Auguſta, hodierno die Chriſtiana celebrauit HIACINTHIA; gratias benigno Numini re-

ferendo; florentiq; HYACINTHO perennitatem apprecando.

Sicut igitur tota Inſcriptio, Principis Nomini; ſic totus Arcus Inſcriptioni conſonuit: & ſingula ſacri Apparatus ornamenta, Hyacinthi Floris allegoriam continuarunt. Nam quoniam efflorefcente Hyacintho Veris prænuncio; genialis (vti diximus) geſtit Tellus, & omnia florent: etiam in illo Arcu, Natura vniuerſa videbatur vnà cum Hyacintho cęlitus demiſſo, reflorefcere. Quippè totam illam Molem veluti e Topho herbeſcente conſtructam, omnibuſq; florum ingenijs vernantem Columnarum vice, Caryatides quatuor Sylueſtrium Nympharum ſimiles, florentibus epiſtylijs ſuſtinebant. Geminis vero in intercolumnijs, corymborum ſtirpiumq; repriliumm perſtromate vireſcentibus; gemina prominebant Simulacra: alterum VERIS, in Adoleſcentis penniger i ſpeciem: alterum FLORAE, in effigiem elegantiſſimæ Nymphæ: vtrumq; Hyacinthis redimitum, floreſq; omnigenos de Sinuoſo amictu, calathiſq; diſpergens: atque vtrumq; ſuo ſignabat nomine vnicus Martialis verſus hinc illinc bipertitus:

TANTVS VERIS HONOS---ATQ; ODORAE GRATIA FLORAE

Iam ſupra Columnarum capita, pendentes Clypei quatuor, Regiarum quatuor Virtutum præſagia ſymbolicè præcinebant, ductis ab Infantuli Nomine argumentis.

Ac primò PIETATEM ſignificabat cæruleus Hyacinthi Flos; adſcriptis Ouidij Verbis, COELESTIS ORIGO. Nam, vt eruditè Pyerius, lib. 10. cap. 19. *Cæleſtis color, dubiò procùl, eſt hyacinthinus: monumentoq; eſt, Cæleſtia eſſe tractanda.* Quarè, colore indice, fabulati ſunt, Hyacinthum Floreſactum, ab Apolline in Cœlo collocatum, ne gregarios inter Flores humi ſerperet. Huic verò præſertim, cœleſtem Animum ingenuit gentilitia Virtus. Quid enim à pijs progenitoribus, cœlumq; promeritis egerminaret, niſi Pium?

SAPIENTIAM deindè innuebat Hyacinthi germen, laureo nexum ramuſculo: cum eiuſdem Poetæ dicto, ET ME PHAEBVS AMAT: ex paſtoritijs verſibus deciſo,

Et me Phœbus amat. Phœbi ſua ſemper apud me
Munera ſunt laurique, & ſuaue rubens Hyacinthus.

Vtraque nimirum Planta ab Apolline culta; Sapientiæ atque Prudentiæ amicum; ac docile, Mythologis ſonat. Ac de Hyacintho præſertim, Commentaria Pyerio addita ſic habent c. 31.

Hya-

Hyacinthus ab Apolline in florem conuerſus, Prudentiæ atque ſapientiæ Symbolum eſt. Hic verò, in Hyacinthi laurique nexu, acutior quædam latet alluſio: nam laurus Victori Patri reſpondet; Hyacinthus Infanti: vtriq; Prudentia.

Præterea Seueritas in prauos, indicabatur eodem Hyacinthi Flore, cui Scorpiones, atque Serpentes ſubiacebant enecti: cum inſcriptione, NOXIIS NOXIVS. Hæc enim eius Plantæ vis eſt ex Plinio lib. 21. cap 26 Atqui conſimile Vaticinium naſcenti Auguſto ſuo præcantauit Virgilius Ecloga 4.

Ipſa tibi blandos fundent Cunabula Flores:
Occidet & Serpens, & fallax herba veneni.

Denique Beneficentiam ſentiebant Apiculæ, ex ipſo Hyacinthi Flore mel delibantes: idem ſiquidem Poeta 4. Georgic. inter Apum ſuauiora pabula, Ferrugineos Hyacinthos, id eſt, Ceruleos, numerat. Dignam igitur Regio Flore Virtutem exprimebant literæ, REGALES EFFVNDIT OPES. Hæc igitur Sacri apparatus fuit Inuentio.

FESTIVA NOCTVRNORVM IGNIVM SPECTACVLA.

Quoniam verò in Taurinenſi Auguſtâ, Sabaudorum Principum Regiâ, Regius in lucem prodijt Partus; cuius Vrbis antiquiſſimum Inſigne Taurus eſt, nomini conſonum: nouam ſanè, ac iucundam, Vrbiſq; Nomini atq; Inſignibus maximè propriam celebritatem meditatus eſt Author. In ampliſſimo ſiquidem Vrbani Fori ſpatio, Signiferum Zodiaci gyrû inſtar Amphitheatri, eleganter columnatu, ornatiq; commentus eſt: non diſcrepante à Circulis Aſtronomicis Architecturâ. Nam ſi Ouidio canere licuit,

Haud timeam vaſti dixiſſe Palatia Cœli.

ecquis timeat Zodiaci Cœleſtem Orbem, vaſtum vocare Amphitheatrum? Itaque circâ theatralem huiuſmodi ſtructuram, vndecim tantum Signorum Simulacra, adſpectu varia, & ſuis quæque ſtellis diſtincta collocauit; Arietem auratum, à Phryxo inſeſſum: Gemellos, complexu implicitos: Cancrum, Dryadi blandientem: Leonem erectum: Virginem Aſtræam: Libram, de Veneris manu pendulam: Scorpionem, à Marte inflammatû. Chironem Centaurum: Capricornum, à Pallade ſtimulatum: Eridanum, ex vrnâ ſtellantes aquas effundentem; Geminos Pi-

ſces, Veneris bigæ alligatos. Atque hæc ſimulacra, corollis redimita, ſiue ſuâ, ſiue adiectæ Imaginis manu feſtos ignes tenebant, quaſi lætitiæ Symbola, diuersìm inſcripta.

Taurum verò, qui nouo Principis Aſtro decoratus, in eius etiam Geneſi feliciſſimè affulſit extra communem Signorum ſortem, alto in æthere, atq; argenteo Nubium Solio cubantem, Iupiter coronabat. Quæ collocatio Aſtronomorum etiam commentis appoſitiſſimè reſpondet: Iouiani præſertim, qui de Tauri Signo in ſecundo Vraniæ libro ità ſcribit:

Effulſitq; nouis Taurus ſpectabilis Aſtris:
Regaleſq; addit Stellas, & Regia iura
Iupiter; & raro Taurum inſignivit honore.

Illum igitur, vtpotè Regiâ dignitate præminentem, igniferiſque Seculi Antiſtitem, Aſtra reliqua circumſpectabant ſublimem, iucundoq; plauſu venerabantur. Sub Tauri Signo Virgilianum carmen de Auguſti Cæſaris Natali, legebatur.

MAGNVS AB INTEGRO SECLORVM NASCITVR ORDO.

Hoc igitur flammigeræ totius celebritatis Argumentum fuit; quod breuis hæc Inſcriptio complectebatur

1 NOVVM ASTRVM,
2 POST LVCTIFERAS TEMPESTATES,
IN AVGVSTO TAVRI SINV
1
REPENTE NATVM;
ASTRA OMNIA
FELICIORIS AEVI PRINCIPIVM OMINATA,
3 FESTIVIS LAMPADVM LVDIS
GRATVLANTVR.

1 Primùm enim comperta res eſt, Noua ſemper Aſtra in Cœlo viſa, admirabiles ſeculorum vices Orbi attuliſſe: atq; in Signis felicibus præſertìm, feliciſſimas. *Referre arbitrantur* (inquit Plinius) *cuius Stellæ vires accipiant; & in quibus locis emicent.* Hic illud ingens Auguſti gaudium, quo ad Imperium accedente, nouum Aſtrum apparuit, dum ludos faceret Veneri Genitrici,

nitrici, paulò poſt obitum Cæſaris. Nam cælicus ille ignis, *Admodum fauſtus* (inquit idem Plinius) *Diuo Auguſto, iudicatus eſt ab ipſo: qui ſibi illum natum; ſeque in eo naſci interpretatus eſt: & ſi verum fatemur, ſalutare in Terris fuit*. Imò ab illo Aſtro, noui Aureiq; ſeculi exordium, vti prædiximus, Romani computarunt.

2 Simili proinde vaticinio, poſt horribiles bellorum, corruptiq; aëris, ac publicæ penuriæ, tempeſtates: Regio Principe, nouo quaſi Aſtro in Tauri ſinu apparente; nouum ſeculum, ordiri fata, lætiſſimumq; auguratus eſt Auctor noſter; ac Sidera omnia exultim Tauro gratulari, ac plaudere, confingit; cœleſteſq, ludos exercere.

3 Inter populares autem alacritates, lampadum ludi, à viuificâ Promethei Face deriuati, celebrabantur: quibus velociſſimi Iuuenes Lampadóphori, hoc eſt, Facem geſtantes, in Circo certatim diſcurrebant: & ipſo in curſu ardentem Facem in alios iaciebant: ijque ſummâ dexteritate inextinctam recipientes, iaculabantur in alios. Atq; hi Ludi natalitijs Principum celebrãdis habebantur maximè proprij: nam Plato libro ſexto de legibus, ludorum illorũ myſteria ſic interpretatur; vt ſignificarent, clariſſimos quoſq; debere, quam à Maioribus Vitæ facem accepiſſent, Filijs tradere: eâque viciſſitudine Reſpublicas, Regiaſq; Domos æternare. Inſtitit igitur eruditioni, Authoris ingenium: feſtoſq; Ignes qui toto Zodiaci Theatro erumpebant; atque ab Aſtrorum Simulacris iaciebantur: nouos eſſe Siderum Lampadophororum ludos, effinxit; ad ſignificandam Cœli lætitiam, ob natum in Tauro nouum Aſtrum, felicioris ſeculi Paranymphum.

Ipſa igitur feſtorum ignium artificia, quæ Cœleſtium Simulacrorum manibus geſtata, exardeſcere nocturnumque implere aërem debebant volitando, eadem adiectis in baſi literis, Virtutem aliquam nati Principis, vel natalium felicitatem, vel Ciuiũ affectum ſimbolicè ſignificabant. Primus ergo *Aries*, qui ad abigendam hyemalem mœſtitiam, primam vernæ lucis ſcintillam inijcit: in haſtæ ſummitate ellichnium gerebat, quo bombardarum vel feſtorum ignium Magiſtri, ſulphurato funiculo, veluti flammę incitabulo, diſpoſitam materiam attingentes accendunt. In baſi hæ literæ legebantur: PARVÁ EX SCINTILLÁ.

Gemini Tyndarides, miſſilem quiſque Cylindrum tenebant, pyrio puluere confertum, & leui calamo alligatum, vt conceptâ

ſauillâ celeni lapſu feratur in ſublime. Inſcriptio, ex Ouidio: TENDIT IN ARDVA VIRTVS. Ipſique Ignes, fauſtis Geminorum Ignibus alludebant.

Cancer, prorſus, retrorſuſq; gradiens; ludicrum aliud miſſile chelarum forcipibus prehenſum attollebat, quo papyraçeum inuolúcrum, ſulphureo fartum puluere, atque in ſeſe multipliciter glomeratum, nodiſq; coërcitum; non altè auolat; ſed hàc illàc inſultans ſolo, ſtrepitu motuque cœtum territat, nullibi tutum. Verba hæc erant ex Silio Italico, NVLLA' NON PARTE TIMENDVS. ſtrenuis Ducis ſumma laus.

Leo erectus, feſtiuum illud artificium oſtentabat, quod Tubæ ſimile, cum ſonitu flammas efflat: Famæ ſymbolum. Verba ex Lucretio. CVM LVCE SONOREM.

Virgo, quaſi Veſtalis, pro æterno Igni, feſtam illam Facem ferebat; quæ contortis ſunibus, piceo tenaciq; bitumine illitis, lætiſſimam diu flammam paſcit. Verba ex Statio, NIHIL PATITVR LICERE NOCTI.

At Venus, quę *Libram*, Iuſtitiæ imaginē, benigna ipſa librabat: alterâ manu geminum vibrabat Fulmen; ex ijs nempè, quæ ardente ſulphure, agente aurâ, manu iaciūntur, & ſine periculo volitant. INNOXIA TERRENT,

At ferus Mars, qui *Scorpionem* imbutum flammis medios inter Titanas coniecit: breue tormentum metallicum amplexebatur, quo in obſidionibus exploſi ferrei globi, horribili bombo prorüentes, & incluſæ flammæ violentiâ dirupti, omnia diruunt: in ludicris vero, ingentem pilam ex vſtili materia, pari fragore ac fulgore diſplodit; quæ ſummo in aëre inflammata, aureum iucundumque in imbrem ſoluitur. Scriptum: CELARI NESCIA VIRTVS.

Sagittarius, ſiue Chiron, qui contento arcu Cœlum ſuſpicit; Telum iaculari videbatur, ex eo genere, quod ferente flamma ad Cœlum ſcandit: & lucem gyrumque Stellarum imitatur. SEMPER AD ALTA,

Capricornus, in orbem conuolutus, Rotam etiam chartaceam ſulphureo farcimine inculcato diſtentam, poſſidebat, quæ, immoto çentro, non tam flammeo ſpiritu, quàm agitatione ipſa ceſſiuè conuoluitur, faceſq; iacit: in exemplum Fortunæ cum Virtute coniunctæ. Cui proindè ſubſcripſit: FORTVNA VIRIS PROMOVET INSITAS.

Aquarius, qui & Eridanus Fluminum Rex; auream verſabat

Vrnam,

Vrnam, vnde, vt nocturnis in ſpectaculis cernimus, igniſluum ſcatebat Flumen; cum dicto; HAVD VLLA EST CLARIOR VNDA. Sic enim à Claudiano deſcribitur:

Stellifer Eridanus ſinuatis fluctibus errans.

Piſces demum qui in Aquâ viuunt, ſuis branchiolis glebam eius bituminis fouebant, quod in aqua demerſum flagrat; & ab aduerſario elemento vires acquirit: cui accommodauit Lucani dictum; CRESCIT IN ADVERSIS *Virtus*. Atque in his Symbolis, licet heroicis; popularibus tamen ac feſtiuis (vt idem Author in Argutiarum libro docuit) non exigendæ ſunt ſeueræ Argumentorum Heroicorum leges; ſed feſtiua quædam libertas, atque facilitas indulgenda eſt.

Taurum verò, Regali in Throno ab Ioue (vti diximus) coronatum, comitabantur Pleiades, Atlantis Filiæ, ſuâ quæque Vrnâ, vtpote imbriferæ; ſed mutatâ in lætitiæ flammas lymphâ. At circa ſolium, omnia Taurini Agri flumina nubibus conſidentia, Vrnarum itidem miniſteria, mutato elemento, commutarunt.

Hæc igitur omnia ita diſpoſita eſſe voluit Author; vt intempeſtâ Nocte Aſtrorum omnium, ipſiuſq; Tauri Stellæ, accenſæ veluti faculæ conſulgérent. Tùm igneus Globus, (Regij Infantis ſimulacrum) obſcurum per aëra veluti e cœlo incitiſſimè dilapſus, in ipſo Tauri ſinu conquieſcens, nnprouiſi Aſtri ſimilis mirum in modum diradiaret. Quo ſubito fulgore felicíſſimi Seculi prænuntio, exhilarata vndecim Signa; Miſſilia omnia quæ in manibus habebant derepente inflammata, feſtas veluti faces in lampadarum ludo, viciſsim iacerent: tum toto Theatro, Cylindri, Faces, Bolides, atque infinita flammarum ingenia conuolarent. Denique Taurus ipſe, hilares in flammas abiret: totumque Solium atque Theatrum ingenti ſonitu, varijſque ignium luſibus conflagraret. Hæc integra celebritatis Inuentio ſiut; ſed temporis anguſtiæ non omni ex parte reſponderunt.

AVLICAE LAETITIAE.

Cum Inſcriptionibus eiuſdem Authoris.

Eâdem die publicæ lætitiæ decretâ, Mauritius Princeps à Sabaudiâ, qui tunc inter Purpura os Eccleſiæ Princip[illegible] tur: cum Fraterni Connubij Author in Pariſien[illegible]

tiriſſet; Diuo Mauritio votiuam Imaginem hac Inſcriptione in Metropolitanâ Baſilicâ dedicauit: ipſo die, quo annua Martyris feſtiuitas, cum natalitiâ Principis feſtiuitate, celebrabatur.

STABIS HIC MIHI SEMPER COLENDVS,
THEBANAE LEGIONIS CHILIARCHA MAVRITI;
SABAVDAE GENTIS BENIGNISSIME GENI.
ATQVE, VT OPERA MEA, OPE TVA,
VICTORIS AMEDEI, ET CHRISTINAE A FRANCIA
REGALE CONIVGIVM AVSPICAVI;
ITA FELICISSIMO CONIVGII SVCCESSV LAETVS,
NATALI HOC TVO, REGIAEQVE SOBOLIS FESTO,
DEBITAS GRATES SOLVO, AETERNAS DEBITVRVS,
EGO, ETIAM NOMINE TIBI AVTHORATVS,
MAVRITIVS PRINCEPS A SABAVDIA.

Eâdem etiam Die, quam ſibi vſquequaque feliciſſimam ducebat, nouam domeſticarum Aedium molitionem exorſus, æternum velutì fundatæ lætitiæ monumentum, ſolemni ceremoniâ, primarium lapidem his inſcriptum literis iecit.

NASCERE CELSIOR MEA DOMVS,
GENIALI NASCENTIS CELSITVDINIS AVGVRIO.
IMVS HIC TIBI LAPIS
SVPREMVM FASTIGIVM SPONDET.
EODEM QVIPPE NATALI SIDERE,
CVM NASCENTE PRINCIPE NASCERIS,
CVIVS CVNABVLA, REGIVM AD CVLMEN SVRGENT.

SIC

SIC MAVRITIVS A SAB. PRINCEPS CARDINALIS,

VOVET.

DIE SACRA XVIII. KAL. OCTOBRIS.

M DC XXXII.

Victor etiam Amedeus Pater, cum æterno aliquo monimento Geniale Cubiculum, Regij Partus conſcium, inſignire voluiſſet, famigeratam illam Inſcriptionem, aureis literis affixit Author, quæ primùm ingenijs, deinde calamis eruditorum, acerrimus fuit Martis Campus.

ANNO PACATAE ITALIAE, RESTITVTAE FELICITATIS

M. DC. XXXII.

PEDEMONTIVM PRINCEPS,

A BEROLDO VICESIMVS,

DECIMO POST SIGVEARDVM SECVLO,

INTRA PARIETES ISTOS,

ORIENTE SOLE, REGNANTE ASTRAEA,

EANDEM CVM AVGVSTO

SORTITVS HORAM, ATQVE HOROSCOPVM,

NASCITVR.

Nam quemadmodum Cubiculi formâ, omni ex parte æqualiter decliuis, cœli conuexitatem imitabatur; ità in eius tholo cœleſtium Signorum conſtitutionem quam in Infantis Geneſi obſeruarat; vaganteſq; Planetarum Imagines, vt ſuo quæque in Signo refulgebat, perfectiſſimè pingi curauit. Virginem igitur (quam Manilius Aſtræam Iuſtitiæ præſidem vocat) feliciſſimum Principis Horoſcopum, Principe in Domo collocauit. Cum enim die decimaquartâ Septembris, quaſi cum Sole natus ſit Princeps, Virginem horoſcopantem habuiſſe, certo eſt certius.

tius. Et quoniam idem Author, antiquarum eruditionum fontes accuratiùs rimatus, obſeruarat in Auguſti Cæſaris Horoſcopo, non quidem Capricornũ (vt cæteri Scriptores omnes ſomniarunt.) ſed Virginem aſcendiſſe: produxit eâ primum die, nouam hanc ſed ineluctabilem obſeruationem ſuam: vt fatalem Auguſti felicitatem, Poetarum more, Principi ſuo polliceretur. Nam cæteri, in ambiguo quodam fabulantis vulgi dicterio apud Suetonium gregatìm impingentes: Notâ Sideris Capricorni, QVO NATVS EST; quod infinitos patitur explicatus; nec ad Hiſtoricum pertinet inſtitutum; Caprum illum, Auguſti natalibus horoſcopaſſe, omnes ab Aſtronomiæ ſacris alieni, & alio alium fallente ſcriptitarunt. Hic vero, cum in eiuſdem Suetonij Capitulo, Hiſtoriographi maximè pròprio, DE LOCO ET TEMPORE NATIVITATIS AVGVSTI; præciſa illa Verba obſeruaſſet, Natus eſt Auguſtus M. Tullio Cicerone & Antonio Conſulibus; nono Kalendas Octobris, PAVLO ANTE SOLIS EXORTVM, quod Annalium omnium Cæſareorum fundamentum eſt atque cardo: protinùs, tabularum nunquam fallentium, atque ephemeridum miniſterio, exactiſſimam Auguſti Géneſim ad calculos redegit: Virgineamq; Aſtræam in Horoſcopo ſurgentem reperit; cum biformis illa fera, quæ ferè in cuſpide quintæ Domus deliteſcebat, non niſi poſt horas ſex ab exortu Solis, cornua proferre potuerat. Atqui Aſtronomicam hanc ſuam apodixim, compilatorum vulgo inobſeruatam, hiſtoricâ quoq; priſcorum fide roborauit, Manilij præſertim, qui cùm Auguſti Mathematicus, Aſtronomicum librum ſuum Auguſto dedicarit, vt Principi ſuo blandiretur; *Capricornum horoſcopantem conuitijs laceſſit*: Virgini autem horoſcopanti, ſingula eius Cæſaris decora; fortunam, dignitateſque apertiſſimè attribuit.

Erigone ſurgens, quæ rexit Secula priſca
Iuſtitia; atque eadem rurſus labentia fregit:
Alta per IMPERIVM *tribuit faſtigia* SVMMVM.
RECTOREMQ. *dabit* LEGVM IVRISQ. *ſacrati.*
Sancta Pudicitiam DIVORVM TEMPLA *colentem.*

Quis Virginis encomio, dotes illas quæ nulli ante Auguſtum contigerant, egregiè conciliat: *Summum Imperium, legum Regimen, Iudicaturam perpetuam, perpetuum Pontificatum*: in quo publicæ honeſtatis causâ legem Iuliam de adulterijs promulgauit. Quid hoc teſtimonio nitidius? Voluit igitur In-

ſcri-

ſcriptione ſua noſter Author ſignificare, allucinatos fuiſſe omnes, qui Carolo Quinto, Coſmo Mediceo, Selimo Turcarum Regi maximè plaudunt, quòd Auguſti Horoſcopum feliciſſimum ſortiti fuiſſent, quem Capricornum opinabantur; cùm vni Principi noſtro debeatur ille plauſus. Nam ſi cum Principis natali Themate, natale Auguſti Thema conferatur; vtrumque Septembri menſe; vtrumque ſurgente ſole, vtrumque Aſcendente Virgine Aſtræà, primam hauſiſſe lucem, quilibet mathematico puluere leuiſſimè aſperſus, deprehendet. Sed hæc omnia iuſto iam volumine diſcuſſa, nihil attinet iterare.

SACRA CELEBRITAS MEDIOLANI HABITA

Anno M DC XX. quo

P. FRANCISCVS XAVERIVS

A Paulo V. Pont. Max.

In Beatorum Album eſt relatus.

CVm ad publicam hanc lætitiam non Inſubres modò, & inquilinæ, ſed exteræ quoque Muſæ pietatis inuitatu conuolaſſent: Author etiam noſter breuibus Elogiis arctè acuteque perſtrictam Beati Vitam voluit pro ſuâ Symbolâ contribuere. Quod laudationis genus eâ tempeſtate maximè nouum; ſuâ feſtiuitate atque coloribus, tantos excitauit plauſus; vt etiam poſt biennium, quando idem Beatus, à Gregorio XV, inter Sanctos inuocari cœpit: hæc ipſa Elogia in publico viarum apparatu Neapoli expoſita fuerint & mirâ ingeniorum auiditate perlecta, atque tranſcripta. Horum igitur autographum typis adhuc intactum, meas in manus cum inciderit, æternitati conſigno.

ELOGIVM PRIMVM.

Ortus, & Apoſtolica Vocatio.

B. FRANCICVS XAVERIVS

Reſpuat ſuas laudes, ſi poteſt.
Etiam inuitus accipiet quod cùm offertur, tunc datur.
Omnes igitur alarum pennas expande Muſa.
Sed ad Cœlum euolantem fruſtra ſequeris;
Ni Terras peragrantem ſequaris.
In Terrâ Cœlum vicit.

Hic Nobili Stirpe nobilior Palmes,
Imâ in Pyrenæi radice ad ſumma naſcitur:
Gaudente Numine ima ſummis æquare.
Fatidici Fontis Oraculo, FRANCISCI *Nomen ſortitur.*
Aſſiſiati homonymus, vt vnanimus.
Ambo miri, ambo cælibes: ambo Seraphici: Diuinis ambo
Stygmatis inuſti;
Sed extimis ille, hic intimis.
Solus diſcrepabat lacernæ color:
Quo ille Omnia vt Cinerem; hic omnia vt Fumum deriſit,
Huius ætates ne diſtinguas.
Vel huic ſe infantem Prudentia fecit; vel hic ſe
Prudentiæ Senem.
Conſilio ſemper Senex, Innocentiâ ſemper Infans.
Peripateticas ambages Pariſiis explicans,
Dum humana docet, Diuina diſcit.
Iam verus Apoſtolicæ Scholæ Peripateticus,
Statuit, Mundum perambulando fugere, fugiendo lucrari,
Imò verus ex Peripatetico Stoicus,
Fortunæ fortunas reſtituit ſuas:
Opibus patrijs inopes ditat Pauper:
Et lacera penula totum eſt penu,
Suis igitur Valere iuſſis, Socium ſed adiungit Ieſu;
Cui ſe votis ligat, vt liberior abeat.
Ad nigerrimos Indos candidiſſimus deſtinatus;
Vnicâ literulâ I, ab Ignatio monetur, mouetur ſtatim.
Muralem globum crederes directâ e bombardâ iturientem,
Igneæ fauillâ vocis explodi.
Feliciſſimi exitus augurem habuit Somnium;
Quo exalbandum Indum humeris geſtans, geſtit,
Quanta illa eſſet ſarcina, ſomnians vidit, vigil ſentiet,
A Paulo III. Apoſtolicæ Sedis Delegatus,
Vt Romam ſecum vehat, Romam deſerit.
Nam vbi Chriſti Fides, ibi eſt Roma.

Ad

II.

Ad Nauale feſtinantis geſta.

Iam ſacra Xauerij, ſi potes, veſtigia ſectare Muſa.
Quem locus retinet nullus, deſtineat pagina.
Hic nubiferum Apenninum, niuoſas Alpes, ſcabram Pyrénem
Nudo metitus pede;
Patrias ſedes præteruolans, non vidit, vel vidit tantùm.
Remora eſt Cognatus Amor: officijs officit: amplexu implicat.
Cœlum igitur ſuſpiciens, aliam deſpexit Patriam.
Exteros reputat ſuos, qui ſuos fecit Exteros.
At enerues vt reparet ad curſum vires;
Neruos ſibi, toroſque, carniuoris conſtringit funibus:
Et viam ſibi triumphalem de ſuo purpurat.
Sic itineris tædium fallit, lætuſque pſallit.
Eſt ipſe Chelys, funes fidiculæ, concentus vota.
Ibericas per ſolitudines diu ieiunus,
Acerbiſſimam famem acerbioribus ſolatur Pomis.
Grauius Tantalo fuiſſe ea carpere, quam carere.
Iam Regiam ad Vrbem ſcandens:
Dignâ Pontificio legato apparatione conſpectâ,
Magnus Hoſpes, mendicorum ſubit Hoſpitium.
Non minuit Legati dignitatem neglectus.
Supra omnes viſus eſt, qui ſe infra omnes deiecit.
Diuite hac inopiâ, viluere Palatinis Diuitiæ.
Quid enim (inquiunt) cœlata hæc Tecta, cui Tectũ eſt Cęlum?
Quid nitida laquearia, niſi oculorum laquei?
Quid populis luctuoſi Principum luxus?
Quid gemmæ à gementibus lectæ?
Quid ſunt quæ miramur, niſi magnificæ nugæ?
Hunc igitur, veluti nouum Numen ſui tantum egens,
Admirata Regia;
Moroſo amore detinere cupit; bono infortunio non obtinet.
Stare in angulo neſcit Sol orbi natus.

Her-

III.

Herculeas ad Columnas peruenit.

Suſpenſam ſcopulis, & Herculeis inſertam Columnis Gadir,
Europæ atq; Africæ diuortium,
Noti Orbis metam, ignoti initium,
Xauerius tandem attingit. Adeſto Muſa.
Iam deſtinatum Nauigium inaugurat: & modicâ luſtrali
Aquâ minatur Oceano.
Iam ſummo in Malo lætâ ventis alludunt Aplúſtria.
Iam ſolliciti Nautæ Maximum antennæ ſubnectunt Acátium.
Iam Hiſpano e litore vltimam ſpem conuellunt, Anchoram.
Vno e funi publica pendet Fortuna.
Sed quò pergis Xauéri? Subſiſte parumper dum licet.
Quid infrenem ignotamq; Belluam laceſſis Oceanum?
Si nauigationē tibi ſpōdeo, quis Terras? ſi Terras, quis Homines?
Maxima pars Orbis ſibi vacat; ac tenebris inuoluta Natura
torpet.
Hic ſunt vltima Mundi Clauſtra. tàm oculis quàm
nauibus imperuia,
Hic horribiliformes Ferarum conuentus, de Aquarum Imperio
dimicant,
Et alternis mortibus viuunt.
Hic profundis vorticibus ſe reſorbet, atque in ſe naufragatur
Mare.
Sed plus quàm Maris furor, metuenda pellacia; quæ minatur
cum ridet.
Hic ſterile Elementum, nihil ad alimentum parat,
niſi Monſtra natantia;
Quæ ſi reperias, certandum eſt vter vtri eſcam præbeat,
Prædator, an Præda.
Sed omnia ſint tuta; ſit Terra; ſint Populi.
Quid intereſt quibus moribus viuant, quos noſtris
ſubiectos pedibus,
Toto Orbe Natura tumulauit?
Sed nihil à propoſito magnum deterret Argonautam.
Maria, Monſtra, Montes, Mortes oſtende, non pallet.
Dei Fidem laturus, Deo fidit,
Cuius intereſt noſtra, & Antipodum Salus.

Omnibus æquè citimum tornauit Cœlum.
Omnem Orbem vnicus ligat Amor.
Oceanum Terris interfudit, & ab Orbe Orbem diſcreuit;
Vt alternis commercijs; Hominibus Homines opem ferrent;
Et Orbis Orbem erudiret.
Ergo cœleſti afflante flamine, lætum nautis celeuſma præcinit:
Funem ſimul, & moras ſoluit.
Et vltimus Alcidi labor, Xauerio eſt primus.
Nimirum, ex arduis noſcitur qui ad alta naſcitur.

IV.

Occidentali in Oceano labor.

Occiduum per Oceanum
Sequere Xauerium, Muſa: ſed propter litus,
Mergos imitare, ne mergaris.
Vix læta Pelagum tentat Nauis, vt letbum Nautis intentat Pelagus.
Infernum quippè Concilium, ſacram illam ſalutis Onerariam cernens;
Quid agimus? (inquit) niſi Nauis hæc perit, omnes perimus.
Quem pacatè poſſidemus Orbem, amittimus.
Aeolijs ergo ſpiritibus Tartarei Spiritus fœderati,
Aethereis vndis, æquoreas vndas;
Nocturnis tenebris, Stygias tenebras;
Fulmineis facibus, Furiarum faces permiſcent;
Quæ lucem coruſcant tenebris diriorem.
Quid ſperent Naufragij Nautæ?
Ad Xauerium confugiunt, Salutis Vadem,
Qui ſolus, tot inter fluctus non fluctuat.
Hic gemina lumina, gemina planè Nautarum lumina.
In Cælum placidè intendens, Cælum placat.
Humili prece tumorem fluctibus eripit:
Et callidus pugil, dum humi ſternitur, Oceanum ſternit.
Hoc euicto infortunio, fortunatas ad Inſulas proram vertit.
Quas certò excubabat Infernus Draco.
Itaque beatis in Heſperidum Syluis, nouus hic Hercules,
Mala non inuenit, ſed malos.
Iam torrente ſub zonâ, corruptis frugibus atque lymphis;
Ver-

Vermibus ſcatent aquariæ Vrnæ *: & medijs in vndis*
deficiente vndâ,
Exanimes *languent* Nautæ, *dum* Aquæ *animantur.*
At Xauerio, *putri illâ in* Vrnâ *ſepulcralem* Vrnam
memoranti,
Delicium eſt vermes bibere, ac ſuis vermibus propinare.
Hoc magis mirandum, quòd ignoto in Mari
Aberrantibus Nauclèris *viam deſignat.*
Nam deſtinatum ad Portum *tendens, errare non poteſt*
Amoris Magnes.
Denique ad Africæ cuſpidem; gemini Mundi *campágem,*
Occidui Maris *Metam, & Eoi Carcerem, venit.*
Hic denuò cum Cœlo, cum Fluctibus, in æſtuario rixandum.
Et *quod omnium miſerrimum, dum furit Mare,*
terra timetur.
Sed omnia illi proſpera ſunt, qui aduerſa quærit.
Verè igitur Caput Bonæ Spei *dictus eſt ille locus.*
Nam fortis animus, dum peſſima patitur, peiora ſperat.

V.

Orientali in Oceano mortalitas.

Hac in Plagâ, maiores plagæ.
Ad maritimos labores, morborum acceſſit labor.
Non *remigij pernicitate fugitur hæc pernicies.*
Viuos angit: morientibus conuiuit: fugientes ſequitur;
Eodem *Vento tabidus vapor afflatur, qui vela inflat.*
At Franciſco Xauerio,
Dirum aëris vitium, dignam Virtutis materiam parat.
Hic, velut publicum ex Cyclo, & Cataſtâ Mancipium,
Omnia circa omnes agit, & ſatagit.
Idem baiulus & focarius; excubitor & pollinctor; promus
& quæſtor;
Stipem rogat quam eroget.
Imò idem opifex & ſalutifer, non Empiricus *ſed* Empyreus
Archiatrus,
Ægros *tangit, ægritudines fugat.*
At ipſe tandem Xauerius, Ægrorum *leuamen,*
grauiſſime ægrotat;

Et quos abigit morbos rapit;
Sed alienum malum vt ſuum, ſuum vt alienum ſentiens;
Tùm impiger cùm æger;
Omnium ſe impendit valetudini, præterquàm ſuæ.
At quid Amor, niſi feruor? quid feruor, niſi furor?
Ergo Amoris feruore, febrilem feruorem geminante;
Flammea morbi vis mentem emouet;
Et caput illud ingens delirat.
At nemo ſanior hoc inſano.
E Cœlo illapſum furorem illum credas.
Delirabat humana loquens: Diuina loquens conſtabat ſibi.
In ijs errabat, quæ non didicerat.
Qui vellent Diuina diſcere, poterant ad delirantem venire:
Eodem furore percitus,
Lectulum ægris ſternens ſuum, anchorarios inter rudentes cubat.
Publicæ ſpei Anchora, proprium inuenit quietis locum.
Titubet igitur valetudo; aberret lingua; Mens eſt in portu:
Non phréneſis, ſed phronéſis eſt, benefacere ac mala pati.

VI.

Goam péruenit, Indiarum Orientalium Proregiam.

Feſtiuis iam plaude pennis ſecura Muſa:
Fruſtrà fremente Oceano, furente Orco,
Ad Indos enauit ſuus tandem Apoſtolus.
Iam Goanâ in Vrbe Indici Orbis vertice
Sedem figit Apoſtolo dignam,
Quâ pompâ Romam Petrus, Goam Xauerius ingreditur;
Nudo pede, vili induuio, publico in mendicabulo.
Petri etiam exemplo
Minori Præſuli dexteram cedit Magnus Præſul.
Nam legationis onera, non honores ad ſe recipiens,
Omnium maximus, ſibi nullus, omnes etiam latuiſſet,
Si Euangelica lampas poſſet latere.
Nullum ergo momentum opere caruit; nullum opus miraculo.
Prima cura fuit, Chriſtianis prodeſſe.
Aequè innocentiæ fautor, & ignóſcentiæ,
Vinctorum ferrum vt infringat, aurum quæritat.
Olim,

Olìm, ne caperetur, opes abiecit quas habuit:
Nunc captos vt redimat, opes poſcit, quas odit.
At minus eſt vinctos ſoluere, quàm diuiſos vincire.
Cadmæa inter odia, & efferatas veteranâ veſaniâ ſimultates
Placidus Caduceator Xauerius,
Odioſum efficit odium, & impacatis amicam Pacem:
Adhuc minus eſt odia componere, quàm dirimere Amores.
Hic improbũ Veneris Alumnũ Chriſtianis laribus proſcribens;
Obſcœnos Thalamos, vel illicitis facibus expedit,
vel licitis expiat.
Omniũ deniq; Vitiorũ reprehenſor, Virtutũ ſuaſor, Veri doctor;
In æde, in Templo, in compitis,
Rudem ſe facit, vt rudes alta doceat;
Doctum, vt Doctos falſa dedoceat.
Hoc alijs diſſimilis, quod ſe omnibus aſſimilat.
Tantus fractus laboribus vbi recubet rogas?
Non iam Anchoreos funes, ſed morientium pedes quære.
Hic illi ſapit Somnus, qui Somnum excutit.
Ac ſæpè Xauerij Somnũ metuens Somni Soror, Ægros deſerit.
Nullum enim ſalubriùs Amulétum, quam Iuſti propinquitas.

VII.

Expeditio in Orâ Piſcaria.

Hactenus Homines in Semideos: nunc Bruta in Homines vertit.
Prauos hactenus Chriſtianorum mores emendauit Antiſtes:
Nunc ex Antiſtite Apoſtolus, efferas Gentes vt Chriſto vendicet,
Maria, ſcopulos, ſolitudines, Ferarum luſtra perluſtrat.
Hâc, confraga & ſentoſa nudo diſcurrit pede:
Et vernis induit ſentes roſis.
Illâc, arentes per arenas affluenti ſudore diffluit;
Et ſiti flagrat in fontem verſus.
Confluunt ad nouum Hominem monſtroſi indigenæ:
Quos ille linguæ imperitos nutibus erudit.
Inaudita miracula! audire oculos, manus loqui.
At quis mutam miretur facundiam, Brutorum Magiſtram?
Primùm in Ora Piſcaria Euangelicam Sagenam iacit;
Ex Petri Arte piſculentum locum nactus.
Vbi Vniones piſcantur Indi, Indos expiſcatur Xauerius:

Quos Vnionibus candidiores ex aquâ trahit.
Tritum vulgi dicterium, fruſtrà Indum lauari.
Hic à ſuo Somnio didicerat Indos fonte ſacro emaculare.
Sed unum illi Somnus Indum obtulit; vigilia infinitos.
Dies noctibus baptizando continuat:
Et citiùs unda manum, quam capita deficit manus.
Charitum Fontem deformibus conciliare formam ferunt:
Hic, citrà fabulam, immundum mundificat Mundum.
Miri ergo ſunt latices, quos manu Xauerius ſpargit:
Ter miri, quos oculis ſtillat.
Lacrymarum aſpergine Tartareo extinguit ignes.
Vt remeabilem Mortuis efficiat Stygem,
Geminum per oculos vadum pandit.
Felix Ora Piſcária!
Quas inter fluctus quærebat Gemmas, in litore inuénit.
Pretioſior nulla eſt Gemma, quàm pia lacryma:

VIII.

In Trauancoridis Regno geſta.

Duros labores, vt reſpiret, durioribus mutat.
A barbaris Piſcáriæ, ad inhumanos Trauancoridas nauigat:
Sed Ethnicum Nauis Rectorem ad Chriſtum ducit.
Nemo luculentius naulum ſoluit.
Perierat infelix; tranquillo etiam pelago náufragus:
Polum ſuſpiciens, toto errabat Cælo,
Niſi doctiorem Nauarchus inueniſſet.
Hoc etiam ex Petri arte; cui Cœli Clauis, & Nauis Clauus commiſſus.
Iam publico vacans Miniſterio,
Aeris tinnitu Pupillos primùm conuocat, vt Paſtor Apes.
Diuini mellificij ſpem primam.
Tum Campi Grandæuis implentur; & concionalis ſuggeſtus eſt Arbor.
Arbores omnes vnius Hominis cantus in Thraciâ traxit:
Vna nunc Arbor Indica; Populos trahit.
Hic contrà impiam Regionis Religionem tonat, fulgurat;
Quæ factitijs Numinibus viuos Homines immolans,
Inexpiabili flagitio Populum expiabat;

Cæ

Cœlumque irritabat deprecando.
Verus igitur veri Numinis cultor, & vltor,
Chriſtianis Sacris profana exaugurans Sacra,
Vbi Homines Dijs cruenta cadebant Hoſtia;
Incruentam Hominibus Hoſtiam fecit Deum:
Templa Numini, Numina flammis dicauit:
Et Oraculis tacere iuſſis, vnus Oraculum Xauerius *fuit.*
Malignè tulere opprobria Dæmones; iocosâ primum vindictâ;
Dum Sacra canenti Xauerio, *abſurdis boatibus accinunt.*
Congruo tamen concentu ex aduerſo:
Niſi vocum cacophoniam, dolorificus excepiſſet ſonus:
Nam Diuina *meditantem nodoſis pulſant fuſtibus.*
Vecors vindicta, abſente Animo *Corpus aggredi.*
Non impunè tamen.
Nam Cruciantes Dæmonas, *acerbiùs cruciat Oratio.*

IX.

Quid in Diui Thomæ Sepulcro,
Et Moluchi Regno.

Quieſce pauliſper Muſa, *vbi indefeſſus quieſcit* Xauerius
Tandem ad Apoſtoli Thomæ Sepulcrū nouus peruenit Apoſtolus
Quàm geſtit illum videre, qui Chriſtum *tenuit cùm vidit!*
Quàm geſtit Sepultus Hoſpes,
In ſepulcri ſui Contubernio *Hoſpitem excipere* Collegam!
Ibi Xauerius *Defuncto ſimilior quam ſibi;*
Vt ſe reficiat, ſeptendiali ieiunio conficit:
Ita exardens, ita exhauſtus,
Vt *affixam Diui tumulo votiuam lampadem credas.*
Hic igitur Apoſtolorum ſteterat, curſus vt Xauerius *expleret.*
Illorum limes, Xauerio *eſt limen.*
Excurrit *operoſa* Virtus *quo* Vitia *vocant.*
Ad *Moluchi Regnum venit; omnium deterrimum,*
quia ditiſſimum.
Vincendus *erat cum Impietate, luxus Vitiorum Pater.*
Oſtrum, Opes, *Dapes,* Deliciæ, *quicquid cerneres, telum erat.*
Regijs ipſe donis impetitur Xauerius.
Sed aurea miſſilia impenetrabili deluſit centone.
Magis proinde exoſus.

Venenis clàm infectatus, oblatas reſpuit antidotos.
Nempè à Paulo miſſus, veneniferos morſus non pauet:
Imò, de Deo ſecurus, veneni metum vt venenum pellit.
Verſo igitur poſtmodùm in amorem odio,
Magnus ab Indis Pater vocatur,
Veriùs Magnam vocaſſent Matrem
Tanto cruciatu tot enixam liberos.
Dum Sacris operatur, diro Terræ tremore Templum labat:
Diffugiente Populo, abeunte Templo, non trepidat Myſta.
Templi ruinas integro ſpectans Animo, Opus péragit.
Nam quid timeret, qui Deum complexus,
Ruere non poterat, niſi in Cœlum?
Vltus eſt tamen Dæmonum, ac Terræ facinus:
Quam, ne poſtindè moueretur, Templis onerauit.

X.

Poſt Sinas, vltimam Orientalium Terrarum
luſtrat Iaponiam.

Finis vnius laboris, alterius eſt gradus.
Pro Deo contra Idóla; pro Virtute contra Vitia,
Laboribus, Doctrinâ Prodigijs pugnando,
Barbara vſque ad Sinas permenſus Regna;
Eoi Solis cunabula vt exploret, Nauim poſtulat.
Negantibus Nauarchis tentari poſſe intentum Mare,
Se Nauim, ſe Nautam parat.
Non nauticam Pyxidem, non Aſtra conſulet,
Qui Aſtrorum Dominum pectore incluſum geſtat.
Aut gratuitus (*inquit*) Portitor erit Mare;
Aut inimico Mari, ſalutem Amicis feram.
Inuia Chriſti Fidei nulla eſt Via.
Hoc argumento Nautarum ſpem firmante,
Nauim obtinet; & vltimam rerum Iaponiam tenet.
Sed nouis artibus fallendus erat antiquus Regni Genius
Feram ſæpè imitatur, qui Feras capit.
Sub ſuperbiæ inſignibus, ſuperbiam circonuénit
Gemmeo apice, pexâ Cæſarie, aureo paludamento fucatus,
Regias vt aures capiat, oculos captat.
Tùm alloquio quam veſte concinnior,

Nobi-

Nobilium animis Diuina dcgmata inſtillat.
Et quibus ſe ſimilem finxerat, eoſdem fecit ſimiles ſibi.
Iam ſolus innumeris, exter indigenis, ignotis ignotum
Inſinuarat Chriſtum:
Sed malo tandem Genio, leue Vulgi ingenium commouente;
Malè ſanos dum curat, inſanus creditur.
Sic dulciloquus inſanire Orphéus *Bacchantibus eſt viſus.*
Saxeâ igitur grandine vndique ingruente,
Carneos dixiſſes lapides, lapideas Xauerij *carnes.*
Hic igitur per ſaxa illæſus abijt: illi ſimiles ſaxis reſtitére.
Hoc etiam Petro *adſtipulatus;*
Quòd hi lapides Iáponam fundarunt Eccleſiam.
Nam etiam Impietas nocendo iuuat.

XI.

Ad Sinas redux, moriendo triumphat.

B. FRANCISCI XAVERII

Laudibus metam pone Muſa, vbi vitæ *metam ponit.*
Ne *ingratæ Iaponiæ,*
Quæ viuum oderat, ſe mortuum fideret;
Maluit Sinarum in ſinu Mortem quærere quam præuiderat.
Sed *hem: ad amicam hanc Terram, áduerſo velificat* Mari.
Fortaſſe *pretioſos illos* Cineres *ſolo ínuidet Salum.*
Vel ne ad mortem feſtinet, mortem minatur.
Sed ò prodigioſa ſecuritas!
Eâdem procellâ geminæ laborant Naues.
Vtraque Nauis *Xauerium implorat ſuum.*
Hic vtramque vt tuetur, ſimul in vtrâque conſpicitur.
Vnus & geminus; Socijs vt adſtet, à ſe diſtat.
Dubitas Mortem *paueat? Imò vt certiùs illa collineet,*
hic ſe geminat;
Et *vltrò incipit à ſe diuidi.*
Sed quid mireris vnum geminis nauigijs capi;
Cùm vno *geminus* Orbis *ſit minor.*
Optatos igitur ad Sinas, vtroque incolumi nauigio, reuerſus;
Luſtratâ Terrâ, *deiectis Idólis, vindicato* Numine;
Nihil *erat quòd viueret, cùm nihil eſſet quod vinceret.*
Morbum *igitur* Mortis Nunciũ *feſtiuè amplexus in Tuguriolo;*
Morti *aliquandiu cunctanti*

Septies inciſâ venâ ſanguinem libat.
Tenere ſe non poterat flagrans cruor.
Ne Apoſtolico cruori degener argueretur,
Oſtendit, Martyrium ſibi defuiſſe, non ſe Martyrio.
Hos ergo triumphales per aditus ſeptemgeminos procedens
Purpureus ille Animus;
Vt ex alto ſua numeraret Trophæa Cælum conſcendit.
Anno Salutis milleſimo quingenteſimo quinquageſimo.
Natus anno milleſimo quadringenteſimo nonageſimo quinto
Annos natus quinquaginta quinque.
Beatis adſcriptus à Paulo Quinto.
Itâ quinarium numerum, lunaribus intemperijs Orbi
infauſtiſſimum,
omnium beatiſſimum expertus;
Docuit, Nihil infauſtum eſſe Virtuti.

SACRA CELEBRITAS

Quâ

TAVRINORVM AVGVSTA,

Anno Salutis

M. DC. LIII.

AB AVGVSTISSIMAE HOSTIAE MIRACVLO

BIS SECVLAREM,

Religioſâ magnificentiâ, pioque plauſu,
Memorabilem fecit.

CErta & peruulgata res eſt, Anno milleſimo quadringenteſimo quinquageſimo tertio, Die ſextâ Auguſti, Auguſtâ hac in Vrbe Diuinum illud Prodigium contigiſſe; quo ab Iſiliarum expugnatoribus, & expilatoribus *Sacratiſſimum Chriſti Corpus*, cum ſuo loculo, quod *Oſtenſorium* vocant Myſtagogi, raptum, conuaſatum, atque Iumento impoſitum; vbi ad olitorium Vrbis huius Forum peruenit; procumbente ſtatim Iumento, ac ſpontè fatiſcentibus ſarcinis exiliens, in altum receſſit: ac ſacro poſtmodùm Oſtenſorio ad ſolum deciduo, ipſa per ſe candida HOSTIA inſtar Sideris ſummo in aëre diu fulſit; donec adueniente Clero, in Calicem ab Epiſcopo Romagnano ſuppliciter oblatû, ſpontè, ſenſimque deſcendit: & Metropolitanam ad Baſilicam ſolemni pompâ delata fuit, ac cælici Theſauri loco, in arcanis loculis cuſtodita. Aeternam rei fidem aſtruunt Acta publica in Vrbani Prætorij Tabulario, & Eccleſiæ Metropolitanæ Archiuo, aſſeruata: multa & grauiſſima ſacrorum profanorumq; Hiſtoricorum monumenta: marmoreum Sacellum eodem loco ac tempore conditum, quod longè auguſtiore poſtea Templo publica pietas commutauit: numeroſa demum Sodalitas piorum Ciuium, abuſque illo æuo, ad continuandam Diuini muneris venerationem, inſtituta. Quamobrem, cum *Auguſta Ciuitas* beatiſſimam illam diem, anniuerſariâ ſemper celebritate religio-

ſiſſimè percoluerit : cumque centenariæ periodi fatali quadam conſenſione multo vehementiùs quàm Annuæ, ſibi reſpondeant: vnde centenarios Vrbis conditæ recurſus, maximâ ludorum, & Secularium carminum exultantiâ, Romani celebrabant : voluit eadem Auguſta *Annum hunc Bis ſecularem*, magnifico apparatu, & vnius Conciuis huius ſui, calamo, inſignire.

Itaq; cùm in eo *Templo*, quod (vt prædixi) DOMINICO CORPORI vbi res acta fuerat, dedicauit; diuina Sacrificia, piaſque gratiarum actiones Ciuitas decreuiſſet : placuit votiui eius Templi faciem, ingenti *Arcu triumphali* aſtitúto, ſplendidiſſimè exornare : totamque Fori aream, quæ ante Templum maxima panditur, in quadrum circumueſtire : ac duos vtrimq; aditus ad ortum & occaſum, duobus itidem *Arcubus* pari magnificentiâ intercipere.

Occidui Arcus ornamenta.

A Coronide ad Fornicis curuaturam, ampliſſima infixa *Tabula*, pictam exhibebat oculis Iſilienſis Oppidi expugnationem: Templi direptionem; ac præſertim Sacratiſſimæ *Hoſtiæ* atque *Oſtenſorij* raptum; Sacerdotum horrorem; & Angelorum ſummo in aëre ploratum.

Infrà Tabulam, ad explicatum Picturæ, atque Populi inuitamentum, huiuſmodi pendebat *Inſcriptio*, Iambico metro.

Taurina Pubes, Romuli Auguſtum genus,
Cerne vt ſubactis bellicus Iſilijs furor,
Prædam profanæ miſceat prædæ ſacram,
Et mancipatum Sarcinis *claudat* Deum.
Bis-Secularis igitur hæc rediji Dies,
Cùm rapta fugiens HOSTIA *hoſtiles manus,*
Ex vniuerſis legit hanc Vrbem Vrbibus,
Veramque fecit Numini *Auguſtam ſuo.*
Tibi ceſſit ergo Præda *: tu alieno innocens*
Diteſce Ciuis ſcelere : tu captum Deum,
Ne, vt aduolauit, auolet, Votis liga.

Cætera huius Arcus Ornamenta ad deteſtabilem illam rapinam referebantur. Primò igitur, in inferioribus intercolumnijs, *Symbola duo* ex profana eruditione deſumpta, ſeſe offerebant. Altero, ſacrilegus *Prometheus* Ignem Cœlo ſurabatur : Horat.

AETHE-

AETHEREA DOMO SVBDVCTVM. Altero, *Achiui* fatale Palladium ex Palladis Arce aſportabant: Virgil. ACGRESSI SACRATO AVELLERE TEMPLO.

Alia item duo ex Sacris literis. In altero, *Samſonem* mancipant, illigantq; Philiſtini. Iud. 16. PHILISTIHIM SVPER TE SAMSON. In altero, *Aegyptij* Diuinum Ioſephi *Craterem* ſacculo includunt. Gen. 14. PESSIMAM REM FECISTIS.

Supra Coronidem, quatuor *Simulacra* Iſilienſis excidij barbariem ſignificabant. Hinc *Mars* minax, diſtricto acinaci. Illinc *Furor* cœcus, flammaſque ſpirans. Vtroq; in angulo, *Furiæ* anguineâ comâ, facibus & viperis armatæ.

Supra proiecturas ſedebant *Iſilienſes Captiui*, palmas pedeſq; arctè coërciti.

Faſtigium incubabant *Virtutes deſolatæ*. *Religio* Aram complexa; ſciſſo Pallio, fractâ Cruce, deiectâque Mitrâ. *Fides*, quaſſato Calice, atque ſpeculo, pectus ſibi dolenter plangens. *Iuſtitia*, crinem lanians; gladio atque bilance ad pedes ruptâ.

Cætera ſpatia complebant *Trophæorum Faſces*; Militaribus ſimul, & Sacerdotalibus exuuijs temerè congeſtis: cum inſcripto, FASQVE, NEFASQVE. &, SACRA PROFANIS. Vt ſignificarent promiſcuam in impotenti victoriâ prædam.

Mediani Arcus Ornamenta.

Hic, geminâ hinc inde *Tabulâ*, Sacroſanctæ *Hoſtiæ miraculum* continebat. Dextera ob oculos ponebat Chriſtigerum Iumentum eò loci derepente proſtratum: diruptam per ſe Sarcinâ: Viuificam *Hoſtiam* altè radiantem: Oſtenſorium humi iacens: & attonitos Populos. Siniſtra *Miraculum alterum* exhibebat: Cleri aduentum; Epiſcopum cum ſacro Calice ſupplicantem; Diuinum Corpus illabens; Populum gaudio lacrymantem; Notarium publicis acta literis excipientem.

Inter vtramq; Tabulam legebatur *Inſcriptio*, eodem Iambico ſtylo, vtpote ad enarrandum facili, ac populari.

Auguſtè Ciuis, Numini acceptum Genus.
Venerandus hic eſt ille Solſtitij locus
Vbi ſancta prono Præda Iumento *ſtetit*;
Hic ſolis inſtar pendulum ſpargens Iubar,
In ſupplices vocata deſcendit manus.
Hic ergo adora; hic procide: hic Magnum Aduenam,
Quem coluit etiam Quadrupes, pronus cole.

Hunc

Hunc etiam Arcum decorabant duo *Symbola* ex profanâ eruditione. In dextero, *Sol* erat, obſcuræ Nubis obicem vibrantibus diſſipans radijs: RVMPIT VT ERVMPAT. In læuo, *Bomba*, nouum, at notum bellici tormenti genus; ignis incluſi violentiâ dirupta. CAESARI NESCIA VIRTVS. His eruptio Sacræ *Hoſtiæ* indicabatur.

Duo quoque Symbola Sacræ eruditionis, ad ſupplicem Epiſcopum dilapſam *Hoſtiam* ſignificabant. *Moſes* in aurea capedine, coram populo, ſuauiſſimum Mannæ rorem candidâ e nubeculâ depluentem colligit, quem in Arcâ recondat. Exod. 15. ISTE EST PANIS, QVEM DOMINVS DEDIT VOBIS. *Ioſue* Solem moratur. OBEDIENTE DEO VOCI HOMINIS. Ioſ. 10.

Infernè, *Statuæ* quatuor antecolumnares, quatuor Principum Sabaudorum eius æui, quo res acta eſt, Imagines referebāt. *Ludouici* Sabaudiæ Ducis, & *Annæ* Cypriæ Coniugis. *Beati Amedei* Principis, & *Yolandæ* à Franciâ, Coniugis.

Supernè, *Angeli* quatuor erecti, alterâ manu buccinam; alterâ Vuas & Ariſtas, Auguſtiſſimi Symbola Myſterij, tenebant.

Cætera ſpatia eleganter implebant, ornabantque *Trophæa* Myſterio conſentanea, ex rebus ad Euchariſtiæ cultum, ſacramq; ſupellectilem pertinentibus.

Tertij Arcus Ornamenta.

Continebat huius Arcus pictura *ſacram Ceremoniam*, quâ Taurinenſis Ciuitas, tanti Numinis non ingrata Hoſpes, ad æternam Diuini beneficij memoriam, ſplendidiſſimi huius Templi fundamenta iecit. Obijciebant ſe in ea Tabula Vrbis Decuriones; Canonicus Metropolitanæ Ordo cum Epiſcopo; qui morem inaugurabat lapidem ſic inſcriptum.

MEMORIAE AVGVSTISSIMI MVNERIS
AVGVSTA TAVRINORVM, SACRAT.
ANNO MDCVII.

Aſtabat cum Filijs pijſſimus Dux Carolus Emmanuel, aureum Nomiſma cum ſuâ effigie fundamimibus immittens: eique celeber Architectus Vitozzius, Templi Imaginem in tabellâ deſcriptam oſtendebat.

Inſcriptio Tabulæ appenſa hæc fuit.

Ade-

Adeſte Ciues, Hoſpites, & Cónuenæ.
Hic quó tenaces traxerant Numen preces,
Puſilla Magno Cellula Statori ſtetit;
Et Ara Amoris arrha perpetui breuis.
Creſcente creſcens Vrbe ſed feruor pius,
Anguſtias contermini laxans Fori.
Anguſtiore Numen excepit Domo.
Sed vna Dominum non capit tantum Domus.
Maiora poſcit. Numini Hoſpitium capax
Eſt Hoſpes ipſe. Corde ni excipitur Deus;
Auguſtâ in Vrbe ſedeat, anguſtè ſedet.

Alludebant ad eandem Hiſtoriam in Intercolumnijs, duo de profano fonte deriuata *Symbola*. Primùm, *Pharia Turris*, à Ptolomæo Philadelpho in Ægypti Maris litore conſtituta; vt & pulchritudinis admiratione oculos moraretur; & nocturnorum ignium fulgóre, laborantibus Nautis Portum indicaret. Verba ex Horatio: PRAESIDIVM, ET DECVS. Deinde, *Capitolini Templi Inauguratio*; in quâ Terminalis lapis inter fundamenta repertus, cùm dimoueri nullâ vi potuiſſet, eidem Templo æternitatis fecit augurium. Verba, NEC METAS NEC TEMPORA: ex Virgiliano carmine ad eandem Capitolini Templi Inaugurationem reſpiciente:

His ego, nec metas rerum, nec Tempora pono.

Ex duobus *Emblématis* ab Hiſtoriâ Sacrâ: alterum fuit *Ara ſaxea*, ab Iacobo ibi poſita, vbi Deum viderat. Geneſ. 35. APPELLAVIT NOMEN LOCI ILLIVS, DOMVS DEI, IBI ENIM APPARVIT DEVS. Alterum, Aurea Menſa in Salomonis Templo, *Panem propoſitionis* perpetuo ſeruans. OBLATIO DOMINI IN MEMORIAM MVNERIS.

Faſtigij flexiones inſidebant tria *Simulacra* ad Templi ſtructuram ſpectantia. *Magnificentia*, magnificè ornata, Pyramidem complexa, & alterâ manu diuia dona fundens. *Architectonice*, Ichnographicas tabulas, circinos, libellamque tenens. *Pictura*, lauro redimita; peniculos, Tabellam, variaque pigmentorũ loculamenta.

Ad dexteram leuamque, *Statuæ* quatuor antecolumnares. *Aron*, Pontificio habitu, Panes (Diuinæ Hoſtiæ ſpecimen) vtraque geſtabat manu. *Melchisedech* regiè Paludatus, Panem,

atque

atque Craterem. *Salomon*, Templi ſui Typum: *Ezechiel* à noui Templi Imaginem à Deo acceptam.

Inania demum ſpatia, *Trophæis* ad Architectonicen, fabrilemq; ſpectantibus complebantur: ſupràq; fornices & proiecturas, Auguſtæ Vrbis antiqua eminebant *Inſignia*.

Interioris Templi ornamenta.

Nihil erat toto Templo quod elegantijs ornatuq; careret. Nā cùm Templum ipſum ob admirabilem artis elegantiam, ſe ipſo ſemper ornatum eſt: tùm præſertim triumphali illa die, parietes omnes, apertiones, laquearia, triumphali illa die, parietes omnes, apertiones, laquearia, pilæ, columnæ, tot adſcitis aulæorum, picturarum, lemniſcorum, florumq; illecebris; tantoque auri atq; argenti fulgore vndecumq; oculos rapiebant: vt non iam Templum, ſed verè Paradiſium Numinis domicilium videretur.

Suprà Principem autem Aram, ſumptuoſa ſurgebat *Moles*; in quà tota *Miraculi Scena*, non iam pictis Imaginibus, ſed prominentibus Simulacris diſcretìm expreſsìmq; apparebat. Ibi totius *Fori area* cum ſuis hinc illinc ædibus ſensìm diminutis, ad Vrbani Palatij proſpectum opticè procurrens, vt in theatralibus proſcenijs cernimus; ipſum Miraculi locum ad viuum repræſentabat. Ibi Sacratiſſimæ *Hoſtiæ* conſimilis quædam forma in aëre altè ſuſpenſa; argenteis quibuſdam filamentis ex lampadum repercuſſu radios imitantibus, vehementer effulgebat. Humi *Epiſcopus* in genua prouolutus, humillimè deprecantis ſpecie, immiſſulæ Hoſtiæ aureum Calicem offerebat; quæ argenteo radiorū ad Calicem fluore, ac perpetuâ illâ coruſcatione, moueri ac dilabi, aſtitibus videbatur. Superiore in *Tabella* inſcripta legebantur ſacra verba, quibus Salomonē alloquutus eſt Deus, cùm ſupplici prece deuocatus, in Templum ab eo conditum multâ cum luce deſcendit.

AVDIVI ORATIONEM TVAM,

ET ELEGI LOCVM ISTVM MIHI,

IN DOMVM SACRIFICII.

lib. 2. Paralip. cap. 7.

SA-

SACRA CELEBRITAS

Quâ eadem

AVGVSTA TAVRINORVM,

FRANCISCO DE SALES

Gebennenſi Epiſcopo

BEATORVM HONORIBVS DONATO

Publicè gratulata eſt,

Anno

MDCLXII.

HVnc quoque diem ſuis annumerandum Faſtis Auguſta Ciuitas cenſuit; quòd Beatiſſimum hunc Præſulem, Sabaudo Sceptro conſubditum, Domicilij iure Conciuem; Familiæ dignitate, Patritium; Vitæ candore, Aulæ huius ſpeculum habuiſſet: ediſcens, à Regalibus quoque Palatijs ad Empyream Beatitatem, viam eſſe virtuti. Itaque cum iampridem ipſa Ciuitas ſuis quoque ſupplicibus literis ab Apoſtolicâ Sede hunc honorem Conciui benemerito atque ſanctiſſimo, enixiſſime rogaſſet: vbi tandem ſenſit ab Alexandro VII. Orbi datum, quod ipſa vouerat; non potuit infinitam letitiam feſtiuis plauſibus non effundere. Cùm igitur in Nobilium Virginum Templo, quæ Beati huius Patriarchæ ſpiritu viuunt, maximâ Principum, & omnium Ordinum celebritate, publicæ ſupplicationes, actioneſque gratiarum eſſent perſolutæ, eandem frequentiam antè Vrbanum Prætorium ſuum Magnificentiſſima Ciuitas, feſtiuo nocturnorum ignium ſpectaculo recreauit, Dinique laudes tot eloquentibus linguis, quot exilientibus flammis perſonuit;

Flammiferæ Molis *ſpecies , atque ſignificatio .*

Clemens Octauus, Maximus ille Optimuſque Pontifex; vt Franciſco de Sales Elogium quamampliſſimum quambreuiſſimè pangeret, FONTEM DIVINI VERBI, IGNEMQVE OMNIA COMBVRENTEM, appellauit. Aenigmaticum prorſus præconium: quid enim tàm repugnans, quàm IGNI AQVA? ſed adeò verax atque mirabile, vt Præſulem nondum mortuum Sanctus Pontifex, pauciloquo iſto viuæ vocis Oraculo (vt ità loquar) canonizarit. Horum igitur authoritate verborum fretus noſter Author, vt Beatum Franciſcum IGNEVM verè FONTEM extitiſſe demonſtraret; *Eliæ Aram* Aquâ & Igni diffluentem pro Symbolo ſibi propoſuit, ex Sacrâ Hiſtoriâ, *lib.3. Reg cap.18.* Cùm enim *Taurum* in Arâ lapideâ Elias immolandum collocaſſet: tantam aquarum vim ſuper Aram fundi iuſſit, vt Arâ Fontis inſtar exundante, ſolum etiam, omneſque circùm foſſæ abluuione natarent: tùm rapidam e Cœlo Flammam deuocauit, quæ victimam, ligna, lapides, Aquam deniquè omnem deuorauit, atque conſumpſit. Quid autem expreſſius *Fontem Diuini Verbi, ignemque omnia comburentem*, expingeret?

Ad eam igitur Hiſtoriam feſtiuo in hoc Apparatu allegoricè alludens Author; totam *Molem*, quæ medio ſurgens Foro, *Eliæ Aram* referebat; ad imaginem marmorei Fontis octogóni efformauit; qui gemino e conceptaculo, altero in alterum depluente, vndas vndique vndis agglomerabant: quibus multiplices Geniorum Imagines ex vrnâ; variaque Monſtrorum ingenia, tubulis, atque helicibus; perſpicuos addebant lympharum fluxus, atque iaculationes. Aræ impoſita erat lignorum ſtrues; ſupraque ſtruem ingens *Taurus*, Taurinam *Eliæ Victimam* imitatus, procumbebat; nobiliſſimum huius Vrbis inſigne; ad exprimendum Taurinenſium affectum erga Beatiſſimum Conciuem; cui ſeſe deuouebant, ſacrabantque. Atqui ſatis conſtat, nullum in Sacris profaniſque literis luculentiùs, gratiuſque fuiſſe Sacrificium, quam quo Taurus immolabatur. Meritò itaque Virgilius, *Maxima* (inquit) *Taurus Victima*. Et Plinius *lib.8. cap. 45. Taurorum Victima, optima, & laudatiſſima Deorum placatio.*

Hoc

Hoc igitur totum apparatus myſterium *Inſcriptis literis*, pictiſque *Symbolis* explicabatur. In anteriore Aræ fronte hæc legebatur *Inſcriptio*.

BEATO FRANCISCO SALESIO,

RADIANTIBVS FLAMMEI COELI SEDIBVS

IN DIVORVM CONCILIVM RECEPTO;

AVGVSTA TAVRINORVM,

ARDENTIA CIVIVM VOTA

FLAMMANTIBVS EXPLICANS LINGVIS,

EMPYREI BEATITATEM GRATVLATVR,

SESEQVE SACRAT.

Oppoſita *Inſcriptio* ad Virgineum Cœtum, ab eodem Beato, Sanctiſſimis legibus inſtitutum, alluſit

MIRARIS IN ELIAE SACRIFICIO

ALGENTES FLAGRASSE LATICES,

PVRAMQVE IN VNDIS ARSISSE VICTIMAM?

DIVINI AMORIS MIRACVLVM FVIT,

IN FRANCISCO SALESIO RENOVATVM.

HVNC FLAMMEVM FONTEM VOCES,

DODONAEO VERIOREM.

NAM INNVMERAE VESTALES DEO SACRATAE,

AB IGNIFLVA' EIVS DOCTRINAE SCATEBRA',

AETERNAS AETHEREI AMORIS LAMPADES

INFLAMMARVNT.

Ad Aræ latera, *Emblemata* duo, vtriuſque Inſcriptionis ſententiam Symbolicè innuebant. Atque vtrique Emblemati pro Inſcripto, ipſiſſima Clementis VIII. verba diuiduè reſpondebant. Altero Emblemate *Elias*, áſtite Achabo Rege, Victimam aquâ circumfuſam deuocatis è Cœlo Flammis adolet, IGNIS OMNIA COMBVRENS. Altero, *Fons Dodonæus* extinctas Ferulas accendens: ac Virgines pleræque Veſtales, ex eius aquâ faces illuminant, FONS DIVINI VERBI.

Exitus.

Hæc feſtiuæ Molis foram fuit, atque diſpoſitio: cui Forum vniuerſum ſplendidiſſimum efformabat Theatrum. Nam Fontis *clauſtra* atq; *cancelli* procul ipſo fonte; ad varios ignium luſus erant Parati: parietes interim, Mœniana, Tecta omnia facibus collucebant: omnia nobilium Virorum, Matronarumque ſpectantium decorabat ornatus: Aedes præſertim Vrbanæ, Regiorum Principum, Aulicorumq; pompâ gliſcebant; certabatq; cum tedarum fulgore, gemmarum fulgor. Augebant deniq; maieſtatem Prætorianæ cohortes circa forum diſpoſitæ, tubarum fragor, armorum nitor, & ipſa noctis obſcuritas.

Non igitur abſimilis ab Heliæ Sacrificio, fictitij huius Sacrificij Succeſſus fuit. Nam ſigno dato, Fons ille mirus; qui pellucidis aquarum riuis vndiq; profluere videbatur; tùm ſubitâ veluti e Cœlo deuolante *Face* tactus, aquas repentè in flammas vertit. Iam *Taurus* ignea cornibus fluenta in Cœlum vibrat: iam omni ex parte volantes flammæ, ignei vortices, crepitantia fulgura, ſcintillarum imbres, horribili fragóre, innocuo fulgóre aures ſimul atque oculos oblectant territando, atque adeo nouis ſemper, ſemperq; mirabilibus ignium ingenijs, eouſque ſpectantes detinuere, donec iam omnes *Cancelli*, *Ara*, *Strues*, *Victima* ipſa tota, iucundiſſima in luce conflagrarunt: atque Ignium ſpectaculum, tubarum clangor, & militarium tormentorum bombi exceperunt.

LITERARII APPARATVS.

LITERARII APPARATVS,

Id eſt

DVODECIM CAESARES.

ANNO MDCXIX. cùm Matthiæ Imperatori, Ferdinandum Secundum Religioſiſſimum Principem, Sacer Electorum Conſeſſus, vnanimi conſenſu, ritèque ſuffeciſſet: quanto refractariorũ fremitu conuitijſque dehoneſtata; tantis Catholicorum plauſibus, honorificiſque gratulationibus, percelebrata fuit illa Electio. Itaquè cùm Academiæ omnes Panegyriſtarum vocibus; omneſque parietes literis conueſtiti, pijſſimi Cæſaris encomia paſſim perſonarent; placuit Authori noſtro primæuorum Cæſarum geſta argutis Elogiolis complecti; vt illorum vitia Ferdinandi virtutes illuſtrarent ex aduerſo; & Seculi noſtri felicitatem priſcorum comparatio efficeret dulciorem. Hic igitur eſt ille iuuenilis adhuc ingenij Partus, vel potius impetus; qui licet ab Authore ita ſpretus, vt Typis illum ſuo ſine nomine, velut abortiuum, contemptim abiecerit: omnia tamen ingenia ad nouum quoddam, & viuaciſſimum ſcribendi genus vellicando expergefecit. Has ergo Inſcriptiones, appoſitis elucidare notis nolui; vt Lector ipſe de Suetonio Commentario, Authoris ſenſa per ſe veſtigando, hauriat è ſcatebrâ duplicem cum vtilitate voluptatem.

D. COMITIS D. EMMANVELIS THESAVRI CAESARES.

I.

C. IVLIVS CAESAR.

Lucij Cæſaris Fil. lux Cæſarum & Pater.
Romanus Alexander, Terræ Mars:
Omnibus tam metuendus, quam mitis:
Pretium fecit ſeruituti.
Victo Orbe, Vrbem victricem Orbis vicit:
Defuere illi hoſtes, hoſtem habuit Patriam,
Ne deeſſet vnquam quod vinceret.
Ingratam Patriam patrijs armis punijt,
Eam vicit inuitus, quâ vixit inuitâ.
Qui Romæ propugnator non regnauit,
Regnauit expugnator.
Pro Româ triumphat, de Româ triumphauit,
Amauit tamen inimicam: nolenti profuit.
Sæpè à fulmine lauro ſeruatus regiâ,
Non ſemper.
Quem inermem timuerunt arma,
Armata necauit toga.
Ceſſit Ciuibus Cæſar Cæſus;
Serò cognitum luxit Patria:
Viuentem hoſtem, mortuum vocauit Patrem,
Parricidium confeſſa cum Patrem dixit.
Diſce lector.

Melius ſæpe quæ non habes vides, quam quæ habes.

CAESAR.

Scribit ſuos commentarios.

QVæ modò fulmineum vibrabat dextera ferrum
Pacatos calamos ſanguinolenta regit.
Scribit dextra eadem calamo, quæ geſſerat enſe;
Hoſte vetuſtatem deficiente ferit.
Nulla tuæ, Cæſar, celebratæ gloria dextræ,
Aut ferro, aut calamo ſi caruiſſet, erat.

Per mare innatans commentarios gerit.

HOrrida felici rumpis freta pectore Cæſar;
Librum læua regit, dextra flagellat aquas.
Dum Mare Cæſareæ formidat verbera dextræ,
Currit inoffenſo tuta ſiniſtra libro.
Dextera fit remus, tu remex, nauita, nauis;
Vela chlamys, malus læua, volumen opes.
Ibitis illæſæ metuenda per æquora merces,
Naufraga non poterit tanta perire ratis.

Contra Iubam pugnaturus Augurium ſpernit.

EFfugit attonito ſacris data Victima Vate:
Nudaque deluſis ingemit Ara focis.
Impauidus metuenda videt præſagia Cæſar,
Captaque neglectis promouet arma ſacris.
Fortunam ſedenim, vel ſeſe conſulit vnum:
Non capit à profugo præſcia fata Boue.

Eo mortuo Sidus nouum apparet.

SIdereum reperit, cui ſe ſubduxerat, Axem;
Et quæ celarat lumina, Cæſar habet.
Impia ſecretum manifeſtant vulnera Numen:
Stellaque per lacerum libera corpus abit.
Tranſtulit imperium Cœlo dum linqueret Orbem:
Par erat vt victo vinceret Orbe Polum.
Iam coniuratæ prodeſt iniuria dextræ:
Magnum, quem voluit perdere, Roma facit.

D. AV-

II.

D. AVGVSTVS

OCTAVIANVS CAESAR.

Patris Virtutem contraxit Filius, Patre maior.
Corporis forma Imperium promiſit,
Animus dedit.
Priuatus Imperatori ſimilis fuit;
Imperator priuato.
Doluit Patria cùm Principem fecit,
Gauiſa cum habuit.
Timebat carnificem, medicum experta.
Ad bellum natus, bellum fugauit.
Motus eſt Orbis illo moto, quieuit quieto.
Breuis pugna pacem peperit longam.
Abortum fecit Fortuna.
Iam Templum ſolus clauſit:
Muſarum ſolus aperuit.
Quibuſdam non caruit vitijs,
Vitiorum ſeuerus vltor.
Quæ admittere pudebat, committere non puduit.
Hòc tantùm ſe Hominem probans,
Quod in humana incidit.
Qui Deus habebatur inter homines,
Cœpit Homo haberi inter Deos.
Demum Nolæ, volente fato,
Inuictus Viris, victus à Fœmina,
Obijt Sol Patriæ:
Oriens ploratus, ploratus cadens.
Diſce lector,

Quo præſente expiraturum te putas,
fortè ſuſpirabis, ſi abſit.

AVGVSTO

Comedenti Aquila panem rapit.

DVm prandes tibi furtiuo Iouis armiger auſu
Ambeſas auido diripit vngue dapes.
Ab Ioue conſuerat diuiſam ſumere menſam;
Te ſimilem cernens, credidit eſſe Iouem.

Dei nomen iniquè aſſumit.

VNo bina videt miracula tempore Mundus,
Cedere Roma Deo prodigioſa negat.
Nam Deus humanos dum ſe tenuauit in artus,
Paruus Homo ingentem ſe facit iſte Deum.
Ille Deus, cùm fiat Homo, non deſinit eſſe:
Cum Deus hic fiat, non finit eſſe malus.
Maior es ergo Deo, vel nomen fingis iniquum.
Cæſar; non potuit, quod potes ipſe, Deus.

Audita Ciuium clade, caput ad parietem allidit.

TRunca videns Populi deriſus corpora Cæſar,
Aſpera ſeminecei marmora fronte petit.
Silicet vitricem geniali vulnere niti
Pallada conatur: ſe putat eſſe Iouem.

Veneno ab Vxore propinato interit.

CRuda nouercales commiſcet fœmina ſuccos,
Cæſar & in pateris vltima fata bibit.
Paſtus vipereis vitâ fugiente venenis,
Ad lentam properat pallidus ora necem.
Namq; hoſtes rabidi Furiarum vt maxima Regem
Perderet, orarunt: perdidit Vxor Anus.

CLAV-

III.

CLAVDII TIBERII NERONIS

In obſcuro atramento clareſcant geſta,
Si poſſunt.
Hic Liuiæ Fil. Auguſti Priuignus;
Matris mores tenuit, non Vitrici.
Acuto in peſſimis ingenio, obſcuro in optimis!
Dexteram fortunam, ſiniſtram virtutem habuit.
Triumphator aliorum ſæpe, nunquam ſui.
Repugnante Vitrico, Matre propugnante,
Ad Imperium ab exilio venit,
In exilium miſſurus Imperium.
Tàm ſceptri amans cùm non haberet,
Quàm amens cùm habuit.
Sponte ſe Roma Tyranno tradidit,
Tempori ſeruiens non Regi.
Ciues preſſit vt aurum exprimeret.
Simulatione Proteus:
Nunquam magis hoſtis, quàm cùm blandus.
Manu hamabat, amabat vultu.
Capreis marceſcens Romæ aderat,
Ferro, ſi non conſilio.
Fame Nepotes perdidit, ſuæ famæ nepos.
A Nepote tandem perditus, obijt.
Huic lætas Populus exequias fecit.
Diſce lector.

Mores non mutat, qui gradum mutat.

TIBERIVS

Noctu videt,

ACcipiter ne rapax, metuendaue Noctua furtis
 Sit Cæſar, dubium eſt: eſt tamen alteruter.
Accipiter nil nocte videt; nil Noctua claro
 Fuſca die: Cæſar nocte dieque videt.
Eſt vtrumque igitur: pauidæ migrare volucres,
 Non vobis nox eſt, non bene tuta dies.

Fame occiast nepotes.

NVtrit Amyclæum Romana per antra Leonem,
 Nutrit, & Hircanæ Claudius ora Feræ.
Cæſaream lambit ſaturataque Vipera dextram,
 Humanas capiunt lubrica monſtra dapes.
Quæris ieiunos cur perdidit ille Nepotes?
 Non tantas poterat paſcere Roma Feras.

Dum tonat lauro se cingit.

AVdit iners, metuit ſtridentia fulmina Cæſar,
 Sulphuream nimbo parturiente facem.
Quaſque ſerenato temnebat ſidere frondes,
 Adiungit trepidis nube tonante comis.
Errasti: quin te quia cingit Regia laurus,
 Regia te Cæſar fulmina concutient.

Fame perit.

ABripit expreſſis quantum petit Vrbibus aurum,
 At nequit auriuoram ſoluere dente famem.
Illyrijs grauidum ſuſpirat meſſibus Iſtrum,
 Deuorat optatas Cæſar, & ardet opes.
Quicquid Romanâ moritur ſine lege ſecuri
 Flagrat, nec toto frangitur Orbe fames.
Deſine conſulto tua, Cæſar, Aruſpice fata
 Quærere: vis dicam? tu moriere fame.

IV.

CLAVDIVM CAESAREM
CALIGVLAM

Ex clade Heroum,
Ex cæde nominis, ex caligine obliuionis
Perge vindicare Fama.
Hic in Mortis caſtris vitam habuit.
Nondum puer, iam miles,
Prius gladium vidit, quàm Solem.
Vt Mauors ortus, vt Bacchus vixit.
Fortior infans, quàm adultus,
Præpoſteram habuit ætatem.
Tantùm vt Imperium raperet ſui ortus memor.
Tiberio vittam cum vitâ rapuit.
Eius ſanguine ſuam chlamydem purpurauit,
Regiam laurum meſſuit gladio.
Quamuis laureâ contemptâ,
Primus auream coronam geſſit:
Aurum Imperij, non laurum amans.
Deus credi voluit.
Humana vitia Deorum commendans nomine;
Immortalitatem affectauit mortalis.
Demum ſua morte mortalitatem eſt faſſus:
Nam inter milites ortus, inter milites cadens,
A milite vitam accepit, & mortem.
Diſce lector,

Fortis eſt non qui inter fortes naſcitur,
ſed qui fortiter viuit.

CALIGVLA

Naſcitur in caſtris.

CAeſar vt incluſus materno carcere ſenſit
 Claſſica, non potuit tædia ferre moræ.
Intempeſtiuo diſcindit viſcera nixu,
 Sanguineamq; petit ſanguine tinctus humum.
Vt clypeo exceptus nouit volitantia pila,
 Nata cum gemuit ſe celeraſſe diem.
Crediderat ſedenim pateras audire ſonantes:
 Deceptum ſimili ſe videt eſſe ſono.

Primus aureum diadema tulit.

PRimus Apollineâ commutas fronde metallum
 Cæſar, & aurato ſtringis in orbe caput.
Non ſano capiti fragiles per tempora frondes
 Non ſat erant, nodo te meliore ligas.

De milite natus à milite occiditur.

QVem dederant Vitæ Martis feralia Caſtra,
 Eripuit vitæ Militis vna manus.
Mars animum dederat, ſed cum te perfide Baccho
 Perſimilem vidit, quod dederat repetit.

Saturnalibus diebus addidit Iuuenalem.

FOemineas Cæſar cùm faſtidire Calendas
 Cœpit, & heroâm ſiſtra peroſa manum.
Saturnalitijs Iuuenalia feſta diebus
 Iunxit, & attonitâ diſtulit Vrbe iocos,
Crede, nec ingratus Iuuenalia munera Ciuis
 Accipiet: Dominum non ſinet eſſe ſenem.

V.

C L A V D I V S

T I B E R. C AE S A R

Ante Imperium ſine ſama fuit, quia latuit:
In Imperio infamis quia non latuit.
Clarior erat, ſi fuiſſet obſcurior.
Hic in angulis gladium fugiens, ſceptrum inuenit.
Quem cæſum volebant Patres,
Cæſarem fecit miles.
Vecors, ſtupidus:
Stultus prudentibus, prudens ſtultis viſus.
Iuris gladium tàm periculosè vibrauit
Quàm ignauè.
Calamo feliciùs quàm gladio vſus:
Auorum geſta ſuo calamo teſtatus,
Sua geſta Nepotum calamis liquit deteſtanda.
Triumphauit ſemel, pugnauit nunquam.
Timida Fortuna, vti Elephas,
Victoriam aborſa eſt.
Honores contempſit carens virtute,
Hoc tantùm iuſtus.
Cenſuram Cenſore dignus,
Dominium ſub Domino geſſit:
Liberti libertus, Vxoris ſeruus,
Omnia in Imperio habuit præter Imperium.
Vxore vna occiſâ aliam habuit vindicem,
Veneno ab Agrippinâ ſublatus.
Diſce lector,

Ignauos per vim extollas,
per vim deprimes.

CLAV-

CLAVDIVS

In latebrâ occultus Imperator creatur.

IMperij lucem fugiens, cœca antra ſubiuit;
Et fera quàm Princeps maluit eſſe Fera.
Conſcia mens ſceleris pronum formidat honorem:
Aegra nequit ſceptri pondera ferre manus.
Deſine Roma Ducem nolentem velle: quid vrges?
Non volet Imperium ponere, quando voles.

In Imperio vitam inertem ducit.

FOeminea temerata manu regalia Cæſar
Sceptra gerens, partum perdidit omne decus
Regius illuſtrat latitantia crimina fulgor,
Quem toga celabat, prodit aperta Chlamys.
Obſcurat claro in ſolio ſua nomina Cæſar
Clarior in latebrâ, ſi latuiſſet, erat.

Non exit ad pugnam.

I, Piger, abſtruſis te vecors eripe Thermis:
Inuocat ampla tuas barbara præda manus.
Hoſtibus aucta ſeges Romanis falcibus auget
Materiam: tantæ ſunt tua damna moræ.
Prouidus Imperij iacturam Claudius horret,
Imperium in latebris ſeruat, vbi dederant.

Plures aquæductus condit.

CAerula Romanas quæ proluit vnda ruinas,
Cæſareo liquidum munere fundit ebur.
Qui Tiburtinis Anio ſubductus agellis
Ciuis in Auſonias ſe ſtupet ire Domos,
Quique per infracti peregrinus vulnera montis
Transfuga Romuleâ Fucinus Vrbe fluit;
Et piger attonitis qui torpet fluctibus amnis
Cæſar cuncta tuæ ſunt monumenta manus.
Exigit vndarum te Principe Roma tributum:
Terrarumque caput, vult caput eſſe Maris.

VI.

NERONIS

CLAVDII CAESARIS

Aude calame vel ſcribere nomen, vel proijcere.
Calamis pungatur, quos gladio acuit.
Hic inter priuatos optimus,
Inter Principes peſſimus fuit.
Regno dignus niſi regnaſſet.
Depreſſit illum Fortuna dum erexit.
Molles illius mores in duris,
Induruere in mollitie.
Dum laurum acquiſiuit Regiam,
Palmam amiſit popularem.
Victoriam ſceptro terruit.
Regiâ faſciâ eò tantùm vſus,
Vt maleſanum verticem ligaret.
Patriæ Dominus non Princeps fuit.
Domum auguſtam fecit, anguſtam Vrbem.
Matris viſcera quæſiuit ferro,
Dubius an ferrea eſſent.
Cui occiſæ Romam fecit Rogum.
Patria incendit vt extingueret.
Romæ demum vitam reddidit cum ſuam proiecit:
Nero alijs, & ſibi.
Sed Iniuſtus alijs, ſibi Iuſtus:
Alienum ſanguinem quem biberat
Per ſua vulnera egeſſit.
Deſuit extincto rogus.
Ignis auara fuit Roma,
Quæ tantum ignem acceperat.
Diſce lector,

Dedignatur terra tegere, qui terram dedignatur tangere.

NERO

Inſtammat Vrbem.

ORbem Roma nouum metuenda potentia Regum
Te facit, ipſe tuas inuidet Orbis opes.
Tranquillas Genitor dederat tibi Romulus Auras,
Saxea Telluris viſcera Tarquinius.
Claudius abſtruſis vexit tibi duƈtibus Vndas,
Ignea ne deſint fert elementa Nero,

Dum ardet Roma, Cytharâ canit.

NOn patriæ Cęſar lachrymis, non igne mouetur;
Amittunt vires ignis, & vnda ſuas.
Dùm videt ambuſtum Patriæ fumare cadauer,
Exequias hilari ſoluit honore lyrę.
Vincere Thebani tentat miracula Fabri;
Condidit ille Vrbem, deſtruit iſte lyrâ.

Matris ventrem lacerat.

MAtris ab infraƈto prodit Fera lubrica ventre,
Atque oritur Liƈtor, Filia quę latuit.
Non oblita ſui Romana eſt Vipera moris:
Quos oriens nequit, frangit adulta ſinus.
Frangere non poterat tàm ferrea viſcera naſcens,
Fregit cùm potuit ferrea facta manus.

Seipſum occidit.

VIuere verboſi meruiſti Neſtoris annos;
Perdita cum lachrymis te tua Roma vocat.
Tigris erat qui te ferijt: petat ergo ſceleſtus
Tartara: Caucaſeam peƈtore paſcat auem:
Curſibus eternis iam rota verſa fatiget:
Tantaleam nequeat ſoluere fonte ſitim.
Non Nero (vaticinor) ſaltem morieris inultus;
Ille tuo, qui te conficit, enſe cadet.

SER-

VII.

SERGIVS
SVLPITIVS GALBA

Elogia qualia libebat audiuit viuus;
Qualia licet mortuus audiat.
Veritas Poſthuma Patrem non timet.
Paſiphaes Filius credi voluit,
Non Achaiæ: credatur:
Non niſi ex Paſiphae fluxit Minotaurus.
Ab Sulpitijs degener, ſupplicijs genitus,
Neroni ſuffectus eſt Nero.
Non Tyrannum amiſit Roma; ſed mutauit.
Fero Iuueni Senex furens ſucceſſit;
Immaturo putris.
Auri Scylla, gemmarum magnes:
Fortunæ ſimulacrum coluit, à Fortunâ deluſus:
Tàm Fortunæ quàm alijs onerofus.
Tribus Libertis regendum ſceptrum dedit:
Ne pauciores Romam,
Quàm Auernum affligerent Furiæ.
Durus alijs, ſibi mollis;
Timorem exegit, odium elicuit;
Tàm timore dignus quàm odio.
Milites ad alienum ſanguinem alliciens.
Ad ſuum illexit:
Et dùm fictis armis mortem prouocat,
Veris necatur.
Diſce lector,

Mortem non ſpernant qui mori timent.

GALBAE

Ad pedes, Victima ſacrificanda fugit.

TAurus adoratas ſteterat moriturus ad aras,
Senſerat, & dubiæ vulnera certa necis.
At fugiens, ſacro fœdauit ſanguine Galbam,
Geſtatus bijugis dum ſonat altus equis.
Quod petis aufugium? qualem miſeranda ſalutem,
Victima? Carnificem dum fugis ecce petis,

Puer qui miniſtrabat repentè caneſcit.

DVm ſacra ieiuno deſignat vulnera cultro,
Ante coronatum Galba cruentus ebur,
Aureus argento mutatus canuit Infans,
Intempeſtiuâ diriguitque niue.
Infelix Roma es, Galbæ ſi liqueris enſem,
Te manet arcano cana ſenecta pede.

Bis in ſomnis offertur Fortuna.

TE Dea veliuolo quæ tranſigit æquora tergo,
Vt ſceptrum caperes viſa rogare fuit.
Inde relabentem cum jam te cerneret annis,
Se tibi rapturam, quod dedit ante, monet.
Te Iuuenem, gemmiſque leuem Fortuna ferebat;
Ditior & Senior ſis grauis, Eſt Mulier.

Emortui caput haſta circumlatum Saxis petitur.

FAma eſt in gelidum conſpectâ Gorgone Saxum,
Viſcere torpenti diriguiſſe Viros.
Prodigium maius: quod ſummâ deuehit haſtâ,
Lixa caput, longè ſaxa animata vocat.
Inferuę maiore Domus Tortore ſonabunt;
Quarta Erebum, maior Gorgone, Dira petit,

VIII.

M. OTHO
SYLVIVS.

Syluiorum ſylueſtris palmes.
Paterni animi tenax, pecuniæ prodigus hæres;
Auri auidus, vt emoueret.
Quæſturam geſſit, queſturam potius.
Neronis intimus, intimè Nero fuit.
Dignus qui Neroni ſuccederet eſt acclamatus;
Non tamen à Nerone Regnum accepit vt Hęres,
Quò illud furaretur vt Nero.
Pari facto cum Nerone accepit,
Pari fato dimiſſurus.
Aere alieno obrutus
Sceptrum accepit ne periret,
Perijt, quia accepit.
Faces Ciuiles ſuis odijs accenderat,
Debuit ſuo ſanguine reſtinguere.
Adoleſcens in otio ſenuerat,
Senectâ non eguit.
Suorum ſcelerum vltor fuit:
Oculos ſibi prius effodit,
Parua iactura, cum ijs non vteretur.
Cæcus deinde cæcam mortem quæſiuit ferro:
Non tamen cęca errauit manus.
Diſce lector.

Malis ſi deſit Carnifex, ſibi non deſunt.

OTHO

Diti ſacrificans, litat: quod dirum.

SI tua Semideûm Patri cadat Hoſtia Cæſar,
Tabida fumoſis ignibus exta ſonant.
Si Diti cadat ante aras: iam Mulciber inſons,
Integra ſincero viſcera dente vorat.
Infelix Cæſar! vel ſint tibi Numina læua,
Vel dextra, ipſe Dijs Otho ſiniſter eris.

Rapax eſt alieni.

CLaude flagellatas Mercator marmore gazas,
Othonis penetrat marmora clauſa manus.
Turbato concede mari tua lucra Britanne,
Extrahet immerſas Cæſaris aſtus opes.
Si pedibus, quantum manibus valet, Otho valeret;
Herculeas curſu vincere poſſet Aues.

Priuſquàm ſe occidat, oculum ſibi confodit.

SOmni Sororem Vulgus vt Mortem vocat,
Dormire credit Otho quos cogit mori,
Quin ipſe cæde Ciuium laſſus graui,
Tandem repoſitis ocium telis petit.
Iſtinc ſtrepentes iam recedant Aulici:
Dormire vult; cœpit feneſtras claudere.

Seipſum occidit.

MIlle Tyrannorum Cæſar tormenta mereris,
Et tamen eſt crimen ſi tibi tela paras.
Te quicunque necet pius eſt, tamen ipſe ſceleſtus
Es, ſi te ferias; eſt ſcelus eſſe pium.
Te damnat Cœlum, te conſcia Tartara damnant:
Es reus, at lictor non potes eſſe tui.
Quàm malus es Cæſar? quæ te pia Numina luſtrent
Crimine? ſi pietas te facit ipſa Reum.

A V-

IX.

AVLVS VITELLIVS,

Se à Fauno originem trahere putauit:
Iure quidem;
Niſi ille Semifer fuiſſet, hic totus Ferus.
Adoleſcentiam ne quæras.
Capreis in ocio perdidit.
Aetas virilis notior fuit, non melior.
Auri ſuccinum, aurum etiam de Templis traxit,
Dijs auferens quod Scortis daret.
Prçſes ſceleſtorum, prçſidium ſcelerum;
Famam fœdauit Filij ſanguine.
Imperium ex Othonis cinere collegit:
Quçſitum diu, mittendum citò.
Vitæ diſpendio paruum mercatus compendium,
Cæſaris nomen recuſauit.
Cæſarianæ virtutis augurium fugiens.
Perpetuò Conſul, perpetuò inconſultus;
Fami non famç conſuluit.
Dijs ſacrà gulæ ſacrabat.
Fucus Imperij frugem perdidit:
Vt fucus in purpuræ Roſa citò perijt.
Statim priuatus Imperio,
Qui ſemper in Imperio priuatus fuit.
Per Vrbem raptus, riſum inſanis dedit moriens,
Qui ſanis lacrymas dederat viuens.
Morti ſacratus Vitulus, vt Martem placaret,
Diſce lector.

Imperium vel mali adeunt:
boni tenent.

VITELLIVS

Mendaciſſimus eſt.

CVm gereret tumido te Cæſar viſcere Mater,
Quid gereret fertur conſuluiſſe Deas.
Iuno, Vir, inquit, erit: non Vir, ſed fœmina, *Pallas.*
Vtraque decepta eſt, ſemiuir ille fuit.
Haud reget, hæc, regnum: regnum reget, altera dixit.
Vtraque decepta eſt, haud regit, haud regitur.
Prima, peribit aquis: ſiccâ, hæc, tellure peribit.
Vtraque decepta eſt, cæno humilis perijt.
Quem non decipiet duplici Vitellius ore,
Præſçia ſi potuit Numina decipere?

Capiti Gallus in Foro inſedit.

AVſoniç dum iura dabat Vitellius Vrbi,
Imminuit capiti nuncia Solis Auis.
Inſidias caue diſpoſitas; tibi tela parantur;
Nam vigil hæc volucris nunciat vt vigiles.

Ad ſcalas Gemonianas occiditur.

RAptus ad infames Gemoni ſanguine ſçalas,
Improbe Romani ſcena furoris, obis.
Oh, tibi qui ſimilis Regnum conſcendere tentat;
Regia per ſimiles ſurgat ad Aſtra gradus.

In Tiberim proijcitur.

Phœbeum Phaeton ſe credidit eſſe nepotem,
Aulus item ſobolem ſe putat eſſe Deûm.
Ille furens patrij petiit moderamina Currus,
Hic petijt Patriæ flectere fræna ſuæ.
Ille animam Eridanâ flammaſque extinxit in vndâ,
Sorte pari Auſonijs mergitur Aulus aquis.
Hoc variat ſortem: lachrymat Phaetonte cadente
Populus, exultat, dum perit hic, Populus.

X.

FLAVIVS

VESPASIANVS CAESAR.

Tertius Diuus, Secundus Auguſtus, Primus Pius.
Afflictæ Vrbi tandem datus,
Solus præceſſore melior.
Solus ad Imperium euaſit, non inuaſit.
Solus è vita diſceſſit, non fugit.
Romam Romæ reſtituit, ſanam fractę.
Dignitatem Imperio dedit cùm accepit.
Patriæ verus Parens, quia verus Filius.
Templum Pacis excitans, Templis pacem reddidit.
Ad ſpectacula Theatrum dedit:
Spectaculum ſe ipſo nobilius dare non poterat.
Dignus ſpectari quem cæci etiam ſpectarunt.
Dignus Imperator, quo iubente claudi currebant.
Iniquis æquus,
Iniuriarum morſus linuit obliuione.
Hieroſolymæ vt fores clauderet,
Iani fores aperuit.
Vt pacem pareret, nupſit Bellonæ.
Sceptri caduceo pacis ſumnum induxit,
Somnum indixit ocij.
Sed heu; ſerò datus, citò rapitur.
Ceſſit diuino Fato, qui exceſſit humana facta.
Stans Obijt:
Mortem terruit cùm animam efflauit.
Diſce lector,

Principem decet ſtantem mori.

VESPASIANVS

Amphitheatrum condit.

QVis? quis Erythræis animat properantia ripis
Marmora? quo rupes, nudaque ſaxa volant?
Oceano mirante Paros procul innatat omnis:
Currit in Auſonium terra Pelaſga Mare.
Heu quæ Romuleâ moles ſeſe erigit Vrbe?
Proxima marmoreus ſidera pulſat apex.
Naufraga ſidereę minitatur machina puppi:
Pallidus & pauidos Sol retroegit Equos.
Vel tua, vel ſuperûm ſunt hęc miracula, Cæſar.
Orbis in antiquo conditur Orbe nouus.

Comicos reſtituit.

REddidit Auſonijs ſcurrilem Cæſar arenam;
Salſaque proſcriptis perſtrepit Aula iocis.
Prouocat alba chelys chordacem carmine ſaltum;
Prima theatralis iura Bathyllus habet.
Migret Oreſtæus: Tragicæ concedite Muſæ:
Luctus abi. Regnum Veſpaſianus habet.

Portentum videt.

AEra per vacuum cernis pendere bilancem
Ante Palatinas Veſpaſiane fores.
Sanguinis Vna tenet ſitientem Concha Neronem;
Altera te innocuum pendula Concha tenet.
Par onus vtrinque eſt; pendetis lancibus æquis;
Tàm ferus es Cæſar, quàm fuit ille pius.

Viſo cometâ crinito iocatur.

QVi rubet infauſto Fecialis crine cometes,
Barbaricum Regem, cui coma longa, vocat.
Sic raſus loquitur, fallens ſeſe omine Cæſar:
At Vatem occidit flammea ſtella ſuum.
Flaua hæc Cæſaries Flaui eſt tibi noxia Cęſar,
Odit enim raſum Stella comata caput.

XI.

TITVS

VESPASIANVS CAESAR

Flauij Veſpaſiani imago,
Patriæ ſe Patrem pro Patre dedit.
Ante Imperium ignauus, moleſtus, crudus;
In Imperio gnauus, modeſtus, clemens.
Relictos Patris mores in ſolio inuenit:
Vapor elatus ſtella fulſit.
Exuit animum cùm purpuram induit.
Lupus inuaſit regnum, euaſit Paſtor.
Prius aurum omne voluit quod amauit;
Tum illud donauit quod voluit.
Prius ferro corpora,
Tum auro figere didicit.
Munis officijs in immunes officij:
Patris incæpta perfecit Patri.
Hieroſolymam victam,
Victimam ſacrauit famæ.
Suum ſcripſit nomen cùm Vrbem deleuit.
Tanto animo breue Imperium fuit;
Quod diu meritum biennio liquit.
Breue Regnum cupiebat Roma
Cùm Regem accepit:
Longum cupijt cùm amiſit.
Diſce lector.

Non ſemper Fortuna non mutat mores.

TI-

TITVS

Imperio accepto fit melior.

CRudus eras Cæſar priuatâ degener aulâ:
Ductus ad Imperium mitis es, & melior?
At tuus Imperij Clemens in limine Frater.
Protinus excelsâ crudus in Arce fuit.
Virga Caduceæ compar eſt Regia Virgæ.
Efferat hæc mites, mitigat illa feros.

Templum Hieroſolymitanum inflammat.

HEu, quæ bacchantem frænabunt ęquora flammam?
Naſcitur in Templo depereunte Rogus.
Frigida Romanæ ſerpunt per marmora tedæ:
Nulla homines flectit Victima, nulla Deos.
Flamma profana ſacrum conatur perdere Fanum:
Machina in exiguum magna cadauer abit.
Splendidus Iſiacidum Cæſar cupit eſſe Sacerdos;
Non tantum Vitulos, integra Templa litat.

Bis venenum bibit, primò impunè, ſecundò obijt.

HOſtili medicata manu cùm cæcuba ſorbet
Titus; inoffenſo viſcere monſtra gerit.
Intrepido attonitus ſub pectore torpuit Anguis;
Immemor ipſa ſui Mors alimenta dedit.
Fraternâ medicata manu cum cęcuba ſorbet,
Irruit in tumidum vipera fuſa iecur.
Per caua ſerpit hyems venarum clauſtra: repertis
Mors ſubit auxilijs; victaque vita fugit.
Diſce nouum virus: cum non vis vlla veneno eſt,
Iratam Fratris, Theſſala, quære manum.

Statim ab Imperio accepto obijt.

AVrea regalis tetigit cùm pondera ſceptri
Mortiferâ Titus falce reciſus obit.
Vitam Vitta fugat: Cupreſſo laurea cedit:
Degener ad feretrum purpura pompa fuit.
Inuida tam rectum viderunt Tartara Regem,
Vt regeret Manes hunc petiere ſuos.

XII.

FLAVIVS DOMITIANVS.

Ex Flauio Veſpaſiano,
Sub malo punicâ natus ad malum publicum.
Quàm malos ramos bonæ radices agunt!
Felix Genitor erat, ſi tam fœcundus non fuiſſet.
Hic anteà fortis, in Regno marcuit.
Purpuram Neſſi ſanguine tinctam induit.
Capitolium intrauit ſemel, non ductus, ſed pulſus.
In Theatro bellator, ſpectator in Campo.
Fratrem ſuſtulit, vt ſe extolleret.
Gemuit rurſum Roma,
Inducias experta, non pacem.
Sub Principe legibus vincto, reſpirauit ſoluta;
Sub ſoluto, vincta fuit ſerua.
A Fratre vno vitam;
Mortem ab altero accepit Imperium;
A Patre medicinam, & vulnus.
Scenâ interdixit Hiſtriones,
Solus Hiſtrio daturus ſcenam.
Hoſtibus Muſca, Muſcis Hoſtis fuit.
Nequitiam peruidens ſuam,
Gladium præuidit, non vitauit.
Diſce lector.

Prauiſa Mors malos terret, non corrigit.

DOMITIANVS

Muſcas venatur.

TErribili armatus ferulâ volitantia Cæſar
Agmina Muſcarum prouocat, vrget, agit.
Pugnat nigra Phalanx, telum gerit ore, tubamque
Ipſa ſibi telum, dux, eques, & lituus.
Cæſareę ſed enim ſuccumbit copia dextræ,
Paruaque non paruum corpora vulnus habent:
Apula natiuis ſpoliantur compita monſtris,
Muſcarumque genus perdidit vna manus.
Quin domitis de more Feris iam Cęſar ouaſſet,
Sed quæ axem traheret muſca nec vna fuit.

Vites recidi iubet.

SOla Ceres profugo luget viduata marito:
Negligit arentes pectere flâua comas.
Vitiferum prohibet frondeſcere Cæſar Iacchum,
Pulſus ab Auſonio margine Liber abit.
Silicet humano ſe poſtquam ſanguine Cęſar
Proluit, iſta ſitit pocula, vina fugit.

Ante obitum, Cornix loquitur.

HOrrida Tarpeio crocitans in culmine Cornix.
Edidit humanos prodigioſa ſonos.
Prodigijs turbata nouis exhorruit Aula,
Et diram volucrem Domitiane paues.
Ah! metuis Fera cùm loquitur; miracula, Cæſar,
Non miranda times? non tu etiam loqueris?

EPITAPHIVM.

EXciſa truncis germina immerſit ferox,
Hydrâ ſuperbior, Virorum Carnifex.
Cæſar fuit cædens, dein cęſus petit.
Horret calentem ſtrage marmor: poſtquam eum
Mors hìc momordit, reddita eſt crudelior:

PVBLICAE PRINCIPVM RECEPTIONES.

CHRISTIANÆ ALEXANDRÆ SVECORVM REGINAE,

Auguſtam Taurinorum ingredientis

RECEPTIO.

XVII. KAL. NOVEMB. AN. MDCLVI.

AD Vrbis Auguſtæ Portas, vbi **Thronus* eminebat, cum Regia hęc Maieſtas, Regali Celſitudine comitante, perueniſſet; ab Emanuele Theſauro, Ciuium nomine (ex præcepto Domini) gratulatoriâ Oratione excepta fuit. Argumentum duxit Orator ab eâ lætitiâ, quam Romana ſenſit Reſpublica, cùm regnante *a* Claudio, Romam ſuâ ex Arabiâ *Phœnix Auis*, Orbis Eoi miraculum, aduolauit: quam diem, maximæ felicitatis præſciam, publicæ Faſtorum tabulæ, ac priuatæ Scriptorum paginæ celebrarunt. Maiore verò plauſu, ac ſolidiore felicitatis præſagio ſignandam, celebrandamque Diem iſtam demonſtrauit; quâ ſub Alexandri Septimi, Protoparentis Sanctiſſimi auguratu, admirandâ hæc fauſtitas toti Orbi Chriſtiano diuinitùs aſſeruata eſt; vt vera *Reginarum Phœnix*, Diuino renouata flamine, Romanam Vrbem, imò Romanam Eccleſiam vniuerſam, iucundiſſimo ſpectaculo recrearet.

TRIVMPHALIS ARCVS.

Eandem eruditionem idem Author, in triumphales apparatus continuauit: nobilius quippè argumentum, magiſque proprium èxcogitari vix poterat. Ibi itaque, vbi perpetuam nobilioremque viam ampliſſima excipit antè Regias ędes Area, ingens patebat *Arcus*; cuius faſtigium, geniali ex Rogo rediuiua inſidebat Phœnix: aureo redimita diademate; aureoque circa collum radiata torqui, Phæniciâ purpurâ (vnde illi nomen) rutilantibus pennis: prorſus vt a Phyſiologis deſcribitur Phœnix.

a Plin. lib. 10. *Solin. Suidas.*

Infra Phœnicem, ingens *Tabula*, his inſcripta literis, anterioris Arcus ſententiam explicabat.

PHOENICEM VISERE QVISQVIS AVET,
HVC EAT.
HANC MOLLI IN ARABIA NIDVLARI,
FABVLA EST:
IN SVECIA NASCITVR.
REGNANTE CLAVDIO ROMAE VISAM,
NE CREDAS.
ALEXANDRO SEPTIMO AVSPICANTE
ROMAM PRIMVM ADVENTAVIT.
VNAM ESSE TANDEM QVI PVTAT,
MALE COMPVTAT.
REGNANTIVM, SAPIENTVM, BELLATORVM,
VIRAGINVM PHOENIX,
QVADRVPLEX, ET VNICA EST PHOENIX
CHRISTIANA ALEXANDRA,
MAGNI GVSTAVI FILIA.

In intercolumnaribus Scaphis quatuor totidem *Simulacra*, Reginæ laudes, quas Inſcriptio curſim attigerat, exprimebant, Primum Simulacrum *Regiam Maieſtatem*, hoc Titulo: IVNONI REGNATRICI. Secundum, *Sapientiam*, hoc Titulo, DIANOEAE OMNISCIAE. Tertium, *Bellicam Virtutem*; PALLADI BELLIPOTENTI. Poſtremum, *Pudicitiam*, ASTRAEAE VIRAGINI.

Singulis autem Simulacris *Symbolum* appoſuit pro Emblemate. *Regiam Maieſtatem* ſignificabant *Coronæ tres aureæ*, inuicem nexæ, cum dicto, MENS SVFFICIT VNA: quo Symbolo tria Iunonis Regna; tria item Regna, Reginæ huius Im-

perio

perio ſubiectâ, prudenterque adminiſtrata, innuebantur. *Sapientiam* verò, *Cychnus* intra *Oleaginam Corollam*, cum Horatiano dicto, DOCTARVM PRAEMIA FRONTIVM. *Bellicam laudem, laurea Corolla*, in quâ *Iouis Ales* fulmineam complexa facem; cum Lucani dicto, NON VNIS PARTA TRIVMPHIS. *Pudicitiam* denique perpetuus ille munditiæ cultor, quem *Armenium Murem* eruditiores, Armelinum Barbari vocant; cum Horatij dicto, INTAMINATIS FVLGET HONORIBVS.

Altè appenſa *Reginæ ſtemmata* eminebant; hinc inde *Stemma Taurinenſis Auguſtæ*. Cætera ſpatia *Trophæorum faſces*, ad *Regium decus*, ad *Doctrinam*, ad *Militiam*, ad *Pietatem* pertinentium complebant.

TRIVMPHALIS ARCVS POSTICVM.

Conſimilis Architecturæ diſſimilis erat ornatus, atque ſententia, quam Inſcriptio ſignificabat his literis.

ADAMANTINVM DEPANGE CLAVVM,
TAVRINORVM AVGVSTA:
DIEMQVE MEMORABILEM
AETERNIS INFIGE FASTIS.
CHRISTIANA ALEXANDRA
SVECORVM, GOTHORVM, VVANDALORVM,
REGINA TER AVGVSTA,
TRIVMPHALE HOC INGRESSA LIMEN,
TRIA REGNA IN TRIVMPHVM RAPVIT,
A SE ABDICANDO.
MAGNO ALEXANDRO MAIOR ALEXANDRA.
ILLE ALIENA OCCVPANS REGNA,
COELESTIVM REGNORVM DESPERATIONE FLEVIT:
HAEC, COELESTIA VT ACQVIRERET,
ABIECIT SVA.

Simulacra quatuor, quaternas *Virtutes*, quæ memorabilem illam Reginæ abdicationem comitatæ ſunt, referebant: *Religionem, Prudentiam, Gloriam,* atque *Conſtantiam*.

Singulis autem Virtutibus ſuum reſpondebat *Symbolum*. Religioni, *Paradiſi Auis*, ab Scaligero & Cardano deſcripta; perpetuo

petuo gaudens æthere; quam vnam Terreſtris Paradiſi ferunt eſſe incolam. Additis literis, SOLI DEO.

Prudentiæ, *Apis* à Salomone in exemplum propoſita: Virgilianis de Ape inſcripta verbis: FATO PRVDENTIA MAIOR.

Gloriæ, *Clara Solis Fax*: addito lemmate, NVLLA EST NESCIA TERRA: ex Ouidiano carmine,

Nullaque de facie neſcia Terra tua eſt.

Quo præclarum illud Reginæ facinus, Orbi vniuerſo conſpicuum, & Seruatoris præcepto conſonum, exprimitur: *Sic luceat lux veſtra coram Hominibus. &c.*

Conſtantiæ demum, quæ innumeris implexiſque difficultatibus, à propoſito dimoueri non potuit; Solida, atque inter fluctus inconcuſſa Rupes, IPSA IMMOTA MANET: ex Virgiliano verſo

Vim cunctam, atque minas perfert Cælique, Mariſque.
Ipſa immota manet

Hic idem Arcus, qui Reginæ triumphanti patuerat, omni elegantiâ, atque magnificentiâ perornatus, in feſtiuo flammarum apparatu, crebris luminibus ſtellatus primùm emicuit; lætaſque demum in flammas abiens, ex Firmamento Empyrium fecit.

CAROLI EMANVELIS

ET

FRANCISCÆ À FRANCIÁ,

REGIORVM CONIVGVM,

PVBLICA RECEPTIO,

Auguſtæ Taurinorum Prid. Id. Maias

MDCLXIII.

MVltæ quidem atque diſſimiles in hac Pompâ exurgebant *Moles*: omnes tamen, iubente Principe, vnius Authoris huius ingenio animatæ: ac ſingulæ Argumentum ſuum in Titulo proferebant, hoc Ordine:

AVREVM SECVLVM.

Triumphalis hic erat *Arcus* ab Regiæ Cameræ Quæſtoribus erectus, ducenis ab Vrbe paſſibus, aduentantibus citima Moles: cuius argumentum Author peregrinâ ex eruditione quæſiuit. Vt enim celeberrimum Auguſti Cæſaris, ac Liuiæ Druſillæ Coniugium, Aetatis Aureæ, nouiq; Secu'i Inſtaurationem Romani vocauere; ac proindè Auguſtum *Saturno*, Liuiam *Aſtreæ*, *Aurei Seculi* Antiſtitibus compararunt: ecquid aliud Auguſto ex hoc Coniugio, poſt innumerabiles bellorum calamitates, Regis AErarij Præfecti augurarentur, quàm *Aureum ſeculum*; propriam ſui Magiſtratus materiam? Accedebat *Aureorum Liliorum* Sabaudo in Solo renouata inſitio: & locus ipſe liber & amœnus, vbi ſita erat Moles, amplâ in Viâ, arboribus vtrinque conſitâ, & vernantibus incluſâ ſuburbanorum Hortorum vireris; arridente præſertìm iucundiore Anni tempeſtate: adeò publicæ felicitati omnia complaudebant. Hanc igitur ſententiam in anteriore Molis fronte ſuſpenſa ſignificabat *Inſcriptio*.

CAROLI EMAN. ET FRANCISCAE A FRANCIA,
SAB. DVCVM, PEDEM. PRINCIPVM, CYPRI REGVM,
OPTATISSIMO EX CONIVGIO;

AETATIS AVREAE

REDIVIVAM SIBI, AC POPVLIS FELICITATEM,
REGIA COMPVTORVM CAMERA,
HAC FIDELITATIS OBSEQVIIQ. TESSERA,
LAETABVNDA OMINATVR.

Inſcriptionem hanc nullis infuſcatam coloribus appoſitè Author voluit; ex quâ reliquę lumen eſsent mutuaturæ. Tota igitur Moles, quæ duplici proſpectu, latiſque lateribus, antiquam Triumphalium Fórnicum Maieſtatem, architectonicâ elegantiâ; & proceritate propemodùm vicit; ad ſingulas *AEtatis Aureæ* beatitates ominandas, omni ſui parte referebatur.

Inferiora itaque intercolumnia, geminum *Saturni* atque *Aſtreæ Simulacrum*, iuuenili ſpecie, Regioque cultu intercipiebant, quibus Romani Auguſtum ſuum atque Liuiam, Aurei Seculi Inſtauratores adumbrarunt: noſter verò Author *Carolum*, & *Franciſcam*; quorum vultus in Simulacrorum vultu ſpirabat. Vtrique Simulacro vtrumque Virgiliani carminis emiſtichium ad Auguſti ac Liuiæ connubium alludentis, accommodauit: Aſtreæ, IAM REDIT ET VIRGO: *Saturno*, REDEVNT SATVRNIA REGNA.

In ſuperiore Arcus ſpatio ingens Tabula *Promèthei Fabulam* expictam dabat; qui Primos Homines AEtatis Aureæ Progenitores, Solaribus fauillis veluti Cœleſti Diuûm ſemine animauit: atque vt Fabulam, itâ Epigraphen ab Ouidio petijt: COELESTI SEMINE DIVVM &c. AVREA PRIMA SATA EST AETAS. Cuius AEtatis Auſpices indicabantur *Deucalion* atque *Pyrrha*, pientiſſimi Coniuges, de quibus idem Poeta;

Non illo melior quiſquam, nec amantior æqui
Vir fuit: aut illâ reuerentior vlla Deorum.

Auer-

Auerſa Molis facies.

In hac, felicitatem eandem auguratus eſt Author, ***Aureorum Liliorum*** Argumento, quæ iam decies Sabaudâ in Familiâ Regalibus Coniugijs conſita, vno tempore in Chriſtianæ Matris, & Franciſcæ Coniugis Inſignibus, efflorefcebant. Vt non abſurdè Regiam ipſam Domum, Amœniſſimum Florale, Aureumque Lilietum liceat appellare. Igitur editiore in Tabulâ, ***Heſperidum Hortos*** pingi voluit, vbi non Aurea tantum Mala, ſed ***Aurea*** etiam ***Lilia*** germinaſſe Poetæ tradiderunt: multoſq, ***Amores*** atque ***Genios*** appinxit Hymenæi Alumnos, Aurea carpentes ex areolis Lilia, & ***Sabaudis Nodis*** in Coronamenta cõplicantes: ſubſcripto Baptiſtæ Egnatij Carmine, quó nullũ expreſſius,
AVREA IN HESPERIIS RADIARVNT LILIA CAMPIS.
Itaque ſi Aurea in AEtate
a VER ERAT AETERNVM; ***placidiq; tepentibus auris Mulcebant Zephyri natos ſine ſemine Flores.***
Longè feliciorem hanc AEtatem indicabat pretioſus, atque multiplex immortalium Flórum germinatus.

Neque minùs argutè in hanc ſententiam precipuâ luſit ***Inſcriptione***, quam abſolutiſſimo ex Anagrammate, nexis vtriuſque Sponſi Nominibus, deriuauit hoc modo.

CAROLVS EMANVEL, ET FRANCISCA.

Anagramma Epithalamicum.

CANAM, FLORES LVCESCANT AVREI.

Epigramma.

SI LAETA FLORES TERRA PERPETVOS TVLIT
ASTRAEA RERVM PRAESIDE:
BEATA REGI SECVLA ALPINO AVGVRAT
ASTRAEAE ACCESSVS FRANCICAE.
HINC, NOMINA ILLIGANDO, PRAESAGVS CANAM,
FLORES LVCESCANT AVREI

Sub Inſcriptione *AEnigmaticum* Coniugialis Amoris pen-

a Ouid. Metam.

 de-

debat *Symbolum*, initialibus vtriuſque Nominis Characteribus Liliato *Sabaudiæ Nodo* connexis; cum hoc dicto: *a* INSCRIPTI NOMINA REGVM NASCVNTVR FLORES. Ad Virgilianum reſpiciens AEnigma de Hyacinthi Flore, in quo Regis Ayacis Nomen duarum literarum complexu indicabatur. Alijs quoque in *Tabellis Aureæ* gliſcébant *Lilia* cum Inſcriptione, SEMPER LILIA FLORENT. ET SEMPER IDEM FLORIBVS EST HONOS (contra Ouidianam, & Horatianam ſententiam; *Non ſemper Lilia Florent Non ſemper idem Floribus eſt honos.*) Planè vt in Aureo ſeculo, ſemper viuida.

Hac quoque in fronte, duo *Simulacra* inter inferiores Columnas erecta, duas itidem Aetatis Aureæ felicitates referebant: Alterum *Pacis*, Oleâ redimitæ, atque Arma Proculcantis cum Epigraphe; *b* NON GALEAE, NON ENSIS ERANT. Alterum *Vbertatis*, quæ Magnæ Matris imagine, fruges effundebat, cum Epigraphe: *c* PER SE DABAT OMNIA TELLVS: Vtraque namque felicitas tumprimùm Subalpinis erat redonata. Duo item *Simulacra* ex vtroque latere ſeſe offerebant, alterum *Fidei*, alterum *Securitatis*: vtrumque eiuſdem Poetæ verbis ſignatum. SINE LEGE FIDEM, RECTVMQVE COLEBANT. NVLLAQVE MORTALES PRAETER SVA LITORA NORANT.

Denique *Veſtibuli parietes*, eleganti picturâ duas reliquas Aurei Seculi voluptates explebant. Hinc *hilares Paſtorum Nympharumque Choréas*; adſcripto eiuſdem Poetæ Carmine: MOLLIA SECVRAE PERAGEBANT OCIA GENTES. Illinc *Arbores dulci fluore ſponte ſcatentes*, quo cados atq; capedines implere cuique gentium licebat: *d* FLAVAQVE DE VIRIDI STILLABANT CORTICE MELLA. Itaque vna hæc Moles integrum continebat Epithalamicum; dignumque triumphanti Hymenæo pandebat Arcum.

IVNONIS PRONVBAE TEMPLVM.

Secunda hęc *Moles*, Subalpinorum ſumptu, in extero Pomœrio ante Portam Nouæ Vrbis occurrebat: quæ ab imo ſolo quadrilateram excitata formam, arcuato laterum curuamine

a Virgil. b Ouid. Met. c Ibid. d Ibid.

ne

ne quaquauerſus apertam formabat Porticum: at ſupernè concamerata, in octangulam & columnatam creſcens Teſtudinem, faſtigiato cacumine deſinebat: mirum quantâ maieſtate ac pulcritudine!

Et quanquam Regijs coniugibus deſtinatus hic erat *Thronus*, ad excipienda celſo e Solio omnium Ordinum obſequia, feſtaſq; gratulationes: Author tamen, ne quid myſterio aut eruditione careret, *Auguſtiſſimum nuncupare* voluit *Iunonis Pronubæ Templum* vt *Chriſtianæ à Franciâ* Regiæ Parenti plauderent Populi; quæ Regalium Nuptiarum Auſpex fuerat & conciliatrix. Ita enim Adrianus Cæſar in honorem Plotinæ Auguſtæ, cuius operâ Sabinam duxerat Traiani Neptem; celeberrimum Iunoni Pronubæ Templum dedicauit. Hoc igitur ſuum Cogitatum anteriore declarauit Inſcriptione.

TIBI AVGVSTA PARENS, AC PRONVBA IVNO;
QVÒD CAROLI ET FRANCISCAE
REGALI NODO TER INENODABILI,
NVTANTEM FAMILIAE, REGNIQ. FORTVNAM
OLIM FORTISSIMÈ CONSERVATAM,
FIRMISSIMÈ COLLIGASTI:
SVBALPINAE GENTES GRATIAS AGVNT;
TEQVE EX IVNONE, LVCINAM ROGANT.

Nam eadem Deûm Regina, quæ cùm Nuptijs præeſt *Iuno* dicitur; cùm deinde parturientibus aſtat, *Lucinæ* nomen aſſumit.

A dextro latere alia Inſcriptio ſic habebat.

MACTE TVIS NODIS SANCTISSIME HYMEN;
QVI CAROLVM ET FRANCISCAM
CAELESTES ANIMAS VNO CAPTV IMPLICVISTI.
AT MAIORNE TVA, AN AMORIS GLORIA?
VINCIRI FACILÈ POSSVNT QVOS AMOR VICIT.
QVIN GEMINA TIBI DEBETVR GLORIA.
QVOD VNO NEXV AMANTES NEXVISTI, ET AMOREM:
VT AVOLARE SI VELIT, NEQVEAT: SI POSSIT, NOLIT.

A læuo latere, ad locum propè Eridanum Inſcriptio alludebat :

O LAETA FATORVM ANTISTROPHE !
VBI TAVRINAE VRBIS REX PHAETHON
LVCTIFICAE DEVIVS AVRIGA LVCIS,
PRAECIPITEM IN ERIDANO SOLEM SVBMERSIT;
FELICIOR PHAETHONTE REGNATOR CAROLVS,
AETHERIO CLARIOREM ADVEHIT SOLEM.
ERGO VBI EXTINCTVM ILLVM POPVLI FLEVERE,
HOC AFFVLGENTE, GESTIVNT POPVLI.

Ambigua *Populi* vox, priore loco Arbores, poſteriore Populum ſignificat, qui Molem dedicauit.

Omnes igitur Templi partes, eandem *Iunonis Pronubæ* allegoriam inſiſtebant. Porticum ſuſtinebant ingentes Pilæ *Telamonum* & *Caryatidum* ſpecie. Ac ſingulæ Pilæ bicorpores, Telamonem & Caryatidem, Virum & Matronam, alterâ manu ſeſe inuicem complexantes, alterâ Epiſtylium ſuſtinentes, repręſentabant: quaſi in Iunonis Pronubæ Delúbro, inanimes etiam Columnæ iugali fœdere ſociarentur.

Summâ in Teſtudine, *Iuno Pronuba* (in qua Chriſtianæ Matris effigies expicta erat) aureo in Curru à Pauonibus delata, Sabaudum Nodum, veluti Nodum iugale, ſuâ manu è Floribus contextum, intextis Coniugum Nominibus, Hymenæo porrigebat. In Inſulâ, Virgilij verba de Iunone Pronubâ, legebantur: CVI VINCLA IVGALIA CVRAE.

Circâ Templum *Tabulæ* octo Regalia Coniugia totidem, Iunonis auſpicatu celebrata, iconicè continebant ſculpturam imitante picturâ. Primum, quo Iuno ſupra Nubes *Heben* Filiam ſuam, Iuuentæ Deam, *Herculi* iungit aſtante Ioue: cum Inſcriptione, PAR SINE PARI. Alter enim ſtrenuitate, altera pulcritudine, incompatabiles. Talem Tabulam idem Adrianus in Iunonis Pronubæ Templo dicauit, vt felicitatem Nuptiarum ſuarum cum Sabinâ, Plotinæ miniſterio ſignificaret.

Secundum, Coniugium *Pelei* cum *Thetide*. Iuno alterâ manu vtrumq; inaugurat, nexando: alterâ Diſcordiam abigit Deam. Fe-

licio-

licior es Caroli quam Pélei Nuptias ominata ; Idque appoſita ſignabant Verba : CORDA RELIGAT, DISCORDIAM RELEGAT.

Tertium, *Orphei* cum *Eurydice* : additis Ouidij Verbis : AMOR POST FVNERA VIVIT. Orpheus enim extinctam erga Coniugem inextinctos amores teſtatus eſt.

Quartum, *Perſei* cum *Andrómede*: MERVIT QVAE VINCVLA SOLVIT. Nam Perſeus Regiam Puéllam marino expoſitam Monſtro, vinculis exſoluit, illique ab Hymenæo deuinctus eſt.

Quintum, *Vlyſſis* cum *Penélope*: MORA' PROBATVR AMOR. Nam pudica Matrona, diuturnam Viri abſentiam atq; naufragij famam, conſtantiſſimo amore perferens, Procorum importunitatem eluſit.

Sextum *Céphali* & *Prócridis* Erichthéi Regis Filię. VNI SERVOR, VNI SERVO. Nam rapto Coniuge, multorum Principum votis expetita, conſtanti hac ſemper voce reſpondit:*a* *Vni Seruor, vbicumque eſt: vni mea gaudia ſeruo.*

Septimum, *Ceycis* Thracię Regis, cum *Alcíone*: NIL HAEC CONIVGIA TVRBAT. Nam etiam poſt Fata in Auiculas mutati, connubialem fidem tanto Cœli fauore ſeruant, vt ipſo brumali tempore, in earum nidulatione, venti ponant, mare detumeſcat. Vndè dies Alciónij.

Vltimum, Philémonis cum Baúcide POTIVS MORTE IVNGI QVA'M VITA' DIVIDI. Verba ſunt Maximi Valerij de Coniugali Voto ad Philémonem & Baúcidem ab Auctore noſtro accommodata : qui ab Ioue Hoſpite quicquid rogaſſent impetraturi, hoc tantum rogauere, vt ne alter alteri ſuperſtes eſſet.

In laquearijs, alijſque Templi ſpatijs, Regalia *Coniugum Nomina Sabaudo Nodo* implicata ; Symbolicorum AEnigmatum (quos *Gryphos* Latini, Barbari *Cifras* vocant) miram varietatem pepererunt. *Sabaudus* autem *Nodus*, qui à Priſcis *Herculeus* dicebatur, laqueis duobus aduerſim ſeſe amplexantibus figuratur ; quaſi laqueus laqueum capiat, vero Conijgij Symbolo: qualem Nodum à Iunone Pronubâ ambabus manibus conſtrictum, in Mammeæ Auguſtæ Numiſmatis obſeruarunt. Singulis autem Nodis, materiâ non figurâ diuerſis, Inſcriptionem ſubiecit ad Heroicarum Argutiarum exemplum :

Primus Nodus erat ex duobus *Anguibus* compactus, eo

a Ouid. 7. Met.

modo complicatis, quo in Mercurij Caducéo, quem *Mercurij Nodum* vocant, *Concordiæ* Symbolum. Itaque in Inſulâ Titulum ſcripſit ex Propertio, CONCORDIA FELIX. Aliud ex implexâ *Vnionum* lineâ, cum dicto: PRETIOSIOR OMNIBVS VNA: Nimirum, vt Coniugalem hanc *Vnionem* omnibus Indi, & Erythræi Vnionibus anteferret. Aliud ex *Adamantino Monili*: NEC FERRO, NEC IGNE. Vt infragilia Gigantum Vincula vocauit Statius, *Solidoque intexta Adamante*. Aliud ex geminis *congruentium Palmarum* ramis: IN MVTVA FOEDERA. Sentiunt enim alternos amores congeneres Palmæ; ex Claudiano: *Viuunt in mutua Palmæ Fœdera*. Aliud ex geminis *Lauri ſurculis*: NEC FVLMINA SOLVENT. Sola enim laurus fulgure ici non creditur. In alio *Anchoræ* duæ, complicatis rudentibus Sabaudum formant Nodum: VTRINQVE SECVRITAS. Ad Pindaricum dictum reſpiciens: *Bonum eſt duabus Anchoris niti*. In alio gemini *Arcus* iuxtim hærentes; vtrâque chordâ Sabaudum in vinculum nexatâ, iaculantur: VINCI ET VICISSE DECORVM, ex Ouidio. In alio, ne omnia perſequar, *Iugi* vnius *Vincula* colligata (qualem fuiſſe Gordianum Nodum tradunt) Sabaudum Amoris Nodum imitabantur, SOLA MORS SOLVERE POSSIT, ex eodem Poeta.

Omnia denique *Aureis Liliorum Floribus* erant diſſeminata; qui *Iunonij* dicuntur *Flores*; ex eius nempè lacte, vti ſabulantur, ſati. Et quoniam Liliorum radicem ferunt humani cordis eſſe ſimillimam; alicubi Aenigmaticum Symbolum viſebatur, quo duæ Liliorum Stirpes gemino ex *Corde* pullulantes, Sabaudum ſeſe in Nodum inflectebant, conſtringebantque Regalia Sponſorum Nomina; multiplici flore, fœcunditatis omen.

L I B R A.

Tertiæ *Molis* hic erat Titulus; quæ Regij Senatus erecta ſumptu, Nouam Vrbem ingreſſis in conſpectum ſe dabat: miráque amplitudine ac celſitate, aditum planè triumphalem, ingredientibus Regiam rectamque viam, aperiebat. Tituli autem rationem præcipua declarabat Inſcriptio.

FRAN-

FRANCISCAM A' FRANCIA',
QVOD SOLE LIBRAM IRRADIANTE,
IN IPSO NOCTIS ATQVE LVCIS LIBRAMENTO NATA,
NE ORBEM QVIDEM INGREDI VOLVIT, NISI IVSTVM;
ET SIDEREAM AEQVI IVSTIQ. LIBRAM ANIMO DEFERENS;
CAROLI EMANVELIS IVSTISS. PRINC. REGNO AFFVLSIT.
REGIVS SVBALPINORVM SENATVS,
SANCTISSIMVM VELVTI IVSTITIAE NVMEN
E CAELO REDDITVM TERRIS,
FELICISSIME', RECIPIT, FIDELISSIME' COLIT.

Inſcriptioni argumentum fecit natalis hora atque *Sidus*. Cum enim die decimatertiâ Octobris propè ortum Solis in lucem prodierit Regia Coniunx, geniale illud Aſtrum ſortita eſt, cuius vim Pontanus in Vraniâ ità celebrauit.

Librâ ſurgente per ortum,
In lucem quicunque venit; non ille Deorum
Contemptor, NON RECTA ANIMI SENTENTIA *mentem*
Deſeret.

Quibus Aſtronomicorum Poetarum præſagijs accedente diei, atque Tempeſtatis æqualitate ab eo Sidere; argutum *Iuſtitiæ* Symbolum, ſupremoque Senatui maximè proprium exhibuit; vt Aſtræam, quæ ipſa *Libra* eſt, Terris reſtitutam Iudices gratularentur.

Inſcriptioni conſonabat pictura ſuperiore in Tabula vbi *Taruntius* Aſtronomus, *Libræ* ſtellatam Imaginem in Cælo, Solemque in librâ exorientem, *Romulo* oſtendebat: eam quippè Cæli conſtitutionem in Romuli ortu à Taruntio deprehenſam fuiſſe ſcribit Plutarchus: ex quâ Manilius, ad Romulum reſpiciens, feliciſſimum Iuſtitiæ præſagium duxit,

Sed cùm Autumnales cœperunt ſurgere Chelæ;
Felix æquato genitus ſub pondere libræ,
Iudex extremæ ſiſtet vitæque, neciſque, &c.

Hinc atque inde geminum *Iuſtitiæ* Symbolum affixit. In altero heroicum illud ipſum argumentum quod Emanuel Philibertus exponi voluit, cùm Pedemontanum erexit Senatum: *So-*

lem videlicet in *Libræ Signo*, ęquinoctialem ſupra Eclipticam: cum dicto; NEC CITRA', NEC VLTRA'; vt in Pedemontanarum Deciſionum Frontiſpicio videre licet.

a In altero *Critolái Libra* à Cicerone celebrata; cuius altera in lance Virtus poſita, in altera Terrarum globus; nec Virtuti Terra præponderat: cum dicto; NEC TOTO FLECTITVR ORBE.

Inferioribus Columnarum interuallis Tabulę continebantur duæ affabrè pictæ. Quarum altera *Emanuelem Philibertum* Sab. Ducem oſtendebat Pedemontani Senatus conditorem; conſtitutiones atque Iura purpuratis Patribus in Auguſtali tradentem, Anno MDLXIII. Annis planè ante hunc Aſtreæ reducis aduentum centenis: cum hoc inſcripto. SACRI SENATVS PEDEMONTANI CENTENARIA PERIODVS IN NOVA GAVDIA REVOLVITVR.

Habent enim Seculares Periodi, ex Politicorum obſeruatione, fatale quidpiam, ſibique reſpondens.

Altera *Henricum Secundum* Galliarum Regem, feliciſſimo in Coniugio Margaritæ Sororis cum Emanuele Philiberto Sabaudiæ Duce; Prouincias in priſtina iura Duci reſignantem: cum inſcripto NVSQVAM IVSTIOR TRIVMPHAVIT IVSTITIA.

In Auersâ Molìs fronte, Iuſtitiæ comes CLEMENTIA ſuum quoque decus exegit, in Inſcriptione.

IVSTISSIMIS REGIBVS
CONSANGVINEVM QVOQ. IVSTITIAE NVMEN PLAVDAT CLEMENTIA,
QVAE SOLA REGEM A REGVLO, PRINCIPEM A TYRANNO DISTINGVIT.
EADEM GERIT VTERQVE ARMA:
SED ILLE VT NOCEAT, HIC VT POSSIT NOCERE.
AETHERIO REGI SIMILIS,
QVI NON SEMPER FVLGVRAT CV'M FVLGIT,
ET LATIV'S TERRET, QVA'M FERIAT.
NEQVE IVSTITIAE LIBRAM FLEXILITAS FLECTIT.
POENARVM ENIM GRAVISSIMA EST POENITENTIA:
ET INNOCENTIAM DOCET NOLLE NOCERE.

Inſcriptionis ſententiam oculis deſcribebat Pictura, in quâ in-

a Tuſc.l.5.

ingens *Clementiæ Deæ* cum *Deâ Némeſi* altercatio ſpectabatur. Ac *Némeſis* quidem quam Adraſtiam alij vocant, Vindicis rigidæque Iuſtitiæ Numen, diſtricto acinaci ſupplicibus deuinctiſque Reis atroci vultu imminebat, ſonantes alterâ manu concutiens frenos: *Clementia* verò è Cælo deuolans, armatam Deæ dexteram retinebat: *Amor* quoque captorum vincula abrumpere nitebatur. Summo in Aethere, *Libræ* fulgebat *Sidus*, quod ex Manilio, ad Iuſtitiam ſimul, & Clementiam inclinet.

Duo quoque *Symbola* hinc inde, ad Regiam hanc Iuſtitiæ Clementiæque mixturam ſignificandam præfixit, deſumptâ ex vtriuſque Sponſi gentilitijs Inſignibus Symboli figurâ. *Lilium* nempe, qui Gallorum flos eſt, cum dicto, FLEXILIOR QVO CELSIOR. Nam ex Plinio, *a Nulli Florum excelſitas maior*. Rurſuſque, *Languido ſemper collo, & non ſufficiente capitis oneri*. In altero *Roſa* (Sabaudorum Principum Torquibus intextus Flos) cum dicto, ET FERIT ET RECREAT. Hanc enim ſimul & Spinarum aculeus formidabilem, & gratâ Gratijs ſuauitas amabilem facit.

Inter inferiores Columnas Tabulæ quoque duæ ad *Clementiam* referebantur. Alterius argumentum erat *Magni Caroli* Sab. Ducis clemens Victoria in Bernenſes fœdifragos, cum hac Inſcriptione, DENA BERNENSIVM MILLIA, CONTRA DATAM FIDEM ADVERSA, CATHOLICAE FIDEI SERVARE MAVVLT, QVAM SAEVIRE.

In alterâ, Regij Sponſi indulgentia erga Reos, vinctoſque in Sponſæ gratiam, depicta erat, cum hoc Titulo: PARI CLEMENTIAE INSTINCTV CAROLI NEPOS, IVGALI VINCVLO ASTRICTVS, FERREO ASTRICTOS SOLVIT.

In vtrâque Molis facie collocata *Simulacra*, *Sabaudorum Principum* nominibus qui *Iuſtitiæ* vel *Clementiæ* laude floruiſſent, diſtinguebantur. Nimirum quoad Iuſtitiam; *Amedeus III Vindex. Thomas I Iurium tenax. Petrus Semiferreus. Amedeus IV. Barbarorum terror. Victor Amedeus Iuſtus.*

Quoad Clementiam; *Humbertus III. Pius. Thomas II. Conciliator. Amedeus VII. Pacificus. Amedeus VIII. irâ vacuus. Philippus II. iniuriarum immemor.*

a Plin l.3.c.5.

lem videlicet in *Libræ Signo*, ęquinoctialem ſupra Eclipticam: cum dicto; NEC CITRA', NEC VLTRA'; vt in Pedemontanarum Deciſionum Frontiſpicio videre licet.

a In altero *Critolái Libra* à Cicerone celebrata; cuius altera in lance Virtus poſita, in altera Terrarum globus; nec Virtuti Terra præponderat: cum dicto; NEC TOTO FLECTITVR ORBE.

Inferioribus Columnarum interuallis Tabulę continebantur duæ affabrè pictæ. Quarum altera *Emanuelem Philibertum* Sab. Ducem oſtendebat Pedemontani Senatus conditorem; conſtitutiones atque Iura purpuratis Patribus in Auguſtali tradentem, Anno MDLXIII. Annis planè ante hunc Aſtreæ reducis aduentum centenis: cum hoc inſcripto. SACRI SENATVS PEDEMONTANI CENTENARIA PERIODVS IN NOVA GAVDIA REVOLVITVR.

Habent enim Seculares Periodi, ex Politicorum obſeruatione, fatale quidpiam, ſibique reſpondens.

Altera *Henricum Secundum* Galliarum Regem, feliciſſimo in Coniugio Margaritæ Sororis cum Emanuele Philiberto Sabaudiæ Duce; Prouincias in priſtina iura Duci reſignantem: cum inſcripto NVSQVAM IVSTIOR TRIVMPHAVIT IVSTITIA.

In Auerſâ Molis fronte, Iuſtitiæ comes CLEMENTIA ſuum quoque decus exegit, in Inſcriptione.

IVSTISSIMIS REGIBVS
CONSANGVINEVM QVOQ. IVSTITIAE NVMEN PLAVDAT CLEMENTIA,
QVAE. SOLA REGEM A REGVLO, PRINCIPEM A TYRANNO DISTINGVIT.
EADEM GERIT VTERQVE ARMA:
SED ILLE VT NOCEAT, HIC VT POSSIT NOCERE.
AETHERIO REGI SIMILIS,
QVI NON SEMPER FVLGVRAT CV'M FVLGIT,
ET LATIV'S TERRET, QVA'M FERIAT.
NEQVE IVSTITIAE LIBRAM FLEXILITAS FLECTIT.
POENARVM ENIM GRAVISSIMA EST POENITENTIA:
ET INNOCENTIAM DOCET NOLLE NOCERE.

Inſcriptionis ſententiam oculis deſcribebat Pictura, in quâ in-

a Tuſc.l.5.

ingens *Clementiæ Deæ* cum *Deâ Nemeſi* altercatio ſpectabatur. Ac *Nemeſis* quidem quam Adraſtiam alij vocant, Vindicis rigidæque Iuſtitiæ Numen, diſtricto acinaci ſupplicibus deuinctiſque Reis atroci vultu imminebat, ſonantes alterâ manu concutiens frenos: *Clementia* verò è Cælo deuolans, armatam Deæ dexteram retinebat: *Amor* quoque captorum vincula abrumpere nitebatur. Summo in Aethere, *Libræ* fulgebat *Sidus*, quod ex Manilio, ad Iuſtitiam ſimul, & Clementiam incliner.

Duo quoque *Symbola* hinc inde ad Regiam hanc Iuſtitiæ Clementiæque mixturam ſignificandam præfixit, deſumptâ ex vtriuſque Sponſi gentilitijs Inſignibus Symboli figurâ. *Lilium* nempe, qui Gallorum flos eſt, cum dicto, FLEXILIOR QVO' CELSIOR. Nam ex Plinio, *a Nulli Florum excelſitas maior*. Ruſuſque, *Languido ſemper collo, & non ſufficiente capitis oneri*. In altero *Roſa* (Sabaudorum Principum Torquibus intextus Flos) cum dicto, ET FERIT ET RECREAT. Hanc enim ſimul & Spinarum aculeus formidabilem, & gratâ Gratijs ſuauitas amabilem facit.

Inter inferiores Columnas Tabulæ quoque duæ ad *Clementiam* referebantur. Alterius argumentum erat *Magni Caroli* Sab. Ducis clemens Victoria in Bernenſes fœdifragos, cum hac Inſcriptione, DENA BERNENSIVM MILLIA, CONTRA DATAM FIDEM ADVERSA, CATHOLICAE FIDEI SERVARE MAVVLT, QVA'M SAEVIRE.

In alterâ, Regij Sponſi indulgentia erga Reos, vinctoſque in Sponſæ gratiam, depicta erat, cum hoc Titulo: PARI CLEMENTIAE INSTINCTV CAROLI NEPOS, IVGALI VINCVLO ASTRICTVS, FERREO ASTRICTOS SOLVIT.

In vtrâque Molis facie collocata *Simulacra, Sabaudorum Principum* nominibus qui *Iuſtitiæ* vel *Clementiæ* laude floruiſſent, diſtinguebantur. Nimirum quoad Iuſtitiam; *Amedeus III Vindex. Thomas I Iurium tenax. Petrus Semiferreus. Amedeus IV. Barbarorum terror. Victor Amedeus Iuſtus.*

Quoad Clementiam; *Humbertus III. Pius. Thomas II. Conciliator. Amedeus VII. Pacificus. Amedeus VIII. irâ vacuus. Philippus II. iniuriarum immemor.*

a Plin l.3.c.5.

RE-

REGALIVM VIRTVTVM PANTHEON.

Quarta hæc Moles, Regiâ prorſus Magnificentiâ, miroque opere architectonicæ Artis, ac ſublimitate, ſituque ſuper alias eminebat, ampliſſimâ in Areâ ante Regias ædes; vbi tranſuerſaria Porticus ingentem Caſtri Plateam ab anteriore Palatij areâ ſeiungit. Et quidem duplo illuſtriora merebatur hic locus ornamenta. Nam cum eâ die Regijs Coniugibus triumphalem Arcum aperiret; ac poſtridie Sacrum Suggeſtum ad explicandam Populo ſepulcralem Chriſti *Sindonem* eſſet de more exhibiturus, eiuſmodi ornatum atque ſignificationem excogitauit Author; vt eadem Moles ad vtramque cæremoniam, Aulicam & Religioſam, æquè videretur extructa. Cum enim Cyprij Regni Titulum Sabaudi Duces meritò ſuſtineant: cumque ad Sabaudos Duces ex Cypri Regno diuinitùs peruenerit Sacra Sindon: ingenio confinxit, hoc eſſe illud *Templum*, quod in Monte Olympo Cyprij Regni vertice propè Amathunta, Veneri dicatum olim fuerat: nunc verò piiſſimæ Cypri Reginæ Franciſcæ à Franciâ, Virtutibus ac triumphis conſecratum: ideoque Templum ipſum, REGIARVM VIRTVTVM PANTHEON, cenſuit nominandum; vt Marcus Agrippa eo Nomine Templum ſuum inſigniuit, quòd formæ rotunditate Cælo ſimillimum, omnia Numina complecti videretur. Hanc igitur ſententiam in anteriore Molis facie obuia explicabat Inſcriptio.

ADES CYPRI REGINA.

POST TRIVMPHALES ARCVS,

OLYMPVM, CYPRII REGNI CAPVT,

PRO CAPITOLIO SCANDE:

VBI CEDENTE OLYMPICI FANI PROFANA GLORIA,

VIRTVTVM OMNIVM PANTHEON INVENIES,

TE IPSAM.

NAM VIRTVTES OMNES COLIT,

QVI TE VNAM COLIT.

Vt ve-

Vt verò triumphali huic Pompæ, Sacram Sindonis Pompam interſereret; Inſcriptionis formam auerſâ in Molis fronte immutauit;

AVETE CYPRI REGES,
CAROLE, ET FRANCISCA,
QVORVM FELICISSIMO ADVENTV
CYPRIORVM REGVM SEPVLTAE VMBRAE SEPVLCRA EXCVSSERE.
IAM VESTRO EX CONIVGIO THRACIVM IVGVM
ELVCTATVRAM SE SAGIT CAPTIVA CYPRVS.
QVIS ENIM CYPRIVM DESPONDEAT TRIVMPHVM,
QVIBVS IAM DEVS PRO VICTORIALI ARRHA
TRIVMPHALE SVAE SINDONIS VEXILLVM
E CYPRO OPPIGNERAVIT?

Cùm igitur triplici Ordine, infimo, medio, & ſupremo, magnifica totius Molis Machina concreſceret; infimus quidem Ordo vtroque latere cum Porticu iunctus; vtrâque fronte foras protuberans; *Olympici Montis* verticem imitabatur. Ibi ſedentia octo *Simulacra* proximiores illos Cypri Reges Reginaſque ad viuum exprimebant, à quibus Sabaudi Duces Regni illius Iura ſibi vendicant. Primò, *Ianum Cypri Regem*, cum *Maria Coniuge*. Deinde *Ioannem Secundum Cypri Regem*, cum *Helenâ Paleologâ*. Tùm *Ludouicum Sabaudiæ Ducem*, cum *Annâ Iani Regis Filiâ*. Poſtremò *Ludouicum Sabaudum Cypri Regem*, cum *Carlottâ Ioannis Secundi Cyprij Regis Filiâ*, legitimâ Regni Herede.

Quatuor in ſpatijs eiuſdem ſubſtructionis, *Vrbium* Quatuor in illo Regno præcipuarum pictæ Imagines, ſub Turcico iugo gementium, ſupplices tendebant palmas. *Sálamis* (hodie Famaguſta) Cupreſſu redimita, vndè Cypro nomen: *Paphus* Roſis ornata, ob loci delicias. *Cyrine*, à Cyto condita, Margaritarum baccis, quæ in eo litore pulcherrimæ leguntur, decorata.

Ama-

Amathus, mellis fauos manu prætendens, ob ſingularem mellificij gloriam.

Terminabatur infimus hic Ordo, columellato meniano ſupra Cotonidis crepidinem circumquaque proiecto, in octanguli podij ſpeciem; vnde Sacrum linteum paludati Antiſtites quaquauerſus circumferendo, Populum pio ſpectaculo bearent. Supra meniani angulos, octo conſurgebant *Statuæ Principum* ſanctitate inſignium, ex vtroque Sponſorum Stemmate. Ex Francis aderant LVDOVICVS REX. LVDOVICVS EPISCOPVS. MARGARITA S. LVDOVICI REGIS VXOR. BLANCA PHILIPPI VALESII VXOR. Ex Sabaudis, HVMBERTVS III. AMEDEVS VIII. LVDOVICA, Inſtitutum Sanctæ Claræ profeſſa. MARGARITA, ex Inſtituto Sancti Dominici.

Medius Ordo ex infimi ſummitate, ſtrictiore tamen ambitu, naſcebatur; in pulcherrimi Templi effigiem, quam vndique apertam Columnæ ſexdecim ſuſtinebant. Huius ex ſummitate, conſimili meniano circumuallatâ, Supremus Ordo, faſtigium operi imponebat, deſinebatque cuſpidatim excelſam in Pyramidem. Quatuor in frontibus ſuperioris Ordinis, *Tabulæ* totidem eleganter figuratæ, inſignem Hiſtoriam continebant. Primæ argumentum declarabat Inſcriptio.

LVDOVICO ET CAROLOTTAE CYPRI REGIBVS,
CYPRII SACRAMENTVM DICVNT.

Secunda, Horum Regum priorem pugnam contra Iacobum *Carolottæ* Fratrem Spurium, Regni occupatorem, exhibebat;

AEQVOREA PRIMVM FORTVNA
IVSTIS REGVM VOTIS ADSPIRAT.

In Tertiâ, *Carolotta*, quæ Ludouico Sabaudo Coniugi, Regni ſui Iura ſolemni cæremoniâ tradiderat; poſt alteram pugnam infelicem profuga, & orbata Viro; eadem Iura coram Pontifice ad Carolum Primum Sabaudiæ Ducem, ſucceſſoreſque tranſmittit. Inſcriptio:

CYPRIVM REGNVM SABAVDIS SANCTE' CONFIRMAT CAROLOTTA

Poſtremâ in Tabulâ, *Margarita Charnia* Regij Sanguinis Matrona; Sanctiſſimam Sindonem ex Cypriâ direptione ſeruatam, ſecum in Burgundiam deferre dum feſtinat; prodigioſo Iumentorum reniſu admonita, Sacram illam Sarcinam Ghamberio abſiſtere nolentem, Ludouico & Annæ Cypriæ Sabaudiæ Ducibus affinitate ſibi proximis, dono addixit. Hiſtoriam leuiter indicabat Inſcriptio.

CYPRII REGNI SPOLIVM DIVINA SINDON MIRE' SABAVDIS OBVENIT.

Templi denique Pinnaculo atque faſtigio, ſexdecim *Simulacra Virtutum*, ad Heroinæ noſtræ Virtutes ſignificandas ſuperſtábant: quarum Virtutum aliæ dicuntur *Regiæ*, aliæ *Christianæ*. *Regiæ*, Gentibus etiam honorę; IVSTITIA, & CLEMENTIA. PRVDENTIA PARATA, & MILITARIS. STRENVITAS, & CONSTANTIA. MAGNIFICENTIA, ET MAIESTAS. *Christianæ* verò, RELIGIO, & DEVOTIO. MODESTIA, & HONESTAS. HVMILITAS, & POENITENTIA. OBEDIENTIA, & SIMPLICITAS. Singulæ ſuis nominibus atque ſymbolis diſtinctæ: omnes ad ornandum Virtutum Pantheon concordes.

V O T A.

Antequàm *Regias Aedes* Regij Coniuges ingrederentur; *Metropolitanam Baſilicam* ad perſoluenda vota pijſſimè adierunt: vbi Quintam Molem, generoſi celſique animi Archiantiſtes Michael Beyamus ſuopte impendio, ante ipſam Templi faciem pręſtruxit, cum hac Inſcriptione.

PO-

POPVLIS QVIETE, ARIS RELIGIONE RESTITVTA'

QVOD VNVM DEERAT VOTIS, CONNVBIVM PRINCIPIS EXPLESSE;

ET GALLICARVM CONIVGVM SERTO, SABAVDIS AVSPICATISSIMO;

DECVMANVM LILIORVM FLOREM FELICITER ACCESSISSE:

MICHAEL BEYAMVS ARCHIEPISCOPVS TAVRINENSIS,

GRATVLABVNDVS VOTA SOLVIT:

ET E FLORIBVS FRVGEM VOVET.

Hæc enim decima eſt è liliato Gallorum Stemmate Sabaudis Principibus Nupta. quam proinde *Florem decumanum* vocat: nam decima quarumcumque rerum, omen habet: & eximia quæque dicuntur *Decumána*. Hanc igitur Pij Præſulis Redauſpicationem vocare lubet: dum enim pro felici Coniugio Vota ſoluit, pro felici Prole vota concipit. Surgebat igitur Sacro ornatu magnificus hic *Arcus*, qualem requirebat Auguſtiſſimum in Templum Triumphalis ingreſſus. In intercolumnaribus Scaphis, gemina Simulacra geminas Beatitates in Inſcriptione memoratas ſignificabant: RELIGIONEM & PACEM. Superioris Ordinis *Simulacra*, duorum Tutelarium Sanctorum effigiem referebant, MAVRITII, atque SECVNDI, quos aſſiduis Votis Populus vniuerſus, ac præſul interpellarant. De ſupremo Faſtigij angulo Regia vtriuſque Sponſi pendebant *Stemmata*. Supra Scaphas hinc inde, *Stemmata* Archipræſulis. Cætera ſpatia *Trophæorum Faſces*, quà Sacrorum, quà regalium, ac *liliorum* varia ſchemata, decorè, venuſtèque complebant.

MARTIS TAVRVS.

Poſterâ die, cum ad Auguſtæ Vrbis Prætorium Auguſtiſſimi Coniuges acceſſiſſent; condignâ prorſus Magnificentiâ atque ſplen-

ſplendore à Ciuitatis Moderatoribus, ac Decurionibus excepti fuere: ac præſertim *feſtiuo* nocturnorum ignium *ſpectaculo* in lætitiæ ſignificationem: cuius Argumentum ab eiuſdem Vrbis inſignibus noſter Author deriuauit. Nam quoniam, vti diximus, antiqua Vrbs ab Aegyptio conditore Api, *Taurinum* Stemma duxit, atque Nomen; eandemque Vrbem Martis Aſtro ſuppoſitam ferunt: commentus eſt; hunc eſſe *Martis Taurum æripedem*, Aurei Velleris cuſtodem, qui cum fulmineos efflaret ignes, nec domitoris manum, iugumue pateretur; tùm verò aduentante Iáſone Theſsáliæ Rege, cum Medéâ nouâ Nuptâ; admirabili eorum virtute manſuefactus, fatalibus vinculis detineri geſtijt, vltròque domitas ceruices iugo ſubmiſit. Voluit igitur ex fabuloſo acroamate, argutam ſequi allegoríam, ad ſignificandam Taurinæ Vrbis fidelitatem vnos erga Sabaudos Principes; atque humillimam præſertim obſequelam, ingentemque lætitiæ ardorem, ex Regiorum Coniugum feliciſſimo aduentu. Allegoríam explicabat Inſcriptio.

DOMITORE AMORE,
FLAMMIVOMVS MARTIS TAVRVS,
THESSALICI DVCIS, ET COLCHIDIS HEROINAE,
AMANTIVM CONIVGVM, VLTRO' AMAT IVGVM;
ET LAETIORIBVS SE FLAMMIS ADOLET.

Olitorium igitur Forum, quod antè Vrbanum Prætorium latè vireſcit, herbeſcentem eſſe *Campum* confixit, vbi *Martis Tauri* pabulabantur: qualis à Poetis deſcribitur ille locus *a*;

Conueniunt Populi ſacrum Mauortis in Aruum.
Hic adamanteis Vulcanum naribus efflant
Aeripedes Tauri: tactæque vaporibus herbæ
Ardent, &c.

Mediam verò Machinam finxit Author confragoſum eſſe Clauſtrum, vbi *Taurus* ille omnium ferociſſimus aſſeruabatur, nam duos numerat Ouidius. Hic igitur ſcopuloſâ e caueâ primus ſeſe obtulit erectus, (planè vt in Auguſtæ Vrbis Stemmate) flammaſque anhelans; vt apud eundem Vatem *b*:

------ ---- Sic tùm Clauſtris emerſit vterque
Taurus; & immani perflauit turbine flammas
Arduus: atque atro voluens incendia fumo, etc.

I Sed

a Ouid. Metam. b Ouid. Metam.

Sed cum ex aduerſo prodijſſent *Iaſon* Clypeo inſtructus, in quo Sabauda fulgebant inſignia: eiuſque *Sponſa* vinculum tenens Sabaudis nodis perſimile: horum ante pedes inflexâ ceruice procubuit Fera, coerceri ſe paſſa *a*:

Sed non incendia Colchis (pergit Poeta)
Aſpirare ſinit: Clypeoque illiditur ignis

Eius igitur *Clypei* fulgore nobiliores flammas concipiens *Taurus*; lucére primùm, tum adoleri, feſtiſque vndique ſcatere flammis in altum abeuntibus, quaſi ſtellatus Taurus alter Cæleſti ſuccederet. Tùm cætera *Simulacra*, atque ipſe *Scopulus*, iucundiſſimis lętitiæ ignibus conflagrarunt.

Hęc ſane feliciſſima pręſagia Vrbem ingredientibus Sponſis, Regiæque Matri fortunatiſſimæ, Ciuium amor, Magiſtratuum ſtudia, Præſulum Vota, Muſarum ingenia, Principes ipſi ſibi, non immeritò gratulabantur. Sed heu improuidæ Hominum mentes! heu recondita & perplexa Regnorum Fata! paucis poſt menſibus, incongrua Matris, iunctimque intempeſtiua Sponſæ Mors, Principem, Aulam, Fora, Vrbem, Aras funeſtauit: & Author ipſe, qui læta hæc ómina præcantarat; vtrumque funus defleuit.

a Ouid. ibid.

R E

REGIARVM AEDIVM ORNAMENTA.

REGII PALATII TAVRINENSIS ORNAMENTA.

NIhil his in Aedibus eſt, quod non rapiat oculos; Regiamque Caroli Emmanuelis eo Nomine Secundi, Magnificentiam, vel tacendo, non eloquatur. Plurimus hic Auri nitor, pretioſa ſupellex, admirabiles Sculpturæ, nobilis Pictura, nobiliores Hiſtoriẹ, immemorabilis æui memoriam reuocantes. Atqui, cùm ſingulæ Picturæ ſuis inſcriptionibus animentur: omnium tamen argumenta vnius Emmanuelis Theſauri ab ingenio atque calamo manare voluit optimus Princeps.

Aedium igitur Porticum ingreſſis, in primo ſcalarum aſcenſu, *Equeſtris ſtatua* ſe profert *Victoris Amedei*, quam ære fuſili, marmoreo in equo ſedentem, vtroque artis miraculo; quaſi domeſticum larem, locique Prẹſidem, gratiſſimus filius collocauit, cum hac *Inſcriptione* in anteriore Baſis fronte.

D, VICTORIS AMEDEI
BELLICAM FORTITVDINEM,
ATQVE INFLEXVM IVSTITIAE RIGOREM,
METALLO EXPRESSVM VIDES.
TOTVM ANIMVM VIDERES,
SI VELOX INGENIVM, FLEXILEMQ. CLEMENTIAM,
EXPRIMERE METALLVM POSSET.

Oppoſitâ in Baſis fronte.

D. VICTORI AMEDEO
QVOD VNVM RAPERE FATA POTVERVNT,
REGIAM ORIS MAIESTATEM,
AETERNA VINDICAT HAEC IMAGO.
IN REGIAS VIRTVTES, ET HEROICA GESTA,
IVS NVLLVM FATIS RELIQVIT FAMA.

AVLAE REGIAE ORNAMENTA.

Maxima hæc *Aula* conquadrata; ad ſummum ſcandentibus prima panditur; quam SAXONICAE GLORIAE nuncupare, Auctori noſtro viſum eſt: nulla enim viſuntur emblemata vel ornamenta, quæ inſigne aliquod decus Saxonicæ Domus, vnde Sabauda origo, non adumbrent. Supernè, vbi multiformis aurearum trabium procurſus multa in ſpatia rotunda & angulofa, contignationem diſtinguit: mediáno in æquore apprimè ſpatioſo, appictus Iupiter altè ſedens, armatæ Viragini, quæ *Saxonia* eſt, de ſtemmate noſcenda, ſceptrum porrigit: *Fatumque* aſtans, Díphteram, hoc eſt Amalthéæ Capræ pellem, vbi futura omnia deſcriptè continentur, oſtendit; atque in ea grandibus literis fatidicum legitur carmen *a*:

His ego, nec metas rerum, nec tempora pono,
IMPERIVM SINE FINE DEDI.

Sub pedibus itaque Iouis, ſupra deiectam Metam *Tempus* aſternatur, paſſis alis, fractâ clépſydrâ, retusâ falce. Propè Iouem, *Mars*, & *Sáturnus* (Priſca Sáxonum Numina *b*) præſagio lęti. In imo, *Rhenus* & *Albis* contermina Saxonię Flumina Iuncis coronata, ſcatentibus incumbunt Vrnis. Actuoſa penitùs, & nobilis pictura, antiquorum digna famâ.

Quatuor proximiora ſpatia decircinata, quatuor Facultatum Imagines continent, quæ ſtrenuos Heróas ęternitati ſacrant. *Hiſtoria*, quę Muſa eſt Clio; pennarum ſerto redimita, in ephemeri-

a Ex *Virg*. 1. *Aeneid*. *b* Ex *Krantij Saxon*.

meridas acta refert;cum inſcripto,*a* TRANSACTIS TEMPORA REDDIT. Propè Muſam, *Mercurij Virga*, quę Manes ad vitam reuocat. *Veritas* Speculum tenet; *Fama* tubam.

Alio in ſpatio, *Poeſis Heroica*, ſiue Callíope,Oleaſtro decorata, cum Virgiliano Emiſtichio: NOMEN LAVDESQVE MANEBVNT. Aſſidet *Apollo* Citharâ ludens: & *Pegaſus* vngulâ ſaxum feriente fontem elicit, vnde doctum furorem Poetæ bibunt.

Tertia, *Pictura*, quę muta Poeſis eſt, laureata; Sigueardi Sáxonis effigiem pingit, operi intenta: cum Inſcripto, AETERNITATI. Ex Protogenis dicto; qui obiurganti, quòd manum de Tabulâ neſciret dimouere,illud tantum reſpondit,*Aeternitati pingo*. Aſſidet *Simulatio*, verſicolore amictu; alterâ manu laruam tenens, alterâ digito labris impreſſo, Silentium indicit. *Aligeri Puelli* ſtites, & circumuolitantes,aut pigmenta terunt, aut colorum locuiamenta, tabellas, penicula, ſpongiam deletilem, aliaque ad pingendum neceſſaria miniſtrant.

Vltima *Sculptura*, ferreis apicibus coronata, ad formam Videchindi Magni Statuam elaborat; cum hac Inſcriptione; COELO RESTITVIT CAELO. *Prometheus* furtiuum è Cœlo ignem ferulâ defert, quo Statuas animabat. Locum ipſum veluti ſtatuariam officinam occupant informes lapides; illaborata Simulacra; marmorea Sáxonum Stemmata; acuendorum ſcalprorum Rotæ,Mallei, aliaque lapicidarum inſtrumenta.

Reliquæ Contignationis Arcę, varios *Trophæorum Faſces*, ſuis Titulis inſignes, continent; ad Heróum Sáxonum æternum decus appenſos. Primum *Trophæum* barbarico priſcorum armorum, ac geſtaminum genere coagmentatum; Vandalico inſigni, nempe *Aureo Leone* cruentis Clypeis inſculpto; hunc in alligatà tabellâ Titulum gerit: SIGVEARDVS SAXONVM REX VANDALIS EIECTIS. Primus enim Sigueardus è Scandia in eam Vandaliæ Prouinciam profectus,deterrimam Gentem ab ijs ſedibus expulit, Regnumque Saxonicum fundauit.

Aliud *Trophæum* ex diuerſis Chriſtianorum Templorum,atque Altarium, inſignibus congeſtim colligatis. VIDECHINDO MAGNO, OB RELIGIONEM PROPAGATAM. Hic enim primus ab Ethnicâ ſuperſtitione, ad ſynceram Chriſti Religionem verſus, Regnum totum conuertit.

Aliud ex Naualibus armamentis. VERTEGIRVS ANGLIAE

a Ex Virgil. Epigr.de Clio.

GLIAE DVX, BRITANNIA SVBACTA. Nam primus felici Claſſe victricia Arma in Britanniam traiecit, vt ſubindè dicetur.

Aliud ex Imperij Romani Auguſtalibus Notis. HENRICVS AVCEPS, IMPERIO PROMERITO. Is nimirū Sáxonū primus ad Imperij faſtigium euectus eſt, vel inuitus.

Aliud ex bellicis armis, HENRICO LEONI SÁXONI, OB HOLSATIAM REDVCTAM.

Aliud ex marítimis Manúbijs, BRVNONI SÁXONI, NORTMANNIS FVSIS, FVGATIS.

Aliud ex Túrcicis Spolijs. CONRADO SAXONI, OB RECVPERATAM HIEROSOLYMAM.

Aliud ex frugibus, atque inſtrumentis ad agrariam culturam pertinentibus. OTHONI MAGNO IMP. OB FELICITATEM ITALIAE REDDITAM. Pulſis enim Græcis, deſolatam magnâ ex parte Italiam vberauit.

Aliud ex Pontificiæ Dignitatis ornamentis. OTHONI III. IMP. OB PONTIFICEM SERVATVM. Gregorium enim V. contra Ioannis Pſeudopápæ, & Romanorum quorumdam impietatem ſuſtinuit.

Aliud ex Apicibus, alijſque honeſtamentis Cæſareæ, atque Electoralis Dignitatis: cum Inſcriptione: GREGORIO V. SAXONI, PONT. MAXIMO, OB ORDINATVM IMPERIVM. Hic enim Othoni III. propinquo ſuo, à quo ſeruatus fuerat, gratas referens vices, Imperatorem ſalutauit: & in Concilio Romano, celeberrimæ Conſtitutionis de Germanicis Cæſarum Electoribus, Author fuit. Itaque Otho Res Romanas, Gregorius Germanicas, ordinarunt.

Aulæ verò Parietibus totam *Saxónici Stemmatis* circum vndique Hiſtoriam appinxit; octo in ſpatia, penſilium ſpecie Tabularum, diſpertitam. Eadem quippe Inſignia de Saxónico Stemmate in Sabaudum immigrarunt.

Primâ igitur in Tabulâ, *Sigueardus Saxo* cum Vandalorum Rege confligens, *Equínum Pullum nigricolórem*, infrénem, & erectum, argenteo in Clypeo geſtat: nigrâ ipſe chlamide paludatus, nigro vexillo, nigris galeæ lemniſcis, nigerrimum inſidens Equum. Victorque Hoſtem (qui cruento in Scuto Aureum Leonem oſtentabat) exanguem lanceâ proſternit: vniuſque prælij lucrum eſt Regnum. Hiſtoriç alludit Inſcriptio.

FVNEREVM QVEM CERNIS EQVVM

HORRENDO SIGVEARDI SAXONIS HAERENTEM CLYPEO,

VANDALIAE FATALIS, VT OLIM TROIAE,

AD BARBARORVM EXITIVM

INNVMEROS HEROAS PARIET.

Nimirum, à Sigueardo innumerabiles Heróes ſtrenuiſſimi; ac præſertim Sabaudi, tanquam ex Troiano Equo prodíere.

Cur verò poſtindè Saxonico, & Sabaudo in Stemmate non Ater, ſed *Candidus* irrepſerit *Equus*, proxima docet Tabula; vbi *Videchindus Magnus*, Sigueardi ábnepos, ſacrâ Baptiſmatis lymphâ ad Víſeram flumium, cum ſuis Populis, luſtratus; auita demútat Inſignia. Huic enim Magnus Imperator Carolus Nigrum Stemmatis Equum candido nitore perfundit. Ipſe Videchindus cum duobus liberis Videchindo, & Vigeberto, candidâ in chlamyde, ſubmiſſo genu, nouum à Carolo Inſigne ſuſcipit, Nepotibus tranſmittendum. Rem notat Inſcriptio.

CHRISTIANAE FIDEI CANDIDATO VIDECHINDO

PVLLVM AVITI STEMMATIS PVLLVM

CANDEFACIT MAGNVS CAROLVS.

AD PALMAM VERE' OLYMPICAM PROPERANTI,

HAVD ALIVS CONVENIT EQVI COLOR.

Albis enim Equis, albiſque bigis Olympico in Curriculo certabant. Iiſque Rheſus in certam Victorię ſpem vtebatur. Catull. *Non Rheſi niueis citiſque bigis*.

At quod Saxonico atque Sabaudo in Clypeo, præter candidum Pullum *Faſciolæ* aliquot aurei atrique coloris alternatim ac tranſuersìm adiaceant, ex tertiâ diſcitur Tabulâ; vbi *Otho Balenſtedenſis* Saxo, Anháldiæ Comes, deuictis Vandalis qui Romanum infeſtabant Imperiūm, tantam mox fiduciam de Cæſareâ beneficentiâ concipit, vt nouo Stemmate, nouam ſibi ſuiſ-

que Fortunam ominetur. Ipſe igitur feroci in Equo armatus ouans; ac præ ſe captiuos agens Vandalos; Equo gentilitio de Stemmate abráſo, *diſcoloribus* hiſce *faſciolis*, (quæ Imperij Colotibus reſpondent) Clypeum inſignitum, vt Anhaldinæ poſteritatis Omen, oſtentat. Rem tangit Inſcriptio.

OTHO SAXO ANHALDIAE COMES,

SAXONICO EQVO DISCOLORES IN FASCIAS MVTATO,

NOVO STEMMATE, NOVAM SIBI FORTVNAM SAGIT.

NEC VIRTVS VOTIS,

NEC VIRTVTI FORTVNA DEFVIT.

Ac eius quidem votum litaſſe, conſequens teſtatur Tabula, in quâ *Bernardus* Anhaldiæ Comes, à Friderico Cæſare ob inſignia facta Ducali Apice donatus; Ceſarem rogat vt Patrium Stemma cum Fratribus commune, ſingulari aliquâ diſtinguat Notâ. Ac Cæſar foliatum *Rutæ ramuſculum*, quem in manu habebat (nam eâ plantâ delectabatur) ſupra Bernardi Clypeum obliquat. Atque inde Saxonico, & Sabaudo in Stemmate, *Rútea Corolla* ſupra bicolóres Faſciolas obliquè próſerpit. Inſcriptio ſic habet.

BERNARDI ANHALTINI SINGVLARIA MERITA

SINGVLARI DVCATVS DIGNITATE MVNERATVRVS

FRIDERICVS CAESAR,

AVITIS FASCIOLIS RVTEAM COROLLAM ATTEXIT.

APTE: QVID ENIM DIGNITAS, NISI AMARVM DECVS?

Cur autem *Beroldus Saxo* Primus Sabaudiæ Dominator, Saxonicum Equum, *bicipitis Aquilæ* in pectore concluſum, pro Stemmate geſtaret, Quinta indicat Tabula. Hoc enim Clypei decus ab *Othone III.* Imperatore accipit, dum ad tuendum contra Ligures Arelatenſem Regem Rodulphum mittitur, annuente Procerum cætu. Quod in augurium felicitatis trahit Inſcriptio.

EQVVS BELLA CARTHAGINI,

AQVILA VICTORIAM ROMAE PORTENDIT.

SCITE IGITVR BEROLDO SAXONI OTHO PATRVVS

EQVVM AQVILAE; VICTORIAE BELLVM; NEXVIT;

NAM PRO ALLOBROGIBVS PVGNASSE,

AC VICISSE, PERINDE FVIT.

Equi præſagiunt Pugnam, inquit Plin. l. 8. c. 42. Ac Virgil. 3. Aen.

-------- *Bellum ô Terra hoſpita portas*

Bellc armantur Equi: Bellum hæc armenta minantur.

Proindè in Carthaginis fundaminibus inuentum Equinum Caput, Belli ſedem futuram illam Vrbem portendit. *Aquilam* verò Victoriæ auſpicem, inſulminabilis natura fecit: Plin. l. 2. c. 55. Prætérquamquòd reliquarum volucrum oſtenta quæcunque oblata eſſent, interuentu ſuo Aquila delebat: Valerian. lib. 19. c. 1. Romanis ideo legionibus ſacra: & Romæ omnium gentium victricis Inſigne.

Quoniam verò in Saxonici atque Sabaudi Clypei angulo, *trium Lunularum* Imagines apparent, quas alij Vaginarum, alij Calcarium, Mucrones vocant; ſequenti ex Hiſtoriâ pendet origo. Cùm enim *Anglia* Saxoniæ Ducatus (alij *Angriam* ſcribunt) Mucrones illos pro gentili Stemmate geſtaret: tùm verò *Angliæ Dux Vertègirus* Saxò, felicibus armis ſubactâ Britanniâ: Angliæ Nomen Britanniæ indidit: & *Britannicis Leonibus Anglicos Mucrones* adiecit. Sextâ igitur in Tabulâ, Vertegirus Britannico in litore Victor, Regali e Solio ſupplicibus Britannis Iura dat: & ingentem Clypeum vtroque Symbolo inſignem tenet, cum hac Inſcriptione.

ANGLIAE DVX, BRITANNIAE DOMITOR VERTEGIRVS,

BRITANNICIS LEONIBVS MVCRONES ANGLICOS INFIGES,

BRITANNIS LEGES DEDIT, NOMEN ERIPVIT:

ET MIRANTE OCEANO,

VBI NATABAT BRITANNIA, NATA EST ANGLIA.

Septimâ in Tabulâ, *Henricus Auceps*, Saxonicis diſſidijs cum Imperio compoſitis, Imperium recuſando promeritus, bifido in Clypeo *ſectam Imperij Aquilam*, *ſectumque Saxonicum Pullum* componit.

PRIMVS HENRICVS AVCEPS,

ROMANA INSIGNIA SAXONICIS NECTIT INSIGNIBVS;

AVSPEX PLANE' AVCEPS,

CVI VEL INVITO

AVGVSTAE SE OBTRVDVNT AVES!

Poſtremâ in Tabulâ, *Henrico Fratri* poſt perniciale diſſidium veniam, pacemque flagitanti, *Otho Saxo* Imperator, inſperatum Bauariæ Ducatum; nouumque Stemma *luſoriæ inſtar Tabulæ* Teſſellatum, Saxonico Equo ſupra Galeæ conum prominente, clementer impertit. Inſcriptio ſic habet.

OTHONIS MAGNI FRATER, ATQVE HOSTIS HENRICVS,

DVM VENIAM ROGAT, BAVARO DONATVR SCEPTRO.

DECVIT LVSORIAE TABVLAE SPECIES BAVARICV̄ STEMA;

NAM LVDENTE AMORE

QVI VINCITVR LVCRVM FACIT.

Tabularum interualla, aliorum Saxonum ſtrenuorum *Equeſtribus Simulacris*, ad ornamentum atque Hiſtoriam pertinentibus complentur: Fulgentibus in cuiuſque Clypeo ſuarum Prouinciarum Inſignibus.

AVLA INTERIOR.

Hanc *Dignitatum Aulam* vocauit Author, quòd in omni ornatu

ornatu præcipua Sabaudi Principatus Decora, & accrementa comprehendat. Celsâ igitur in contabulatione, ánteo veluti Cælo, IMPERATORIA MAIESTAS, mitrata, paludata, Coronas, Apices, Sceptra, Equeſtria ſigna diſtribuit. Infráque volitans Fama, buccis turgentibus geminas inflat Tubas. Sinuoſo in limbo Horatianum legitur dictum, AD ORTVS SOLIS, AB HESPERIO CVBILI. Ex Ode 15. libri 4.

Per quas latinum Nomen, & Italæ
Creuere, Gentes, Fámaque, & Imperi
Porrecta Maieſtas, AD ORTVS
SOLIS, AB HESPERIO CVBILI.

Imperialium enim Principum Dignitas, æquè in Eoo, atque Occiduo Imperio, ab Auguſta Maieſtate, veluti a fonte promanauit.

Mediam igitur hanc Tabulam, geminæ altrinſecùs Tabulæ intercipientes, vtranque Sabaudorum Principum Dignitatem inſigniorem oſtendunt: Occidentalis nempè Imperij *Perpetuum Vicariátum*: & Orientalis Imperij *Perpetuum Electorátum.*

Dextrâ ergo in Tabulâ *Conradus Imperator* in Procerum conſeſſu Gladium, perpetui Vicariatus Inſigne, Amedéo Secundo Sabaudiæ Comiti committit. Ad Tabulæ ornatum, in imo aſſidet *Roma* rerum Domina; & *Tiberis*, Pater, flauam ex Vrnâ effundit lympham. Rem attingit Inſcriptio.

Occidui Imperij perpetuo Vicariatu cluet Amedéus II. & abſentis etiam Cæſaris Maieſtas, Sabaudo fulgurat gladio.

Ad læuam, Biſantio recepto, Orientalis Imperij *Electores* conſtituti, *Balduinum* Belgam legitimis ſuffragijs ad Conſtantinopolitani Imperij faſtigium prouehunt. Porrò in Electorali Collegio ſuffragij ferendi Ius habuit *Sabaudus*. Sabell. Ennead. 9. lib. 5. alijque Scriptores. Græci autem Imperij Stemma *Crucem* continebat, quatuorque angulatim initiales Charactéres B. B. B. B. hoc eſt *Baſileús Baſileón*, *Baſiléuon Baſiléuondas*: latinè, *Rex Regum, Regnare faciens Regnantes.* Summâ in Tabulâ, *Fortuna* Vrnam Sortium tenet. In imâ Tabulâ, *Græcia* diuitias ſpargit: & *Danubius* ſenis perpluit Capedinibus, nam oſtijs totidem in Pontum euoluitur. Inſcriptionis hæc eſt ſententia.

Orien-

Orientalis ElectorImperij Thomas Sabaudus,Electoralis Apicis iura Nepotibus tranſmittit: reuicturo etiam vſu, ſi Chriſtiana concordia reuiuiſcat.

Cætera Dignitatum monumenta circúm parietes, elegánter pictæ memorant Hiſtoriæ, quas vel ſine coloribus ſola pingere poſſit Inſcriptio; hoc ordine.

I. Sabaudiæ Seruatori Beroldo,regendos tradit Sabaudos Rodulphus Burgundiæ Rex: & laborum merces eſt labor.

Hunc enim de Liguribus triumphantem, Rodulphus Arelatenſium Proregem, & Sabaudiæ quam ſeruarat Principem conſtituit.

II.Humbertum Sabaudiæ Comitem Mamfredus Italiæ Marchio, Iugali Filiæ nodo, & hereditario Apice vincire facilius poteſt, quàm armis vincere.

Hac igitur in Tabulâ, Humberto Primo nubens Adelaidis, Mamfredi Filia; acerrimo bello finem imponit; & dotalem Secuſiæ Comitatum, atque Italiæ Marchionatum ſecum defert.

III. Ab Henrico IV. Amedeus II. in Auguſto Comitalium Principum Quatuoruiratu cooptatur. Quorum tanta authoritas, vt Reges ſubditis, Imperator Regibus, imperet.

IV.Salutiarum Marchionem clientèlari alligans Voto Humbertus III. Italici Marchionatus delibata Iura integrauit.

Mamfredum nempè Marchionem.

V. Nouis donatus Prouincijs, nouo ritu profitetur Petrus Semiferreus, & Semiaureus:vt Auro muneratorem decoret,Ferro munera tueatur.

Huic enim, qui à Ricardo Cæſaré Quiburgenſium & Vantuatum Prouincijs auctus fuerat; cum ſuboluiſſet nonnullos Auguſto ex Collegio Próceres ſatágere, ne Cæſareâ Munificenciâ frueretur: generoſâ fretus confidentiâ, Cæſaream fertur Aulam

ad

ad dicendum clientelare ſacramentum ingreſſus, alterâ ſui parte aureo nitens amictu; alterâ cataphractus & ferro rigens: nouamque cæremoniam ſtupenti Cæſari, rationem illam reddidiſſe: illique poſtideâ Petri Semiaurei, & Semiferrei hæſiſſe cognomentum.

VI. Ab Aſianâ redux Victoriâ Philippus Sabaudus, feliciſſimo Iſabellæ Achaicæ coniugio Peloponneſium Principatum, ſeptē olim Regnis inclytum, Pedemontano Principatui connectit.

Peninſulam illam alij *Moréam* vocant; ab eoque Philippo longa Sabaudorum ſeries deducta; quos *Achaiæ*, vel *Moreæ* Principes vocarunt; quoaduſque omnia Orientalis Imperij Spolia Thracius Raptor conuaſauit.

VII. Et Filiæ connubio, & poſtremis Tabulis Theodorus Paleólogus ſancit, vt Paleólogâ Stirpe Viris defectâ, Monferratenſis Márchia Sabáudo accreſcat Imperio.

VIII. Ab Ladisláo Prouinciæ Comite deſtituti Nicienſes, dùm ſuæ libertatis arbitri Clementiam Fortitudinemque Sabaudorum Principum demirantur; eiſdem parére malunt, quàm ſibi imperare.

Ipsâ in Tabulâ Nicienſium legati Amedeo VI. qui cognomento Rubeus dicitur, Iuſiurandum ſanctè præſtant. Anno 1388. aſſentiente Ladisláo.

IX. Amedeum VII. ex Comite Ducem creat Sigiſmundus Cæſar, ne fragrante nouorum Principum ambitu, antiqua Imperialium Principum Dignitas minuatur.

Nam paucis antè annis, Venceslâus Imperator, Mediolanenſis Ducatus Titulum, & Inſignia, Ioanni Galeatio Virtutum Comiti, inconſultis Electoribus, ingenti pretio vendiderat: proinde ab Electoribus Imperio exautoratus.

X. Carolotta Cypri Regina, cùm Patrij Regni Iura omnia in Carolum Sabaudum, poſteroſque tranſtuliſſet: morti penè contigua, coram Innocentio VIII. acta confirmat; & vltimum vitæ actum claudit.

Anno 1459. Dominicâ primâ Septembris, ſolemni more coro-

rona-

xonata fuerat trium Regnorum Regina, Cypri, Ieruſalem, & Arméniæ. Lege Annales Eccleſiaſticos ſub illo Anno,& ſequentibus.

Singula Tabularum interualla, Prouinciarum Inſignibus atque Stemmatis, principumque Fluminum Imaginibus ornata; decorem augent atque Hiſtoriæ ſeruiunt. Ac ne quid inornatum relinquatur; cum ab Oſtiorum trium ſuperliminari, ad vſque Aulæ coronidem alta intercedant ſpatia aulæorum nudata chorágio: placuit tria illa ſpatia exemptilibus obtendere Tabulis, appicto Emblemate aliquo ad Dignitatem Symbolicò ac generatim alludente. Primo *Ianus* Italiæ Rex, Saturnum Vicarium adlegit; & Aſtræa Iuſtitiæ antiſtita, in Terras deuolat. Secundo, *Diadúmeno* Pileum eripiens Aquila, Regiæ imponit Statuę; quod fatidicorum iudicio, Regiæ dignitati omen fecit. Vltimo, Aquila Ganyméden ad Aſtra euehit, neglecto Canum latratu: promótæ Virtutis Symbolum.

ANTERIVS CONCLAVE.
Ad Meridiem.

Pulcherrimum hoc, & Dignitatum Aulæ contiguum Conclaue, REGIIS VIRTVTIBVS meritò nuncupauit Author:nam Dignitas ſinè Virtute, indignitas eſt.

Summo igitur in lacunári *Virtus* emicat, amazonicâ ſpecie, candido cultu, tricipitem fèrreâ catenâ cohibens, ac rutilâ face diuerberans *Chimæram*: quo Monſtro Vitium omne monſtratur. *Pallas* autem ſublimis, Virtutem coronat; addito Maniliano dicto: CVM VIRTVTE POTESTAS.

Toto verò parietum ambitu Duodecim *Virtutes Regiæ*, totidem Tabulis viſuntur expreſsæ; ſuis quæque Symbolis atque inſignibus iconolicè diſtinctæ. Singulis autem Tabulis appicta eſt conſentanea Virtuti Hiſtoriola ex vetuſtis Sabaudorum Principum monumentis (nam recentia per ſe coruſcant) vt quo quæque in Principe Regia Virtus excelluerit, imitatrix poſteritas ſentiat. Hiſtoriarum porrò argumenta Inſcriptionibus demonſtrantur, non temporum, neque Principum, ſed Virtutum

ordine

ordine ſeruatò. Prima igur, Regiarum Virtutum Regina ſedet.

Religio.

CLARVIT IN PATRIAE INCENDIO

HVMBERTI III. RELIGIO:

QVI SACRATO PONTIFICI,

QVAM DESECRATO CAESARI OBSEQVENTIOR;

MALVIT REGIONEM SIBI,

QVAM RELIGIONEM NVMINI DEPERIRE.

Cernitur hac in Tabulâ *Secuſinæ Vrbis* conflagratio; aſtante atque iubente *Friderico Aenobarbo* Eximperatore Diris deuoto. Nam quòd Humbertus Sabaudiæ Comes, Sanctiſſimi Pontificis Alexandri III. partes religiosè ſuſtineret, ille impos animi, execranda crudelitatis exempla, ab huius Vrbis cæterarumque Subalpinarum direptione atque incendio, eſt auſpicatus.

II. Pietas.

E CASTRIS IN CLAVSTRA,

E SOLIO IN SOLITVDINEM DIVERTENS,

INCVLTA IN EREMO

OCCVLTAM PIETATEM COLIT AMEDEVS VII.

SED NOTIOR DVM LATET,

AD TRIREGNVM VOCATVR DVM REGNVM FVGIT.

Hic eſt ille Dux bellicoſus, qui pacatâ Italiâ, vt ſoli Deo viueret, in Ripaliç ſcopulis ignotam ſibi Thebaiden eſt molitus. Hunc tamen in illo arcano, Pontificatus inuenit, quem (vt Eccleſiam quoque pacaret) ſine crimine accepit, & cum virtute depoſuit. In Sacris Annalibus hiſtoriam leges.

III. Ma-

III. Magnificentia.

TOTA VERO' HVMBERTI PRIMI PECTVS

INTRAVIT MAGNIFICENTIA.

TOT ENIM DIVINAS AEDES

AD CAELVM PASSIM EREXIT;

VT SABAVDAE SOLITVDINES,

COELITVM COLONIAE VIDERENTVR.

Viſitur in hac Tabulâ *Humbertus*, Noualicienſis Templi molitoribus inſtans. Hanc enim, & Secuſinam Abbatéiam, & Maltacénæ Prioratum; denique, vt Pingonius ſcribit, *Eccleſias alias fundauit, dotauitque plurima*. Nihil autem Magnificentius, quàm Diuis Templa dicare.

IV. Liberalitas.

QVID PHILIPPI PRIMI LIBERALITAS?

QVI POPVLO PER PRAECONES ACCITO,

CREDITORIBVS DEBITA, DEBITORIBVS CREDITA

ELARGITVS:

PRETIOSVM NIHIL IN LOCVLIS RELIQVIT,

NISI SE IPSVM.

In Tabulâ videas Præconum tubis conuocatam fluere Turbam; ipſumque Principem, ex arculis atque ſcriniolis eductas opes, & chirographa, erogantem.

V. Clementia.

AT PHILIPPVS ALTER,

FACTIOSORVM INGRATIIS TANDEM DVX;

CRVENTVM VINDICTAE GENVS INVENIT;

CLEMENTIAM.

NAM SINE FERRO,

TOTVM CONSCIIS CRVOREM OFFVDIT PVDOR.

Hic eſt *Philippus*; qui Brixiâ ſolâ donatus ſe *Philippum ſine ſolo* appellari iubebat. Hic, tametſi pupilli amantiſſimus, à perfidis tamen Magnatibus, qui ſe, vt ipſi regnarent, zelatores mentiebantur, inſectanter laceſſitus: & extremis tandem Victorijs clariſſimus; cum Pupillo pronepoti inopinanter ſucceſſiſſet; quos perditurus credebatur, peramanter complexus eſt; *ac maioribus etiam* (vt noſtri ſcribunt) *honoribus afficit*. Hunc igitur inauditum Clementiæ actum Tabula repræſentat.

VI. Seueritas.

AMEDEI VERO SEXTI

LACESSITA CLEMENTIA IN SEVERITATEM VERSA,

ANTISTITIS OPPRESSORES SEDVNENSES

SEMEL INCRVENTA REPRESSIT.

ITERATVM PIACVLVM FLAMMIS EXPIANS,

GEHENNAE PROLVSIT.

Olim enim Sedunenſis, Friburgenſis, & Valeſianus Comitatus Sabaudis obtemperabat. Ac Sedunenſem præſertim ab Henrico IIII. Amedeus Secundus acceperat.

VII. Iuſtitia.

PROFVGAE AVTEM IVSTITIAE
PERFVGIVM PANDIT LVDOVICVS;
TAVRINENSEM NEMPE ACADEMIAM,
TOT IVRIS ORACVLIS PERSONANTEM;
VT IVDICES SI PECCARE VELINT,
ERRARE TAMEN NON POSSINT.

Non enim errat, qui ſciens peccat. Hic igitur Ludouicus Achaiæ Princeps & Pedemontij; Benedicti XI. Pontificis Maximi, & Sigiſmundi Cæſaris beneficio, Auguſtæ Taurinorum Doctrinarum vniuerſarum Athenæum erexit.

VIII. Modeſtia.

ALTERVM MIRACVLVM VIDERE PISAE;
VBI IMPERII CELSITAS
AMEDEI QVARTI MODESTIAM
FRVSTRA INTERPELLAVIT.
PLVS EST PRINCIPEM NOLLE EXTOLLI,
QVAM TVRRIM INCLINARI.

Ad famigeratum miraculum alludit Piſanæ Turris, quæ ſiue caſu, ſiue artificio cernua, ſemper caſuræ ſimilis, nunquam cadit Maius igitur, inquit, miraculum ſtupuere Piſæ; vbi poſt Henrici VII. obitum, cum Amedei Magni ſtrenuitatem omnium vota, non modo inuitando, ſed eligendo, (vt Hiſtorici loquuntur) ad Imperium accerſerent; ſola obſtitit eius Modeſtia, ne extolleretur.

IX. Cele-

IX. Celeritas.

OCCVRRIT OCVLIS
BELLICA THOMAE PRIMI CELERITAS;
QVI CVM CISALPINA,
PRINCIPIBVS SPOLIATA, SPOLIVM PENDERET,
FVGACEM ARRIPIENS FORTVNAM,
PALMAM PRAERIPVIT.

Nimirum, poſt Secuſinum incendium, cùm perditiſſimi Aenobarbi rapina iuiſſet Ciſalpina: eoque poſtmodum aliubi occupato, ad illam prædam conuolarent Inſubres, Ligures, finitimique Réguli: tam opportunâ celeritate præuolauit, non vt modò deperditam Patris Ditionem receperit, ſed extenderit; & meliorum Cæſarum authoritate poſſederit.

X. Facundia.

AT REGIAE VIM FACVNDIAE
AMEDEI PRIMI FACVNDIA ELOQVATVR;
QVA EXARMATVS HENRICVS
REFRACTARIAS CERVICES PONTIFICI SVBMISIT.
LEONEM DIXISSES,
MERCVRII CADVCEO CONSTERNATVM.

Magnorum peruicaciam ſuauiloquentiâ perdomitam, per Leonem Caduceo proſtratum ſignificarunt mythólogi. Non poterat digniore Symbolo exprimi Amedei Facundia; quæ contumacem Henricum Cæſarem commóuit, vt nudo pede atque humero ante Gregorij Pontificis Maximi pedes procideret, veniam mulctamq; rogaturus. Triumphalis facundia, quæ Cæſarem Pontifici, Pontificem Cæſari, reſtituit, & Orbi Pacem.

XI. Fidelitas.

THOMAE TERTII FIDELITATE,
NIHIL RARIVS ASSERVANT FASTI
NAM DELPHINO INCITANTE,
VLTRICIA IN FRATREM VT ARMA VERTERET;
PRO FRATRE IN DELPHINVM
ARMA CONVERTIT.

Vigebant inter Thomam Pedemontij Principem, & Amedeum Quartum Sabaudiæ Comitem non Fraternæ tantùm ſimultates, ſed Cadméa odia, vrgentibus quidem cauſis; nam Amedeus natu minor, primigenia Comitatus Iura ex præpoſtero Patrui Teſtamento poſſidebat; calenti ergo Thomæ faces addidit Humbertus Delphinéus, faciles illi vindicias pollicitus, ſi iunctis armis, alter à tergo, alter à fronte Amedeum adorirentur. At ſanctiora ſunt Sanguinis iura, quàm Regni. Hoc igitur Delphinéo contigit quod Aeſopico Lupo in Canum rixâ: ab vtroque ſpoliatus eſt.

XII. Fortitudo.

OMNIVM TAMEN VIRTVTES VICIT
INVICTA CAROLI BONI FORTITVDO.
CVI OMNIA CONCVTERE FORTVNA POTVIT,
PRAETER ANIMVM.
QVO IN FILIVM TRANSMISSO,
OMNIA MORTVVS RECVPERAVIT.

Mira huius Principis fidelitas fuit, qui à Rege Franco hoſtilia omnia pati maluit, quam iuratam Cæſari, Directo Domino, fidem infringere: mirabilior tamē fuit *Fortitudo*, quâ reiectis conditionibus; ad vltima vſque Fata in propoſito hærens, iniquiorē ſemper fortunam æquiùs ſemper tulit. Atqui Emmanuel Filius, Paternæ Fortitudinis heres, non Fortunæ; celebri tandem Victoriâ Solium & Solum recuperauit.

In ſuperliminaribus Tabulis tria cernes VIRTVTIS Emblemata. Primâ in Tabulâ, *Improbus Amor Cæcus* (vt in priſcâ fabulâ de Duobus Amoribus) vinculis coercitus humi mæret: *Virtutis Amor*, oculatus & liber, aſperrimum conſcendit Cliuum: Fortuna ſequitur.

In Secundâ, Rex Numa, Regalium Sacrificiorum Myſtagogus, non cæde ac ſanguine; ſed frugibus atque floribus Aras imbuit. Tanta erat in Clementiſſimo Principe ſanguinis humani parſimonia.

Vltimâ, Curtius Romanus Eques, pro Patriæ ſalute deuotus, inexplebilem ſe in Voraginem, concito Equo armatus impellit: Populus certatim in eandem Voraginem flores fundit.

INTERIVS CONCLAVE
Ad meridiem.

Cum nobiliſſimus Virtutis fructus Victoria ſit; congruè noſter Autor, quod Virtutum Conclaui iungitur, VICTORIARVM CONCLAVE cenſuit nominandum. Nec vllus ſanè dignior eſt Regiarum Aedium ornatus, quàm qui res fortiſſimè in bello geſtas, antè oculos ponit. Aureo igitur in lacunâri, quo nihil magnificentius, *Victoria* palmigera ipſa, palmas atque coronas donat: *Famaq;* Aeneatrix, Victorum videtur nomina laudeſque circumſonare: adſcripto Virgiliano hemiſtichio: HABET VICTORIA LAVDEM.

Circa maiorem hanc Tabulam, minora ſpatia in orbem flexa, alites *Genios* continent; qui ſinguli, ſingula Coronarum genera, quibus Victores donabantur, oſtentant, ſuiſque diſtinguunt Titulis. *Laurea* hoc Titulo inſignitur, REDVCI TRIVMPHATORI. *Graminea*, OBSIDIONE SOLVTA. *Robuſtea*, CIVIVM SERVATORI. *Myrtea*, OVANTI DECVS. *Olea*, AVSPICIIS VICTORI. *Muralis*, ex auro Murorum pinnas imitante, MVRVM ASSILIENTI. *Roſtrata*, aurea; naualium roſtrorum ſpecie, NAVALI VICTORIAE. *Vallaris*, item aurea ad Caſtrenſis Valli imaginem: Lucani verbis, AVSO TRANSCENDERE VALLVM.

Parietes verò circumueſtiunt duodecim illuſtriores Sabaudorum Principum *Victoriæ*, expreſsim depictæ, breuique elogio declaratæ: quarum tamen ordinem Fabrûm incuriâ perturbatum nos ità corrigemus, vt verum atque hiſtoricum ordinem ſequamur; quilibet autem ex Elogio fabrilem inſcitiam poſſit arguere.

Prima Tabula.

REDIMAT SACRA LAVRVS HVMBERTVM:

QVI GODEFRIDO BVLLIONO

PRAELLORVM COMES, ET PRAEMIORVM,

REDEMPTORIS SEPVLCHRVM REDEMIT.

Hic eſt Humbertus II. Amedei Primi Filius, Sabaudiæ Comes, quem *Tranſmarinum* vocant.

II.

AD ARAM HANC

CRVENTO SVBSTITIT FERRO AMEDEVS STATOR:

LAVREA DIGNVS, ET AVREA.

HOSTIVM TRIVMPHATOR, ET SVI.

Hic eſt Amedeus II. Humberti II. Filius; qui Gebennenſes, abſente Principe Sabaudiam populantes, vt redijt, internecioni dedit: neque à fugacium deſtitit cæde, vſquedùm ad locum hunc peruenit, quem Victoriæ metam eſſe voluit; atque Arâ primùm, mox nobili Cœnobio ſacrauit: cui corruptum adhuc *Stamedéi* nomen hæret; quòd ibi, ſtéterit Amedeus; vel quòd Gebennenſium fugam ſtiterit. Non abſurdè igitur *Amedeum Statórem* vocat Author, vti Iouem Statórem vocauit Romulus, quòd Romanorum fugam, & Sabinorum Victoriam progredi vetuiſſet.

III.

OBSIDIONALI VERO PETRVS.

QVI COFFINGENSEM REGVLVM,

CILIONIOS OBSIDENTEM OBSIDENS,

EO TANTVM SERVAT VT SERVIAT.

Tan-

Tantà Viri huius ſtrenuitas fuit,vt Parui Carlomagni cognomentum meruerit. Hic Coffingenſem Comitem,qui ſe Cablaſienſem & Auguſtanum Ducatum Cæſareo nomine ab eius manu ereptuꝛum iactitans, Cilionium circumcluſerat,concluſit; ſibique Clientelarem fecit: expleuitque quod ſemiferreo indumento minatus fuerat.

I V.

INCRVENTA VERÒ MYRTEA DEBETVR THOMAE.

CVI VILLELMVS MARCHIO

TAVRINORVM AVGVSTAM OCCVPANS,

CAPTVS, CAPTAM RESTITVIT PRAEDAM.

Tertius hic fuit Thomas Petri Nepos, Pedemontium Princeps.

V.

IRRADIET AMEDEVM QVARTVM

ROSTRATAE CORONAE FVLGOR.

QVI LABORANTE RHODO,

TVRCI CLASSEM, TRVCI CLADE, PROFLIGAVIT.

Naualem hanc Amedei Magni Victoriam clariorem fecit Amedeus Quintus eius Nepos; qui Torquatorum Ordine inſtituto, Sabaudis Nodis notiſſimum Tetragrámmaton implicuit, æternandæ Aui memoriæ, F. E. R. T. hoc eſt, FORTITVDO. EIVS RHODVM TENVIT. Ex quo, Guitenonis petulantiam mireris, qui Sabaudæ munificentiæ penſionibus âltilis, tàm inueteratam glorioſamque memoriam fabulæ nomine auſus eſt conſpurcare.

VI.

MAGNI ALEXANDRI MVRALEM AD MALLOS,

AEQVAT AYMO AD MONTVVIVM.

NAM MVRIS PRIMVS IRREPENS,

SVO PERICVLO, SVOS ANIMAT.

Malli Indiæ Populi à Mallo Monte. Plin. lib.6. Horum Municipium ineluctabile hoc artificio expugnauit Alexander, cunctante exercitu. Hoc de Aymone memorat Ioannes Boterus (quem Amedeum vocat) contra Delphinum Viennenſem preliante.

VII.

VT AYMO ALEXANDRO,
SIC EDOARDVS CAESARI COMPAR:
RAPTO FVGIENTIS VEXILLO,
SVOS VINCI PARATOS, VINCERE DOCET.

Aymonis, & Edoardi germanorum Fratrum ſtrenuitatem, geminorum Heróum comparatione attollit Author, ne alterutri inuidiam moueat. Vt igitur Alexandrum Aymo,ſic Edoardus Cæſarem imitatur; qui acie ſuâ iam inclinatâ, nunc arrepto Scuto, nunc Vexillo, ſuorum animos redintegrauit. *Sueton. c.62.* Tantundem igitur de Edoardo ſcribit idem Botérus.

VIII.

MERVIT CONCOLOREM SIBI CIVICAM
VIRIDIS AMEDEVS:
QVI GRAECO CAESARI DETRACTA VINCVLA,
BVLGARIS IMPINGENS,
IMPERIO CIVEM, CIVIBVS IMPERIVM SERVAVIT.

Ex omnibus ab hoc Principe ſtrenuiſſimè geſtis,quid clarius buccinet inuenire non poteſt Fama. Sanè Pingonius ex omni Sabaudâ, & Græcâ Hiſtoriâ breue hoc expreſſit Elogium: *Ioannem Cæſarem Conſtantinopolitanum e vinculis Búlgari liberauit: eumque triumphali Pompâ Conſtantinopolim ingreſſum comitatus eſt.*

IX.

AT VICTRICES OLEAS
SVO AB ERIDANO EXIGENS LVDOVICVS,
VT SOCIIS ACCVRRAT, SFORTIAE OCCVRRIT,
VALENTIAE PRAEVALET.

Hic eſt Ludouicus Amedei Pacifici Filius, Sabaudiæ Dux, qui fœderatis Mediolanenſibus, vt accurreret;quos Franciſcus Sfortia Mediolanenſium Præfectus, ſubigere ſibi adnitebatur; arma in Franciſcum vertit. Nouariam, Ammelinam, & Valentiam ſupra Eridanum, fœderatis recuperauit.

X.

VALLAREM VERO SIBI VINDICAVIT IACOBVS,
QVI MAXIMILIANO CAESARI
MAOBONIOS SVBEGIT,
AVT PERIRE CERTOS, AVT PARERE.

Filius hic fuit Ludouici Ducis; & Maximiliani Cæſaris copijs in Bello Gandauenſi Præfectus.

XI.

AT PHILIPPO SECVNDO

ARAGONIOS EX AQVITANIA FVGANTE,

AQVILAE GALLIS REGNVM;

GALLI PHILIPPO PROREGNVM CEDVNT.

Hic eſt Philippus ille Sine Solo, de quo diximus; qui anteà quam Sabaudiæ Ducatum delibaret, Ludouico XI. autoratus, Ioannem, & Ferdinandum Aragonios qui Aquilas in vexillis ventilabant, Perpiniano, totâque dépulit Aquitaniâ, quam deinde prorex adminiſtrauit.

XII.

PHILIBERTI PVLCRI AVXILIIS

IN INSVBRICA VICTORIA,

QVANTVM DEBVIT LVDOVICVS XII.

PRAEMIVM DOCVIT.

Hic Philibertus II. Philippi Filius, Carolum VIII. in Neapolitanâ expeditione impúber adhuc, ſequutus: iam ephébus Ludouicum XII. auxiliaribus copijs, magniſque ſuppetijs, in Mediolanenſi Victoriâ maximè iuuit. Quod verò tanti meriti honorarium à Ludouico retulerit, Pingonius indicat hoc elogio. *Rex, Inſubrium prouentuum partem, viceſies in quam millia coronatorum aureorum annuatim, Sabaudo elargitus eſt; & ſanctè pollicetur, nullis vnquam temporibus, aut Poſteros Reges, ſiuè in Niciam, ſiuè in alias Sabaudas Regiones, aliquid moliturum, poſtulaturumue: idque Anno 1499. geminatis tabulis, obfirmatiſque ſexto, & viceſimo nono Iulij.*

Tabularum Superliminarium Emblemata.

In primâ, *Thelesilla Argiua*, Galeâ & haſtâ donatur, honoris æterni gratiâ; quòd Ciuibus in àcie ad vnum cæſis, Argos ipſa

pſa eum pueris, & mulierculis, à Spartanorum direptione defenderit.

In ſecundâ, ſuſpenſum *Antæum*, tenaci brachiorum circumplexu, *Alcides* colluctando ſuffocat.

Vltimâ, *Diágoras* Rhodius, dum trium Filiorum, vno tempore victrices coronas ſinu excipit; & Populus gratulabundus flores vndique in eum iacit; præ nimiâ lætitiâ animam efflat.

REGIVM CVBICVLVM
Ad Meridiem.

Victoriæ finis in optimo Principe Pax eſt. Poſt Victorias igitur, Sedem hanc PACI & Quieti dicauit Author. Præſertìm cùm in hoc penè aureo Cubiculo Regium Cubile ad pompam, atque ſplendorem ſit collocatum: indeque Concláue hoc, vulgari dictione, *Camera di parata*, vocitatur. Magnificentiſſimo igitur, prorſuſque ſplendido in lacunári, vnica & ingens Tabula candidæ *Pacis* Imaginem continet, oleâ redimítam, Oleæque ramum dexterâ protendentem; quaſi e Cælo dilabatur. Ad eius pedes *Bellicus furor*, rabido vultu, ſuper armorum aceruo catenatus ægrè ſeſſitat: qualis à Virgilio deſcribitur Orbe pacàto. Iuxtìmque *Alcides* floreo in gramine incubitum reclinis, ſuauiter ſomnum carpit: cuius Oleágina Claua terræ defixa, vt Poetæ fabulantur, viuacibus nodis arboreſcit. Cæterùm, cum Thalami figurâ, non angulari, ſed ouata ſpecie, vnico pariete ſcalpturis auro illitis circunquaque fulgentiſſimo, concludatur: ideò cæterus eius ornatus, non Muſarum, ſed materiariorum ingenio fuit lucubrandus.

In ſuperliminaribus tamen Tabulis, ad *pacatæ Quietis* ſignificationem, emblemata depicta ſunt tria.

I. *Mars feriatus*, poſitis armis indormit Clypeo: feſtiuique Cupidines, telis, galeâ, gladio, exuuijſque reliquis, ludicrè abutuntur.

II. Ad *Orphei* Lyram, concordiæ paciſque conciliatricem, Animantium Ferarumque varia ingenia commeant, inter ſeſe innoxia, & ſecura.

III. Hilaris *Paſtorum*, *Nympharumque* agreſtium cætus, ruſtico admodulante Choraulâ, choréas plaudunt.

INTIMVM CONCLAVE
Ad Meridiem.

Regium hoc Penetrale (vernaculo idiomate, *Gabinetto*) pompale Cubiculum ſubſequens, & intimius Cubiculum antecedens; cùm REGALIBVS NVPTIIS, quæ Pacis fructus extitére, ſplendidus velut Amphithalamus deſeruierit: cùmque materialium contignationum, ſcalpturarumque ornamenta, picturæ ſpatia contraxerint; nihil ſuperfuit, quod Muſarum figmentis ornaretur, præter ſuperliminares Tabulas, exiguumque limbum circa parietes. Hoc igitur in limbo anguſtâ in ſpatia diſpertito; arguta Symbola *Coniugalium Amorum*; & arguta Aenigmata Regiorum Nominum, Sabaudis Vinculis implicata, alternatìm exhibuit.

Inter Symbola viſuntur, *Gemini in Cælo Soles*, quam Parhéliam vocant Phyſiologi: cum dicto, ALTER ET IDEM *Geminæ Vnionum Conchæ* inter fluctus: NON DIRIMIT FORTVNA FIDEM: ſunt enim, vbique indiuiduę, quę Sociæ. *Geminæ Alcyones* tranquillo in litore nidulantes, MIRA QVIES PELAGI: ſumma enim eo tempore ventorum, mariſque tranquillitas eſt. *Geminæ Anchoræ*; NON RABIES MINAEQVE PONTI: adagio alludens; *Tutum eſt duabus Anchoris niti*. *Grus biceps*: additis Tibulli verbis, FELIX ET SACER ANNVS: aiunt enim Aegyptiorum experimento, felicem ſacrumque annum eſſe, quo biceps illa volucris appareat. Caſtoris, & *Pollúcis* gemina Flamma in Antemnâ, SOCIATA SALVTEM. *Heliotropium*, SOLI SOLI. Gordius Nodus Iugo implicitus, SOLA MORS SOLVERE POSSIT. *Geminæ Citharæ* ad ſe conuerſæ, CONCORDI CONCORS *Palmæ duæ ſympathicæ*, ARCANO FOEDERE. *Gemelli Turtures* ramum inſidentes, DE MILLIBVS VNAM. *Amphisbæna*, Serpens

pens duorum Capitum, DVO NON DVO. Reliqua, ne actum agamus, extenſiora leges ſuperiore Titulo *Publicarum Receptionum*; tertiâ Mole, quam *Iunonis Pronubæ Templum* vocauit Author: vbi in ijſdem Nuptijs, eadem Symbola, & Aenigmata, æterno hoc de autographo, temporarium in apographum exſcripſit. Quilibet enim, vt aiunt, ſuarum rerum eſt moderator, & arbiter.

In ſuperliminaribus verò Tabulis, Emblema vnum *Herculis & Hebes* Nuptias continet, authore Ioue.

Alterum, *Berenices* affectum erga Ptolemæum Euérgetem Sponſum ſuum, oſtendit; qui cum paucis à Nuptijs diebus expeditionem in Aſiam ſuſcepiſſet; ſollicita Berenice crinem ſe detonſuram vouit, ſi ille ſaluus reuerteretur: itaque voti compos, abſciſſam comam ad Aram Veneris conſecrat: quæ poſtmodum in cæleſte Sidus conuerſa fingitur.

INTIMIVS CVBICVLVM
Ad Meridiem.

Tanta huius etiam loci ſunt ornamenta, tot ſcalpturæ, tanta Regij Cubilis magnificentia; vt vni tantum Tabulæ ſuperiore in âbſide, duobuſque ſuperliminaribus Emblematis locus fuerit. Supernâ igitur in areâ, ne in Cubiculo quieti ſacro, ab Somno & quiete abluderet Pictura; *Annibalis Somnium* pinxit: quo illi apud Ibérum dormienti, ſuus *Genius* apparuit, ſeque vt ſequeretur, Annibalem monuit. Rem narrat Liuius *dec.3.lib.1. Ibi fama eſt in quiete viſum ab Annibale Iuuenem diuinâ ſpecie, qui ſe ab Ioue diceret Ducem in Italiam Annibali miſſum: proinde ſequeretur, neque vſquam à ſe deflecteret oculos, &c.* Picturæ igitur adagiale dictum adſcripſit, GENIVS QVO' DVCIT, EVNDVM. Cùm enim eo tempore, innubus adhuc Princeps, ſuoprè Genio ad Heroinæ cuiuſdam Nuptias animum addiceret: alij contrà, ad alios eum Thalamos diuertere ſtuderent; propoſuit hic Author eam Imaginem ſui Principis oculis, quam conſuleret: quod cogitatum cum Principi arriſiſſet, ibi depictum fuit.

In Tabulâ ſuperliminari, â Somni allegoriâ ne diſcederet; heroi-

heroicum *Themiſtoclis Somnium* expreſſit, cui dormienti ſuus Genius Miltíadis Trophæa, qui ſexcenta Perſarum millia in campis Marathônijs profligárat; oculis ingerebat. Dignum Principe Somnium. Huic appoſuit Themiſtoclis verba, TROPHAEA ME EXCITANT. Itaque ducente Genio, Miltiadis glóriam ad Marathôna, æquauit Themiſtocles ad Salamînem.

Altera Tabula ſuperliminaris, *Diui Cæſaris* ſiue Somnium, ſiue Inſomniam offert; cùm ad Rubicónem cunctanti affuit Genius eximiâ ſpecie; & ab vno æneatorum raptâ tubâ claſſicum inflans, vadum prætentauit. Picturam animat Dictum, IACTA EST ALEA: ex ipſiuſmet Cæſaris verbis apud Sueton. lib. I. *c. 32. Eatur, quò Deorum oſtenta, & inimicorum iniquitas vocat: Iacta alea eſt.*

Hactenus de Regij Palatij ad Meridianam plagam, ſtructurâ; memorabilibus Heroum Sabaudorum geſtis ornatâ: debuit igitur altera pars Heroinarum virtutes quæ maximæ fuerunt, ad poſterarum exemplum, propagare. præſertim cùm ſub iiſdem laribus, alter Conclauium tractus ad Principis domicilium, alter ad Auguſtæ gynæçéum pertineat.

ANTERIVS CONCLAVE
Ad Aquilonem.

Hocce in Conclaui, *Exterarum Mulierum*, quæ cum Sabaudis Principibus thalamo ſociatæ fuerunt, præcipuæ laudes continentur: omnibus enim non erat locus.

Aureâ igitur in contabulatione, *Reginæ Iunonis*, illuſtrium Nuptiarum Aúſpicis; triumphus cernitur aureo in Curru, quem ſiderei rapiunt Pauónes; ípſaque iugale vinculum Sabaudis nodis complicatum alterâ manu prætendit: alterâ clariſſimum fatale Aſtrum. Iunonem comitantur *Nobilitas*, & *Heróica Virtus* inuicem complexæ: illa ſplendidè paludata, Coronas atque Sceptra: hæc leonino præcincta exuuio, gladium tenet. *Hymenæus* & *Cupido* antéuolant: ille Flammeum No-

doſque geſtans; hic pharetratus, & iaculanti ſimilis. Circumuolitat *Amorum turba*, faces, corollas, cælibárem haſtam, cæterumque Nuptiale chorágium deferens. Adſcripta ſunt Claudiani verba de Serenæ Coniugio: TANTI CONCORDIA FATI:

Quatuor eiuſdem contabulationis rotunda ſpatia, Regiorum quatuor Fluuiorum Imagines oſtendunt, his Titulis inſignes: SE'QVANA LAETA. DIVES IBE'RVS. RHENVS FEROX. MAXIMVS ISTER: ad ſignificanda quatuor præcipua Regna; vnde illuſtres Heróinæ, Sabaudis Principibus innupſére: *Galliam, Hiſpaniam, Germaniam,* & *Eoum Imperium*. *Séquana* eleganti vultu, ornata lilijs, ſupinâ Capédine argenteas deuoluit vndas. *Ibérus*, diuite ornatu auro fluit. *Rhenus* galeatus, Martiali adſpectu, ferrugineos fundit latices. *Iſter*, Græco apice, cum Lymphis gemmas pródigit.

Circùm parietes, duodecim *Exterarum Heróidum* Virtutes ita ſubijciuntur oculis, non vt planè hiſtorica & aperta, ſed ſymbólica & figurata Perſonarum geſtorumque imitatio ſit; & poeticâ ex arte, aliter intelligatur quàm ſpectetur.

Prima Tabula.

Adeláida Italiæ Marchioniſſa, Humberti Primi Vxor, quæ ſe ADELAIDAM VINDICEM vocabat; vultu, galeâ, loricâ, Meduſæo clypeo, Palladi ſimilis, ferocem ſuprà Titánas impellit Equum; quos partim gladio conficit, partim Aegide in ſaxa vertit. Inſcriptionis vice rem indicat Diſtichon.

Hanc, quæ ſaxificis Hoſtem terroribus vrget,
Pállada ne credas: Adelis eſt Itala.

Hæc enim armipotens, efféra bella non tàm imperabat quàm gerebat, ductu & auſpicijs ſemper victrix.

II.

Guigóniæ, Albonenſis Comitis Filiæ; Amedeo II. nuptæ; feſtiuiſſimus Infantulus, qui iam in cunis expiraturus videbatur, reptans allúdit: cùm Sancto Sulpitio pia Genitrix vota nunçupaſſet.

Semianimem votis animat Guigonia Natum,
Ergo bis hic natus, bis fuit illa Parens.

Atque hæc celeberrimi Cœnobij origo fuit.

Con-

III.

Continet hæc Tabula inſignem *Beatricis* Gebennenſis in
re Conſtantiam erga Thomam Sabaudiæ Comitem : cui
illa ſe nupturam arcanâ fide ſpopondiſſet: eandemque poſt-
lum ad Philippum Auguſtum Françorum Regem inconſcius
er nuptum duceret : maluit Comiti nubere per fidem, quàm
i contra fidem.

Me Genitor Regi, ſed Amor me ſpondet Amanti .
Dùm trahor ad Regem, fortiùs hic retrahit .

ſt qui hanc a Hiſtoriam fabellæ proximam putet . Authori
ro viſum eſt ea b monumenta ſequi, vnde Sabaudæ Hiſtoriæ
na authoritas : preſertìm cum Beatricis Conſtantia, Regem
m habuerit comprobatorem; vt ij omnes affirmant .

IV.

Dea Concordiâ paciferam Mercurij virgam tenens, octoge-
i Gigantis dexteras cum Belligeri Viri dextrâ fœderat, ha-
que cogit abijcere . Hæc *Anna Delphinia* eſt, Amedei Ter-
xor, quæ cum octo Viri ſui Fratres domi reperiſſet, incredi-
prudentiâ effecit , vt léuiri omnes ſecum , & cum Viro , &
ſe vnanimes vixerint. Raro miraculo, cum gemini tantùm
ris rara Concordia ſit.

cto domi leuiros inueni Nupta ; ſed egi ,
Vt cor in tantis Fratribus eſſet idem .

V.

ic Druentius & Iſara, gemina flumina, humanâ ſpecie aſſi-
na dexteras iungunt; læuâq; facem ſuis in vndis extinguunt.
vtrumque Regia Matrona lilijs redimita, Metam figit .

er me pacatis Iſara, atque Druentius Vndis ,
Bellorum æternas enecuere faces .

æc *Bonna Borbonnia* eſt , cuius Coniugio inueterata odia
imultates Sabaudiam inter ac Delphinatum , tandem quie-
nt .

VI.

ram vides cęlitùs irradiatam atque flammantem . Ante
m hilari vultu Regina ſtat ; excellenti pulcritudine , mæſtas
Famulas ; quarum alia manem ex argento calathum porri-
alia in calatho Flammeum, atram Tunicam, lumbáre cilíci-
num ,

a *Boterus* b *Cronic. Sab. Paradin. Camper. Vanderburch.*

num, cæteramque Sacrarum Veſtalium pœnalem ſupellectilem tenet; quibus Regina vt ſe induat, coronam, & armillas, & reliqua Regalia decora alterum in Calathum deponit. Tertia verò Famula, forfices ad reſecandam Cæſariem parat, atque ſpineum ſertum. Non procul chlamydatus aſtat Heros, & Cœlum intuens lacrymatur.

Cara Viro, atque Deo: Riuali à Numine rapta;
Viuit, adhuc viuo Coniuge, cara Deo.

Hæc eſt illa *Ioanna* Flandriæ Comitiſſa; Balduini Græcorum Imperatoris Filia; Iunioris Thomæ Sabaudi Coniux; quæ trium Xenochiorum, totidemque Cœnobiorum Mater, & conditrix, aſſentiente ac dolente Conite, Deo ſe dicauit.

VII.

Duo cernis coronata Cunabula, duaſque Nutrices. Hæc Infantulum, illa Infantulam ſinu fouent; qui aureis faſciolis & coronâ inſignes, mutuo iucundoque complexu tenellas dexteras iungunt. Supernè Hymenæus Cœlo delapſus, infantiles palmas Sabaudo vinculo aſtringit: atque vtrumque transfigit Amor.

Infantes nos iungit Hymen: cùm Vincla reſoluet,
Ipſa fruar Cœlo; Vir Pater Orbis erit.

Hoc Symbolo *Maria Burgunda* Philippi Audacis Filia, & Amedeus Septimus Sabaudiæ Dux ſignificantur; qui vel inter increpundia, Patrum votis deſponſi antequàm ſuis, ſimulque educati; coniugialem cum lacte Amorem ſuxerunt.

VIII.

Hoc Naufragæ Cymbæ Symbolo *Yolandæ à Franciâ* incredibilis Prudentia ſignificatur: quæ Beati Amedei Sabaudiæ Ducis Vidua & Pupillorum Tutrix; inter Franci & Burgundi reciproca bella; additâ domeſticorum Principum diſcordiâ; cùm trigemino veluti ventorum reflatu, Reipublicæ, Pupillorum, Matriſque libertas fluctuaret; tanta dexteritate gubernaculum ad læuam dextramque flexit; vt Cymbam diu iactatam, ſine iacturâ tranquillum in Portum duxerit.

Turbine trigemino Regnum turbante, Yolanda;
Regnum, me, Pueros, naufragio eripui.

IX.

Aliâ in Cymbâ, alia ingentis animi Amazon, chlamydata, impexo

impexo ac defluente ſub galeam capillamento; tria ſceptra, totidemque Coronas in Chlamydis ſinum collectas, ſecum aſportat. Ad Cymbæ gubernaculum Virtus ſedet. Fortuna toruo auerſoque vultu per vndas fugit.

Si Patrium aduerſâ Regnum me Sorte reliquit;
Regnum extra Patriam fortiter ipſa fero.

Hæc eſt *Carlotta*, Cypri, Hieruſalem, & Armeniæ magnanima, ſed infelix Regina, Ludouici iunioris Vxor, de quâ diximus.

X.

Aureo in Solio Regina ſedens, læuâ bilancem librat, dextrâ gladium diſtringit: omnia Iuſtitiæ ſimilis, niſi quòd pulcherrimos oculos velamen nullum obnubit. Hæc infantem gremio regit paludamento conſpicuum, atque coronâ; cui pupillares manu'as proni Proceres oſculantur.

Deſine Iuſtitiam cæcò depingere vultu;
Iuſtius hac nihil eſt; pulcrius eſtque nihil.

Hæc eſt illa *Blanca* Monferratenſis, Caroli Primi Sabaudiæ Ducis Vidua, Pupilli Tutrix.

XI.

Procul, euerſa vel fumantia ſpectantur oppida. Propiùs, Regia Virago Fortunam ſceptro diuerberat, calce proculcat: quæ abiecto velo, vtrâque ſibi palmâ faciem obducit.

Cur Fortuna manu prætendis perfida vultum?
Heu quòd me Mulier vicerit iſta pudet.

Hæc eſt *Beatrix*, Emmanuelis Luſitani Filia, Caroli Boni Coniux, cuius tanta æquanimitas fuiſſe dicitur; vt amiſſâ Regiâ, totoque ferè Principatu, non modò mæſtitiæ leue indicium nullum ediderit; ſed Viro author fuerit ne Pacis conditiones audiret.

XII.

Supra trophæorum faſces Iouem quieſcentem vides, triſulco fulgere manu conſtricto: è capite Minerua naſcitur libros complexa.

Ab Ioue fulmineo natam mihi pinge Mineruam;
Sic Docta à Forti, Margaris exoritur.

Hæc eſt *Margarita* Emmanuelis Philiberti Vxor; quæ de Franciſco Primo, Regum fortiſſimo ſata, omnia æui ſui ſuperauit ingenia: omnibuſque imbuta ipſa Doctrinis, Doctiſſimos vnde-

cunque Viros, vt almæ Academiæ Muſas omnes educarent, ingentibus honorarijs comparauit. Nunquam igitur clarioribus legum Oraculis Senatorum éxedrę perſonuerunt.

Superliminarium Tabularum emblemata.

Quatuor hiſce Tabulis præcipua connubialis amoris ac fidei exempla continentur.

I. *Hypſicratéa* Ponti Regina, vt Mithrîdatem Maritum à Pompeio victum, per ſyluoſa loca feraſque gentes fugientem, ſequatur; virili habitu vt animo, equum inſeſſura, crinem ſibi ab Armigerâ tonderi iubet.

II. *Semíramis* Aſſiriorum Regina, Nino viduata Coniuge, quòd intelligeret Aſſyrios pupillare fœmineumue Imperium minimè paſſuros; Mariti obitu diſſimulato, perſonam eius, veſtes, atque nomen ementita, imperauit, donec Pupillus adoleſceret. Hìc igitur, Filium iam Regno idoneum attonitis Proceribus reſignat: ſeque Semirámidem præmortuo Nino fideliſſimam, regnaſſe docet.

III. *Laodamía* Acaſti Regis Filia, Proteſilàum Virum ſuum tantopere dilexit, vt eo defunċto, in ſolatium mœroris optarit eius Vmbram videre. Hìc igitur, in Vmbræ complexu expirat.

IV. *Eurydice* ab Orpheo adamari adeo meruit; vt illi etiam à Dijs Manibus reſtitui meruerit; hac tamen lege, nec illam Orphæus prius quàm ad ſuperos rediſſet, intueretur. At ille impatienti affectu, Vxorem intueri dùm próperat, rurſus amittit.

INTERIVS CONCLAVE
Ad Aquilonem.

Hactenùs exterarum Viraginum, quæ Sabaudis nupſére; nunc Sabaudarum quæ nupſerunt exteris, inſigniores memorat laudes. Supremæ igitur Tabulæ Symbolum eſt *Céleus Eleuſinæ Rex*; qui quòd errabundam Cererem hoſpitio recepiſſet; ſationis & inſitionis opificium ab ea fuit eruditus. Hunc igitur fingit Author, triumphali ex Arbore Oliuâ, quæ Sabaudæ Domus heroicum

Sym-

ymbolú eſt,feliciſſimos ſurculos,Amoris mānu deciſos,Arbori-
s diuerſis inſerere.In InſulâTitulus eſt,RAMIS FELICIBVS.
: Virgiliano carmine de Arborum inſitione.

Exijt ad Cœlum RAMIS FELICIBVS Arbos:
Miraturque nouas fondes,& non ſua Poma.

Quatuor breuioribus ſpatijs in eâdem aureâ contignatione,
egiarum Coniugum *Virtutes* quatuor, ſymbolicè figurantur:
*ntemerata Fides, Vera Pietas, Mutua Concordia, Felix Fœ-
nditas*: quarum iconologicæ Imagines ſuum quæque Symbo-
m tenent. *Fidei* Symbolum eſt Sceptrum, cuius in ſummita-
, Dextra Dextram complectitur. *Pietatis*, Inextincta Veſta-
um flamma ſuper Aram. *Concordiæ*, Anulus Anulo cohærens
ympâtico Magnétis attactu. *Fœcunditatis*,Vitis Oleæ iugata:
Jam *truncis Oleæ melius propagine Vites Reſpondent. Virg.2.
eorg.*

Duodecim Tabulis circa Parietes totidem Heroinæ Sabaudæ
d viuum expictæ ſunt,quarum laudes ex Elogiolo ac depictâ Hi-
oriâ noſcuntur.

I.

Adelaida, Humberti Secundi Filia, Ludouici VI. Francorum
Regis Vidua.

IN MONTE MARTYRVM
VT DEO SE CONDAT, COENOBIVM CONDIT.

Pupillum Regem manu ducit, Fabriſq; inſtat.

II.

Beatrix, Amedei Tertij Filia, Mamfredi Tertij Salutiorum
Marchionis Vxor.

SALVTIANVM IMPERIVM VT REPARET,
SABAVDAE FOEMINAE VIR COMMITTIT.

Ipſe nimirum impar oneri, Dominatu ſeſe ábdicans, inſtau-
rándæ Ditionis ſolicitudinem poſt aſperrima bella, Vxori ſtre-
nuiſſimæ demandat.

III.

Margarita, Amedei Tertij Filia, Bonifacij Monſerratenſis
Vxor.

PATRIS VIRIQVE CONCORDIAM
PARIT DVM NVBIT.

Hoc nempè Coniugio ſtipulantur, vt alter alteri ſuccedat,

 ſi ſine

ſi ſine liberis decedat: iſque bellorum extitit finis.

IV.

Beatrix, Thomæ Primi Filia; Berengarij Prouinciæ Comitis Vxor.

BEATRIX SEPTEM REGINARVM MATER.
TOTIDEM REGNORVM VERE BEATRIX.

Nam quatuor peperit ipſa Filias; Margaritam, Francorum; Leonóram Anglorum; Beatricem Siciliarum, Reginas; Sanciam Imperatricem. Margarita verò Filia Iſabellam peperit Reginam Nauariæ: Leonóra, Margaritam Scotorum Reginam: Beatrix, Beatricem Græcorum Imperatricem. Quinque verò Reginarum conſpectu, vno tempore ac loco gauiſam, narrant Hiſtoriographi, Tabula oſtendit.

V.

Beatrix, Petri Filia, Guidi Delphinéi Vidua.

GENERI ARMA AMEDEI MAGNI ARMIS INFRINGENS,
HOSTEM VINDICAT, VINDICEM REDHOSTIT.

Oppida, quibus à Genero ſpoliata fuerat, Amedei Quarti Petruelis ſui armis vindicauit; iiſdemque Amedeum remunerauit.

VI.

Margarita, Ludouici Achaici filia, Theodóri Paleólogi Vidua.

VIVA MORTVAE, MORTVA VIVAE SIMILIS;
SEXVM VIRTVTE, VOTIS CAELVM VICIT.

Hæc eſt, cuius adhuc Corpus in Albæ Pompeiæ Cœnobio integrum, venerationi eſt: cuiuſque votiua prece horribilem tempeſtatem difflatam ſcribunt.

VII.

Anna, Amedei Viridis Filia; Andronici Græcorum Imperatoris Vxor.

RVDEM GRECORVM BARBARIEM,
PATERNAE AVLAE ARTIBVS CICVRAVIT

Equeſtribus nimirum exercitamentis, & popularium ludorum apparatu; de Patrio exemplo; quæ ab ingenuis ruſticitatem depellunt.

VIII.

Maria, Amedei Pacifici Filia, Philippi Mariæ Vicecomitis, Inſúbrum Ducis Vxor.

IN

IN CONIVGIO VIRGO;
POST CONIVGIVM, VIRGINVM MATER.

Nam Cœnobium Veſtalium Sanctæ Claræ Auguſtæ Taurinorum fundauit, vbi ſibi atque Deo vixit.

IX.

Bonna Ludouici Sab. Ducis Filia, Ioannis Galeatij Sfortiæ Mediolanenſium Ducis Mater, ac Tutrix.

GENVENSI *a* PRINCIPATV FILIVM AVGET;
TVTRICE FELICIOREM QVA'M TVTORE.

Nam poſtmodum Ludouicus Patruus, Tutrici Regimen, Pupillo vitam adémit.

X.

Ludouica Primi Caroli Filia, Philiberti Secundi Vxor.

SEDANDIS COGNATORVM DISSIDIIS
AGNATO IVNGITVR.

Fuit nimirum Viro ſuo ex Patruele Neptis.

XI.

Ludouica Beati Amedei Filia, Vgonis Aureliarum Principis Vidua

SPRETIS PROCERVM LACRYMIS,
ET PROCORVM VOTIS, DEO SE VOVET.

Hæc dicere ſolebat, Choréas, Ludos, Spectacula, Boletorum eſſe ſimilia, quorum optimus peſſimus eſt.

XII.

Ludouica Philippi Secundi Filia, Franciſci Primi Francorum Regis Mater.

GALLICI REGNI REGIMEN,
TVRBATVM ACCEPIT, PACATVM RESTITVIT.

Huic enim Franciſcus Filius Italicæ in procinctu expeditionis, regendum commiſit Regnum: quo deinde ad Ticinum capto, Populiſque conſternatis, incredibili prudentiâ Regno Filium, Filio Regnum florentiſſimum, pacatumque reſtituit.

Tabularum ſuperliminarium Emblemata,

Ad Fœminarum affectum erga Maritos exprimendum.

L 3 Pe-

a Vide Spond. Annal. ſub An. 1479. nu. 2.

I. *Penelope*, telam noctu retexens, quam interdiu texuerat; Procorum ſpem moratur, vt ſe Coniugi ſeruet.

II. *Creuſa*, profugum Aeneam ſequitur; Sacra, Puerumque Aſcanium ſecum ferens.

III. *Hippolyte*, Amazonum Regina prælio victa, Victori Theſeo nubit; etiam infido fida.

REGIVM CVBICVLVM
Ad Aquilonem.

Hæ Internæ Virtutes ſunt Sabaudarum Viraginum: iam ſuæ quoq; Externis Dotibus debentur laudes, quæ omnes vno GRATIAE nomine continentur. Antiqua & innata Gentis gloria: nam Saxonicæ Stirpis gentile Numen fuiſſe Gratias teſtatur Krantzius *lib.2.c.12.* Quæ quoniam Cęleſtis Veneris caſtiſſimæ dicuntur Filiæ: non immeritò Author, Regium hunc Thalamum GRATIIS nuncupauit.

Summo igitur Cubiculi omnium abſolutè ſplendidiſſimi Cœlo, ampliſſimâ, & ouatâ in Tabulâ, *Gratiarum Triumphum* depictum vides. Aureo in Curru, quem penniger Amores trahunt, ſedet *Cæleſtis Venus*, ſiue Eunomia Gratiarum Mater; ſtantque *tres* ipſæ *Charites*; quas mutuo complexu, ſtatuque, ad antiquam & Myſterio plenam Charitum Imaginem, conformari voluit Author; niſi aliqua in re, Pictoris ingenium ab Authoris inſtructione deſciuiſſet. Author enim ridente atque hilari vultu, tenuique Carbaſo velatas Charites pingendas edixerat: ſic enim pictas fuiſſe aſſerebat à Bupalo, Apelle, Pythagorâ Pario: ſic à Socrate in Athenienſis Arcis veſtibulo collocatas: ſic denique à Seneca *de Benef.l.1.c.3* deſcriptas, his verbis: *Quare tres Gratiæ, & quare ridentes, & quare Virgines, ſolutâ & pellucidâ veſte.* Contra verò in hac Tabulâ Nudas exhibuit Pictor, atque triſtes: niſi fortè ipſæ triſtentur, quod ſe à Pictore nudatas doleant. Circa Currum Nympharum atque Amorum Chori feſtiuè ludunt, florumque nimbos e calathis effundunt.

Quatuor Parietum latera, quattuor Gratiarum Dotes continent, in quibus Muliebris Gratia omnis ſita eſt: *Formoſitatem*, *Mode-*

Modeſtiam, *Hilaritatem*, *Suauiloquentiam*: quibus Gratiarum, earumque Matris conſonant Nomina. Nam ex *a* Alciato, *Agláia* pulchrum nitorem; *Euphróſyne*, letitiam, Thalia, ſiue Pitho, fandi leporem ſignificat. *b* Eunomía vero earum Mater, Rectam legi conformationem, ſiue Modeſtiam. Atque hæ Dotes, quatuor hemiſtichijs antiqui Poetæ collectæ ſunt; quæ ſingulis Tabulis Titulum atque Symbolum præbent.

Pulcerrima Forma;
Caſtus honos; *Riſuſque hilares*; *& Gratia fandi*.

I. *Pulcritudo*, ſiue Formoſitas, eſt corporis totius ſingularumque partium perfecta proportio atque harmonía: cuius ſymbolum primâ in Tabulâ *Helena* repræſentat Fœminarum formoſiſſimâ, quam Venus parato iam curru, Paridi rapiendam prebet. Huic igitur inſcriptus eſt primus Titulus, PVLCHERRIMA FORMA.

II. CASTVS HONOS, honeſtus nempè *Pudor*, & *Modeſtia*, Gratię muliebris condimentum; in *Claudiâ* Veſtali ſignificatum; cuius vnius manu, ob eam laudem, Nauis in quâ Magnæ Deæ ſimulacrum hęrebat inter fluctus, moueri potuit.

III. RISVSQVE HILARES. *Hilaritatis* Symbolum in *Iſidis* Pompâ exprimitur, quam vultu, geſtuque hilaro, feſtiuæ celebrant Matronę: vnde ipſa feſta, *Hilária* dicebantur.

IV. ET GRATIA FANDI. Huius Symbolum poſtremâ in Tabulâ exhibet *Pitho*, ſiue *Suada*, Sirenis ſpecie; cuius ex ore aureę catellę, adſtantium auribus alligatæ, vel inuitos rapiunt. Atque hæ Dotes quatuor ita ſe complectuntur, vt ſi vna deſit, muliebris Gratia euaneſcat.

Superliminarium Tabularum Emblemata.

I. *Iupiter & Eunomía*, ſiue Eurynome Nympha, pomiferâ ſub Arbore ſedens; treſque Gratiæ infantes, pomis donatæ, circa Parentes luſitant: cum Senecę dicto; EX IOVE ET EVRYNOME. Quo Emblamate innuitur, Gratias Cæleſte quoddam eſſe atque Diuinum, fœmineis corporibus inditum.

II. *Tres Gratiæ* in Acidalio fonte apud Orchómenum lauant: gemmatis monilibus, atque ſpeculis, pigmentorumq; pyxidibus contemptim effractis, cum Ouidiano dicto 2. *faſt.* NVL-

a Embl. 153. *b Eunomíam Gratiarum Matrem vocat Orpheus: Eurynomem Heſiodus.*

LA FACTVS AB ARTE DECOR. Siquidem vera Gratia, fuco non eget.

III. *Mercurio* fidibus ludenti aſſident *Gratiæ*, cum adagiali dicto, NON SINE MERCVRIO. Mercurium enim Gratiarum Coryphęum atque Ducem vocat *a* Seneca: nam Gratia ſine acumine ingenij fatua eſt.

IV. *Gratiæ tres*, humi proſtratum *Tempus* ludibrijs afficiunt; alia illum tomicibus illigat, alia deplúmat, alia Clepſydram lugenti frangit, & falcem. Verba Ouidij ſunt: NEC EDAX ABOLERE VETVSTAS: nam veram Gratiam ſenecta non minuit; quin matronalem auget decorem.

INTERIVS CVBICVLVM: Ad Aquilonem.

Quoniam in altero interiore Cubiculo ſequendum eſſe in Coniugio Genium, pictura docuit: quorſum tandem Principem noſtrum duxerit Genius, hîc demonſtratur. Omnis igitur Cubiculi ornatus ad Regiam Sponſam alludit *Franciſcam à Franciâ*, quam de multis vnam, vt de Floribus *Lilium* elégit; in quam Gratiæ omnes gratiam omnem contulere. Itaque Regalibus hîc omnia Lilijs florent: omnia ad *Liliatum Franciæ Stemma*, nouæ Nuptę Symbolum, referuntur.

Maior igitur Tabula ſupremo in cardine, *Numæ Romanorum Regis* prębet Hiſtoriam, à Plutarcho in Numæ vita, & Ouidio *lib.3. Faſtorum* probè depictam: cùm laborante Româ, *Scutum Ancile* pio Principi Bonus Genius detuliſſe dicitur e Cœlo: quo in Scuto inſculpti erant *b* Liliorum flores; ſimulque audita vox, Feliciſſimam futuram Romam, quandiu Cęleſte illud Inſigne perduraret; Ancile proinde dictum ab *Acos*, quod eſt *Malorum Remedium*. Quid autem ſimilius ad ſignificandum Gallorum Clypeum, Lilijs decoratum, quem Clodouéo Regi Cęleſtis detulit Genius, longè veriorem felicitatis Fideiuſſorem? Quid expreſſius, ad augurandam Patriæ noſtræ, fatalibus ah nimium calamitatibus ſemper obnoxiæ, felicitatem, ex Regali Gallicæ Heroinę Coniugio, ſacriſque Liliorum Inſignibus. Aptauit igitur

a *Eod cap.3. lib.1. de Benef.* *b* *Apud Pierium lib.42.*

tur florentiſſimo huic Clypeo Horatiana Verba PRAESIDIVM ET DECVS.

Minoribus octo ſpatiis circa principem Tabulam, varias *Liliorum* laudes Regiæ Sponſæ laudibus accommodauit.

I. *Alatus Genius*, varijs floribus affluentem calathiſcum alterâ manu geſtat; alterâ oſtentat Lilium: adſcriptis Plinij de Lilio verbis, NVLLI FLORVM EXCELSITAS MAIOR.

II. *Duo Genij*; quorum alter Roſeam Corollam tenet; alter Lilia Roſis interpolat. Nam Lilia Francorum, Roſa Sabaudorum Principum Torques ornat. Verba eiuſdem ſunt Plinij de Lilio. MAXIME ROSAS DECET.

III. Genius, alterâ manu Gallicùm Sceptrum Liliato faſtigio ſtringit, alterâ Lilium illud nobiliſſimum, quod ex colore *Auream Plantam* hortenſis cultura vocat: hoc Titulo inſcriptam, FLORVM REX, REGVM FLOS.

IV. *Genius vnus* Speculum tenet; alter aureum Lilij Florem obijcit; Floris imaginem reddente Speculo. Horatiana ſunt verba, INTAMINATIS FVLGET HONORIBVS.

V. Nubilo in æthere Iridis Arcus émicat. *Genius* Lilij genus illud comparat, quod colorum varietate Cæleſtem Arcum imitante, Iridem vocant. Verba ſunt Silij, FACIES APERITVR OLYMPI.

VI. *Genius* candido in Lilio crócea carpit filamenta. EX NIVE FLAMMAM.

VII. *Genius* florentia oſtendit Lilia. SPES PROXIMA FRVGVM; ſiquidem ex Plinio, vltimo Vere flos ille appáret, inſtante frugum maturitate. Atqui eâdem tempeſtate Regia nobis apparuit Sponſa.

VIII. *Genius* vnus, dena cómplectitur Liliorum Germina: totidem Sabaudorum Principum Vxores ex Regio illo Sanguine, referentia. SEMPER LILIA FLORENT: contra Ouidianam paroémiam: *Non ſemper Violæ, non ſemper Lilia Florent.*

Tabulæ duodecim circum Parietes.

Variæ in ijs ad Liliorum continuandam allegoríam Hiſtoriolæ continentur.

I. Quieſcentis Iunonis vberibus infantulus *Alcides* à Pallade furtìm admouetur: eiuſque Deæ lacte in terram depluente, na-

naſcuntur *a* Lilia: cum hac Inſcriptione, COELESTI AB ORIGINE.

II. *Heſperides* Nymphæ ſuis in Hortis aurea Poma, aurea item cuſtodiunt Lilia: *b* AVREA IN HESPERIIS RADIARVNT LILIA CAMPIS.

III. *Aſtræa Virgo*, Iuſtitiæ Dea, Bilancem librat; cuius momentum Aureum eſt Lilium. AVREA SECLA.

IV. Excelſa *Lilij Planta*; cuius odora vi Vultures eneċti iacent, virulenti Angues effugiunt: hæc Floris proprietas. Verba Virgilij: NON IMPVNE.

V. *Aurora* Tithonum complexa puro in Aethere Lilia ſpargit. SERENAE SEMINA LVCIS.

VI. *Proſerpinæ c* Fabella: cùm Venus illam, comiteſque Nymphas Aetnæâ in Conualle delicijs flueute, flores legere pro cuiuſq; voluptate iuſſiſſet; cumque alios aliæ carpere gauderent: Proſérpina omnium pulcherrima, flammantem Crocum candido iungit Lilio, ex Ouidio, *Ipſa Crocos tenues, Liliaque alba legit*. Additur *d* Claudiani hemiſtichium in eandem fabulam: AVGVRIVM FATALE TORI.

VII. *Ver* Veneri áſſidens, Roſam & Lilium Diuæ porrigit: Amor Veneri blandiens, flores ambit. VERIS VTRVNQVE DECVS. *Claudianus*. Illud Francum, hoc Sabaudum inſigne.

VIII *Flora* cum Zephyro, niuibus canum toruumque Boream, ne liliéto noceat, abigunt. TIMENT HVNC LAEDERE NYMBI. Ex Claudiani Carmine: *Hunc Venti pulſare timent; hunc lædere Nymbi.*

IX. *Muſæ*, lymphâ ex Heliconio Fonte capedinibus hauſtâ, florentem aureorum Liliorum areolam rigant. PERMESSIVS EDVCAT VNDA: ex Claudiano. *Fons Aganippeâ Perméſſius educat vndâ.*

X. *Ara* ereċta amœno in cliuo, hoc inſcripta Titulo, NYMPHIS SACRA. Super aram aligeri Amores candida Lilia certatìm congerunt. Nymphis enim Lilia pro Viċtimis adolebantur. Hinc Propertius: *Sæpe tulit blandis argentea Lilia Nymphis.*

XI. Apiarium in areâ Lilijs conſitâ, frequenteſque Apiculæ circa Flores. Claudiani adiunċto hemiſtichio, SECLIS HELICONIA MELLA FVTVRIS.

XII. Quie-

a Natal. Com. l. 2. c. 5. b ex Bapt. Egnatio ſuperius citato. c Ouid. l. 4. Faſt. d lib. 2. de Rapt. Proſerp.

XII. Quieſcente Matre Genij aligeri, galeam atque arma feſtiuè Lilijs exornant: ALTERNA' REQVIE. Ex Ouidiano verſu; *Quod caret alternâ requie durabile non eſt.*

Superliminarium Tabularum Emblemata.

I. Prima in Tabulâ placuit Authori *Numæ Hiſtoriam* continuare; qui, ne liliatum *Ancile* quo Romana ſecuritas portendebatur, agnitum pateret rapinæ, vndéna cæleſti conſimilia cudi iuſſit. Hanc igitur operam exhibet Tabula: cum Titulo. CAELI MVNVS AETERNAT NVMA.

II. *Regi Clodouéo*, ſimile Ancili Scutum, cælitus demittitur Liliatum, aſtanſque ſanctimoniâ venerandus Vates, Regni felicitatem vaticinatur: CAELESTIS ARRHA.

III. *Ludouicus* Dux Borbonius, Gallici Regni decus, atque hoſtium terror, diuini huius muneris auſpicia ſequutus, Equeſtrem Ordinem, liliato inſtituit Torqui, cum hoc Titulo *a* ESPERANCE.

INTIMVM CONCLAVE.

Ad exortum.

Vernaculè Gabinetto.

Egregium inuentum Appij Claudij mirè commendat *b* Plinius, Strenuorum Virorum Scuta, inſculpto eorum Stemmate, atque honorum Titulo, priuatis in laribus, aut publicè ſuſpendere, ad exterorum admirationem, proliſque documentum. Huiuſmodi conſilium ſequutus Author, in hoc nobiliſſimo Aedium Regiarum penetrali exornando, Sabaudorum Heróum, Heroinarumque Symbola atque Titulos, quibus illi in Clypeis vtebantur, ſummo ſtudio vndique collegit, palàmque propoſuit.

I. Prima, & præcipua dignatio debetur *Amedei Quarti* Clypeo, omnium antiquiſſimo; in quo *Armorum Trophæum* Leonino ſpolio velatum pro heroico Symbolo ſibi aſciuit, cum hac

a Spes. b Lib 35.c.3. Decóra res vtique ſi liberorum Turba, paruulis imaginibus, ceu Nidum aliquem Sobolis pariter oſtendat. Quales Clypeos nemo non gaudens, fauenſque aſpicit.

hac Inſcriptione, pro ſeculi ruditate argutiſſima; PARTVM, VIRTVTE TVEMVR, ex Virgilio: cum Falciniacum, aliaque vicinis inuiſa loca, acquiſiuiſſet.

II. *Edoardus* eius Filius, *Simiolum* aſſumpſit, qui echinatam Caſtaneam tenens, ne nucleum deguſtet ſpinoſi corticis aſperitate deterretur. PRO MVNERE VVLNVS: quod vnde præmium ſperabat, noxam accepiſſet: amatorium an politicum, ambigitur.

III. *Aymonis* eius Fratris Inſigne fuit, *Ceruus* Ceruum ſaltu præuertens, de ferarum illarum more, quarum alia ſuper aliam in curſu ſaltum explicat: FIRMAT VICTORIA PACEM. Pacem innuens cum Delphino poſt Victoriam.

IV. *Amedei Viridis*; *Exiguus Amnis* riuulorum confluuio augeſcens. VIRES ACQVIRIT EVNDO. Ex Virgil. Sic enim Ciſalpinæ maximam partem acquiſiuit.

V. *Amedei Rubri* eius Filij. *Gruum agmen* quieſcentium: quarum Dux inſomnis vno ſtans pede, altero complexa lapidem, excubias ducit. VIGILANTIA' ET CONSILIO. His enim artibus vſus eſt, in Anglos, & Sedunenſes aciem ducens.

VI. *Amedei Pacifici*; *Peregrinorum Baculus* ſolo depactus, cuius ex vnco Triregnum pendet, DVCTORE DEO. Nam etiam Pontificatu depoſito, *a* Triregno, alijſque Inſignibus quibuſdam vti permiſſus, notam ad Eremum remeauit.

VII. *Ludouici Ducis* eius Filij, Franciſco Sfortiæ minitantis: *Mons arduus*, vnde innumera erumpunt iacula. INNATA' VIRTVTE.

VIII. *Bonnæ* Ludouici Filiæ, Ioannis Galeatij Sfortiæ Matris, atque Tutricis; *Phœnix Auis*: SOLA FACTA SOLVM DEVM SEQVOR. Magnorum enim Principum nuptias, ne Pupillum deſereret, conſtantiſſime refutauit. Spondan. *Sub ann.* 1479. 2. Heróica, ſed infelix conſtantia!

IX. *Ludouici Cypri Regis*, poſt acceptam cladem, adhuc minantis: *Inuerſa Pharetra*, cuius decidua tela ſolo infracta reſiliunt: FRACTA MAGIS FERIVNT. Sed minas eluſit preprpera Mors.

X. *Caroli Primi*: Nebulis infuſcatus Sol. NON TAMEN INDE MINVS. Nam aduerſariorum diſcuſsâ tandem caligine, clarior erúpit.

XI. *Caroli Ioannis Amedei*, ſeptennis; iam tamen in calci-

a Ex Martini Bullâ. & Lauſanenſi Synodo.

citrantem Salutianum aliquid molientis; *Bombarda* ſolo ſemiſepulta, & exploſurę ſimilis: HAERENT SVB CORDE SAGITTAE. Hoc Pupilli Symbolum Tipotius, Ferrus, aliique memorant: ſed Guicenonus, cui cum Saggittis Bombarda conuenire non videbatur; pro Bombardâ Pharetram finxit: minime gnarus, Sagittas ad acceptas offenſiones; Bombardam ad vindicis arma ingenioſè referri. Quaſi dicat: *Tu me telis infantem pupugiſti*: ego tuas Arces *Bombardis funditus euertam*. Nec animus defuerat, ni vita defuiſſet.

XII. *Philippi Ducis*: Serpens depoſito exuuio: PARATIOR. Hoc enim Argumento vſum *a* autumant, cùm modò vnius, mox alterius Principis fortunam ſequeretur.

XIII. *Philiberti* eius Filij, cum Carolum VII. Gallorum Regem ad Neapolitanam expeditionem primæuus ſequeretur: *Aquilinus Pullus*: in Solem intentus: PRAESTANTIOR ANIMVS.

XIV. *Margaritæ Auſtriæ*, Coniugis: *Excelſa Rupes* Ventorum ſcena: PERFLANT ALTISSIMA VENTI: ex Ouidio.

XV. *Ludouicæ* Philiberti Sororis, Franciſci Regis Matris; cùm abſente Filio Regnum regeret: *Salamandra* inter flammas, NVTRIO, ET EXTINGVO. Nimirum, *Bonos fouebo, malos opprimam*; vt quidam explicant; niſi verior ſonaret Inſcriptio Italica, MI NVTRISCO ET ESTINGVO. *Nutrior, & extinguo*: quam Franciſcus etiam Filius in Clypeo *b* geſtauit.

XVI. *Caroli Boni*, tota fermè ditione nudati: *Gladius armatâ dexterâ diſtrictus*; SPOLIATIS ARMA SVPERSVNT.

XVII. *Beatricis Luſitanæ* eius Coniugis, non infirmioris animi Fœminæ: *Leo* triplicem vnguibus prenſans *Facem*, Hiſpano dicto, *c* CON ESTAS.

XVIII. *Emmanuelis Philiberti* ad Sanquintinum: *Elephas*: INFESTVS INFESTIS.

XIX. *Magni Caroli Emmanuelis*: Natale Sagittarij Sidus, iaculanti ſimile: OPPORTVNE. Nihil enim accidit Patriæ opportunius eius natali.

XX. *Catharinæ Auſtriæ* eius Coniugis. *Speculum Speculo e regione obiectum*, Soliſque fulgorem augens repercuſſu; FERTQVE, REFERTQVE: reciproci amoris Symbolum.

XXI. *Vi-*

a Guicenon. in eius vita. b Pichinelli Mondo Simbolico. c Cum his.

XXI. *Victoris Amedei*: *Manucodiáta*; CAELESTIS AEMVLA MOTVS. Bello nimirum, aut Pace infatigabilis.

XXII. *Chriſtinæ à Francia* Vxoris: *Adamas* gallicè inſcriptus: *a* PLVS DE FERMETE' QVE D'ESCLAT, Fusè de hoc Symbolo diſſeruit Author in Panegyrico.

Laquearium Pictura.

Tot heroica Sabaudorum Principum Symbola, adoleſcentis etiam *Caroli* qui ſceptra gerit, Symbolum aliquod depoſcebant, quod Author ipſe pro tempore confixit, donec ingenioſius atque opportunius aliud reponatur: naſcuntur enim Heroica Argumenta ex ipsâ gerendarum rerum occaſione. *Machinam* igitur pinxit *Horariam*, ex earum genere, quæ auro gemmiſque nobiles; non tàm rotarum, quàm figurarum motu animatæ, ſupra Regiorum conclauium ſcrínia menſaſque collocantur. Summo igitur in Machinæ faſtigio *Herculem* ſtantem vides, Leonino exuuio præcinctum, totoque niſu elatâ Clauâ imminentem, intentumque; vt cùm deſtinatum venerit momentum, feriat; cum Italico Inſcripto *b* A SVO TEMPO. Ad fatale vaticinium alludens, quo Saloninum Parcæ animarunt apud Virgil. *Ecl.* 4.

Aggredere o magnos, ADERIT IAM TEMPVS, *honores*,
Chara Deum Soboles, magnum Iouis incrementum.

Conſonat enim celeberrimæ Sapientiſſimi Græcorum Teſſeræ, NOSCE TEMPVS; quod eſt prudentiæ ſummum.

Circa maiorem hanc Tabulam, minores quatuor ad noſcendam Temporis opportunitatem referuntur. Prima Symbolicam *Aeternitatis* Imaginem continet: ſecunda *Anni*: tertia *Diei*, quarta *Noctis*: *Horam* enim Horarium ipſum deſignat.

Superliminarium Tabularum Emblemata.

I. *Dea Occaſio*, quam Phidias ſcalpello, Alciatus carmine *c* expreſſit; pennigero pede, gladiolo diſtricto. Aſſidet lugens *Metanæa*, Pœnitentiæ Dea: cum Auſonij dicto, PAVCIS OCCASIO NOTA.

II. *Alexander Mácedo*, paratâ iam naui, Aſtrólogum in litore conſulit, philoſophali amictum pallio: non enim nauigabat,

a Plus ſoliditatis quàm fulgoris. b Suo in tempore. c Emblem. 121.

gabat, pugnabatue illo *a* inconſulto, vt agendi opportunitatem ediſceret: Inſcriptio, DVM FAVET ASTRVM.

PRETIOSORVM CELLA.

Cum *Gemmarum* ſcriniolis cuſtodiendis præcipuè deſtinatum fuerit penitiſſimum hoc Gynæcéi penetrále: cumque omnes eius partes diligenti penicillo exornatæ collucérent, præter inania quædam Scuta; placuit argutis ea Symbolis implere, quibus diuerſæ Gemmarum qualitates, diuerſis Nympharum Curialium qualitatibus feſtiuè accommodantur; & ſingula Symbola non latinè, ſed Itálicè, Gállicè, Hiſpánicè, ad eorum genium inſcribuntur, quibus cum latio non cónuenit.

I. Summâ in ábſide, Gemmarum Princeps pictus eſt *Adamas acuminatus*;cum gallicâ Inſcriptione: IE BLESSE TOVS, ET NVL ME BLESSE: *Gemmas omnes ferio, nulla me ferit.* Puellæ Symbolum, quam omnes amant; ipſa neminem.

II. *Pyrópus*, ſiuè *Carbúnculus*, vulgò *Robino*; cuius dos in arcanę quodam fámmulę fulgóre poſita eſt; vnde Ouidius, *Flammaſque imitante Pyrópo*:cum Italico dicto, SEMBRA DI GHIACCIO, E IL FVOCO IN SENO ASCONDE. *Glacies videtur,& flammas in ſinu fouet.* Atqui Pyrópus nihil eſt,niſi in glaciem concretus humor rútilus. Puellæ Symbolum,quę aduerſus amantes apathíam ac toruitatem quandam affectat,arcanis tamen igniculis vritur.

III. *Smaragdus*:quâ(vt Plinius ait) nihil viridius eſt. Cum Hiſpanicâ epígraphe, LA EDAD NO MENGVA EL VERDE. *Aetas viriditatem non minuit*: quo enim vetuſtior, viridor eſt hic Lapíllus,eoque pretioſior. Puellæ Symbolum, cui maturior ætátula vigorem,pulcritudinemque non carpit.

IV. *Electrum*,ſiue Súccinum,vulgò *Ambra*. Pallens Gemma nec admodum conſpicua, quæ feſtucas rapit, vt Magnes ferrum. Italicè, NON HA' MOLTA BELLEZZA,E PVRE ATTRAHE. *Formoſa non eſt,attrahit tamen.* Puellæ Symbolum, quæ gratiâ potius, quam formoſitáte ad ſui amorem conciliat.

V. *Vnio*, ſiue Margarita, vulgò *La Perla*; cum Hiſpano dicto,

a Plutar. in eius vita.

dicto; SIN ARTIFICIO HERMOSA. *Sine artificio pulcra*: Vnica enim gemmarum, liquorem nitoremque artis miniſterio non acquirit. Puellæ Symbolum, quæ ſtybio, fucoue non indiget: prǫſertim ſi nomine quoque ſit *Margarita*.

VI. *Sapphirus*; nobiliſſima gemma, blandam ſereni Celi ſpeciem præſeferens: Gallicano Titulo: TOVSIOVRS SERAIN. *Semper ſerenum*. Puellǫ Symbolum hilari, placidoque ſemper vultu.

VII. *Turcois*, vulgò *Turcheſa*: pulcherrima Gēma, *& virtutis eximiæ*: ignota priſcis; ab Maris Caſpij, Caucaſique Montis accolis, quos Turcos vocabant, inuenta primùm, & inuecta: cum Italico Inſcripto: NON HA' DI FIERO ALTRO CHE IL NOME. *Ferum nil habet, præter nomen*. Puellæ Symbolum, cui ſumma pulcritudo & affabilitas, Nomen abſurdum; cuiuſmodi multa ſunt cognomenta ferum aliquid ſonantia; vt Turcorum, Vrſiorum, Syluestrium: qualem Romanæ Muſǫ celebrarunt Bárbaram Turcam, Nobilium Piorum Matrem.

VIRIDIS PROPVGNACVLI AEDICVLA.

In ipſis Regij huius Palatij Hortis, exigua pendet ſed concinna hec Moles: in apice Propugnaculi, columellatâ Porticu, ac Podio argutiſque Cellulis, eleganter extructa, & mœnibus affixa; velut in Vrbe Suburbium Amœniſſimum quondam Catharinǫ Auſtriæ Magni Caroli Vxoris, Curifugium. Nam ante ſe hortenſem planiciem, myrtheis mǫandris, pellucidiſque fontibus lǫtam, videt infra ſe, labentem placidè Dóridem Amnem deſpicit, quam Latinum vulgus Dúriani appellauit: tranſque Amnem, denſiſſimam Syluam iuxtà proſpicit, Ferarum Viuarium, procéris roboribus, perpetuiſque ambulationibus, ad Domini, Populique delicias, conſitum. Itaque & à conterminis tot amœnitatibus; & à Viridi parietum colore, qui color Catharinǫ maximè arridebat; Aedicula ipſa VIRIDE NOMEN accepit; totiq; Propugnáculo communicauit.

Acceſſit autem recentior nobiliorque, ſed funeſtior Nominis occaſio. Nam quoniam eodem *Viridi colore* Franciſca à Franciâ, prima-

prima Nupta, præcipuè delectabatur: eâdem præproperè ad Superos reuocatâ, viduus Princeps, vt inſolábilem dolorem ſolitudine conſolaretur, Aedículam hanc mirificè ſibi coluit, & exornauit; ſed ornamenta omnia, picturas, ſupellectilem omnem, virére voluit; vt dilectus ille color, amiſſæ recordatione oculos paſceret, doloremque augendo recrearet. Hinc noſter Author, Principis Génio vt obſequeretur, depictaSymbola, & Epicherémata, ab eodē Viridi Colore, ad Principis affectū erga extinctam, deriuauit.

Summâ igitur in teſtudine, quâ patula Porticus Dóridem fluuium proſpectat, *Doris* Nympha Oceani Filia, viridi amictu, comiſq; viridi algâ muſcoq; fluctibus, & viridi vndâ (qualis marina cernitur) ſcatentem Vrnam premens; *Filiarum Neréidum*, eodem colore inſignium, agmen ducit, virides ramuſculos ſerentium: comitante Amorum choro, viridi velo, arcui, pháretrâ, & ſagittis; quorum vnus viridi in infulâ Titulum véntilat; DORIS VIRIDIVM MATER NYMPHARVM. Neréides enim, Dóridis & Nérei Filiæ, *Virides Nymphæ* vocabantur: vnde Statius: *Iſſæ Puníceis Virides Neréides antris.*

Proxima Cella, fléxili frútice, vitibuſque perreptantibus, opaco *Topiario* ſimillima, viridi amœnitate oculos implet: at ſupernè aperta, alto in æthere *Chloridis Florum Deæ* Imaginem oſtendit; quæ à viriditate nomen traxit. Hæc concolori præcincta velo, non Florum, ſed Spinoſæ Myrti corollam capite, ramuſculum manu, geſtat: eamque comitantur penniger Amores, conſimili Myrthearum frondium geſtamine; quo nullum expreſſius Symbolum, ad ſignificandam doloris ex amatæ Cóniugis amiſſione perennitatem. Hæc enim Arbúſcula, quam *a Pungentem Amorem* vocant Itali; folio in cúſpidis ſpeciem mucronato, omnium viridiſſima & pungentiſſima, Veneri ſacra eſt, ſed breuis æui: at quanquam mortua, viriditatem atque ſpinas acutiſſimas perpetuùm ſeruat.

Circa Topiarium Spiracula conficta ſunt, vbi *alites Amores*, arguta Symbola ſedentes tenent, ad amatum colorem illū alludentia; non latinè, ſed vario idiomate vernaculo Itálico, Gállico, Hiſpano, ad popularem captum, vt prædiximus, inſcripta.

I. *Amor* vnus, depoſitâ Face atque Arcu. *Florem illum* *viri-*

M

a Ruſcum Latini; Sentoſam Myrthum Græci; Cato Syluestrem Myrthum.

viridanti fronde conſpicuum tenet, quem *Primulam Veris* Latini vocant; Itali *Primauera*; Galli (quod idem eſt) *Printemps*, Primum tempus: illumque Florem lugens contemplatur. Quo Flore (quæ Veris primitiæ ſunt) nullus fugacior. Huic ergo Gallicum appoſuit dictum: PRINTEMPS, PEV DE TEMPS. *Primum tempus, paruum Tempus*: hoc eſt Ver parum durat: expreſſum florentiſſimæ, ſed cito amiſſæ Nuptæ, ſimulacrum.

II. *Amor* vnus, *Vitrea ſpecilla* viridi colore imbuta, ſuis ſibi oculis manu admouet: cum Gallico etiam dicto; TOVT M' EST VERD. *Omnia mihi Viridia ſunt*. Quaſi afflictæ menti; quicquid videt, Amiſſæ Colorem ingerat, atque dolorem.

III. *Amor* vnus, Herbam perpetuo virore nobilem oſtentat, quam Græci *Erithalem*, ideſt, Amorem ſemper florentem; *Semperuiuum* Latini, *Sempreuiua* Itali vocant: præſentiſſimum ad refrigerandas aduſtiones remedium. Italica eſt Inſcriptio: NON MITIGA IL MIO ARDOR LA SEMPRE-VIVA. *Ardorem meum illa non minuit, quæ mihi ſemper eſt Viua.*

IV. *Amor* vnus *Coralium* tenet: fruticem marinum, in aquâ tantum viuentem, ac virentem; cum Italicâ inſcriptione: NEL PIANTO SOL SON VIVO. *In lachrymis tantum viuo.*

V. Amor vnus *candidum Cereum* tenet; iam ferè ad calcem, qui viridi colore tingi ſolet, ſerpente flammâ. Italicis quoque verbis: GIVGNE AL VERDE ALLA FINE OGNI BEL LVME. *Præclara quæque Fax, ad viride tandem deuenit.* Nobis enim adagialiter idem ſonat, *Giugnere al Verde*, ac *Nullam ſpem eſſe reliquam.*

VI. *Amor* vnus inſignem *Smaragdum* miratur, Hiſpanicè inſcriptam: EN LO INVIERNO, EL VERANO. *Ver in Hyeme.* Quid enim eſt aliud hic Lapillus quàm glaciali in algóre herbácea & verna Viríditas?

VII. Amor vnus, vimineâ caueâ incluſam nutrit *Acrédulam*, ſiue *Acánthidem*; vulgò *Rauarínum*; canoram lętamque Auiculam, cuius pennis nihil viridius. Supra caueam, *Alſínen* viridiſſimam herbulam Amor congerit, quâ Auis illa nutriri ſolet. Gallicum eſt inſcriptum: CONTRAINT, ET CONTENT. *Captiuus, at contentus*. Sic animus amore

captus, gratiſſimo colore illo recreatur, & dolet.

VIII. *Amor contento arcu* viridem ad Scopum collíneat: Hiſpanis verbis; MI BLANCO ES VERDE. *Meum Album eſt Viride*. Nam Hiſpanis, atque Italis *Album* ſignificat Scopum: quaſi dicat, Omnes cogitatus meos Viridis hic color ad ſe trahit.

IX. *Amor Chloriſauram* blanda tractat manu: Viridem, nempè Lacertum, quem vnum latinè voluit inſcribere: VIROR SINE VIRV. *Viriditas ſine veneno*. Serpens enim hic eſt, qui non modò veneno caret, ſed venenoſos ſerpentes arcet. Ita, Viridis ille color, non ſolum moleſtus non eſt, ſed moleſtias depellit.

REGIARVM VENATIONVM CAMPESTRES ÆDES,

EARVMQVE ORNAMENTA.

DIANAE REGIA.

REGIA Palatij huius magnificentia, ſyluoſa loci amœnitas, atque omnimoda venaturæ opportunitas, haud alium honoris Titulum promerebatur. Hæc enim totius Regiæ venatus ſedes eſt, atque caput. Hìc ampla Venaticorum Canum; & celerípedum Equorum; veredorumque, patent Præſépia. Hoc venabulorum, plagarum, cæteriſque venatorij apparatus armamentarium. Hìc, indictâ venatione, dum ſagax Ferarum cubilia explorat Canis, à Venatoribus habentur Comitia. Hìc Regias inter epulas, Indagatorum delationes audiuntur. Hûc demum, captâ prædâ, clamoſus iucundúſque veluti ad Capitolium triumphus agitur; atque horrenda hoſtium ſpolia poſtibus aut parietibus affiguntur, ſuis etiam Titulis inſignita. Adde Ceruorum in iiſdem ſeptis pabulantium greges. Cuniculorum atque Léporum latibula: auiumque peregrinarum viuaria: quæ quaſi ſupremum Dianæ Imperium agnoſcant, liberâ in captiuitate feritatem dediſcunt. Ergo eam quoque ſuburbanam Spartam exornare iuſſus noſter Author, Syluestrem DIANAE REGIAM ſuo ita ingenio illuſtrauit, vt ſingula Parietum, Tabularumque parerga, Italicis explicata Inſcriptionibus; ſub venatricis huius Diuæ Allegoriâ, fabuloſa eius geſta, ad humanę ciuiliſque vitę documenta emblematicè referant.

AVLAE REGIAE ORNATVS.

Summo in Fornice ingens Tabula, *a* nobile Callimachi figmentum, nobili pictura repræſentat; cùm DIANA, nouennis adhuc Infantula, iam Amoris odio, armorumque amore capta, ſuauibus blanditijs ab Ioue Genitore *Venationum omnium Præfecturam* impetrauit, quam non in ſyluarum Pelagique, Feras tantùm, ſed in Aerias Alites, atque Tartarea Monſtra exerceret. Vnde à Virgilio *Tergemina Diana*: ab Ouidio *Triplex Hécate* appellatur: *Aethéria* videlicet, *Terrena*, & *Inferna*. Videas igitur ſupremo in Solio Iouem, pharetratæ Puellæ dulci alloquio geſtientem: & in Aſtitibus Superis miſtam admirationi voluptatem. Inferiùs, Sodales Nymphas, *b* nudas humeros, ſuccinctas amiculum, varijſque inſtructas venábulis. Quarum aliæ Ceruos aureum trahentes Currum frenant: aliæ Moloſſos, Vértagos, Odoratoreſque Canes loris cohibent: aliæ argenteos ámites, & aurea deferunt retia. Dubites elegantiùſne Callimachus ſtylo, an Pictor penicillo ſit vſus. Inſcriptio Italo carmine, Verba ipſa Iouis annuentis, continet; DELLE CACCIE TI DONO IL SOMMO IMPERO. Quod exterorum gratiâ itâ vertimus. *Venationum maximum Imperium cape.*

Quatuor minoribus ſpatijs circa principem Tabulam, quatuor indicantur Venationum differentiæ, ſuo ſingulæ Emblemate.

I. Pro *Aucupio*. Dianæ Nympha *Accipitrem* pugno ſuſtinet cucullatum: qui, circumuolante licet Auicularum agmine, quandiu hærente oculis operimento calígat, ad prædam non inuolat: CIO CHE L'OCCHIO NON VEDE, IL COR NON BRAMA. *Quod Oculus haud obſeruat, haud Cor appetit.*

II. Pro *Piſcatu*. Dianæ Nympha vna, in ſcopulo ſedens, *arundinem* dextrâ ſuſpendit: & hamátili ſetâ in aquam demiſsâ, digiti ad os appoſiti nutu, Sociam ſilere iubet. Laconica Inſcriptio Italis idem & Latinis ſonat. SPERARE ET TACERE: conſilio, non tàm Piſciculis, quàm fauoribus expiſcandis, opportuno.

M 3 Pro

a *Græci Poetæ, Elegiacorum Principis, in Hymno Dianæ.*
b *Ex Claud. 2. de Stilic.*

III. Pro *Ferarum Maiorum* venatu. Fugax *Ceruus* à Dianæ Nymphis indágine impeditus, omni ſpe fugæ præcluſâ, ad Canum exitium cornibus ferócit. DISPERATO TIMOR, DIVIEN FVRORE. Formido deſperata fit tandem Furor.

IV. Pro *Minoribus Feris*. *Vulpécula* ſuum ad ſçrobem perfugiens, Muſtélæ oppoſitu perterrita, in laqueum ſeſe induit. Nympha vna Muſté'am funiculo diſtinet; altera ad laqueum ſedet; útraque vmbráculis abdita. Inſcriptio: DI MALE IN PEGGIO. *Minora vitans, maxima incurrit mala*. Ex Luciani adagio, *Fumum fugiens, in ignem incidit*. Quod improuidis plerumque accidit.

Tabulæ Decem in laquearibus.

Hiſce Tabulis, decem præcipua Dianæ geſta ad çonſuetudinem aulicam accommodantur.

I. *Caliſto*, quæ Cælibi ſe Dianæ dedicarat, dum vnà lauatur inceſtum prodente vteri tumore in Vrſam verſa, Virgineo e cętu in Syluas abígitur. O NON PROMETTI, O NON MANCAR DI FEDE. *Spondére noli, fallere aut noli fidem*.

II. Dianam in fonte nudam contuens *Actæon*; eiuſdem fontis aſpergine in Ceruum mutatus, ſuorum fit Canum præda. CHI VVOL TROPPO VEDER, VEDE IL SVO MALE. *Aliena ſpectans, proprium ſpectat malum*.

III. *Oriónis* Venatoris inanem iactantiam plectit Diana; puſillo in illius calcaneum immiſſo Scorpio, cuius caudæ aculéolo miſerè necatur, & animi tumorem arrogantem, virulento corporis tumore compenſat. BASTA VN PICCOL NEMICO A GRAN VENDETTA. *Vindictæ ingenti minimus quoque ſufficit Hoſtis*.

IV. *Britomartis* fidiſſima Dianæ Comes, venatorijs Caſſibus fortè irretíta, iamiamq; futura ieiuni Leonis præda, Deam inuocat; quæ Feram iaculo exanimat, & laqueis Nympham éxpedit. A' CHI AL NVME E' FEDEL, FEDELE E' IL NVME. *Fidum reperiet, qui Deo eſt fidus, Deum*.

V. Aureâs Dianæ Templo Pateras ſuffurata *Phœniſſa*, vindicibus Diuæ confoſſa iaculis in mare proijcitur. FOLLE, RVBA LE TAZZE, E BEVE IL MARE. *Inſana, Pateras rapuit, vt Pelagum bibat*.

Diana

VI. *Diana* pro Troiâ, *Iuno* contra Troiam, ſingulari inter ſe conflictu, ſpectante Ioue, digladiantur CHI VVOLE, CHI NON VVOL; CHI STA' A VEDERE. *Hic vult*, *hic neuult*, *alius diſcrimina ſpectat*. Aulico de more.

VII. *Cenchrin* Pyrenes Nymphæ Infantulum, pro Ferâ transfodit Diana; quam Dea, Nymphæque omnes deflent: ac miſera illacrymans Genitrix in Fontem ſoluitur: E PVR ERRA TALOR, CHI ERRAR NON VVOLE. *Errare nolens*, *errat aliquando tamen*.

VIII. *Ampelus* conuicijs Dianam inſectatus inſtratum auro, gemmiſque phaleratum, vanâ dexteritatis oſtentatione, conſcendit Taurum: qui ab Diuâ inſurias actus, per ſentoſa & prærupta præcipitem agit. CIO' CHE MI FA' SVPERBO E' IL MIO CASTIGO. *Quod me ſuperbum fecit*, *hoc mulcta eſt mihi*.

IX. Pampineâ ſub vmbrâ dormientem *Bacchum* laniaturus inuadit Leo; quem Diana, tametſi Baccho inimica, venabulo exanimat SOCCORRE ANCO AL NEMICO VN COR GENTILE. *Ingenua mens*, *vel hoſtem in aduerſis iuuat*.

X. Armenio in ſaltu Diana, comeſque Opis, ſubdolo in reti rapidam inuoluunt *Tigrim*. PIV' CHE LA FORZA VN BELL'INGANNO E' IN PREGIO. *Quam vis aperta*, *melior eſt pulcher dolus*.

Reliquus Aulæ ornatus.

Infrà Corónidem, aulæorum & periſtrómatum vice ingentes pendent Tabulæ; in quibus *Fœminæ Principes*, *aut Primates*, noſtri æui pulcerrimæ, ad viuum pictæ phaleratis in equis, venatorio habitu & inſtructu, venantem Dianam, eiuſq; Nymphas imitantur.

Inferiora parietum, atque oculo propiora ſpatia, ſingulos *Venationis actus* & miniſteria, minutiore picturâ exhibent; Figuris iisdem ad viuorum exemplar curioſiſſimè expreſſis.

Inter Tabulas *Trophæa* pendent ex venatorijs armamentis atque animantibus, proplaſticè gypſato opere ad miraculum fictis.

PRIMVM CONCLAVE.
In dexterâ Aedium parte ad Aquilonem.

Quatuor parietum latera, quadruplicem Fabulam ad Dianæ geſta pertinentem emblemáticè complectuntur; *Níobes*, *Lyciorum*, *Apri Calydonij*, & *Endymiónis*: ſingulisque lateribus ternæ reſpondent Tabulæ.

Níobes Fabula.

I. Thebanis Dianam ſolemni religione percolentibus indignata Regina *Níobe*; Diuæ ſimulacrum ſolo illídit, Aram euertit, Myſtas expulſat VIL' E' OGNI NVME A' CHI SE STESSO ADORA. *Qui ſeſe ádorat, omne Numen deſpicit.*

II. Septem *Níobes Filios*, dum equeſtria Feſta ad Populi ſpectàculum, plaudente Marte, peragunt; iaculatrix Diana in Genitricis conſpectu, fruſtrà fugitantes è Cœlo icit. CHE VAL FVGGIR, SE VIEN DI CIELO IL COLPO? *Quò tela fugient, tela ſi Cælum iacit?*

III. Eodem Arcu totidem *Puellæ* in complexu Matris mactantur: Materque lapideſcens, lacrymis perpetuò manat. MVORO A ME STESSA, E SOPRAVIVO AL PIANTO. *Miſerum eſt, mihi perire, lacrymis viuere.*

Liciorum Fabula.

I. Zelótypa Iuno, *Latonam* cum infantibus Apolline ac Dianâ, totâ Inſulâ Delo arcet. CEDE OGNI FORZA A CHI DI FORZA ECCEDE. *Excedit vbi Vis; omne Ius cedit locum.*

II. *Latónam* cum *Dianâ* peregrè ſiti enectas, agreſtes Lycij ſudibus armati, à paluſtris aquæ refrigerio depellunt. ESSER NON PVO' CORTESE VN CVOR VILLANO. *Humanus animus eſſe in Agreſti nequit.*

III. Rogante Iouem Dianâ, ne ab limoſâ illa palude *Ru-*

ſtica gens abire poſſit, coaxantes in Ranas repentè transformantur. CHI POC' ACQVA NEGO', NELL' ACQVA ANNEGHI. *Pereat in vndis, quiſquis vndas denegat.*

Apri Calydonij Fabula.

I. Quod Diuos omnes, præter Dianam, muneribus Calydonij decoraſſent, indignata Dea; portentoſum illis *Aprum*, & incantamentis inuulnerabilem immittit, qui ſata omnia, & vineta populatur. VINDICE MAI NON MANCA A VN NVME IRATO. Deeſſe Vindex Numini irato nequit.

II. Fatalem contra *Feram*, Heroes totius Græciæ, deplorabili multorum ſtrage, conſpirant. Sed *Atalanta* viribus & formâ præſtantiſſima Venatrix, ferino haſtam iugulo validiſſimè intorquens, haſtam non iugulum frangit. CONTRO ALL' IRA DEL CIEL, VALOR NON VALE. *Vis nulla contra Numen iratum valet.*

III. *Meleager*, Atalantæ amore incenſus, immortalem belluam interficit: eiuſque rictibus horrendis haſtæ ſuffixis, triumphi gloriam Atalantæ decedit. ALL' INCANTO D'AMOR CEDE OGNI INCANTO. *Faſcinus Amoris omne vincit faſcinum.*

Endymionis Fabula.

I. *Endymion* Aſtrologus, mathematicâ Dioptrâ nocturnum obſeruans Cælum: Lunæ præſertim (quæ Diana ipſa eſt) admiratione primùm, deinde amore captus, ab illius contemplatione dimoueri non poteſt. DOVE L'OCCHIO SI VOLGE IL CVOR LO SEGVE. *Quò tendit oculus, cor ſtatim tendit ſequax.*

II. Diana, licet Amoris inimica, *Endimionis* amore viciſſim capta, argénteo illum curru Larmium in Montem ſecum auehit: FORZA E' ALFIN, CHE SIA AMATO VN VERO AMANTE. Ametur eſt neceſſe, qui verè eſt Amans.

III. Depoſito arcu & pháretrâ, caſta Dea, dormientem *Endymionem* oſculatur. CHE SARA' VN VANO AMOR, SE IL VERO E' VN SOGNO? *Si verus Amor eſt ſomnium, vanus quid eſt?*

REGIVM CVBICVLVM.
Vulgo, Camera di parata.

Hoc in Cubiculo, vbi Regius ſplendeſcit Torus, *Dianæ Natalium*, & *Puerilitatis* Fabula, diſcretis circa murum tabulis ſeriatim & hiſtoricè, ex hymno Callymachi præmemorato, continuatur.

I. Primâ in Tabulâ, *Latóna* gemello graueſcens fœtu, totâ Græciâ, per contumeliam à Græcis deturbatur. DALLA GRECIA CRVDEL FVGGE LATONA. *Latóna iniquum Græciæ vertit ſolum.*

II. Delum peregrè appellente *Latóna*, aureo imbri tota Inſula cōpluitur: auro frondeſcunt Syluæ. DELO L'ACCOGLIE, ET ORO PIOVE IN DELO. *Delus receptat, Delijs auro pluit.*

III. *Latonæ* Dianam ſub Palmâ parturienti, malefica Iuno vterum alligat: Cælo demiſſa Iris feliciter ſoluit. OSTÀ GIVNO AL SVO PARTO, IRI L'ACCOGLIE. *Infeſta Iuno partui eſt; Iris fauet.*

IV. *Dianæ* natalitia, geniali tripudio, Nympharumque cantu, & choréis celebrantur. NASCE DIANA, ET OGNI NINFA APPLAVDE. *Oritur Diana; gaudia oriuntur ſimul.*

V. Ex Apollinis puerpério laboranti *Latonæ*, prænata *Diana* Obſtetricis miniſterium præbet: atque indè parturientibus inuocanda Lucina. NATA A PENA, E' OSTETRICE AL SVO FRATELLO. *Vix orta, Fratri accurrit orienti Soror.*

VI. Perpetuæ Virginitatis prærogatiuam ab Ioue Genitore *Infantula* deprecatur. CONSENTE IL PADRE AL VIRGINAL SVO VOTO. *Cælibe Puellæ comprobat Votum Pater.*

VII. *Virginum* Sociarum vndecumque pulcherrimarum, ſtrenuarumque delectum habet, ſibique omnes Sacramento adſtringit. DI CACCIATRICI VN CASTO CORO ADVNA. *Socium laboris agmen, & Voti legit.*

VIII. Ab Syluanorum Principe atque Protopaſtore *Pane* egregios venaticorum *Canum* Greges impetrat. DAL FIERO

PAN

PAN I FIERI CANI OTTIENE. *Ferus feros Pan tradit Infanti Canes.*

IX. Infantula *Diana* lemniam ingreſſa officinam vt *Arma* poſcat, *Brontem Cyclópem*, qui audacter blandus, in ſinu ſublatam oſculari auebat, fuliginoſam cæſariem barbamque vellens, deturpat. SCHIFA DI BRONTE IL TEMERARIO BACIO. *Dum tela poſcit, oſculum Bronti negat.*

X. *Venabula, ſagittas, gladios* Puellæ allaborant Cyclópes, vrgente Vulcano. SVDA INTORNO A' SVOI DARDI OGNI CICLOPE. *Sæua arma teneræ Lemnij ſudant Fabri.*

XI. Aureum gemmatumque *Currum* Vulcanus Puellæ affabrè concinnat. L'AVREO CARRO LE APPRESTA IL FABRO ETNEO: *Auro nitentem Múlciber Currum ſtruit.*

XII. Sublimem curru *Dianam*, ſubacti iugo Cerui, ad ſyluoſam Cynthi Regiam, Nymphis comitantibus, euehunt. CON LE SVE NINFE AL REGNO SVO S'INVIA. *Nemoróſa Cynthi Regna cum Nymphis petit.*

PRIMVM CONCLAVE.

In ſiniſtrâ Aedium parte ad Meridiem.

Hic, toto parietum ambitu, totam *Iphigeniæ* Fabulam conſequenter, & emblematicè deſcriptam vides.

I. Primâ in Tabulâ, Dianæ Ceruam Sacro in ſaltu pabulantem, *Agamemnon* Græcæ Claſſis Imperator, Religionis ignarus, venando transfigit. ALTO ESORDIO DI AFFANNI E' VN PICCIOL FALLO. *Grauium malorum exordium eſt error leuis.*

II. Ab vltrice Dianâ rogatus *Ventorum Arbiter*, ne Græcorum Claſſis ex Aúlidis Portu Troianam ad expeditionem ſoluat, immiſsâ pertinaci tempeſtate omninò prohibet. IL DELITTO DI VN SOLO A' TVTTI NVOCE. *Plerumque cunctis error vnius nocet.*

III. Conſulenti Agaménmoni, *Délphici Apollinis* (nempè Dianæ Fratris) Oráculum reſpondet, niſi Agamemnonio ſanguine ſedari Ventos non poſſe. CHI GLI ORACOLI CER-

CA,

CA, IL SVO MAL TROVA. *Oracula ſcrutans, inuènit quod non placet.*

IV. Oraculi Interpres Calchas denunciat, ſacrificandam eſſe Dianæ *Agamemnonis Filiam Iphigeniam*: quam verſutus Vlyſſes, Achilléi connubij ſimulatione, à Matre abdúcit. PRONVBO DELLA MORTE E' L'HIMENEO. *Mortis cruentæ Prónubus ſæpè eſt Hymen.*

V. Ante flammantem Dianæ Aram mactanda ſiſtitur *Puella* Patris dolor: iàmque Calchas nudato gladio, ſolénnia cóncipit verba. DEL SOL FVOCO D'AMOR VITTIMA DEGNA. *Heu ſolo Amoris igne digna Victima!*

VI. Dum virgineo iugulo cultrum immergit Calchas, pro Virgine (quam Diana mirè ſummouerat) Ceruam mactat: vnde adagium, *Pro Virgine Cerua*. ESSER CRVDA NON PVO' DIVA CH' E' BELLA. *Crudelis eſſe pulchra non poteſt Dea.* Pulcra facies, pulcri index animi.

VII. Seruatā *Puellam* Diana, in Boſphori Thracij Penínſulam Tauridem transfert, vbi Græci omnes áduenæ à Thoante Rege Ferinæ Dianæ ſacrificantur. CANGIA SVOLO, E NON SORTE VN' INFELICE. *Sedem Miſer mutare, non ſortem poteſt.*

VIII. *Iphigeníam*, Græcorum aduenarum ſacrificijs Antíſtitam præficit Thoas. DA' PROPRI CASI AD ESSER FIER S'IMPARA. *Quæ quiſq; patitur dira, feritatem docent.*

IX. *Oreſtes* Iphigeniæ Frater, in Táuridem vento pulſus, Ceruam Dianæ Sacram (quod Patri acciderat) inſcius Venator ſauciat. PASSA IL FATO DE' PADRI ANCO ALLA PROLE. *Etiam in Nepotes Fata Maiorum migrant.*

X. Dum mactandi *Oreſtis* humerum nudat Soror, noto è veſtigio ignotum Fratrem agnoſcit, & abiecto cultro, ſtupore, gaudio, dolore confuſím percuſſa, in illius complexum ruit. CONTRA L'AGNATO SANGVE IL FERRO E' IMBELLE. *Imbellis eſt in ſanguinem agnatum manus.*

XI. *Iphigenía* & *Oreſtes*, impium Thoantem interficiunt, legem ábolent, theſauros dirripiunt. NELL' AVTOR SI RITORCE VN' EMPIA LEGGE. *Iniuſta récidunt Iura in authoris caput.*

XII. *Iphigenía* cum *Fratre* in Italiam prófuga, humanioris Celi ſuauitate, ad mitiorem Dianæ cultum curas omnes intendit. INFLVISCE PIETADE VN DOLCE CLIMA. *Pios ſuauis Regio mores influit.*

R E-

REGIVM CVBICVLVM.
Ad Meridiem.

Continet hoc Cubiculm celebriora Dianæ *Templa*, moratis ſententiolis emblematicè inſcripta.

I. Prima Tabula, *Ephéſiæ Dianæ Templum* omnium celeberrimum, quale habuerit exordium decet. Cùm nimirùm Amázonum *Regina Sármona* Dianæ Sacerdos, lunæ inſigne in Peltâ geſtans, Scythico è Cęlo in Aſiam minorem cum peltato Viraginum Exercitu velificata; Ióniæ Regem propè Epheſum aperto Marte próuocat, & proſternit. Inſcriptio, DONNA DI CVOR VIRILE, L' VN NOBIL MOSTRO. *Fœmina virili corde, Monſtrum eſt nobile*.

II. Eadem *Regina* in ipſo Victoriæ loco aúſpicis Dianæ ſimulacrum ſuper Aram, monumentum æternum, collocat. ANCO IN SCITTICO PETTO ENTRA PIETADE. *Pietas cor etiã barbari ingreditur Scythæ* Magna enim Religiônis eſt vis.

III. Aſiæ totius Reges atque Populi, circa illam Dianæ Aram *Templum Ephesinum* Orbis miraculum, ducennali opere, collatis opibus moliuntur. SEGVE A' PICCIOLI ESORDI VN FINE AVGVSTO. *Sequitur initium, finis auguſtus, leue*.

IV. *Lygdamus* Thracum Tyrannus, Epheſinum Dianæ Templum igni ac ferro demoliri aggreditur: omneſque Barbari arma, & faſces deproperant. NON PVRE I DII SON DALL' INVIDIA IMMVNI. *Nedùm ſupremós excipit liuor Deos*. Eximiæ virtutis viros ſubaudi.

V. *Diana vindex*, Virgineo allaborante Choro, gladijs teliſque horribilem Thracum ſtragem edens, ſuas Aedes ſeruat. NVLLA E' PIV' FIER, CHE L'INNOCENZA OFFESA. *Nil prouocatâ peius innocentiâ*.

VI. *Heróſtratus Ephéſius* immortale idem Templum, vt obſcuritati ſui nominis lucem aliquam venetur, inflammat. NELLE INFAMIE IL FELLON CERCA LA FAMA. *Infamis, etiam e turpibus, famam petit*. Et ſanè maius miraculum ſuit Templum illud vna manu deſtrui, quàm tantis conſtrui.

Ephe-

VII. Epheſiorum, Aſiæque totius donis, *Templum*, à ſe *a* nunimè dégener, reuiuiſcit. Quodque admirabilius, *Matronæ* omnes ac nobiles Puellæ, ſexui fauentiores; armillas, inaures, atque ſpecula, Dianæ contribuunt. VN GRAN DONO E' DONAR CIO' CHE SI ADORA. *Quod quis colit donare, donum eſt maximum*. Nam Gemmæ, Fœminarum Idóla ſunt.

VIII. *Agamemnon Rex*, ob ſeruatam, vti diximus, Filíolam, ſedatamque tempeſtatem, voti adſtrictus; *Dianæ Aúlidi*, vbi Filiam ſacrauerat, *Templum* ſacrat. QVANTO CARO TAL' OR SI COMPRA IL VENTO! *Mercede ventus emitur quantâ leuis!*

IX. *Dianæ Parthenia*, hoc eſt Virgineæ, *Fanum* viſitur in aprico eius nominis Cliuo, quò confugientes Cerui, occultâ virtute Canes cohibente, ſecuritatem obtinent, atque audaciam; vſqueadeò vt Canibus ſint terrori. RENDE I TIMIDI ARDITI VN FIDO ASI'LO. *Securitas audaciam ignauis facit*. Potentium patrocinium intellige.

X. *Britomartis Virgo*, vt dictum eſt, retibus expedita; auguſtum Dianæ *Templum* vouet, inſigni Simulacro aurea Retia vtrâque manu oſtentante. CONSERVATO CANDOR MERITA ALTARI. *Seruatus Aras candor auguſtas meret*. Angelica enim Virtus Virginitas eſt.

XI. *Dianæ Perſicæ Templum*, vbi Sacræ Virgines, ardentibus illæſo pede prunis inſiliunt. NON PVO' SENTIRE ARDOR CHI HA' IL CVOR DI GHIACCIO. *Calere flammis algidum pectus nequit*. Dianæ huius Simulacrum Taurinâ facie, facem ventilans colebatur.

XII. In ampla Elidis planicie, ante Eléæ Dianæ Fanum diuerſis ſolemnium *Ludorum ſpectaculis* Competitores exercentur, equitatu, curriculo, pugilátu, luctâ. Ac ferè talia ſunt mortalium negotia. GRAN SVDOR, GRAN FATICA, E TVTTO E' GIOCO. *Curſus, labor, ſudorque: ludus omnia*. Templi huius Aram inſiſtebat Dianæ Statua; Leonem dextrâ, Pardum ſiniſtrâ valido retinens loro.

QVA-

a *Strabone teſte, rediuiuum hoc templum primæui magnificentiam æquabat*.

QVATVOR CONCAMERATA CONCLAVIA.
In Aedium angulis ſita.

Hæc ad quadruplicem Venatricis Dianæ Poteſtatem, *Aethériam, Aquátilem, Terrénam, & Infernam*, emblematicè alludunt.

PRIMVM CONCLAVE ANGVLARE AD AQVILONEM.
De Aetériâ VENATIONE.

Mediâ in Teſtúdine, *Diana* iiſdem iaculis, quibus vſa eſt cōtrà Feras, contrà *Gigantæa Monſtra* Cęlum temere aggreſſa, promiſcuâ eorum clade Poteſtatem experitur. MAI DIANA NON FE' CACCIA SI DEGNA. *Nulla eſt Dianâ dignior Venatio*. Nam Impios perdere, ſumma Principis virtus.

Quatuor Amoris Symbola in minoribus Teſtudinis ſpatijs.

I. *Venator Cupido* ad altíuolam Gruem, Venatorium *Sclopum* nitrato fartum puluere diſploſurus, collímat. Inſcriptio ad *Ferreum Sclopi Canem* Symbolicè alludit. PIV' FIER DI VN CAN CHE LATRA, E' VN CAN CHE TACE. *Latrante tacitus eſt canis peior Cane*. Ad tacitos Amatores alluditur.

II. In arbore deſidentem *Accipitrem Auceps Cupido*, rotato agníni Cordis ſimulacro ad pédicas reuocat. VN FINTO COR LA LIBERTA' MI TOGLIE. *Captiuitatem Cor mihi fictum parit*.

III. Occultus *Auceps Cupido*, viſcatis calamis alto ámiti infixis, noto ſíbilo ſuperuolitantes állicit *Turdos*: quorum aliquis incautior, tenaci glutino implicitus, fruſtrà ſeſe agitat. QVANTO PIV' MI DIBATTO, PIV' M' INTRICO, *Quo me magis peruoluo, me magis implico*.

IV. *Cupido* contento Arcu, *Manucodiatam*, quam Cæli Auem vocant, alto ſemper æthere peruagantem, figit. CHE VAL FVGIR, SE ANCORA IN CIEL MI COGLIE? *Si ad*

Aſtra

Aſtra penetrant tela, quid prodeſt fuga?

Quatuor Emblematicæ Hiſtoriæ In Parietum lateribus.

I. *Stymphálidas Volucres*, fœmineâ ſpecie ſingulares, quæ ferreas alarum pinnas iaculabantur, ſuis *Alcides* iaculis venatur, ſpectante ac plaudente Dianâ. CONTRA VN DIVINO STRAL VOLO NON VALE. *Diuina citius tela quam pennæ volant*. Nam ſceleſtis à Diuinâ vltione nullibi ſecuritas eſt.

II. *Caſtor & Pollux* fraterni Amoris exempla, ſuis venabulis *aligerorum Ventorum* turbâ, toto æthere depulſâ, Cælum ſerenant. RENDERE IL CIEL TRANQVILLO OPRA E' DEL CIELO. *Placare Cælum, Cælitum tantum eſt opus*. Alluditur ad Publicæ pacis Authores.

III. *Belléropbon* volitantem Equum à Dianâ dono acceptum inſidens, Tergeminum *Chymaræ* Monſtrum alis ſuſpenſum in aëre occidit. SOL PER MORIR PIV' VOLTE, HA' MILLE VITE. *Tergemina geſtat Capita, ne pereat ſemel*. Verſipelles ſæpè periculum effugiunt, non ſemper.

IV. *Cálais, & Zetbes*, volucres Boreæ Filij, *volucres Harpias*, quæ Phinéi Regnum peſtiferè infeſtabant, vſque ad Inſulas Stróphadas venábulis conſectantur. VN BRAVO CACCIATOR' E' CHI LE COGLIE. *Venator bas qui capiat, eſt nauus, feras*. In Peculatores.

ALTERVM CONCLAVE ANGVLARE AD AQVILONEM.

De Aquatili Venatione.

Mediâ in Teſtudine, *Diana Dictynna*, ideſt, Piſcatrix ſuis cum Nymphis, *Aureum Rete monſtroſorum Piſcium* capturâ diſtentum, ducit CORRE LIETA OGNI PREDA A' SI' BEI LACCI. *Accurrit vltrò talibus Præda laqueis*. Exteros állicit Beneficentia.

Qua-

Quatuor Amoris ſymbola in minoribus Teſtudinis ſpatijs.

I. *Cupido Naſſâ* piſcatur, vimineo nimirum clauſtro, coeuntibus in anguſtum virgis; vt facilis piſcibus ſit ingreſſus, regreſſus nullus. CHI VVOLE VSCIR NON ENTRI. *Egredi vis? ne ingréditor.*

II. *Piſcator Cupido* hamum eſcâ indutum in lacum demittit, quã licet ing'uuioſus *Piſcis* capeſſere formidat. AMO L'ESCA, NON L'AMO. *Eſcam amo, non Hamum*: ſed Italicè argutiùs ſonat alliteratio, quàm latinè.

III. *Piſcator Cupido*, piſcinam conto perturbans *Anguillas* capit. NEL TORBIDO. *In Turbido.*

IV. *Piſcator Cupido* medicatam frugem Piſcibus ſpargit. TROPPO AMARO SARA' CIO' CH' E' SI DOLCE. *Heu nimis acerbum, quod nimis dulce eſt, erit.* Nam extrema gaudij occupat luctus, & carò emitur pœnitere.

Quatuor Emblematicæ Hiſtoriæ in Parietum lateribus.

I. *Polycrates* Samiorum Rex, dexteriorem expertus Fortunam, deteriorem metuens; vt aduerſi aliquid experiatur, *Gemmam cariſſimam* Mari obtrúdit, quam etiam quaſi à Fortunâ reiectam, in ventre piſcis incogitatò recúperat. DESTRA E' FORTVNA A CHI LA VVOL SINISTRA. *Fortuna dextra eſt, ſi ſiniſtram máuelis.*

II. Rixantibus *Cois & Mileſijs* de aureo Tripode piſcariâ in ſagenâ reperto: inter vtroſque conuénit, vt Græcorum Sapientiſſimus eo potiretur: itaque Solóni óbuenit. DELLE LITI DE' SCIOCCHI IL SAGGIO HA' IL FRVTTO. *Quod mente capti litigant, Sapiens capit.*

III. *Mamercus Piſcator*, reperto in retibus *Theſauro* artì laborioſæ renunciauit. ADIO PESCI, ADIO RETI; HO' ASSAI PESCATO. *Retia valete: hæc ſufficit Piſcatio.* Vbi quis in Principis ſeruitio lucrum fecit, ſeruire dedignatur.

IV. Quos *Glaucus Piſcator* Marinâ ex vndâ ſemíneces duxerat *Piſces*: herbæ cuiuſdam litóreæ contactu, ſaliunt rediuiui. NELLA PATRIA ALCVN DORME, E FVOR SI

DESTA. *Plerique déſides domi, euigilant foris*. Nihil vtilius ignauis, quàm domeſtico è foculo diſcedere: nam neceſſitas ingenium acuit.

CONCLAVE ANGVLARE AD AVSTRVM
De Terrenâ Venatione.

Mediâ in Teſtudine, prima *Dianæ Infantulæ* Venatio, primuſque labor expictus eſt, ex Hymno Callymachi; cùm quinque auricornes, & æripedes, pedeſtri curſu *a*. *Ceruas* venata eſt: quarum quatuor ipſa interfecit; quintam Iunoni ad fatigandum Herculem, ſeruauit incolumem. ALTO PRINCIPIO A' GRAN PROGRESSI E' D'VOPO. *Principia magnus magna progreſſus petit*. A teneris veſtigia ſtrenuitatis appárent.

Quatuor Amoris Symbola in minoribus Teſtudinis ſpatijs.

I. *Cupído Venator*, dumoſas inter anguſtias occultas inſtruit *plagas*. DENTRO S'INVOLGERA' CHI MEN SEL CREDE. *Seſe implicabit qui ſibi minimum timet*. Intúta eſt contra Cupidinem propriæ virtutis confidentia.

II. *Cupído Canem odoratorem* ad luſtranda Feræ cubilia præmittit: *Vértagum* autem celerem, quoad illa exeat, loris cohibet. ALTRI LEVA LA FIERA, ALTRI LA GODE. *Alter Feram delatebrat, aſt alter capit*. Sic ſæpè áccidit.

III. *Cupído*, morticínæ carnis fruſtulo eu ruatæ arbori adalligato, ad opertam frondibus ſcrobem auidos inuitat *Lupos*. PERCHE PERA CHI ASPIRA. *Vt ſpiret qui aſpirat*. Fœminea verſutia cauenda.

IV. *Cupído* aureo Iaculo *Ceruas* venatur. DA SIMIL DARDO OGNI GRAN FIERA E' PRESA. *Sternuntur iſto maximæ telo Feræ*.

Qua-

a. *Ceruas, Græci, & Latini, tam Mares, quàm Fœminas vocant; vti lépores. Ac noſtri etiam Itali, vt Petrarc. Vidi una Cerua con due corna d'oro.*

Quatuor Emblematicæ Hiſtoriæ in Parietum lateribus.

I. *Hercules*, Euryſtæo imperante quo perire poſſet, *Aeripidem Ceruam*, quam Iunoni (vt antè dictum) Diana ſepoſuerat, aſſequitur. FA' L'OSSEQVIO PIV ILLVSTRE VN FIER COMANDO. *Obſequia durum illuſtria Imperium facit.*

II. *Diana* geminos *Canes* qui intactâ Prædâ nunquam redibant; *aureumque Telum*, quo quicquid peteret conſequebatur, Procridi Venatrici dono tradit. COSTERA' CARO A PROCRI VN SI' BEL DONO. *Tam cara carò dona conſtabunt Procri*. Nam Iaculo eodem ab amantiſſimo Coniuge perempta eſt. *Ouid.*

III. *Alexander*, animo verè Magnus, Leonum venatu vnicè vſque ad eorum necem gaudens; cum *Leone* ſolus colluctatur, illumque conficit. Attonitus aſtat *a.* Spartanorum Legatus. SDEGNA LE FIERE IMBELLI VN CORE INVITTO. *Animus puſillas non capit Magnus Feras.* Quam laudem Aſcanio, ignauas Feras dedignante Virgilius tribuit. *Optat Aprum, aut fuluum deſcendere Monte Leonem* Cum vili hoſte non rixatur Magnanimus.

IV. *Lycurgus* Lacedæmonum Prorex, Venatorio habitu, *Ferarum venatione*, ad bellorum laborem Iuuenes exercet. *Xenophon in Rep.* LA FINTA PVGNA ALLE NON FINTE AVVEZZA. *Hæc ficta pugnas pugna non fictas docet.*

ALTERVM CVBICVLVM ANGVLARE AD AVSTRVM. *De Infernâ Venatione.*

Media in Teſtudine, *Diana Infernâ*, quam Fœmineo, Equino, Canino capite Triformem vocant Hécatem, nigro curru ab nigris vecta Ceruis, *Tartarea* venatur *Monſtra*. Ater habitus venatorius argento nitet: argento báltheus

 atque

a. Qui Alexandri victori plaudens; De Orbis (inquit) Imperio dimicaſti: Plutarc.

atq; cornu. Venábulū rotat nigrum flammeâ cúſpide. Sequuntur Nymphæ ſpecioſiſſimâ facie, anguíneis crinibus, ferrugineo amictu, Furiarum more, cólubris præcincto: atque alia Cerberum vinctum catenis tenet: aliæ furua Retia geſtant, atque faces, quarum ſplendore nocturna loci facies illuminatur. VN GRAN VALOR ANCO TRA' L OMBRE E CHIARO. *Vel inter Vmbras nobilis Virtus micat* Conſcótinam Hermodori & Epicuri virtutem illuſtrem fecit látebra.

Quatuor Amoris Symbola, in minoribus ſpatijs.

I. Primâ in Tabula cæcígenus *Cupido*, nocte illúminâ paluſtri ſedens in margine, dextrâ reticulum, leuâ geminas faces tenet, quarum coruſcatione accítos è latebris *Cancros* captat. TRAMMI CON DVO BEI LVMI VN CIECO A MORTE *Me, Luce gemina, Cæcus ad lethum trahit*.

II. *Cupido Veſpertiliones* noctu aucupatur; accensâ face, ad quā Volucres hi nimio lucis amore inuolantes, alas flammis impendunt. Pro Inſcriptione celebre illud eſt carmen, E PVRCHE GODAN GLI OCCHI, ARDAN LE PIVME. *Dum perfruatur oculus, alæ exardeant*. Multos paúperat quod oculis placet.

III. *Cupido Vulpem* venatur; cuius ima fouea cùm gemino ſemper oſtio hiare ſoleat. Venator, alteri óſtiolo *laqueum* obdúcit, alteri *fumiferam facem* immittit, vt verſuta beſtíola verſutijs victa, malum incurrat, dum malum vitat. PER FVGGIR DALLE FIAMME, ENTRO NE' LACCI. *Fugiens Facis pericla, me illaqueo miſer*. Ad ſolemne illud reſpicit, *Melius eſt nubere quam vri*.

IV. *Vrſum Cupido* ſubterraneo in cubíli dormientem ligat: ſomno enim mergitur profundiſſimo. TVTTO DEVE TEMER CHI NVLLA TEME. *Timere debet cuncta qui nihil timet*. Senec.

Quatuor Emblematicæ Hiſtoriæ in parietum lateribus.

I. *Proſérpina* Erebi Regina, atram & auro inſignem ſuccincta Chlámidem, in Auernali Nemore Monſtroſam Vmbram Leoniformem igneo inſectatur venabulo: ſic enim

Pho-

Phocenſes *Proſérpinam Venatricem* colebant. *Natal. Com.* CORRO, E FATICO, E CIO' CH IO PRENDO E' VN OMBRA. *Laboro, anhelo, & Vmbra, quod capio, eſt leuis.* Opes intellige, ac dignitates; vana laborantium Idóla.

II. *Tiſiphone* Furiarum crudeliſſima, *Orióni* Venatorũ iniquiſſimo nigerrimam donat *Cániculam*, oculis & faucibus flammas iaculantem; quæ qualemcumque Tartaream capiebat Feram: & in Cœlum translata, caniculares æſtus afflare dicitur. TAL CACCIATOR, TAL CANE. *Qualis Venator, talis Moloſſus.* Mali Principes, malos Miniſtros.

III. *Equeſtris Achillis Vmbra*, Infernis etiam in ſaltibus Vmbras venatur; vt Homerus *Odiſſ.* 11. ANCO ALL' OMBRE FA' GVERRA VN FIERO SDEGNO *Perſequitur Vmbras maximus etiam furor*. Vt qui in mortuorum famam ſæuiunt.

IV. *Hercules* Tártarum ingreſſus, inſatiabilem Vulturium, qui rediuiuum Tityi iecur crudeliſſimè lancinabat, venatorio transfígit iaculo. CHI NON SENTE PIETA', PIETA' NON MERTA. *Cui nulla pietas eſt, pium eſſe eſt impium*.

ANTERIVS CVBICVLVM
Regiæ Matris, Chriſtianæ à Franciâ,

Ad ſolicitos Heroinæ huius, publicam ob ſelicitatem, labores ſignificandos; vnica Tabula iucundiſſimum *Dianæ Triumphum* poſt venationes exhibet, ex Hymno Callymachi. Cùm nimirum venatricibus ſtipata Nymphis, ingentem prædam ad Diuorum voluptatem cæleſtibus infert Atrijs, offertque Ioui. ELLA FATICA, E TVTTO IL CIEL NE GODE. *Diuûm eſt voluptas omnium, Vnius labor.*

INTERIVS EIVSDEM CVBICVLVM.

Hic etiam, vbi Regius Torus priuatæ eius quieti dicatus eſt;

vnica Tabula *Dianam* amœniſſimâ in ripâ ad placidi decurſum fontis quieſcentem, conſequẽti allegoriâ repræſentat. Nymphæ laborum ſociæ, molli in gramine recubantes, calamis fidibuſque ſomnium Diuæ conciliant; & emeriti conquieſcunt Canes. SOL PER NON RIPOSAR, PRENDO RIPOSO. *Mihi, ne quieſcam, dulcis eſt tantùm quies.*

CONCLAVE OVATVM
ad Aquilonem.

Cum nobiliora Venatoriæ pugnæ arma ſint *Canes*: placuit Authori pro corollario, *Memorabilium Canum* hiſtorica Emblemata hoc in Penetrali venuſtiſſimo collocare.

Supremâ igitur in Tabulâ, venatum abitura *Diana*, Canes omnes gregatim à cuſtodibus Nymphis adduci iubet; iiſque per Claſſes velut in diribitorio, luſtratis aptiores ſecernit. NON OGNI CANE AD OGN'IMPRESA E' NATO. *Non omnis operi natus eſt omni Canis.* Præcipua Principis cura Miniſtrorum delectus.

In octangulis parietum lateribus Octo Canes memorabiles.

Singuli verò, vt cognoſci poſſint, Nomen aut Titulum ſuum in Collari vinculo deſcriptum ferunt.

I. Primâ in Tabulâ *Cephali Canis* eſt pictus léporem mordicus deferens: nam, vti ex Ouidio prædiximus, ſine prædâ nunquam reuertens, quotidianum Domino pendebat tributum. MAI SENZA PREDA AL MIO SIGNOR RITORNO. *Numquam ad Patronum redeo ſine prædâ meum.* Vectigales hoſce amare Canes Domini ſolent.

II. *Canis Vlyſſis*: qui, cùm Dominum ab Ilio reuerſum, ſenio & ſquallore à ſe diſſimilem, domeſtici non agnoſcerent, acerbiùſque repellerent; vnus agnoſcit, & feſtiuè blanditur. *Ex Homer. Odyſſ.* MEGLIO D'OGN'ALTRO IL MIO SIGNOR CONOBBI. *Noui reuerſum blandus ante omnes Herum.* Viliores fideliores.

III. Canis Pyrrhi: qui extincto, & Pyræ impoſito Domino, Pyram conſcendit, illique commoritur: commorientium *a* Amicorum miraculum minuens. FEDE LA FIAMMA FE' DELLA MIA FEDE. Fera Flamma Fidei præſtitit fidem meæ.

IV. *Canis Corinnæ* Poëtriæ, Ouidij Amaſiæ; qui Fures ab Amantibus dignoſcebat; illis ferus, his tacitus. LATRAI A I LADRI, ET AGLI AMANTI TACQVI. *Latratu fures, excepi mutus amantes*. Sic Domino ſimul, & Dominæ placuit. *Ex latinâ antholog.*

V. *Canis Vulcani*, quem Aetnæâ in officinâ ignípotens ille Faber ære fudit inanimem, mox animauit. HEBBI LA MORTE PRIMA DI ESSER VIVO. *Mori priuſquam viuerem, mihi contigit.* Multa ingenia, initio obſtupida, adoleſcendo ſapiunt; vt Fabius Ouícula, & Iunius Brutus.

VI. *Lélapa Cæleſtis Canis*, quem Aſtrologi Procyónem vocant Stellis oculatum. SCORRE IL MONDO OGNI DI, NE MAI SI STANCA. *Haud laſſus vnquam ſemper Orbem circuit*. Cuſtodia vigil.

VII. *Plutonis Canis*; triceps Tænarij liminis Cuſtos inſomnis Vmbrarum terror. PERCHE ALTRI NON RIPOSI, NON RIPOSO. *Ne alij quieſcant, neſcio quieſcere*. In Zóilos, & obtrectatores.

VIII. *Anúbis Canis*, ab Aegyptijs adoratus, quia Iſidem & Oſiridem eorum Regem ſummâ vigilantiâ & fidelitate cuſtodiſſet. *Pier. lib.5*. ANCOR FRA' NVMI VN CAN FEDEL SI ADORA., *Etiam Canem fidelitas fecit Deum*. Fidi Arcium Cuſtodes, ſummè honorandi.

ALTERVM CONCLAVE OVATVM
Ad Meridiem.

Continet hoc Conclaue itidem pro corollario *Memorabilium Ceruorum* hiſtorica Emblémata: quorum etiam nomina in Collari leguntur.

Sublimiore in Tabulâ, vt Regiæ Chriſtinæ à Franciâ Maioribus

a. Commorientium ſecta, qui cum Amico viui tumulabantur.

ſibus plauderet noſter Author, nobilem *Ceruum Caroli Septimi* Francorum Regis pingi voluit: qui à Canibus Syluanectenſi ſaltu agitatus, cùm in Regias Venantis manus viuus incidiſſet; inuentus eſt hoc titulo circa collum inſignitus, *a.* HOC CAESAR ME DONAVIT. *Ricc. hiſt. Franc. lib. 3.* HA DI CESARE IL NOME, E NON IL CORE. *Gerit iſte Nomen Cæſaris, Cor non gerit.* In degeneres.

Octangulorum parietum Emblematicæ Hiſtoriæ.

I. *Cerua Dianæ*, albícolor, floribus redimita, & conſperſa; quæ in Aulide, pro Virgine Iphigeniâ, vt prædiximus, *b.* immolata fuit. NASCOSA TRA' BEI FIOR VEGGIO LA MORTE. *Heu! Mors corollas inter & flores latet.* Inſidioſa hoſtium munera.

II. *Cerua Telephi* Myſorum Regis, Herculis Filij; qui ab Auo ſylueſtribus beluis expoſitus, Altrícis illius vberibus *c.* educatur. MORTE DAL PADRE, ET DALLE FIERE HO' VITA. *Necem Parens mihi attulit, vitam Feræ.* Pleriſque humanius eſt exóticum, quàm Patricium ſolum; vt Themiſtocli.

III. *Ceruus Cypariſſi*, quem cùm Puer adeò dilexiſſet, vt cornua illi, collumque non modò floribus, ſed infulis, ac monilibus ornaret; mox à ſe inter dumos incautiùs peremptum cernens, inſolabili dolore *d.* confectus eſt. CHI MI FERI', FV' DAL DOLOR FERITO. *Qui me peremit, hunc ſuus périmit dolor.* Nihil feilcius, quam nihil nimis amare.

IV. *Cerua Camillæ*, Volſcorum Reginæ; quæ infantula cum Patre patrio Regno eiecta, & Dianæ dicata; eandem cum Télepho Feræ charitatem experta; Ceruæ pernicitaté, a Dianæ ſtrenuitaté conſequuta eſt *Virg. 11. Aen.* HAVRA' IL COR DI LEON, DI CERVO IL CORSO. *Leonis illi cor erit, Ceruæ pedes.* Cælica vis Naturam ſuperat.

Cerua

a. Creditum eſt, Ceruum hunc à Iulio Caſare fuiſſe manumiſſum, & quatuordecim ſecula ſuperaſſe: ſi fas eſt credere.
b. Hinc Candida ſemper Cerua Dianæ ſacrificijs adhibita.
c. Hinc illi tanta velocitas, vt Nutricem Alumnus in curſu æquaret.
d. Sed ab amico Apolline in funeſtam ſui nominis arborem mutatus. Ouid. Met.

V. *Cerua Syluiæ*, Latinorum Regis Filiæ, quam venantis Aſcanij Canes dilacerarunt. FVI CAGION DELLA GVERRA, E DELLA PACE. *Origo Belli Bellua, & Pacis fui*. Nam ex Ceruæ cæde, Bellum Latinorum cum Aeneâ: ex Bello, Coniugium Aeneæ cum Syluiâ; perpetuumq; Fœdus eſt ortum. Sic ſæpiſſimè aduerſa iuuant; & in melius Fata vertuntur.

VI. *Alexandri Ceruus*, quem magnanimus ille Regnorum venator, captum ſeruauit, & ſuo nomine collari inſcripto, reſtituit Syluæ; A VN MAGNANIMO COR, BASTA HAVER VINTO. *Hoſtem Duci viciſſe Magnanimo eſt ſatis*.

VII. Sertorij Cerua, quam ille à Luſitano quodam acceptã, ſiue ſimulatè, ſiue præſtigioſè, conſulebat; ſecumque ad expeditiones omnes comitem, atque auſpicem ducens, Dianæ Oraculum eſſe affirmabat. *Ex Plutarc. & Agell. l.22. c 5*. MEGLIO INSEGNA TALOR CHI HA'MANCO INGEGNO. *Plerùmque, melior Conſul eſt indoctior*.

VIII. *Cæſaris Ceruus*, quem Domi familiarem, & militiæ contubernalem alebat: eiuſque collo auream laminam cum famigerato illo Titulo, quaſi præſidium, & decus, circumdedit: CAESARIS SVM, NOLI ME TANGERE. Quo inſigni ſecurus ac liber vagabatur. DEL MIO SIGNORE IL NOME SOL MI E' SCVDO. *Herile tutus nomen eſt Clypeus mihi*. Magnorum Principum patrocinia.

REGIAE SORORIS CVBICVLVM
Ad Aquilonem.

IN hoc clementiſſimæ ſimul Heroinæ, ſtrenuiſſimæque Venatricis *Aloyſiæ* amœno receſſu, voluit Author ferocia monſtra humano ingenio perdomita emblematicè, poſtremo pro corollario, adumbrare.

I. In Syriæ ſyluâ, *Méntorem Syracuſium* obuius Leo terruit primùm: ſed cùm fugienti oppoueret ſeſe, ſupplici queſtu, pedis plantam oſtendit infixâ tumidam cruentamque ſpinâ: quam cum ille ſecurâ iam ac diligenti manu auelliſſet; cruciatu liberata Fera, gratias, vt Fera poteſt, blandiendo pedeſq; lambien-

biendo retulit liberatori. *Ex Plin. lib* 8. E LA SPINA MI TOGLIE, E LA FIEREZZA. *Pia feritatem vellit ac ſpinam manus*. Hoſtilis potentia officijs mulcenda.

II. *Elpis Samius* in Africam procellâ delatus, cùm Leonem hiante ore ad ſe properantem pauéret, ſummamque in arborem repere niteretur, ſupplici gemitu belua eodem oris hiatu, quo illum terruerat, cũ dolorem in faucibus aliquem ſignificaſſet, deſcendit; atque eâdem charitate, acutum oſſis fruſtulum, quod auidiùs mandentis dentibus inhæſerat, manu extrahit. BEN SOVENTE SI AFFOGA IL TROPPO INGORDO. *Perſæpè Mortem déuorat nimium vorax*. Noxia Rapacitas.

III. *Philinus Philoſophus* effœtam Panthéram mœrenti ſimilem, & aliquid precantem, depoſitâ formidine ſequutus ad foueam, vbi catuli ceciderant, illos edúcit, ac geſtienti matri reſtituit. Quæ deindè beneficij memor, quotidianos ex venatione commeatus benemerito afferebat. *Ex Demetrio Phyſico*. GIOVA L'ESSER PIETOSO ANCO A' SPIETATI. *Etiam Feris prodeſſe, prodeſt plurimum*. Iuuiſſe iuuat.

IV. *Baianus Puer* Lucríno in litore Delphinum Piſcem aſſiduitate cibi vſque adeo ſibi demeruit, vt cùm Baijs Putéolos ad literariam Paleſtram itaret rediretque; per æſtuoſos illum fluctus impauidus inequitaret. *Ex Mecœnatis, & Flauij Alfidij literis*. Hac igitur in Tabulâ Puer eſt pictus, altum per æquor rependo ínſidens lubricæ Feræ dorſo, elátâ dexterâ librũ tenens: cum hac inſcriptione. ALLA VIRTV' QVALVNQVE VIA E' SICVRA. *Eſt inuia Viro nulla Sapienti via*.a.

V. *Hircánus Venator*, chariſſimes Tigridi Catulos furatus, perſequentis rabiem matris currumque ſiſtit obiecto ſpeculo, in quo propriam imaginem dum illa intuetur, hic éffugit. *Ex Claudian. l.3. de raptu Proſerp.* CHI SE STESSO RIMIRA, ALTRI NON CACCIA. *Ceſſat alios vrgere, qui ſe reſpicit*. In Cenſores.

VI. *Indus*, indomitum Elephantem rábidâ inediâ ita mitigat, vt ordeo deinde propoſito, ad infima pronus obſequia, turribus onerari ſe patiatur; & armatos homines in hoſtem ferat. *Ex Plin lib. 8. c. 9.* CON LA FAME OGNI ORGOGLIO ALFIN SI DOMA. *Extrema pertináciam fames domat*. Tutior obſidio, quàm vis. Refractarios paupertas mulctt

Mo-

a *Morbo extincto Puero, Delphinum ſubinde ad conſuetum litus ventitantem, deſiderio ac mœrore ferunt expiraſſe*.

VII. *Monóceros*, ſiue Vnicornis, ingens Fera, imò Monſtrum agnatis quinque Feris coagmentatum, Equino corpore, Ceruino capite, Elephantino pede, Aprina caudâ, Taurino mugitu; & vno cornu nigro media fronte cubitorum duum haſtatus, quo ad truncum arboris rotato, nihil eſt obuium, quod non perfodiat atque perrumpat. Tanto demum robore atque aſtu, vt viuus neque capi, neque decipi poſſit. Atqui hæc eadem beluarum formidabiliſſima, in Virgunculæ tantum ſinu, vbi Fera pabulatur ſedentis, crudelitatem exuit, ſeque Feram eſſe obliuiſcitur. Ex Pierio lib.2.c.22. NVOCER NON SA' VNA FIERA A' VN' INNOCENTE: *Nocere neſcit Bélua innocentibus*. Arx tutiſſima nihil ſibi conſcire.

VIII. *Syluestris Taurus*, Ficulnea corollâ collo alligatâ cicuratur. *Ex Plinio lib.27.c.7.* Tanta vis imbecillimâ in Plantâ, ſed dulcitudinis artifice. CON LA DOLCEZZA OGNI FVROR SI PLACA. *Suauitate vincitur crudelitas*. Munera pro capiſtro.

IX. *Thoas Arcadicus*, cùm Serpentem à ſe diu educatum, Syluæ reddidiſſet, ſiuè ſerpentinum ingenium, ſiuè magnitudinem metuens: ac multò poſt in eâdem ſyluâ circumuentus à graſſatoribus, exclamaſſet; ſerpens agnitâ voce ſuis è latebris erupit, Dominumque ab eorum manibus defendit. Ex Democrito. L'HAVER NVTRITO VN DRACO, E' MIA SALVTE. Pauiſſe Monſtrum ſola mihi ſalus fuit.

X. *Armenios quoſdam Piſcatores* adductis retibus lætos, repentè aggreſſa Tigris; oblatis contenta piſcibus, abijt innoxia: & ad eundem quotidie reuerſa locum, acceptâ piſcatus portione, ſecuris tandem conuixit. Ex eodem. *AMOR' INTERESSATO, E' AMOR DI BELVA. Ferinus eſt, ex vtili naſcens, Amor.*

REGIÆ RIPVLARVM AVLÆ Ornamenta.

QVanquàm *Ripulana hæc parerga*, ſuo ipſe Argutiarum Volumini noſter Author inſeruerit: quoniam tamen initiò me ſpopondi omnes eius Inſcriptiones exhibiturū,quæ ad me peruenerunt: hæ mihi quoque ſunt hic inſerendæ. Idque bonâ fide, ac ſine plagio. Primùm enim, Authori non ſurripitur, quod publici Iuris fecere Typi: deinde, Voluminis huius accrementum, alterius non eſt decrementum: ibi enim hæc leges vt exemplar, hìc vt exemplum.

In aprico igitur Oppidulo, quod Magni Caroli Emmanuelis Cunabula magnis Vrbibus inuidendum fecere: auguſtâ in Aulâ, quam inſignium Pictorum æmula virtus miraculis impleuit: cùm Magnanimus ille Princeps, admirabilem *Amedei Magni* ſtrenuitatem, in Rhodianâ obſidione diſſoluendâ, ingentibus Tabulis, Regiæ Poſteritati proponere voluiſſet: voluit etiam præmortuas Heróum Imagines, Authoris huius ingenio, reſpirare; inſcripto ſingulis Tabulis Argumento, ne penna cederet penicillis. Quanquàm, Picturis ampliſſimus patebat Campus; Inſcriptionibus arctus, & vniformis.

Primâ igitur in Tabulâ Rhodiorum Equitum Præfectus, Auxiliatore Amedéo, vela pandit.

Soluit auſpicato Nobilis Heróum Claſſis,
Pro Sydere Crucem, Vota pro Ventis ſequens.
Spera Othomanis clauſa Nauigijs Rhodos.
Hoc victa Sole, Thracia hebeſcet Luna.

I I.

Occiſo Rhodianæ Claſſis Præfecto, Amedéus præficitur.

Dextris læua principijs, Rhodium Ducem ſagitta necat.
Supplicat Amedéo crucifera Eneidi Chlamys.
Non ille viduæ Crucis moratus preces,
Periculoſi Stemmata Imperij lubens induit.

Ame-

C. cap. 33. de Argutis inſcriptionibus. Typ. Romæ pag. 716.

III.

Amedéus Túrcicæ Claſſis Præfectum cædit.

Dum feruet maritimo Marte Pelagus;
Impiæ Ducem, Piæ Dux Claſſis mactat Amedéus.
Pulpitat orbata Capite impietas,
Et Rhodum nutantem virtus vnius a tenet.

IV.

Captos Rhodon ducit Amedéus.

Famæ volatum velis anticipans Victor,
Suis ligatam rudentibus Aſiam remulco trahit.
Suis natat Barbaries incluſa Ergaſtulis.
Et Rhódios Portus, quos malè optauerat, timet.

V.

Rhodij Equites Amedéo gratias plauſuſque referunt.

Metu liber, ſtupore captus Equitum Ordo,
Gratijs atque oſculis vindicem cumulant dextram.
Huic ſeruatricis præmium aſſeritur Frondis.
Et qui tot Palmas dederat, Laurum accipit.

VI.

Amedéo Triumphus decernitur.

Agitur Triumphus: pars pompæ eſt Hoſtium ſqualor,
Vultuſque truces. Quod quiſque timuit, ridet.
Radiat ſuperbò magnus in curru victor.
Nouumque b *Solem geſtiens miratur* Rhodos.

VII.

Amedéi contra Saracénos Terreſtris pugna.

Fœcunda laurus lauros, Victoria victorias gignit:
Et ſemel madidus neſcit abſtergi Mucro.
Reductâ Pelago Prædâ, Terris Prædones venatur:
Et Crucis Hoſtes, hoſtiliter cruciat.

a. *Alludit ad Equeſtris Ordinis Titulum*. Fortitudo eius Rhodon Tenuit. b. *Alludit ad Rhodium* Solis *ſimulacrum.*

VIII.

Suâ manu Saracenorum Regem interficit.

Per nubes telorum fulgurat Amedéi Ferrum,
Et ritu Fulminis alta robuſtiùs quaſſans,
De tot Barbaris Principem Saracenorum petit.
Exinde Rhodijs reddita eſt a *Serenitas.*

IX.

Gentilia Stemmata Rhodienſibus permutare, iniuſſu Cæſaris recuſat.

Ni Cæſar abnuat, abnuit præmij ergo.
Defenſæ Crucis Stemmate auitam mutare Aquilam,
Quam gloriæ Auſpicem Beroldo aſſeruerat Cæſar.
Tanta eſt magno in pectore modeſtia.

X.

Annuente Cæſare Inſignia mutat.

Probante Auguſto, grande Argumentum capit;
Seruatum Crucis candorem cruento inſerens Clypeo.
Heros Gladio b MAGNVS, *nec Clypeo minor:*
Nam quid effecerit Gladius, Clypeus docet.

---

a. *Alludit ad illius Inſulæ ſerenitatem: vnde ab Horatio* Clara *Rhodos vocatur. Et Solino teſte*; nunquam dies ità nubilus eſt, vt Solem non conſpiciat.

b. *Exindè hic Amedéus* Magni *cognomentum obtinuit.*

VRBANI PRAETORII AVGVSTÆ TAVRINORVM ORNATVS.

MAgnificos inter Apparatus, quibus Auguſtæ Vrbis Moderatores, Regiæ Sponſæ, quæcunque tandem eligeretur, optatiſſimo aduentui plaudere *a*, ſtatuerant; magnificentiſſima fuit,& manſura Vrbani Prætorij feſtinata in anteceſſum Inſtauratio, marmoreo proſpectu, ornatuque vndequaquè ſplendido, & Auguſti Nominis digno. Huic igitur Magnificentiæ ſuam quoque Operam noſter Author in Inſcriptionum, & Emblematum varietate lætus contribuit: neque enim facilè crediderim, aut Patritium erga Patriam magis officioſum: aut Patriam erga Patritium magis beneuolam reperiri.

Primi Lapidis Inſcriptio
In fundaminum angulo collocati.

ALMA' DIE b SEXTA IVNII.
MEMORABILI DIVINI CORPORIS MIRACVLO
SACRA'.
AVGVSTA TAVRINORVM,
VRBANVM PALATIVM,
IVCVNDISSIMA' REGALIS CONIVGII SPE
SPECIOSIV'S REDIVIVVM,
AETERNO HOC LAPIDE
AETERNAE FIDELITATIS AC PIETATIS TESTE,
INAVGVRABAT.

MAIO-

a. *Vide ſuperiùs, de Publicis Principum Receptionibus, pag* 127.
b. *Maximè religioſa eſt Vrbi hæc dies, ob Auguſtiſſimæ Eucharistiæ prodigium, de quo ſuperius. pag.* 75.

MAIORIS AVLAE ORNATVS.

Hic vetera Vrbis décora, nobilium Hiſtoricorum monumentis, Vrbiſue Tabularijs eruta; coloribus iconicè, Inſcriptionibus hiſtoricè, ità exponuntur, vt nec Inſcriptionibus ſui deſint colores: & geſtorum vetuſtas noua voluptate ſpectetur.

Contignationis Picturæ.

Mediâ & capaciore in Tabulâ, Eridanus Aegypti Rex, quem Apim alij vocant, occupato Ligurum Regno Vrbem molitur: Inſcriptio ſic habet.

AEGYPTIO AB REGE, PROPE' FLVMINVM REGEM,

REGIA CIVITAS,

AEGYPTII TAVRI OMINE, AC NOMINE,

AVSPICIVM DVCIT.

a. ANNO ANTE ROMAM DCCCXIX.

In minoribus contignationis ſpatijs.

I.

AVGVRVM PRINCEPS, HETRVRIAE REX

b. PIPINVS,

TAVRINOS AEGYPTIIS ERIPIT

ANNO ANTE ROMAM CCCC.

II.

PROFLIGATIS HETRVSCIS

BELIOVAESVS TAVRINIS IMPERAT.

ET CISALPINAE GALLIAE NOMEN FACIT. *c.*

ANNO POST ROMAM CLXVII.

AB

a. *Ex Philib, Pingon.* b. *Ex eodem.* c. *Ex Liu.*

III.

AB GALLIS AD ROMANOS
TAVRINVM TRANSFERT IMPERIVM
APPIVS CLAVDIVS
ANNO POST ROMAM CCCCLXXVII.

IV.

COTTIVM ROMANI ALPINO MVNERANT REGNO.
TAVRINAMQ. VRBEM ALPIVM PEDEM
REGNI CAPVT CONSTITVVNT.
ANNO POST ROMAM DCCXL.

TABVLAE DECEM
Superiore in parietum faſciâ.

Primâ in Tabulâ, ſanguinolentum, Annibalis cum Taurinis prælium depictum vides, cum hoc Inſcripto.

I.

TAVRINENSEM PLANICIEM, ALPIVM IVGIS ASPERIOREM
ANNIBAL EXPERITVR.
NAM IBI OCVLVM AMISIT VNVM, 1 HIC QVANTOS?
ANNO CCXIX. ANTE SALVATOREM.

1 Trigintaſex millia Hominum, ingentemque numerum Equorum atque Elephantûm ſe in Taurinis amiſiſſe, Annibal ſuo ore fatetur apud Liuium, *lib.* 1. *dec.* 3.

II.

TAVRINAE VRBIS FIDELITAS
AB DIVO IVLIO 1 IVLIAE COLONIAE IVRA:
ET COMATA GALLIA, 2 TOGATAE GALLIAE NOMEN,
PROMERETVR.
ANNO XLII. ANTE SALVATOREM.

1 Pictura Cæſarem Iulium oſtendit, Coloniæ ſuæ Inſignia Taurinatibus tradentem: quos Ciues Romanos facit. *Cælius ſecund. Muſter. Plin.* Nomiſmata Taurini cuſa eo ſeculo, cum Julij Cæſaris effigie, & altrinſecus Tauro inſcripto, COLONIA IVLIA. quod & Vexillorum erat inſigne.

2 Ciues Taurinenſes Romano more, aſſumptâ Togâ, & reſectâ Cæſarie, cum habitu nomen mutauere.

III.

ALPIVM TRIVMPHATOR AVGVSTVS,

1 AVGVSTI NOMINIS SVI ADDITAMENTO,

IVLIAM COLONIAM CAETERIS ALTIOREM FACIT.

ANNO XI. ANTE SALVATOREM.

1 Participem præliorum Vrbem, Auguſti Nominis participem eſſe voluit: & à Romanis acceptum Titulum, Vrbi ſuæ commune fecit. Hinc Auguſta Taurinorum dicta. *Dion. lib.* 31. *et* 54. *Plin. l.* 3. *c* 17. Extantque Nomiſmata, impreſſo Tauro, cum inſcriptione, COLONIA AVGVSTA.

IV.

AVGVSTOTAVRINATES

AB APOSTOLO 1 BARNABA, CHRISTIANA FIDE,

POSTINDE NVNQVAM 2 DENIGRANDA, CANDIDANTVR

ANNO LI. POST NATVM SALVATOREM.

1 Circa Chriſti Annum illum, Bárnabas Chriſti Apoſtolus, totâ Ciſalpinâ Chriſti Verbum diſſeminauit; atque Mediolanenſem Metrópolim conſtituit. *Ex Baronio ſub illo anno; et alijs paſſim.*

2 A ſuſceptâ ſemel Chriſti Fide, Taurinenſes deſciuiſſe, nuſquàm legitur: imò contrà Nouatores propugnaculum fuiſſe, tum priſcæ, tum recentes Hiſtoriæ teſtantur. Væ Italiæ ſi deſciuiſſet.

SANCTA

V.

SANCTA HEROIS IVLIANA, SANCTOS HEROAS

1 SOLVTOREM, ADVENTOREM, ET OCTAVIVM,

CIVIVM 2 SALVTI SERVATVRA, 3 SEPVLCRO CONDIT.

ANNO CCCVI.

1 Cruciferæ Legionis Thebæorum Martyres; ſub Maximiano palmam adeptos. *Ex Hiſt. Maximiani, Notarij eius æui. Et Guilelm. Baldeſſ. Hiſt. Theb.*

2 Anno 1527. imminente ab nocturnâ aggreſſione Ciuibus excidio; Tergemini illi Heróes, quos pridem Tutelares Ciuitas colebat; mœnibus iam inſidentes aggreſſores, micantibus ſimulacris repulerunt. *Ex Philib. Pingon. ſub illo anno.*

3 Conquiſita illorum ſacra Corpora, tumulo & ædiculâ religioſè in Vrbis pomœrio tunc decorauit: quam poſtmodùm ſanctus Victor Taurinenſis Antiſtes, ædibus cenſibuſque annuis auxit; eodemque Sacrario pia Conditrix cóndita fuit; nunc Auguſtiſſimo in Templo Societatis Ieſu, iunctìm, digniſſimeque aſſeruantur.

VI.

TAVRINENSI IN 1 CONCILIO,

PESTIFERA PRISCILLIANORVM HAERESIS OPPRIMITVR:

ET ORBI VNIVERSO VRBS VNA MEDETVR.

ANNO CCCXCVII.

1 Celebratum eſt hoc Concilium auſpicijs Sirici Pontificis: quem Pictura Poçſees Soror, oculis oſtendit, licet abſentem: cuius tamen leguntur in Concilio Literæ à Pontificis Archinotario: ſimulque literæ Diui Ambroſij prædefuncti; quibus illa Secta Diris deuouetur. *Ex Concilij Taurinen. actis c. 5.*

VII.

A [1]STILICONE IMPERII PRODITORE SEPVLTĀ AVGVSTAM,

[2] BARBARI REGIS HVMANITAS,

MINORE FORMA, FORTVNA; MAIORE, SVSCITAVIT.

ANNO CCCCXX.

1 Hic Honorij Imperatoris Socer; poſt plurima præclariſſimè geſta, tandem vt Genero pulſo, Eucherium Filium ad Imperium efferret; Gothis, quos deuicerat, ità fauit, vt per Auguſtæ noſtræ ruinas, furentibus aditum in Italiam aperuerit.

2 Alarícus Gothorum Rex, à Stilicone iniquiſſimè ſeruatus, Regnoque Ciſalpino potitus; Taurinorum Auguſtam, Alpium propugnaculum, quadrato ſed minore ambitu reſtituit.

3 Nam de ſuo ſinu Italiæ Reges dedit.

VIII.

MAXIMVS TAVRINENSIS, [1] DOCTRINA VERÈ MAXIMVS,

CONTRÀ FALLACEM [2] EVTYCHÉTIS DOCTRINAM

VOCE TONAT, CALAMO FVLGVRAT.

ANNO CCCCLI.

1 Celeberrimus hic Taurinenſis Epiſcopus fuit, clariſſimuſque tàm ſcriptis quàm eloquio Eccleſiæ ſplendor: cuius elógia canit Baronius ſub eo anno.

2 Stupuete illius doctrinam tria Concilia, Arauſicanam, Romanum, & Mediolanenſe ſub Leone Pontifice: vbi præſertìm contra corrupta Eutychétis dogmata (vt ait Author, ac pictura exprimit) voce tonuit, calamo fulgurauit.

LON-

IX.

LONGOBARDORVM REGINA, THEVDELINDA,

SOLIO DATVRA, QVEM THALAMO DIGNETVR,

AGILVLPHVM TAVRINORVM DVCEM PRAEFERT OMNIBVS

ANNO DLXXXXI.

1 Piiſſima Fœmina Garibaldi Bauariæ Regis Filia; Antharis Longobardorum Regis Vidua; Prócerum decreto itâ Regno ſucceſſit, vt quem eligeret Maritum, Rex eſſet. Illa, neminem ſe, Regnoque digniorem æſtimans, Agilulphum acceſſit ſimulatâ causâ; cui, Regiam manum vt oſculetur, accedenti, os porrigit; illâque teſſerâ Coniugem ac Regem facit. *Paul. Diaconus, ipſeque Author in libro de Ital. Regib.* Hinc loci amœnitate capta, ſtatis temporibus Auguſtam Regni Sedem, noſtram in Auguſtam tranſtulit. *Apud eundem.*

X.

FLAVIVS AGILVLPHVS ET THEVDELINDA,

TAVRINVM TRANSLATA REGIA;
IOANNI PRAECVRSORI, REGNI PATRONO,

PIO CIVIV̄ PLAVSV, SIMPLICI QVOQ; AGRESTIVM LVSV,

METROPOLITANVM TEMPLVM VOVENT,

ANNO DCII.

Mira huius Tabulæ varietas. Templi fundaminibus Auguralis immittitur lapis: aſtantium Regum oculis icónicum, Templi ſpecimen exhibet Princeps fabrûm: Ciues religioſè operi fauent: Villicorum alij, Corybantium ritu racemiferos agitant thyrſos: alij pictùrato inſultantes plauſtro, lemniſcatos extim ulant boues: omnia lætitiæ plena.

1 Prima omnium religioſiſſima hæc Regina, D. Ioannem Baptiſtam Tutelarem ſuum, Longobardici totius Regni Tutelarem inuocauit, ac loci Præſidem. Atque, vt Moguntiam Inſúbricam, quâ delectabatur, celeberrimo eiuſdem Patroni

Templo illuſtrauit; vbi ferream Coronam velut in ſacrario, ad initiandos Longobardorum Reges, repoſuit: ſic eâdem pietate Auguſtam noſtram Italiæ Caput, eiuſdem ſancti Patrocinio, ſolemni Baſilicæ dedicatione, commiſit. *Sigon. Pingon. Idemque Author, lib. de Ital. Reg.*

2 Perennauit eâdem die Præcurſori ſacrâ in Templi encæniâ popularis & feſtiua, ſed religioſa hæc hilaritas, pauculis ab hinc annis intermiſſa.

Inferiora Maioris Aulæ Ornamenta.

Infrà parietum faſciam, apertam circumquaque Porticum imitante picturâ, ſtatariæ cernuntur octo Cæſarum Imagines, qui poſt Auguſtum aduſque Sigiſmundum, memorabile quodpiam beneficium Vrbi noſtræ contulére. Singulis verò, ſingularis memoria redditur, ex Vrbano aut Eccleſiaſtico Archiuo deprompta, & Imaginibus hiſtoricè ſubſcripta.

I.

TIBERIVS IMPERATOR,

Ad declarandam propenſionem ſuam, Cæſárea Nomiſmata Taurinæ Coloniæ Symbolo inſigniuit.

II.

NERO IMPERATOR.

Extincto Rege Cottio, extincti Regni ſemiſſem Taurinenſi Auguſtæ ſubiecit: et bonis Ciuibus etiam mali Principes profuére.

III.

CONSTANTINVS IMPERATOR,

Fauente edicto, profana Iſidis, et Dianæ Fana, ſolutori ac ſyluestre Cæleſtibus Patronis conſecrare, Ciuibus conceſſit.

OTHO

IV.

OTHO IMPERATOR,

Auguſtotaurinenſem Rempublicam, Priuati, Publici, Credentiarij Concilij, opportunâ inſtitutione ordinauit.

V.

OTHO III. IMPERATOR,

Taurinenſem Mitram, adiectâ Cottiarum Vallium nobili laciniâ, decorauit.

VI.

HENRICVS V. IMPER.

Prolatis Auguſtæ Taurinorum Terminis, eandèm CAESAREAE FIDEI PRAESIDIVM *nuncupauit.*

VII.

FRIDERICVS IMPERATOR.

Italiæ incendiarius; Milone Epiſcopo deprecante, Taurinum ſeruat: et inter beneficia numeratur noluiſſe nocere.

VIII.

SIGISMVNDVS IMPERATOR.

Studiorum omnium Athenæum Auguſtæ Taurinorum, ne à maximis Vrbibus inſideret, aperuit.

AVLAE MINORIS,

Conſilijs deſtinatæ, Ornamenta.

Cùm ſingula ſenáculi huius ornamenta, ad formandos eorum Animos, qui de publicis rebus conſulunt, Author diſpoſuerit;

in ſublimi Tabulâ *Cœleſte illud Concilium* quod in Apocalypſi, *cap*.4. deſcribit Apoſtolus, expingi voluit, vbi SAPIENTIAE Deus in Seniorum conſeſſu altè fulget; cum hac Inſcriptione. EGO SAPIENTIA HABITO IN CONSILIO *Prouerb. cap*.8.

Minora Contignationis ſpatia.

In ijs, *Virtutes quatuor*, in commune conſulentibus pernecеſſariæ, ſymbolicis ſimulacris proponuntur; addito itidem ex Diuinis libris documento.

I. PRVDENTIA. Regiâ ſpecie: librum, ſceptrumque tenens. *Conſilium cuſtodiet te; et Prudentia ſeruabit te. Prouerb*.8.

II. VERITAS, & RECTITVDO. Nudo pectore: perſpicuo Corde: Solem oſtendens. *Non abſcondi Veritatem à Concilio multo. Pſalm*.39.

III. SECRETVM. Digito labra comprimens, iuxta Harpócratis ſimulacrum. *Secretum extraneo ne reueles. Prou*.25.

IV. CONCORDIA, & PAX. Cum Lyrâ, & Caducéo Mercuriali. *Qui Pacis ineunt Conſilia, ſequitur eos gaudium. Prouerb*.12.

Octo Emblemata in parietum ambitu.

In ijs, præmemoratæ *Conſiliariorum conditiones*, celeberrimis ex Sacrâ Scripturâ commendantur Exemplis: atque ad Exempla ſingula congrui Scripturæ loci accommodantur.

I.

De Concilij neceſſitate generatìm.

Locus.) IBI SALVS, VBI MVLTA CONSILIA. *Prou*.2.

Exemplum.) *Conſiliorum Tribunal, Reip. firmamentum exornat Salomo*.

Pictura.) Salomo Conſiliorum loco imprímis ſplendidiſſimè conſtructo, atq. ornato; ſublimi in ſede Próterum cogit Concilium, quanquam ipſe Sapientiſſimus. 3. *Reg*.7.

Locus.)

II.

Locus.) QVI SAPIENS EST, AVDIT CONSILIA. *Prouerb.*12.

Exemplum.) *Naamano valetudinem deſperanti, fidele ſuorum Conſilium ſaluti fuit.*

Pictura.) Naaman militum Syriæ Princeps, pernicioſa lue ferè depaſtus, cum Sí oe Lymphis corpus c'ûere, vt monebat Eliſéus, recuſaſſet; ſuorum deinde conſilium ſequutus, lauit, ſtatimque conualuit. Hic itaque Naamam lauat, Serui aſtant. 4.*Reg. c.*5.

III.

De Veritate ac Rectitudine Conſilij.

Locus.) PROPTER PECCATA LABIORVM, RVINA. *Prouerb.*12.

Exemplum.) *Iniquum Caiphæ Conſilium, flet Hieroſolyma.*

Pictura.) Hieroſolymæ incendium, & ruina ex eo Conſilio. *Ioan.*11.

IV.

Locus.) SIMVLATOR ORE DECIPIT. *Prou.*11.

Exemplum.) *Adulantium Conſilijs deceptus Achab, Martem laceſſit, et Mortem.*

Pictura.) Achab, adulantibus Pſeudoprophétis, victoriam contra Regém Aſsyriæ mendaci ſpiritu ſpondentibus, confidere malens, quàm Michææ Prophetæ, qui vera præſagibat; in procinctu perimitur. 3. *Reg. c.*22.

V.

Locus.) NEQVISSIMVM CONSILIVM SVPER IPSVM DEVOLVETVR. *Eccleſiaſt.* 27.

Exemplum.) *Noxij Conſilij author, noxam experitur. Achitophel.*

Pictura.) Achítophel, vtiliſſimi, ſed turpiſſimi Conſilij author; præpoſteri euentus ægrimoniâ, laqueo iugulum ſpontè induit. 2. *Reg.* 17.

VI.

De ſecreto.

Locus.) QVI AMBVLAT FRAVDVLENTER, REVELAT ARCANA. *Prou.*11.
Exemplum) *Suorum pernicie, commiſſum ſibi ſecretum pandit Sampſonis Vxor*.
Pictura.) Quòd arcanum blanditijs extortum reuelaſſet Philiſtina Vxor, Philiſtinorum ſtrage Aſcalónem implet Sampſon. *Iudic.*14.

VII.

De Prudentiâ in Conſilijs.

Locus.) CORONA DIGNITATIS SENECTVS. *Prou.*16.
Exemplum.) *Reiecto Senum prudenti Conſilio, Rempublicam Róboam, ſeſeque perdit*.
Pictura.) Ahías Propheta, iu fruſta duodecim dilacerato Palliolo, duas tantum particulas Roboamo attribuit, reliquas Ieroboamo: vt ſignificet, de toto Hebræorum Imperio, quod Roboamo ex aſſe debebatur, duas tantum Tribus in eius ditione permanſuras; quòd in emulgendis Populis, maluerit vanorum Iuuenum, quàm canorum capitum audire conſilia. *3.Reg.*12.

VIII.

De Concordiâ in Conſilijs.

Locus.) FACTA EST MANVS DOMINI VT DARET EIS COR VNVM. 2.*Paralip*30.
Exemplum.) *Concordi conſilio, labentem reſtituit Rempublicam Ezechias*.
Pictura.) Numinis irâ, & Aſſyriorum armis deſolatum Regnum nactus Ezechías, conuocato Procerum & Leuitarum Concilio, primum omnium ſatagit vt vnicordes ſint. 2. *Paralip.*29.

INSCRIPTIO DEDICATORIA,

In externo Palatij faſtigio collocata,
Primòri reſpondens Lapidi.

CAROLO EMMANVELI,
ET FRANCISCAE A' FRANCIA',
AVGVSTISSIMIS REGIBVS, AVGVSTA TAVRINORVM;
QVAS OPTATI CONIVGII SPE FVNDARAT AEDES,
FAVSTISSIME' CELEBRATI GRATVLATIONE,
DEDICAVIT.

ANNO MDCLXIII.

THESIVM PVBLICARVM PARERGA.

PARERGA
PVBLICARVM THESIVM
QVAS
CAROLVS FRANCISCVS NICOLIS
VERNANTIS, ET RVBILANTIS COMES,
VICTORI AMEDEO SAB. DVCI DICAVIT.
ET AVGVSTAE TAVRINORVM SVSTINVIT.
ANNO M. DC. XXXIV.

T*HESAVRI* fatale nomen Authori noſtro dignè contigit: nam ſi quid opis ab eo flagitent Ingenia, ſemper ſui promus, nunquam condus, dénegat nihil: alijs natus, non ſibi. Itaque *Vernantis Comes* (cuius nunc ſenilem prudentiam in Virili ætate non miramur; qui virilem in viridi Pueritiâ anticipauit) cùm olim vix pubeſcens, iam emeritus Philoſophiæ Alumnus, ſtrenuiſſimũ Altrícis Propugnatorem ſeſe palàm protuliſſet: cùmque ad ornandas *Theſes* ſuas, quas Regio Duci Victori Amedeo dedicabat; ingenieſa, vt nunc fit, aliqua *Parerga* ab Authore noſtro quæſiuiſſet: hic, celeberrimum illud *Stemma* concinnauit; quod non modò alijs Theſibus imitamentum; ſed fúnebri eiuſdem Ducis Pompæ argumen tum ſuppeditauit. Inuentum ſanè Argumento eruditum, Simulacris graue, Emblematis varium, Inſcriptionibus argutum: quas hæc in volumine omittere non poſſum, quo me promiſi omnes illius Inſcriptiones, quæ mihi in manus incidiſſent, ſtudioſorum oculis conſignaturum.

AR-

STEMMATIS TOTIVS DISPOSITIO.

TOtam tripedalis paginæ áream, à ſummo ad imum,& quaquauersùm circa *Theſes*, architectonicus quidam contextus elegánter diſcurrit, & in ſe redit: in quo,tanquam in Templi alicuius figurato proſpectu, integra Sabaudorum Principum à Beroldo ad Victorem, *Simulacra*, geniali ordine collocata ſunt; & bina binis ſeriatím ſuppoſita? Tùm geminos inter Próauos, *Victoris Amedéi Geſta* bello pacique clariora, penſilibus tabellis adumbrata numerantur: ſuis ſingula *Elogiolis* illuſtrata. Idque mirâ quâdam ante atque ordine. Primò enim, Victoris ipſa Geſta, Bellica ad dextram, Pacata ad læuam Stemmatis, diuiſím poſita, diuiſo Claudiani carmine vno, pro vtrarumq; *Titulo* hinc & inde inſcripſit Author: ROBVR IN ARMIS PACE PROBATA FIDES. Eandemque diſtinctionem communi vno *Herculeæ Clauæ* Symbolo ſignificauit; quæ ad dexteram horrida, & nodoſa cernitur: ad læuam frondifera, & in Oleam,vt Hiſtoriæ produnt,arboreſcens: partito eiuſdem Claudiani carmine altero vtrinque inſcripta, OLIM DOMITVRA GIGANTES, ET PACEM LATVRA POLO. Tùm vnaquæque *Tabella* duorum Principum *Simulacris* intercepta, Victoris Amedei Geſtum aliquod oſtendit; quod ipſum in duobus Proauis,qui ad latera locantur,Hiſtoriæ celebrarunt. Vt ſi eadem Virtus ab iis Maioribus in Nepotem,cum ſanguine dimanarit. Ipſe verò *Victor Amedéus*,celſiore atque ampliore in Tabula velut in Templi faſtigio, ad viuam effigiem expreſſus, planèque ſibi ſimilis, ingenioſi laboris Finis, & Principium, ornamenta ornat omnia; totiuſque Stemmmatis, vt iamiam dico, non modo augmentum eſt, ſed Argumentum.

ARGVMENVTM OPERIS, ET OCCASIO.

QVoniam per idem tempus, prudentiſſimus ille Princeps, *Cypriĳ Regni Titulum* hereditario Iure à Maioribus inceptum, à quibuſdam póſtmodo neglectum; grauiſſimis de cauſis, quæ ingenitæ illius modeſtiæ vim intulerant, reſumere coactus fuit; proinde noſter Author, tùm vt Adoleſcentuli Theſiu n Propugnatoris nomine, Principi ſuo nouum ex priſco decus gratularetur: tùm etiam, vt aliquid in hoc Stemmate profer-

ferret non vulgare, non tritum, non recoctum: nouam quandam ex renouato illo Titulo, & maximè propriam commentationem meditatus eſt, ex antiquâ *Teucri ſalaminij*, qui Cyprium Regnum vindicauit, Hiſtoriâ; quæ Stemmatis inuentioni, & Theſium dedicationi materiam dedit. Atque hanc, in ipsâ præliminari Epiſtolâ, expreſſam leges.

D. VICTORI AMEDEO
CYPRI REGI SEMPER INVICTO,
COMES CAROLVS FRANCISCVS NICOLIS,
VICTORIAM.

Teucer (non ille pauidus iaculator) ad Cyprij Regni vindicias, Authore Oraculo, velificaturus; Militum ſuorum virtutem, qui frementis Pelagi ſpectaculo conſternabantur, egregiâ illâ voce reuocauit, NIL DESPERANDVM TEVCRO DVCE, ET AVSPICE TEVCRO *Mouit me ſtatim vt monuit hæc ſecuritas, ad intentatum Philoſophiæ Pelagus pertentandum. Quid enim trepidarem ſub intrepido* DVCE, *Ingeniorum* AVSPICE, *qui uel ſolo nominis Oraculo, Victoriam ſpondes. Atqui hanc ſpem, ſi bona mihi Fata compleuiſſent, tanti ego facti memorem* Tabellam hanc *pro votiuo anathemate, inter diuina tua Geſta, & Maiorum tuorum Simulacra, Immortalitatis Templo deſtinaui. Exactum eſt mihi tandem totum hoc itineris, atque laboris: Syrtes, Scopulos, Fluctuſque vici. Itaque, vela contrabo, gratias refero,* Tabellam *appendo, Votum ſoluo.*

Hiſtoriam Teucri minimè fabuloſam leges apud Trogum Pompeium *lib.*44 Velleium Paterculum *lib.*1. Euripidem in Helena *act.*1.& Horatium *lib.*1.*Ode* 7. qui Teucri Concionem ad pauidos Commilitones recitat his verbis.

Tempora populeâ fertur vinxiſſe coronâ,
Sic triſtes affatus amicos:
Quò me cumque feret melior Fortuna Parente,
Ibimus ò Socij, Comiteſque.
Nil deſperandum Teucro Duce, & Auſpice Teucro.
Certus enim promiſit Apollo,
Ambiguam Tellure nouâ Salamina futuram.

Maioris Tabulæ Deſcriptio.

Hic, *Teucer* Dux inuictiſſimus ad *Victoris* Ducis noſtri viuam effigiem ſculptus, populeâ Coronâ; Regiâque nitens Trabeâ, antè *Phœbi* Aram ſtat: cui fatidica Sacerdos *Theonóe* (vt in Euripide) *Phœbæum Oraculum* de ſcripto reddit.

Ignotum ornatis, Teucer quate Nauibus æquor;
Regnaque ventorum leuibus pete Cypria pennis,
Quam tibi Diuinus ſedem parat Author Apollo.

Teucrum circumſtant attoniti *Milites*: ipſe verò Theſium *Propugnator Adoleſcentulus*, Teucri velut Armiger, alacri vultu *Clypeum* geſtat Paterno ſuo ſtemmate inſignitum: cuius etiam *Epigraphe* gentilitia, ad præſentem ſententiam ex amuſſi quadrat: PVGNA, ET TVTELA: neque diſſonat *Cognomen* nam, νίκη Victoriam ſonat. Teucri autem *Clypeum*, Sabaudis Cyprijſque Inſignibus pictum, *Regiamque Cypri Coronam*, altè ſuperuolitans *Victoria* defert. Propè litus, armatæ *Naues*. Porcùl verò *Cyprus Inſula* fluctiuago circumfuſa Mari: quam Commilitonibus Teucer indigitat.

Minores Tabellæ nouem;
Victoris Amedei Geſta iconicè continentes.

Vellem in hac paginâ Imagines ipſas vt cupro impreſſæ ſunt poſſe transferre: nihil enim minutius, neque abſolutius in Perſonarum, locorumque deſcriptione cerni poteſt. Prima igitur Tabella, dextrorſum affixa, arduam *Crepacorij Arcem* oſtendit, à Victore adoleſcentulo ante Hiſpanorum oculos expugnatam: cæſumque Hoſtilium ſuppetiarum Præfectum: huiuſque Tabulæ Titulus eſt,

STRENVITAS.

Sita eſt hæc Tabella inter duum Proauorum ſimulacra; *Beroldi Saxonis*, qui caput eſt Sabaudæ Gentis; & *Humberti eius Filij*; in quibus eadem Virtus ante annos viguit. Horum autem ſtatariæ, & cataphractæ Imagines, ex Regij Lararij autographo (vt reliquæ omnes) ex ordine, diligenterque deſumptæ ſunt.

Inſcri-

Inſcriptio hiſtoricæ Tabellæ ſuffixa.

Spectas hinc illinc generoſi Generis Authores BEROLDVM, *&* HVMBERTVM; *quorum* STRENVITAS, *in ipſo Iuuentæ flore præcoces Palmarum fructus collegit. At illi te viciſſim minimè degenerem ſpectant, Victor Amedée; qui triumphali ad Rhodanum Victoriâ initiatus Tyro; repentè hauſtis Alpibus, Crepacorÿ Arcem repugnantem expugnas: hoc vno tactus infortunio, quod nimia Fortuna, hoſtilium ſuppetiarum Ductore cæſo, materiam Clementiæ ſummóuit.*

Non vacat Inſcriptiones appoſitis clarare notis, quas tot impreſſa recentium Hiſtoriarum volumina ſatis euoluunt.

II.

MODVS IN VICTORIA.

Hiſtoria, *Montiſcalui Arcem* diu reluctatam, & oppidanorum deditionem, continet: Tabellam intercipiunt Amedeus Primus, Humberti Primi; & Humbertus Secundus, Amedei Primi Filius.

Inſcriptio.

Rarum eſt MODESTIAE *cum Strenuitate contubernium: non rarum tamen in eorum pectore, vnde tibi Genus, & Genius. Mirata eſt* AMEDEVM PRIMVM *Burgundia*, HVMBERTVM ALTERVM *Brigantes; quorum Victoria ſe ipsâ contenta, nihil ex deuictis Vrbibus ſuſtulit, præter ſeruitium. His Auorum exemplis Moderationem tuam minimè miratur Monſcaluus, qui Victoriam tuam demiſſione ita compeſcuit; vt optandæ voluptatis fuerit, te habuiſſe Victorem.*

III.

CELERITAS.

Hiſtoria, *Plebanam Acropolim*, occiduumque *Liguriæ* tractum, veloci Victoriæ ſubactum curſu; captoſque Tribunos, & bellica Inſignia, ſub oculis ponit.

Inſcriptio.

CELERITAS VERO, *militaris Fortunæ Parens, in* HVMBERTO III. *et* AMEDEO II. *ſeſe iactat: quorum Tela ab Tranſalpinis laceſſita, tam citò in Authores inuolarunt; vt omnium pugnantium frontes, fugientium terga confoderint. Senſit rediuiuam in te Patrum Virtutem Liguria; cuius Oram Occiduam tantâ feſtinatione ſubegiſti; vt aliud nihil fuerit Arces videre, quàm vincere.*

IV.
FORTITVDO.

Verrucam obſeſſam exhibet hæc Tabula, & ſublicium *Padi Pontem* eluuione laceratum, quem Victor Amedeus, tormentaria inter fulmina, hoſtili glande in facie ictus, intrepidè inſiſtit, ac reficit.

Inſcriptio.

Habuit & propugnandi FORTITVDO *in vtroque* THOMA *memorabile exemplum, qui pro ineluctabili Pedemontium Muro impauidum Pectus oppoſuere. Te verò Fortiorem confeſſa eſt Cantábrici Tormenti Ferrea vox, cùm Verrucanâ in obſidione, rebellis Eridani terga iterato Ponte comprimeres. Nam ignitus ille globus, horribili te bombo impetere auſus; vt faciem attigit tuam, ſubitò liquatus reuerentiâ, oſculo tantùm genis impreſſo, tuos antè pedes concidit: vulnuſque quod Victori minabatur, victus accepit.*

V.
RELIGIO.

Indicat hæc Tabella piiſſimum illius Principis cogitatum, quo cum Africo Rege, Religioni Chriſtianæ conducibilem operam moliebatur; vt tuto in loco *Ara* poni, & Catholica miniſteria poſſent exerceri; qui tractatus iam proceſſerat, ni deceſſus obſtitiſſet.

Hacte-

Inſcriptio.

Hactenùs galeatæ Virtutes: nunc paludatarum Reginæ RELIGIONI *plaudendum Huius inſtinctu Rhodum Chriſtianæ Pietatis Aſylum, ex ingluuie barbaricâ* AMEDEVS IV. *extorſit: eiuſdemque afflatu Quintus* AMEDEVS, *tot Diuis Templa, tot Templis munera dedicauit. Horum tu non tam Nominis quàm Virtutis Heres, metas impietati præſcribis, tollis Religioni. Neque enim ſatis, quod Hæreſim finitimam, ne vires, aut virus exerat, totis Alpibus premis: niſi vltrà Herculis metas, verecundæ Crucis iubar in Barbarorum oculis defigere molireris.*

VI.
SVAVITAS.

Continet Pictura ſolemnem *Legationem ad Ferdinandum Cæſarem*, quâ diu tentatam armis à Magno Genitore Montisferrati Poſſeſſionem; Victor Amedeus tranquillâ tractatione conſequitur.

Inſcriptio.

Sed augendis Imperijs fortiorem eſſe Fortitudine SVAVITATEM, Geminus teſtatur AMEDEVS, *Quintus, & Sextus: quos erga Cæſarem beneficos, Cæſarum beneficia, vltroneæque Vrbes ſequutæ. Egiſti de hoc exemplo Amedée Victor. Nam ferocem Ferrati Montis Prouinciam, quæ auito Iure debita, ſed armato Iuri obluctata, Paterno ferro vinci potuit, non vinciri; ſuaui operâ, gratâque ad Cæſarem Legatione, vindicaſti,*

VII.
PRVDENTIA.

Hic *Claraſcenſis congreſſus* cernitur, in quo Victor Amedeus cum Principum omnium Legatis agit.

Inſcriptio.

PRVDENTIAM *verò, Principum Virtutem Principem, Claraſcenſe Fœdus in illo OrbisTheatro ſpectabilem fecit: vbi non modò Ciſalpina, ſed Italica incendia, terribili Regalium armorum attritu excitata reſtinxiſti. Quis enim pacatos animos in germanà* AMEDEI PACIFICI, *&* LVDOVICI *Filij, Stirpe miraretur: quorum alter Italiæ Pacem peperit, alter Eccleſiæ.*

VIII.
IVSTITIA.

Pedemontanum Senatum, contagij belliquc cauſâ diu viuo Patre clauſum aperit; *Nouaſque Conſtitutiones promulgat.*

Inſcriptio.

Suam etiam in Te IVSTITIAE *gloriam,* PHILIPPVS II. *&* CAROLVS III. *auctiorem agnoſcunt: hic innocuæ Bonitatis Exemplar: ille litium amputator cognominatus. Vtroque verò celebrior Tu, Legum Iura iniurijs Temporum collapſa, nouis Legibus erexiſti: reparatoque Senatu, Aſtræam, quæ tabe corruptas, tubiſque obſtrepentes fugerat Terras, è Cælo reuocaſti.*

IX.
MAGNIFICENTIA.

In *Nouæ Vrbis* molitione, & munitione.

Inſcriptio.

Denique MAGNIFICENTIA, *Regiarum Virtutum apex, laudibus tuis imponat apicem. Redijt per te ad primæuam amplitudinem Auguſta Regia, Hoſpitum amor, Hoſtium timor: Quæ ab* EMMANVELE PHILIBERTO *dedicata; à* CAROLO EMMANVELE *decorata; Tuis nunc opibus ità creſcit, vt Amicos recipere, Inimicos intercipere poſſit: & vtriſque argumento ſit, per Te Auguſti Vrbem, in te Auguſti Animum reuixiſſe.*

Non

Non hic leges *Gallici Regni Præfecturam*; nec *Inſubricam expeditionem*; nec *ad Ticinum* attonitum *geſta*: dum enim hoc Stemma elaborabat Author, futura diuinare non poterat ſed augurari.

MINVTIORA PARERGA.

Hæc ſolida eſt totius Stemmatis Moles: ſed in eâ ſoliditate, tot ornamenta, tot ingenij luſus, tot artis deliciæ ad Architecturam, & eruditionem pertinentes, intextę ſunt; vt nihil ingenio aut myſterio careat. Curioſum illud ſanè, quòd licet omnes Tabellarum Hiſtoriæ fuſioribus Elogijs explicentur; ſingulis tamen Tabellis breuis aliquis *Titulus* volitante in Cartulâ, ex celebri Poetâ deciſus legitur, ad *Victoris* Ducis Nomen alludens.

I. Nam præcipuâ in Tabellâ, vbi ex Oraculo Cyprium Regnum Teucro contigit; *Titulus* eſt Virgilianum Hemiſtichium, CYPRVM VICTOR DITIONE TENEBAT.

II. Primâ in Tabellâ de *Strenuitate Iuuenili*, in Crepacorij expugnatione. HIC IVVENIS IAM VICTOR OVANS. *Virgil.*

III. Te *Moderatione* in Moncalui deditione. VICTOR ERAT QVAMVIS, AEQVVS IN HOSTE FVIT. *Ouid.*

IV. De *Celeritate* in Liguſticâ Victoriâ. QVOD INSTAT EXPEDIET VICTOR. *Virgil.*

V. De *Fortitudine* contra bellica Tormenta dum Pontem reficit. AVSVS INSISTERE VICTOR. *Virgil.*

VI. De *Religione*: dùm Chriſtianis Miniſterijs locum in Africâ procurat. VICTOREM EA CVRA SVBIVIT. *Virg.*

VII. De *Suauitate* in Monferratenſi adeptione. SCEPTRISQVE POTIRI CONTIGERIT VICTORI. *Virgil.*

VIII. De *Iuſtitiâ* in Nouis Legibus atque Conſtitutionibus. VICTORQVE VOLENTES PER POPVLOS DAT IVRA. *Virgil.*

IX. De *Prudentiâ* in Pace Claraſcenſi. SCVTORVMQ. INCENDIT VICTOR ACERVOS. *Virgil.*

X. De *Magnificentiâ* in Nouæ Vrbis molitione. VRBEM CONDEBAT VICTOR. *Virgil.*

Cætera facilius eſt cernere, quàm recenſere.

THESIVM PVBLICARVM PARERGA.

QVAS PAVLVS PASTA, DVSINI COMES, ET EQVES COMMEND. ACADEMICVS SOLITARIVS.

MAVRITIO PRINCIPI A' SAB. ACADEMIAE PRINCIPI

Dicauit, & Auguſtæ Taurinorum ſuſtinuit, Anno MDCLIV.

INſtituerat prouidus hic Princeps, celeberrimam Academíam, duplo vtiliorem Reipublicæ, quàm illa fuerit Platonicorum in Hortis Académi. Illa enim, vt aiebat Timon, Sectatores ſuos ad garriendum Cicadarum more inter arbuſta, duntaxat educabat: hæc Andrógina Ingeniorum Parens, *Literarijs* iuxtà, & *Equeſtribus* exercitamentis, Foro & Caſtris ſuos ità initiauit: vt ſtrenuiſſimi Belli Duces, & conſultiſſimi Iuſtitiæ Præſides; Doctiſſimi etiam Cardinales, & ipſe qui nunc regnat Pontifex, ab illius ſinu prodierint. Et quoniam hæc tota Principis voluptas, hoc delicium, hoc à negotijs erat diuertículum; ſolíuagam Academiæ Sedem ac Domicilium amœniſſimo in Suburbano ſuo prope Eridanum, conſtituerat: vnde Academicis ſuis, ſuo de genio & exemplo SOLITARIORVM Nomen indidit: eoſque ab alijs Academiarum Alumnis Heróico illo ſymbolo diſcreuit, quod Author ipſe noſter in ſuo Argutiarum volumine, Symbolorum omnium ingenioſiſſimum cenſuit: *Cylíndricum* dico *ſpeculum*, in quo circumfuſæ confuſæque in plano Maculæ coeuntes, perfectiſſimam effigiem conſequuntur. Eóque ingenioſiùs, quo Cylindrus ille in Viridarij cuiuſdam centro ita pingitur, vt florentes aréolæ ac puluini circà ſpeculum, ad informium macularum formam cónſiti, ipſo in ſpeculo perfectiſſimam forment ſymboli Epígraphen, OMNIS IN VNVM; ex Virgiliano Carmine,

Socium

Sociûm Virtus coit Omnis in Vnum.

Hac igitur ex eruditâ ſolitudine, Nobilis Ephébus Paulus Paſta cum prodiiſſet; & quam meruerat Laurum, Principi ſuo emeritus referre deſtinaſſet, quæſiſſetque ab Authore noſtro ſuarum *Theſium Parerga*; hîc è re natâ, argutum *Stemmatis* Argumentum ſumpſit, quod ex Epiſtolari hac Dedicatione planè inprehendes.

SERENISSIMO PRINCIPI

MAVRITIO A' SABAVDIA

INGENIORVM ACADEMO.

PAVLVS PASTA ACADEMICVS SOLITARIVS SACRAT.

Quater de cumano armorum ſtrepitu perterrefactæ, noſtris procul Sedibus fugerant Muſæ; niſi in amœniſſimam Suburbani tui ſolitudinem confugiſſent. Hìc igitur ſecuræ ſeſe beant, delicianturque Pierides, feliciorem in ACADEMI HORTIS *Parnaſſum nactæ*; *vbi læta Lauris apricitas eſt pro* a *Helicóne*; *Olorina Eridani lympha pro Caſtalio*; *blandus Zephyrorum flatus pro Afflatu*; & *Heros ipſe* ACADEMVS, *pro Phœbi Oraculo*. *Quinetiam ingenuæ omnes Artes, tùm ſedentariæ ac pacatæ,* & *belligeræ amico fœdere, commune Theatrum iunctaſq; cum Muſis ſedes colunt:* & *nouo Ingenij tui miraculo bellicaquoq; Arma paciferas inter Diſciplinas numerantur. Cernis igitur, vt Academicorum alumna Iuuentus, vtrique ſacra Palladi, ad te conuolat; tanto ámbitu, vt à* SOLITVDINE *nomen adepti, Solitudini nomen adimant, Vrbemque faciant ex Suburbio. Cernis vt ille gladio, hic calamo certat: ille ex Cathedrâ tonat, hic ex Equo fulminat: alter Choris, alter Caſtris proludit:* & *Academicorum tuorum ipſa otia, hoſtibus terrorem incutiunt. Cernis vt Martia Laurus, cum Poeticâ lauro: ſacer Apex, cum Militari Galeâ: forenſis Toga cum Philoſophali Palliolo, vni Muſæo certatim allaborant;* & *diuerſa ſtudia in commune conferunt; omneſque palam érudit, quicquid ſinguli didicerunt. Argutiſſimè igitur* CYLINDRICVM SPECVLVM *pro Heroico* *Aca-*

a *Parnaſſi vertex apud Seruium*.

Academiæ Tuæ ſymbolo commentus es , inſcripto Titulo, OMNIS in VNVM . Nam quemadmodum informes paſsimque ſolo diſperſi Characteres , vbi omnes in vnum ſpeculum coiuerint, mirâ quadam luminis virtute integrati, perfectiſſimè conformantur : ita tot Ingenia , genio diſſimilia , quæ ſingulatim iacerent ; erudito vnius Academiæ illuminata commercio, abſolutam vndequaque ſpeciem, conſpicuamque conſequuntur . Me igitur (quem inſigni Clementiæ tuæ beneficio , in hac frugifera ſolitudine amænas inter Camœnas , alienis perfrui laboribus voluiſti) vt viciſsim publicò communicem quod priuatim collegi ; non tàm ſingularis propenſio monet, quàm ſocialis neceſſitas cogit . Auget fiduciam admirabile Academiæ Tuæ Symbolum . Sic enim Philoſophales hæ Theſes , quas planâ in Paginâ informes quaſi Maculas effudi: in ſublimi præclaroque Mentis tuæ Speculo emendatæ , recta & certa euadent Oracula: & quæ meâ in vmbrâ priuatim deliteſcerent ; Omnium Collegarum Virtute IN VNVM conſpirante, inter dimicandum , promicabunt . Vale Celeberrime INGENIORVM ACADEME , Ingenijs omnibus ſemper celebrande : atque vt OMNES IN VNVM Vota congerimus, Omnibus Vnus æternùm Viue.

STEMMATIS DESCRIPTIO .

Minore quidem ambitu hoc Stemma , quàm præcedens conſtat ; non minore tamen opere , aut venuſtate. Nam licet ſimplex pagina, Theſium paginæ ſuperaddita , ſymbolicam Picturam comprehendat ; paruitatem tamen compenſat diligentia in penè innumerabili multitudine , ac mirabili efformatione minutarum *Figurarum* , veluti Phidiæ Scutum ; cuius laus in minutijs maxima fuit, quas vocat Plinius *Argumenta parua , & ingenij tantùm* : vt cum multa mireris , plura ſemper inuenias .

Tota igitur *Stemmatis* facies; totam Tranſpadanæ *Principis Villæ* faciem repreſentat, ſub allegoriâ *Hortorum Académi* ; quorum etiam *Nomen* , vt Villæ Titulus , in tranſuerſario *Sepimento* legitur , quod topiario opere virgultis intertexto ,

Aca-

Académicis aditum pandit, occludit alijs, quibus ſapientiæ limen eſt limes.

Hic ergo amœniſſimus, inter Lauros & vineta, ſuauiter aſſurgit Collis, theatrali ſpecie à Naturâ ſinuatus: cuius ad imum pedem, architectónica ſtructura, triumphalis ad inſtar Molis columnari nixa fulcimento ſolidè, ſed eleganter, in altum éxilit: eiuſque faſtigiatâ in ſummitate, *Muſæ* omnes Pinnaculum circumſtant, medio *Principis Simulacro*, heroicâ ſpecie, inter bellica & literaria trophæa collocato; cum Inſcriptione, HEROI ACADEMO SACRVM. Nam Académum Semídeum fuiſſe, Muſaſque ſolíuago in Suburbio coluiſſe, Eúpolis teſtatum reliquit. Hinc & illinc, medianæ Moli contigua *Porticus* in Theatri formam gemino flexu *ſubdialem Aream* complectitur, quam hortenſes *Areolæ* diſtinguunt; atque in ipſo hemicyli meditullio *columnatum ſpeculum* Academiæ *Symbolum* format, conformatque literas OMNIS IN VNVM.

Hæc totius Stemmatis diſpoſitio, atque Pictura: in quâ quod poeticè affictum eſt, à loci naturâ & arte parum ablúdit: nūc emblematica Figmenta perſequemur. Singulæ igitur Porticuum apertiones, ſingularum *Artium* ſtudijs, diſcretę quaſi *Officinæ*, confinguntur: in quibus ſinguli Artium illarum *Authores, Auctoreſue*, operi intendunt ſuo: vnâque omnes ſatagunt, vt communi velut in Athenæo Nobiles Academiæ Alumni exerceantur. Singulis autem Fornicibus, congruum cuique Arti *Symbolum* præfixum eſt, figurâ ſemper variâ, manente ſemper Titulo eodem, OMNIS IN VNVM. Totam denique Porticuum ſummitatem, pro Acrotérijs *Trophæa* eminenter ornant, ex ſingularum Artium Doctrinarumque Inſtrumentis compoſita. Lubet igitur eodem ordine, quo ſingulæ Officinę inſcriptæ ſunt, breue ſpecimen exhibere.

AD LAEVAM,

Rhetorica.

Vides hic *Marcum Tullium Ciceronem*, Latiæ Facundiæ Parentem, ad Quirítes pro ſuggeſtu declamantem contra veſanum Catilinam, fugienteſque vides coniurationis conſcios, furente Populo. Oratoriæ verò Facultatis *Symbolum eſt ſcopus altè ſuſpenſus*, in quem multa vndique tela diriguntur; in-

inſcriptâ Epigraphe, OMNIS IN VNVM. Oratoris enim proprium eſt, Argumenta omnia ad vnius Propoſitionis confirmationem collineare.

Poeſis.

Hic *Homerus*, oculis, non animo cœcus, aſtantem Achillem Lyrâ pſallit. Poeſeos autem *Symbolum* eſt ipſa *Lyra*; cum eodem dicto, OMNIS IN VNVM. Vnitas enim differentiam Chordarum eſt Harmonia: Vnitas Poematis, Heros.

Pictura.

Quandò inter Academica exercitamenta, hæc quoque libera Facultas, Poeſeos Soror enumeratur: vides *Zeuxim* mirabili arte *Vuas* imitantem, quarum ſimilitudine deceptę conuolant Auiculæ. Picturæ verò *Symbolum* eſt *Pictoria Tabella* pigmentis diuerſicoloribus diſcretim illita, cum dicto, OMNIS IN VNVM: ad Vnam enim effigiem illa inſeruit diuerſitas.

Muſica.

Orpheus blandâ voce ſcopulos Feraſque rapit. Pro *Symbolo*, *Muſicarum notarum Pagina* eſt: quæ quatuor *Vocum diſcrimina* ad idem carmen modulandum conciliat, eodem Titulo inſcripta.

Geometria.

Euclides Platonicus, Regem Ptolemæum Lagidem Geometricas figuras docet. Pro *Symbolo Circulus* Geometricè in Tabulâ deſcriptus, à cuius Circumferentiâ ad punctum medium, lineæ confluunt æquales: idemque omnibus quadrat Titulus, OMNIS IN VNVM.

Practica Matheſis.

Archimedem cernis, miro trochlearum artificio Marcelli *Naues* harpagantem. Symbolum eſt *Parabolicum ſpeculum*, quo Solares radij omnes ad idem punctum concurrentes ignem excitant: quo artificio idem Archimedes nauigia comburebat. Titulus, OMNIS IN VNVM.

Aſtronomia.

Ioannes a *a Sacrobuſto*, nobile illud inuentum Diſcipulis oſtendit, quo imaginarij *Cœli Orbes* gemino ſuper axe verſatiles, Aſtrorum Solisque ſemitas, ſtationeſque deſignant. Pro *Symbolo ſphæra* ipſa, cum dicto, OMNIS IN VNVM.

AD DEXTERAM.

Dialectica.

Ariſtoteles Académicis Logicas commentationes ſuas & Figurarum ſchémata perambulando declarat. Pro *Symbolo*, *Manus conſtricta*; ſic enim Zeno Dialecticam à Rhetorica ſecernebat, vt hanc expanſæ palmæ: illam digitis in palmam reductis compararet. Titulus idem, OMNIS IN VNVM.

Phyſica.

Parménides Phyſiologorum Princeps, Cœlorum Elementorumque *Globum* ante Academicorum oculos ponit. Idéoque *Globus* pro *Symbolo* eſt: cùm tota hæc rerum Vniuerſitas, vt Parmenides docebat, ſit maximè Vna. Dictum, OMNIS IN VNVM.

Medica.

Hippócrates Cous ex herbarum faſce *diſtillarium in Organum* immiſſo, ſalúbres elicit ſuccos. Atque nobili hac in Academiâ, à Profeſſoribus huius Facultatis, quæ Phyſiologiæ maxima pars eſt, eruditiſſimæ Diſſertationes audiebantur. Pro *Symbolo*, Organum, cum eodem lemmate, OMNIS IN VNVM.

a *Alijs Sacroboſco*.

Superphyſica.

Continet hæc Doctrina, non modò quam *Naturalem Metaphyſicen* dicunt, ſed *Diuinarum* quoque rerum contemplationem. Hic igitur *Sententiarum Magiſter*, ſacrum euoluens *Codicem*, Cæleſtia pandit arcana. *Symbolum* eſt, *Hierárchicus Cæleſtium ſpirituum Ordo* circa ineffabile *Tetragrammaton*, quod rerum omnium Principium eſt, & Finis: cum eodem dicto, OMNIS IN VNVM.

Ethica.

Socrates Moratæ Philoſophiæ Coryphæus, alterâ manu *Librum* ſuum de Virtutibus, alterâ *Calicem* tenens; oblatam ab Athenienſibus *Cicútam* intrepidè haurit. Pro *Symbolo* eſt *Silenus* Socratis, extimè deformis, intimè repletus Gemmis, quæ de aperto pectoris ſpiráculo pellúcent.

Iuriſprudentia.

Hic *Legislator Iuſtinianus*, ſublimi Solio inter galeatos togatoſque ſedens, lęuâ euaginatum ſtringit *Gladium*; dextrâ *Codicem* Legum porrigit. Pro *Symbolo, Iuſtitiæ Libra*, indiuiduo ex Momento pendens; nempè Virtutis medio; OMNIS IN VNVM.

Prudentia Militaris.

Quoniam *Equeſtris Academiæ* præcipuum decus eſt hæc ſcientia; Principum Sabaudorum maximè propria; voluit Author in hac ſede collocare *Magnum Carolum Emmanuelem*, hæroicæ huius ſcientiæ Magiſtrum, feroci in Equo inſultantem Hoſtibus, ſuoſque animantem; qualem Haſta vidit obſeſſa. Pro *Symbolo bellica Teſtudo* eſt, quâ multi iunctìm Milites, Confertis Clypeis contecti, hoſtilem ſuffodiunt murum; his enim probè quadrat Virgilianum Hemiſtichium, *Sociûm Virtus coit* OMNIS IN VNVM.

COE-

COETERA STEMMATIS PARERGA.

Hactenus *Theatri* Ornamenta: Iam in *Areâ* medio Theatri ſinu comprehenſâ, vbi *Columnare ſpeculum* florentes inter Areolas eminere diximus; effuſam *Nobilium Academicorum multitudinem* cernis; ingenuarũm Artium munera pro cuiuſque genio, vt præliminaris Epiſtola indicabat, exercentium. Alij legunt, alij ſcriptitant, alij pingunt, alij declamant, alij diſputant, alij conferunt inter ſeſe. Hi *cythara* ludunt, iſti *choréas* ducunt, illi ficto Marte digladiantur, vel ferocem *Equum* domitant, vel *ligneum Equum* dexterrimè inſiliunt; aut immiſſis *Equis*, demiſſiſque lanceis concurrunt. Quidam cæleſtem verſant *Globum*; quidam terreſtrem *Mappam* circino metiuntur; vel diſſita locorum per *Dioptram* explorant. Omnes denique, ingenioſarum inſtar Apum, ex hortenſibus Académi delicijs, floreas Muſarum diuitias populantium, ità ſibi proficiunt, vt alijs proſint. Ipſe vero *Adoleſcens Propugnator Eques*, ad viuum expreſſus, *Theſium* ſuarum, laborumque felicium *Schema*, collectas veluti in Académi Hortis fruges, *Académo Principi ſuo*, humillimè offert ac dédicat.

ICONOMANTIA

SIVE

THESIVM PVBLICARVM

PARERGA,

QVAS CAROLVS FRANCISCVS CAPRIS,

CILIARII COMES, ALTESSANI DOMINVS,

ACADEMICOR. FVLMINALIVM PRINCEPS;

SERENISSIMO PRINCIPI

MAVRITIO A SABAVDIA

DICAVIT, ATQVE SVSTINVIT

AVGVSTAE TAVRINORVM. ANNO MDCLV.

F*Vlminales Academici* de ſuo STEMMATE nomen accepére, quo cùm Philoſophalem in aciem deſcendunt ingenijs certaturi, Theſes ipſi ſuas generatim ornare ſolent. Et quoniam illud ipſum Academiæ *Stemma*, de Authoris quoque noſtri fluxit ingenio: de illo vt aliquid dicam, opportunitas monet, poſtquam de ſingulari Propugnatoris huius *Stemmate*, quod ICONOMANTIAM appellauit Author, diſſeruero. Huius igitur *Stemmatis Argumentum*, & noui Nominis Iconomantiæ arcanum, ex *Epiſtolà Dedicatorià*, vti ſuperiora percipies.

SERENISSIMO PRINCIPI

MAVRITIO A SABAVDIA

COMES CAROLVS FRANCISCVS CAPRIS,

FVLMINALIS ACADEMIAE PRINCEPS,

DEDICAT.

Admi-

'Admirabile Diuinationis genus curioſa Mortalium procacitas rimata eſt, quo Semideùm Imaginibus è Cælo deuocatis, gemmeoque in ſpeculo perſpicuè refulgentibus, quam quiſque Veritatem ſcitari voluiſſet, illo in SPECVLO *intueba-tur. Quid eſt autem,* SERENISSIME PRINCEPS, *quod Oráculi definitione adæquè indigeat, quàm Philoſophorum Theſes, quæ inter eruditas Diſceptatorum Exedras toties propugnatæ, atque oppugnatæ, euentilatæ ſemper ſemperque altioribus difficultatum tenebris inuolutæ, incertum faciunt, pluſne lucis afferat, quàm auferat Veritati Diſputatio. Vt mirandum minimè ſit,* Scépticam *illam* Sectam, *Pyrróne concitóre Athenis ſurrexiſſe, quæ* Nihil eſſe Verum, præter hoc vnum, quòd Verum nihil eſt, *conſtantiſſimè profeſſa: vnicâ Theſi Theſes omnes eluctabatur; & Philoſophiam euertebat Philoſophando. Ego itaque Theſium mearum Veritatem, quam ingenij claritate nequeo,* ICONOMANTICA DIVINATIONE *quâdam, conſequi conatus, Clariſſimorum* HEROVM *(à quibus Cæleſtem iſtum Animum cum ſanguine duxiſti) glorioſiſſimas* IMAGINES *è Cælo euocatas, in* Tuâ *vnius* IMAGINE *perſpicuo veluti ſpeculo conſpicuas, mihi propoſui. Nulla enim Virtus Maximos illos Paterni Maternique tui Stemmatis Manes ſingulatim illuſtrauit, quæ in Te vno cumulatè non elúceat: vt de Te planè tuus ceciniſſe videatur Virgilius,* VIRTVS COIT OMNIS IN VNVM. *Ades igitur, atque Auſpicijs illuceſce Tuis,* SERENISSIME PRINCEPS. *Nam niſi Theſes hæ Philoſophicæ tuo confirmantur Oráculo: nihil in Philoſophiâ Verum eſſe ſtatuo. meque Scépticum ex Peripatético, in poſterum dedo.*

STEMMATIS DESCRIPTIO.

Nobiliſſimi Propugnatoris huius Theſes, quæ de vniuerſâ lectæ Philoſophiâ, ſimplici paginâ quantumcumque prægrandi cohiberi nòn potuiſſent; cùm in libriformi volumine congeſtìm compaginatas vidit noſter Author, vt ad palmaris pagellæ anguſtias, *Stemmatis Parerga* contraheret, ingenio paruitatem ſupplente, *conquadratum ſpeculum* ad eam menſuram

pingendum ceuſuit; vbi ipſiſſimum, penèque reſpirantem *Mauritij Principis vultum* medio in Circulo collocauit: eumdemque trium *Maiorum Imaginibus* ex Paterno, Maternoq; Stipite proximioribus circumcluſit. Hinc *Magnus Carolus*, illinc *Catharina Auſtria*, Mauritij Genitores ſupernè viſebantur. Subindè *Emmanuel Philibertus*, iuxtìmque *Philippus II.* Hiſpaniarum Rex, Aui. Denique *Carolus Bonus*, cum *Carolo V. Cæſare*, Proaui: omnes ad viuam Imaginem, ex penitiſſimis autógraphis, diligentiſſimè expreſſi. Itaque, vt in Magno Carolo *Inuictam malis Magnanimitatem*: in Catharinâ *Modeſtam venuſtatem*: in Emmanuele Philiberto *Strenuitatem Amabilem*: in Philippo Rege *Prudens Conſilium*: in Carolo Duce *Bonitatem*: in Carolo Cæſare *Maieſtatem*, omnium conſenſus celebrauit; ità omnes Imagines cum Mauritij Imagine ſic congruebant, vt ſi illo in *Speculo* Maiorum *Virtutes omnes*, vno in Nepote refulgérent. Et ſanè, citrà aſſentationem, ea Mauritij Principis indoles fuit, vt *Magnanimitas* cum *Modeſtiâ*: *Strenuitas* cum *Prudentiâ*: *Bonitas* cum *Maieſtate*, in eius animo vultuque, conſpirarint. Ita cùm ſingulas Virtutes haſce, ſingulis Maiorum Imaginibus ſubſcripſerit Author: tùm circa *Principis Imaginem* geminum Claudiani Carmen vt Epilogum inſcripſit, QVAE SVNT DISPERSA PER OMNES, IN TE MISTA FLVVNT. ET QVAE DIVISA BEATOS EFFICIVNT, COLLECTA TENES. In eandem quoque ſententiam *Heroicum Principis ſymbolum* pro faſtigio Stemmati appinxit; *Cylindricum* nimirum *Speculum* cum Virgilianâ epigraphe: VIRTVS COIT OMNIS IN VNVM.

Sic in anguſto ampliſsimum inuénit campum eruditio. Atque hoc illud eſt ICONOMANTICVM SPECVLVM, quod Heróum *Imaginibus è Cælo deuocatis*, Argutum Stemmati Argumentum dedit, vt Epiſtola indicabat.

Lubet etiam pro corollario argutum addere ingenij quendam ímpetum. Nam cùm laudem ſtrenuiſſimi Theſium Propugnatoris multæ certatìm plauderent Muſæ, quæ in eo volumine leguntur; Author etiam noſter, ab ipſo Propugnatore, ingenioſo Anagrammate atque Epigrammate prouocatus, par pari vt referret, ità luſit.

D.EM-

D. EMMANVELIS THESAVRI
AD INGENIOSISSIMVM VATVM PRINCIPEM SOBRINVM SVVM, RESPONSIO.

CAROLVS CAPRIS.

Anagramma.

CARPIS LAVROS C.

Epigramma.

Nominis augurio LAVROS, *mi Carole* CARPIS.
Vnica C. *ſupereſt, nec tamen arte caret.*
C. *Centum ſonat: ergo alios decet unica Vates*
Laurea; Centenas at tua Muſa meret.

FVLMINALIVM
ACADEMICORVM STEMMA, IN COLLEGIO AVGVSTO TAVRINENSI SOCIETATIS IESV.

ROgatus olim ab *Ariſtotelea Philoſophiæ*, *ſacræque Theologiæ* Studioſis, dùm adhuc Anonyma illorum Academia, ingenijs potius & actis, quàm Stemmate Tituloue clareſcebat, vt paulò ante dixi: noluit hic Author quorundam Academicorum genium ſequi (nec tamen improbauit) qui vilia, & abiecta Cognomenta & Inſignia ſuis induunt Cœtibus: ſed ea maluit, quæ alacres animis addant animos, & literarium Martem accendant. Maximum enim, minimique impendij bellantium præſidium eſt ſpes bona. Nota, in Militum delectu ferocia Nomina; vt omnia Victoriarum Cenſoribus placuiſſe. Verſabantur in eius oculis *Vexilla terribilia*, quæ præcipuis *Romanorum Legionibus* Nomen & Auſpicium fecerunt. Dracones, vt ait Ammianus, *hiatu vaſto perflantes, & ideò velut irâ ſibilantes*: Aquila *aduncis vnguibus*, vt Ioſephus inquit, *Auium omnium valentiſſima*, *& velut omen Victoriæ in quoſcumque eat*. Aper, Lupus, Elephas, etiam horrenda Monſtra, *Minotaurus*, *Chimæra*, *Hydra*, *Sphynges*, vt ex Apiano, Plinio, Vegetio, multiſque Numiſmatum monumentis: imprimis verò *Flammæ haſtis præfixæ*, incendiorum prænunciæ: & *rutilantia Fulmina*, ſolidiores obices faciliùs diſſipatura, in Legionum Inſignibus, Hoſtes iam exanimabant ſolo Nominis bombo..

Talibus ergo exemplis Author noſter, in *Academiæ* huius *Stemmate*, quam veluti *Martiam*, vel *Fulmineam Legionem*, contrà Veritatis oppugnatores ominabatur; FVLMINALEM MACHINAM pingi voluit: bellicum nempè Tormentum ex Catapultarum genere, quod non tricubitale modò Telum vt reliquæ maiores Catapultæ; ſed trabale; nec vnum tantùm, ſed plura vno ictu, iaculabatur. Ingenioſum & formidabile Siculorum inuentum ſub ſeniore Dionyſio, atrociſſimum

mū bellum contrà Carthaginienſes molientem; adeovt Archidamus apud Plutarchum, eiuſmodi Telum ex Siciliâ delatum cùm vidiſſet, exclamarit, *Peryt Virtus*, Telum videlicet, nullâ æris, aut murorum ſoliditate, vel ingenij virtute repellenlendum. Hanc autem Machinam, non tàm vi, quam nomine metuendam, vetuſtiſſimus æſtimat libellus, Notitiis Imperij allegatus: FVLMINALIS, inquit, MACHINA *nuncupata, appellatione ſuâ teſtatur effectum*. .

HEROICI FVLMINALIVM SYMBOLI

FIGVRA, ET FORMA.

Figuram Machinæ ſic deſcribunt Antiquarij: Trabem arrectam abiegnam, ſolidâ & multiſori craſſitudine: vt in foraminum loculis miſſiles aptentur Haſtæ plures paucioreſue; quas robuſteum lignum multiplici rotarum nerueorumque rudentum miniſterio retrorſus adductum, vno impetu ad eundem locum impellit. Huius Imaginem expingit Lipſius *l.4. de Militia*.

Forma verò, ideſt *ſententia mente concepta*, in Academiæ ſimilitudine ſita eſt in quâ, velut in Fulminali Machinâ, tot Iacula quot Ingenia, eâdem vrgente Virtute, ad eundem Sapientiæ ſcopum contra Veritatis Oppugnatores diriguntur.

Epigraphe denique, aut breue dictum (quod extimam quaſi Animam Poetæ vocant) nobile propoſitum indicat hiſce verbis, OMNES EODEM. Ex celebri Horatij aliud agentis carmine Ode 3. lib 2.

Omnes eodem cogimur. Omnium
Verſatur vrna, &c.

Sed in Academico Stemmate, aduerbium, EODEM, ſine accentu ſcribitur: vt inter Aduerbium, & Caſum ſuſpenſa Vox, ambiguo ſenſu arguté ludens, ſignificet, Academica iſta Iacula, EODEM *mouente*; hoc eſt, Academiæ operâ: EODEM *loci*, hoc eſt ad Sapientiam conſequendam, ſimul incitari,

STEMMATIS TOTIVS DESCRIPTIO.

Medio in Paginæ ſpatio, FVLMINALIS MACHINA arrecta, & inſtructa Telis, atque ad agendum parata, conſpicitur. *Apollo* vero (quæ Symboli Parerga ſunt) Ingeniorum director, & quaſi Machinarius, ad intendendam conuertendamque Catapultam Rotas mouet.

Tum âſtites *Scientiæ Quatuor* operi allaborant. Nam *Phyſica* Materiam parat, illaboratas nempè Telorum Haſtas. *Logica* verò chalybeas Telorum Cuſpides ſuper incúdem quadámtenus format. *Metaphyſica*, eaſdem Cuſpides molari acuit & éxpolit Rotâ. *Theologia* demum, ex Iouialis Aquilæ alis Pennas euellit, quibus conueſtita Tela rectiùs, altiùſque ferantur.

Supra Machinam *Vexillum* infixum eſt militare, cum Academiæ Titulo OMNES EODEM. Ecquis igitur tam terribili obſiſtat Machinæ?

ILLVSTRIVM VIRORVM ELOGIA.

ILLVSTRIVM VIRORVM ELOGIA.

VRBANVM VIII.

Octauum Orbis Miraculum,
Attolle Fama;
Si altiùs attolli poteſt, qui ſupra Fortunam ſedet;
Florentiæ Patritius, Romæ Pater,
Vrbem vtramque in amicum duxit diſſidium:
Illâ Naturæ dotibus, hac Gloriæ donis certante.
Proluſit ſuis útraque Auſpicijs.
Flores Apem, Apis Apicem, præſagibant.
Puer adultam Prudentiam: Adultus ſenilem Dignitatem,
Anteoccupauit.
Feſtinante Fato, ne Orbis Vota ſuſpenderet;
Citrà miraculum fuit, quod meritum accepit Regnum;
Ni miraculum eſſet, corrupto in ſeculo,
Mereri quantum aſſéqueris, & aſſequi quantum mereris.
Vrbanæ Felicitati ſtatìm addita appendix, Vrbinum.
Non in dormientis a rete à Fortunâ coniectum;
Sed ſolertiâ futurorum preſciâ, in tuto poſitum.
Ne b ſeni occuparetur, aut Sedi.
Sic auidas Manus, prouidus, fruſtrauit Oculus.
Magnum eſt Vrbes recepiſſe; plus eſt non donaſſe.
Nam cùm Nepoti caducum illud Sceptrum tradere,
Principum ſuaſio, facile; Pontificum exempla licitum facerent;
ſuaſiones reiecit, nouum daturus exemplum,
Vt Chriſti Sanguis plus colatur, quàm ſuus.
Nec minore ſtudio Regnum muniuit quàm auxit.
Nam magni Nominis auſpicio fundatam Vrbanam Arcem
In Aemiliæ tranſgreſſu erigens,
Hinc Romam Hoſpitibus, illinc Hoſtibus Arcem oſtendit.
Tùm c Hadriani Molem nouo molimine communijt,

Vt

Vt Hoſtes arcéret, vel coercéret:
Fuge impie; Hadriani Sepulcrum mortes ſpirat:
Quieſce parumper Fama:
Nimiæ laudes aures laſſant.

II.

Perge iam quanto impendio

VRBANVS VIII.

Terris Iugum, Pelago frenum iniecit:
d Pyrgenſem Portum, perfidiâ Hyemis infidum,
Cæmentis onerauit, ornauit Molibus.
Itaque, Româ litori inuidente,
Alludentibus in tuto Nauigijs,
Iam non ſæuit Neptunus, ſed ſeruit:
Neque parciùs Petrum munerauit,
Quàm Petri Regnum munierit.
Cerne impoſitum ſacris Cineribus *e* Mauſoléum:
Cælum videre tibi videbere, dum Cęlites colis.
Pontificis genium, *f* Artificis æquauit ingenium,
Cerne in faſtigium ſurgentes Angelos; Dices,
Cælum hos dedit, non Bernini Cælum.
Magis tamen mirabere,
Quòd è Pánthei ruins acceſſit Operi æternitas:
Otioſum nempe caducarum Trabium Metallum,
Ingentes Petro Columnas,
Innumeras Arci Bombardas dedit:
Vtraque Tormenta:
Hæc Hoſtium, illa Dœmonum:
Aequiùs impendi non poterant Pánthei Reliquiæ:
Nam *g* Ioui Vltori ab Agrippâ,
Diuis colendis à *h* Bonifacio dicatæ;
Hoſtium vltioni, & diuorum cultui diuiduntur.
Monumenta ad ſplendorem, & Munimenta ad ſecuritatem;
Rependit Petrus gratas Vicario vices.
Vrbem ſeruauit, ab Vrbano ſeruatus.
Nam totâ Italiâ *i* lue mulctatâ, mulctam Roma non luit:
Petri hoc prodigium, an Vrbani?

Tui

Qui ſerpenti morbo, K Serpentem Epidaurium obiecit,
Vigilantiam ſuam.
Omnium verò maximum prodigium fuit,
Quòd conflagrante bellis Italiâ, ſcintillam Roma non ſenſit:
Omnibus olim incendijs buſtum ſupremum, aut primum.
Iam ſcio, cur Capitolio augurium fecerit *l* Humanum Caput;
Vno Vrbani ſollicito Capite, ſecurum fuit Capitolium.
Maius eſt, quòd neglectâ de incendio prædâ, repreſſit Incendiũ.
Nam conſilijs ſuis, ſuorum Legationibus,
Italiæ *m* Pacem dedit, quam vendere potuiſſet.
Subſiſte Fama; & ſacris ſuccumbe veſtigijs.
Qui hęc præſtat, laudandus non eſt, ſed colendus.

Ne mirere Lector, ſi reliqua Magni Pontificis illius, quæ maxima fuerunt, Acta; hoc Elogio non attinguntur. Sola Pontificatus initia, dùm Romæ degeret hic celebrauit Author. Non leuibus ſanè ſtudijs curatum ne diſcederet; ſed Patriæ Ithacæ amorem nec Alcinoi Regia morantur. Integrum verò Elogium in Pontificum volumine aſſeruat.

a Vt de Niciâ dicebatur. b Vrbinati Duci iam annoſo, & ſine Ducatu ſucceſſore. c Caſtrum ſancti Angeli, olim Hadriani Mauſoleum. d Nunc Ciuità Vecchia. e Apoſtolorum ſanctuarius. f Berninus ſtatuarius. g Ex Plin. lib. 36. h Bonifacius IV. Pont. Max. i Contagium anno 1630. K *Quo Roma olim ſanata dicitur. l Apud Liu. Dec. 1. lib. 6. m Pax Claraſcenſis Vrbano attributa in articulis.*

FAMA

FAMA PRAEFICA

IN OBITV

INNOCENTII X.

PONTIFICIS OPTIMI MAXIMI.

Funde lacrymas, incíde crine, *a* Præfica Fama.
INNOCENTIVS DECIMVS
Orbis Pater, orbos omnes reliquit.
Dùm Vaticani Vatibus ſúgemis:
Dûm ſeptem Collibus lugubri reſpondes *b* heptaphóno:
Laudes luctibus intércine; atque Elegis Elogia confunde.
Laudes vnum omnes Pamphilium *c* Stemma ſuggeret.
De Stemmate Nomen, de Nomine Animum, de Animo Geſta,
Sine ſuperſtitione diuinabis.
Columbæ adiecta Olea,
Illa Pacis Auis, hæc Palladis Arbos,
Innocenter Strenuum, ſapienter Fortem augurabant.
Primò igitur,
Adſpectum illum antiqui moris commemora:
Quem corrigendo ſeculo natus Animus, ſibi finxit.
Oſtendit in eo Roma, Catones adhuc ſe poſſe párere.
Tùm perge, vt publicæ Fortunæ prolúdens,
Romanam *d* Rotam mouit, Vt æternæ Mentes ſideream:
Aequabiliter, & citrà errorem.
Orbis Oraculum erat Roma, Romæ Pamphilius.
Vrbium Caput, maiore Mente animare non poterat.
Neapolitanam, Hiſpanamque Legationem vt geſſerit, rogas?
Græcè *e* NVNTIVM voca.
Sed Legationi vtrique virtute par, impendijs impar;
Suâ Operâ nauiter, *f* Fratriæ Opibus ſplendidè,
Vtranque ſuſtinuit.
Itaque optimæ Matronæ Fortunis, debuit Fortunam ſuam;
Nec tantum beneficium æquare poterat citrà inuidiam.
Dic igitur,
Vt hiſce gradibus, ſummos ad Eccleſiæ Cardines ſcandens,

Geſtorum merito; Patrui exemplo; Vrbani iudicio;
Eboris inſtar, ex candore Purpuram traxit.
Senſit Vrbanus ſeſe elegiſſe, poſt ſe eligendum.
Fatidicam Pamphilij Columbam, vti *g* Dodonęam cōſuluerat;
Aequè in eius pectore, atque in Stemmate candicantem.
Hinc eodem auguratu,
Quo Pontifex Cardinalem, Cardinales Pontificem,
Acclamarunt Pamphilium.
Felici aſſenſu facili aſcenſu:
Cùm Virtute Sanctiſſimus antequàm Titulo;
h Reſponſis, Conſilijs, Miniſterijs,
Pontificatum regeret antèquam gereret.
Sacris Aris ſacrificę Lucis materiam Fata continuarunt;
Dùm Cerificis *i* Apibus, Oliuifera ſucceſſit Columba,
Quæ innocens INNOCENTIO prçluſit.
Hactenùs ſine lacrymis.
Nunc laudes ſuſpirio rumpe, ac parumper ſile.
Sic eunt humana; magna merita ſequitur Mœror.

II.

Iam imo de pectore, Præfica Fama:
Iam peruicaci exprobra Marti,
INNOCENTII DECIMI.
Prima fuiſſe ſtudia, Petri Clauibus *K* Ianum claudere;
Sanè compeſcendo Chriſtiani Sanguinis Diluuio,
Orbi Columba non defuit, niſi Orbis crimina obſtitiſſent.
Primum huius Innocentiæ experimentum mémora;
Cùm Pontificis Animum tentauit Fortuna
Ingenti nouâque illecebrâ; nempè *l* Neapolitano tumultu.
Nam annuente Gallo, conniuente Hiſpano, rogante Populo,
Vt è turbido Prædam legeret;
Accinentem Partenopem audijt vt *m* Vlyſſes;
Adijçe; vt Venetis coniuncta Claſſe, Trucem Turcam reprimés,
Opprimi etiam poſſe docuit,
Si omnium Aduerſario, omnes aduerſarentur.
Hic altè interſuſpira.
Tùm perge, vt Chriſtianorum Principum æquiſſimus Parens,
Ipſoque Nominis indicio, verè *n* Pamphilius;
Lædere neminem voluit, ſed à nemine lædi.

Pacifica Olea eſt : ſed Herculi quoque *o* Clauam dedit ;
Numinis igitur vt verus Cultor, ità Vltor.
Lacrymabiles *p* Vatis minas expleuit,
Cauendam iram Columbæ.
Sed terge adhuc lacrymas, & reſpira ;
Non ſemper nubilum eſt Cælum.

Plaude igitur Fama
INNOCENTIO DECIMO;
Et Gallis gratulare.
Quod multicipitem *q* Ianſenij Chimæram
Monſtris fœtam, ferro inciduam, ſubitâ Doctrinæ face,
Nocenti innocenter nocens, præſocauit ;
Et renaſcentem Caluinum Orco reddidit.
Narra, vt ſacrorum Cœtuum Caput, & Exemplar,
Regularis Diſciplinæ effigiem,
A Præceſſoribus delineatam, abſoluit :
Et Religionem vt augeret, numerum minuit.
Iam eius de Prouidentiâ publicam felicitatem interroga :
Certè Annona, neque nouis Indigenarum tributis creſcens,
Neque Conuenarum multitudine deficiens ;
Oſtendit, Principe ſobrio quàm opulenti ſint Populi.
Luſtralem ergo *r* Annum commemora,
Cùm in Vrbem influens Orbis
Nil Vrbe vberius, nil Sanctiſſimo Sanctius vidit :
Qui, non tàm benedicendo, quàm benefaciendo ſingulos beans,
Ambiguum fecit, pluſne venerationis adderet
Dignitas Pontifici, an Pontifex Dignitati.
Adde, quàm ſibi parcus, alijs magnificus,
In *ſ* Vrbis ornatum, atque Templorum decus, ſcrinia effudit ;
Vt Romam æquè Maieſtate, ac Pietate conſpicuam,
Sibi ſimilem redderet.
t Saxeis etiam munitionum molibus congeſtis ;
Vt, vel bellicæ Arces bellum arceant,
Vel Petras metuant, qui Petrum ſpernunt.
Altiſono demùm ſpiritu ſemel exclama,
Optimos quoſque in vno INNOCENTIO reuixiſſe Pontifices.
Omnium etiam glorioſiſſimo :
Quod totam Maieſtatem ſuſtinuit ſolus :
Nemini curas partitus, ne intimo quidem, atque Optimo.
Poſtre-

Poſtremâ in Senectâ vegetus !
Et ad vltimum ſpiritum Pontifex.
Sanè, conſtantiſſimum Innocentij Votum fuiſſe affirma;
Suos omnes eſſe Innocentes:
Nilque ſuis amplius licere, quàm exteris,
Vt à ſuis in exteros Modeſtiæ mearet Exemplar.
Si quid ſeciùs, contra Votum atque ſcientiam fore;
Nam domeſtica mala,
Faciliùs Domino imputantur, quàm indicantur.
Sed heu Fati crimen! Tantus Heros interijt;
INNOCENTIVS,
Imò ipſa INNOCENTIA, auolauit.
Hic eiula: hic peplum lacera: hic genas carpe:
Eius Inferijs totum eſſle Thybrin,
Quibus totum *u* Aquarium effleuit Cœlum.
Pontifex verè Maximus,
Qui mortale nihil fecit, niſi quod mortuus eſt.
Quanquam hoc etiam diuinitùs,
Vt Pontifices mori doceret, quos docuerat viuere;
Dignus, quem mali mortuum, Boni viuum optarent.
Hæc vbi fleueris,
Adora, & Tace.

a Quæ mortuorum laudes lugendo canebat. b Echo in Olympiæ Porticu ſepties iterata. c Columba Oliuæ ramum ore geſtans. d Romanæ Rotæ Auditor. e Nuntius Græcè, Angelus. f Fratris Vxor, cuius opum egregiarum ope, Legationes ſuſtinuit. g Dodonæ Oracula reddebant Columbæ. h Congregationum Præfectura; aliaque Miniſteria. i Vrbani VIII. ſtemma Apes. K Iani Templum in Pace claudebatur. l In populari ſeditione Thomæ Anelli. m Neapolitanæ ore Syrenem Parthenopem Vlyſſes audire noluit. n Græcè ſonat, Omnes æquè amans. o Herculis Claua ex Oliuæ trunco, qui terræ impactus fronduit. p Ieremiæ cap.25. Facta eſt Terra eorum in deſolationem, à facie iræ Columbæ. *q Cornelij Ianſenij hæreticalia dogmata opportunè damnauit. r Annus ſanctus. ſ Aedes in Plateâ Agonis, Fontem, Obeliſcum, Templorum ornatum. t Arces & Munimenta bellica. u Prodigioſi Nimbi dum offertur.*

IN OBITVM
MAGNI CAROLI EMMANVELIS
SABAVDIAE DVCIS.

Heu!
MAGNVS CAROLVS
Diu poſt obitum deſiderabitur,
Qui deſiderari ante cœpit quam naſci.
Infœcunda iam Mater Votiuum ſuſcepit,
Vt Regum prodigium, prodigio naſceretur.
Nam Principes Natura donat; Heróas Deaś.
Maximo igitur Genitori maior ſuccedit Infans;
Et annis acerbus Imperio maturus,
Altoris gremio regebatur, & Populos regebat Altor.
Senſit diuinam indolem Philippus, cum ſibi Generum aſciuit;
Toto enim Orbe circumluſtrato,
Nil maius CAROLO inuénit.
Quàm auſpicatò, Proles docuit.
Si Mars Mineruæ núberet, tales naſcerentur.
Nouem edidit liberos:
Tàm numero, quàm ſublimitate Cælos æquaturus.
Solent Amorum Tedæ, Armorum tędium afferre,
At hic, de Coniugali Toro,
ad ſubiugandos Rebellium toros deſiliens,
Amorem Marti initiauit.
Exinde CAROLVM nemo vidit, niſi armatum.
Nam Regnis maioribus incluſum fortitus Regnum,
Timeri debet, ne timeat.
Eo igitur metuendus omnibus, quòd neminem metuebat;
Arces munitiſſimas expugnando, deſertiſſimas propugnando,
Bella cum Magnis Regibus
Imparibus armis concepit; paribus conditionibus confecit
Nunquam victus niſi proditione; nunquàm Victor niſi Virtute,
Neque Ingenium, vti ſolet, oppreſſit Galea.
Nam æquè Ferri & Ingenij acie bonus,
Sapientibus Apollineam, Fortibus Martiam præripuit Laurum.

In-

Incertumque fecit,
Magiſne Gladio an Calamo Regnâ ſuſtineantur.
Prudentiâ tàm perſpicaci, vt callidior quibuſdam ſit viſus.
Ignorante Vulgo, finitimum Imperium Potentioribus inuiſum,
Tutiùs aſtu quàm haſtâ ſeruari;
Et geminis Anguibus, Mercurij Virgam interponi.
Regię demùm Virtutes omnes,
Quæ in omnibus Regibus fuerunt ſingulæ,
Vno in CAROLO ſunt ſingulares.
Omnium verò maximam, Solus totam complexus,
MAGNANIMITATEM;
Sæpè læſus, ſemper lætus,
Docuit, nil contrà Fortitudinem poſſe Fortunam.
Itaque hanc poſtremam omnium Virtutem explicuit.
Nam Dexteram Cæſari datam ne falleret,
Siniſtris Armis circumtientus;
Maluit inter Arma Septuagenarius occumbere.
Dixeris infectum Bellum conſultò reliquiſſe,
Ne Victori Filio nihil vincendum relinqueret.
At heroico planè funere decoratus eſt Heros.
Nam Orbe vniuerſo exequias anticipante:
Exundantia eluxerunt Flumina;
Caducâ illuxerunt Fulmina;
Et ferâles ad tumulum ludos præbente Fato,
Equeſtria nocturno in æthere ſouuerunt Arma.
Tùm gemini eiuſdem Martis Antagoniſtæ,
Collaltus & Spinula;
Ad CAROLI Inferias prò Victimâ ceciderunt:
Hæc, Gratijs lugentibus, grato dictante Genio;
Magno Mecœnati ſuo effleuit
Emmanuel Theſaurus.

Hæc ſubitò doloris & amoris impetu, eâdem quâ Principem illum amantiſſimum amiſit die, effudit Author. Cùm verò à Regio ſucceſſore iuſſus fuiſſet funebrem Apparatum meditari, eadem ferè ſenſa diſcretas in Tabulas, quæ Templi parietibus appenderentur, vt ſuo loco dixi, diuiſit.

R AME-

AMEDEVS SEPTIMVS

Sabaudiæ Comitum Vltimus, Ducum Primus,
Tot Regum Nepos, tot Reginarum Pater;
Geſtis, Sapientiâ, Sanctimoniâ,
Ter felix:
Aeui ſui Salomon acclamatur.
Vere a Pacificus; at non ignauus;
Bello natus, Pacem coluit:
Docens Sabaudæ ſtrepuitatis eſſe
Tàm Bella profligare, quàm Bellatores.
Pace itaque toti Italiæ Armis partâ,
Auctâ Vrbibus, ornatâ Titulis, ſtabilitâ legibus Patriâ;
Aeterno adſpirans, ſuo ſe Regno abdicauit:
Sibique Pacem dedit in ſolitudine.
Sed clarior dùm latet; notior dùm amat neſciri;
Magnus Dignitatum contemptor,
Omnium maximam Dignitatum ſibi ſupplicem vidit.
Eugenio enim Quarto Pontifice Maximo,
Baſileenſis Concilij, & Europæ ferè vniuerſæ
Fatali errore, exauthorato:
Non imperandi libidine, ſed obſequendi neceſſitate,
Impoſitum Orbem ſuſtinuit, ne corrueret.
Felix V. Pontifex ſalutatus,
Alijs felicior quàm ſibi.
Nam Chriſtianæ Reipublicæ reformandæ,
Sedandiſque Principum diſſidijs
Sollicitum impendens decennium;
Publicam tranquillitatem prætulit ſuæ.
Sed nouâ tandem luce diuinitùs Eccleſiæ coruſcante,
Baſileenſis Concilij, & Principum errore ágnito,
Orbem pacare maluit, quàm regere.
Nam Nicolao V.
Ad ſupremum Pontificium ritè aſſumpto,
Quam inuitus ſuſceperat, ſpontè abijciens Dignitatem,
Pontifex adhuc meritis, & Inſignibus,
Bonæ fidei Teſtibus;
Nec iam Titulo, ſed Virtute Sanctiſſimus;
Amicâ in Solitudine ſolicitudine depoſitâ,

Iterũ Felix Amedeus eſſe cœpit, cùm Felix Pontifex eſſe deſijt.
Eius interim Sanctiones, Geſta, & Acta,
Eccleſiæ Vniuerſæ ſaluberrima,
Succeſſor *b* Decretis, Populus plauſu, Cælum Miraculis,
Comprobauit.
Debuit huic Religioni Eccleſia,
Quod illud Schiſma poſtremum fuit.
Terris igitur pacatis, Cælo redonatus;
Etiam poſt Fata ſolitudinem coluit.
Nam *c* Hæreticorum veſaniâ Europam ſubuertente,
Diu Famâ notior, quàm Sepulcro, fuit.
At ne maximum Regiæ Stirpis Decus
Sine Tumulo diutiùs tumularetur;
Honorarium hoc Monumentum
Carolus Emmanuel II. Sab. Dux, Cypri Rex,
Collocauit.

Hoc Elogium, cum Authoris nomine, impreſſum etiam legeſ d Guicenonio poſt Amedei Pacifici vitam: alterum verò, quod eidem attribuit Authori; à Sereniſſimo Principe Mauritio, qui Amedeum Pacificum ſummoperè venerabatur, omnino meditatum fuit, atque compoſitum.

a Salomon Pacificum ſignificat; b Ex bullâ Nicol. V. in Tom. Conciliorum. poſt vlt. ſeſſ. Baſil. Concil. c Sepulcro violato Ripaliæ à Gebennenſibus: oſſa diu ignota iacuerunt: Demum reperta, ab Emmanuele Philib. Duce, ſolemni pompâ condita fuerunt in Taurinenſi Metropolitanâ. ex Pingon. Aug. ſub anno 1576. ſed locus ignoratur, diu licet quæſitus.

MERCVRIVS,

SIVE,

IVLII MAZZARINI

PRO ITALICÂ PACE NEGOTIA.

SVB ANNVM MDCXXX.

I.

Ab Vrbano VIII. priuatim mittitur.

IVLIVS MAZZARINVS

Romanus Mercurius, ab Romano aduolat Ioue.
Mercurio à lingua litatur.
Huic igitur linguas immolet Italia,
Cuius lingua obſtitit, ne Italia immolaretur.
Imminebat ancipiti roſtro Gonzagis Aquilis Cæſárea Aquila;
Stringebat Italiæ fauces, Caſalenſem Arcem Iberus.
Mittebat Rhódanus ſubſidia periculoſiora diſſidijs,
Auolárat ergo Itala libertas, niſi Mercurius aduolaſſet.
Nam prouida Vrbani Numinis ſolicitudo,
Dum ad arma pacanda Magnos déſtinat Legatos,
Ad parandos Animos Caduceatorem præmittit.
Nimirum, maximi Ingenij, eſt, maxima noſcere Ingenia.
At quanti obices Paci obiecti?
Nouas Spes, noui ſemper timores diſſlant.
Nam Sabaudum conciliandis Regum Animis occupatum
Inopina occupat Gallorum irruptio.
Gallos, Hiſpanâ potentiâ demulcendos
Subreptitiſ Pinarolij felicitas obfirmat.
Hiſpanos Germana æmulatio, & Caſalenſis Arcis auiditas,
incendit.
Germanis iam lapſantibus,
exanimata Mantuo inſtaurat animos.

Tergeminæ Aciei Geryon, tergemino orbatur Capite,
Sabaudo, Collalto, Spinulâ.
Coſpirant Erynnes Tres alternis prognatæ
Lues ex Fame, Fames ex Bello.
Aura & Aſtra ominoſis prodigiorum obſtitis Paci obſtant.
Cruento Comete, caduco Fulgure, aereâ Pugnâ.
Itaque cum ineluctabili Fato luctandum fuit.
Sed Fatum vicit Mazzarini Prudentia.
Quâ, rebus in ambiguis nunquam ambiguus,
Nouos euentus nouis reparans conſilijs,
Iteratis Ducum Inducijs,
Flammam reprimit, ſi non opprimit.
Et toties Pacem parit dum Pacem párturit.
Mercurium ſcias, Induciarum Authorem.

II.

Fiduciarium Pactum pro Caſalenſi Vrbe.

Quid à Regibus non obtineat Regia Mazzarini facundia?
Nunquam dulcius loquuta eſt Romana Maieſtas:
Neque id mirum:
Cùm *b* Siculos Flores Vrbanę legerint Apes.
Ineſt tamen ſuauiſſimo eloquio trahax vis:
Vt veritati aſtruat Fabula,
Mercurium aureis vinculis aures vincire.
Sermonis elegantiam geminat *c* oris elegantia.
Hunc ſi audis, ſi vides,
Inuident Oculi Auribus, Aures Oculis.
Tantæ tamen Commati tantum ineſt Ingenij,
Vt non ſictè cecinerint Vates,
Mercurium cum Amore, formâ certaſſe, ingenio viciſſe.
Triumphalis itaque Mazzarini facundia fuit.
Nam bullientibus Gallico Milite Alpibus:
Hiſpano Caſalem propiùs premente:
Hic modò ad Eridanum cum ſagaciſſimo Spinulâ:
Modò Ripulis cum belligero Gallorum Triumuiratu
Pennis & Ingenio vſque adeò nititur,
Vt Vrbem Hiſpano Gallus *d* dediderit:
Hiſpanus Gonzagis reſignandam deierarit,

Si bimeſtrem intrà moram auxilia obrüderent Galli,
Mirante Orbe nouum Mazzarini Miraculum,
Gallos donare Vrbes poſſe, Hiſpanos reſtituère.
Hæc verò negotia quanta celeritate tranſegit?
Metellos celeres, Papyrios curſores renouat Roma.
Vix enim Rhodanum traijcit; iam Eridanum nauigat;
Intermedias deſultans Alpes.
Hunc ſuſpitabant anxia Populorum Vota;
Eius Lumina, vt naufragantium duo Numina, implorabant.
Itaque, cum moroſa eſſet omnis mora;
Antè optabatur quàm abiret, ante redibat quàm ſperaretur.
Mercurium dixiſſes Talaribus fretum.

III.

Gallorum cum Hiſpanis conflictioni obſtat.

Perge Muſa
Veri Mercurij laudes fabuloſo præripere.
Nam rude Seculum, rudia mirabatur:
Hic; in eo Seculo quod miratur nihil, miraculo eſſe
Omnem tamen admirationem vicit ſolertia,
Cùm bimeſtrium Induciarum ſpatio ferè decurſo,
Inſtantibus Gallorum ſuppetijs; extincto Spinulâ;
Suffectus Marchio à Sancta Cruce,
Gallos infringere leuius ducebat,
Quàm Caſalem Gonzagis reſignare
Nutabat ergo geminas inter Acies Vrbs infelix;
Galliâ Viris, Iberiâ Viribus, præpollente.
Vtram imploraret, incerta.
Nam, nec illius Auxilia officioſa eſſe poterant, niſi officerent:
Nec ab iſtâ poterat ſeruari, niſi ſeruiret.
Vtriuſque igitur haſtis Itala Libertas ſubhaſtabatur.
Expectante Adriâ vtrius rideret Sanguinem.
Nihil enim ad cruentum Bellum deerat, præter Bellicum
Væ communi bono, niſi Mercurius e Communis interueniſſet,
Qui Belli Fulmina celeritate anteuertens,
Antè reſtinxit quàm caderent.
Nam Gallo Hiſpanas, Hiſpano Gallicas, oſtentans vires,
Omnibus timorem excuſſit, cùm fecit vt ambo timerent.

Aequè vtriuſque Victor:
Quod Gallicam celeritatem tardauit,
Hiſpanam tarditatem celerauit;
Vt illi à cœpto recederent, iſti à cœpto decederent.
Mercurium prorſus agnoſcas;
Qui *f* Apollini pháretram, Vulcano Ferrum callidè ſurripuit.
At quanta in ijs gerendis integritas?
Cum apud Reges, Principes, Præfectos,
Italicam libertátem, Romanâ libertate defenderet.
Itaque, ne liberum vocis áditum aurei Torques obſtruerent;
Aurea Regum dona,
Quæ capere cæteros ſolent, non cepit.
Imò æquè munificus, ac munerum oſor;
Id eſſe ſuum arbitratur, quod donat.
Hoc vno *g* Mercurij diſſimilis.

IV.

Pro Europæâ Pace labores.

Nunc cum Mazzarini Modeſtiâ pugnandum eſt, Muſa.
Nam ardua meritorum faſtigia, ſine faſtu, ſcandens,
Sic egit laudanda, vt ſi ſolus ageret;
Sic *h* alijs detulit laudem, vt ſi nihil egiſſet.
Itaque, ſuæ Famæ pennas addidit, linguas adémit.
Ne ſileas tamen, quid pro firmanda Pàce pertulerit;
Cùm pro ſarcinandis Inducijs tanta perfeciſſet,
Nunc Alpiùm Clauſtra, ſcopulis & niuibus clauſa
Non igni & aceto; ſed ſudore atque æſtibus aperit.
Nunc corrupto aëris tractu Populos depopulante,
Domeſticis pereuntibus, inter domeſticas Mortes viuit.
Nunc media per arma Pacem deſerens,
Cùm Vigilibus, Stationarijs, Celeribus, improuiſus occurreret,
Hoſtiliter ab Amicis acceptus,
Gladios fermè experitur quos placat.
Diceres, Milites Pacis oſores odiſſe Paciferum.
Itaque vt Orbis quieſceret, nunquam quieuit:
Donec Victore Amedeo Pacis Satóre,
In illo Claraſcenſi Conſeſſu,
Vbi quot ora, tot Orácula,

Inter maxima Orbis ingenia Pax nata eſt tandem :
Sed ephémera.
Poterat Paçi Fortuna ſubſcribere, ſed inuîdit Virtuti.
Paçem nimirum Ratisbonenſem placidi ſpirabant Auſtri ;
Sed Auſtris aduerſusi Aquilo,
Dum Germaniam turbat, Italiam terret.
Negotia videlicet feliciora feciſſet euentus felix :
Nobiliora infelix fecit :
Neſcires quàm difficilia fecerit Mazzarinus,
Si omnia confeciſſet.
Explebit Prudentiæ conatus altior Prouidentia;
Quæ non Hominum, ſed Fulminum linguis ſuadeat Pacem ;
Rogabunt qui rogantur: & flenda qui dolant, flebunt.
Nunc ſatis eſt, quod Italia non ſeruit.
Plaude iam Liberatori Mercurio, Roma.
Ac niſi paria meritis paras,
K Pileum Mercurio detrahas caue.
Sile Muſa.
Viuentem Iulium Mazzarinum dignè laudabit nemo,
Niſi *l* Iulius Mazzarinus reuiuiſcat.

a Ex Natal. Com. b Mazzarinus Siciliâ oriundus, ad ardua negotia ab Vrbano eligitur. c. Laicus adhuc & Aulicus Adoleſcens, iam Legationibus maturus. d Induciarum mutuæ conditiones. e Mercurij cognomentum. f Horat. in Hymno Mercurij lib. I. Natal. Com. de Merc. g Mercurius furum Deus dicebatur. h Pancirolio Legato. i Septentrionalium Principum fœdus contra Cæſarem. K *Pileus Mercurij inſigne. l Iulius Mazzarinus Patruus prædefunctus : omnium Concionatorum è Societate Ieſu diſertiſſimus.*

IN PRAEMATVRVM DECESSVM

THEODOSII

LVSITANI PRINCIPIS.

MAuortem gladio, Calamo ſuperaſſe Mineruam;
Auſibus AEaciden, Neſtora Conſilijs.
Neptunum ratibus, Terras pede, ſidera mente,
Vincere Theudoſium Fama canebat ouans.
Mors, quæ oculis, non aure caret, tot vt audijt acta;
Plurima quiſquis hic eſt, ſecula vixit, ait.
Protinus haud cæcam contorquens cæca Sagittam;
Pro Sene Spem miſeri ſenſit obiſſe Tagi.
Tunc aures, tunc illa oculos, tunc Spicula culpat.
Tunc quatiens fragili pectus inane manu;
Orbem, ait, orbaui fateor; ſed luminis Orba:
a Perdidit, heu! Virtus te celerata, Puer.

a In heroicis, & politicis, & militaribus negotijs actuoſus obijt.

ELO-

ELOGIVM SEPVLCRALE.

Heu Mortis facinus!
FRANCISCVS MARIA *a* BROLIA,
Senunciarum Marchio.
Reuelli Comes, Berzolij & Fardéti Dominus.
Gallici Ordinis illuſtriori Torque inſignitus;
Ille *b* Genere, Genio, Geſtis inclytus,
Qui Aulæ ſimul & Bello initiatus Infans,
Aulicâ gratiâ, & bellicâ ferociâ
Aulicobellicam ſortitus indolem;
Magno Carolo
Virtutis omen fecit, quantæcunque Fortunæ capacis.
Ille, quem Armis acerrimum
Contra ſe in Subalpinis experta Gallia,
Feſtinatâ Tribunitiæ Legionis illecebrâ
Sibi *c* cenſuit demerendum.
Ille immerſabilis Fluuiorum Domitor:
Quo Auſpice,
Hiſpana Sycoris, Belgica Scaldis, Italicus Ticinus,
Suis vndis, & Hiſpanis ignibus æſtuantes,
Gallicis Cohortibus ſuccubuére.
Ille impauidus Hoſtibus pauor;
Qui concluſis Tarraconenſibus Maria, atque Terras eripuit;
Leganeſio de Gallicâ prædâ ad Ilerdam triumphanti,
Bellica Tormenta, ne Victori aſſonarent, extorſit.
Baxeæ Oppidulum ferè inutile, ſibi commiſſum,
Totius Belgij ſtimulum fecit, ac frenum.
Obſeſſi Atrebatum munitiones, miris ambagibus implexas,
Peruadi poſſe perſuaſit, cùm fortiſſimè peruaſit:
Et grauiſſimo cruentus vulnere,
Victoriæ moram non adiecit, ſed pretium.
Ille inconcuſſus Gallicæ Maieſtatis Propugnator;
Qui præcipuum Regni *d* Miniſtrum,
A Sectarijs præcipuè inſectatum,
Et recedentem fideliter, & redeuntem feliciter

Eſt

Eſt comitatus:
Primuſque audendi *e* author, & actor,
Clarantonium Factioſorum Acropolim,
Bellator, & debellator ingreſſus,
Pariſiorum Portas eruptionibus occludens, aperuit Paci.
Ille demum, qui per Militares Apices;
Ad Regiæ Armorum Præfecturæ culmen eniſus;
Florente adhuc Iuuentâ
Tanta geſsit, vt Geſtorum Famæ officiat numerus:
Cùm vberiorem Triumphorum autumnum Galliæ maturaret,
En, vt ipſo *f* Valentini obſidij primordio,
Dùm loci faciem primus explorat,
Primus furtiuâ glande confoſſus,
Aciem, Galliam, Patriam, Familiam,
Victoriam ipſam, quam pepeřit, funeſtauit;
Heu Mortis facinus!

a Carienſis Patritius. b Ex eo Genere, quod inſignes olim belli Duces, Italiæ dedit. c Sagatiſſimum Richelij Cardinalis conſilium. d Mazzarinum Cardinalem, in ſeditione contra Regem. e Dum Proceres Pupillo Regi timebant, ſi Pariſios aggrederetur. f Valentiâ Inſubrium, à Mutinenſi Duce obſeſſâ, Anno 1656.

Authoris Epigramma,
Eiuſdem Broliæ Inferijs additum.

VNde Armis valeat, Valloque Valentia cingi,
Primus dum explorât Brolia, primus obit.
Ergo triumphalem Tumulo ſuperaſtrue Molem,
Gallia; Laurigeris Appia necte comis.
Exequijs ſimilis, ſimilis ſit pompa Triumpho;
Funeſtis feſtas ignibus adde Faces.
Fercula luctificum præcedant læta Feretrum.
His inſcripta notis, BROLIA VICTOR OBIT.
Non etenim capta eſt, cùm victa Valentia capta eſt;
Capta eſt, cùm docuit Brolia poſſe capi.

PHILIBERTI SCALIAE

VERRVCAE COMITIS, SEGVSINI ABBATIS a LAVREA.

Feſtina Calame, Heroum laudibus ſacer.
PHILIBERTVM SCALIAM
Ad ſumma Gloriæ feſtinantem
Sequi labora, ſi neſcis aſſequi.
Laudum prima eſt, quòd laudes fugit.
Atqui eius curſum ne Natura quidem ſequi potuit.
Eridanus, Adoleſcentiæ Spiritus in Infante;
Tiberis, Virilem ſoliditatem in Puero;
Tagus, Senile Conſilium in Adoleſcente ſtupuére.
Rixantibus inter ſeſe Fluuijs,
Niſi ex Candore Animi, & Eloquij ſuauitate,
Suum Eridanus Cycnum teſtaretur.
Itaque Annos meritis, ætates Animo præcurrens,
Cunctatricis Naturæ ſegnitiam deriſit.
Neque noua hæc viuacitas in illâ Stirpe,
Cuius ingenia, Natalium fouente luce,
Tunc matureſcunt, cùm cætera florent.
Viuit, viuetque *o* Aui Fama,
Qui Magni Principis Magnus Achates,
Vnus omnia fuit, & ſolus omnibus ſuffecit.
Tam ſibi vni omnia debens,
Vt Fortunam vel iniquam, raptauerit vſque ad Tumulum.
Viuit *c* Alexander Patruus, verè Magnus,
Qui Numinis more, vbique agentis,
Ad Principes omnes ſemper ablegatus,
Vt publica ſtet Libertas, nunquam ſtat.
At Philiberti *d* Patrem, Verrucæ Comitem,
Taurinenſis Auguſta, ſibi Cognominem, ſibi natum, fouet;
Cuius Nomen ex geſtis, geſta Nomine cognoſcas;
Omnia *Auguſto* ſimilis præter Imperium;
Quod non gerit, ſed regit.
Principis fauore nullius vnquam periculo abuſus,
Solis inſtar, qui quo altior, minus inumbrat.
Procul enim ab Auguſto pectore liuor.
Puſillis animantibus venenum eſt datum.

Itaque

Itaque, huic vni Aulico, Aulica parcit Inuidia.
Felices igitur Sobole Parentes, Parentibus Soboles:
Quæ tàm inſitis, quàm aſcitis Virtutibus,
e Acies, Aulas, Aras
Decorat dùm decoratur.
Conſilio Numinis, cuncta vni Familiæ tribuentis,
Vt omnibus proſit.
Huic Generi minimè degener Philibertus,
Reipublicæ antè vixit, quàm ſibi.
Tam proſperè, tam properè ad ſeria intentus,
Vt etiam Iuuentæ voluptates oblitus ſit.
Nam vix pubeſcens,
Iam Subalpini Regis in Hiſpaniâ Prolegatus,
Prouiſu rerum, conſiliorum diſpoſitu, fandi vi,
Tantæ admirationi fuit,
Vt grauiſſima illa Capita ſuam canitiem increpuerint.
Iam Patriæ redonatum
Sacra Infula, Virtuti ſera, Aetati feſtina,
Ambiit, non ambita.
Gaudente Mitrâ, quòd à Magno Patruo in Magnum Nepotem
Tranſmiſſa Dignitas, nihil Dignitatis amiſerit.
Poſt tales curas, laborum Triumphator, & ſui,
Nouo Virtutis inſigni, Iuriſprudentiæ laureâ cingitur.
Quam alij per ſudorem, hic per otium carpit.
Poſt heroica Facta,
Alcides ſub *f* Oliuâ, Philibertus ſub lauro conquieſcit.
Nimirum, Iuriſprudentiæ Tyrocinium ingreſſus, iam emeritus.
Prudentiam exercuit, antequam diſceret.
In legum Codice illa tantùm legit, quæ fecerat,
Cùm ſingula eius facta fuerint leges.
Plus ergo illi debet Laurea, quàm ipſe Laureæ,
At quò tandem *g* Honorum procurret hic Spiritus,
Qui Metas attigit inter initia?
Non improuidè Regio in Monte Lauream capit;
Regium Apicem Vaticani Montis ornaturam.
Subſiſte Calame; Laſſaris, non ſequeris.
Tam alta Virtus, imas laudes non audit.

a Anno 1634. *Monteregali. b Philibertus Gherardus Scalia Verrucæ Comes; primus, ſoluſque Magni Caroli Miniſter.*

c Abbas

c Abbas; poſt Romanam, Gallicam, Hiſpanam, Anglicam Legationem in Belgio mortuus. d Mamfredus Auguſtus, Peditum Præfectus ſupremus: Victoris Amedei intimior Miniſter. e Frater Equitum Præfecturam ſupremam geſſit. f Clauâ in Oleam verſâ. g Diuinat' Author. Nam Maximos honores geſſit, & Maiores inuidit feſtina mors.

ELOGIVM SEPVLCRALE

ARCHIEPISCOPI TAVRINENSIS.

IVLIVM CAESAREM BERGERIAM
Quùm *a* rapuit auara Mors,
Fas omne abrúpit;
Auguſtam Vrbem,
Optimo Patre orbauit, ac Patritio.
Iuriſperitorum Collegium,
Primario Collégâ; ex eàdem Familiâ nono.
Caballarij-Leonis Comitatum,
Aequiſſimo & clementiſſimo Domino.
Regiorum Conſiliorum Conclaue,
Intimo atque integerrimo Oraculo.
Aulica Miniſteria,
Miniſtro prudentiſſimo;
Cuius Menti *b* tota Pacis moles incubuit.
Vniuerſam denique Diœcéſim
Amantiſſimo atque Amatiſſimo Archipræſule.
Ac ne ſaxa non gemerent,
Templum ipſum Metropolitanum,
Munifico *c* Inſtauratore viduauit.
Tot dàmna, vnicò ſæuæ falcis ductu.
Illud verò ſæuiſſimè,
Quòd Præſulem Patruum, & *d* Nepotem cariſſimum
Simul rapuit.
Vt *e* Maria Margarita
Nepotis Vidua, Pupilli Tutrix,

Gemi-

Gemino implexa luctu,
Dum Virum luget, Patruum tumulet.

a Anno ſalutis 1659. Aetatis 67. Pontificij 18. b Pax inter Principes, & Regiam Pupilli Matrem. c Nam mediam Templi concamerationem peſsùm collapſam, ſolus, ſponte, proprio ære reſtituit d Nepotem ex Fratre ante vnum diem extinctum, relicto Infante. e Marchionis Roncatij Filia.

ELOGIVM SEPVLCRALE
PRIMARII PRAESIDIS DVCALIS CAMERAE.

MAVRITIVS PHILIPPA,
Ioannis Antonij Senatoris Clariſſimi Filius.
Sancti-Michaelis, Praſſi, Vſsolij, & Martinianæ Comes:
a Hic ſitus eſt.
Tantâ Vir integritate,
Vt Cameralium Quæſtorum Protopræſes,
Principis Iura ſine Priuatorum iniuriâ ſuſtinuerit:
Tantâ ſolertiâ,
Vt Militaribus Cauſis, Rationibuſque Præfectus,
Aequè Militum Cenſor, & Pater;
Illo in Officio Amorem conſequutus ſit,
In quo Odium vitari non poteſt.
Tam illuſtri Ingenio,
Vt Politicas inter ambages,
Subitis eius conſilijs maturius nihil prodierit.
Tam ingenti Animo,
Vt nunquam vel Fortunæ aduerſitate,
Vel negotiorum diuerſitate, ſit obrutus.
Omnibus denique tot Miniſteriorum dotibus ità præditus,
Vt illum incolumem
Probarint Principes, dilexerint Populi, ſuſpexerint *b* Exteri.
c Amiſſum omnes ſuſpirarint,

a Anno 1656. ætatis 56. b Gallici Regis Miniſtri, in commeatuum prouidentia. c Omnia comparatione fiunt cariora.

ELO-

ELOGIVM SEPVLCRALE

RICHELMI PRAESIDIS.

CAMILLVS RICHELMVS,
Nicienſis Patritius,
Bartholomæi Richelmi Senatoris,
Quem a Maximi Iuriſperiti, *maximum Iuriſperitum* vocant;
Filius, Heres, Aemulator:
Hòc etiam felicior,
Quò Paternâ laude claruit, & ſuâ.
Annos enim terdenos Forenſi in Arenâ
Pari diſputationum ſubtilitate, ac ſoliditate congreſſus;
Ab Magno Carolo
Senatoriâ donatus Purpurâ, Purpuræ fulgorem auxit;
Regio proinde Victoris, & Chriſtinæ Adminiſtratricis
Adſtipulante iudicio,
In Camerali Magiſtratu, & Pedemontano Senatu, Præſes,
Nunquam perplexo, nunquam flexo ſuffragio;
Quot annis Patrocinatus fuerat, totidem iudicauit.
Itaque cum placida Senectus
De ingenio nihil minuens, authoritatem auxiſſet:
Viuuſque ſua Elogia vbique legeret:
Immortalis Vir eò tantum b mori eſt viſus,
Ne humanarum legum Vindex, Naturæ leges infringeret.
Paternæ igitur Memoriæ, Poſterorum Exemplo, Dolori ſuo
Bartholomæus Filius Senator, vt ſatisfaceret,
Eius Effigiem, quod vnicum morti ſpolium ceſſerat,
Aeternitati reſtituit.

a Crauetta, Conſ. Theſaurus Iunior in quæſt. for. Monathus de recta feud. interpret. b Anno 1646. Aetatis 77.

ELOGIVM SEPVLCRALE.

a Abbatis Cæſarienſis.
Amici omnium cariſsimi.

Luge Viator.
LAVRENTII SCOTI
Sepulcrum, nulli indeflétum, vides.
Lugent Muſæ, Virtutes lugent
Vtriuſque Chori Coryphæum.
Qui ſacro in pectore profanas excipiens *b* Muſas,
Suis è moribus *c* pudicas fecit.
Gemino titulo vates.
Nam, Poeticâ laureâ, & Religioſâ Laureolâ
Olìm donandus,
Caſto in Baptiſmatis Caſtalio
A LAVRO nomen accepit.
Luget Aula, luget Ara
Curialem Præſulem,
Cui nihil Auliciſmi affricuit Aula.
Nam Principi ſimul, & Numini carus:
Inuidens nemini, nemini inuiſus:
Rixantes inter *d* Factiones, vtriſque gratus:
Docuit, impiam eſſe illam *e* vocem,
Exeat Aulâ Qui volet eſſe pius,
Cùm Pietatem in Aulâ, vt in Arâ,
Aequè religiosè coluerit.
Lugent Próceres, Matronæ lugent
Supremum Sacrorum Præfectum.
Qui tàm *f* Auguſti, quàm Auguſtæ
Regijs in Penetralibus aſſiduus:
Nihil à Prætorio ſuperbiæ;
Nihil à Gynicæo, deſidiæ contrahens;
Viris, Ciuilis Vitæ; Fœminis, Modeſtiæ Typus:
Non auſtérus, neque remiſſus;
Aliena taxans Vitia, ſuæ Vitæ exemplis,
Docuit, Animis imputandos eſſe Mores, non locis:

S Cùm

rentius Leuita, & Laurentius Scotus. b *Abbatiæ Cæſarienſis trans Alpes; quam penè dirutam ab Hugonotis inſtaurauit.* i *Extremum hoc ab amico Officium Abbas poſtulauit, etiam Teſtamento.* K *Ex Sorore Nepos.*

ELOGIVM SEPVLCRALE

MAGNI CANCELLARII.

CAROLO PHILIPPO *a* MOROTIO
Sabaudiæ Archicancellario
Debuere Ingenia,
Quod Muſas, olìm inter popularia ſedentes,
Inclyti Generis claritate Nobiles fecit.
Debuit Senatus,
Quod Primariam eius Sedem
Doctrinâ & Maieſtate compleuit.
Debuit Princeps
Quod Fidelitate Subditum,
Conſilijs *b* Patrem adæquè geſſit,
Debet Patria,
Quod Honorum Stadio decurſo,
Et Vitæ contactâ Metâ,
Palmas atque Trophæa foris acquiſita,
In Patriæ *c* Patriſque ſinum,
Secum tulit.
Anno MDCLXI. Aetatis LXXV.

a Morotij & Rocchabaldorum Comiti, ex Ceuæ Marchionibus. b *Archicancellarius, Principis Pater vocatur.* c *Ludouici Pedemontium Protopræſidis, iam humati.*

ELOGIVM SEPVLCRALE

Auguſtæ Taurinorum Patriæ
Optimus Ciuis & Pater
D. OCTAVIVS CAPRIS,
Cigliarij, Rocchæ, Montismartij *a* Comes.
In Mauritianâ Militiâ, Maiorum Stemmatum Eques.
Mauritij Principis à Sabaudiâ Eques Cubicularis,
Niciæ, & Villæfrancæ Gubernator.
In Gauij, Verrucæ, Tridini, Albæ Obſidijs,
In Ticinenſi, Monbardonenſi, Secuſino conflictu;
In omnibus denique ferocientis Seculi periculis
Sub Auguſtiſſimo quatuor Ducum auſpicio,
Equeſtri Centuriatu, Caſtrenſi Præfecturâ,
Pedeſtri Chiliarchatu Clarus;
Hoſtilibus ſæpè ictibus,
Honorificis ſemper Principum Encomijs,
Strenuitatem iuxtà, diligentiamque teſtantibus;
A puerili Tyrocinio, ad emeritam *b* maturitatem;
Celebres Maiorum laudes propriâ Virtute
Cumulauit.

a Alteſſani Superioris, & Curtis-veteris Dominus. b Dies clauſit anno 1660. ætatis 58.

ELOGIVM SEPVLCRALE

Hem ſingulare Aulicorum Exemplar.
PHILIBERTVM GHERARDVM
SCALIAM
Verrùcæ Comitem.
Qui ad Magni Caroli gratiam
Suo tantum ingenio viam præmonſtrante,

Vix

Vix Aulam ingreſſus,
Ad illuſtriores Aulæ gradus tranſgreſſus,
Equeſtri Deiparæ Ordine Torquatus;
Inde incepit, vbi alij deſinunt.
Quo argumento contra Inuidiam
Contentus eſſe poterat,
Dùm à tanto Principe, tanti eſt factus.
Neque tamen iudicium feſellit euentus.
Nam primam Legationem ad *a* Venetos, fluctuante Patriâ:
Alteram ad Pontifices *b* Tres, verè Maximos;
Tertiam ad Philippum Tertium iteratò functus,
Id à ſuâ dexteritate ſemper obtinuit,
Vt exterorum Principum amorem,
Cum ſui Principis vtilitate connecteret:
Qui, non illum modò ad penetralia Conſilia ſemper acciuit;
Sed totam Conſilij Exedram in vnius pectore clauſit.
Ergo cùm grauiſſima, & pene deplorata Negotia,
De Prouinciæ Narbonenſis rebus; de Salutianâ Marchiâ,
De Monferratenſi expeditione, de Aſtenſi Pace,
Infracta fide ac ſolicitudine pertractaſſet:
Denique, apud Ludouicum XIII. Gallorum Regem,
Victoris Amedei, & Chriſtianæ à Franciâ,
Auſpicatiſſimo Coniugio conſtabilito;
Quod digniori Negotio Vitam impéndere non poſſet,
Pariſijs ſtatim obijt.
Hoc vno dolore nimiam Magni Caroli lætitiam acerbante,
Vir ſuauiſſimis formatus moribus:
Qui Authoritati Modeſtiâ naturali promiſcens temperamento,
Inuidiam opprimere maluit, quàm Inuidos.
Quibus artibus, fatalem Aulicæ Fortunæ
Fugacitatem figens;
Integrum Principis fauorem ad extremum Spiritum
Ab curiali Faſcino ſeruauit, & ad Filios tranſmiſit.

a Hic primus Carolo ſuaſit, vt Venetis adhæreſceret; ſuumque conſilium ad exitum perduxit. b Clementem VIII. Leonem X. Paulum V. non interruptâ Romæ morâ.

ELOGIVM SEPVLCRALE

Hìc tandem ſe Patriæ reſtituit
D. MELCHIOR BVNEVS.
Variliarum Comes, Monális, & Baſtitæ Dominus.
In ſacrâ Mauritianâ Militiâ
Maiorum Inſignium Eques, & Conſiliarius.
Ab Magno Carolo meritorum æquiſſimo Iudice
Ad nobiliſſimum Thomæ Principis obſequium delectus:
Qui ſingularem eius diligentiam in Cubiculari Miniſterio,
Strenuitatem in Prætorianæ Cohortis ductu;
Grauitatem omnibus in actis expertus;
Dignum cenſuit, cui Ephebòrum Principum ſuorum
Regimen, educationemque demandaret.
Neque leuius Inuictiſſimi Victoris Iudicium fuit,
Qui eiuſdem bellicæ Virtuti
Portuoſam Villefrancæ Arcem commiſit.
Ab Mauritio quoq; Principe, ad ſupremum Hoſpitij Magiſterió
Totiuſque Nicienſis Ciuitatis Gubernaculum euectus,
Domeſticâ rem prouidentiſſimè; publicâ integerrimè procurauit.
Sic honorificis laboribus emeritum emenſus æuum:
Quietem ſibi, mœrorem ſuis, memoriam omnibus
Immortalem reliquit.
Anno ſalutis MDCLVII Ætatis LXXV.
D. Carolus Mauritius Filius,
Parenti indulgentiſſimo.

ELOGIVM SEPVLCRALE

Armigeræ Pietatis Imaginem
LVDOVICVM BVNEVM,
Haſtæ Pompeiæ Patritium cernis.
Hic, ſuopte ingenio pacatus,
Sed bellifero Sæculi Genio marti addictus,

Vnus

Vnus ſupra ternas Armatorum Chiliades,
Tribunitias pro Pedemontium Principe gerens vices,
Militibus amabilis, Hoſtibus metuendus;
Summæ ferocitati ſummam Pietatem coniunxit.
Hinc, Auilinianæ Arci, hoſtilibus Caſtris propiori;
Tùm Carmaniòliæ, quò Martis impetus vergebat;
Demum Patriæ, gemino malo periclitanti,
Inter Martis Mortiſque terrores,
Præfuit non modò, ſed profuit.
Nam trepidam Vrbem,
Ab Hoſtium inſidijs extimè malè tutam;
Peſtiferâ lue intimè vaſtante;
Vrbi ſe Ciuem, Ciuibus Patrem approbans;
Dum omnes adiuuat, ſui oblitus;
Alienæ vitæ impendit ſuam.
Heredes reliquit Pauperum manus:
Nouo exemplo ab Heredibus optatus.
Plus tamen à Fratre
Melchiore Bunco, Monalis Comite;
Qui Fratrem, vt poteſt, reſtituit Vitæ.
Anno MDCXXXVI.

ELOGIVM SEPVLCRALE
Patris.

Syncerum Patritij Amoris Simulacrum
a Auita agnoſce Patria.
Hic eſt
ALEXANDER THESAVRVS,
Sarmatoris Comes, Caſtromanni Dominus:
Qui bellicoſorum, Doctorumque Progenitorum gloriam
In Familiâ bipertitam, in ſe vno integrauit.
Itaque, in Magni Caroli Aulâ, Gloriæ Theatro;
Equeſtrium Virtutum, & Liberalium literarum
Abſolutum Spectaculum præbens:
Bellicâ Virtute, in omnibus ſui Principis expeditionibus:

Sapientiâ in Conſilijs, & difficillimis *b* Legationibus;
Summam Aulæ approbationem, & Principis Gratiam,
Quotidianis congreſſibus, & Honoribus teſtatam meruit.
Quodque magis mirére:
Inter aureos Aulæ compedes, tantum ſibi libertatis aſſeruit,
Vt nihil diſcendum ignoraſſe; nihil dicendum ſiluiſſe,
Sit viſus.
Itaque inter tot Cenſores, ſine Cenſurâ;
Cùm florentiorem æui partem Gloriæ, ac Principi dediſſet:
Denique à curis vt vacaret, Curiâ vacans;
Bellicæ Virtutis, & Ingenij laude, in Filios iterum diuiſâ,
c Quos partìm Marti, partìm Mineruæ conſecrauit;
Maturiores Annos tibi, ſibique ſepoſuit.
Deſijt Anno ſalutis MDCXXI. Aetatis LXIII.
At ne Fama deſinat, hoc monumentum Morti obijcit
Philibertus Filius Primigenius, Sarmatoris Comes.

a Foſſanum Ciuitas: vnde oriundi maiores. Ibique Sacellum eſt, nobili ſtructurâ, & Maiorum Simulacris piè, atq; eleganter ornatum. b Ad Italiæ Principes: & ad componendam Mutinenſis Ducis, & Ferrarienſium Piorum, de Saxolij ſtatu controuerſiam. c Philibertum Comitem. Ludouicum Præſidem doctiſſimum. Carolum Antonium olim Abbatem Mulegij, Iure vtroque inſignem, poſtea in Societate Ieſu, Apoſtolicæ Pœnitentiariæ oraculum. Laurentium Equitem Commendatarium, Principis Scutiferum, in Monferatenſi bello ad Granam occiſum. Et Emmanuelem Authorem noſtrum.

ELOGIVM SEPVLCRALE
Matris.

a MARGARITAE THESAVRIAE,
Cortanſerij Dominæ,
Alexandri Sarmatoris Comitis Vnicæ Vxori.
Splendore Generis, Formæ gratiâ, Candore Animi,
Veræ

Veræ inter Matronas Margaritæ.
Multiplici etiam Prolis fœcunditate,
Margaritis, quę Vnicum gignunt, feliciori.
Philibertus Filius, Matri benemerenti,
Extremum hoc Officium
Religioſiſſimè exoluit.

a *Aloyſii Mulatij Aſtenſis, & Magdalenæ Scarampæ Cortanſerij Dominorum Filiæ, & Heredi, extinctâ lineâ.*

In eodem Sacello duo leguntur ſub ſuis Imaginibus Elogia Sepulcralia ſanè illuſtria: Alterum Antonini Præſidis, & Sarmatoris Domini, Authoris noſtri Aui celeberrimi, qui Pedemontanas Deciſiones concinnauit: Septuagenario maior mortuus. Alterum Antonij Authoris Proaui: Sarmatoris Domini, a *Senatoris, & Equitis* b *Aurati; qui octogenario maior in Legatione ad Rodulphum, & Matthiam Auſtriacos Principes obijt Anno 1564. Sed quoniam duo hæc Elogia, non Authoris noſtri, ſed Alexandri eius Patris calamo fluxere; non hic admiſceo. Quæ ſequuntur Authoris ſunt ad Maiorum Sacellum exornandum.*

a Ex Diplomate dato Niciæ vlt. Sept. 1538. b Caroli V. Imperatoris manu creati: Ex Diplomate dato Burgis 24. Maij 1524.

ELOGIVM SEPVLCRALE
Patrui.

GASPARI ANTONIO THESAVRO
Antonini Filio,
Pedemontani Senatus Oraculo.
Qui Sapientiam expeditiùs vt ſequeretur,
A Coniugio Liber,
Filiorum Amore in Fratris Filios translato;
Vt Sapientiæ quoque Amorem in eoſdem transferret;
Antiquioribus ex Familiâ Doctoribus
Taurinenſe Domicilium, & annuos mille Coronatos,
Perpetuum Virtutis Calcar applicuit.

Em-

Emmanuel Theſaurus, Septimus ex Fratre Nepos,
Monumentum hoc,
a Quod non poſuit Heres, Exheres Ponit.
Quanquam dignius, diuturniuſque Monumentum
Suis ſibi in a Voluminibus ipſe conſtruxerit.

a *Quæſtionum forenſium. Additionum ad Deciſiones. De Monetis.*

ELOGIVM SEPVLCRALE
Alterius Patrui.

MARCVS ANTONIVS THESAVRVS
Antonini Filius.
In *a* primæua Mauritiani Commilitij erectione,
Ab Emmanuele Philiberto, adhuc impuber,
b Nobilitatis Virtutiſque commendatione conſcriptus Eques.
Cùm in Belgicâ Martis Scholâ eruditus,
Liberæ Centuriæ Præfecturam pro Tyrocinio geſſiſſet:
In Prouinciali bello,
Dum Berræ Arcem, Victoriæ ingentis reſiduum,
Principi ſuſtinet, pro Principe cadit.

a Ex Diplomate ſub die 10.*Nouemb.*1578.*Cum nuper Ordinis & Militiæ SS. Mauritij & Lazari inſtaurationi incumberemus &c. aliquot Nobiles, qui oblatis precibus hoc à nobis petierunt, &c. aggregandos eſſe cenſuimus. Inter quos cum te, licet annum duodecimum adhuc agentem, &c. b Cumque ex nobili Genere natus ſis; tibique adeò laudabilia puerilis ætatis tuæ inditia, &c.*

ELOGIVM SEPVLCRALE
Amitæ.

MARGARITA A SABAVDIA.
Antonini Theſauri Filia,

Formâ

Formâ ſupra Matronas, Doctrinâ vltra Sexum;
Vera videri póterat Vránia, niſi núberet.
Nam Magno Carolo, Optimo æſtimatori,
Viſa eſt Virago,
Quæ *a* Philiberto Emmanueli à Sabaudia,
Collegij Comiti, Nupta; Heróas páreret.
Sed heu magnis Ingenijs iniqua ſemper Fortuna!
Vix Nupta, iam Vidua;
Cum pauló poſt Coniugem, *b* Philippum etiam Filium,
Heroicæ ſpei Pupillum tumulaſſet;
A Philippo Sabaudo Achayæ Principe, eo *c* tramite Poſtremũ;
Nullâ poſtindè Fortunæ illecebrâ ab primis abducta Votis;
Sui nominis memor, Vni ſe vnicam Viro Margaritam,
Et Maternos Amores vni Filio ſeruauit.
Sed fęmineo eiulatu de virili pectore ſecluſo,
Viduitatem ſimul, & Orbitatem prolixam,
Non lugendo, ſed philoſophando ſuſtinuit;
Donec noto recepta Cęlo,
Vtrique ſeſe reſtituit.

a De illuſtri hoc connubio ſcribit Guicenonus Regius Hiſtoriographus pag 128. b Errat Guicenonius, qui Margaritæ nullam tribuit Prolem. c De hoc ipſo Philippi Achaiæ ac Pedemontium Principis nobili Tramite ſcribit ibidem Guicenonus; & Pingonius in Arbore.

ELOGIVM SEPVLCRALE
Auiæ.

DOROTHEA THESAVRIA,
Paterno Stipite, Illuſtrium De Capris Heroum Proles;
Materno, ex Meſſerani Principibus
Quinque *a* Cardinalium Nepos,
Antonini Theſauri Vnica Vxor.
Cùm in Virtutum omnium Speculum formata eſſet;
Vt Matronarum oculis diutiùs obuerſaretur,

Integrum vixit Seculum;
Moreſque mutari ſæpè vidit, ſemper eadem.

a Ex Ferreriorum Stirpe.

ELOGIVM SEPVLCRALE
Frátriæ.

IOANNAE THESAVRIAE
Ioannis Balbi Varnoni Comitis, & Mariæ Coſtæ,
Clariſſimo vtrinque Genere natæ.
Quæ cùm ſpecie ac Decore ſola Phœnix vocaretur;
Obitum Phœnici ſimilem experta;
Perit dum *a* Vnicam Parit;
In ſimili Prole rediuiua.
Philibertus Theſaurus
Inter amiſſæ dolorem, & Natæ gaudium diuiſus,
Coniugi ſuauiſſimæ
Ponit.

a Ioannam Mombaſilij Marchioni nuptam: nomine & ſpecie ſimilem.

ELOGIVM SEPVLCRALE
Magni Patrui, Proaui Fratris.

Illuſtri memoriæ
IVVENALIS THESAVRI,
Palatini Comitis, & Equitis:
Vtrâque Iuris Laureâ florentiſſimi:
Tantâ apud Carolum V. Cæſarem æſtimatione Ingenij;
Vt Gentilitijs eius Inſignibus
Cæſaream *a* Aquilam Ingenij Auſpicem inſeruerit.
Atque vt Laurea laureas progerminaret;

Am-

Ampliſſimo Diplomate conceſſerit,
Vt ſeri etiam eius Nepotes, Iuriſprudentiæ laureâ donari,
b Aulæ ſtatim Cęſareæ,
Et Imperialis Conſiſtorij Comites adſcripti habeantur:
Iudices conſtituere, Notarios creare, Natalibus ſupplere;
Aliaque Regalia exercere ſuapte authoritate poſſint:
Tantus in Auguſtiſſimo Cæſare Sapientum Amor:
Et ęternandæ Sapientiæ in Theſaurorum Familiâ,
Studium fuit.

a Ex Cæſareo Diplomate Burgis dato, die 24. Maij anno 1524. *b Ibid.*

ELOGIVM SEPVLCRALE
Trium Proauiarum.

Tres hæ Puellę à Scalptore in lapides verſæ,
Te, ſi viuerent, in lapidem verterent.
Tres Phorci Filias crede,
Quarum ſpectata pulchritudo ſaxeos fecit Spectatores.
Antonij Theſauri Senatoris, & Sarmatoris Domini,
Tergeminæ fuere Coniuges.
a MARGARITA,
Illuſtris Sordanellorum Familiæ poſtrema Heres:
b MARIA,
Antonij Prouanæ Druentij Comitis:
c POLYXENA,
Antonii Coſtę Polongheriæ Comitis Filia.
Vnius Theſauri triplex Theſaurus.
Tantâ Omnes Animi & Formæ pulcritudine,
Vt cùm inter ſe tantùm *b* contendant, neutra vincatur.
Tres Charites fuiſſe diceres, ſi conuixiſſent.
Sed Vnum amare non poterant, niſi diuiſæ.
Itaque alterius Amores altera excepit:
Et *d* viuaciſſimum Vnius æuum ſibi ſine lite diuiſére.
Tria ergo ingentia Viri gaudia dixeris:
Totidemque ingentes dolores.

Nam

Nam Tumulos Thalamis æquante Parcâ;
Duas defleuit, à Tertiâ defletus:
Aequali dolore, ſiue relinqueretur, ſiue relinqueret:
O quanta infelicitas, nupſiſſe!
Sed Parcarum inuidiam penſauit Vxorum Virtus:
Quarum ſimilitudo fecit, ne altera optaretur.
Imò alteram in alterâ reuixiſſe putes;
Et Vxores Tres, Vnicam fuiſſe tricorporem,
Ter vni nuptam.
Nouum miraculum, in numero Vnitas.
At miraculum maius,
Quòd in Empyrio, vbi Connubia confarreantur,
Vxores ſimul omnes Vir inuénit;
Et omnes Vni, ſine rixâ, conuiuunt.
O quanta felicitas ter nupſiſſe.

a Obijt anno 1526. *b Obijt anno* 1537. *c Obijt anno* 1575. *d Vixit annos* 82. *Obijt anno* 1564.

ELOGIVM SEPVLCRALE

Ducum Maiorum.

Gemina hæc, vno è marmore, Simulacra,
Seiungi non poterant.
Ille eſt celeber Iureconſultus
VBERTINVS THESAVRVS.
Foſſanenſis Patriæ *a* Ordinator.
Qui *b* Legali Dialecticâ perſpicaciſſimo ingenio conſcriptâ
Iuſtitiæ, quæ cœca pingebatur, aperuit oculos.
Hic eſt ſtrenuus Bellator
BARTHOLOMAEVS VBERTINI FILIVS,
Qui à Philiberto Pulcro Sabaudiæ Duce,
Ad Inſubricam Ludouici Regis expeditionem,
Vix Ephébus, Veteranos inter Centuriones, *c* electus,
De Mauri *d* perfidiâ, Sabaudam Némeſim recreauit,
Scitè igitur ingenioſus Scalptor,
Cognatos Vultus cognato incidens lapidi,

Iuriſ-

Iuriſprudentiæ Strenuitatem; Strenuitati Iuriſprudentiā ſociauit.
Quid enim Iuſtitia ſine Fortitudine, niſi Virtus ſine Vi?
Quid Fortitudo ſine Iuſtitiâ, niſi Vis ſine Virtute?
Illa Lictorum, hæc Latronum.
Vt ergo *e* Palma Palmæ;
Sic Docta Laurus, bellicę lauro contigua,
Ad ornandam Patriam, feliciùs gliſcit.
Hinc geminis ex Imaginibus,
Vnam Optimi Ciuis Imaginem Sculptor fecit;
Nam *f* Theſauriæ Gentis antiqua erat Teſſera,
Bello, *&* *Paci*.

a Ex Statutorum Foſſani libro, Collat. 10. *de mandato Ducis Caroli Boni, Anno* 1511. *cui regimen illius Patriæ confuſum videbatur. b Ex Deciſ.Pedemont.præf.num.*44. *c Ex Philiberti Diplomate, ſub* 10. *Octob anno* 1499. *d Nam Ludouicus Maurus Bonnam Sabaudam Tutelâ, Pupillum vitâ ſpoliarat: vt ſuperius,pag.*163. *e Palmæ ſociatæ fertiliores. Plin. lib.*13.*cap.*4 *f Ex gentilitÿs Familiæ Inſignibus, atque ex Arbore Genealogicâ, quam gradatim, priſcarum Scripturarum authoritate, ab exordÿs ſuæ Patriæ, Antoninus Præſes diligentiſſimè ordinauit; appoſitâ ſingulis gradibus annorum ſerie.*

ELOGIVM SEPVLCRALE
Vbertini Iunioris.

Detur hoc Monumentum
IVNIORI VBERTINO THESAVRO;
Qui Bartholomæi Bellatoris Filius,
Vbertini Iuriſconſulti Nepos;
Ius faſque, & perſpicuè intueri, & fortiter tueri,
Ab vtroquè condidicit.
Neque Virtuti defuit Occaſio.
Nam Subalpinâ omni, ferêque omni Ciſalpinâ,
Carolo Bono ab Gallis *a* occupatâ;

Cum

Cum ferreis Ciuitates, aureis Ciues machinis quærerentur,
Multique iam, deſperato Principis infortunio,
Victricis Fortunæ Numen adorarent.
Hic ingenuo inſtinctu, ingenitum ſibi Votum ſtatuit,
Seruire Principi, ſeruare Patriam.
Atq; cùm à Gallo ſeruari Oppida nõ poſſent, ſine Aquilæ ope ;
Aequali periculo, ne ille raperet, hæc retineret:
Hic gladio atque conſilio, intrepidè adlaborauit,
Vt ab oppugnatorum gladijs, ac propugnatorum conſilijs,
Vni ſe Principi ſecuram Patria ſuſtineret.
Ingẽti Vbertini merito, Patriæ gloriâ, Principis *b* gratulatione:
Qui ſub Mœnibus Sanquintinéis partâ Orbi Pace,
Cùm duas res maximè inexpugnabiles redux reperiſſet,
Foſſani Oppidum, & *c* Vbertini Animum;
Vtrumque, vno tempore, ſingulari honeſtamento munerauit,
Nam *d* Oppido ipſo Ciuitatum prærogatiuâ decorato;
Ciuitatis Inſignibus, Sabaudæ Domus Inſignia interſeruit,
Addito FIDELITATIS Elogio.
Et Vbertini STRENVAM FIDELITATEM
In Patriâ ſuſtinendâ, æternis literis *e* teſtatus;
Patriam ipſam, quam pro tempore defenderat,
Militari eius *f* Præfecturæ perpetuò conſignauit.
Neque hic ſubſtitere
Vbertini merita, & Principis beneficia.

a Anno 1536. *Galli Sabaudiam & Pedemontium imparatum inuadunt. b Ex infraſcripto Principis Diplomate. c Anno ipſo* 1559. *quo Emmanuel Philibertus, Victor Ditionem recuperauit, Vbertini huius merita teſtatur Diplomate dato Niciæ ſub* 22. *Nouemb.* 1559. *d Anno* 1566. *die* 20. *Febr. Foſſani Ciuitas nouo donatur ſtemmate cum Inſcriptione, FIDELITATIS INSIGNIA. e Eodem anno die* 4. *Maij, idem Dux ſuo Diplomate teſtatur de FIDELITATE VIGILANTIA, STRENVITATE Vbertini in Foſſanenſi oppido tuendo, & militaribus experimentis, ſuo, & Caroli Boni tempore. f Eodem Diplomate Foſſanenſis Ciuitatis Militarem Præfecturam eidem committit; cum Arce, & Præſidio.*

ELOGIVM SEPVLCRALE
BARTHOLOMAEI IVNIORIS.

Vides Iuuenile hoc ſimulacrum
Senili Vbertini Iunioris ſimulacro
Formâ & ferociâ cognatum ?
Hic eſt ab eo ſatus
BARTHOLOMAEVS THESAVRVS,
Quem ſcalpellum Patri ſimilem fecit, Gladius ſimiliorem.
Securis enim ab Gallo rebus, non ab Galliâ,
Quæ peſtiferâ *a* Hugonotorum colluuie bulliebat:
Cûm Monſtrifera illa Hydra,
b Lemano innutrita lacu, ex Alpium ſe Clauſtris erupiſſet:
Euersâ in Principem Fide Chriſti Fidem euerſura;
Taurinenſi Regiæ, qui Caluiniſtarum ſcopus erat & ſcopulus,
Vicina iam *c* Oppida proſerpente viru contaminarat.
Itaque trepidante Italiâ, prouidiſſimus Princeps,
Vt Carij, & Villæfrancæ Arces
Gemina tunc Taurini Propugnacula cis citràque Padum,
Infectis Oppidis oppoſita, in tuto poneret.
Illam *d* Vbertino Patri, hanc Bartholomæo Filio
Bellicis in rebus iam exercito, commendauit.
Itaque, dùm Sabaudus Alcides,
Contra fœcunda Excetræ Capita ferro ac face depugnat:
Dumque tria Præſidia, Foſſanum, Carinum, Villamfrancam,
Incorruptâ iſti fide, ne corruptela ſerpat, euigilant;
Venenifera Hæreſis,
Afflandæ Auguſtæ Vrbis omni ſpe deſperatâ,
Venenum ipſa ſuum reſorbuit.
Miro Patriæ plauſu, Italiæ ſecuritate, Principis fructu;
Qui poſt Vbertini obitum,
Paternas *e* Præfecturas Filio continuauit, honores auxit.

a Poſt Germaniam à Luthero: Gallia à Caluino ſus deque verſa eſt: & vtraque Gebennenſes, Bernenſes & Angronianos contra Subalpinos fouebant. b Gebenna Hugonotorum Metropolis. Caluini primùm, deinde Bezæ ſedes. c Præter Mar-

chiam Salutianam & Carmanioliam ; alia loca proximiora ille morbus infecerat. d Ex diplomate Emmanuelis Philiberti ſub 28. Maij 1570 cum elogio FIDELITATIS, PRVDENTIAE, STRENVITATIS. *e Ex literis eius Ducis ſub anno* 1578.

ELOGIVM SEPVLCRALE.

Tritani.

Pacata, & tranquilla hæc Imago,
Paciferum Caduceatorem oſtendit
VILLELMVM THESAVRVM,
Ioannis Antonij Armigeri Filium.
Nimirum Ardelionij Delatores,
Exoſum ſemper Genus, & acceptum;
Intaminatum Foſſanenſium candorem contaminare niſi,
De violentiâ in Armatos, & de violato Principis Iure
Apud *a* Ludouicum Sabaudiæ Ducem acriter inſimularant.
Cumque iam Scribarum pennæ,
Indignationis *b* Inebræ volitarent:
Hic, cum Patriæ Oratoribus, ad Principem Orator *c* Delegatus;
Gnarus vt iratorum Regum pertractandi ſint Animi,
Qui decipi faciles, decepti videri néuolunt:
Non *d* Tribúnal, ſed Aſylum:
Non Patronus, ſed Pacator acceſſit.
Itaque, Reos Ciues non confeſſus, ſed ſupplices:
Et ſaluâ illorum innocentiâ, clementiam interpellans;
Ciuium integritatem, Ducíſque authoritatem ità ſuſtinuit,
Vt damnare quos non poterat, abſoluiſſe Princeps videretur.
Hac arte, cùm bonam Ciuium Cauſam,
Irato opertam, placato apertam ſubinde oſtendiſſet.
Amantiſſimus Dux, Amantiſſimis Ciuibus
Fidelitatis *e* laudes pro Cenſurâ eſſe voluit:
Pluraque conceſſit quam vſurpaſſe culparentur.

Sum-

Summâ Caduceatorum laude;
Qui ſingulari experimento docuerunt.
f Amantium iras, Amoris eſſe coagmenta.

a Ex actis ſub anno 1459. in libro Statutorum. b Inebræ Aues infauſtæ in Augurijs. c In ijſdem actis. d Hec concio habetur in eiſdem actis expreſſa. e In eodem Inſtrumento. f Ex Terent. in Hadriâ.

ELOGIVM SEPVLCRALE
Petri, qui Trítaui Abauus fuit.

1\.

Aeuiternæ Memoriæ
PETRI THESAVRI FOSSANENSIS.
Qui quo *a* tempore
Ex nimiâ Cæſarum imbecillitate,
Nimia Regulorum potentia
Populos omnes Ciſalpinos populabatur;
Et meliora Præſidia, maioribus inſidijs obnoxia,
Multos inter Principes, Principem non haberent.
Nutante Patriâ, cui ſe Principi déderet:
Hic, vt inuictiſſimum illa & ſuauiſsimum
Sabaudorum Principum Dominatum cæteris anteferret,
Prouidenti *b* conſilio egit:
Prudenti legatione *c* perégit.
Exinde, reciproco fructu,
Theſauros Sabaudi ſemper fidos:
Sabaudos Theſauri ſemper beneficos,
Sunt experti.

a Anno 1314. altero poſt deceſſum Henrici VII. vacante Imperio. b Io. Niger. de Origine Foſſani. lib. 3. cap. 3. Deciſion. Pedem. Praſ. num. 44. c Ex Inſtrumento cum Philippo Sabaudo Achayæ Principe ſub eo anno 1314. Sed Petri

Legatio fuit ad Amedeum IV. Sab. Comitem, cumque Philippus conuenerat, vt in Deciſ. eo num. 44. ex antiquis monumentis.

Hæc ab Authore noſtro in ſuorum memoriam iam compoſita atque diſpoſita exſcripſi. Reliqua auorum inſignium Maiorum, & celebrium Fratrum, & Adoleſcentulorum Nepotum, quos Marti iam initiatos Mors præripuit, nondum habui, propediem exitura. Vt enim Familiam omnem ſuam (quam inter Foſſani conditrices antiqua numerant monimenta) vltimus extinctam vidit: ita iuſto pro ſolatio, quos præmaturè tumulauit, in vitam reuocare ſuo calamo decreuit; ne iniquior in ſuos, quàm in exteros fuiſſe videatur. Itaque opportuno pro colophône ſubijciam vulgatiſſimum Tetraſtichon, quo Cæſar Mallianus Foſſanenſis Canonicus, in eundem Authorem, Familiæ poſtremum, ad alleuandam inuidiam Fati, eſt argutatus,

Clara tot ingenijs, tantâ Domus inclyta Stirpe,
Omnis in hoc vnum deſinit Ingenium.
Cur ſteterint hic Fata rogas? ſua pérlege, dices;
Ingenium maius gignere non poterant.

RERVM
LOCORVMQVE
INSCRIPTIONES,
ET
MONIMENTA.

PVBLICA MONIMENTA.

Monimentum Pilæ inciſum
Tertio ab Vrbe lapide, ob Principis infortunium.

Lege Viator.
Et quid vſpiam ſecurum ſit, diſce.
Anno MDCLXIII. Die xv. Septembris.
Dum ſyluoſa per hæc auia âb ſuis deuius
Carolus Emmanuel II. Sabaudiæ Dux,
Otium vt fugiat, Ceruum ſequitur:
Triceſimo ab hinc paſſu ⸗ Duriam verſus,
Abſtruſam in Voraginem, fallacibus contectam dumis,
Præcipiti lapſu cum Equo proruit.
Aquis demerſus, & cæmentitio incluſus cuniculo,
Qui ſublabentem riuum in Duriam deuoluit;
Genibus reptans, ſimulque reptantem Equum trahens,
Cœco è gurguſtio, rapidum in Flumen illabitur:
Et ſemper ſibi conſtans, ſemper impauidus,
Gemino ex naufragio emergit incolumis.
Hic ergo, inter luctum & gaudium perplexa Mater
Chriſtiana à Franciâ,
Clementiſſimæ Chriſti Matri Torquatorum Numini;
Sancto Euſtâchio Venatorum Aúſpici;
Et Beato Amedeo Regiæ Domus Patrono,
Cariſſimi Filij ſalutem referens,
Temporarium hoc documentum, digniori præuium
Erigi iuſſit.

Mutui Amoris Monimentum.

Amiſſione primæ Coniugis afflictiſſimus Regius Princeps; cùm ad Virginis Deiparæ pedes communem ſibi Tumulum

elegiſſet, vtramque Imaginem ſculpi voluit; & anticipatæ huius Inſcriptionis argumentum dedit, in ſanctiſſimæ Sindonis Sacrario collocandæ.

Contra Mortis Falcem quid valeant Amoris Faces,
Mutuus hic lapis docet, vbi mutuus flagrat Cinis.
Franciſcam A' Franciâ de Caroli Emmanuelis ſinu
Inexorabilis auulſit Mors: eo crudelior,
Quòd Florum pulcerrimum in ipſo Vitæ flore demeſſuit.
Imò nocendo parca, parcendo nocens:
Viuo dimidium rapuit: Mortuæ dimidium reliquit.
Vt nec tota moriens Vxor; nec Vir totus viuens;
Vtroque ſuperſtite, neuter viueret.
Sed irreparabilem Mortis perfidiam, viuus reparauit Amor.
Illa è Thalamo Tumulum: hic è Tumulo Thalamum fecit.
Nam iunctis vtriuſque Cineribus, vt Amoribus;
Coniugium poſt Fata integrauit.
Donec Cineres Cælo, Animi Cineribus redditi,
Aeternùm ament, & amentur.
Diſcite Mortales: Omnia Mors rapit, præter Amorem.
Sperate Amantes; Nihil vitaliùs Amori, quàm Mori.

Monimentum Genuæ inciſum.

IACOBO PHILIPPO DVRATIO
Genuenſi Patritio,
Quòd Opum, & Operum ſplendore perinde clarus,
Vt Fortunas ſuas extrà Fortunam poneret,
In Pauperum abdidit ſinu:
Semperque affluentibus, & effluentibus copijs;
Sibi frugalis, illis frugifer;
Humanæ ſortis inæqualitatem,
Chriſtianâ munificentiâ peræquauit.
Quòd ingenuæ Nobilitatis inſtinctu,
Occultam Ingenuorum inopiam, occultâ ſubleuans manu,
Verecundas preces furtiuâ liberalite ſic anticipauit,
Vt beneficium illi agnoſcerent, non beneficum.

Quòd

Quòd vltimis tabulis, pium hoc Pauperum Aſylum
Legato ingenti ære locupletauit:
Et hereditati luculentiſſimæ, ſi quando Filij deficerent,
Inopes hoſce Alumnos, póſthumam veluti Familiam ſuffécit.
Quòd poſtremos denique inter ſingultus,
Pari affectu, Deo Spiritum,
Senatui Sereniſſimo Pauperes commendans,
Expirare non eſt ſibi viſus, quandiu iſti reſpirarent.
Tot igitur ob promerita, euiſceratamque Charitatem;
Magiſtratus, & huiuſce Pij Domicilij Adminiſtratores,
Vero Pauperum Patri;
Cùm maius, aut melius donare nihil poſſint;
Ipſum ipſi, ſuâ in effigie rediuiuum, donant:
Quem Diuites imitentur; Auari erubeſcant;
Pauperes venerentur:
Proque illo, quem nunquam fruſtrà rogauere, perpetuò rogent.
Anno redemptæ ſalutis
MDCLIX.

Monimentum Valentini Suburbani.

HIC VBI FLVVIORVM REX
FEROCITATE DEPOSITA' PLACIDE' QVIESCIT.
CHRISTIANA A' FRANCIA',
SABAVDIAE DVCISSA CYPRI REGINA,
TRANQVILLVM HOC SVVM DELICIVM
REGALIBVS FILIORVM OCIIS
DEDICAVIT.
ANNO PACATO MDCLX.

Monimentum Portus Nicienſis.

MAGNO CAROLO SABAVDIAE DVCI,
ET VICTORI AMEDEO INVICTISSIMO FILIO.

QVOD

QVOD IMMENSA' REGALIVM ANIMORVM AMPLITVDINE,
NON SVOS TANTVM POPVLOS,
SED VNIVERSVM TERRARVM ORBEM COMPLEXI,
NATIONES OMNES
GRATVITA' PORTVOSI LITORIS IMMVNITATE,
MAGNIS AVCTA' COMMODIS, RECIPI VOLVERINT.
AETERNVM GRATI ANIMI MONIMENTVM,
AB OMNIBVS VBIQVE POPVLIS DEBITVM,
NICIA FIDELIS COLLOCAVIT.
ANNO MDCXXVIII.

Xenodochij Charitatis Monimentum.

CHARITATIS HOSPITIVM
NE SINE CERTO HOSPITIO DIVTIV'S *a* VAGETVR,
AVGVSTA TAVRINORVM
AETERNO HOC SISTIT LAPIDE.
QVEM PRIMOREM CHRISTIANA A' FRANCIA',
PRINCIPIS, ET PAVPERVM AVGVSTA PARENS,
SACRIS FVNDAMINIBVS INIICIT.
INDVBIO MANSVRI OPERIS AVGVRIO;
QVO'D IISDEM MANIBVS IACITVR,
QVIBVS FELICITATIS PVBLICAE FVNDAMENTA
SVNT IACTA.
ANNO MDCXLVII.

a Per multos annos, locatis ſedibus vſum fuerat.

Monimentum Palatij Theſaurorum In Comitatu Sarmatoris.

VICTOR AMEDEVS *a* DVX INVICTISSIMVS,
CVM CHRISTIANA' A' FRANCIA' CONIVGE;
POSTQVAM ORBEM TVRBIDISSIMVM
TRANQVILLA' *b* PACE SERENAVIT:

OB-

OBSCVRVM HOC ETIAM DOMICILIVM
SERENISSIMO ADSPECTV ILLVSTRAVIT.
DIE XXVII. IVNII. ANNO MDCXXXI.

a Nondum aſſumpſerat Regium Titulum. b Revertebatur ex Claraſcenſi congreſſu; Pacis Author.

Minoritarum Fratrum Monimentum Benefactori poſitum.

IVLIVS CAESAR GERBALDVS.
CIVIS TAVRINENSIS, CENTALLO ORIVNDVS,
REGIAE CELSITVDINIS ORDINARIVS,
REGIAEQVE COMPVTORVM CAMERAE PRIMARIVS
A SECRETIS.
SECRETA' LICET PIETATE,
NVLLA' SVI NOMINIS INSCRIPTIONE
PRAECLARVM HOC TEMPLVM
SACRAE MINORITARVM FAMILIAE DONARIT.
GRATI TAMEN FRATRES NE INGRATO SILENTIO
SVRRIPVISSE POTIV'S QVA'M ACCEPISSE
MEMORABILE MVNVS VIDEANTVR;
LOQVENTEM HVNC LAPIDEM,
GRATISSIMORVM TESTEM ANIMORVM,
CONSTITVVNT.
ANNO MDCLXIIII.

SACRORVM LOCORVM DEDICATIONES.

Maioris Aræ Minimorum Taurini.

SANCTO FRANCISCO DE PAVLA',
CHRISTIANA A' FRANCIA'
QVOD PRO SE, REGIA'QVE PROLE,
SAEPE' INVOCATVS, SEMPER AFFVIT,
AETERNV'M SACRAT.

Templi Auguſtiſſimi Corporis, Taurini.

AVGVSTA TAVRINORVM,
VT SEMPITERNAM
DIVINI MIRACVLI MEMORIAM FVNDARET,
TEMPLVM EREXIT.
VT TEMPLI RELIGIONEM ALTIV'S ERIGERET,
SACERDOTVM SECVLARIVM SANCTISS. SACRAMENTI
CONGREGATIONEM FVNDAVIT.
ANNO A' VIRGINEO PARTV MDCLV.
AB EVCHARISTICO MIRACVLO CCII.

Aræ Votiuæ Foſſani.

DIVIS TERGEMINIS,
DEI GENITRICI, ROCHO, BRIGITTAE,
QVOD PESTE, FAME, BELLO
SVBALPINOS OMNES DEVASTANTE
VNAM HANC VRBEM
TERGEMINIS CLADIBVS EXEMERINT,
GRATI CIVES FOSSANENSES VOTVM SOLVVNT.
ANNO MDCXXXII.

Aræ Sancti Pauli Taurini.

SOCIETAS SANCTI PAVLI,
IN NVMERVM PIORVM OPERVM,
HVNC ETIAM PATRONI CVLTVM
REPONIT.

Broliorum Sacelli, Taurini.

DIVIS AVXILIARIBVS,
AVGVSTINO ET IOSEPHO.
FRANCISCVS MARIA BROLIA,
VOVIT.

Maioris Aræ Sancti Thomæ Taurini.

DIVIS LOCI PRAESIDIBVS
THOMAE APOSTOLO, ET CAROLO,
IVGI *a* LITATIONE *b* PROPITIANDIS;
AVGVSTVS MAMFREDVS SCALIA
COMES VERRVCAE, MARCHIO CALVSII,
D. D. D.
ANNO MDCXXIX.

a Litatio, à Græco λιτη, hoc eſt rogatio, preces, apud Feſtum Grammaticum. Vnde Litaniæ dicuntur Rogationes Sanctorum.

b Propitius, Pius, Fauens; teſte Nonnio. Hinc propitiare aliquem, Plinio, Plauto, Suetonio, idem eſt quod fauentem reddere. Hæc annotaui in gratiam ſcituli cuiuſdam Logodædali.

IN.

INSCRIPTIONES

Rerum variarum.

Trium Principum Fratrum, ex Pario lapide, In Vineâ Mauritij Principis à Sabaudiâ.

PHILIPPVM, VICTOREM, PHILIBERTVM,
Tres vnanimes Fratres,
Candido è Marmore, Marmore candidiores vides.
Strenuitate Primus, Prudentiâ Tertius,
Omnes vicêre: Vterque à Medio victi.
Satu Medius, occaſu Vltimus, Imperio Primus,
Fratres Fatis ſequutus, Factis anteceſſit.
Maior minorem, minor mediam, medius maiorem
Aetatem vixit.
Maiorem Hiſpania, Minorem Sicilia, Medium Italia,
Terris diuiſos, non amore,
Orbi præripuit, Empyreo reddidit;
Omnes Mauritius ſibi reſtituit.

Magni Caroli Emmanuelis ex ære, In eâdem Vineâ.

Vides hanc Speciem, paruo in Scrinio Magnam?
Talis erat Prototypus:
Quem Natura ſibimet inuida,
Orbe maiorem exiguis finibus coercuit,
Ne vnquam quieſceret.
Perpetuam Belli neceſſitatem vtrinque adiecit,
Vt quietem páreret.
Proindè metalliſeras inter Alpes natus,
Ne Armis fideret, niſi ſuis.
Dubito vtrâ Virtute maiorem dicam,
Ferro, an Ingenio.
Vtranque ſanè agnouit Orbis cùm amiſit.

Nam

Nam ſi vixiſſet, non videres quæ *b* vides
Si reuiuiſceret videret quæ præuidit.

a Natus Ripulis inter Alpes. b Poſita fuit Imago dùm Bello Ciuili Patria æſtuaret.

In Statuam Iacobi Menochij.

Magnum illud Sapientiæ Oraculum
IACOBVS MENOCHIVS
Hic ſilet.
Quid enim reſpondere pergat,
Cùm plura quam ſcripſit, dici nequeant?

In Effigiem Abbatis Laurentij Scoti, ſuorum Carminum Volumini præfixam.

In Libro Ingenium: Mores in Imagine cernis.
Laurum non opus eſt pingere; Nomen habet.

Inſcriptio Vineæ Marchionis Aſcanij Bobbæ Cuius Portam exteriorem nulli claudunt Poſtes.

AMICIS QVÒD AMENT,
INIMICIS QVÒD *a* AMENTVR,
SEMPER AEQVÈ PATET.

a Laborabat ex nonnullorum inuidiâ, quâ eo tempore à ſummâ quadam præfecturâ repellebatur.

Gemi-

Geminarum Pyramidum, Metarum inſtar,
In eâdem Vineâ, eâdemque ſententiâ.

SALTEM NON CITRA'.

Inſcriptio Vineæ.
Quam CVRIFVGIVM *vocat.*

Hûc ex Vrbe in Suburbium, Viator, de viâ deuia:
Vbi mera, ſed vera, & dia Volúpia, Colonos colit.
Varia hic Spectacula, vt Spectantes recreet, Natura creat.
Hîc rabidus, & rapidus Torrens, iucundè terrens,
Pari ruinâ & rapinâ ſaxa diruit, dùm ruit:
Vt credas in gelidum Fulmen mutari Flumen.
Illinc lácteus latex, egelido gelu fluens, refluens,
Flores éducat, quos edúcit.
Hic fraga fragrant, Serpyllum ſerpit, Roſa ridet:
Gratijſque grata violaria, nullæ violant niues.
Atque vt Flora Flores, ſic Pomaria Pomóna pingit.
Nam coloris artifice calore,
Optimorum Malorum omnigena genera,
Ramos ornant quos onerant
Neque hic meridianus Apollo pollet.
Nam ſine luce lucus, ex vetuſtate venuſtatem adeptus,
Abditis Adytis, quos tegit prótegit:
Silentique vmbrâ mœſtis lætâ,
Teſtatur adeſſe Numen, vbi nullum eſt Lumen.
Hic perſonáta pérſonans Echo,
Mortua viuit, elinguis loquitur.
Per auras ludens, aures illúdit
Hic per auia prófugæ Aues perfugium nactæ,
Ingenito ingenio, ignotas notas concinnè concinunt:
Luſcinia luget, Turtur tiútilat, Grus gruit, Bubo búbilat:
Quibus occultatus, & oculatus Auceps,
Victum in viſco, fraudes inter frondes, apponit:
Et noto cantu excantatas, ſubdolè capit dùm canit.
Nullæ hic curiales curæ.

Non

Non lata & alta Palatia, vbi omnis motus eſt metus;
Et impotens Potentia, timet dùm timetur.
Non hìc amentes Opum amantes;
Inopes inter Opes, per vitia diuitias quærunt,
Et Aurum ſequuntur aurâ fugacius.
Non próditor Liuor, quod videt inuidens,
Quos palàm ſectatur, clàm inſectatur.
Hìc innóxius vt innócuus Solitudinis Hoſpes,
Solicitudinis expers;
Vilis, non ſeruilis; contemptus & contentus;
Lucem ſine luctu, Noctem ſine noxâ ſecum tranſigens;
Fauente Fato, parcente Parcâ, longæuo fruitur æuo;
Et inſtar Olóris, canit dum canet.
Breuì; vtranque Sortem ſortitus, dices;
Vrbani mores in Agris, agreſtes in Vrbibus ſunt.

Hanc formam ſequitur Inſcriptio Vineæ Octauij Amedei Tarini propè Eridanum.

TV QVI EX VRBE, HOC IN SVBVRBIVM DIVERTIS;
IVCVNDA' INCVRIA', INIVCVNDAS DIMITTE CVRAS.
SOLICITVDINES ODIT HAEC SOLITVDO.
LIBER PATER, LI'BEROS AMAT ANIMOS.

Inſcriptio Fontis Linguâ priſcâ.

Ceiuis, Moiniceps, Meiles;
Accola, Incola, Cóncola;
Queiqueis ſuas Ameicus Homon;
Reſtitato ac Legito.
Pumicoſæ hæ látubræ, dulce collacrumantes,
Et blandienter melliſcatentes hei latices
Per floruleñtas vortugines dulcì efflóuio proſerpiginoſei,
Oculis Spéculom, labris delíciom, auribus concentom
Perenni Lubéntia dono danunt.

Heic ergo pro arbitério, ac vólupe
Spectato, potato, adquiescito.
Quo lacte Mundi primæuitas fructa eſt, felix fruitor.
Puræ Acuæ puris Licento.
At ſi queis factioſus Bacchei Látero,
Nympharum Lymphis nequitùs obtrectaſſit;
Ollus Lympharum Nymphis deteſtabilis,
Tantaleâ raui arſibiliter ſiticuloſus,
In Acuâ perareſcere, in Flouio perſitiſcere
Damnas eſto.
Hoc Ious ſartom, ſanctom, omneis ſciunto.

Eiuſdem Inſcriptiones
Fontis Pliniani, in Larij Lacus margine;
Qui ſaxeâ è Rupe ſenis horis fluit, totidemq. refluit.

BIBE DVM FLVO, MOX REFLVAM.
SIC EVNT OMNIA.

Alia Inſcriptio.

Alternâ alternos requie reparare labores
Te mouet hæc Tellus: te mea Lympha monet.

Alia.

Eſſe obſequendum Tempori, hic Amnis docet.

Alia.

Cur modò dat Fluctus, Fluctus modò dénegat hic Fons?
Opeſque dubiâ fundit, & condit, manu?
Mortales donare docet, non perdere dona,
Dat Liberalis ſæpè, ſemper Prodigus.

Alia.

Alia.

Hic, qui Naturæ ſuperat miracula Fluctus
  Te ſolum, *a* Plini, promeruit Dominum;
Silicet ingenijs illudens omnibus Vnda,
  Solſus Domini vincitur Ingenio.

a Plinij naturalium rerum Scriptoris, Villa hæc olim fuit.

Inſcriptiones Emblematicæ in eundem Fontem.

CONSTANTIA INCONSTANS.

Alia.

GRATAE VICES.

Alia.

NIL PRAEPES PERPES.

Inſcriptio Horologij Hydráulici, cuius incrementa & decrementa Horas in columnâ deſignant, in eodem Fonte.

Surgit, caditque vicibus hic certis Latex:
Soliſque curſus, dùm cadit, ſurgit, notat;
Fabella Fontis vana Caſtalij fuit.
Arcana Phœbi Larius pandit Latex.

Alia.

Horas prius notaſſe qui affirmat Syros,
Iniúriam proteruus huic Fonti facit.

Alia.

Hac Mens in Vndâ eſt: tacitus hanc Hoſpes bibe.
Aſtronomíam, potus hic Amnis, docet.

Alia.

Habitare Lymphas nemo iam Nymphas neget.
Hoc Fonte celſum Vránia mutauit Polum.

Alia.

Si conſuétâ Phœbus erraret viâ,
A Fonte Phœbus corrigi poſſet ſuo.

Alia.

Tempora confuſis Phaethon cùm perdidit Aſtris;
Tempus in hoc tantùm Fonte ſuperſtes erat.

Alia.

Hanc eſſe Patriam Numinum, & Solis Solum,
Sideribus cognatus hic fons arguit.

Alia.

Clarior hac nulla eſt, nulla eſt obſcurior Vndâ,
Abdita dùm réfugæ cauſa lateſcit Aquæ.
Attonitas hebetant docta hæc Miracula mentes:
Et linguam gelido Lympha ſtupore ligat.
Larius hem *a* Clario quàm diſcrepat Amnis ab Amne:
Ille loqui Muſas, iſte tacere facit.

a Clarius Apollinis fons erat propè Colophónem, cuius potu Oracula reddebantur.

Inſcriptio Horologii Scióterici,
Patrijs in Aedibus.

Hac, licet exili nulla eſt lethalior Vmbrâ.
Nam quicquid fugiens attigit, interijt.

INSCRIPTIONES EMBLEMATICAE.
Picturis appoſitæ.

In Villa prænominati Marchionis Bobbæ Emblemata in Inuidos; quos demùm vicit, Palladis, ideſt, Virtutis propriæ ope.

Prima in Tabula, Pallas forſice Parcam exarmat.

Quicquid efficiat Liuor, nihil officiet.
Nam vni Palladi tres cedunt Parcæ.
Imò viuaci Lauro viuacior Virtus,
Succiſa meliùs ſuccedit.

II.

Pallas Tempus alligat.

Abductam reſignabis Annorum ſummam,
Alate Mortalium plagiarie Senex.
Inuictâ Palladis manu victus, & vinctus,
Auulsâ penna pœnas dabis.

III.

Pallas Pallantem Semianguem obſtupéfacit.

Mirâ Palladij Virtute,
Pallantem conficit, dum conſpicit Pallas.
Aequâ prorſum iniquitatis vitione,
Vt Virtuti inuidens, pereat Virtutem videns.

IV.

Pallas Fortunam manu dûcit.

Tandem ſpirante Inuidiâ, reſpirat Fòrtuna:
Et finitâ luctâ, finitur luctus.
Vnicâ Victoriâ bis triumphat Pallas,
Dùm elatam opprimit; oppreſſam eleuat.

Inſcriptiones Emblematicæ
Sub Imaginibus ex Diuinâ Scripturâ.
In Aedibus Marchionis à Sancto-Thomâ.

Primâ in Tabulâ.
Aquam ex Pumice, Virgâ elicit Moſes.

Documentum,

DVRVM PATIENTIA MOLLIT.

II.

Sicco pede Populus Mare traijcit.

INVIA VIRTVTI NVLLA EST VIA.

III.

Infans Moſes, è Flumine ſeruatus.

FATA VIAM INVENIVNT.

IV.

Senes Calumniatores Puer Daniel conuincit.

FRAVDE SVA PRENDITVR ARTIFEX.

V.

Ioſue Solem moratur dùm pugnat.

LVCEM AMAT INCLYTA VIRTVS.

VI.

Blanditijs Dalila Sampſonem ligat,

VIS VINCITVR ARTE.

VII.

Draconem oblatâ Offâ dirumpit Daniel,

BENEFICIIS INVIDIA VINCITVR.

VIII.

A Bello ceſſantem Dauidem, Beth-ſabeæ ſpecies capit.

EX OCIO LVXVS.

Dauidis

I X.

Dauidis pœnitentia ex Nathani præſagio.

EX LVXV LVCTVS.

X.

Euocata Samuëlis Vmbra, euocanti mortem denunciat.

FATA NON SCRVTANDA.

XI.

Iephtes Voti adſtrictus, Filiæ ſe carnificem deflet.

QVID SPONDÉAS VIDE.

X I I.

Gèdeon eos reprobat, qui proni è flumine bibunt.

FORTVNA! VTENDVM, NON ABVTENDVM.]

In Aedibus Referendarij Nouarinæ.
Inſcriptiones Emblematicæ ſub fabuloſis Imaginibus Alciati.

Prima in Tabulâ.

Actæon ſuis ab Canibus diſcerpitur.

QVOS PAVIT, PAVET.
In Seruos ingratos.

I I.

Infrænis Equus è rupe proruens.

QVOD PRAEPES, PRAECEPS.
In præcéleres deliberando.

I I I.

Pygmæi Herculem adoriuntur.

VOLVNT NON VALENT.
Cum potentioribus non certandum.

IV.

Aethiopem lauant.

ALLVES NON ABLVES.

Vitioſa conſuetudo corrigi vix poteſt.

V.

Niobe Dianæ contemptrix, Filiorum cædem lacrymatur.

VBI CRIMEN, IBI DISCRIMEN.

Non lædenda Maieſtas.

VI.

Narciſsi Fabula.

QVI SE QVAERIT, SE PERDIT.

Philautia pernicioſa in negotijs.

VII.

Inuidia, Herebi Furia, cor ſuum rodit.

CARPITQVE, ET CARPITVR VNA.

Ex Ouidij Metamorph.

VIII.

Tantalus inter vndas.

AFFLVVNT SED EFFLVVNT.

In Voluptuoſos.

IX.

Ariſtippus, aureis compedibus mancipatus.

DITIOR, SED IMPEDITIOR.

Aulica Vita.

X.

Hercules Celticus aureis Populos catenis rapit.

VI SVAVI.

In facundos.

Phry-

X I.

Phryxus, Arieté vehente, mare inequitat.

VIA OMNIS VIRTVTI TVTA.

Ingenio nihil inſuperabile.

X I I.

Aenêas longæuum geſtat Patrem.

HIC REGIT, ILLE DIRIGIT.

Conſilia Senum, Vires Iuuenum, in negotijs.

X I I I.

Bellerophon aligero in Equo Chimæram ſubigit.

VIS ET VIRTVS.

Vtraque Principi neceſſaria, domitanti ferocem Populum.

X I V.

Ganymedis Canes Aquilam fruſtrà terrent.

LATRANT, NON LACERANT.

In obtrectantes Virtuti.

X V.

Phaetontis Fabula.

INCENDIT QVACVNQVE INCEDIT.

In perniciosſam potentiam.

X V I.

Syrenes marino in litore.

VORANT QVOS VOCANT.

In Fœminas procaces.

X V I I.

Heroibus pateram porrigit Circe.

IN BENEFICIO MALEFICIVM.

In Proditores.

Inſcriptiones Emblematicæ in Aedibus Arduini Valpergiæ Comitis.

In Valpergienſis Aulæ teſtudine nullæ ſunt hiſtoricæ Imagines, ſed ſimplex ornatus architectonicus, vnde Tabellæ aliquot ad viuum pictæ, videntur altè pendere; quæ ſingulæ ſingula continent Ethica Documenta Iambico Carmine; quibus Hoſpites mirè detinentur; & Domini genius apparet, Bellicopoliticus.

I. Bonis cupit nocére, qui parcit Malis.
II. Regnare diſcit, Tempori qui obtemperat.
III. Grauiſſima eſt Viri Optimi iracundia.
IV. Sequentis eſt Magiſter anterior Dies.
V. Deliberandum ſæpè, ſtatuendum eſt ſemel.
VI. Veterem ferendo Iniuriam, inuítas nouam.
VII. Deterior eſt priore, poſterior Dies.
VIII. Dijs micandum, Principi, Patriæ, ſibi.
IX. Lux omnium clariſſima ex Armis micat.
X. Sunt Arma Torrens, huic ferunt, illi áuferunt.
XI. Seruatur Armis, Arma qui ſeruat ſua.
XII. Bonus ante pugnam, ſtultus in pugnâ, eſt timor.
XIII. Pugnando vitam perdere, eſt bis viuere.
XIV. Hoſti manu nocere, non linguâ, licet.
XV. Iniúriam Vir Fortis, aut Felix feret.

INSCRI-

INSCRIPTIONES HISTORICAE.

ID EST,

PATRIARCHARVM GENEALOGIA.

INSCRIPTIONES HISTORICAE.

ID EST

PATRIARCHARVM GENEALOGIA.

CVM Magnus Carolus Emmanuel Sabaudiæ Dux, non Ingenio minor quàm animo; ingens Volumen de REGNORVM EXORDIIS, à Protoparente Adamo, ad ſua vſque Tempora moliretur: vt Regiam Chriſti Seruatoris Genealogiam; ac deinde Pontificum Maximorum ſeriem, ſequeretur; ſingulorum Patriarcharum, atque Pontificum Elogia, Authoris noſtri Lapidario ſtylo lucubrata, vt Hiſtoriæ compendiola, & reſpiramenta, interſerebat. Itaque, Patriarchas, cum illuſtribus Viris ſuorum temporum, quos ex authographo emendatiſſimos habui repono: Pontifices expecto.

ELENCVS ELOGIORVM.

Habes Chriſti Gentiles rectâ lineâ; Extraneos, extrà Lineam: quod toto Volumine Characteris diuerſitas dabit.

MVNDI PVERILITAS. PASTORES.

	ADAM Terræ Filius.	Aenigma.
	Cain Adami Filius.	Epitaphium.
	Abel Adami Filius.	Tumulus.
	Henoch Caini Filius.	Cenſura.
	Irad Henoci Filius.	
	Vauiael Iradi Filius.	
	MathuſaelVauiaelis Fil.	
	Lamech Mathuſ. Filius.	Enthuſiaſmus.
	Iabel Lamechi Filius.	Proſopopeia.
	Iubal Lamechi Filius.	Nænia.
	Tubal Lamechi Filius.	Hypotypoſis.
2	*Seth Adami Filius.*	Similes.
3	*Enos Sethi Filius.*	Enconiium.
4	*Cainam Enoſſi Filius.*	Oppoſita.
5	*Malaleel Cainami Filius.*	
6	*Iared Malaleelis Filius.*	Expoſtulatio.
7	*Enoch Iaredi Filius.*	Cenotaphium.
8	*Mathuſales Enoci Filius.*	Eucharſticon.
9	*Lamech Iuſtus Mathuſalæ Filius.*	

MVNDI ADOLESCENTIA. MILITES.

10	*NOES Lamechi Iuſti Filius.*	Anathema.
	Cham Noe Filius.	Diræ.
	Nembroth Chami Nepos.	Digreſſio.
11	*Sem Noe Filius.*	Statuæ.
	Iapheth Noe Filius.	
12	*Arphaxad Semi Filius.*	Catalogus.
13	*Salem Arphaxadi Filius.*	
14	*Heber Salemi Filius.*	
15	*Phaleg Heberi Filius.*	
16	*Reuus Phalegi Filius.*	
17	*Sarag Reui Filius.*	
18	*Nachor Saragi Filius.*	
19	*Thares Nachoris Filius.*	

Abra-

20	*Abrahamus Tharæ Filius.*	Narratio.
	Loth Abrahæ Filius.	Topographia.
	Lothi Vxor.	Metamorphoſis.
21	*Iſaach Abrahami Filius.*	Tragœdia.
22	*Iacobi Iſaaci Filius.*	Monita.
	Tribuni duodecim Iacobi Filij.	Somnium.

MVMDI IVVENTVS DVCES.

23	*IVDAS Iacobi Filius.*	Etymon.
	Ioſeph Iacobi Filius.	Eulogium.
24	*Phares Iudæ Filius.*	Prodigia.
	Iob Eſau Pronepos.	Monomachia,
25	*Eſron Phareſi Filius.* }	
26	*Rhamus Eſronis Filius.* }	Aulicìſmus.
27	*Aminadab Rhami Filius.* }	
	Moſes Leui Nepos.	Exegeſis.
	Aaron Moſis Frater.	Paræneſis.
28	*Naaſon Aminadabi Filius.*	Exemplar.
29	*Salma Naaſonis Filius.*	Gratulatio.
	Ioſues ex Ioſepho.	Triumphus.
	Samſon ex Dano.	Idæa.
30	*Booz Salmæ Filius.* }	Myſterium.
31	*Obed Boozi Filius.* }	
	Gedeon Ioſephi Nepos.	Argumentum.
	Iephtes Ioſephi Nepos.	Monimentum.
32	*Ieſſe Obedi Filius.*	Clauſula.

MVNDI VIRILIS AETAS. REGES.

33	*DAVID Ieſſe Filius.*	Adinaton.
	Samuel ex Ioſepho.	Epitheta.
34	*Salomo Dauidis Filius.*	Scylla.
35	*Roboam Salomonis Filius.*	Parallela.
36	*Abias Roboami Filius.*	Edictum.
37	*Aſa Abiæ Filius.*	Rogus.
38	*Ioſaphat Aſæ Filius.*	Minæ.
39	*Ioram Ioſaphati Filius.*	Sententiæ.

40	*Ochozia Iorami Filius.*	Saxifragium.
41	*Ioas Ochoziæ Filius.*	
42	*Amaſia Ioaſi Filius.*	
43	*Ozia Amaſiæ Filius.*	Paraphraſis.
44	*Ioathan Oziæ Filius.*	Legatio.
45	*Achas Ioathani Filius.*	Hiſtoria.
46	*Ezechia Achaſi Filius.*	Index.
47	*Manaſſes Ezechiæ Filius.*	Exomologęſis.
48	*Amon Manaſſes Filius.*	Simbolum.
49	*Ioſia Amonis Filius.*	Epinicium.
50	*Eliacim Ioſiæ Filius.*	Reuolutio.
	Ioachas Ioſiæ Filius.	
	Sedecia Eliacimi Frater.	Sortitio.
	Suſanna Helciæ Filia.	Admonitio.
51	*Iechonia Eliacimi Filius.*	Threni.

MVNDI SENECTVS. SOLITARII.

42	*SALATIEL Iechoniæ Filius.*	Iſagoge.
53	*Zorobabel Salatielis Filius.*	Myſtologia.
54	*Abiud Zorobabelis Filius.*	Genethliacon.
	Eſdra ex Leui.	Admiranda.
55	*Eliacim Abiudi Filius.*	Dialogiſmus.
56	*Azor Eliacimi Filius.*	
57	*Sadoc Azoris Filius.*	Echo.
58	*Achim Sadoci Filius.*	Vices.
	Ieſus Siracides.	Memoriæ.
59	*Eliud Achimi Filius.*	Conſolatoria.
60	*Eleazar Eliudi Filius.*	
	Eleazar Protomart. Ex Leui.	Concio.
	Mater Machab. Martt. Leui.	Icon.
	Razias Martyr. Ex Leui.	Etopeia.
	Mathathias ex Leui.	Nemeſis.
	Iudas Machab. Mathath. Fil.	Trophæa.
	Ionathas Iudæ Frater.	Polyticon.
	Eleazar Ionathæ Frater.	Emblema.
	Simon Eleazari Frater.	Diploma.
	Ioannes Hircanus Sim. Filius.	Epilogus.

NOVA

NOVA AETAS. SANCTI.

61 *S. PANTHER Eleazari Filius.*)
S. Mathan Pantheris Frat.) Partitio.
62 *S. Bar-panther Pantheris Filius.*)
S. Iacob Mathani Filius.) Naufragium.
63 *S. Ioachim Bar-pantheris Filius.*)
S. Anna Ioachimi Vxor.) Epithalamium.
S. Ioſeph Iacobi Filius. Tituli.
S. Maria Virgo, Ioachimi Filia, Chriſti Mater.
Sculptura.
S. Ioannes Baptiſta Virginis ex Conſobrinâ Nepos. Praeconium.
IESVS, Dei ac Virginis Filius. Meta.

MVNDI PVERILITAS, PASTORES.

ADAM & EVA.

Linea infamis.		Chriſti linea.
Cain.	*Abel.*	Seth.
Henoch.		Enos.
Irad.		Cainam.
Vauiael.		Malaleel.
Mathuſael.		Iared.
Lamech.		Enoch.
		Mathuſales.
Iabel. Iubal. Tubal.		Lamech.

A D A M

Terræ Filius.

AENIGMA.

Siſte gradum viator; mira leges.
Hic ille iaceo, per quem omnes iacent.
Natalis mihi Sedes Damaſcus,
Licet in Cretâ nato.
Creticum quippè ſignum dum inſtituor,
Ex Typo Prototipus fio.
Vt Hominem me verè dicas, fictum & verum:
Cœlo natum ex cæno.
Nec orbus, nec poſthumus fui;
Sed Patris expers:
Vel fecit me Pater, non genuit.
Matrem habui, quæ me habet.
Lignea Nutrix, ſine lacte,
Virum me aluit, non Puerum.
Filiam non filiam Vxorem duxi.
Quæ ſimul nata, & nupta.
Vno partu Nepotem mihi & Liberum, genuit.
Rex ſine vrbibus, diues ſine auro,
Sine Magiſtro eruditus, ludum aperui.
Tot nactus auditores, quot homines.
Heu ſtolida ſapientiæ fames!
Cum omnia ſcirem, vt plura ſcirem, deſipere cœpi.
Virorum ſapientiſſimus dementor à fœminâ.
Quâ male-ſuadâ;
Pomum, cœleſti interdicto circumſcriptum, attingens,
Beatæ Syluæ fructus dum carpo,
Syluam amitto.

Itaque cum profugâ Coniuge,
Ex Rege Agricola,
Quia Numen non colui, Terram colui.
Hoc vno concordes Coniuges;
Quod vno iuncti iugo,
Matris vterum tamdiu ſecuimus,
Donec vtero nos recepit.
Itaque, me Vxor immortalem peremit;
Vxorem ego; vterque omnes.
Ah, quam de minimo periuimus!
Tantum malum attulit malus.
Cuius frondibus obuolutus Anguis,
Venenum vomuit, omnes hauſerunt.
Tuus ergo Genitor, ſed nunquam viſus,
Te peremi antequam gignerem.
Sed, ò lætas malorum vices!
Ligno eodem reparatus, quo perij,
Indidem venenum traxi, & medelam.
Vnâ in arbore ego deliqui, multatus eſt Deus.
Cuius à cæde rediuiuus,
Superos petij, cum Inferos petijt.
Minus egeram niſi peccaſſem.
Nomen flagitas?
Quatuor Mundi plagarum nomina ab Græcis pete,
Anatolì, Dyſis, Arctos, Meſembria:
Abſciſſa nominum capita iunge: nomen habebis;
Decubui cognati mihi Mundi Anno
C M X X X
Surrexi poſt Annos
M. M. M. M. M. C C X X X I I.
Gaude Viator, ac perge.

C A I N

Adami Filius.

EPITAPHIVM.

Huc mala verba, Viator.
Perditorum Princeps tales poſcit inferias.
Hic auarus Agricola, felicis Frater Paſtoris,
Peiores fruges Aris imponens, omnes amiſit;
Ei ingratus Deo Sator, ingrata ſibi Sata deprehendit.
Itaque mordaci conſumptus inuidiâ.
Quod Abelis Hoſtijs feliciùs ſuccederet;
Ne fraternæ Victimæ litarent, Victimam fecit Fratrem.
Primus hic flagitiorum inſtitor,
Mortem inuenit, & inuexit.
Horruit Mors expiandis ſceleribus nata,
Primos ſibi aditus per innocentis iugulum frangi.
Mirata primo ſe ictu magnam Orbis partem orbaſſe.
Tam dulci delinita ſanguine, innocentes auidiùs petit.
Tam dextero erudita ictu, cæteros certiùs ferit.
At non impunè tulit proditor;
Forum nactus Syluam ſuam, teſtem Mortuum,
Apparitorem Vmbram, carnificem Culpam, iudicem Deum.
Ergo inani pauore territus, ac ſeipſum terrens,
Idem ſemper, & alius; ibi ſemper, & alibi;
Se fugit ac ſequitur, ſceleſtus ſceleſtum;
Vmbram ſuam pauet, mendax mendacem:
Inter mortis metum, ac vitæ odium.
Vt nullibi viuat, vbique viuens;
Quia timenda non timuit, timet non timenda.
Vrbem primus condidit; nec immeritò:
Vt ſi campis ſecuritatem depulerat,

Carcerem ſibi moliretur.
Sed nulla impijs tuta latebra;
Cum Malis vbique male ſit.
Hunc Vrbe ſuâ exulantem,
Lamechus Nepos pro fera ferit:
Facili errore, ferarum ſimilem.
Aequo igitur & iniquo iure,
Malus à Malo ſupplicium capit, quod dedit:
Et parricidio fratricidium expiatur.
Bis lugendum Parentibus facinus;
Cum committitur, & cum punitur.
Malè moritur, viuis Parentibus:
Ab Furijs raptatus, primus Tartarum fundauit.
Fuge Viator, ac ſolum quate.

A B E L

Adami Filius.

TVMVLVS.

Viator, quid eſt?
Clamoſum hoc Solum,
Et ignotam de glebis vocem, formidas?
Primus hic omnium tumulus Mortalibus patuit.
Nondum patiente Terrâ ſuis ſe fœtibus farciri.
Conditur ſub hoc caſpite virgineus Paſtor;
Primorum Hominum ſecunda proles, & primum funus.
Male ſuis oculis vaticinati Parentes,
Abelem, hoc eſt luctum, vocarunt:
Atqui mortem omnibus; vitam nemini plenam, tranſegit.
Mor-

Mortalium innocentiſſimus, artium innocentiſſimam reperit,
Paſtoritiam:
Optimi Principatus imaginem.
Nam errantium Pecudum populo ſub legem miſſo,
Regale munus, & gregale permiſcens,
Pedum pro ſceptro geſtauit.
Itaque Rex inter Oues, Ouis inter Reges,
Obſequentiſſimæ lanigerorum reipublicæ
Imperando ſeruijt, ſeruiendo imperauit.
Villis, non iugulo, tributum impoſuit.
Petebat ſine naufragio Phryxæas opes è Caulâ.
Nam pro auro vellus erat;
Et germanum vocabulum retinente pecuniâ,
Pecus tondebat, non Populos.
Quin Ouium lacte, non carnibus, vſus,
Cædibus viuere noluit.
Ita Gregis altor, & alumnus,
Suarumque Ouium collactaneus,
Alimento ſimiles mores traxit;
Candidos, non cruentos.
Primus tamen Sacerdos Aris Agnos admouit:
Sed ouantes Ouiculæ Deo cadebant;
Et oris ſono ſe beatas profeſſæ,
Tantundem præſagibant Paſtori.
Vis ſcire quam opima obtulerit?
Tales Hoſtias vt voraret auidius Numen,
Linguoſam in flammam deuolauit:
Nec ſecundas menſas curauit, Caini fruges;
O implacatam Cognatorum inuidiam!
Tabuit cæcâ rabie Germanus Cain:
Ac diù deſignatum
Blandè ſeduxit, proditoriè trucidauit.
Quæris quo Telo? Ligneo:
Nam tali ex materiâ nata Mors.
Quæris quid petiuerit? guttur:
Hoc enim Mortis veſtibulum fuerat.
Vt non dubites in Abele multatos eſſe Parentes.
Ah' peccantium ſtolidæ mentes!
Mutum putabat Cain flagitium, compreſſo illo iugulo.

Sed proditorem omnia produnt.
Hem fracto gutture vocalior Abel,
Hoc è Tumulo Parricidam terrefacit.
Et viuum citat extinctus.
Condiſce, Viator:
Infandum facinus muta fantur.

HENOCH

Caini Filius.

IRAD *Henoci Filius.*

VAVIAEL *Iradi Filius.*

MATHVSAEL *Vauiaelis Filius.*

CENSVRA.

Tecum mihi res eſt diuine Scriptor, Moſes,
Quod geſta virorum quatuor
Henoci, Iradi, Vauiaelis, Mathuſaelis,
De commentarijs eraſeris,
Et ſacula totidem, nominibus, non hominibus, diſtinxeris.
Sonas nimirum nomina, ſiles vitam;
Vacuiſque tropheis nudum titulum inſcribis.
Quid

Quid nomina ſine geſtis? quod geſta ſine nomine.
Vtraque perierunt, hæc auribus, illa oculis.
Perinde eſt carere faſtis, ac factis.
Fallor: Actuarium cenſurâ libero.
Suis coloribus ſingulorum geſta pinguntur,
Dum à Caino dicuntur ſati.
Exurgunt ſuos in ortus virulenta germina:
Radicis vitium continuant thyrſi.
Deformes ſunt omnes, non difformes:
Fœdo exemplari ſimiles.
Quorſum igitur auita Nepotum crimina
Argutus ingereret Scriptor?
Narranda non erant facta, ſed mutanda nomina.
Aut ſinguli Caino ſimiles vixere,
Aut vnus in ſingulis Cain reuixit.
Modeſtus proinde, non moleſtus Moſes,
Ne vel aures loquendo,
Vel hiſtoriam ſilendo læderet;
Loquaci ſilentio,
Infanda geſta nec euulgauit, nec tacuit.
Annorum etiam numerum conſultò ſiluit;
Nihil enim viuunt, qui malè viuunt;
Nec annos impij vſurpant, ſed perdunt.
Nouo igitur inuento ſupplicio,
Sceleſtos vlciſcitur dum tacet ſcelera:
Calamo pungit quos expungit.
Totque capita obtruncat, quot truncat nomina.
Iacete igitur æternùm
Inceſti, Latrones, Parricidæ;
Digna Caino Proles.
Prò latebrâ & ſepulcro, ſilentium dono.

LAMECH

Mathuſaelis Filius.

ENTHVSIASMVS.

Quorſum Fata conſulis Lameche,
Quem inconſultum facta condemnant?
Afflatus vaticinor. Quid hoc eſt?
Bis amans, bis amens;
Non vno contentus iugali vinculo,
Gemino te mancipium ligas?
Vtramque igitur pellicem, vtramque ſuccubam facis.
Vt fatidico iam nomine arguaris,
Lamechus mechus.
Quæ hæc diſcors concordia,
Cor vnum in diſcordes ſcindere Coniuges;
Et alternis Liberis, alternas inducere Nouercas?
Licet ſine lituo, & Infulâ præſagire:
Certum tibi odium riuales infligent Coniuges,
Cum incerti confligent amores.
Vno flagrabis incendio,
Cum geminus Hymen aduerſis bellabunt facibus.
Malo omine Polygamiæ licentiam facis ex Bigamiâ.
Nam ſeptuagies ſepties plectendus,
Septem, & ſeptuaginta Liberos ſuſcipies, & depones;
Toties Orbus, quoties Pater.
Impius verò Genitor,
Impio terram Genere onerabis.
Magis impius Nepos,
Impiorum Principem Atauum pro ferâ cædes.
Nil tibi debet Terrarum Orbis,
Quod Cainum exanimas, ſi eius animum retines.

Vno

Vno iaculo Caino mortem, Vitijs vitam, dediſti.
Errabit oculus, at non errabit manus,
In flagitia per ſe docilis.
Filij etiam nece Ataui Manes placabis.
Aequè ſceleſtus, ſiue ſceleſtos gignas, ſiue occidas.
Hoc habent peſſimi optimum,
Quod mutua ſeſe per arma plectunt:
Hoc peſſimum, quod ſine ſcelere non poſſunt plectere.
Diuinare iam libet:
Incipiet Mors hac te punire quà peccas.
Marcente ſiquidem vtrâque pupillâ,
Antequam vitâ careas, orbe carebis;
Et mortuo deſtinatam noctem viuus anticipabis.
Regent te Filij errantem Patrem,
Qui errantes Filios non regis.
Te cæcum antecedent, qui ſceleſtum ſequuntur.
Ibis tandem cum Filijs præceps Genitor,
In Diluuio naufragus.
Cupidinis flammis ambuſtus, in vndâ peribis.

I A B E L

Lamechi Filius.

PROSOPOPEIA.

Viator,
Bene mihi precare ſi malus es.
Ego Lamechi primogenius, ſed Patre peior,
De malis benè merui.
Nam cum Cœlo teſte viuerent impij,

Nec

Nec vlla ſceleribus daretur latebra;
Pellicea primus tentoria prætexui,
Quæ Cæli conſpectum raperent.
Debet igitur impietas mihi, quod Cæli oculos fugit.
Citiuſque adulta, quia inulta,
Nec Patre caruit, nec Patriâ:
Et ſub Ouillis pellibus latitarunt Lupi.
Sed maius aliquid metui.
Nam cum auitum crimen aratris luerent homines,
Sepulcro proludentes in ſulco;
Tam improbæ ſeruituti
Vicaria Boum colla ſuccedere coegi.
Hominum iugum remolitus in Bruta.
Felici ergo talione,
Peccarunt Iuuenes, plectuntur Iuuenci.
Nec tardis modo armentis impoſui.
Nam quod ferox Equus Equiti ſeruit, meum eſt munus.
Illexi oblato fræno ieiuna quadrupedis ora.
Ille, vt ignota xenia ignarus hauſit,
Totam vorauit ſeruitutem.
Iraſcitur iam rabidus,
Et ſpumæ liuore exoſas inquinans phaleras,
Vndante collo ſubrigitur:
Ac terram ſcrutante Vngulâ, me quærit.
Seruit tamen ingratijs;
Suoſque Domino commodat pedes.
Quanta mihi debeas Viator, vides.
Equum verte, ne Tumulum euertat.
Nam qui Cælum ſpectare nolui,
Parum egi, ſi à Cælo ſpector.

I V B A L

Lamechi Filius.

N AE N I A.

Fingite luctum ridentes Præficæ:
Taleinque Næniam exſibilate.
Iaces ab tandem! ac taces,
Modulantium Chorágе Iubal.
Dediſti tuæ voci pœnas.
Nam exiguum ſpiritum quo vita ducitur,
Tu primus frangere auſus ad melodiam,
Spiritum ſimul emiſiſti, & amiſiſti.
Conſenſere Aſtra in tuos obitus.
Tu enim cæleſtis Harmoniæ ſectatus imaginem,
Sacrum Planetarum concentum furatus,
Diuorum delicias Mortalibus propinaſti.
Poſceb int mutæ Animantes ſua de tortore ſupplicium.
Tu enim primus Teſtudinem, anguem innoxium,
Portatili ſuâ domo eliminaſti,
Vt Harmoniam angui nocentiorem,
Vacuâ illâ in latebrâ conderes.
Tum ſecta Pecudum viſcera
Imparibus diſcreta numeris tetendiſti;
Vt pollice verberata, aures mulcerent.
Vah Ingratus Paſtor!
Qui greges in cythara equuleo mortuos torques;
Et inter tormenta canere iubes.
Crudelis! vt lætus ad Agnorum gemitus,
Choreas ducant Paſtorum chori,

Agne-

Agnorum viſceribus ludis.
Malè tibi ſit Iubal,
Qui tam dulci peſte
Aures afficis, vt inficias animos.
Latet inter cytharæ fides Cupido infidus;
Qui canoris imbellium pecudum neruis
Feroces Hominum eneruat Spiritus:
Et arcu eodem
Chordas ferit, & corda.
Ridet interim furtiua Mors,
Quæ dulces inter modos
Inauditum ſecuriùs explicat pedem;
Et læta meditantes letho præuenit.
Stabis æternum exemplum, Iubal.
Tibi iocoſa Lyræ fila pulſanti,
Tenue vitæ filum fata ſuccident.
Carebis funebri luctu letitiæ author.
Et qui flebili ſæculo non fleuiſti,
Extinctus ridebere.

T V B A L

Lamechi Filius.

HYPOTYPOSIS.

Ex alia in aliam vocaris muſicam, Viator.
Auras plectro demulſit Iubal:
Aures malleo Tubal obtundit.
Ille tybiæ repertor, hic gladij.
Vtrumque noris ab vno ſatum Lamecho.

Nam

Nam effœminatus, ac ferus Pater,
Titulum diuiſit Hæredibus.
Hinc alter effœminatur ad cantum;
Alter efferatur ad arma.
Dubitas de magiſtro?
Cerne tam diræ artis rudimenta,
Dices tam bonum ingenium à malo Genio.
En vt ipſo propè de Tartaro
Vulnificum ferrum ſcrutatur veneficus.
Vides, vt ſibilantes circum caminos
Fumoſus curſitans Faber,
Anhelantes agitat folles;
Qui toties animati & exanimes,
Alternum ſpiritum flammis inſpirant?
Illic crudus artifex ferrum coquit;
Flammis domitum malleo cruciat;
Et ferro ferrum flagellat.
Quaris cur tam ferum ſit ferrum?
Suas in nobis vindicat plagas;
Et vulneribus eruditur vt vulneret.
O diræ vitæ faſtidia!
Breuem vitam fecit Natura,
Breuiſſimam culpa, Ars nullam.
Inuentus eſt Caini Nepos, qui Caino inuidiam demeret:
Ille mortem vocauit, hic alas addit:
Ille in Campum duxit, hic armat:
Ille fecit vt mortalis mori poſſit,
Hic vt nemo viuus ſecurus viuat:
Ille vnum occidit, hic quantos?
Quoties quiſque ferro cadet, in hunc clamabo
Ferreus erat, qui ferrum reperit.
At malo tuo malam artem exerces Tubal.
Ferrum cudis, ferro cades.
Parricidam feciſti Patrem;
Caderis à Patre.

SETH

SETH

Adami Filius.

SIMILES.

Hactenus praua germina.
Nunc ſacra, & duratura.
Mala tempora melioribus penſantur.
Quicquid Adamo ſuſtulit Cain, Adamus orbi reponit.
En geminum cum Abele Sethum.
Idem, & alius ab eo eſt.
Eadem frons, Religio eadem, idem Animus:
Iunge nomina, totos iunxeris.
Itaque ſero partu fœcunda Mater,
Duos peperit in vno, vel bis peperit eundem.
Non perijt Abelis innocentia, ſed deſultauit in Fratrem.
Diceres tam grandem animam,
Non vno contentam corpore gemina impleuiſſe.
Aut geminandæ Parentum voluptati,
Bis natum eſſe vnum.
Nec in vno quidem ſtabit.
Exibit generi, inuicti linea nobilis;
Et Patria virtus ſemel agitata
Aget ſe in ſuccidaneos Heroas.
Felicioribus illi terram aratris beabunt:
Gregibus ac Regibus leges ponent:
Ingenuas artes, ingenio extundent:
Templa Deo, Templis Vates vouebunt.
Decidet paſſim execranda fratricidæ propago;
Et Abelis nitorem
Irrupta Sethi Gentilitas diù retinebit:
Merſoque Orbe, ſola enatabit.

O' quæ-

O' quæſtuoſam Caini inuidiam!
Dum Virgunculum perdit, fœcundum facit:
Et vnum metendo, innumerabiles ſerit.
Sic profuturus ſemper noceat liuor.
Timebit Orcus feracis exemplum vulneris,
Cum Dei filium occidet,
Tertium Abelem;
Fertili ſanguinis elemento innumerabiles gignet.

E N O S

Sethi Filius.

BIBLIOTECA NAZIONALE

E N C O M I V M.

Enoſſi verò laudibus nil potius addiderim,
Quam quod ignotum Dei Nomen,
Sub mortales aures primus attulit.
Nil maius dici potuit, nec breuius.
Tanta iſta virtus, vt abdiderit reliquas.
Interprete nimirum, ac ſequeſtre vocabulo,
Cum Empyreo commercia nexuit.
Vt tam facile ſit Deum rogare, quam vocare.
Tempeſtiuo igitur officio,
Poſtquam Homines alloqui deſijt Deus,
Hic Homines docuit cum Deo loqui.
Nec leuius arrogatum Numini decus.
Nam cum ignotus Deus omnia noſceret;

Magna ſpargebat munera,
Sed vel ingrata, vel ingratis:
Suſpectum enim beneficium eſt ab ignoto.
Primus itaque Nomenclator Enos,
Diuinis actis nomen inſcripſit:
Et Hominum authorem Hominibus authorauit.
Excepere dulciſsimum Nomen Cœlitum Chori:
Et Sanctiſsimis partum labris,
Inter aurium cunabula verſauere.
Arriſit amico vocabulo placidius Cælum:
Et labentes ſoni reliquias
Lambentes Auræ collegerunt.
Iuere in plauſus canoræ volucres:
Et ſcribendo Tetragrammato,
Suas certatim pennas pararunt Cychni.
Ipſas adeò Tartari latebras
Magni Nominis Echo perſonuit:
Atque ingens veluti globus
De fulminali machinâ eliſus,
Trepidas Eumenides, conſternâtaſque confecit.
Quæris quid authoramenti retulerit Enos?
Idem accepit quod dedit.
Homonimos enim cum ſuo Numine,
Deum appellauit, Deus eſt appellatus:
Aras poſuit, impoſitus eſt Aris.

CAINAM

C A I N A M

Enoſsi Filius.

M A L A L E E L.

Cainami Filius.

O P P O S I T A.

Cainamus & Malaleel,
Ignotæ Virtutis, non ignoti Virtuti;
Parem pietatem in nomine diſpari præſcferunt;
Nam Cainam lamentabilem gemitum,
Malaleel lætum Numinis laudatorem, ſonat,
Optimo nimirum peſsimoque Sæculo,
Certabant paria virtutibus vitia.
Hinc Religioſa Sethi poſteritas,
Illinc nefanda Caini genimina,
Procacitatem modeſtiæ,
Sacrificijs ſacrilegia coæquabant.
Itaque Hominem inter Homines nullum inuenilles;
Sed vel Angelos, vel Belluas;
Aut Arâ dignos, aut Harâ.
Adeo mortale Genus,
Vel extremos Numinis amores,
Vel extrema odia promeritum,
Voluptati,& mœrori
Parem materiam diuidebat.
Diuiſit proinde officium pietas:
Geminoſque Myſtas initiauit;

Quorum alter luctu, alter cantu litaret:
Sile iam Græcia miratrix
Democriti, & Heracliti diſparem Genium.
Poſſum melius par, diuino de autographo promere.
Nam Cainam lugendo, Malaleel canendo,
Nouem ſæcula confecere:
Ille oculos luctu, hic laudibus fauces attriuit:
Et antiquam animam,
Alter effleuit, alter efflauit.
Diutius tamen vixit Cainamus:
Nam Mortalium lætitiæ ſuperſtes eſt dolor.
Denique à Cainamo Malaleel eſt ſatus:
Vera quippe voluptas, lacrymarum eſt proles.

I A R E D

Malaleelis Filius.

EXPOSTVLATIO.

Eſt quo tecum expoſtulem, Fama;
Quæ tot prædita linguis, quot plumis,
Circa Iaredi laudes implumis es, & elinguis.
Nam præter annos ac Prolem, nihil admodum pangis.
Non annis viuunt Mortales, ſed factis.
Tu Iaredi annos prodis, facta perdis.
Quid eſt hoc aliud quam occidere mortuum?
Fallor.
Authoritatem ex ſilentio quæris.
Ad laudum metam de compendio perueniſti,
Dum Iaredum Enoci Genitorem vocas.

Non

Non poterat intempeſto ſæculo tam bonus educi,
Niſi ex optimo Patre.
Quam magnum hoc fuerit, docuit mora:
Atauus enim eſſe poterat cum Pater eſſe cœpit.
Vt non mireris tam ſenili ingenio Puerum.
Nemo ſeriùs Prolem habuit;
Nemo enim diuturniùs erat habiturus.
Feſtiua non ſunt, quæ feſtina.
Decennio parturit Elephas, ſed Elephantum.
Celeres partus velut ſibi præreptos citò reuocant Fata.
Tanti erat igitur nouem ſæcula meditari,
Vt talem ſobolem de ſuo fingeret exemplo.
Omnium vero ſapientiſſimè,
Quod vix editum Aris admouit.
Nouum fœnoris genus, Deo fœnerari:
Dare quod acceperis,
Vt luculentius recipias quod dederis.
Nam qui mortalis dedicatus eſt Puer,
A morte eſt manumiſſus.
Potes iam tu ſecurus eſſe de Filio, de te Filius.
Vtrique bene cautum:
Neuter ſuam flebit orbitatem:
Tu Filio ſuperſtes eris, Filius tibi.

E N O C H

Iaredi Filius.

CENOTAPHIVM.

Inanem ex auro Tumulum molire, Faber.
Et viuaci emblemate
Cæleſtem hominem cæla.

In-

Infantulus fingatur, Aris non Cunis reptans:
Septimus ab Adamo natus, Deo deſtinatus;
Vt in ſeptimò quieſcat Deus.
Iam adultum ſolitudini affinge,
Vt honeſtæ legationi decoros comparet cultus.
Aureo ſqualore lepidam maciem dita;
Argento lacrymas imitante:
Vt pœnitentiam, ignotum nomen,
Non tam ſuadeat, quam oſtendat.
Iam ſyluis digreſſus,
Laſciuos doceat Cainitas
Cæleſtem vltionem præoccupando vitare:
Ac delere lacrymis ſcelera, ne diluuio deleantur.
Heu tardæ Mortalium mentes.
Incredulos monet, non mouet;
Ac flenda vaticinans, ridetur Vates.
Nimirum, præcipites lentam vltionem non timent:
Ignari grauiſſima quæque lentè ferri.
Ergo feliciori legatione ad Sethigenas miſſum,
Quos in Angelos vertit;
Ab Angelis in ſublime raptum ſculpe.
Num liquidum aera, num ætherem purum potiatur,
Nondum liquet.
Hunc vtique alicubi ſculpe,
Vbi extra Mortis iacula Mortem rideat;
Et viuis egreſſus, mortuis ſuperſtes,
Solus ſibi Phœnix, iuuenile ſenium trahat.
Quid agat dubitas?
Orbis ſpectator, Orbi ſpectaculum parat.
In Pheudochriſtum pro Chriſto velitaturus,
Bellabit contra rebellem,
Et peremptus perimet peremptorem.
Hæc vbi expreſſeris,
Breuem Tumulo Epigraphen fige.
Enochus hic non iacet.
Cum iacebit, omnes iacebunt.
Fleas, Viator, antequam iaceat.

MATHVSALES

Enoci Filius.

LAMECH

Mathuſalæ Filius.

EVCHARISTICON.

Vobis verò inclyti,
Mathuſales & Lameche,
Humana plaudant ingenia;
Qui diuiniſſimam Artium Aſtronomiam Cælo deuocaſtis.
Nitebant ignita illa Sidera, & ignota.
Clariſſimus ille Populus,
Tenebrionum more per noctem bacchari videbatur.
Neſciebant tempeſtates cui gratias haberent Aſtro.
Terrebant rudes ridenda Lunæ deliquia;
Non terrebant comatæ Cœli Furiæ, Cometæ.
Ibat immortale lumen à caduco indiſtinctum;
Et mediaſtini vapores
Inter Stellarum Patricios numerabantur.
Omnia dixiſſes errantia Sidera,
Non incedere, ſed exulare:
Omnia caduca,
Die pereunte naſci, naſcente perire:
Totum denique Cælum Oceano tumulari.
Sic improuidis vita carpebatur:
Et aſſiduas Planetarum lucubrationes inertiſſimi ſpectabant:
Vt Hominum incuria, Aſtrorum iniuria fuerit,
Quæ nomine carebant, vt patriâ,
Vos itaque Cæli Filij;

Stupore duce, qui optimus ignorantiæ comes,
Profanis impermiſſa penetralia rimati,
Cœli oculos Mortalium oculis oſtendiſtis.
Cœpere muta illa Sidera, deprehenſi Prothei
Suorum curſuum aperire conſilia:
Et obſcuræ temporum leges,
Admotis facibus legi.
Paucis ante diluuium ſæculis
Nata ſunt Aſtra, quia nota.
Sapuit Orbis cùm ſenuit:
Cælum noſci cœpit: cùm iraſci:
Vt diſceret genus humanum quid amitteret.
Denique pereunte Mundo natæ ſunt Muſæ,
Quarum prima fuit Vrania.
Vos verò Cæli interpretes,
Paucis ante diluuium Solibus obijſtis;
Tempeſtiuo perfugio in Cælum recepti.
Quaſi Homines circumuenire non poſſent Stellæ,
Quandiù Stellarum amici viuerent.
Omnium tamen ætates euiciſti Mathuſales;
Longiore dignus ſæculo.
Niſi quæ procul de Sideribus conie&auera,
Propiùs diſpicere maluiſſes.
Detulit fatali Nauigio vtriuſque reliquias Nauclerus Noe.
Tutiſſima prorſus Nauis:
Cui magneticam pixidem ſacra ſupplebat Vrna,
Olla gubernaculum, ſaburram Cinis.
Suis igitur grata Vindicibus occurrat Vrania.
Muſarum Parentibus parentent Muſæ.
Vos Hominum linguæ in Cælum tollant,
Qui Hominum oculis Cœlum obtuliſtis.

MVNDI ADOLESCENTIA, MILITES.

N O E S

LAMECHI FILIVS.

Chriſti linea.

Cham. — Sem. — *Iapheth.*

Nembroth. — Arphaxad.

Salem.

Heber.

Phaleg.

Reuus.

Sarag.

Nachor.

Thares.

Loth. — Abraham. — *Lothi Vxor.*

Iſaac.

Iacob.

Tribuni duodecim.

N O E S

Lamechi Filius.

A N A T H E M A.

Adeſdùm, Viator.
Quam cernis Tholo ſuſpenſam Trabem
Votiuum inuictæ Nàuis fruſtulum eſt;
Quæ nec velo acta, nec remige,
Semel omnes Mortales in Orbem nouum traiecit.
Miraris? Maiora audies.
Mali amores bonos mores infecerant.
Aetatem vitijs anteuerterant homines,
Nondum adulti, iam adulteri.
Argumentum deformitatis erat pudicitia,
Non pudicitiæ deformitas.
Non diligenti manu mittenda erant fulmina;
Quàcumque caderent, in ſcelestum caſura.
Eo denique ſorduerat Tellus,
Vt dilui non poſſet, niſi diluuio.
Vnus in corrupto ſæculò integer eſſe auſus eſt Noes:
Vt ſcias, magna inter Vitia
Magnæ locum eſſe Virtuti.
Hic fruſtra auditus vindictæ Præco,
Malè feriatos diù terruit,
Serò ſupplices futuros in ſupplicio tam ſero.
Itaque deſperatâ Cæterorum ſalute, conſulit ſuæ,
Nam Protofabro Numine,
Vt ineluctabile Vndarum obſidium eluctaretur,
Arcam pro Arce molitur.
Ibi, ſanctâ cum Coniuge, Liberis, Nuribus,

Nouus

Nouus at nauus abditur Nauta ;
Vide quam mala fuerint tempora ;
Totam Orbis pietatem trabs vna ſuſtinuit.
Ibi diuino delectu Animantium viuarium fecit ;
Vt reliquæ cum Hominibus perirent Feræ,
In quarum ingenia tranſierant Homines .
Increſcunt vndecunque ferales Vndæ ;
Defluunt, ſuperfluunt, circumfluunt .
Vt Orci mancipia plectant, maria emancipantur ;
Vt pereant Homines, tabeſcunt nubes ;
Vt terras obruat, Cælum ruit .
Sorbentur cum Gregibus Populi ;
Rotantur cum Populis Vrbes ;
Interit cum Vrbibus Orbis .
Ne quid inultum viuat, aquæ plectuntur quæ plectunt ;
Nam Maria ipſa in diluuio pereunt,
Dum ſua nomina amittunt .
Quale ſpectaculum, ſi ſuperfuiſſent ſpectatores ?
Sola hæc indomitum Oceanum inſedit Machina,
Alterius Orbis ſpem claudens.
Luſit annuo in naufragio centenaria nauis,
Vnica in ſalo ſalus :
Donec, quæ omnia merſerat, emerſit Terra ;
Et ſuffocatis flagitijs Orbis reſpirauit .
Itaque ſpeculatrice Columbâ, pacis internunciâ ;
Omnium Hominum Portitor Noes,
In Orbem alium deſcendit .
Prodiere abdita illa meliorum gentium exemplaria ;
Feræ ipſæ, humano ex contubernio minus feræ,
Suis ſaltibus redditæ .
Tum ex Arcâ ad Aram procedens,
Verus Deucalion,
Aetatis primæ poſtremus, ſecundæ primus,
Victimas pro naulo ſoluit :
Et hoc Ratis reſiduum pro Anathemate ſuſpendit .
Diſce Viator ; immerſabilis eſt vera Virtus ;
Medio in Ponto Portum inueniet .

CHAM

C. H A M

Noe Filius.

D I R AE.

Voueo te tuis Manibus,
Nauale mancipium Chame:
Cui prouida Fata,
Calidum nomen pro ſtygmate inuſſere.
Quid enim Chami vocabulum, niſi ardor impurus?
Apage in Arcam illam, dignior Ferarum conuiua.
Quamquam fœdior nulla Bellua
Ex natante illo ſtabulo prodijt.
Nam illæ incluſæ caſtimoniam ſeruarunt,
Tu ipſo in Salo ſalax..
Vel in Arcâ ſolutus,
Sanctiſſimam illam ſalutis onerariam
Laſciuo concubitu polluiſti.
Nec ſola hæc tua probra.
Primam Vindemiam dedicauerat Noes;
Vt triſtem aquarum memoriam vino reſtingueret.
At indoctus adhuc lymphantem Bacchum mulcere lymphis;
Qui de Oceano ſiccus emerſerat,
Fecit in cratere naufragium.
Robuſtior quippè vini vis,
Effœtum ſenem proſtrauit, nudauitque.
Parum fuit nudaſſe;
Niſi proditorum pudor, pudoris proditor Chame,
Ad paterna ludibria Germanos conuocaſſes.
Tu ne igitur damnoſior, an Bacchus?

Ille

Ille Patrem ſpoliat, tu ſpoliatum oſtentas;
Vterque ingratus authori,
Furiæ te omnes, inſolentiſſime Puer,
Noua purgati Orbis macula;
Et vnicum Patris malefactum.
Meritò illa derides, quæ te genuerunt:
Hoc ipſo turpia, quia genuerẽ tam turpem.
Vtinam oculis caruiſſes, aut linguâ.
Nunc verendæ nuditatis inuerecundus ſpectator, ac præco,
Dum tegendâ & tacenda, nec tegis nec taces,
Nemo te protegat, de te nemo taceat.
Vereri incipies, quem deſinis reuereri.
Ibis impacto Genitoris anathemate,
Nudum & ebrium Germanis ergaſtulum.
Voto eodem Filios gignes, ſed ebrios;
Nepotes habebis, ſed nudandos.
Nam Palæſtinâ & Aſſyriâ purpurâ exuti,
Fabulam dabunt quam rides.
Quin fœdo eodem ſemine progeniti Aethiopes,
Impuriſſimi ardoris tui affricti fumo,
Mores tuos de ſuo colore teſtabuntur.
Nec in Parentis arcanis tua ſtabit curioſitas,
Nam præſtigioſus Inferorum ſcrutator,
Barbaro Nomine Zoroaſter,
Magicas peſtes Orco euocabis;
In Orcum reuocandus:
Ex Vndâ ſeruatus ad flammas.
Dediſce, Viator, mala culpare Tempora:
Semper ſibi Orbis conſtitit.
Ter ſi diluuio mergatur,
Ter emerget impurior.
Vitia erunt donec Homines.

NEM-

NEMBROTH

Chami Nepos.

DIGRESSIO.

Aliquid extra orbitam
De Nembrotho leges, Viator;
Ne malis artibus partum pereat Nomen:
Magnæ etiam infamiæ debetur æternitas.
Hic inter inhumanos immanis,
Tam corporis, quam ſcelerum mole Terram onerauit.
Membra leges exceſſere, vt animum caperent exlegem.
Impotens igitur ſui quòd nimium poſſet,
Virtutem violentiâ violauit:
Et Aſsyriæ ſceptrum extorſit, vt torqueret Aſſyrios.
Itaque, non mirere amiſſum Imperium impiè commiſſum:
Minimum eſt Homines vincere, niſi Deum laceſſat.
Nam primus Idololatra, & Idolum,
Diuinos ſibi honores aſſeruit.
Debuerat ipſe Aræ admoueri, non ipſi Ara.
At Vulgo in adulationem prono,
Belus Iupiter dicitur, verius deinde Beelzebub.
Leui diſcrimine, Tyrannus colatur, an Dæmon.
Hinc leue nomen vt ſiſtat, marmori alligat.
Nam cruentis gladijs in ſcalpella verſis,
Suam lapidibus effigiem primus tradidit.
Hærente Naturâ inter imaginem & exemplar:
Niſi quod mutuatis officijs,
Ipſe lapidi imaginem, lapis ipſi duritiam commodauit;
Et imaginis imago fuit.
Improſpera videbantur hæc ſcelera ſi perirent.

Ergo Turrim meditatur,
Quæ vltra diluuij metum ac Mundi metam,
Trophæa cum ſideribus miſceat.
Eò creuit impietas, vt condenda Solo nomina oſtendat Soli;
Et peccare iam pudeat, niſi peccet in Cælo.
Grandeſcit ſuis authoribus ſimilis Machina;
Gigantum Turris, ac Turrium Gigas:
Quam inſiſtere ſperat, contra fulmina fulminaturus.
Sed ignauè ſuperbus Artifex,
Dum fluminum vires pauet, ad fulminum ſedes accedit;
Et patentiorem ſcopum exhibente magnitudine,
Vindictæ occurrit quam fugit.
Confuſis igitur linguis,
Ne creſceret Moles obſtitit Cælum;
Vt decreſceret inſtitit Euphrates.
Vertitur ab imo compacta ſcopulis Babylon,
Non ſolidum opus quia ſtolidum:
Vani nominis fulcrum, nunc vanum nomen.
Vno prodigioſa miraculo, quòd ruente Turri infamia ſtetit.
Hoc te volebam parumper digredi: ad Chriſti Proauos redi;

SEM & IAPHETH

Noe Filij.

S T A T V AE.

Effinge mihi, diuine Phidia,
Ingenuos Iuuenes duos,
Qui collectum humeris palliolum
In nudum Patrem auerſo vultu reijciant;

Et

Ex vno gemini ſpirent lapide .
Vt cognatæ materiæ nexus vnanimes fateatur, ac Fratres .
Tam Religioſum par Fratrum,
Nec Argi oſtendent, nec Athenæ .
Niuea Paros materiam dabit:
Vt notus marmoris nitor, nitoris arcani ſit notâ .
Pudibundos volo, & attonitos.
Vis tales fingere ? lapideos finge.
Nam magni pudoris anteſignanus eſt pallor ſtuporis rigor .
Capitalibus verò literis hoc adijce Lemma .

Pijs Fratribus,
Semo & Iapheto,
Paternæ famæ tutelaribus:
Quòd Parentis nuditatem profanis oculis verberatam,
Honeſto pallij oppoſitu ſanctiſſimè protexerint:
Et infami deriſore obiurgato,
Infamiam ſui ſæculi deleuerint:
Ac per ſuos etiam Nepotes,
Impuris Chami Nepotibus,
Tranſcriptæ impudentiæ mulctum irrogauerint.
Ob eamque rem munerati,
Prò iniectâ veſte, regiam Chlamidem receperint:
Quot Filios tot Reges,
Orbi vniuerſi Regionibus diſtribuerint:
Alter Hebræorum, Romanorum alter Parens,
Hebraicæ Romanæque Eccleſiæ Protoparentes extiterint:
Humani demum Generis Seruatorem
Progenuerit alter, alter coluerit.
Terrarum Orbis vniuerſus,
Proſperæ Pietatis Imagine in exemplum datâ,
Lubens gratuſque gratulatur.

ARPHAXAD

Semi Filius.

SALEM *Arphaxadi Filius.*

HEBER *Salemi Filius.*

PHALEG *Heberi Filius.*

REVVS *Phalegi Filius.*

SARAG *Reui Filius.*

NACHOR *Saragi Filius.*

THARES *Nachoris Filius.*

CATALOGVS.

Quicquid ſexcenti ſoles dedere Sanctum,
Catalogus hic dabit:
Reliqua deuorauit obliuio.
Seruari debuerant germina, Seruatorem germinatura.
Hæc illa renouati Orbis innocentia
In Arphaxado, Salemo, atque Hebero;
Qui ſuos ſibi montes pro metâ poſitos rati,
Tamdiu curis, quamdiu curioſitate vacarunt.
Itaque ſuorum litorum cunabulis appoſiti,
Vbi naſcebantur creſcebant;

Vbi creſcebant denaſcebantur.
Hoc beneficio diluuium profuit,
Quòd erectis montibus, ambitionem circumſepſit.
Sed nimirum bonis ſtirpibus agnaſcuntur ſtolones.
Creuerunt Chamitarum corpora animis maiora;
Nam peſſima ſtatim adoleſcunt.
Creuit proinde ſpatij neceſſitas, & imperij fames,
Finitimique vocabuli authoritate,
Ius & Vis pro eodem accepta.
Tunc orti legislatores, cùm mortuæ leges:
Tunc ſcripta Iura cùm proſcripta Iuſtitia.
Hinc nata militaris diſciplina Ars moriendi.
Eòque inſolentiæ ventum,
Vt glorioſius haberetur Cælum aggredi quàm mereri.
Ac Deum adoriri, quàm adorare.
Obſtitit Numen audacibus cœptis,
Faceto & inſigni commento:
Dum patriam Hominum vocem
In ignota comminuit idiomata.
Tyrannidis miniſtra lingua eſt:
Hanc Deus mulctauit cùm mutauit.
Soluitur enim mala Reſpublica, cùm diuiditur.
profuit hoc tamen Orbi ſupplicium:
Dum enim repentè Barbari,
Inter tot linguas viderentur elingues;
Inutili iam conuictu,
Inhoſpitum hàc illàc quæſitarunt hoſpitium.
Diſtributa ſunt igitur cælitùs exilia quæ colerentur.
Quâ neceſſitate
Naues, mobilia Mortis domicilia, compactæ.
Hinc Maria Monſtris, Syluæ Feris ereptæ.
Denique vnâ ex Chaldæâ
In Regiones omnes traductæ Coloniæ;
Et animatus eſt Orbis.
Solus Heberus Hebræorum Pater, & Iſagogus
Pàtrium Solum, vocemque retinuit;
Et in pectoris ſacrario,
Natale idioma, ad diuini oris Oracula conſeruauit.
Natus Hebero Phaleg:

Cuius

Cuius nomine linguarum diuiſio memoriæ conſignata.
Succreuerunt Reuus, Sarag, Nachor, & Thares;
Quorum laudes ſiluit Moſes,
Ne magni Abrahami laudibus obſtreperent.
Itaque de Abrahamo vt loquamur,
Cæteri ſileantur.

ABRAHAMVS
Tharæ Filius.

NARRATIO.

Abrahami geſta narro, Viator audi.
Hic in Chaldæâ natus,
Cùm inter Siderum cultores, Auctorem Siderum coleret,
Patrium Cælum amittere maluit quàm adorare.
Profugus igitur & palabundus,
Vt famem auerteret, propè famam euertit.
Nam Coniugis ſpecies Abramo periculo fuerat,
Niſi Abrami ſolertia, Coniugi ſaluti fuiſſet.
Vſque adeo mala ſarcina eſt pulchritudo.
Eò igitur perfugiens, vnde profugerat;
Ex Aegypto in Cananitidem redux,
Aram poſuit, quietis arrham.
Lothum habuit Fratris Filium;
Cui, permixtis diuitijs, commercia nexuit.
Societate creſcunt opes; ſed opibus decreſcit ſocietas.
Creuere cum prædijs famuli, cum famulis rixæ.
Nec geminum ſolium, vnum capiebat ſolum.
Itaque cùm affinitas confinium non pateretur,

Terram partire maluerunt quàm corda.
Sed hæc humanarum rerum neceſſitas;
Sociata augeri, aucta diuidi, diuiſa perire.
Ergo amœniſſimamPentapoleos regionem
Tyranni quatuor populantes,
Lothum abducunt.
Perierat Loth, niſi Patruum habuiſſet,
Qui Seruis trecentis ſub vexillum collectis,
Tot Hoſtias, quot Hoſtes iugulauit.
Quis iam trecentos narret Lacones,
Qui non ſe numerant, ſed æſtimant?
Plus egere Abramo duce totidem vernæ.
Vnam illi repreſſere aciem, hi quatuor oppreſſere.
Adeo facilè militant, qui Deum habent commilitonem.
Sic inter Mortales Abram floruit, ſed mortalis.
Infelix erat felicitas, quæ non habebat hæredem.
Nam, vanâ Nominis illecebrâ,
Abramus erat, non Abramus:
Pater videlicet, ſine prole.
Erogare illi omnia noluit Deus,
Vt aliquid eſſet quo Deum rogaret.
Rogando, Iſmaelem orbitatis ſolatium ex Ancillâ ſuſcepit.
Sed nondum ſatis.
Inuidioſa erat Coniugis ſterilitati Ancillæ fœcunditas:
Liberis egebat tanta fortuna, non libertis.
Itaque vt nihil iam à Naturâ deſideraret,
Nihilque Naturæ deberet,
Rogando, de ſterili Coniuge Iſaacum ſuſcepit.
Sed carò emit tam carum pignus:
Ipſum quippè ſenectæ gaudium,
Suâ iubetur dexterâ iugulare.
Lucroſo nimirum periculo.
Nam pro ſobole oblata ſtellarum numerum æquaturus,
Ex Abramo fit Abrahamus.
Ex inani Patre, multorum Pater.
Quæris quàm magnus fuerit?
E ſinu metire.
Omnes probos gremio excipit.
Exceptos omnes Beatos facit.

LOTH

L O T H

Abrahæ Fratris Filius.

TOPOGRAPHIA.

Sulphurea, viator, quam cernis Lacuna, Pontapolis fuit.
Quinque olim Regibus beata ſedes;
Nunc fumoſum famoſi Cupidinis buſtum, ſuas faces experti.
Inuerſis huius ignibus reſolutæ nubes,
Imbres in flammas verterunt.
Vt contra Naturam laſciuitum non dubites,
Naturæ legibus ita peruerſis.
Nam contra Naturæ inimicos, inimicæ fæderantur Naturæ,
Ignis, & Imber.
Sic flendos inter luſus,
Igneâ procellâ afflati Ciues omnes,
Præpoſterè arſerunt vt amarunt.
Immo, geminato miraculo,
Ignis ex aquâ fluxit, mox aqua ex igne.
Ambuſtam quippe Regionis faciem
Pigrum deleuit Mare; vero nomine mortuum;
Cocyto ſimile, vnde orta Venus.
Ita profanæ Vrbes poſt incendium naufragæ,
A Vulcano mortem, à Neptuno tumulum habuere;
De more;
Nam Cupidinis flammas lacrymarum ſequuntur vndæ.
Nulla igitur hic Ceres, nec Cereris Comes,
Caſſæ tantùm fruges,
Et poma præſtigioſo colore blanda,

Experientium fauces putri eludunt fauillâ.
In exemplum voluptatis, quæ foris nitida
In pœnitendum mox cinerem vaneſcit.
Lætior illa Inſula, Lothi ſedes ac domus fuit.
Qui ſolus æruginoſo ſæculo purus, igne non eguit:
Soluſque incendio ſuperfuit.
Hunc ſuaui cum Vxore, ac Gnatis duabus,
Angeli de Hoſpitio grati, vindicauere.
Lege datâ ne Patriam à tergo reſpicerent.
Adeo diuina iudicia humanis oculis interdicunt:
Vel auerſa Venus miſerationem demeretur.
At Fœminæ illiciuntur vetando: augente voluptatē periculo.
Hæc, cliuo in iſto reſitans, dum ſe vertit,
In lapidem vertitur ſalſum.
Digna ſigillaria quæ inſulſis mittantur.
Hoc in Monte abſtruſius reſpirauerat Loth.
Filiarum comitatu Vxoris iacturam leniente.
Sat felix quòd cariora flammis exemerat:
Neſcius heu puellarum ſinu peiora incendia foueri;
Quæ diù clauſa ruinam faciunt.
Hæ ſe Virorum generi ſuperſtites ratæ,
Virginitatis tædio, maternum thalamum ſcandunt.
Nimirum; feſtiuæ hilaritatis ſpecie Genium ſoluturæ,
Pleniores calices Patri propinauerant:
Vt Veneri lenocinaretur Bacchus, & ignis in igne fureret.
Hinc nefandæ Bacchantes, ebrij Genitoris implexæ amplexibus,
Fædis Liberalibus, fœdiora miſcent Floralia.
Oh, poſt illum ſalem, adhuc fatuæ Sorores?
Debuerant Matri conformari:
Quæ niſi eſſet ſtatua, nunc fieret.
Verum eſt quod aiunt, lethalem floribus vitem;
Cum Virgineos necuerit flores.
Infelix Genitor; cui flamma ſeruatus?
Ignem fugit, & ſecum tulit in dolio.
Felix tamen, quod gemina inter ſtupra caſtiſſimus,
Saluâ honeſtate filias fecit Matres.
Nam clandeſtino Vini philtro obſtupefactus,
Baccho, Nocte, Somno, ter cæcus,
Inceſtum furantes Filias non ſenſit.

Vt

Vt non abſurdè aſſeratur Somnus Paſiphaæ Maritus,
Cùm & inceſtificus eſſe poſſit.
Licet hoc etiam miraculis numerare,
Carneam ſtatuam, dormiendo gignentem.
Ergo vtraque concepit riualis Soror;
Et vtraque ſuum peperit fratrem:
Quorum alter Moabitis, alter Ammonitis nomen fecit,
Olim Iſacidis infectum genus,
Quale tali thalamo ingignitur.
Perge Viator.
Citra fabulam tres fabulas tenes,
Phaetonta, Nioben, Myrrham.

LOTHI VXOR.

METAMORPHOSIS. I

Quam ſtupes muliebrem Statuam
Tanto artificio fictam,
Artifice caruit.
Genita fuit, & ſine ſcalpello ſculpta.
Et, quod impenſius mirere,
Olim ſpirabilis, & loquuta.
Breui; Fœmina fuit.
Dicerem, eſt:
Niſi prodigium videretur;

Fœminam eſſe, & tacere.
Gorgonium vidiſſe illam putas?
Aut Ciconum fontem bibiſſe?
Erras: Se ipſa finxit.
Nam contra Diuinum præſcriptum
Dum Patriam ſpectat, ſe amiſit.
Sola igitur Mortalium, nec Imaginis egens, nec Sepulcri,
Ipſa ſuæ ſtupiditatis Imago,
In ſemitâ hæret.
Et in ſuâ ſtatuâ tumulatur.
Licet igitur intra Motamorphoſes numerare
Fœminam ex verâ fictam.
Imò nunc veram, quia fictam.
Nam quid in fæminis videas, niſi fictum?
Itaque mentiri ſolita, ſeipſam mentitur.
Mortua Viuam ſimulat, vel Viua mortuam.
Magis mirere,
Quod inſulſa, ſalſum migrauit in lapidem:
In ſale mortua, quo viua carebat.
Sic ſolent fœminæ: ſapiunt cùm pereunt,
Abfuge hunc ſalem, ſi ſapis, Viator.

I S A A C

Abrahæ Filius.

TRAGOEDIA.

Adeſte Ciues:
In Monte Moriàh Tragœdia dabitur,

Cui

Cui nihil ſimile dedere Athenæ.
Idomenæus, & Agamemnon fabulæ ſunt;
Et ſi confero, mihi ſrigent.
Protaſin aget Numinis Internuncius;
Qui Iſaacum patriâ iubebit dexterâ immolari.
Diſtrahetur infelix Pater inter filij vel fidei iacturam;
Aut incredulus futurus, aut crudelis;
Atque vt totas ærumnas ſecum tractet,
Ad ignotam procul Aram peregrinabitur;
Vt ſingula per veſtigia gladium parans,
Locum omnem horreat, dum locum ignorat:
Toties enectus antequam necet.
Epitaſin aget Iſaacus;
Spes Patris, ac timor: Cæli munus, & muneris pretium.
Tot victimis à Patre expetitus, nunc Patris victima:
Quem Deus fœneratus eſt Puerum, vt repeteret Virum.
Vterque procedet ſuorum myſteriorum Sacrifer:
Hic ligna geſtans, quibus inardeat;
Ille ferrum, quam poſteritati ſubijciat.
Nam totius Populi Caput de capite periclitatur;
Iam ad mæſtam cataſtaſim venietur.
Hanc vterque perſoluet;
Dum Arâ poſitâ, compoſitâ ſtrue,
Diſcet Puer ad ſe pertinere illum gladium.
Ambigeres flebilior ne Sacerdos, an Victima ſit,
Niſi quod mollius eſt amanti,
Mortem impetrare, quam imperare.
Iam in ore primo ſtat Anima:
Iam gladium alter, alter iugulum nudat:
Iam Morti acerbiſſimæ nihil deeſt,
Præter id quod Mortis acerbitatem adimit, Mors ipſa.
Sed cataſtaſis horrorem læta excipiet cataſtrophe:
Dum momento eodem,
Imperium Deus, ferrum Genitor, reuocabit.
Itaque ad fortunatum Rebeccæ connubium ſeruato Puero;
Fœdus Aries pro ſuccidaneâ Victimâ Aram imbuet.
De more Numinis, qui bonis minatur, malos perimit;
Sic Iſaacus iterum natus, Abrahamus iterum Pater,
Vterque Actor, corollam ferent.

Agetur

Agetur Tragœdia ludis vere Olympicis;
Modos facient Cæleſtes Chori.
Spectante Cęlo, Actore Homine, Authore Deo:
Qui veræ cædis progymnaſma, ficta in cæde meditatus,
Eodem in Monte Filium immolando, Tragœdiam explebit.

I A C O B

Iſaaci Filius.

M O N I T A.

Habes, Viator,
Tot in Iacobo documenta, quot geſta:
Hic in ſterili coniugio diuinitus impetratur:
Diſce per vota quærere quod optas:
Nam magnum aliquid porrigit Cœlum, cùm flectitur:
Iam gemino tumente fœtu, Iacob optimus, Eſau peſſimus,
Feliciſſimam ſimul & miſerrimam fecere Matrem.
Diſce quàm finitimum Virtuti ſit vitium;
Cum Mali Bonis agnaſcantur.
Sed ô prodigia! Rixantur Pueri antequam prodeant;
Et gladiatoria Palæſtra vterus eſt:
Tumulus eſſe poterat, ſi magna odia poſſent latere.
Diſce quam præmaturè ſe prodant pupillorum ingenia.
Ergo ex pellibus in aciem deſcendunt: ex vtero in Orbem.
At primas obtinuit Eſau, hærente ad calcem Iacobo.
Diſce commune rerum fatum,
Vt dignitates indigui rapiant, non ſeruatuti.

Vagus

Vagus enim Venator Eſau, rabidâ inſtinctus fame,
Flatulenta edulia Sacerdotio paciſcens,
Fit ex Domino Verna.
Diſce quam ſtolida ſit improbitas:
Nam irretitus ſuamet arte venalis venator,
Cum ad eſcam inuolat, libertatem amittit.
Conſpirauit in Iacobi gloriam
Matris acumen, & Patris cœcitas:
Dum Pius Impio ſimilis.
Paternæ dexteræ ſubrepens, primatum ſubripit,
Et Eſau caput dum Feras capit.
Diſce tua iura ingenio promouere:
Humanius enim mentis acie vincimus, quam Ferri.
Iam Fratris iras vt fugiat Iacob, Patriam fugit.
Et ſollicitudines per ſolitudines mulcens,
Exitium declinat exilio.
Diſce quàm arduum ſit Fratres componere, niſi diuidas.
Magnus ex odio Iacobi labor; maior ex Amore.
Rachelis coniugium,
Vnam videlicet ſeruitutem, ſeptenni ſeruitute mercatur.
Diſce Amoris nequitiam; qui Sapientes dementat.
Impoſuit Iacobo Labanus,
Dum pro pulcherrimâ, lippam ſuppoſuit.
Bis igitur vt nubat, bis ſeruit:
Et liberos vt acquirat, libertatem amittit.
Diſce quid auaro fidas, ſi ſanguinem ſudoribus vendit.
Sed opportuna Soceri importunitas Genero fuit.
Nam ſterilem inuenit pulcram, deformem frugi.
Diſce humanarum rerum vices:
Spem fallit ſpecies, vtilia ſunt quæ ſpernuntur.
Infelix igitur Rachel vt prolem pariat vota concipit;
Felix niſi litaſſet.
Nam Animam ſimul, ac Beniaminum enixa,
Vitam amiſit cùm dedit.
Diſce quàm noſtra nos prodat Cupiditas:
Perierat niſi pareret: perijt quia peperit.
Iam Natorum ac Pecudum Gregibus auctus Iacob,
Soceri auget inuidiam.
Diſce quàm magnum ſit infortunium magna fortuna.

At

At malum malo mutatur,
Dum à Socero lapſus, in Fratrem relabitur:
Sed inter furem ac furentem medius,
Illum dolis vincit, hunc donis.
Diſce quàm ſecura munimenta ſint munera:
Nam ferro inuictos, auro vinces.
Vltima reſtabant tentamenta Virtutis.
Soceri aſtu, Fratris æſtu inconcuſſus,
Natorum flagitijs concutitur:
Cruento Ioſephi ſpolio deceptus,
Fictam cædem veris lacrymis luit.
Diſce, multiplici ex cōnubio plus doloris quàm ſolatij progigni.
Rediit tandem felicitas ſera, ſed ſeria.
Lætâ enim ac tragicâ agnitione,
Dum Beniaminum repetit, Ioſephum reperit.
Itáque inter Filios duodecim, oſcula, & Animam diuidens,
Ingenti felicitati ſuccubuit.
Diſce Virtutis leges, Viator;
Verè vt gaudeas, diù lugendum.

TRIBVNI XII.

Iacobi Filij.

SOMNIVM.

Suauis futurorum interpres Somnus,
Vel Ioſepho ad Cælum rapto,
Vel Cælo ad Ioſephum delato,
Talibus Oraculis puerile pectus impleuit.

Huc

Huc nobilis Infans.
Signiferum illum Orbem, Phæbi Phæbeſque curriculum, vides
Vbi Aſtra duodecim, tempeſtates alternant.
Veſtræ familiæ vides Emblema.
Hic Signorum Princeps, ac vernæ fœcunditatis antiſtes *Aries*,
Te tibi oſtendit.
Cui Primigeniorum dignitatem
Naturâ negatam Virtus dabit:
Cum ex famulo Princeps,
Aegyptum ditabis, ab Aegypto ditabere.
At ille toroſus, & aratro ſacer *Bos*,
Iſſachar eſt:
Qui oneris quàm honoris patientior,
Vectura victitans, iuge perferet iugum.
Iam *Geminorum* Fratrum nodus Beniamino aſtruit;
Vero Philadelphiæ exemplo.
Vnico tecum animo, quia àb vnico vtero.
Iam verò ſub æſtuoſum tropici limitem
Refugus latibulans *Cancer*,
Nephtalis eſt, â recto retrogradus.
Nec ſeruile ingenium mirere, de Seruâ natum;
Cernis ſubinde iubatum radijs *Leonem*,
Magnanimum, victor, ſtrenuum caput?
Hæ Iudæ dotes;
Qui nomen Genti, ſceptrum Regibus, Meſſiæ natales dabit;
Virginem verò,
Soliuagum, ſeuerum, ſed caſtum Sydus,
Ad Leuim referas.
Quem pudicitiæ amor vltorem libidinis faciet,
Ac Tribu ſoloque dimotum, aris Temploque admouebit.
Danum æquiſſimum Iudicem, *Libra* præſagit:
Quæ noctem diemque, hoc eſt pœnas & præmia,
Pari lance ſuſpendit.
Cernis ne *Scorpionem* illum truculenter blandum,
Ore innocenti, nocente cauda?
Simonis perfidiam notat:
Qui vel ſuo proditor nomini
Paci verba, dexteræ telum aptans,
Credulo Sichem, citius iugulato quam iugato,
Nup-

Nuptialem ipſam facem ſupponet.
Nec melius ex *Centauro* præſagium:
Hinc humanâ ſpecie, equinâ laſciuiâ biformis,
Rubeno reſpondet.
Tantæ humanitatis, vt tuo funere pollui nolit:
Tantæ laſciuiæ, vt Patris thalamos vltrò polluat.
Aequè pius dum Fratres ſeruat,
Ac impius dum Fratres gignit.
Pari igitur præmio pœnâque dignus,
Primogenitus naſcitur, Primogenita amittet.
Euge; fœdiſſimum *Capricornum* cum Gado conſeras:
Deformes, ſed vniformes.
Nam Martis ille ac Maris turbator,
Campos cædibus, freta tempeſtatibus aſperat.
Hic Sociorum quietem mouebit:
Ditiones ſeditionibus agitabit.
Contrà verò,
Regius hic Miniſter *Aquarius*, Azeri ſchema eſt:
Quid de gregali ad regalem ſedem vocatus,
Regum animos tractabit, iras mulcebit.
Piſces demum, lubricæ Maris animæ,
Zabulonis ſortem pingunt.
Qui piſculentam ſortitus oram,
Diuitias ac delicias comparabit.
Hæc veſtræ fortuna Domus;
Cœli Filia, Cœlo nixa, cum Cœlo duratura.
Quid enim Cœlum, niſi Miſteriorum Pictura?
Hæc vaticinatus Sopor, euanuit.
At experrectus Ioſeph,
Suo Somnio Fratres fecit inſomnes.

MVNDI IVVENTVS.
DVCES.

IVDAS
IACOBI FILIVS.

Chriſti | linea.

Ex Leui Iudæ fratre.	*Ioſeph Iudæ frater.*	Phares.	*Ex Dan Iudæ fratre.*	*Ex Eſau Iacobi fratre.*
Moſes & Aron.	*Ioſues.*	Eſron.	*Samſon.*	*Iob.*
	Gedeon.	Ramus.		
	Iephtes.	Aminadab.		
		Naaſon.		
		Salma.		
		Booz.		
		Obed.		
		Ieſſe.		

I V D A S

Iacobi Filius.

E T Y M O N.

Tertium vides Orbis Parentem, Viator.
Qui Fati conſilio nomen à Laude ſortitus,
Gerendorum præſcium, geſtorum pretium,
Id meruit adultus, quo donatus eſt infans.
Ergo ne ſilentium rapinæ damnetur,
Suam Iudæ Etymologiam pro præconio reſtitue.
Animum illum celebra magnum, ſtrenuum, iuſtum;
Qualem poſcebat Mundi Iuuenta.
Magnitudinis fuit,
Quod Patri ſe Vadem pro Beniamino deuouit:
Certus, aut raptum reducere, aut raptorem.
Strenuitatis, quod hoſtiles ſectas hoſtiliter inſectatus,
Bella exercuit prò venatu.
Iuſtitiæ, quod ignoti inceſtus ſe conſcium noſcens,
Breuem luxum diù luxit.
Has vt laudes vnico vocabulo conſtringeret Fatum,
Iudam vocauit.
Migrauit in ſtirpem tanti nominis teſſera:
Nam Iudæ Tribus, Tribuno ſimilis,
Iuſtitia, ſtrenuitate, magnitudine cæteras vicit.
Haſit Nepotibus auita gloria pro ſtimulo.
Qui ne nomini impares arguerentur,
Numini pares eſſe debuerant.
Eodem tituli augurio Regia dignitas fulſit:
Quæ Primogeniti annis debita, indebita vitijs,
A Rubeno ad Iudam, ab Euirato ad Virum, transfugit:
Adeò facilius eſt nanciſci Reges, quam naſci.

Huius

Huius Imperio nullum maius.
Nam longâ perpetuâque Regum lineâ decurrens,
Denique in Dei humeris ſedit,
Ita Iudæ ſolium fuit altius Sole.
Nec cæco Prouidentiæ myſterio,
In *Iudæ* nomine inſandum Dei Nomen inuenias.
Addito *Delta*, quod *Ianuam* ſonat.
Nam Diuinitati ad Mortales ingreſſæ,
Iudæa Virgo Ianitrix fuit, & Genitrix.
Quanta hæc Iudæ Gloria, quod ſui Author Authoris
Numen numeret inter Nepotes, & Iudæus dicatur Deus?
Sed, heu miſeræ vices!
Tanti Nominis laudem ſimile nomen inficiet?
Surget *Iudæ* Antagoniſtes Iudas.
Hic Numen edet, ille prodet.
Sanctumque os putri violans oſculo,
Suummet nomen contaminabit.
Dediſce Viator auitos iactare faſtos.
Hominum eſt Virtus, non Nominum.
Nam totidem literis Meſſiæ Patrem appelles, & Parricidam?

I O S E P H

Iacobi Filius.

EVLOGIVM.

Dulces Rachelis primitiæ Ioſeph,
Vt primus euadat, vndecimus naſcitur,
Egregium aliquid meditante Naturâ,

Quæ tot exemplaria delineauit, vt vnum abſolueret.
Paternæ virtuti, maternæ pulchritudini compar;
Vt impares Fratrum mores de ſuo Typo corrigeret.
In ſopore Vigil,
Pingente ſomno, futuræ dignitatis expreſſit imaginem.
Sed periculoſa res eſt eminere.
Per cognatum liuorem
Viuus humatur, exhumatus diuenditur.
Infelix Puer,
Vel perimatur ne imperet, vel ſeruetur vt ſeruiat.
Bis infelix,
Ab Eunucho emitur, vt ſeruiat Fœminæ.
Ter infelix,
Purus impuræ ſeruit, ingenuus captiuæ:
Nam liberali mancipij ſpecie Domina capitur.
Hic inhoneſtum thalamum fugit:
Sed voto repugnat forma, pudore aucta.
Itáque inuerecunda procacius perſequitur verecundum.
Hic Domino, quam Dominæ obſequentior, fugit:
Illa denique, impudentiâ impudicitiæ ſuffragante,
Arrepto pro Iuuene palliolo,
Indicium criminis inſonti obijcit.
Quid multa? fauor ſequitur ream, reatus inſontem.
Itaque liberalius ducens Ioſeph,
Seruili compede, quam herili amplexu conſtringi,
Carcerem ſubire maluit, quàm mereri.
Sed Virtus quicquid intrat condecorat.
Læta ac mæſta ſomniante Pharaone,
Vt ambages ſoluat, vinculis ſoluitur.
Anguem diceres per latebras tractum,
Vt exiret nitidior.
Aegypti Fata denuncians, Aegypto præficitur.
Nemo enim melius proſpicit malis, quàm qui proſpicit mala.
Itaque ore affirmato, re firmato præſagio;
Nunc ferax, nunc ferox tempeſtas
Septennem fertilitatem ſeptenni ſterilitate deuorauit.
Nepos nimirum Natura cùm prodigit, decoquit,
Hinc optimus Promus-Condus Ioſeph,
Frumento grauidas Pyramides pandens,
Cele-

Calefactâ annonâ promit, quod tepente condiderat.
Ita Aegyptiæ Pyramides, iam ſepulcra, mox horrea.
Aegyptios alunt quos tumulabant.
Tunc Aſiâ in Aegyptum emendicante
Frumentatores Fratres agnoſcit Ioſeph.
Pia Fati Talione:
Vt ab eo vitam emerent, quem vendiderant.
Dulciorem tamen agnitionem ſimulato facturus iurgio,
Ceu furto deprehenſo, ceu fures comprehendit;
Pari violentiâ amorem pectore, carcere Fratres, includens.
Sed lubrica res eſt Amor.
Medullis coercitus pupillas rumpit.
Cacuſque per oculos viam rimatur.
Latas igitur liquatus in lacrymas Ioſeph,
Suis ſe proditoribus prodit.
Cœlum diceres illam Domum, Aſtris duodecim latam.
Sed ſine Sole, dum ſine Patre:
Qui demum accerſitus, totam fortunam ſerenauit.
Omnia recuperauerat præter Patriam.
Huic oſſa legauit pro Oraculo;
Vbi, poſt obitum peregrinatus, tandem quieuit.
Semel mortuus,
Bis tumulatus,
Ter fletus,
Quater felix.

PHARES

Iudæ Filius.

PRODIGIA.

Adoleſcens quem cernis, Phares eſt:
Matris inceſtu, Patris adulterio ſatus:
Parentum dedecus, Nepotum decus.
O' Prodigium!
Duos fleuerat Viros, eoſque Leuiros Thamar.
Tertio deſponſa Fratri, & fraudata,
Ne orbitatem fleret,
Fraudulentâ libidine, ab Iudâ Socero Prolem furatur.
Nam pellax Pellex,
Proſtituto corpore, non vultu,
Filium concepit Mariti Fratrem, ignota Nothum.
O' dirum Prodigium!
Obſcuri ſceleris palam conuicta Meretrix,
Accuſatore vtero, Socero Iudice, ad flammas trahitur;
Vt Veneris crimen Vulcanus plectat;
Et flammam expiet flamma
Sed productis ſcortationis præmiolis,
Sigillo, ſudario, baculo;
Reum Iudicem conuicit rea.
O implexum Prodigium!
Sanctum adulterio miſceri, adulterio ſanctum gigni,
Immò vnico adulterio bis adulter Iudas,
Crimen geminat:
Quippè vnico inceſtu, geminos gignit.
O' probroſum Prodigium!

Gemel-

Gemello inſtante partu,
Exertam Zaræ dexteram purpurâ diſtinguit Obſtetrix;
Purpuratam dexteram in vterum reuocat Zara:
Et poſterior Phares prior oritur.
O' diuinum Prodigium!
Quid monſtri ferunt hæ vices?
An purpureum vinculum,
Vt Aegyptiæ captiuitatis omen, exhorret Infans?
An penitus in vterum reſilit,
Vt purpuream Regni notam oſtendat Fratri,
Cui diuinæ ſtirpis authori debentur prima?
An quod auroræ plagam ſignificet Zara,
Purpuream auroræ notam coruſcat,
Vt Solis inſtar precedat Phares?
An gemini Populi præpoſteræ notantur ſortes?
Nam qui legem primus accepit,
A legis actis manum retraxit.
O' felix Prodigium!
Nemo vtilius peccauit, quàm Thamar.
Nam legitimâ areſcente Iudæ Prole,
Tota Iudæorum Regum Sylua
De ſpurio hoc Stolone propagatur.
Pio Prouidentiæ Conſilio:
Vt decolor Hebræorum purpura
Haberet vnde erubeſceret:
Et Regali Throno oppoſitus Thamaris Thorus,
Tyrannicum typhum excuteret.
O' maximum omnium Prodigium!
Regia Chriſti Gentilitas hoc probro ſuperbit;
Et Virginei Partus Auiæ, iactantur inceſtæ,
Dum Chriſti Genitores ex Thamare dicuntur Nati.
Siue id augendo Diuinorum natalium ſplendori;
Nam fœdiore in nebula clarior elucet Iris.
Siue minuendæ ſeueritati:
Dum criminum Vindex criminoſos inuenit ſuos.
O læta Prodigia!
Abi Viator, & Spera.

I O B

Eſau Pronepos.

MONOMACHIA.

In arenam, ò Ciues:
Gemini congrediuntur Athletæ,
Orientis alter, alter Occidentis ſolis Imperator;
Iob, & Dæmon.
Simplicem illum videbitis cum multiplici Hoſte pugnantem.
Illum ſemper eundem; hunc ſemper alium:
Qui formâ carens, formas alternat.
Sed proderit Iobo aduerſarij varietas,
Toties vnum triumphaturo.
En mollium Sabæorum ſpecie ſimulatus Hoſtis,
Iobi Boues prædatur.
Hæc prima Dæmonis velitatio; Robur eneruare delicijs.
Sed irrito euentu,
In flammam mutatur flammarum hoſpes.
Et Cælo cadens, vbi ſtare non potuit,
Incendit quæcunque incedit;
Et paſcentes ouiculas igni depaſcitur.
Hinc Magicum Chaldæorum agmen mentitus,
Camelos cum rectoribus corripit.
Suſtinet hanc iacturam diuinus Pugil,
Qui opibus impeditior quò ditior,
Atque beneficum vocat Numen, ſiue afferat, ſiue auferat opes.
Sic prædonem angit, dum de prædâ non angitur.
Hactenus proluſit aggreſſor: iam propius,
Vt Regiam euertat in ventum vertitur:
Nil enim aulæ nocentius vento.

Omnes

Omnes turbat hic turbo præter illum cui nocet;
Qui ruinas inter infractus,
Latiore Cælo fuitur dum tecta ſubſidunt.
Sed maiores ciet lacrymarum nimbos hic ventus:
Dulcem ſenis ſobolem inter epulas ruina ſepelit.
At faciliùs Terram mouet, quam Iobum:
Qui ruente familiâ ſuſtinere poteſt orbitatem.
Spoliato quid ſupereſt? Vita.
Hanc Tortoris Imagine cruciat, non rapit;
Vt intra corpus, & cadauer medius,
Iob vitam optet, vel Mortem.
Iob neutram curat.
Et ante Numen cadens, æmulum ſternit dum ſternitur.
Debellauerat; niſi defeſſus Antagoniſta,
Deteriorem ſibi vicarium ſufficeret, Fœminam.
Viro igitur Vxorem delegat;
Quæ poſtremam ſuis malis imponere manum ſuadeat;
Et Mortem Morte anteuertere.
Beneficam crederes hanc Maleficam; niſi eſſet Vxor,
Cui luxus eſt debili marito carere.
Detrahit hanc Pietatis laruam Mariti pietas:
Ac linguam linguâ retundens,
Viuere mauult, inuiſus Coniugi ac ſibi;
Totieſque Hoſtem verberat, quoties ſpirat:
Et nihil amaturus præter Deum, Mortem etiam odit.
Nam poſtremis in malis,
Fortius eſt Mortem arcere, quam arceſſere.
Iam inter rapinas & ruinas nudus, palmam tenet.
Sed ipſam in palmam victus inuolat Dæmon:
Et vltimos conatus adhibet, amicorum probra.
Hi tantâ virtute amaris ſalibus reſperſâ,
Famoſis carminibus Victoris famam corrumpunt.
Habet hanc felicitatem nouiſſima calamitas,
Quod inuidiam extinguit: hoc vno inuidenda.
Iob omnium miſerrimus, inuidos habet amicos,
Nimirum Poetas,
Tam malè mordaces, vt vel vlceroſum mordeant.
Adeo inter aulicos, Virgines Muſæ laſciuiunt.
Euicit extremum hunc laborem ſtrenuus Iob.

Qui contemptus & contentus, Hoſtes Hoſtijs luſtrat.
Hic toto Cæli Theatro plauſus excitus.
Nec minore præmio, quam prælio,
Regno, liberis, opibus, duplo auctior,
Suos ipſe luctus cecinit.
Et calamitates calamo felices fecit.

E S R O N

Phareſi Filius.

RAMUS *Eſroni Filius.*

AMINADAB *Rami Filius.*

AVLICISMVS.

Aulam eſſe Auram,
Triumuiratus hic docet;
Aulicæ fortunæ leuitatem expertus;
Quæ cum Eſrone proceſſit,
Cum Ramo ſtetit;
Cum Aminadabo receſſit.
Nemo igitur Eſrone felicior Aulicus.
Nam cùm iniuriâ Sideris depulſa Ceres,
Aſiam, atque Africam fugeret;
Et areret quicquid araret:
Eſron in Aegyptum receptus,

Re-

Regnante Amoſi Pharaone, Proregnante Ioſepho Patruo,
In ſoliuago Thebaidis ſolo cælitum vitam vixit:
Vrbicas delicias nactus inter Agreſtes.
Candida enim felicitas mapalium fumo non tingitur.
Senſit Colonorum innocentiam Canopi Tellus;
Quæ regali Iudæorum vomere exculta,
Vota frugibus anteiuit;
Ac nihil debuit Nilo.
Certauit cum agrorum fœcunditate Agricolarum fœcunditas;
Nam exiguus Iſraelitidum cætus
Prodigioſâ ſuperfœtatione impleuit Aegyptum.
Dubitas quantâ vi ſoboleuerint?
Vna Iudæ Tribus quinos in Aegyptum deduxit Pueros,
Intra octogeſimum luſtrum,
Septuaginta millia bellatorum diduxit.
Adeo clementiâ Principis propagatur Reſpublica;
Et fauonius conceptui fauet.
Hactenus cum aduenâ Eſrone velificata felicitas,
Cum Ramo indigenâ ſubſiſtere cępit.
Nam ab Amoſi ad ſuccedaneos Pharaones,
Aegyptio deſultante Sceptro;
Ioſephi merita cum Ioſepho funerauit obliuio.
Hoc Aulæ ingenium:
Malefacta in ſaxo, Benefacta in aquis ſcalpuntur:
Et cum beneficiario interit beneficium.
Tantam igitur Iudæorum fortunam
Sequuta, vt ſolet, inuidia:
Cui omnia ſuſpecta, niſi deſpecta.
Nouiſſimæ igitur calamitati ſeruatur Aminadab;
Mâle Regnante Amenophi:
Qui Regiam Iudæ ſtirpem, luteo miniſterio defixit.
Additis operarum Cenſoribus,
Qui, crebriore quæſtione quam quæſtu,
Ceſſantes inceſſerent;
Vt infelix Populus operam aut animam ageret.
Hæc Tyrannorum Natura;
Diuitias rapere quas donent, timere quas dederint;
Ac ditatos calcare ne calcitrent.
At innoxijs nihil noxium.

Semi-

Semineces Hebræi, & viuaces,
Baſilicæ inſtar herbæ, creſcunt per iurgia.
Quamquam doloris auctarium eſt
In ſterili fortunâ fœcunditas.
Horruit Pharao feracem hanc Excetram;
Contra quam gladio niſus,
Fœmineos Hebræarum fœtus viuere iubet ad Venerem,
Maſculos vetat.
Aequè iniquus dum perdit, ac dum parcit:
Comite ſemper crudelitatis laſciuiâ.
Infelix omnino Aminadab,
Quòd non citius aut ſerius naſcitur.
Nempè, cùm Hebræa libertas,
Aegyptum attigit aut reliquit.
Immo omnium feliciſſimus,
Qui tantum infortunium fortiter tulit.
Miſerum enim eſt, miſerum eſſe neſcire.
Age Aulice:
Tres horum ętates compone, Aulici ætatem habebis.
Cui mendax Fortuna,
Primum applodit, mox ſupplodit, demum explodit.
Quod ſi Aulæ vicibus Principum vices accedant;
Sis licet cautus, non vitabis has cautes.

MOSES

M O S E S
Leui Nepos.

EXEGESIS.

Hactenus Homines Natura genuit, nunc Deos.
Prouectiori Mundo ingenium creuit.
Noui Regis odio flagrante,
Noua Hebræorum ſpes naſcitur, Moſes.
Ortu, Vitâ, Obitu,
Intra fidem, ſupra opinionem.
Vtero exactus flumini traditur;
Vt lethes eſſet pro lauacro.
Sed iacturâ caruit hic iactus.
Mergi non poteſt ſpectata pulchritudo;
Inter papyros hærentem ac biblos
(Iam tum Biblia meditabatur)
Regis ſpectans Puella,
Optat, educit; adoptat, educat.
Sed lubricum Aulæ culmen ingenuis.
Fratrum oſores perôſus,
Aegyptio confoſſo, Aegyptum deſerit.
Obſcuro ſeceſſu, ſucceſſu illuſtri.
Nam Ouium Paſtor, mox Hominum,
Dilecto Populo deligitur Princeps.
Primus Moſi labor, Hebræorum libertatem rogare:
Sed à Tyranno.
Fruſtra nimirum rogantur, quibus aures in oculis.
Manu igitur, quàm linguâ, facundior,
Vt aures audiant, oculos terret.
At quos Deus obfirmat, plectas facilius quàm flectas.

He-

Hebræos cedente Mari incedentes,
Vado ſequitur Pharao.
Sed in vndis demerſus, memori elemento pœnas dedit,
Quas naſcenti Moſi decreuerat.
Sic ſuis artibus pereunt Tyranni.
Tanta pro ſuis fecit Moſes, plura pertulit à ſuis.
Nam ſternax Vulgus promiſſas ad ſedes eductus,
Angitur dum agitur;
Sanctumque ductorem, vt ſeductorem criminatur.
Adeò nec Probi immunes à probris.
Profuit Moſi Paſtoritia:
Didicerat cum Brutis viuere.
Quanta in contumaces miſſa beneficia, & amiſſa!
Liquitur inuitâ de Pumice non ingratus ingratis liquor:
Virgâ lapides molliente, non Homines:
Sapit ſiti admonitis amarus nuper aquarum hauſtus:
Nec linguæ amaror melle depellitur.
Tota condiendis altilibus ancillatur Natura:
Sed rabida ora munus mandunt, munificem mordent.
Caneſcunt dulci rore concreta gramina:
At delicata Mancipia incipiunt faſtidire delicias.
O veſtro luto lutulentiores!
Nil diſſolutius ſeruo recens ſoluto.
Nam ſeruitutis impatiens, libertatis incapax,
In ſeruitio libertatem amat, in libertate ſeruitium.
Duras igitur vt ceruices emolliat Moſes,
Ad Tonantem ſcandit per fulmina;
Leges rogaturus, quas irroget.
Sed diuino è cultu Deo ſimilis reuerſus,
Geminas facie faces eiaculatus,
Iumenti Cultores Iumento ſimiles reperit:
Qui paſſim ſtrati,
Legem detrectant, obtrectant legiſlatori.
Adeò periculoſum Antiſtiti gregem deſerere;
Etſi Deum adeat.
Iam verò iteratis oraculis,
Ter altus, & ter idem,
Ciuile, Militare, Pontificium Ius edens;
Proceres, Duces, Pontifices.

Fore

Foro, Caſtris, Templo conſtituit.
Omnium ditiſſimus,
Deum in Arcâ poſſedit.
Omnium doctiſſimus,
Diuina geſta Commentarijs excepit.
Omnium ſtrenuiſſimus.
Stationes quaterdenas annis totidem metitus;
Viam per auia vel inuenit, vel fecit.
Quin ipſe Belli Dux, & bellica machina,
In Monte fixus,
Hoſtem deijcit, dum manus erigit.
Populo denique tot per clades traducto,
Primum ac poſtremum optati ſoli conſpectum rapiens;
Patriam amiſit, cum vidit.
Hoc tantum Humanum fecit, quod defecit.
Morientem nemo vidit,
Mortuum nemo inuenit,
Tumulum nemo erexit:
Si Deus moreretur, ſic moreretur.
Quis Moſem neget Pharaonis Deum?

A A R O N

Moſis Frater.

PARAENESIS.

Adeſte Præſules. Paucis vos moneo.
Cecidi; nemo fidat: Conualui; nemo diffidat.
Ego Pontificum Princeps, & Principum Pontifex,
Moſis

Moſis frater , immo lingua fui .
Nam quo alteruter carebat , ab alterutro ſumpſit .
Illi ego linguam , ille mihi manum ſufficit .
Vni omnia nunquam conceſſa .
Sed ego nimio indulgentior ,
Vulgo Deum Deo meliorem flagitanti , Dæmonem dedi .
Inaurium auro flammis domito , Monſtrum conflaui :
Vt aurium dolore oculi reſipiſcerent .
At nimis imperitè aureum formaui , ſi coli nolebam:
Cum aurum colatur vel informe: Et Numus pro Numine ſit.
Materiæ pretio vilem addidi Iumenti ſpeciem ,
Vt Numen darem colentibus ſimile .
Sic circa Vitulum vitulantur laſciui ;
Et Paſtores ducuntur à Pecude .
Itaque in elemento eodem, Deum Moſes, ego Dæmonem reperi.
At nemini ſuum artificium pluris ſtetit .
Leuius Authorem torſit Phalaridis Taurus ,
Quàm meus me Vitulus .
Nam ſemel ille gemuit , ego ſemper.
Finem ludicri luctus excepit :
Dum Vulcano redonatus eſt Vitulus :
Et flamma ſcelus delet quod fecit .
Tum, verſo in medelam veneno, Idoli Cineres in aquis ſorbui.
Vt Bacchi facinus eluerent lymphæ .
Itaque ad oculos tranſmiſſo piaculo , meum Idolum effleui .
Hinc , vltore Leuitarum gladio Populum depopulante ,
Toties cado , quoties video cadentes .
Vt trigeſies millies peream, triginta millia pereuntium ſpecto.
Sic Populus Antiſtitis culpâ ,
Antiſtes Populi pœnâ , torquetur .
Illi ſanguinem fundunt , ego lacrymas.
Heu quot lacrymas !
Nullas ad Filiorum funera mihi ſepoſui.
Vidi infelix infelices pueros ,
Profano igni adolentes , ſacro igne adoleri .
At exhauſtis meo crimine oculis ,
Nihil inueni quod ſupra alienum crimen efflueret .
Supererat pro ſolatio dignitas: hac etiã ſpolior in Monte Hor:
Et Pontifex de Ponte deijcior.

Mors denique dolores omnes eneratura,
Optata litora proſpectantem oppreſſit,
Obÿ à Patriâ extorris, quam oculis tantum tenui.
Credite Antiſtites,
Lubrica res eſt praeeſſe.

NAASON

Aminadabi Filius.

EXEMPLAR.

Lege, attende, mirare:
Principis Tribus Princeps Naaſon,
In Principum exemplar eſt poſitus.
Hic fortiſſimo Atauo fortior Atnepos,
Primus ab Aegyptio luto pedem extulit,
Nouæ fortunæ Protoplaſtes:
Moſi obſequutus, non Pharaoni:
Qui cum Hebræos, nec amare vellet, nec amittere,
Amiſit quos amauit,
Graſſante per tenebras Cæli gladio.
Adeo auguſtum Imperandi augurium eſt, Deo parere.
Primus morante acie ad Orientem metatur:
Caſtrenſis vigilantiæ documento,
Vt Solem cadentem vltimus,
Naſcentem primus adſpiciat Princeps.
Primus Sanctuarium in Caſtris recepit,
Aggregatâ in contubernium leuiticâ Tribu:

Vt

Vt Hoſtiarum cædes Hoſtium cædi proluderet.
Alterno enim fœdere,
Religionem Princeps, Religio Principem ſeruat.
Primus in procinctu Martem laceſſit;
Non receſſurus niſi victoria receptui canat.
Præpoſterè nempe bellatur,
Cum Dux ab agmine ducitur, non agmen à Duce.
Primus ad Erythræum trepidante Turba,
Inſolens vadum diuidui maris intrauit:
Et mendaci ſe credidit Elemento.
Dumque illi Rubrum pelagus pallidi ſpeculabantur,
Hic Deo fretus, fretum deriſit.
Tanta hæc fiducia, vt anteceſſorem Angelum anteceſſerit.
Nam attonitum mare intrante Naaſone,
Anteſignana columna pone aciem receſſit.
Vel quod Angelo audentior fuerit Princeps,
Vel quo Principis exemplum melius præluceret.
Aſſurgit inambulanti reuerens vnda:
Aqueo cæmento ſtipans altrinſecus viam.
Hic terram pro fluctu, fluctum pro litore inueniens,
In vndarum lubrico ſuam ſpeculatur ſoliditatem.
Neſcias vtrum magis mirere,
Stantes vndas, an euntem Ducem:
In mari conſtantiam, an in Principe obſequium.
Exili virgâ indomitum domari mare,
An Mare ſine Mari, à Nautâ ſine Nauigio, tranſmitti.
Sanè hinc didita fama Regalem purpuram meruiſſe Naaſonem;
Quod Purpureum fretum calcauerit Primus.
Habetis exemplar Principes: incipite quæ præcipitis,
Malè imperat, qui imperat tantùm.

SALMA

SALMA

Naaſonis Filius.

GRATVLATIO.

Gratulor tibi Principum feliciſſime Salma,
Hoc primum, quòd cæcò errante populó
Genitus es in deſerto.
Nihil deſerto illo fœcundius,
Vbi peregrinatus ſtatim ac natus
Patriam in exilio habuiſti, exilium in patriâ.
Magis gratulor, quod legem per fulgura dictante Deo
In lucem veniſti:
Et Ceruulæ inſtar, tonante Cælo ſoluta eſt Parens.
Iuſtum igitur non mirer, cui cognata iura,
Nec fortem, cui tonitrus increpundia.
Habuiſti cæleſtis alumnus nutricia ſidera,
Et manna pro mammâ.
Vnde dulciſſimi tibi mores:
Nam alimentum, eſt indolis elementum.
Nec dulcia defuere viatica donec viarum acerbitas:
Penuariam donante Cælo, vt domicilium.
Hinc inſtar Cæli, in agitatione firmiſſimus
Quadraginta dierum iter annis totidem produxiſti;
Non tuâ ſed blaſphæmi populi culpâ,
Qui pede vti linguâ errabundus
Tamdiu à rectâ quandiu à recto deuiauit.
Planè Peripatetici, qui ſapientiam condiſcunt ambulando:
Quid lubrica illa monſtra commemorem?
Neſcio anguesne flammeos, an flammas anguineas vocem
Antiqui ſanè Serpentis germina,

Qui Tartari Salamandra vritur non aduritur.
Neque enim decentior carnifex furioſorum linguis,
Quàm furiarum Colubræ, debebatur.
Tu verò ſupplici prece peſtes illas repreſſiſti:
Quâ nulla promptior excantatio.
Vt reciproco ictu
Linguæ anguibus, angues linguâ mulctarentur.
Macte tuâ illâ conſtantiâ,
Quæ tot per funera nuſquam perijt.
Nam cæteri ex Aegypto digreſſi
(Præter vnum, aut alterum)
Ante confectum iter, itinere confecti ſunt.
Ita, populoſa illa ſolitudo, vitioſorum cribrum,
Tot aucta cunabulis quot ſepulcris,
Alterum accepit populum, alterum dedit;
Melioremque dedit quàm accepit.
At quantâ virtute
Solâ ferri tui acie aciem vniuerſam tutatus,
Aduerſus aduerſos primum ſemper telum torſiſti?
Ac tribus & triginta proſtratis Regibus,
Meſſiæ annos victorijs totidem prænumeraſti?
Clareſcit tua fama Hierichontis incendio;
Quam Vrbem orator & explorator ingreſſus,
Viciſti vt vinci poſſe vidiſti.
Vindicatâ manubiarum loco Raabâ,
Hoſpitali fide maritalem fidem ſupplente.
Meretrix meritiſſima
Quæ Seruatorem progigneret, cuius progenitores ſeruarat.
Ergo tibi gratulor quod primus, quod ſoſpes,
Primam & ſoſpitem promiſſæ telluri appuleris tribum.
Integra Genitorem manebat hæc palma,
Vt metam præciperet, qui ſe præmouerat.
Sed eam bipertire viſum ſuperis,
Ne tanta Parentis gloria inglorium faceret Filium.
Itaque illi Erythræum, tibi Iordanis fuit prætentandus;
Qui retrocedentibus vndis vadum reliquit.
Nimirum, virtuti cedere, docile flumen à mari didicerat.
Terge tam purâ lympâ ſudores tuos,
Et malis recreare poſt mala.

Nam

Nam amara, memorando dulceſcunt,
Et aures mulcet quod oculus terruit.
Fruere partis delicijs inuictiſſime Salma.
Quo Auſpice, bellari cæptum & debellari;
Quo Duce, hoſtes omnes ceſſerunt, aut receſſerunt;
Quo Reduce, Iudæa Tribus centum Vrbes ſortitur;
Quarum Indigenæ tuo admoniti gladio,
Vacuas vt relinquerent ſedes, Tartarum impleuere.

I O S V E S

Ex Ioſepho.

TRIVMPHVS.

Egregium Triumphum inſtrue Silo;
Victor incedit Ioſues.
Hierichontinæ præcedant tubæ,
Vt Accedenti Victori accidant Vrbes.
Eximio triumpho non portæ panduntur, ſed mœnia.
Diſtinguat Cohortiũ ſigna ſalubre Tetragrammaton IESVS.
Vincendi teſſera, Victoris titulus, Victoriæ tutela.
Hoc enim ſeruatus quo Seruator,
Tartaro formidines feſtinauit.
Idumæorum ſuccedant manubiæ:
Quorum terga dumtaxat vidit.
Officium fuit ſpoliaſſe fugaces, & armis graues.
Nam timidorum arma prædatorem vocant, non hoſtem:
Prima inter fercula Sinæ Montis occurrat ſpecies.

Vbi cum Moſe Empyreus Pyrauſta Ioſues, inſigne vixit.
Nimirũ prauæ naturæ franguntur leges, cũ diuinæ condũtur,
Quas ſolus Moſes dedit, ſolus Ioſues ſeruauit.
Hinc duorum terga ferentium premat immanis Botrus,
Oſtentui datus,
Cũ quadraginta annorũ itinere, quadraginta diebus exhauſto;
De Gigantum tellure
Fruges retulit, colonis ſimiles:
Olim tam colonos meſſurus, quam fruges.
Ergo tergemina Gigantum Henacinorum capita
Contis præfixa geſtentur;
Quibus robur rubori fuit.
Nam Viros non à viribus voces, ſed à virtute.
Volo etiam aceruum lapidum plauſtro vehi:
Ingratam ingratis memoriam;
A quibus penè exanimatur dum territos animat.
Adeo timenda eſt timidorum audacia.
Tum Madianitarum Trophæa;
Quos ad Moſis inferias mactauit inferis:
Medio Balaami capite, exertâ linguâ:
Quam præſtigiator Prophetes, ſuo iumento ſtolidior,
In imprecationes conatus, in preces reſoluit.
Hinc Iordanis imago, ſi licet ſimulari, producitor.
Qui à Myſtis geſtatam, & Myſteria geſtantem Arcam
Veneratus ac veritus;
Stuporem inter & metum, ſimul ſtetit & fugit.
Hiericho inter ſimulacra victarum Vrbium præcedat:
Quæ tubarum ſono turbata,
Saltantem Ioſua contremuit.
Septem præterea Vrbes grauiori Marte deletæ,
In imagine tantum viuant.
Sæuiendum enim erat, aut ſeruiendum.
Flagrent ante currum pro facibus Sol, & Luna;
Qui pridem gradarij, iam ſtatarij Planetæ,
Ne victoriam morentur, morantur diem.
At Gabaonitæ, catenata mancipia, currum trahant.
Nam callidè vitam pacti, catenas in lucro ponunt.
Turrito curru immineat Victor,
Hereditario Moſis diademate radiatus;

Vt

Vt noctem illuſtret, excæcet inuidiam.
Triumphalem Senem laureatæ ſequantur Tribus,
Nemine iuuentam excedente.
Solus enim cum Calebo Ioſues
Aegyptum vidit, & Iudæam;
Carcerem, & Metam.
Pompam excipiat cæleſtis Arcus,
Sic inſcriptio faſtigio.
Ieſu ſeruatori,
Dictatori virgineo,
Africano, Aſiatico.
Quòd ad Palæſtinas delicias vindicato Populo,
Tyrannis tribus & triginta, igni, ferro, cantu, proſtratis:
Totidemque Regionibus tributim diuiſis:
Sanctuario in Silunte collocato;
Vt Deus quieſceret nunquam quieuerit.
Sen. Popul. Q. Hebr.
Portam Trophęis inſignem aperuit.
V. O.

S A M S O N

Ex Dano.

I D AE A.

Adeſte Iuuenes, quibus Robur, & Cupido.
Do vobis vtriuſque Idæam, Samſonem,
Alcidis coætaneum, Alcidi ſimilem, robuſto & forti:
Mox Cupidinis mancipium, Cupidini ſimile, cæco & nudo.
Hic de ſterili germinat:
Quo miraculo vel Iacob, vel Eſau naſcitur, nihil medium.

Nazarenus Nazareno dicatur; lecto à floribus titulo.
Auarum nempe munus, Vitæ autumnū Deo dicare, non florē.
Ne temulentia tumentem faciat,
Fonte puro fallere ſitim iubetur.
Vt bibentis imaginem reddente lymphâ,
Se ipſum noſcere aſſueſcat.
Contra pugnaces diuino robore afflatur Puer:
Nil enim Hoſti nocentius quam innocentia.
At Martius ille ſpiritus capillis illigatur:
Vt ſcias, quam caducum ſit donum iuuenile robur,
Cum tenui admodum de filo pendeat.
Ad Hoſtium cædem conſecratus,
Odia Philiſteorum ab Philiſtearum amoribus incipit.
Incircumciſum connubium firmante Deo;
Vt Marti facem ſubijciat Cupido.
Primus Samſonis labor, qui primus Alcidis,
Leonem immaniſſimum ſternere.
Dulciore tamen victoriâ,
Ferinas inter exuuias, mellificium inuenit:
Et Leonis hiatus, Hominum ſepulcrum, mox Apium nidus,
Feritate in dulcedinem versâ,
Conuiuali ænigmati materiam dedit:
Quo enodando conuiuæ perfidam Sphingen adeunt,
Samſonis Coniugem.
Hinc nouus Iuueni labor.
Qui male ſoluti problematis amarum pretium ſoluturus,
Philiſteos triginta occidit; & Hoſtium ſpolijs Hoſtes induit.
Sic ingenio victores vincuntur viribus;
Et dolos ſequitur dolor.
Hinc noua malorum Hydra:
Nam iniuria vindictam, vindicta iniuriam prouocat.
Samſonis Vxor cognatam cædem adulterijs vlciſcitur.
Vt non mirere mariti ſecretum vulgaſſe, quæ ſe ipſam vulgat.
Nil enim Fœminæ arcanum, cui nihil ſanctum.
Samſon trecentis Vulpibus faces ſubligat:
Ludicro initio, flebili euentu.
Nam incendiariæ animantes per ſegetes ſparſæ,
Famem cum flammis ſpargunt.
Hæc incendio adoletur adultera;

Et Cereris facibus ad Proſerpinam ducitur.
Sic Vulpina ingenia plectuntur à Vulpibus.
Sed alij ex alijs nectuntur labores.
Nam ſociali perfidiâ, Philiſtinis proditur à Tribu Iuda;
Chriſti ſpecimen non daret, niſi à Iudâ proderetur.
Sed vinculis repente exutus,
Aſelli mandibulâ Cataphractorum ceruices terit.
Nullum enim vile telum in virili manu.
Quin eadem claua gemino clara miraculo,
Vincenti telum, victori fontem miniſtrat;
Saniem emaculatura quam fuderat.
Nimis felix iam Samſon, niſi ſua Gloriæ ſuperfuiſſet.
Sed tantam famam libidines infamarunt.
Et hic labor Herculeis adnumeretur.
Gazeæ Meritriculæ amplexibus illaqueatus,
Philiſtinis deſtinatur ad prædam.
Monocerotem diceres, Puellæ in gremio captum, ſed impuræ.
At exitu inopinato declinauit exitium.
Vrbis compagibus felici niſu reuulſis,
Portarum fores foras portauit.
Sic Sirenum præſtigias ſemper effugiat;
Quæ vorant quos vocant.
Sed amoris impotens, labores mutat non vitat.
Tertiam Omphalem amauit Dalilam.
Alcide fortior dum toties vincit,
Effæminatior dum toties ancillatur.
Mulierculæ igitur fidem auro decolorant Philiſtini;
Exploraturi vnde vinci poſſit amaſius:
Atque, vt Martem capiant, Venerem captant.
Hic procaces hoſtilis Amicæ rogatus eludens,
Neruos, rudentes, trabalem clauum diffringit:
Semper captus, & liber.
Sed ſagaciſſimus Quæſitor eſt Fœmina.
Blande torquendo verum extorquet.
Tergiuerſari difficile eſt,
Cum Apparitor Cupido faces admouet.
Hem ſæpe decipiens, ſæpius deceptus,
Ne ſuos amores contriſtet, Virtutem comis implicitam prodit.
Secto igitur per fraudem capillo, robur auolat,

Et qui Leones ſtrauerat, à Lupâ ſternitur.
Conſitis vndique inſidijs, eneruis in neruum mittitur,
Et oculis orbatur, quos in alienâ fronte perdiderat.
Sic ex Alcide Oedipus, fruges terendo conteritur.
Hoc tantum felix, quod ſe miſerum non vidit.
Redijt tandem ad Samſonem virtus, cum Samſon ad Numen:
Creuitque mens cum capillo.
In Veneris Templo Cyclopem ludere iuſſus, nec larua egens,
Labefactis columnis Templum impellit;
Et ſpectaculum perimit Spectatores.
Sic ſua inter Trophæa moritur Samſon;
Odijs felicior quam amoribus.
Hoc tamen egregiè,
Quod Veneris Idolum moriendo comminuit:
Eamque perdit quâ perditur:
Cuius inſidias vidit cum oculis caruit.
Tu ne ſerò videas,
Samſonem vide, ac perge.

B O O Z

Salmæ Filius.

OBED *Boozi Filius.*

MYSTERIVM.

Booz Cananitide Raabâ ſatus,
Moabitidem duxit Rutham.
O Myſteria!

Mirum

Mirum quod ex Meritoriâ caſtiſſimus naſcitur;
Et pauperculam ducit æratus.
Magis mirum;
Quod legis peritiſſimus legem violat.
Nam cum diuinis tabulis cautum ſit,
Do alienigenis naſci Hebræos,
Ne de profanis naſcantur ſancti;
Hic Vxoriam obſcuritatem ex maternâ continuans;
Alienigenæ Filius & Coniux,
Contra legem genitus; genuit contra legem.
Quodque fas omne ſuperat:
Nefaſtus vterque Hymenæus
Per auitos Meſſiæ faſtos ſerpit:
Et infelicium tedarum fumo tantam nobilitatem denigrat.
O' Myſteria!
Quot inuolucris diuina conduntur!
Callidus legis Interpres Booz,
Legislatoris ingenium aſſequitur, dum à lege recedit;
Erit cum Cæleſtis aliquis naſcatur Booz,
Ex Meritriculâ Synnagogâ;
Qui alienigenæ nubat Eccleſiæ.
Illam Raabam, hanc Rutham meritò voces.
Hanc igitur Sponſam luto perlitam, diluet:
Fame eneĉtam, ſacris frugibus alet:
Ad pedes iacentem, in Regni ſolio collocabit;
Mendicam dotabit, ditabit.
Hæc effœto Coniugi Obedum gignet:
Gaudente Noemâ, congaudente viciniâ.
Expirante nimirum Chriſto viuet Chriſtianum Genus,
Cælitum voluptas, Diuinitatis Deliciæ.
O Myſteria!
Hæc in arcanis habe Viator, ac perge.

GEDEON

GEDEON

Ioſephi Nepos.

ARGVMENTVM.

Quid inani cythara aucupio aures illigas Orpheu?
Ex Hebro ad Hebræos diuerte.
Altius Hymni Argumentum dabit inuictus Gedeon,
Tibi coæuus.
Hoc cantu, non aerias, ſed empyreas Aues morabere.
Magnas Viri virtutes pange, poſt magna vitia.
Optimus ex contrario concentus.
Stropben dabit Gedeonis ignauia.
Nam pridem vecors, trementia vexilla tremuit:
Et cum hoſtilibus telis certauit fugâ.
Addita ſegnitiæ impietas.
Male audijt quod Deum non audijt.
Nam Victoriam ſpondenti Numini,
Fidem negat, niſi maiora fide prodigia videat.
Ergo flamma & imber ad Gedeonem legantur:
Vtroque dignum Nuncio Auditorem,
Qui diuino minus ori, quam ſuis oculis credit.
Poſt hæc dedecora,
Antiſtrophen ex virtutibus verte:
Plaudente ſibi Prouidentiâ, cum hac illis mutat.
Cane vt diuinæ vi vocis contra Madianitas egreditur,
Quos à Moſe deletos,
Vnde vixerint neſcias, niſi à ſuis tumulis:
Adeo mala gramina numquam bene pereunt.
Hic ex trepido intrepidus,
Vniuerſos iam prouocat, qui ſingulos formidabat.

Itaque

Itaque à Sacerdote Miles,
Dei cultor, mox vltor;
Cultrum ſanctè, gladium fortiter, vibrans;
Mortuam pietatem impiorum mortibus ſuſcitauit.
Verſo iam nomine Ierobaal,
Adorato Dæmoni fucum fecit.
Nec ſimules quàm exiguâ manu tot capita ſparſerit.
Centum & triginta Madianitarum millibus
Trecentos obiecit, ſed viros,
Ne ignauia fugam augeret, numerus diſciplinam minueret.
Militum virtutem aquando explorauit:
His ſelectis,
Qui fluuium manu legunt, non proni lingunt.
Nam linguâ fidentiores quam manu, arceantur Bello.
Hos tubis armatos in aciem ducit:
Tam Deo fidens, vt victoriam canat, dum pugnat.
Tum face, & gladio armatos producit.
Nam virtus in exemplum poſita, micat dum dimicat.
Terrentur ſtolato agmine Madianitæ,
Certis velut exequijs;
Gladio cædem, face funus ominante.
Ita lymphatis terrore, & errore animis,
Ceu Cadmæi Terrigenæ inter ſe gladijs tranſfigunt;
Et mutuatis mortibus cadunt.
Malorum enim concordia in diſcordiam deſinit.
Hic victoriam premens,
Hàc illàc fugat quos fugerat.
Reges duos lictorum ſecuribus ſubijcit.
Quos puerilem gladium indignantes, dignatur ſuo,
Glorioſus planè victor,
Qui Reges necando, ſuperbos facit.
Nemine ſuorum amiſſo, neminem hoſtium ſeruauit.
Stirpitus vellendi erant impij.
Numquam enim alij mores fuiſſent, niſi alij Homines.
Hoc ergo vindice verè pereunt Madianitæ:
Nullumque ſtante Gedeone Idolum ſtetit.
Lætam hanc Antiſtrophen lugubre excipiat Epos:
Nam tot inter palmas,
Vnum ſupra ſeptuaginta ſuſcepit Liberos.

Magis felix, ſi vno minus fœcundus.
Vnus nimirum Abimelech,
Vt Patriam proderet, Fratres perdidit:
Paternumque ſceptrum fregit cum rapuit.
Sic bonis inuiſus,
Paternæ memoriæ inuidiam fecit.
Heu miſera Patris laudes natorum notis.
Hic hilares modos ſuſpirio rumpe.
Humanarum rerum ſtylus eſt,
Læta triſtibus finire.

IEPHTES
Ioſephi Nepos.

MONIMENTVM.

Lege Viator, ac luge.
Miſeranda memoria hanc Aram complectitur.
Iephtes Galaadita,
Inuito Deo ſatus, adultero nimirum thalamo:
Contra leges natus, nullis legibus vixit.
Fratrum conuictu depulſus, latronibus conuixit.
Tanto profectu, vt latronum Princeps euaſerit.
Quippè in vitiorum ſcholâ, breui ſuperatur Magiſter.
Aere ſuo leuis, ære alieno graues accerſit;
Qui ne ſoluant, rapiunt; & peccant, ne pœnas luant.
Ferocem Iuuenem flammauit temeritas;

Non

Non tam predâ, quam prædandi periculis læta,
Ammonitarum armis Galaaditas prementibus,
Ad profugum Iephte confugit Patria.
Et de more vulgi, vtroque immodici,
Regem flagitant, quem noluerant Ciuem.
Exuerat is Patriæ amorem, non Filiæ:
Quæ vnica, tota erat Domus.
Huic dotalem gloriam cumulaturus,
Totam belli molem ad ſe recepit;
Regiam infulam pactus ſub pugnam:
Quo lyntheo nullum mollius bellico ſudori tergendo.
Ita bellum ſine Regno ſubijt, vt Regnum ſubiret ſine bello:
Pium igitur purumque duellum voto auſpicaturus:
Quicquid reuerſo primum occurrat,
Pro victoriali piaculo huic Aræ ſpondet.
Heu pietatis improuidæ ſimplex impietas!
Hoſtiam magis horrebit, quam Hoſtem.
Ergo ſiue irâ, ſiue indulgentiâ Numinis, vicit.
Ammonitas nec paci, nec bello paratos, momento expugnauit:
Vrbes viginti ſimul obſidere cœpit, & cepit.
Longos victori gemitus feſtinante victoriâ.
Iam Patriæ redonatus, & voti reus,
Nil ante Filiam pro foribus vidit,
Geſtientibus Puellarum choris prægeſtientem.
Ah quæſtuoſam morti lætitiam!
Hunc illi victoriæ finem hoſtes vouiſſent.
Tum niuali oſculo Natæ libato,
Ceu ſupremum ſpiritum ore legeret;
Vicimus, inquit, Filia: nimio victoriam mercati:
Tuo nempe ſanguine.
Illa non vitam rogare, ſed ſpatium:
Nam mori mollius ſit morâ.
Bimeſtri ergo eiulatu in ſurdas cautes eliſo;
Quo, ſibi Præfica, ſuas anticipat nænias,
Huic ſe demum Aræ votiuam ſiſtit.
Aequè imprudens obſequio Puella, & Imperio Pater:
Niſi Pontificis ignorantia, vtriuſque culpam minueret.
Aſtat iam cum intrepidâ Hoſtiâ
Trepidus Sacerdos Pater.

Nam dolorem hic premendo auxerat,
Illa plorando conſumpſerat.
Iam, ne quid non ritè fiat, linguis fauetur:
Hærent in Virginis vultu Iuuenum vultus:
Nam deſperata pulchritudo acrius mouet;
Et Solis inſtar, maior videtur cum cadit.
Cælum ſpectat ſpectata Puella:
Cuius lacrymas aſtantium oculi ſpargunt.
Iam neci deuotam componens Genitor,
Ferro iugulum inuictæ Martyris delibat:
Et ſemianimis ſuper exanimem cadit.
Vorant virgineum corpus mundiſſimæ flammæ:
Cæloque inferunt, quò feruntur.
Cætera ſanctè ritèque peracta.
Niſi canentium numeros innumeri gemitus fregiſſent.
Hunc bello finem impoſuit
Nimis liberalis prædo, Sanctus Iephtes,
Pugnare doctior quam vouere.
At trepidæ Virgines, ne ſimili Patrum voto illigarentur,
Aram hanc immortalibus literis inſcriptam
Annuo eiulatu circumlatrant.
Gratæ etiam Muſæ, quia Virgines,
Facti Inuidiam
In Agamemnonem Coætaneum reiecerunt.

IESSE

I E S S E

Obedi Filius.

CLAVSVLA.

Agmen claudet inuictiſſimus Iſai:
Ducum palmes, & Regum radix.
Auitam bellicæ præfecturæ virgam
Sudoribus ita rigauit,
Vt cædendis ſceptris ſylueſceret.
Bethlehemi Patricius,
Patriam fecit Deo dignam.
Primæuus in Philiſtinos gladium acuit;
Quos vti cotem virtutis reliquerat Deus.
Nam arma bello, milites pace franguntur:
Et hoſte mortuo, pugnant ſodales.
Sacræ militiæ authoratus,
Pro Sanctuario Sanctus bellauit.
Quod vel amiſſum, in eius pectore inueniſſes.
Miles fuit ſine militum vitijs;
Qui victoriæ Cupidi, à Cupidine victi,
Fœdiores referunt plagas quam inferant.
Emeritus, conſilio pugnauit.
Vtilius enim reguntur bella, quam geruntur,
Cum galeâ canicies eſt.
Vbi telis nil amplius valuit,
Filios pro telis in hoſtes miſit,
Qui tergeminas manus Patri ſuffecere;
Et tricorporis inſtar Gerionis
In triplici corpore, ter vnus pugnauit;

Atque

Atque ſedendo vicit .
Quæris quâ virtute natos habuerit ?
Natu minimus , Gigantum maximum vicit .
Quæris quâ ſpecie ?
Deſpectior , imperio dignus eſt viſus .
Hæc tanta felicitas
Ieſſeum pectus impetu ingreſſa ,
Animam expulit .
O Mortalium voluptas nocens !
Hæc cogita Viator :
Et ſedens interiunge .

MVNDI VIRILIS AETAS, REGES.

DAVID IESSE FILIVS.

Chriſti | linea

Salomo.

Ex Ioſepho Roboam. *Ex Iudā*

Samuel. Abias. *Suſanna.*

Aſa.

Ioſaphat.

Ioram.

Ochozia.

Ioas.

Amaſia.

Ozia.

Ioathan.

Achas.

Ezechia.

Manaſses.

Amon.

Ioſia.

Eliacim. *Ioachas.* *Sedecia.*

Iechonia.

D A V I D

Ieſſe Filius.

ADINATON.

A Ducibus ad Reges venio.
Crudam Mundi iuuentutem maturuiſſe, indicat purpura.
Coaceruatæ tamen cum dignitatibus curæ:
Vbi enim curæ niſi in curia?
Solem circumnectens corona, nimbos minatur.
Coronatorum primum ſpectabis Dauidem:
Omnium feliciſſimum, & miſerrimum.
Felicitatis hoc habuit maximum, quod ex minimo creuit.
Hoc ipſo miſerrimus, quòd ingentes ærumnę inuenere felicem.
Iugulatores paterni gregis leones infans iugulat.
Ipſo infelix triumpho.
Nam citra infantiæ ludicra, dura exorditur à teneris.
In prætextâ chlamydi candidatur.
Hoc ipſo non inuidendus, quia præmaturè inuidendus.
Carneum Philiſtinorum propugnaculum Goliam ſternens,
Vno lapide Rempublicam fundat.
Sed victoriam potitus, non præmium,
Plus odij lucratur quam gloriæ:
Et optimo inter aulicos argumento, diſplicuit.
Entheatum Saulem cythara mulcet;
Vtroque Arcu felix, ſeu fila impellat, ſeu tela.
Sed Erynnes irritat dum temperat.
Nam lirâ ludens, haſtâ pene confoſſus,
Ineluctabiles gemitus à cantu exorditur.
Inter Getheos aulicos recipitur profugus.

Sed

Sed Regi carus, non Satrapis;
Vt inſanos fugiat cogitur inſanire.
Iam Regali coniugio ſuperbit Opilio:
Sed Philiſtinorum præputijs empto, Pronubnā habuit Libitinam.
Iudæ & Iſraelis Diadema,
Ex gemino vnum, ſuo capiti implicuit:
Sed Saulis ac Filij ſanguine gemmatum.
Quos ardentiſſimos hoſtes ardentiſſimè amans,
Viuos fugit, mortuos deflet;
Mœſtus ne vincat, & quia vicit.
Sic mutuis vulneribus, ſanguinem victi, victor lacrymas fundit.
Omnium hoſtium vidit funera;
Quos vel ipſe, vel Deus, vel ipſi ſe, confecere:
Sed plura ſuorum vidit,
Triduanâ peſte, trienni fame, perenni bello.
Vt flebile lucrum fuerit, amiſsis ciuibus vrbes capere.
Reges omnes finitimos aut ferro vinxit, aut fœdere.
Sed externis liber, inteſtinis obnoxius:
Aeque infelici Marte, ſiue vincat ſiue vincatur.
Pacem peperit tandem: ſed bello peiorem.
Nam pondere armorum liber, amorum vinculis captus
Cupidinis Matri mancipium datur.
Tum ex adultero homicida,
Raptâ Coniuge, Maritum ſuſtulit.
Multiplici coniugio lætus, non Filijs:
Quorum alter Sororis ſtupro, alter Nouercæ inceſtu,
Bis infelicem fecere Patrem.
Tum diriore vltione quam crimine,
Stupratorem inceſtificus vetante Patre necat; dolente necatur.
Vt neſcias flebiliorne Patri contigerit iniuria, an vindicta.
Inornatam Hieroſolymam capit, captam ornat.
Vt miſerrimæ Vrbi ſalubrius nihil contigerit, quam vinci.
Sed Sanctuario Vrbi donato,
Templum Sanctuario donare cauetur.
Cruentę dexteræ munus horrente Numine.
Vt Dauidis victoriæ eidem exoſæ fuerint a quo imperatę.
Tandem ſeptuagenario maior exceſſit.
Sed clarior ſi citius.
Nam frigidus, imbellis, attritus;

Quaſi ex illo Dauide nihil retinuerit Dauid ;
Imperium ſenex depoſuit, quod meruit infans :
Et infante inualidior, decenni Filio ſceptrum commiſit.
Hoc vno feliciſſimus eſſe poterat,
Quod Hominum ſtrenuiſſimus,
Hominum ſapientiſſimum genuit :
Niſi quod præuiſa Filij nequitia morientem mori coegit.
Hem qualem in Purpurâ felicitatem ſperes,
Si Principum feliciſſimus, miſerrimus fuit.
Quamquam hæc Regum conditio eſt,
Felices facere ; non eſſe feliçes.

S A M V E L

Ex Ioſepho.

EPITHETA.

Qui hic conditur,
Vno ſignari nomine non poteſt :
Aliud ſemper nomen meruit.
Mœroris Filius, lætitię Parens vocetur :
Nam Nouercæ emulatione Matrem habuit,
Lacrymarum clepſydrâ moras notantem.
Speratus cum deſperandus,
Sterilem habuit Matrem.
Tantæ animæ deſperabat Natura æquare corpus :
Conceptu acerbus, virtute maturus,
Ipſo illatebratus vtero ſanctitate luſtratur.

Vt

Vt diuino ſpiritu prius reſpirarit, quam ſuo.
Faſcijs liber, voti adſtrictus,
Nazareorum miniſteria Templo circumdat:
Officijs cum Deo, certante Matre;
Quæ in Templo impetratum, Templo deſpondet;
Et liberum Deo reddidit ſeruum.
Obſequio cæcus, monitis oculatus,
Incipit ventura profari antequam fari.
Vt vni Samueli nihil inopinum contigerit:
Nec Prophetam mireris ex Prophetide natum.
Feruore candens innocentiâ candidus,
Circa propitiabilem Arcam excubias ducit.
Vt gemina Cherubin tertium mirarentur.
Templi cuſtos, & Dei Templum,
Diuinâ conſuetudine per ſomnum fruitur.
Pontificis vocem ſimulante Deo;
Ne aliam Pontificis vocem credas, aliam Dei.
Pauore vacuus, Numine plenus,
Pontificis Filijs extrema denunciat.
Qui ſacrificia libare doctiores, quam litare
Lucem noxis, noctem luxu tranſigebant.
Aſper eloquio, dulcis moribus;
Trepidum Pontificem intrepidè increpat.
Qui nimis indulgentè in Filios cenſurâ,
Raptores arguens, rapinas participabat.
Præuiſu verax, prouiſu velox,
Cadente Pontifice, Pontificatum ſuſtinuit.
Sic dignitas Aaronitas defecit, cum digni Aaronitæ defecere.
Vicennis Præfectus, centenario ſuffectus:
Amiſſam Arcam Fœderis, renouato fœdere vindicauit:
Docuitque pœnas pœnitentiâ vitare.
In pace pugnax in pugnâ pacatus;
Philiſtinos quieſcendo vicit.
Nam Cæli fulmina, populi gladios inuocans,
Captos perdit, perdita capit.
Aequi Iudex, iudicum æquiſſimus,
Filios ſibi ſubſtituit.
Sed populo impoſitus, ſtatim depoſuit;
Ne iuſtitiæ lances auro deprimerent,

Populi Conſul, populo conſulens,
Saulem Regem creat, inter malos meliorem:
Perunƈto vertice, ad medelam.
Regius enim eſt morbus ſuperbiæ tumor.
Zelo æſtuans, lacrymis madens,
Saulis contumaciâ ſeruatum Agagum diſcerpit:
A Saule ad Dauidem gregis regimen transfert.
Nam timendi ſunt Reges, qui Deum non timent.
Omnium denique laudum compendium eſto,
Quod omnium laudum compendium fuit.
Itaque ne Malis conuiuat, tandem moritur.
Nec obtinet votum.
Nam Pythoniſſæ incentionibus fretus Saul,
Eâdem prauitate mortuum quærit Samuelem,
Quâ viuum oderat.
Sic virtutem ſequentem fugimus, fugientem ſequimur.
Sed euocatus è tumulo Samuel,
Saulem ad tumulum deuocat:
Et vmbrâ territum ad vmbras rapit.
Sic ſuis inuentis obeunt curioſi.
Samuel igitur,
Bis vt viuat, ſemel moritur.
Semel vt quieſcat, bis moritur.
Tu ne quieſcenti obſtrepas
Tace Viator, ac perge.

SALOMO

S A L O M O
Dauidis Filius.

S C Y L L A.

Triforme hoc Monſtrum,
Humano capite, fœmineo pectore, ferinâ Caudâ,
Scyllam putas? falleris:
Salomo eſt;
Sapiens Puer, effœminatus Vir, ferus Senex.
Hoc Puero nemo ſapientior.
Vnus mortalium omnia ſciuit, nihil didicit.
Venit ad Iuuenem Sapientia, quæ Iuuenes ſugit:
Sui ſecura apud pudicum:
Cui candor pro canicie.
Quod magis mirere, ad dormientem venit:
Muſarum ductore ſomno, qui Muſas fugat.
Itaque per occluſas fores, oculos ingreſſa eſt:
Vel hoc inditio cæleſtis.
Nec venit indotata:
Sceptro manum porrexit Salomo, cum cæteri ferulæ.
Vt dubites vter vtri plus contulerit.
Nam per Sapientiam regnauit Puer, per Puerum Sapientia.
Prima imperantis cura fuit Patris ſepulcrum:
Tantâ Magnificentiâ, vt Patrem eternauerit tumulando.
Errant nimirum qui ne degeneres arguantur,
Parentis famam extinguunt.
Non extinguitur fama, cùm deſiderantur extincti.
Eâdem pietate
Mortem patrio teſtamento legatam Ioabo dedit.
Optimum Principatus fundamentum ex talium ruinâ.

Qualis enim Populus, ſi peſſimi optimates?
Ex Rege Sacerdos, Templum dicauit.
Mundum voces non Templum;
Spatijs tripertitum, plagis quadrifidum:
Annis totidem, quot Mundus ſolibus abſolutum.
Meritò igitur vndecunque delatæ opes;
Vt Mundum Mundus ornaret.
Hinc à diuinis ad ciuilia; vti decet.
Vrbem mœnibus, Regnum vrbibus ſtipat:
Vt Populum cohibeat, quem auxerat pace.
Regiam & tribunal, gemmâ & oſtro conſternit:
Ne venalis ſperetur iuſtitia, opes calcat.
Atque vt profugam reuocet Aſtræam,
Aureos mores aureâ in domo reſtituit.
Nuſquam lautius Sapientia ſedit.
Quâ Interprete, implicitas lites momento explicuit.
Illam præcipue, de ſuperſtite Infante.
Qui cum duas inter Matres, nullam Matrem haberet,
Vtrique cadere iuſſus, vt neutri cederet,
Amore indice Matrem inuenit.
Eâdem Dictatrice Sapientiâ, Diuina ſcripſit Oracula.
Cum quicquid diceret Oraculum eſſet.
Hæc Regiæ fama Sapientiæ, Reginarum ſcitiſſimam traxit:
Quæ maiorem famâ, Regem mirata,
Plura didicit, quam quæſierit;
Plura retulit, quam obtulerit:
Nam Salomonem alterum in vtero retulit.
Sed heu, quid Mortalibus tutum?
Tantum ingenium marcuit, cum maturuit.
Vt neſcias vtrum magis mirere,
Senium in Infante, an infantiam in Sene.
Tantæ cauſa dementiæ, libido.
Nec mirum ex Berſabæa nato.
Septingentis coniugijs, trecentos concubinatus,
Innumerabilia ſtupra, coniunxit.
Amauit quotquot vidit;
Voluit quotquot amauit; habuit quotquot voluit.
Stupente Naturâ,
Quod fœminis omnibus vnus ſuffiçeret, non vni omnes.

Sic

Sic effœminatus Salomo Sapientiam amiſit.
Veneris perfidiâ; quæ in alios non minor, quàm in Filium,
Amantes excæcat, vt Amorem.
Hinc Aſmodæi quàm Dei legibus obſequentior,
Suorum Idolorum Idola coluit;
Et Venerem veneratur venereus.
Vt non immeritò Venerem vocarint Luciferum,
Cum alter colatur in altero.
Sequuta, vt ſolet, luxuriem feritas:
Nam nimia liberalitas rapinis alitur.
Ergo, Regni opibus in gynæceo profligatis,
Per grauiſſima tributa amicos nudat, vt amicas ornet.
Quin per magicas artes aurum ſcrutatus,
Feralis æruſcator, vectigales Dœmonas facit;
Et Plutum quærit apud Plutonem.
Tot inter flagitia pacem amiſit pacificus:
Salomo, non iam Salomo.
Bellante Idumæo latronum duce,
Rebellante Ieroboamo tributorum quæſtore;
Per Mammonæ miniſtros, Mammonæ cultor affligitur:
Donec diuino Numine afflatus Achias
Suum pallium, & Salomonis Regnum, diuiſit.
Sic obijt inſanus Sapiens;
Hebræorum decus & dedecus.
Inops inter opes, ſterilis inter coniugia,
Vnico de tot thalamis ſuſcepto Filio:
Nam nihil Veneri nocentius, quam Venus.
Primus e Chriſti Proauis Stygem coluit;
Et primus intrauit.
Indubio argumento: nam Idola poſuit, non ſuſtulit;
Et flenda leguntur, non fletus.
O ſaga Puellarum forma,
Quæ inſanire Sapientiam facit,
Et Hominem vertit in Scyllam,
Oh, ſi ſapitis, hanc Scyllam fugite.

RO-

ROBOAM
Salomonis Filius.

PARALLELA.

Inſano inſanus ſuccedit natus ;
Natus ex nondum inſano.
Mala exempla natalibus præualent.
Vterque Regnum ſuſcepit ;
Ille annis tantum, hic tantum ingenio puer.
Sed iuuenis Salomo ſenes audijt ;
Senex Roboam iuuenes audijt:
Sero erudiendus periculo,
Iuuenili Senatu Regna ſeneſcere.
Pari libidine vxoria dedicant Idola :
Sed ille Venerem, hic Priapum ;
Effœminatus virilem.
Cuius Sacerdotio perfuncta Coniux, amat quod colit:
Tali Numini melior Victima, quam Sacerdos.
Pari amentiâ Coniugum gregem paſcunt.
Sed ille maiorem, quia ditior.
Nam ſine Mammonâ friget Aſmodæus,
Pari leuitate populum tributis grauant.
Sed ille mollius, hic durius.
Nam rapacitati additis conuicijs,
Bis Fera, vngui nocuit, & linguâ.
Pari in vtrumque ſeditione, conſpirat populus vt reſpiret.
Sed ille turbas placauit, hic placando turbauit.
Nam aduram tributis Præfectum,
Mulcendo cœtui delegat, quem mulgendo cenſui delegerat:
Qui magneticâ eademfacundiâ,

Lapides

Lapides trahit, quâ aurum traxerat,
Vterque fleuit Regni ſchiſma.
Sed ille adumbratum, hic verum.
Nam diuiſo cum Religione Principatu,
Roboamo Iudaicus, Ieroboamo Iſrae'iticus ceſſit.
Nihil enim citius Regna ſecat, quam ſecta.
Pari fato externos irritant Reges.
Sed ille procumbit, hic ſuccumbit.
Nam Aegyptius Pharao Seſoſtris,
Roboamum libertate, auro Templum, nudauit.
Adeò inteſtina diſſidia, finitimorum ſunt lucra.
Pari affectatione Templum ornant, non colunt.
Sed ille aureis, hic æneis donis;
Vt ex diſpari ærario noſceret,
Quam citò ſæculi metallum degeneret.
Paria igitur vitia, par ſequitur pœna.
Cupidinis enim flammis ad Tartari flammas,
Alternis ſe ignibus cruciant.
Lite dubiâ, vter inſanior
Qui ſapuit aliquando, an qui numquam.

A B I A S

Roboami Filius.

EDICTVM.

Adeſte Ciues, Aduenæ, Conuenæque:
Quòd Abias Roboami & Maacæ Filius,
Paternam impietatem, maternam libídinem retinuit:
Quòd ex malis malos genitus,

Om-

Omnium mulierum, vir, omnium virorum mulierem duxit,
More vt nomine Matri ſimilem:
Quòd vltimis ceris ſcriptus hæres,
Secluſo primogenito, nihilo melior euaſit;
Et legum vindex, vixit ſine lege:
Quòd veræ Religionis ſuaſor non ſectator,
Et fari promptior quam facere,
Non percepit quæ præcepit.
Quòd iuſtiore ferro, quam mente,
De perduelli Ieroboamo Victoriam nauiter potitus,
Ignauiter eſt vſus;
Et quingentis millibus Iſraelitarum cælitus necatis,
Idololatras conterere maluit, quam Idola:
Quòd Bethel, & Sichem ſchiſmaticas Vrbes
Triumphator ingreſſus,
Fanorum aurum, non profanorum aras ſuſtulit;
Et prædatâ captiuarum pudicitiâ;
Vrbem luſtris impleuit, non luſtrauit:
Quòd partâ libertate
Bis-ſenis connubijs ſtatim mancipatus;
Gynæceo citius quam Templo receptus,
Manubijs Sanctuario debitis thalamos cumulauit:
Denique quòd octo ſupra triginta liberis vndecunq; genitis,
Paterna vitia pro patrimonio reliquit:
Hunc Hominem ingratiſſimum, impuriſſimum;
Initio Regni, vitæ medio, nequitiæ ſummo,
Late & laureâ priuandum,
Vitâ & Vitâ ſpoliandum;
Stygio ergaſtulo mancipandum;
Et Manium manibus quos adorauit adurendum;
SEN. POP. Q. CAELESTIS
Atris calculis
Cenſet, Pronunciat, Iubet.

A S A

Abiæ Filius.

ROGVS.

Proijce odores in hanc flammam, Viator.
Aſa Rex Iuda,
Primus Regale funus rogali luce radiatum,
Afflatumque pigmentis, cupijt: nec immeritò.
Principum Phœnici tales debebantur exequiæ.
Hic Ataui Filius, non Patris,
Videntem audiens Azariam, Religionem reſtituit.
Optimus Patriæ Pater,
Matrem Priapeiorum Antiſtitam Regno abdicauit.
Malorum enim principium ſunt mali Principes.
Maſculâ Venere effœminatos,
Qui ſubterraneo abſtruſi delúbro
Brutam libidinem in Brutorum ſpecubus exercebant,
Terrâ eductos igni tradidit: hac tantum dignos luce.
Nam Conſcientiâ Iudice, mortem merentur,
Qui ſe tumulant, vt peccent; & pœnas de compendio petituri,
Latebras quærunt Inferis propiores.
Maiore prodigio Priapum in Cedronem demerſit;
Qui ſubitâ gliſcente flammâ à torrente ipſo torretur.
Diceres Virgineum Chriſti pedem libaturas lymphas,
Ob impuræ imaginis attactum, igne luſtrari:
Dubito, aquis ne vratur Idolum, an aquas vrat,
Minime nouo miraculo:
Cum Venus flamma ſit, aquis nata;
Et inter lacrymas ardeant amantes.
Diro certè ſpectaculo;

Ter-

Terrentur Idololatræ dum torretur Idolum ;
Et in flammâ naufragium facit.
Verâ igitur nominis notâ Medicus appellatur,
Quod languentem populum ſanauerit.
Magna enim vulgi cenſura eſt Regis virtus.
Tantæ virtutis honorarium retulit, victoriam & pacem.
Immò in pace victoriam,
Nam decies centena Aethiopum millia,
Certum ſibi funus de colore ominata,
Panicis terroribus diuinitus incuſſis,
Spernendo potius quam ſternendo diffiauit.
Voluuntur humi nigra corpora, ceu torres ſanguine extincti.
Fugiunt ad Orci flammas fuliginoſæ iam animę,
Ac Furijs ſimiles ſibi aduenas ſtupentibus,
Tartari tenebræ geminantur.
Sub alterum pacis decennium
Aſæ Baaſa, vt Roboamo Ieroboam fatalis hoſtis,
Victoriæ materiam intulit veriùs quam bellum.
Quin aſportatis hoſticæ Ramæ ruderibus,
Gabaam & Maſpham, Regni propugnacula, exaggerauit.
Itaque inuerſam triumphi ſpeciem vidiſſes,
Hoſtes diruı, mœnia duci captiua.
Nec omni tamen labe caruit: Salomonis genus erat.
Nam omnia Ethnicorum emaculauit cunabula,
Præter excelſa Fana,
Montibus ingenio altioribus nixa.
Vt intelligant Principes
Quanto periculo arces Hęreticis indulgeant,
Cum tela vix euolent quo impietas repit.
Iſraelem oppugnaturus, diuina humanis auxilia poſthabuit,
Aſſyriorum fœdus toto ęrario paciſcens,
Ab infidelibus fidem emit.
Prophetam indigno fœderi reluctantem, neruis præpedijt:
Ciues Prophetæ fauentes gladio addixit.
Adeo intutum Reges carpere, vel optimos.
Aequâ igitur talione,
Trienni podagrę, felleæ bilis filiæ, cruciandus traditur;
Et qui Vatum pedes neruis arctauerat, pedum neruis arctatur.
At de crimine pœnam traxit, de pœnâ crimen.

Ad

Ad nobilem illam peſtem, medicis fortiorem,
Medicorum manus implorat, non Dei.
Ipſo ridendus nomine, dum Medicus eget medico.
Denique lectum pro equuleo nactus,
Membrifragâ torquente podagrâ, erratorum ſummam fatetur;
Reſumptâque virtute rediuiuus.
Odoratum hunc Rogum ſibi viuus compoſuit;
Vt Empyreum prælibaret in flammâ.
Nam Viuus non fragrat niſi flagrat.

I O S A P H A T

Aſæ Filius.

M I N Æ.

Veh tibi, Viator,
Si quid tibi conſcius, cenſorium hoc Solum calcas.
Inexorabilis Arbiter Ioſaphatus, hac in Valle ius dicit.
Cui tanta veritas, vt nihil ignoret;
Tanta ſeueritas, vt nihil ignoſcat.
Integritatis teſtem do zelum,
Quo à ſtirpe reuulſas effœminatorum reliquias excoxit.
Diuini Iuris Interpres
Legis tabulas in omnium pectora tranſcripſit è ſuo.
Meritò lapideas; vt lapidem rogent, qui lapidem violant.
Inſpectores vtrique Foro conſtituit Aeaco ſimiles:
Peccanti attentos, non precanti.
Quibus tam leue aurum, vt recti lances non flectat:
Tam graue ferrum, vt à recto deflectentes proterat.
Ciuium

Ciuium quippe ſecuritas eſt ſecuris :
Damnandi rigórem æquauit plectendi vigor ;
Nam conſcriptis familiatim bellatoribus ;
Regno arces , arcibus præſidiarios,
Præſidiarijs præfectos impoſuit .
Vt omni aditu gladijs obſtructo
Fugere cum nequeant ſceleſti , ſcelera fugiantur :
Nec armis opus ;
Si adſpectu Galaaditas vicit , Moabitas cantu .
Nam Hebræis modulantibus, in furorem acti hoſtes,
Inter ſe digladiantur .
Paribuſque momentis illi canunt , iſti cadunt :
Chordarum concordiâ cordium diſcordiam proritante :
Riſit Mors muſica tot Andabatarum paria,
Sono occæcata , ad numeros cadere .
Horruit Mars amuſicus , arcuum neruos lyræ neruis eludi :
Et lyram inter arma numerari, vt inter aſtra .
Heu duræ minę !
Quid faciet Iudex , ſi ſæuit Cythatedus ?
Veniet ſumma dies , die carens ; cum Apparitor Angelus
Omnes antiſtare iubeat hoc Forum , cui omnia liquent .
Quod vadimonium nec fauor excuſabit, nec lacrymæ;
Ne Mors quidem .
(Nam ruptâ tellure , ſolutis Mundi compagibus ,
Mors ipſa iure petitura , quod bonâ fide poſſidet ,
Abſorptos euomet , vt reſorbeat .
Aderit Adraſteæ miniſtra Erynnis :
Carnifex nimirum flamma ;
Quæ luce eâdem ſcrutetur impios, & comburat :
Ac nequid inultum lateat , nil inuſtum relinquet .
Metue ſceleſte non cunctaturum Iudicem.
Plus metue cunctantem .
Diu grauida nubes damnoſiùs parit .

IORAM

I O R A M

Ioſaphati Filius.

SENTENTIAE.

Recurrit ad Ioramum Ataui impietas.
Nam in aulico freto
Vitia fluunt, vt refluant.
Ante Imperium innocens viſus:
Octennio nequiter egit, quo imperauit.
Nam innocentiæ candorem immerita cruentat purpura.
Ad Regnum ſublatus Fratres ſuſtulit.
Nam Tyrannus ſanguinem ſitit quem timet:
Numquam lætus niſi dum canit exequias.
Addidit crudelitati ſodalem idololatriam.
Bis de Inferis optime meritus:
Quos auget, & adorat.
Quid enim colat niſi mortua, qui viuos odit?
Impietatis magiſtram audijt Coniugem.
Illam nempè Athaliam, Achabi mortalium ſceleſtiſſimi;
Nam ſæpè impietas eſt dotalis.
Vxorio exemplo citius raptus quam patrio,
Maſcula thura effœminauit.
Nam efficaciſſima ſuadendo oracula ſunt oſcula.
Ad inania pauidus, Heliæ minas non pauet.
Nam perituri Tyranni argumentum eſt
In ſecuris metus, in metuendis ſecuritas.
Vero igitur euentu, Iudæam prędantur Arabes.
Nam Regum delicta Regnum luit.
Infelix populi conditio,
Quia premitur à Tyranno, Barbaris tradi;
Et diſperire, quia perit.

Inter hæc mala,
Regiæ Coniuges raptæ, Filij trucidati.
Itaque infelix cælebs & orbus,
Coniugum lecto, natorum letho funeſtatus.
Fleuit, à nemine fletus.
Nam populi mulſum, Tyranni lachrymæ.
Sic acerbiſſimæ morti ſeruatus,
Animam cum viſceribus penè regeſſit:
Vt intelligas quo loco mentem habeant ignaui.
Rogo demum caruit, non tumulo.
Hoc etiam præpoſterè:
Quod igne fraudatus quem meruit,
Terram impetrauit quam terruit.
Nam Tyranno maxima pœnarum eſt,
Poſt obitum non lucere.

OCHOZIA

Iorami Filius.

IOAS *Ochoziæ Filius.*

AMASIA *Ioaſi Filius.*

SAXIFRAGIVM.

Tres haſce Statuas,
Inter Chriſti Proauos pridem collocatas,
Matthæus fregit dum tacuit.
Execratum Achabum Matris Patrem
Reſpicit hæc vindicta;

Cuius

Cuius Nepotes ad tertium vſque diris vouerat Vates.
Itaque ne Chriſti Maiores Achabi Minoribus miſcerentur,
Nepos, Pronepos, Abnepos
De ſacro Stemmate exulantes,
Nomine carent, & effigie.
His alia vita, non alia vitia:
Primus primâ, medius mediâ, vltimus vltimâ
Aetate defecit:
Vt ſcias, animi eſſe crimina, non pili.
Omnes imminentem pueritiæ fugerunt gladium:
Primus hoſtilem, alter maternum, tertius ſeruilem.
Parcente falce, donec ſcelera matureſcerent.
Omnes laude indigni, digna laude incepere;
Nam vana ſimulacra,
Primus diu non coluit, vltimus coli vetuit,
Medius colentes occidit.
Omnes ad volutabrum reuerſi, Idola reſtituunt:
Hoſtilia primus, aulica ſecundus, paterna tertius.
Omnes monitoribus aſperi:
Primus Heliam non arridentem deridet;
Tertius minanti Eſaiæ mortem minatur;
Medius Zachariam lapidum cultus exprobrantem;
Lapidibus obruit.
Omnes Rempublicam perdunt:
Primus poſtulatitio fœdere;
Alter emptitia pace;
Tertius voluntario duello.
Omnes Templum dedecorant;
Quod primus deſerit, ſecundus ſpoliat, tertius ſpoliari patitur.
Omnes coniurato ferro ignauiter ſublati:
Primus dum latet, alius dum ſtertit, tertius dum fugit.
Omnes denique mali:
Non ita vt altero peior alter,
Sed omnes omnium peſſimi.
Omnes igitur Matthæi calamo, vt Iudæo gladio, confoſſi;
Nec inter viuos, nec inter extinctos numerantur.
Nam quos premit obliuio, non natos puta.

O Z I A

Amaſiæ Filius.

P A R A P H R A S I S.

Hoc in tumulo non tumulo, iacuit non iacuit,
Viuum cadauer, Regis agricolæ.
Qui victor victus, Deum ſpreuit dum coluit.
Et vulneratus vt conualeſceret, moriendo conualuit.
Hunc viuos fugientem, mortui timuerunt.
Reſtitas ad hunc griphum, Viator? paraphraſin cape.
Hic eſt Ozia Rex Iuda;
Qui vrbana vitia in ſuburbio declinauit.
Redijt ſub hoc Principe ad ſuum exordium Regia dignitas.
Nempè ad Paſtoritiam.
Hic triumphali aratro terram domuit.
Vnde mira fœcunditas;
Cum trabeato Agricolæ vectigalior ſeruiret tellus:
Et regiâ manu maritatæ geminarent Carmeli vites.
Audiant Principes qui ex Vrbium cinere aurum cribrant.
Veræ fodinæ ſunt ſulci:
Bubus, non Hominibus graues.
Ibi vegetæ opes radices agunt.
Has Humaniſſima humus ſinu promit:
Quæ Hominum altrix, & alumna,
Riuis nutrita, frugibus nutrit.
Huic vni fœnerabantur antiqui Reges:
Quibus pro loculis erant ſcrobes.
Nunc terram dedignantur terræ filij:
Nec colere modo, ſed calcare.
Nam purpurâ interpoſitâ à ſe Matrem ſecernunt;

Eamdem peroſi pro quâ dimicant.
Hinc Principum lubricæ opes, quia ſine radice.
Plutus vâ Cerere gignitur & Iaſone;
Segete, & vellere:
Vtroque, ſuccreſcente ſumentibus.
Rubiginem vomeri non induſit; ſed neque gladio.
Vtraque Martis materia, ferrum:
Vtroque modo terram ſubegit.
Philiſtinos, Arabas, Ammonitas,
Tam facilè ſub iugum miſit, quam iuuencos.
Gethum, Iabriam, & Azothum, hoſtiles Vrbes,
Eodem vomere quo glebas, exarauit.
Pari luſu vulpeculis tragulas, & baliſtas hoſtibus, tetendit.
Eâdem arte ſegetum meſſor, & capitum,
Cereris falcem Morti commodauit.
Ita ex aruis ad arma, ex armis ad arua diuertens,
Oleas meſſuit, quas ipſe conſeuerat.
Sed vtinam ne extra ſuas oleas.
Nimirum vanidâ victoriarum diſtentus aurâ
(Qui felicium eſt morbus)
Sacerdotali ſibi iure arrogato,
Sacro thure profanus adolet.
Oh, quid agis mitratè villice?
Te aratrum decet, non ara.
Huic fumo ſucceſſit flamma; ambitioni iracundia,
Vno ſcelere bis iniurius,
Cælum thure, thuribulo Myſtas exterret.
Non dilatâ verò vindictâ,
Subitâ lepræ illuuies Regiam frontem populatur;
Et infulæ locum fœdat.
Decebat talem Pontificem talis lamina,
Vt frontonis ſupercilium deprimeret.
Diditur etiam Tellus ingenti fremitu trepidaſſe:
Exitura de centro; niſi ille de Templo.
O fluxa, Reges, gaudia!
Cum ipſum ſupra quod ſtatis, inſtabile ſit.
Atqui cum ſuâ Tellure tremens Ozias,
Extemplò reſilit ex Templo:
Et Regno exauthoratus,

E viuis migrans non è vitâ,
Marcido in corpore ſepultus, & inſepultus,
Soliuagos intra penates lugendo conſenuit.
Diu expirauit viuum cadauer;
Serò moritur, iam mortuo ſimilis;
Et auito ſepulcro interdictus,
Agro tumulatur, quem coluit.
Adeo ſuperborum contactum vel Mortui pauent.
Habes griphi ſententiam,
Viator abi.

IOATHAN

Oziæ Filius:

LEGATIO.

Adeſto Fama:
Ad Principes te delego;
Vnico exemplo magna conſilia tranſacturam.
Ioathani Regis virtutes Regibus refer.
Vt emerito Patri ſuccedens puer,
Feſſo Athlanti Alcides integer,
Aegro Parentis capiti ſuppoſuit ſuum.
Felix Genitor, qui vitâ peractâ viuens,
Succeſſoris virtutes non ſperauit, ſed ſpectauit.
Felix puer, qui paternæ frontis adſpectu, frontem remiſit,
Et humilitatis magiſtrum habuit tumorem.
Et, quis credat? vnum caput alterius morbo ſanatum.
Adde vt Iſaiæ, Zachariæ, Oſeæ, Amoſi,

No-

Nobilibus ſpectris admonitus,
Rectum iter inſtiterit.
Nam Veritas priuatæ fortunæ bonum,
Ad Principes non illabitur, niſi è Cælo:
Non immeritò Iouis Filia.
Prædica, vt Numine vſus propitio,
Syriæ & Iſraelis coniuratos Reges cohibuit:
Ammonitas ſemper cæduos feliciter cecidit:
Numquam non lędens, nunquam læſus.
O militiam innocentem,
Vbi ad meliores partes applicante victoriâ,
Nemini nocebant arma, niſi nocenti:
Et rectior rectiùs collimabat.
Poſt militare, ciuile ſtudium exaggera,
Vt ſanctæ Vrbis intuta munijt, diruta erexit:
Nec molles fundauit Moles, ſed ſibi ſimiles.
Vt Dominus ex Domo, Domus ex Domino agnoſceretur.
Turrim Ophel euexit ſupra nubes;
Regiæ mentis Idæam ſemper ſerenæ.
Portam Templi ſpecioſam,
AEris & auri ornatu, nomine dignam fecit.
Specioſamne magis; an ſpatioſam?
Sanè totam Petri charitatem triumphali fornice excepit;
Quam recto veſtigio claudus ſequutus;
Ne torto pede ſpecioſum limen deformaret.
Narra vt hoc Principe,
Vomuit vetuſtas multo ſolidiora quæ exederat.
Vt collapſa nemo dixerit ædificia,
Sed ſponte inclinata, vt altius gliſcerent;
Celebra denique magnificentiam,
Quâ vrbes Ciuibus, agreſtibus mapalia condidit.
Illas præſidio, hæc ſubſidio.
Nam mutuis gladij, & ligonis officijs,
Tuetur qui alitur, alitur qui tuetur,
Et arces pereunt poſt caſas.
Poſt hæc elogia altum ingemiſce,
Quòd hoſtibus ferox, ſuis blandior,
Obiurgandæ ſuperſtitioni linguam non habuit;
Itaque glorioſiùs

Delubra ſolo, quàm ædificia Cælo, æquaſſet.
Vt mirum non ſit,
Adulari populos Regibus, cùm Reges populis adulentur.
Adde igitur Principibus animos;
Vt à Diuinis exorſi, degeneres increpent:
Ioathani eiurato exemplo,
Qui fortia faciliùs fecit, quàm dixit.

A C H A S

Ioathani Filius.

H I S T O R I A.

Amicitias beneficiijs parari qui putat,
Hiſtoriam hanc legat.
Achas ad Iudæ ſolium diuinitus erectus,
Omnem lapidem mouit quo Deum perderet.
Nam inter ſaxeos Dœmonas diuiſo cultu,
Nullum vt faceret Deum, multiplicem fecit.
Parum fuit Deum obruiſſe lapidibus.
Eumdem importuno Oeſtro vellicaturus,
Muſcam Deum fecit.
Planè ſuos inter Deos numerandus;
Puſillus, Excors, niger, moleſtus.
Mirare Diuini pectoris patientiam,
Quæ iniuriam peroſa non iniurium, hoſtem prole auget.
Et quod optimum Dei munus, optimâ prole.
Hic ex beneficio maleficus,
Acceptum Filium Idolis comburit.

Ti-

Timuit Orbis eumdem Rogum:
Tremuit populus Thyeſtæam illam coquinam:
Inuenta eſt flamma, quæ aſtantes frigidos faceret.
Nefandi ſacrificij locus Gehenna,
Quæ Tartaro nomen dedit, vt exemplum.
Quippe infernus ignis
Nondum nomen inuenerat ſatis horrendum.
Achas Plutone peior, ignem dedit inferno peiorem.
Parati affuere Dei vindices,
Raſis & Phaceus, Syriæ & Iſraelis Dynaſtæ.
Maluit tamen Deus contumacem contumaciter demereri.
Itaque Iſaiam Achaſo delegat,
Qui pro victoria ſpondeat:
Prodigium quodcunque daturus pro vade.
Et quo prodigia firmentur,
Dei Filium pignori pollicetur.
O Numinis patientia toties irritata, non irata!
Achas prodigia reſpuit:
Et Numen inter Nepotes dedignatur.
Puto Deum ipſum Gehennæ immolaturus, ſi naſci feſtinaret.
Spretis igitur Cæli copijs,
Aſſyriorum Regem mauult auxiliarium.
Sic mendax nemini credit, niſi mendaci.
Ac ne pretio careat tutela,
Totum ærarium, ſanctum, profanum, Aſſyrijs profundit;
Vitamque pretio taxat.
Itaque quicquid rapere hoſtes poterant, donat:
Seſeque ſpoliat, ne ſpolietur.
Quin ſublatis exuuijs Templum claudit;
Quaſi incluſo ac ſpoliato Deo, victor.
Riſit inſaniam Deus;
Et perfidum reliquit fœderatis plectendum:
Nam perditi, ipſi ſe perdunt.
Affuit ergo accitus Aſſyrius Thelegat-Phanaſarus;
Qui attritis Achaſi hoſtibus, ipſum attriuit.
Sic nocent auxilia malo maiora;
Et bellorum nimbi detonant in authorem.
Putas Achaſum reſipuiſſe? deſipuit.
Ab ſuâ Muſcâ perpunctus Damaſcenorum Idolo ſe deuouet.

Itaque

Itaque contra Syros, Aſſyrios implorat ;
Contra Aſſyrios, Syrorum Deum,
Qui ne ſuos quidem ſeruauerat.
Hìc Diuina patientia deſperauit ;
Et ſeruari nolentem ſemel perdidit.
Malè moritur inter vtramque vitæ metam :
Et extra tumulum tumulatus
(Quis enim iuſta faciat iniuſto ?)
Gehennæ aſſignatur, cui nomen fecerat.
Sic ei fiat qui beneficium in vitium torquet.

E Z E C H I A
Achaſi Filius.

I N D E X.

Rerum ab hoc Principe geſtarum indicem cape.
Sub Romanæ Vrbis natales naſcitur
Achaſi Filius Ezechia.
Sed ille ex optimo Patre peſſimus,
Hic ex peſſimo optimus, iterum peſſimum geniturus.
Sic teſſellata fortuna bona malis interpolat.
Sanctiſſimæ Parentis mores libauit, non Patris.
Quæ felicior Mater quam Vxor,
Pro votis Filium accepit, non Maritum.
Quintum ſupra viceſimum annum natus,
Florem ſceptro impoſuit, quem cæteri perdunt.
Primo Imperij anno Templum aperuit,

Quod

Quod nihil Sanctum vidit, niſi Regem.
Moſis etiam ſerpentem deiecit, olim ſalubrem, iam virulentum,
Poſtquam ſuperſtitioſis aris concaluit.
Anno, & Animo eodem,
Sculptilia in Cedronem ſparſit; muſicos modos reſtituit.
Vtrumque nexum: quid enim Cedron niſi mœror?
Sic populi lacrymas Idola ſorbent;
Et flente flumine, ciues canunt,
Tot Pharaonibus demerſis, quot Idolis.
Merguntur incendiarij illi Dæmones:
Inferno ardore ex antiperiſthaſi geminato.
Et adorata illa ſaxa, adorantium ſcopuli,
Poſt animorum naufragium ipſa naufragantur.
Poſtero anno, diuiſa Iudæ ſtudia pro Concione componit,
Amphioni comparandus Orator:
Nam Vrbem ille parauit, hic reparauit canendo.
Inſtante Paſchate,
Ad Solymorum celebritatem ſchiſmaticas alliciens Tribus,
Iudę Iſraelem coniunxit.
Ita Paſchalis Agnus, agnos fecit conuiuas:
Vt fractis Idolis integrata concordia.
Poſt hæc, Salomonis de plantarum vſu commentarios côbuſſit:
Iam enim ex horto non è Cælo ſalus quærebatur:
Et herbarum non oculorum expreſſo ſucco,
Membra curabantur non animi.
In illâ igitur flammâ ars mortua, ſpes reuixit.
Vtinam Coi Senis farcimina ad Ezechiæ manus veniſſent:
Sine carnificinâ homines conualeſcerent.
Auctis iam annis,
Aucta cum Sacerdotum pietate, laicorum liberalitate;
Condendis largitionibus Templi horrea laxauit.
Quis neget frugi eſſe virtutem?
Cum ſacra opera ſacras opes adaugeant.
Anno Imperij bis ſeptimo, qui ſemper Clymactericus,
Ezechiæ virtus tentata.
Nam Aſſyrius Sennacherib Iudæam euertens, & euerrens
Citius rapuit arces quam vidit.
Quæris quantâ acie?
Terra contecta, montes depreſſi, flumina epota.

Sed armatorum tot millibus,
Trecenta & triginta talenta obſtitere.
Tori Aegyptiorum armamentario,
Totum Templi ærarium obiecit Ezechia.
Nam ſacræ diuitiæ eò ſeruantur vt ſeruent.
Fecerat hoc etiam Pater, ſed impare ſtudio:
Ille Templum timebat, hic pro Templo.
Extremo eodem anno,
Aſſyriâ fide recrudeſcentibus Barbaris,
Infanda effutiente Sennacheribbo ad pias preces confugit.
Felix certamen: linguâ pugnacem, linguâ vicit.
Minus dixi; dormiendo vicit.
Nam per tenebras excutiente Angeli gladio,
Aſſyriorum millia centũ octoginta, ſomnus conſignauit Sorori.
Diriguit Sennacherib nocturnæ cladis ſpectaculo:
In patriâ, à Filio, ante Idola cæſus,
Qui patriam liquerat, pro Filio, contra Deum.
Anno victoriam ſublabente, dirùm ægrotat.
Tumente viccere quò animus detumeſceret.
Lethum denunciante Iſaia, luget, ſubmittitur, conualeſcit.
O dulces lacrymæ, vitæ auſpices, vel inceptæ, vel receptæ:
Primum naſcentium omen, vltimum pereuntium ſuffragium.
Anni igitur quindecim ad vitæ ſtamen aſſuti:
Illuſtri teſte, Sole;
Qui ſupra lineas decem retroactâ ſtyli vmbrâ
Viam & vitam redorditur.
Hem quid ſolidum in humanis,
Si ætas horarium eſt, annus linea, vmbra vita.
Lethalis vmbra, quæ lineas enecat, quotquot attingit:
Pariterque dum proficit, deficit;
Poſt menſes duos,
Babylonum Legatis diuitias & delicias oſtentat
Neſcius quàm rapaci populo illecebras.
Sed ò rigidam diſciplinam circa Principes.
Pro quantulo crimine, quantum diſcrimen?
Funeſtior interuenit Legatus Iſaias.
Qui in oſtentatiunculæ pœnam,
Iacturam opibus, capturam Liberis ominatur.
O lethales diuitię, quas nec celare tutum, nec proferre!
Sed

Sed ó vitales lacrymæ, vel cęlatæ, vel prolatæ!
Ad præſentiſſimum hunc panchreſtum redit Ezechia.
Suis in oculis ſalúbrem hunc ſuccum quærit,
Quo Numen emollitum, ira reſtincta.
O' efficaces iterum lacrymę!
Tacitæ oculorum voces, & liquidi vocis oculi:
Nec fœcundus humor tantum, ſed facundus,
Qui animum erigit dum cadit, & cadit ſine iacturâ:
Nam ſolam hanc mercem prodigere licet.
Exinde piſcinas, fontes, aquæductus,
Puto ſuarum imitamenta lacrymarum, aperuit.
Per quas denique animus enauit ad palmam.
Anno à ſuſcepto Imperio viceſimonono.
Dauidi non conferendus, ſed præferendus:
Nam maiora fecit, minora deliquit.

MANASSES

Ezechiæ Filius.

EXOMOLOGAESIS.

O' Rerum Opifex, Reorum Opifer, Deus;
Aduerte tandem ęquas aures,
Clemens attrito, felix catenato, Rex Exregi,
Infanda mea facta ad rationem reuoco.
Tu ſolus audi quæ ſolus ſpectas:
Aut ſpectare deſine, quæ piget audire.

Ille

Ille ego Manaſſes, Orbis Eoi Veſper:
Vt lucem fœdarem in lucem veni.
Conceptus, lethale nefas concepi.
Et hærente adhuc cortice, odiſſe te cœpi antequam noſſe.
Iam de latebrâ proſerpens Vipera, hoſpitalem vterum torſi.
Felici hoc exordio mihi plaudens,
Quod nondum natus potui Matri nocere.
Alumnæ grauis ſarcina, papillas morſu tentaui;
Sanguinis auidior, quam lactis.
Circumciſus, impreſſum generis ſignum
Pro libidinis teſſerâ ſuſcipiens,
Dixi; hunc ſanguinem Veneri propino.
Infandus Infans, paruus ſed prauus,
Execrationes infrendens inter vagitus,
Candidum nihil habui præter ſindonem;
Hanc ipſam cruentaturus.
Deerat iam nocendi auido, nocendi facultas.
Hanc è voto feſtinauit fortuna,
Cum duodenni gladium commiſit.
Ita, nimis impotens, quia nimis potens,
Proceres terrui Puer; quò leuior, eò grauior populo,
Qui citum diadematis fulgorem, ceu fulgur expauit.
Hinc diuini, humani Iuris immemor,
(Quid enim Manaſſes, niſi obliuioſus?)
Vnam mihi legem ſtatui, legem nullam ſeruare.
Durus, Difficilis,
Rogari, inuidiam; non rogari, contumeliam duxi.
Iniuſtus, inhumanus,
Alijs omnia licere volui, alijs nihil.
Impius, periurus,
Studio, & ambitu paterna exempla non inſtiti.
Puduit Regem benè agere de exemplo.
Anteire malos malui, quam bonos ſequi.
Hoc vno Patris ſpeculum,
Quod eius imaginem reddidi ex contrario.
Proinde, ex tuo Templo.
Quæ ille intulit, ſuſtuli; quæ ſuſtulit, intuli.
Atque vt à te maximè ſeiungerer,
Duo ſeiunctiſſima coniunxi, atheiſmum, & ſuperſtitionem.

Excelſa

Excelſa diruerat Pater; reſeci:
Vt altiore de prærupto contereretur, Religio.
Priapi aras ſuſtulerat; reſtitui:
Laſciuè ſimul, & ſacrilegè;
Vt dignitatem libidini adderem, adimerem tibi.
Has inter ſordes volutus, ſauciari potui, non ſatiari.
Planetarum ſectator, quia errantium,
Eorum ſimulacris Templi atria ſtipans,
Inueni quo tua tibi Sidera fierent odioſa.
Auſpicijs, & aruſpicijs attentior quam tibi,
Auium pennas, & pecudum fibras
Veraciores duxi, quam tuas tabulas.
Hoc minime falſus,
Quòd Brutis ſtolidiorem me cenſui, dum Bruta conſului.
Striges, Ariolos, Magos, Pythones colui.
Te vt Orbe depellerem, Dœmonas euocaui.
Itaque, quo irreligioſior eſſem,
Religionem mutaui, non ſuſtuli.
Aſtra, Lapidem, Bruta, Furias,
Quidlibet eſſe Deum paſſus, dum tu non eſſes.
Senior factus non ſanior,
Ab impietate ad crudelitatem prorui.
Nam calcanda erat poſt Diuinitatem humanitas.
Credulitate crudelitati ſuffragante;
Hoſtes opinatus omnes diſſimiles;
Ferus vt timerer, & quia timebar,
Hoſtium numerum auxi tollendo.
Prophetarum voces cum ſpiritu intercluſi.
Iſaiam Socerum ſerrâ diſſecui.
Denique adamantinam cordis duritiam flammis exploraturus,
In valle Gehennæ Filios combuſſi.
Lœtus, quod nec Auo molliorem me inuenit illa flamma.
Tot ergo ſcelerum cumulis impuli patientiam tuam,
Vt perditus videreris, niſi me perderes.
Viciſti proinde, ne vincerem;
Immiſſo Babilonico, vt Tyrannum Tyrannus plecteret.
Qui tam citò vinctum, quam victum,
Me, meos, mea, ad fœdum hoc ergaſtulum abduxit.

Ah

Ah ſatis pœnarum habes, victor,
Dum inter opima catenatum numeras Regem.
Non tu innocentibus pœnitentiam delegas,
Quæ reatum necat non reum;
Et in ſolutum imputat crimina, cum numerantur.
Meum ius vrgeo; ad hanc prouoco:
Suffragante ipſa ſcelerum multitudine.
Poſſibile non erat tanta committi, niſi ab inſano.
Exere ſplendido miraculo vim tuam
O bone, & parcendo exercite!
En vt ventoſâ victoriâ tumens Hoſtis,
Vernaculorum te tuorum deſertorem ridet, & viuit.
Ex vſu non eſt ſcelera mulctare ſceleribus;
Et externos recreare tuorum pœnis.
Redde heu conſpectum mihi beatę Vrbis;
Vbi Reges peccare ſolent, & pœnitere.
Vlulabo vbi deliqui.
Sanguinis riuos lacrymarum riuis exſtergam:
Exulabit Idolorum populus, vrbe donatus:
Et exemplo corruptos, exemplo corrigam.
Hæc orauit Manaſſes, & Regno redditus votum expleuit.
Atquę vt diutiùs doleret, nemo diutiùs regnauit.

AMON

A M O N

Manaſſes Filius.

SYMBOLVM.

O' Spes fallaces.
Intempeſtiuè concuſſi iſti flores;
Intempeſtiuè ſepulti ſymbola ſunt.
Amonem florentis æui Principem,
Infrugis hic Hortulus condit.
Qui de paterno exemplo,
Inter vitia & virtutes ætatem diuiſurus,
Pœnitendi fiduciâ, pœnitenda commiſit.
Templo Idola, latibulis ſtupra, Vrbi funera,
Velut fœnori intermiſſa reſtituens,
Vt probè ſeneſceret, improbè adoleuit.
Sed heu; claudicante ſpe velocior Mors,
Coniurato aulicorum ferro,
Vota cum vitâ ſuccídit.
Itaque ſpe florens, non virtute;
Inter flores iacet, ſed frugiperdas.
O' Spes fallaces.

I O S I A

Amonis Filius.

EPINCIVM.

Io Triumphe.
Idolorum Euerſor curuli feretro effertur.
Hic eſt ille Ioſia,
Quem ſupra trecentos annos Natura parturijt.
Iam tum enim fatidica voce præmonſtratus,
Idolis operantem Ieroboamum ſolo nomine tremefecit.
Nondum natus, iam notus:
Vel natus ante Parentes.
Io Triumphe geminate Ciues.
Hic ille cenſorius infans.
Qui ſupercilio contractâ morum licentiâ,
Rempublicam octenni ſibi commiſſam octennio compoſuit.
Itaque Dauidem ſequutus, anteceſſit:
Nam Dauid bonos inuenit, hic fecit.
Adeo parui intereſt paruum corpus.
Quin ad illum delegatur Ieremia, ad puerum puer.
Seneſcentis Reipublicæ argumento, cum virtus repueraſcit.
Io Triumphe iterate Ciues.
Hic ille diuinus ædilis,
Quo Templi diruta reſarciente,
Amiſſum legis volumen inter ruinas inuentum.
Tanti duxerant impij Templum diruere:
Mortuam fati legem, ſi liber humaretur;
Vel libera ſcelera, ſi lex latéret.
Itaquè poſt Ioſiam exhumata lex lucem vidit;
Et in eodem ſcrobe virtus reuixit.

Immò

Immò in Ioſiâ tota reuixit.
Nam vitia cæteri vel induxerunt, vel indulſerunt:
Solus hic mortalium nec commiſit ſcelera, nec permiſit.
Io Paan.
Hic ille zelator adoleſcens,
Qui monente Prophetide,
Toties rediuiua ſimulacra in cinerem ſoluit;
Et plebeijs tumulis inſperſit:
Vt à mortuis diſcerent tandem mori.
Senſere Manes puluerem illum grauem:
Pluſque Dœmonas combuſſit ille cinis, quam ſuæ flammæ.
Io Pæan geminate Ciues.
Hic ille intrepidus adoleſcens,
Qui nefanda Fanorum nemora incendens,
Nocentes vmbras, & hoſpites Lupas abegit.
Eodemque incendio Solis quadrigas fulminauit.
Nouum aſtropoplectum ridente populo,
Dum Phaethontis Pater, Dei ſedes affectans.
Phaethontis ſupplicium tulit,
Et ex fabulâ Hiſtoriam fecit.
Io Pæan iterate Ciues.
Hic ille aſſertor iuuenis,
Qui Iudâ, & Iſraele flammis expiato,
Vanos Antiſtites ſuiſmet aris impoſuit;
Suppoſitâ Idolorum ſtrue:
Vt quale Numen colerent, ipſi ſentirent.
Mutatis igitur officijs,
Adoletur qui adolebat, & ab Idolis vruntur Vates.
Quâ victimâ nulla melior, quia nulla peior.
Io Victor dicite Cantus.
Hic Principum Protomartyr,
Nouiſſimo incumbente Reipublicæ Fato,
Irati Numinis telum vt frangeret, in ſe reflexit;
Dum impluentibus Aegyptiorum telis deuotum pectus oppoſuit.
Sic ante Pharij Nechaonis os in quadrigâ confoſſus,
Spiritum Tartaro formidabilem in Tyrannum efflauit.
Neſcio an occumbendo vicerit, an vincendo occubuerit.
Occumbit certè, non procumbit, qui ſedens moritur.
Ita ſuo ſanguine trabeatus,

Eodem curru Mortem in triumphum traxit;
Et feretro pro Feretrio ſpolia ſua deferens,
Ad Mauſolæum, veluti ad Capitolium, proceſſit;
Primuſque poſt obitum triumphauit.
Io Victor, Io Pæan, Io Triumphe.

ELIACIM & IOACHAS
Ioſiæ Filij.

REVOLVTIO.

Extrema Regni tranquillitas extremam cladem minatur.
Die inclinante grandior floreſcit Iris.
Creuit ad ſummum Hebræa felicitas Ioſiæ nixa;
Quo ſubducto vniuerſa corruit: inuidente Aſia Africâ,
Quæ purpureo Mari diuiſæ, Iudææ ruinis coiuere.
Spectabat ad Eliacimum Regia dignitas.
Hanc Ioachas rapuit natu minor.
Ah puer infelix! rapinam timebis.
Cur inauſpicatum ad Imperium inuolas,
Vnde mitior te natura ſepoſuit, naſcendi morâ?
Torpedo Iudaicum ſceptrum eſt: tangentes manus nodabit.
Itaque ex ſecundo primus ex primo poſtremus,
Regnum peruertit, quia præuertit.
Hunc Pharao, à Fratre accitus, catenatum rapuit.
Ridente Aegypto mancipia redire ex Regibus,
Qui ex mancipijs abierant Reges.
Ita poſt ſexdecim Soles quæſita ſceptra,

Poſt

Poſt tertiam Lunam amiſit.
Breue Regi ſpatium, Tyranno longum, Ciuibus nimium.
Expleuit igitur iras Eliacim:
Sceptro potitus iam cariore, quia rapto.
Rediȷt ad illum inſula, ſed & inſulæ fatum.
Alijs per Pharaonem imperat, illi imperat Pharao.
Cui Tributi taxatur: hoc vno pretioſus.
Atque vt libertum ſe noſcat, non liberum,
Alio donatus nomine, Ioachim vocatur, non Eliacim.
Quid illi relinquent qui nomen eripiunt?
Regnum itaque ſub Rege impetrat;
Cum idem ſit impetrare quod amittere.
Egit tamen Aegypto pro maleficijs grates,
Dum deformem Idolorum coloniam ex Aegypto traducens,
Polluit quæ Pater ſanxerat.
Vriam ferro, Ieremiæ librum rogo deſtinat:
Ferro deſtinandus, non rogo.
Immò vt dites ad Ditem trahat;
Gemmâ & anulis Dœmones includit: bis Idola.
Nam gemmæ Dæmonũ Filiæ, concepto Dęmone Matres fiũt.
Heu carò venales opes! quamdiu gemet has gemmas?
His anulis catena nectitur.
Hunc Nabucodonoſor infido infidus,
Deceptum vinculis implicuit:
Implicitum ferarum ſpecubus incluſit:
Incluſum ferarum faucibus obiecit.
Aliquis ergo prætereuntium dixerit,
Hic moritur Tyrannus præmortuo nomine:
Qui viuus iacuit in tumulo: mortuus vixit extra tumulum.
Hunc Mattheus â Chriſti Genealogiâ ſecuit,
Ne feram pro homine inſereret.

SEDECIA

Eliacimi Frater.

SORTITIO.

Excidit infelix par Fratrum,
Quorum alterum fera, alterum furor abſumpſit.
Te verò Sedecia; tertia Sors manet;
Vtràque peior.
Mouente Regalem urnam Fortunâ,
Iechonia Eliacimi filio Babylonem abducto,
Nepotis ſceptrum à victore impetrabis:
Aequè in Nepotem durus, in Hoſtem mollis,
Vt illum ſpolies, huic ſeruies.
Mutatò etiam nomine, ex Mathania Sedecias,
Iuſti nihil habebis præter nomen.
Toties direptam Vrbem diripies:
De pauperum penu Idola recreabis hoſtilia:
Præſcias Vatum fauces obſtringes:
Quaſi fatum tuum in Vatum pectore concluſurus.
Sed diuino conſilio conſilium adimitur:
Deo ſimul & Chaldæo fædifragus,
Tributi iugum dum excutis, ſub iugum cades.
Nabucodonoſore nouiſſimâ expeditione graſſante,
Hieruſalem, per te non Hieruſalem,
Claudetur, incenditur, ſolo æquabitur.
Tu tot inter mortes mortem non reperies.
Miſerius enim eſt miſero animam trahere, quam tradere.
Reductis brachÿs Babylonem traheris catenarius Canis.
Manu & oculis captus; oculis & Liberis orbus.
Planè inter pudenda impudens,

Cum

Cum oculos amiſeris, pudoris ſedes.
Itaque cum Babilonium tibi carcerem Ezechiel minetur;
Tu Babylonem te viſurum neges,
Vterque diuinabitis.
Cæcus Vrbem in Vrbe non videbis.
Verus Sedecias, Iuſtitiæ ſimulacrum, quia cæcum.
Peribis tandem veteranum mancipium:
Et aceruo ignobili additus,
In tanto Patriæ rogô, rogo carebis.
Nam ſceleribus clarus, rogi luce non egêt.

SVSANNA
Helciæ Filia.

ADMONITIO.

Adeſte Nuptæ, Innuptæque:
Quarum Virtus in pulchritudine, non pulchritudo in Virtute.
Docebo quam ſpecioſum damnum ſit ſpecies.
Suſanna fui, ex Regiâ domo in Regiam domum ducta.
Quâ formâ fuerim, ex nomine habes.
Quid enim Suſanna, niſi Roſa?
Florum nempe Regina, & Reginarum flos.
At nimium felix eram ſi forma defuiſſet:
Quam perdere dum metuo, penè me perdidit.
Babylone captiua,
Colebam hoc qualecunque corporis decus:
Vnum captiuitatis ſolamen vni Coniugi.
Itaque nudam me nemini oſtendi, niſi thalamo, & fonti.

Occluſis pomarij foribus; nec ſolem arbitrum paſſa,
Quem, meridie curioſiorem, nemus arcebat.
Addebam membris lympharum nitorem;
Liberatoque capillamento,
Aureas vndas comarum, argenteis fontis vndis mergebam;
Vt fontem in fonte diceres.
Neque ſpeculo opus: in ſpeculo natabam;
Tergente ſimul, & imaginem reddente riuo,
Qui blando ſuſurro membris adulatus;
Non tam lauabat, quam laudabat.
Inepta, quæ fugax donum fugacioribus morabar vndis!
Nec lubricâ ex imagine formæ inconſtantiam noui.
Proh ſancte pudor, quid vſque ſecurum?
Falſum eſt à fucis tutam eſſe Roſam.
Latebant inter virgulta amaſij duo:
Angues in herbâ.
Hi Popularium Seniores erant, & Iudices:
Quos, vel inter algentes aquas, vrebam:
Ignara puellarum faciem eſſe facem.
Erumpunt ex inſidijs amantes hoſtes.
Horreſco vulnificos vultus:
Aquis membra ſubmergo;
Sed perſpicui latices me produnt, vt vitrum Roſam.
Sinum crinibus obduco, ſed crines euentilant auræ;
Quæ ſpirando, in me conſpirant.
Dubitas omnia conſpiraſſe in flagitium? riuales fœderantur.
Fruſtrati precibus, terrores addunt:
Et maximum innocenti malum minantur, calumniam.
Ego inter vitæ aut virtutis diſcrimen,
Quid agimus (inquam) Suſanna?
Corpus eluis, & animam pollues? Vale potius Vita.
Hæc mecum exigens, clamo.
Altius illi clamant; & crimen regerunt;
Impermiſſam Venerem cum pubere adultero.
Ego cauſâ melior, patrocinio peior,
Inter Parentum lacrymas, & vulgi conuicia;
Seminuda & ſemianimis, ad ſupplicium trahor.
Iam ſaxa parabantur, adulteris debita,
Vt eadem legis & mulctæ materia ſit.

Et aliquis elato iam lapide, lapidi ſimilis hæſit.
Nam pudor extremus decorem augebat.
O pudicitia, vt ſeruantem ſeruas!
Quis credet? Concionem moratur duodennis puer:
Qui vtrumque ſeorſum teſtem de criminis loco ſcitatus,
Vtrumque diſcrepantem inuenit.
Et mendacio mendacium detectum.
Dulcius nihil radiat quam Veritas, vt nubem fregit.
Mutantur populi voces.
Siccine (inquiunt) captiuus furit, captiuos ferit Cupido?
Poſt Patriæ incendia,
Sceleſtiores flammas Babylonem attuliſtis?
Hypocritæ, periuri, ardentes niues.
Quid de nobis æſtiment hoſtes,
Si Optimates peccant, Iudices peierant, Senes laſciuiunt?
Quid multa? Mutatur rerum ſcena.
Deſultant vincula à me ad Senes.
Ego ad thalamum ducor, illi ad flammas:
Vt bene ardeant, qui male arſerant.
Sic puer fœminæ, Suſannæ Daniel,
Innocens innocenti, ſubſidio fuit.
Diſcite meo periculo, Puellæ.
Eſte formidoloſæ, vt formoſæ.

IECHONIA

Eliacimi Filius.

THRENI.

Nondum Hieroſolymæ deferbuerat Cinis,
Cum buſto inſidens Ieremia,
Lamentabili hoc fremitu Patriam conclamauit.
O' Solymæ, ò adyta, ò læti colles Sionis.
Hæccine illa beata Vrbium Mater,
Quam Aeuo coæuam ſpoponderat Deus?
Quid ergo diuturnum, ſi æterna pereunt?
O Regiæ opes chaſmatum ſimiles,
Quæ vaneſcunt dum lucent.
Cecidit, cecidit ſuperba Regia pinnis coronata;
Nihil iam niſi funus, & fumus.
O fumum ſemper Aulæ moleſtum!
Quò redijt exceiſa Templi moles,
Angelorum colonia, Cæli ſuburbium?
Euertitur mortali manu diuinus ille labor:
Et nemini polluto impunè penetrabiles penetrales,
Homicidæ perſultant flammæ:
Eodemque elemento profanatur ſanctuarium, quo luſtrabatur.
Vbi vaſa? vbi ſacra? vbi fontes?
Ignaui fontes,& naturæ obliti,
Ignem non extinguunt,quem culpa ſuccendit.
Vbi menſa? vbi ara?
Vbi lampas, æterni Solis æmula?
Iam nihil eſt niſi lampas vna, totum Templum.
Quas litatura inibis preces infelix turba?
Altiora votis incendia ſunt.

Cui

Cui ſupplicês ferctis palmaſ lynteati Senes ?
Abiere Angeli Templi Indigetês .
Ipſa Sion in flammas abijt .
Poſtremò , crematâ domo abiit Deus :
O auida ignis potentia !
Quam nobis Patriam linquet , qui exulem facit Deum ?
Quo congeſtæ opes ? quo exoticæ merces , ò Ciues ?
Quo armillæ ? quo veſtri mundi,ò Puellæ.
Præda ſunt inter incendiarum , & incendium diuiſa .
Incumbit ſpoliis prædator ignis :
Qui auarus juxta & prodigus ;
Quicquid rapit , momento decoquit ;
Et alumnus nequam ; alentem perdit materiam ,
Quin cum ſuis flammis de prædâ rixatur miles:
Plerumque raptus dum rapit .
Heu ; parum eſt gazas diripuiſſe.
Vnda flagrantibus, ſpiritus viuis, terra extinctis eripitur .
Solem ipſum eripiunt vndante fumo .
Et auram patriam repetunt per ſingultus .
Ah dolor ! quæritur Vrbs à Ciuibus, ab Vrbe Ciues.
Pereunt nitentes illi Principum cœtus ,
Gemmantes pueri , cana maturitas,
Flos Sionis , virgunculæ :
Hic hoſtili ferro ſuccubuit ; ille incubuit ſuo ;
Hic Patriæ fatum ſequutus, flammis exarſit.
Condi non poterant tanta cadauera niſi Vrbe inuersâ.
Sed heu ſuperſtitum peior conditio
Quos inſtans victor præagit ;
Gaudete ſub Patriæ cineribus ſepulti Ciues ,
Non obſcuræ vmbræ in tanta pyra.
Lugendi ſunt qui vos lugent .
Rapitur extorris ordo , fuligine ac fauillâ ſordidus ;
Quas indigenas opes legiſſe tantum licuit,
Vt Vrbis fatum in fronte circumferant.
En vt inter Patriam , & exilium feſtinant,
Incerti vtrum malint ;
Itaque in illo incendio Patriæ amor perijt.
Trahuntur hoſtiles per vrbes indigna pompa :
Exercitus olim nunc turba .

Tra-

Trahuntur captiuæ Matres, & alumnos trahunt,
Vinculis antequam faſcijs obuolutos.
Pari ludibrio corona, & cydaris inter fercula eunt.
Pari ſequuntur opprobrio Sedecias & Saraias,
Rex & Pontifex:
Hic ex lachrymis, ille ex vulnere cęcus.
Qui olim diſcordes, ſolâ catenâ conueniunt.
Nunc ſe Babylon in Celum tollit ſine ſua mole.
Sparguntur hàc illàc Palæſtina ſeruitia,
Pudore confecta, vel pedore.
Quondam etiam iuxta Babilonicum Euphratem conſidunt.
Vt ſuam imaginem pauitantes, ſe ipſi efficient.
Hìc mœſtas inter mortes canere iuſſi,
Barbaros eiulatus ſacris numeris confundunt.
Hoc etiam Babylonem decebat idioma.
Ah puer infelix Iechonia!
Ibis tot inter ſpectra deſtinatam in caueam:
Malus Populi cuſtos, cuſtodiâ dignus.
Hunc ignem fumus incendit tuus.
Flagrabunt alij flammâ, tu infamiâ:
Octo ferè luſtris compedes atteres.
Matrem, Coniuges, Filium,
Triſtem ærumnarum comitatum,
Inter infima Tyranni miniſteria numeraturus.
Ah fœda conditio!
Plus Domini te pudebit, quam ſeruitutis.
Ille; ille victor tuus Nabucodonoſor,
Nouâ & ſtolidâ metamorphoſi iumentis aggregatus,
Nouum brutum, bruta terrebit.
Vt intelligas quam diſpari Domino ſeruias.
Tu vero Patriæ confector,
Aetatis quartæ cardinem inſiſtens,
Iudæorum Regum miſerabile agmen claudes.
Hoc omnium miſerrimus,
Quòd illis Regnum ſuperuixit, tu Regno,
Heu fleas Viator, & iter ſiſte.

MVNDI SENECTVS, SOLITARII.

S A L A T I E L

IECHONIAE FILIVS.

Chriſti | linea.

Zorobabel.

Abiud.

Eliacim.

Azor.

Ex Leui.	Sadoc.	*Ex Leui.*
Eſdra.	Achim.	*Mater Machabæa.*
Ieſus Siracides.	Eliud.	Razias.
Eleazar Protomart.	Eleazar.	Matathias.

Iudas. Ionatas. Eleazar. Simon.

Ioannes Hircanus.

SALATIEL

Iechoniæ Filius.

ISAGOGE.

Pando tibi quintum Atrium; Viator ſubi.
De Chriſti Proauis,
Nullum ſubinde Reum viſurus, quia nullum Regem:
Nullum occiſum, quia nullum homicidam.
Mundi ſenectus ad infantiam redijt.
De impiorum oſſibus nati ſunt Sancti:
Cadmæi prodigij teſte Ezechiele.
Vſui fuit Solymorum incendium:
Nam deſpumante ſuperbiâ,
Ex illâ vſtrinâ liquitur aureum purum Sæculum.
Pro limine Salatielem offendes.
Quam latentem ſcintillam patrius fouebat cinis;
Vt nouo Sæculo auſpicium faceret.
Fortis, magnanimus, in ſeruitute ſibi imperauit.
Hoc ipſo felix.
Nam aduerſa Aduerſis aduerſa non ſunt, ſed Auerſis.
Vis ſcire quid pro Populo fecerit? fleuit.
Quid enim poſſet aliud Princeps mancipium?
Sed eius lacrymæ Chaldæorum merſerunt imperium.
Tria quæ cernis proſtrata monſtra,
Tres ſunt Tyranni, quos flendo confecit.
Cernuus hic, & Semiferus;
Nabucodonoſor fuit, quondam Magnus; nunc breuis.
Qui Iudææ & Aegypti ruinis amplificatâ Babylone,
Sua geſta miratus, hominem ſe negauit, nec fuit.

Nam

Nam verâ lyncantropiâ Feris permiſtus,
Vliſſeæ fabulæ famam arrogauit.
Quæ enim Cyrce, niſi ſuperbia?
Sic ferus Homo, vel humana Fera, ſeptennium tranſigens,
Formam cum mente recepit.
Ei qui bellua fuit cùm ſe Deum credidit;
Iam belluam ſe credens, homo fuit.
Qui adiacet Euilmerodachus eſt,
Initio Imperij maior viſus,
Vt matutini Solis augetur ſpecies,
Illudente oculis Nebulâ.
Hic Salatielem vinculis eductum Regiæ præfecit.
Faſtuoſâ nimirùm pietate;
Quòd famulitium faſtidiret, niſi Regale.
Sed blanda vtcumque initia atrocibus actis corrupit.
Maleficus, Malefidus, Maledicus, Maledictus.
Vt à Nabucodonoſore ſatum credas iam verſo in Feram.
Hunc igitur Leuiri telo confoſſum,
Tertius ſequitur Balthaſſar.
Patribus ſimilis, quia degener.
Quem Daniel odoratus, Lexnam vocauit:
Nec maſculum quippè, nec mitem:
Inter fœminas virum, fœminam inter viros.
Hic impietati ludibria miſcens,
Sacris Templi calicibus, Belo Dœmoni propinauit:
Talem apud conuiuam breui cœnaturus.
Nimirum ebrius erat antequam biberet.
Heu quam de proximo iunguntur merum & mœror?
Aperta manus, operto vultu, ferale decretum ſcripſit:
Adeo malis Principibus nemo propalam vera denunciat.
Tribus notis exaratur:
Vt trium literarum non dubites virum.
O' beneuolens Prouidentia!
Mediâ ex Perſide vocati vindices, Darius & Cyrus,
Gynde amne ligonibus mulctato,
Et infractis cornibus humiliore;
Ebriam Babylonem incendunt.
Vnius noctis fato periit antiquiſſimâ vrbium;
Hieroſolymæ ſemper æmula, tandem ſimilis:

Quam

Quam Sol cadens nimiam vidit, oriens nullam.
Quæris vnde irruperit Victor Cyrus?
Per Euphratis alueum:
Hebræorum fortaſſe lacrymis auctum.
Verè vt dicas, Hebræos Chaldæorum flammis,
Chaldæos Hebræorum aquis arſiſſe.
Ita ſeptuagenariâ captiuitate ſolutâ,
Vt lætus ad Proauos iret nuncius,
Mori feſtinauit Salatiel.
Plaude Viator, ac perge.

ZOROBABEL

Salatielis Filius.

MYSTOLOGIA.

Cæcæ Babylonis infelix hoſpes,
Si nouum cordis Templum Deo deſtinas,
Zorobabelem ſequere.
Cuius etiam nomen triumphatam Babelem,
Vt caudam, raptat.
Hunc Templo excitando Cyrus excitat.
Meritò Cyrus, hoc eſt Sol.
Quid enim Numen niſi lumen,
Quo amoto mens Babylone cæcutit?
Hic Iudææ Prorex (nam Regnum amiſerant)
Annoſæ captiuitatis analecta in Patriam ducit.
Et è tanto numero vix quinquaginta chiliades ſequutæ,
Sic ſolet, multos ſeruitus diſtinet, plures ſeruitutem:

Tu

Tu è paucis eſto.
Hieroſolymam ingreſſus, Vrbem in Vrbe non inuenit.
Ne Templi fundamenta quidem reperta.
Heu, quàm non perfunctoriè pereunt,
Quos Deus exaugurat:
Scalpente flammâ etiam infoſſos.
Septimo menſe lætitiæ ſacro,
Operans Ieſus Pontifex, aram accendit, & animat.
Quis enim ſine IESV algentem refouet ſpiritum?
Nuſquam lætior ignis emicuit.
Idem elementũ facem Templo attulit funebrem, & natalem:
Itaque Numinis ira,
Vt nobilem illam flammam vidit, extinxit ſuam.
Zachariâ & Aggæo Conſulibus,
Ezechiele Architecto,
Ipſo nouilunij cardine, Templum fundat.
Dum nocturna Cœli lampas, tenuior, quo propior Soli,
Paria decrementis incrementa redorditur.
Nam primum creſcendi auſpicium, coram Numine imminui.
Hæc inter ſolemnia,
Pari pietate, affectu diſpari,
Ouare iuuenes, lugere ſenes.
Illi nouæ molis ſpectaculo, hi antiquæ memoriâ.
Dubites, natale in funere, an funus in natali, celebretur.
Eximio documento;
Vt culpam defleas, etiam reparatam.
Sed hem, priſco anathemate tacti Samaritani,
Hebræorum Templum commune volunt, aut nullum.
Zorobabel nec nullum vult, nec commune.
O' qui pietatis arcem moliris!
Talem fuge ſocietatem,
Vbi nequitia in commune, odia priuatim:
Quæ omnium deterrima, quia inteſtina,
Ardere neſciunt, niſi totam pietatem reſtinxerint.
Ergo mali Fratres, vt Cyri munificentiæ obſtruant,
Megiſtanas & Satrapas commouent.
O' noxia pietati politica conſilia!
Quid refert pium eſſe Regem, ſi impius Satrapa?
Iniuſtum Regem mauelim, quam conſulem.

Nam nocere ille poteſt, hic docet.
At Zorobabeli inſtantia non deeſt.
Regio ærario præcluſo, ſuum pandit.
Talem Celerem optaiſſet Romulus.
Felix, qui à ſuis opibus opem quærit.
Age quod potes, quod agis poteris.
Adiuuat facientem Deus.
Peiore decreto ſæuit Cambyſes poſt Cyrum.
Nam ille creſcere Templum vetat, hic ſtare.
Suo in ſulco tumulatum Templum, ad foſſam redijt.
O nubila, & obſita Dei conſilia? Quid hoc eſt?
Ruere Templum vt ſurgat, ſurgere vt ruat?
Neſcio ruinam optet, an Templum.
Ah, vide quanto in quæſtu ſit pœnitere.
Iteratos lapſus permittit, vt crebrò attritus, ſolidior ſurgas.
Nimirum, diu in exordio laborat virtus:
Sæpè ad fundamenta redeundum.
Cambyſi Hiſtaſpes ſucceſſit Darius.
Qui facunda Zorobabelis legatione commotus,
Tonantis Regiam reponi iubet.
Vis altum proficere? ora.
Dura molliunt calentes preces.
Exurgit iam Templum; luculentius quò lentius.
E parietinis viuunt parietes; vt è cadauere corpus.
Numquam grauiores lapides ſenſit Tartarus.
Nam pondere expenſo, inſidentem agnouit Deum.
Sic ſuum riſuta molitio, quadriennio coronatur.
Satage ò piger;
Dum calet diuinus fauor, opus matura.
Breuis mora æterna tollit.
Functi demum labore, feſtiuos eunt in plauſus,
Et noua vox *Alleluia* circumſonat.
Nimirum voluptatum ſumma eſt Deum recepiſſe,
Qui ſui hoſpitis hoſpes, domum implet ac Fabrum.
Templo abſoluto,
Diù vixit, nihil egit Zorobabel.
Minora agere noluit, maiora non potuit.
Nam ſatis egit, qui Deum recepit.

ABIVD

A B I V D

Zorobabelis Filius.

GENETHLIACON.

Naſcere fortunatiſſime Abiud.
Omnes tecum opportunitates naſcuntur;
Primus extra Babylonem naſceris;
Vt Meſſiæ nobilitatem reſtituas.
Nato Templo naſceris; prima votorum materia.
O' quanti locatur Numini Domus.
Pius Genitor lapides dicauit, Liberos recipit;
Verus Deucalion ex lapidibus Prolem.
Naſcere Heroum ſanguis; tecum Patria naſcetur.
Iacuit ad hunc vſque diem Hieroſolyma;
Et Dei hoſpites hoſpitio caruere.
Redditi erant Patriæ ciues, non ciuibus Patria.
Qui poſt exilium exules, domicilium habebant non domum.
Naſcere felix Ciuis; naſcitur tecum Neemias;
Qui auſpice Artaxerxe, vere Longimano, quia munifico,
Nouam Hieroſolymam dabit.
Frement Samaritæ, naſcentibus muris mortem minati.
Inſtabitis nihilominus audaces Fabri,
Trullâ, & gladio vtrinque diſtricto;
Vt ſacram operam altera peragat manus, altera protegat.
Cadent inuidi ſurgente muro;
Suo ſanguine Cæmentum maceraturi.
Vt miraculo ſit, Ciuitas Pacis Bello nata.
Naſcere feliciſſime puer.
Videbis prodigium annuâ memoriâ celebrandum,
Cùm luſtrante Vrbem Neemiâ,

Et abditam Sanctuarij flammam vindicante,
Aqua pro igni reperta:
Quâ reſperſi aræ lapides ſponte flagrarunt.
Gemino itaque miraculo,
Ignis Filia lympha inimicam Patrem genuit:
In bellicæ præſagium gloriæ,
Ex aduerſario clareſcentis.
Naſcere Muſarum voluptas; quæ tecum renaſcentur.
Nam diuinus Scriba Eſdra, obliteratas reſtituet literas.
Prodi ergo in lucem fortunatiſſime Abiud,
De tua famâ ſecurus.
Felix qui Sæculo naſcitur ſcriptoribus fœto.

E S D R A

Ex Leui.

ADMIRANDA.

Audi & mirare, Viator.
Hic eſt ille Cæleſtis Chirogogus Eſdra,
Legum peritus, & lator.
Qui de ſuo Marte Aſtræam terris redonauit.
Nam de mentis Theſauro,
Adamantinæ memoriæ commiſſum Pentateucum depromens,
Ius diuinum repoſuit.
Perierant Moſis commentaria pereunte Vrbe.
Immò perierat Moſes apud immemores.
Quin ſuæ originis oblitus Orbis,
Aut ſemper ſibi natus videbatur, aut numquam.

Tanto

Tanto itaque reparatore Heroum geſta reuixere.
Et ipſe reuixit Mundus, dum ſuos legit natales.
Hic etiam ſepultam ſcribendi artem reſtituit.
Perierant humanæ artes cum ſcriptoriâ,
Nam deuinctis Babylone manibus,
Nulli legebantur characteres, niſi ſeruus inuſti.
Itaque ſapientiâ grauidum pectus;
Nil parere poterat vitale.,
Cùm ingenijs obſtetricare deſierant paginæ.
Ferebantur ad aures leuiſſimæ auræ,
Et verba per auras moritura.
Hic veloci dexterâ fugientia verba moratus,
Acuto calamo in tabella defixit,
Liquidum æuum duratura.
Certauit cum loquentis linguâ ſcribentis manus.
Nouoque miraculo,
Audijt oculus quod præpetes digiti loquebantur.
Quale portentum? in fertili pagellarum æquore,
Muſarum agello,
Nigerrimum notarum ſemen committi;
Quod aratum calamo, ſæpiâ rigatum,
Legendam doctrinarum meſſem ſiſtinet.
Maiore oſtento,
Inſcrutabilia cordis ſecreta fidâ in paginâ præproperè pinxit,
Quæ ad amicos mitterentur longo tractu ſepoſitos,
Vt libri cortice inuolutus animus
Flumina Oceanumque traijceret,
Heu tamen pleriſque lamentabilem artem,
Quibus calamitas calamus, & atramentum venenum.
Sed dira prouocantibus imputentur.

ELIACIM

Abiudi Filius.

AZOR *Eliacimi Filius.*

DIALOGISMVS.

Quis hic? *aliquis.* Quis Aliquis? *Nemo.*
Nemo ne ſi aliquis? *Aliquis, & nemo.*
Solue Hoſpes hos logos.
Audi Viator, & tace.
Hæc miracula patrat *Humilitas*, vera Thaumantis,
Sapientum magiſtra, nil ſcire docens.
Hæc ſuis elementarijs in arcanum ſeuocatis,
Vbi nec tuba fremit, nec turba,
Illud Pythagoreum inſuſurrat,
Silere, & ſileri;
Infra ſe omnia ponere: ſe infra omnia:
Deniquè ſe intra nihilum totos claudere.
Ita nemini notos niſi ſibi,
Suo nihilo vt philoſophali palliolo inuoluit;
Ac *Sophos* demum proclamat, cum nihil ſciuerint, niſi nihil.
Hæc Meſſiæ deſtinata educatrix,
Ipſum nihilatura, qui omnia fudit è nihilo,
Pedagogiæ experimentum in Proauis facit,
Quos latebreſcere iubet;
Vt ignotus ex ignotis naſcatur Deus.
Proinde reliqua Meſſiæ Gentilitas, ad Ioſephum vſque ſiletur!
Nam priſtino ſplendori donatâ Vrbe, ſplendorẽ ipſi ſuũ fugére;
Et populari Principatu ad Pontifices miſſo,

Va-

Vacatione obtentâ, ad virtutem diuerterunt.
Vt propinquum diuini Solis ortum non dubites,
Cum magna ſidera condi incipiunt.
Primi Eliacim & Azor in hac Tacitorum Academiâ conſcripti
Numinis more ſecum habitarunt.
Immo ne ſagaciſſimæ naris Fama quieſcentes odoraretur;
Veſtigia virtutum confundentes,
De ſuis geſtis nihil conſtare voluere, niſi nihil.
Ac ne aliquid vixiſſe viderentur, tempus arctarunt in nihilum.
Supererat ſolum nomen, magnus virtutum index, & vindex:
Nam Eliacim, rediuiui Numinis triumphum,
Azor, Numinis auxiliarem ſonat.
Sed hoc ipſum humilitatis artificium fuit;
Quæ tot laudes vt minueret, in anguſtum coegit;
Totam panegyrim vno vocabulo adſtringens;
Quaſi niſi fuerint, niſi nomen; hoc eſt nihil.
Adde quod ſuum ipſi nomen peremerunt.
Nulli enim ſtemmati inſertum, oblituit in nihilo:
Donec ab Arcanorum Præfecto Matthæo,
De Cęli Archiuis tranſcriptum, cum rediuiuo Meſſiâ reuixit.
Itaque vt *nemo* viderentur Eliacim & Azor,
Anomalos ſe nuncuparunt ſilentio.
Perbibe hoc dogma Viator. *Ama neſciri.*
Fulminat inuidia quos tonat Fama. Ah nimis multa.
Puluerem ſparge, atque abi. Tegi iſti volunt, non legi.

S A D O C

Azoris Filius.

E C H O.

O' verboſæ Famæ laconica Mima, Echo:
Quæ in hac ſpeluncâ, inter Sadoci pulueres, exanimis viuis:
Noſti ne tanti Viri coœtaneum Alexandrum? *Andrum.*
Argutè in faſtuoſum græciſſas;
Debuerat, nomine teſte, hominem ſe noſcere, non Deum.
Orbem tamen impleuit Alexandri nomen. *Omen.*
Nimirum vterque Alexander Aſiæ ominoſus.
Sed alter Græciam in Aſiam, alter Aſiam in Græciam rapuit.
At vnde illi Propago? *Pago.* Pellâ videlicet oppidulo.
Vt mirer anguſtum fuiſſe Orbem, tam anguſtè nato.
Strenuum tamen Genitorem iactat Philippum. *Lippum.*
Verbo dicis. In Patris oculo legi poterant Filij mores.
Quid enim gigneret exoculatus, niſi Cupidines?
Cœca illum ſanè furiabat ebrietas. *Aetas.*
Crudam inquis iuuentam, cui violentia & vinolentia.
Qualis igitur Græciæ vox fuit,
Cùm primum Claſſicum inflauit Macedo? *Cedo.*
Mirum ni furenti Filio cederet Patria.
Iam qualis contra Syriam aduentus? *Ventus.*
Sanè ventus: nam celeritatem comitante ruinâ,
Vi & raptim dominatur. *Minatur.*
Sic eſt. Victoriarum helluo, bella ferens ex bellis,
Dum captis dominatur, minatur capiendis.
Nam vix Tyrum potitus, ferro deſtinat Hebræos. *Reos?*
Reos: nam commeatus ei denegauerant, qui poterat capere.
Quid agerent ergo Sabbatarij?
Aduerſo Numine militarent? *Litarent.*

Id

Id actum. In vota & expiationes itum.
Sed age: quodnam litando fragrantius thus? *Iuſtus.*
Sadoci nimirum lacrymæ: nam Sadoc Iuſtum ſonat.
Hic ergo ſoliuagus, lacrymis pro thure ſubſtitutis,
Iratum demulſit Numen plorando. *Orando.*
Bene. Nam diſertus Orator eſt, deſerti fletus.
Sed interim portas attigerat Magnus. *Agnus.*
O Prodigia! Iaddi Pontificis occurſu,
Alexander agnus fit ex leone.
Nam fulgurante IEOVAE nomine hebetatus
Subſtitit ad eximiam frontis notam. *Notam.*
Pridem notam. Nam quieſcenti monſtrata, victoriã ſpoponderat.
Itaque terram petens Vatem adorauit Iudæum. *Deum.*
Immò. Nam certum Numen in Vate vidit.
Quid ergo pretij tulit Deum nactus patronum? *Thronum*
Meruit, inquis, Imperium Perſicum Græca pietas.
Sed dum Orbes optat, Orbem amittit;
Et ille Magnus ſepulcrum ſubit exſile. *Sile.*

A C H I M

Sadoci Filius.

V I C E S.

Tu quoque modeſtiſſime Achim,
Taciturnæ Humilitatis propoſito latens,
Ingenti hac virtute virtutes omnes operuiſti;
Vt nemo vixiſſe te ſenſerit.
Hanç tamen vnam, quã çæteras tegis, nunquam teges:
Cùm

Cùm hæc ipſum appareat, quòd non appáres.
Nec latuit tuum certè ſæculum:
Quo fortuna, dulcibus acida intermiſcens,
Alternis riſit, ac fleuit;
Vt nec gaudia continere poſſes, nec lacrymas.
Fleuiſti hoc primum, quod annuente Alexandro,
Antipontifex Manaſſe, Samaritanum Antitemplum dicauit.
Potuit diſcordiæ Templum vocari,
Vbi vota votis, & victimæ victimis aduerſæ,
Sionis cultum geminando minuerunt.
Ibi cruentus ille pecudum & ciuium mactator
Flammâ dignior, quam flammeo;
Arâ erectâ, rebellium Aſylo,
Docuit Tyrannum tutiùs imperare rixantibus;
Et Hebræos perdere per Hebræos.
Nam Reſpublica nauigium eſt:
Integrum natat, diuiſum mergitur.
Recreaſti te nihilominus vindictæ ſpectaculo.
Ipſum quippè Mundi raptorem Alexandrum,
Herculis ſcyphus ſtatim necauit.
O lethum milite indignum!
Animam mero, non ſanguine purpuream, vomere.
Immò ſic mori debuit biboſus victor,
Bacchi & Herculis Aemulus:
Nam vtrumque aduerſarium expertus,
In Herculis cratére, à Baccho iugulatur.
Puto Clytus aliquis in illo ſcypho latebat.
O philotheſium cratérem, ſtellis donandum!
Probauit ſe ille ſcyphus Herculeum, Tyranni cæde.
Huius igitur magnitudo, in exiguum contracta cinerem,
Veſtræ locum fecit libertati.
Nam, ne Danielis vaticinio derogaretur,
Serui quatuor in totidem fruſta Imperium lacerarunt trahendo.
Adeò Terrarum Orbis
Magno puſillus, puſillis magnus eſt viſus.
Heu! tanti ne fuerat ignota bella ſcrutari,
Ignorante victore cui vinceret?
At ecce nouam lacrymarum ſcatebram.
Ptolemæus Lagis ſucceſſor,

Poſt breuem libertatem moleſtius vobis iugum impegit.
Nil Purpurâ voracius :
Hic purpuratus, poſt Aegyptum Syriam cupit.
Religionis imitamento ſacrificium prætendens.
Templum diripit.
Deerat hoc etiam miſeris, Regum pietatem timere.
Ad Aram eamdem,
Populus pro latrone vouet, latro populum deuouet.
O pertinax Hebræorum munificentia!
Se nudant vt Templum ornent, toties nudandum.
Quid erat aliud Sionius collis, quam Barbarorum fodina?
At ne auarus prædo videretur,
Si Hebræorum gazas, non ipſos raperet;
Centena ciuium millia catenis onerauit.
Itaque totum Aegypti ferrum, Iudæi;
Totum Iudæ aurum, Aegyptij ſecum tulere.
Sed triſtia lætis rurſum mutata.
Vacauit aliquando Africa monſtris?
Ptolemæo Lagidi, Ptolemæus Philadelphus ſuccedit,
Rudi eruditus, ideoque benignior.
Cuius beneficia proximus hic lapis ſeruat.

I E S V S

Siracides.

M E M O R I A E.

Aeternitati.
Ptolemæus Philadelphus,
Suaſore Phalereo Demetrio,

Ale-

Alexandrinam Bibliothecam vnico libro cumulaturus,
Moſis volumen, ſcitoſque voluminis interpretes,
A Pontifice Maximo Eleazaro precatur.
Vt impetret, captiuos donat:
Et Hebræus liber, liberos fecit Hebræos.
Quantum Phalereo debeat Eccleſia, vides.
Tot habuit ſtatuas, quot annus dies:
Tot meruit, quot æternitas annos.
Immò attoniti liberti, ſpirantes Phalerei ſtatuæ fuere.
Huius officijs ingens miraculum vidit Pharos:
Duos & ſeptuaginta interpretes,
In Erythræo litore domunculis diſcretos,
Patrium Bibliorum idioma, græcè vertere;
Tantâ ingeniorum conſpiratione,
Vt ne de ſyllaba diſcordes reperti ſint.
Dixeris, aut tot manibus vnum præfuiſſe caput;
Aut tot capita vnâ ſcripſiſſe manu.
Vnilingues fuere, quia vnicordes.
Pretioſiorem vnionem nuſquam viderat illud mare,
Vnionum ferax.
Noua res, & miraculo ſimilis
Inter Hebræos concordia, inter Græcos veritas.
Nimirum, aderat inter interpretes Ieſus,
Cuius nomine veritas ſibi conſtat;
Quæ ſemper eadem, atque vna.
Hoc ſuus teſtatur Eccleſiaſtici liber,
Qui vnus, omnibus conſonat, & omnia dicit.
Ex vno interprete omnes diſce.
O docta capita! ſuâ ſcriptili papyro
Quâ Pharij Reges coronantur, laureanda.
Nec improuidè librum edidere,
Vbi turrita Pharos fidum nautis lumen oſtendit.
Nam per fallaces Rabinorum Syrtes,
Errore vario iactata ingenia,
Voluminis huius lampas in rectam ducit;
Et Gentilitati naufragæ prælucet.
Huc proram obuerte, & anchoram fige.

E L I V D

Achimi Filius.

ELEAZAR *Eliudi Filius.*

CONSOLATORIA.

Deterrimo vrgentur Sæculo ſanctiſſimi Heroes
Eliud & Eleazar.
Debuit tota nequitia ſe proferre,
Integra Inſtauratori materia.
Ad homines feſtinat ſalus, quia ſcelera ad metam.
Hoſtes pariter & carnifices inſtant.
Breui, Martyrum Sæculum eſt.
Quorum ſanguis Meſſiæ prælucet, Soli aurora.
Barbarici ferri magnes Templi aurum fuit;
Toties raptum, & rapiendum.
Infelix metallum: nullibi tutum, ne in Templo quidem.
Meritò pallidum, quòd vbicumque inſidias paueat.
Sacrâ huius fame captus Seleucus, Heliodorum immittit;
Qui Angelorum flagello tactus, intactas opes relinquit.
Ac ni Onías oraſſet, inuenerat latro pro loculis loculum.
Succedit Antiocho felicius?
Qui Oniæ Pontificatum licitantibus vendit:
Atque vt ſacra dignitas, dignitatem amittat,
Coronam ponit ſub coronâ.
Vileſcente Apice quod pretio emitur.
Tum direptam Vrbem mortibus implet:
Octingentis Ciuium millibus intra breue triduum cæſis;
Totidem vinctis, aut ſubhaſtatis.
Feralis haſta, quæ turpius vendit, quam ferit.

At

At fœdiora per Philippum & Apollonium præbet exempla;
Qui præmiſsâ pace bellis peiore,
Luce ſacrâ vacantem Theatro Populum contrucidant,
Et vndante ſanie, naumachiam faciunt ex paleſtra.
O luctuoſum ludicrum, & feriæ inferijs proximæ!
Mala Aedilis Mors eſt; ex cædibus ludos facit.
Neque hoc ludicro contentus Antiochus;
Certante cum Theatri arenâ peremptorum numero,
Extritæ frontis Senem delegat.
Cuius ætas ſcribitur, vt vulpem de pilo noſcas;
Nomen ſiletur, vt totus pereat.
Antichriſtum citra calumniam voces.
Hic aram caſtiſſimam probroſo inceſtans Idolo,
Hebræorum reliquias à patrio ritu deterret
Gaude Pietas. Virtutes vti nubes, colliſæ fulgurant.
Videbis nonagenarios, fœminas, infantes,
Sacro etiam bello deuotos Machabæorum Duces;
Libertatem retinere, non ſanguinem.
Vos verò integerrimi Chriſti Proaui.
Eliud, & Eleazar, in Bethlehem ſecedentes,
Exilium ferre maluiſtis, quàm mereri.

ELEAZAR

Protomartyr. Ex Leui.

CONCIO.

Hic ille eſt Longæuus Leuita,
Qui à Sene Antiocheno porcinam mandere iuſſus,
Rogantes amicos vt ficto obſequio mortem fugeret,
Tali

Tali concione increpauit.

Quod ſuadetis, amici, etiam hoſtis ſuadet.
Bonâ fide ad cœnam vocatis, quam Tyrannus parat.
Ego periuris faucibus ſuillas dapes inuadam.
Hoc ipſo virulentas, quia proſcriptas?
Hoc ore leges violem, quo legem doceo?
Næ, dignus ſim Bruto apponi, quod mihi apponitur.
At moriar Quid ni?
Neceſſarium vtrique malum minatur annoſus Tortor.
Soluendum ſemel hoc vitæ penſum:
Quod qui perendinat, Morti fœneratur, diu moriens.
Non æſtimat annorum meorum pondus,
Qui Morte me leuiorem putat.
Nonaginta me illaqueant anni.
Hanc effugere nec poſſum velle, nec velim poſſe.
Veteranam Eleazari pietatem terga vertere?
Pulcherrimam vitæ fabulam extremo in actu corrumpere?
Sine fruge hanc frontem arauit tempus, niſi laureolam meto.
Quin ſi me intactum fata præterirent,
Nunc occurrerem fatis, vt patrijs pro legibus caderem.
In hoc naſcimur, vt honeſtè cadamus.
Tunc dignum eſt mori, cùm indignus es mori.
At nimis durus videor? erratis.
Scabræ cuti tenacius hærere ſpiritus ſolet.
Tamen hunc moriendi metum pellit peccandi metus.
Hic ipſe ſemimortuus confector meus conſtantiam docet,
Qui penè effertur, efferens me.
Cur ferre verbera hac ætate nō poſſim, quā ille poteſt infligere?
Iam contra ſenectæ mores crudelitas eſt, quàm fortitudo.
Pudor ſit ſi naturæ imbecillitas
Vitio ſuppletur, non virtute.
At non onerat nouitas meum caſum.
Iamdudum in hoc ſum initiatus.
Sacerdos ſum: mei muneris eſt ſanginem fundere;
Neque ſemper ferinum.
Quoſque minoribus victimis operor,
Ignauus Myſtes, & de alieno tantùm pius?
Tot Hoſtias feci, vt Hoſtia fieri diſcerem.
At ſimula; eſum finge; labris illude;

Obſe-

Obſequij imitatione circumſcribi Tyrannus poteſt.
Addamus & velle: quid hoc erit?
Amici ſimulationem ſuadent?
Videte, ne fictus amor ſit, qui docet fingere.
Nil ſimulat ſenectus; ne ſe ipſam quidem.
Fidei colorem oſtendunt cani.
At Græcus proditor ſimulationem ſenectâ ſuâ dignam putat,
Poſt fidem perimens, immò per fidem. Eſto.
Nobis cauendum, ne Atticæ fidei ſimilem faciamus Hebræam.
Religio meretrix non eſt: Pigmenta reſpuit.
Peccat non fictè, qui fictè peccat.
Ignoratis, conuiuales amici,
Quales oculos in pectorum ſecreta Numen immittat.
Conſtat de commentario quid ſapiant impermiſſæ dapes?
Hâc rimâ mors inceſſit.
Breui: obſequi neceſſe eſt, viuere non eſt neceſſe.
Malo eſſe eſca, quam tales eſſe eſcas.
Eamus Tyranne: nemo me trahet; omnes antecedam.
Mortem appara:
Bene cautum mihi eſt; non poſſum totus mori.
Virgas expedi:
Solum puluerem excutient; & hunc reparabilem.
Quate, ſeca, reſeca:
Vulnera ipſa vulnera:
Tantò ociùs hoc ſeruitutis clauſtrum perrumpes.
Rempublicam fulcire integer nequeo, fractus potero.
Valete amici: aliquando laudabitis quod timetis.

MATER

MATER MACHABAEA:

Martyr. Ex Leui.

ICON.

Muliebris hæc Statua, conſtantiæ Imago eſt.
De nomine nihil certum: miracula nomen non habent.
Atqui, miraculum eſt conſtans Fœmina.
Saxeam Niobem fortaſſe voces.
Nam Filiorum ſeptem funera proſpectans, ſic ſtetit.
Sed Niobes à Cælo, hæc pro Cælo, diriguit.
Extincto grandæuo Eleazaro,
Anus intrepida ante Antiochum ſiſtitur.
Hoc deerat ad Hebræam gloriam,
Vt colus numeraretur inter trophæa.
Contra legiones, Filiorum manipulum ducit.
Numerum ſonorum, atque concordem.
Hanc gladiatoriam familiam ſanctiſſima Laniſta erudit,
Vna die ſpectaculorum hebdomaden præbens.
Ite, *inquit*, ò meum agmen,
Hoc vultu quo Fœminam videtis,
Docere non ſolas Lacænas viros parere.
Mei Liberi non eſtis, niſi eſtis liberi.
Circumſtant Matrem ſeptena illa capita,
Hydram diceres ferri auidam.
Clarior nulla conſtitit inter Conſanguineos inuidia:
De ſupplicio rixantur.
Nec Mors timetur, ſed mora.
At ne perturbatè peccet Antiochus,
Ordinem tenet in ſcelere.
A grandiori crudelitatem auſpicatur.

Vt iiſdem gradibus orba fieret, quibus fuerat Mater,
Aſtanti Puero cibos apponit, ab Eleazaro recuſatos.
Hoc ſufficit, ne attingat.
Auerſanti linguam præcidi iubet.
Nam prima Tyranni cautio eſt in linguas.
Quid agis Antioche? ex linguâ calamum facis.
Cruentum hoc fruſtulum terram ſignans,
Fortiora ſcribet, quàm loquatur.
Poſt linguam manus poſtulatus,
Citius porrigit, quàm iubetur.
Et hoc Tyrannicum eſt, manus formidare poſt linguas.
Cecidit ſub ſecuri ſecura dextera:
Mortua illa palma, palmam rapuit:
Et ſecta manus cæleſte iter Fratribus indicauit.
Parum fuit indicaſſe, niſi veſtigia ſignaret.
Ergo etiam pedes amputanti porrigit:
Sine his citiùs peruenturus quò tendit.
O vera Hermetis effigies, recti terminos ſignatura!
Sub hæc mortalitatis ludibria, propoſiti tenax,
Totus & ſenſim obuerſâ cute deglubitur.
Mortuos non amat Tyrannus, ſed morientes.
Stupet triumphalis Ephebus ſe extra ſe exiuiſſe;
Non alio ſenſu, quam ſi dormiturus ſindonem poneret.
Dicturus ſi poſſet,
Non eſt in cute mea virtus: hanc numquam curaui.
Tene Barbare: nil habes mei niſi vaginam.
Hanc etiam amittes, ad me redituram.
At ne ſic quidem mollitus, bulliente in oliuo frigitur.
Si ſartaginem audis,
Neſcias, oleumne querulum gemat,
An ipſo in oleo tripudiet Martyr.
Nemo ſanè inter vnguenta maiore luxu diffluit.
O dolorem voluptatum pleniſſimum!
Quid enim martyrium, niſi beneficium malo animo factum?
Sic oleum & operam in primo Tyrannus amiſit.
Succedunt ordine reliqui;
Et exemplum capiunt daturi.
Alterius oleum, alterius palæſtra ceróma eſt.
Singuli fraterno martyrio donantur, & ſuo.
Omnes

Omnes antiquæ veritati linguas immolant.
Omnes in fidei ſpecimen Deo dexteras donant.
Omnes ad Olympicam palmam ſine pedibus currunt.
Omnes ſartaginis oleo ad Regnum ſacrantur.
Vnd omnes, ſeptemplicis inſtar lychni, Matrem circumſtant.
Plus dico: omnes in vltimo ſpiritu loquuntur elingues.
Funduntque de ſartaginis tripode oracula,
Delphicis meliora.
Mirantur Græci tam ſolida Hebræorum effata.
Quibus nec ſuos Sapientes comparent, niſi numero.
Quæris num fleuerit Mater?
Non plus quàm hic lapis:
Suas lacrymas alienis in oculis videt.
Spectat ſuos Heroas, ſpectata Herois:
Se ipſam in ſingulis miratur:
Et ſingulos tuetur, dum intuetur.
Afræ volucri ſimilis; quæ alumnos obtutu format.
Sic vno die ſepties Mater, & Martyr;
Poſt ſeptena Filiorum funera exarſit.
Et Planetarum numero addidit firmamentum.

RAZIAS

Ex Leui. Martyr.

ETOPEIA.

Audi, Viator, inauditam ad libertatem viam,
Ducente Virtute, quà vitium eſt ſequi.
Sperabat Eupatoris Præfectus deuinctam Iudæam,

Si Raziam ligaret.
Hic ad catenas quæſitus, confugit ad ſuum gladium.
Sed non egit pro voto.
Anguſtiore aperto vulnere,
Quàm quo ingredi tota Mors poſſet.
Hoc more Mors eſt; cita inuitis, ſera optantibus.
Ergo inſtante Cohorte, ignauum obiurgans ferrum,
De muro ſeſe permiſit.
Non eſt hoc ire, ſed præcipitare ad libertatem.
At eliſis retrò ceruicibus, ne ſic quidem moritur.
Puduit animam à tergo exire:
Vel tantæ animæ nullus exitus ſatis patuit.
Traÿcit ſe per frequentiam fractus & integer;
Saxumque pro concione inſiſtens ſuggeſtui ſimile,
Trepidos Ciues ad libertatem hortatur;
Ac ne verbis deſit pondus,
Sua ipſe viſcera de vulnere penſilia diſſipat;
Et plenâ manu ſupra populum ſpargit.
O viuacem fortitudinis naturam, quæ ſuis de vitalibus ludit!
Scrutatur ſecura dextera penetrales animæ ſedes.
Tot altè integumentis demerſa pectoris ſacraria,
Quæ nemo ſpectat impunè, manu ducit, & vulgat.
Viuis pectoribus calentes exuuias prædatus,
Laceratur qui lacerat, vulnus patitur qui facit;
Et palpitantia viſcera, vt non ſua frangit, vt ſua donat.
Capite, *inquit*, Ciues. Hæc meæ libertatis trophæa ſunt.
Hic animus ligari non vult; ne libris quidem.
Vitæ nodos & ligamenta proijcio.
Quæ roſtra veriore declamantis facundiâ perſonuerunt?
Non hæc Suadæ medulla eſt, ſed medullarum Suada.
Superauit Actæi Senis vota:
Ille loquentium pectus de rimâ introſpiſcere optauit,
Hic, apertus Orator,
Non tam vocem, quàm vocis organa oſtendit:
Simulque ad Auditores verba mittit, & viſcera.
O felicem Populum, Augure libertatis Raziâ!
Qui ſuamet exta, ſacrificâ manu tractata, conſulens,
Omnia libera, & ſecura pronunciat.
Actum eſt de tua tyrannide Antioche:

Ho-

Horum hominum ingenuitatem non coges.
Quid enim ? Portas obijcies ?
Libertatis clauim manu tenent, pugionem.
Muros ? Ad libertatem murus eſt gradus.
Catenas ? Difficiliùs eſt ſua inteſtina proſcindere.
Iugum ? Hæ ceruices frangi poſſunt, non flecti.
Inediam ? Poſſunt ſine viſceribus viuere.
Viſcera ipſa exiges ? Vltro eiaculantur.
Puto etiam ſuos neruos arcubus ſufficient, vt te feriant.
Ah ! quid Amore libertatis ingenioſius, ac ſæuius.
Titiano immitior vulture, ſuum ſcalpit pectus.
Vis Amorem pingere ?
Raziam in ſaxo pinge, ſua viſcera diuidentem:
Euiſcerati Amoris ſymbolum eſt.
Errant qui Patriæ Patrem vocant hunc Senem i
Magnam Matrem veriùs dixerint:
Nam latè fuſis viſceribus Ciues amplexus,
Omnes liberos ſuos fecit.
Vtinam inſperſilia hæc fruſta Ciuibus innaſci poſſent.
Nullum verius fortitudinis ſemen eſt iactum.
Voluit igitur poſt declamationem mori,
Vt integrum animum ſemianimi Populo legaret.
Atqui, tardante Atropo,
Vitæ ſuæ filum ipſe præcidit.
Et nullas Fato gratias debuit, ſed ſibi.

MATHATHIAS

Ex Leui.

NEMESIS.

O Cælitum ſtrenuiſſima Nemeſis,
Empyrij Numinis, & anxiæ Neceſſitatis Filia:
Dic quales aculeos Leuitarum patientiæ ſuffixeris,
Vt Martyria Marte mutarent.
Scio, Poſt enormem Sanctorum ſtragem,
Solitudine in Ciuitatem ingreſſâ, in ſolitudinē fugerant Ciues
Quâ nulla infelicibus felicior patria.
Tu de Cæleſti prætorio delapſa Virgo,
Pontificem Mathathiam in cinere iacentem ſic accendiſti.
Quid agis cineraric Senex?
Hoc cinere Zelum ſupprimis, qui æternus eſt focus
Sacerdoti commiſſus?
Occídi cupis, cum liceat occidere?
O' ingloriam fortitudinem, quæ pati tantum poteſt!
Ergo vt viuat Religio ſanguinem totum dabis?
Hoc ipſo peribit exanguis.
Cape in armatos arma.
Miſeri fiant, qui miſeros faciunt.
Sentiant hoſtes adhuc te viuum.
His monitis perpunctus Mathathias
Sine Populo Princeps, Pontifex ſine Templo,
Se, Filios, familiam,
In ſacram militiam contra Tyrannos conſcribit.
Tu interim diuina Nemeſis,
Pro belli ſigno, bellum dediſti;

Com-

Commiſſis alio in æthere flammeorum Equitum cohortibus,
aureis inter ſe armis dimicantium.
Indubio victoriæ auſpicio: quid enim auro inexpugnabile?
Horruit tua conſilia Tyranni Prætor Apelles.
Verſuſque ad crudelitatis alterum genus, clementiam;
Blandâ ſpe Mathathiam Idolis conciliare tentat, non minis.
Sed nihil ſperat, qui nihil timet.
Hic non Deum deſerit modò,
Sed deſertorem Iudæum, Idolis adolentem,
Ipsâ in arâ iugulat:
Oppreſſurum quos impune aluerat ignes.
Tum ferrũ in Prætoris pectus intendit, cuius oculos ſpreuerat.
Vt peccandi auctor cum peccati miniſtro plecteretur.
O meritas vices!
Sacerdos Iudici carnifex; Iudex Sacerdoti fit reus.
Neſcio ad quem pertineant hæ victimæ.
Sanè Deo cadunt, à Dæmone rapiuntur.
Rediit ex his vulneribus in Religionis venas ſanguis.
Reſpirarunt Iudæi ipſo flatu, quem Prætor exhalauit.
O quantulis ex rebus quantũ pendent!
Calamitas & beatitudo, ſolâ pugionis acie diſtabant.
Succeſſu animoſior Pontifex,
Ad Dei partes Populum vocat.
Vox claſſicum fuit, vexillum pugio.
Egiſti ſub ea ſigna Aſſidæorum academiam,
Fortiſſimum genus quia Sanctiſſimum.
Græci, ex leonibus vulpes, ad patrias artes confugiunt.
Aderant ſeptimæ lucis ſacra otia:
Tum feriatum Hebræorum Martem laceſſunt Barbari.
Heu miſera ignorantiæ conditio!
Iudæorum plerique, ignaui quia ignari,
Sabbati quàm ſui tutela religioſiores,
Cædi malunt quam cædere.
Tu increpitâ intempeſtiuæ pietatis morâ,
Surge, *inquis*, Mathathia: Sabbatum Marti conſecra.
Quietis dies eſt, non inertiæ.
Nec vlla dulcior quies, quam ſub palmâ.
Ipſa Impiorum cædes
Feſtum diem faceret, niſi eſſet.

Beaſti ergo te horribili ſpectaculo indignabunda Virago.
Fregiſti properante curru Græcorum cumulos,
Manente magnis in vulneribus orbitâ.
Ex eodem cruento gramine
Equis pabula, crinibus gramineam exhibuiſti.
Ac ne lætitiæ funalia deeſſent,
Templa cum Myſtis, Idola cum Idololatris incendi iubes;
Nec citius iubes, quàm incenduntur.
Quicquid irreligioſum erexerat Græcia,
Ne adoretur aduritur.
Tu inter illa incendia dirum ſubridens.
Fruere, *inquis*, Antioche, promeritâ hac luce.
Potes iam vero cognomento Illuſtris fieri.
Sic barbarum iugum excutit Mathathias.
In cuius vnam domum, Iudaæ virtus translata.
Tum fatali bello confecto, fato conficitur,
Palmas numeraturus, quas præmiſerat.
Tu ad Cælum conuerſa, & mucronem lambens:
Io, *inquis*, Superi.
Nihil vnquam dulcius bibi.

IVDAS MACHABAEVS
Mathathiæ Filius.

TROPHAEA.

Parcite tantiſper vndis laſſati Remiges,
Ne venerabile hoc litus illaudatum recedat.
Inſignis ille Obeliſcus, Modinæo ſolo apicem imponit,
Machabæorum cunis & ſepulcris beato.

In-

Ingentes illæ columnæ armis graues,
Cælo ingerunt quicquid formidauerat tellus.
Inter hæc Trophæa Iudæ Mauſolæum ſurgit.
Qui ſacro & militari miniſterio, bis Princeps,
Maiora quàm geri poſſint, geſſit.
Dignum corpore Animum, res geſtæ docent;
Dignum Animo corpus, Gigantea monſtrat lorica.
Huic pro patriâ lege contra Barbaros accinčlo,
Vniuerſa militauit Natura.
Angeli armis, Aer ſpectris, Somnus præſagijs.
Mortuos etiam ſortitus Auxiliarios,
Ab Oziâ animatur, armatur ab Ieremiâ.
Deus ipſe tanto Imperatori centuriatus,
Fulmineâ manu Fecialem ſe præſtitit.
Vt crederes Deum pugnare, Iudam imperare.
Quin ab ipſo ſtetere Hoſtes.
Nam fulguranti Iudæ obtutu dementantes,
Cæco ludo inter ſe mortes diuiſere.
Hoc fuit Iudæ pugnare, funebres ludos facere.
Claruit Virtus trium Tyrannorum periculo,
Epiphanis, Eupatoris, Demetrij:
Quorum primum ſolo nomine exterruit;
Alterum pugnando exarmauit; Tertium agitauit extinctus.
Nicanorem trium Regum Prætorem, ter inſurgentem,
Primo congreſſu nudauit, ſecundo fugauit, tertio occidit.
Ab Apollonio ſanguinem exegit:
Cuius gladiũ Sanctorum cæde impiũ, impiorum cæde expiauit.
Seonem, Ptolemæum, Gorgiam,
Syro, Græco, Aſiano exercitu circumuallatos,
Dum ad ſpolia conuolant, ſpoliauit.
Timotheum & Bacchidem, blanditijs quàm minis ferociores
Menelaum & Alcimum, Mitrâ & Galeâ male vſos;
Ne ſemel perirent, ſæpius fugauit.
Idumæis palmas eripuit; Arabibus oleas conceſſit;
Fulminis more in obluctantia ſe exercentis.
Octoginta millia ſub Lyſiâ,
Centum quindecim millia ſub Antiocho,
Centum viginti millia ſub Timotheo,
Exiguâ manu, Ogygiâ ſtrage diſperſit.

Sic;

Sic numero impar, ſucceſſu maior, cauſa melior,
Bella omnia lugendo concepit, ludendo confecit.
Victoriarum loca ſi quæris, Iudæum Orbem diſcurre.
Rebelles Galaaditarum Vrbes currente incendio deletæ,
Præſteris inſtar perpetuâ flammâ viam ſignantis.
Idola omnia immolata; immolatores omnes mactati.
Vt Dæmonum opprobria nunciarent Inferis.
Gazaræ præſidium Ieroſolymis æmulum,
Viginti non ampliùs commilitonibus patefactum.
Ferox Maſpha contrucidatis maribus euirata.
Altiſſima Caſphis, ideoque ventoſæ linguæ,
Ciuium ſanguine ſtagnum auxit; eâ die non ſtagnum.
Carnion ſitu, Ephron ciuibus vallata;
Didicere, impietatem, nec mœnibus, nec manibus tutam.
Ioppitarum, Iamnitarumque maleſida naualia ſuccendit;
Fecitque è portu Pharum, ſuiſmet nauibus metuendam.
Ieruſalem ſepties defenſam, quater triumphator ingreſſus;
Superſtitione, ac ſanguine pollutam Dei Domum,
Nouis natalibus dedicauit.
Æternæque lætitiæ imagine,
Tabernaculorum feſtam diem quotannis reuerti iuſſit.
Fortius nihil agere poterat: debebat & fortiter pati.
Itaque Vrbe dinato Imperio, quod in ſolitudine inuenerat;
Hebræo cultu, Græcâ pace, Romanâ ſocietate
Patriæ feliciter arrogatâ;
Domeſticis malis, vt victores ſolent, extinguitur.
Ex illo tantum ſanguine conſtitit Hominem fuiſſe.
Hunc igitur, digniſſimo omnium loco,
Sua inter Trophæa, mœſtiſſimi Fratres compoſuere;
Erectâ ingenti Pyramide virtutum metâ;
Situ, & mole Nautis conſpicuâ;
Vt votis aſſueſcens Iudas, Aequora placaret poſt terras.

IONA-

IONATHAS
Iudæ Frater.

POLYTICON.

In Iudâ quid diuinum robur;
In Ionathâ quid humana prudentia poſſit,
Viator diſce.
Parando Regno plus virium; ſeruando plus ſolertiæ requiritur.
Regnabat Aſiam interfector Antiochi Demetrius.
Aſiam repetebat interfecti Filius Alexander.
Inter Aſiæ Procos meritoria proſtabat Iudæa.
At qui ſe geſſerit Ionathas, dicam.
Audiant Principes maioribus intercluſi.
Vrbanis tunc diſſidijs agitabatur Ionathas;
Nam Iudâ cæſo, ad victorem Bacchidem vulgus defecerat:
Et alterius Fratris cruorem ſpatſerant Iambrenſes.
adeò leoni mortuo inſultant lepores.
Itaque in Vrbe Vrbes erant; & nullum caput quia multiplex.
Vtriſque imminebat iam victor Ionathas:
Iambrenſibus lanceas inter lances,
Bacchidibus tumulos inter thalamos intulerat:
Vt pari ſomno, accubantes & cubantes, occumberent.
Hic igitur externas rixas vaoratus, ciuiles ſtatim compoſuit:
Et fraternæ vltioni præpoſuit pacem.
Actum enim de Imperij ſalute cùm inteſtina ſoluuntur.
Rebus domi compoſitis vtrique externo videri vtilis cœpit.
Exiguo quippe momento victoriæ lances inclinantur.
Quid eligeret Ionathas?
Inter geminum Martem neutri accedere, intutum:

Vtri-

Vtriuſque alea ſuper te curret , niſi ludas.
Aut vnum perditurus es, aut à duobus perdendus.
Ergo æſtimatis hinc illinc viribus, fortiori plaudens ,
Iungitur Demetrio Ionathas contra Alexandrum ,
Solerter . E factionibus, vrgenda ſemper infirmior.
Ni à Brutis doceri pudet, canes docent :
Qui rixantibus ſuperueniunt, macilentiorem allátrant .
Sed in fœderis pretium milites petit, obſides repetit,
Quos cum Sionis Arce tenebant Græci .
Hoc ſtatim ſatage, vt Mars finitimus tibi ſit frugi.
Inter aliena negocia , tuum matura .
In turbido naſſa mittitur .
Poſt paulùm, fortunâ bellicas ſortes verſante,
Iam fortior Alexander præmijs ſolicitat Ionathan ,
Pontificatu, Coronâ, Purpurâ.
Iungitur Alexandro Ionathas contra Demetrium,
Qui primum tantum claſſicum audijt :
Nam velocior vt fugeret , à tergo vitam reliquit .
Leuem crediderìs Ionathæ fidem ? non fuit .
Norat Demetrianum ingenium , iniurium , & periurum :
In pugnâ comes , in pace hoſtis, expectabatur .
Fœdus ferierat , vt fœderatum feriret .
Soluit quippè felicitas neceſſitudinem, quam neceſſitas ſtringit.
At rurſum mutatâ ſcenâ ,
Demetrij Filius, Ptolemæi Soceri armis præpollens,
Alexandrum interpellat .
Iungitur Demetrio Ionathas contra Alexandrum ,
Quem fugacem Arabicus gladius inuenit .
Non fuerat melior Alexander , ſed vtilior .
Pelaſgi omnes .
Iudæis fidem non ſeruaſſet , qui oderat Iudæam fidem .
Capiendus ergo fuit , ne caperet .
Nec interim paruo lucro :
Nam vel annuente , vel non renuente Demetrio ,
Hebræam immunitatem , & Iudæ fines aſſequitur;
Hieroſolymæ arcem vindicat, minax munimentum,
Quod Vrbis iugo impoſitum, Vrbi iugum imponebat .
In æſtuario non dormiendum.
Neque hic ſtetére vices .

Patrios

Patrios vlturus cineres puer Antiochus,
Auguſticribus præmijs Ionathan demeretur.
Iungitur Antiocho Ionathas contra Demetrium.
Quo ſtatim fugato, ſecuritati conſulens,
Vrbem muris præcingit.
Hoc agendum cum malæ fidei muneratore.
Beneficium cape, caue à benefico:
Vt ſuummet munus timeat ſi repoſcit.
Poterat huic fortunæ acquieſcere,
Si quieſcere poſſet fortuna.
Tryphon Antiochi Præfectus,
Regni dulcedine captus quod Antiocho acquiſierat.
Aſianæ libertatis ſpe Ionathan mulcet.
Iungitur Triphoni Ionathas contra Antiochum.
Sic callidus Heros, cum Græcis græciſſans,
Inter præſentem Hoſtem, & futurum;
Altero alterum trudens,
Aliquid ſemper ex vtroque libauit.
Sed heu cæcam Polyticorum ſapientiam!
Nemo omnibus horis ſapit, ne Ionathas quidem:
Quem Pelaſgâ ſilicet fide recepit Tryphon:
Receptum, vinculis ſuo fœdere ſtrictioribus occupat:
Occupatum cum Filijs immolat:
Et alterius oculos alterius cæde funeſtat.
Inclytus tamen Heros, nec Iudâ minor.
Nam ſi vtrumque conferas, dices,
Deum pro Iuda militaſſe, Ionathan pro Deo.
Extinctum fleuere Populi,
Magis ipſi deflendi.

ELEA-

E L E A Z A R

Ionathæ Frater.

E M B L E M A.

Eleazari tumulo inſculptus Elephas,
Magnanimæ mortis Emblema eſt.
Sic periit, vt tumulatur.
Hæres paternæ perfidiæ Antiochus Eupator,
Aſiam mouerat contra Iudæam:
Nec homines tantum, ſed elephantos conſcripſit:
Bellum non ratus, niſi Belluæ pugnarent.
Incedunt ordine horrifico mortis baiulæ monſtra,
Premente humeros machinâ, viris preſſâ.
Vt arcem arci impoſitam putes, ferream carneæ.
Tubam & telum deformibus exerunt buccis.
Totaque Iudæorum iacula barritu prouocant, cute refellunt.
Nec fera tantùm, ſed ferarum ſarcina militat.
Nam barbari plus triginta, ſingulorum tergo impoſiti,
Suorum ictuum ſecuri ſpectatores,
Funera laudant quæ faciunt.
Tot Beſtias vna geſtat, neque dixeris vtra maior,
Quæ geſtat, an quæ geſtatur.
Sanè ab Hominibus Beſtiæ ſæuire diſcunt.
Quippè acuendo furori illarum oculos miles inebriat:
Propoſito vuæ ſanguine, humanum imitante.
Noua res, purpureo incitari Elephantes, non albo.
Sed fortaſſe ſanguinem ſitire à ſuo Tyranno didicerant.
Vna præ cæteris, mole ornatuque ſuperbior,
Regalibus exuuiis loricata,
Regem teſtabatur inſeſſorem.

Hanc

Hanc Eleazar virtuti ſuæ ſcopum deſtinat.
Sic eunt humana: in conſpicua collimatur.
Ergo per obſtantes cohortes viam rimatus:
Hinc inde ferream capitum ſegetem ferro demetens,
Per hominum vulnera ad Beſtiam venit.
Quam tamen inuenit telis imperuiam;
Nam genuinæ ſoliditati, ſquammoſæ acceſſerant bracteæ.
Armatum ſcopulum, aut mobile armamentarium dixiſſes.
Sed habent etiam maxima quà petantur.
Succedit ſtylo diſtricto Eleazar,
Cataphractæ pecudis inermem vterum ſuffoſſurus;
Vt vno ictu tres caderent,
A vulnere Moles, Tyrannus de Mole; ipſe ſub Mole;
Vterque ſuâ morte; nam ſæculi fatum eſt,
Bonos opprimi, malos ruere.
Procumbit furtiuo ictu euiſcerata Martis fera:
Euertitur prono armo ferrata turris;
Cui puſillus pugio fulmen fuit.
Sparguntur humi præſidentes Barbari:
Victor ſuperincidentis Beſtiæ ruinâ teritur.
O qualis Machabæorum libertas!
Malunt ſub Belluâ frangi, quam viuere ſub Tyranno.
Sed heu fruſtrata virtus!
In Elephanto Antiochi arma erant, non Antiochus:
Loricam telis obiecerat pectore vacuam.
Hi mores Tyrannorum;
Arma geſtant, non animum.
Timent dum timentur.
Ergo Eleazar Antiochū petijt; ſed pro Antiocho perijt Beſtia:
Pro ſimili ſimilis, immo idem.
Vterque fera; vterque duplici corde; & excors.
Sed Elephas inter Bruta Rex eſt, ille inter Reges Brutum.
Gaude feliciſſimo iſto errore magnanime Martyr.
De Elephanto, non Tyrannum, ſed Tyrannidem deieciſti.
Habes quod optas:
Sentis ex trophæi pondere victoriæ magnitudinem,
Nouo ritu triumphaturus.
Nam plerique Elephanto vehuntur, tu Elephantum vehis.
Non potes vulgari funere inuolui Sanctiſſime confeſſor.

Mortem inter opima inueniſti.
Ornant te inſignia, quæ te onerant:
Et extinctus Regem ſpolias.
Nec tumulum cura; Elephanto tegeris pro mauſolæo.
Neque incidendo emblemati petenda procul ſegmenta:
Debellatus Elephas ebur miniſtrat.

S I M O N

Eleazari Frater.

D I P L O M A.

Bonum factum.
Anno Græcæ Tyrannidis CLXXVII. Menſe IX.
Non immemor Senatus Populuſque Iudæus,
Quantum Simonis Machabæi diuinis virtutibus debeat.
Prudentiæ:
Quâ Parentis optimi iudicio, cunctis mortalibus anteferendus,
Fortiſſimis Fratribus perpetuum Conſul aſſedit.
Pietati:
Quâ paterna germanaque buſta,
Honorificis molibus incluſit.
Charitati:
Quâ nutantem fraterno caſu Principatum in ſe recepit:
Domeſticis licet exemplis monitus quanti purpura ſtaret.
Religioni:
Quâ ſupremo Pontificij faſtigio impoſitus,
Profanos cum Templo animos depurauit.
Strenuitati:

Quâ

Quâ ſacræ militiæ nuncupatus;
Septem Tyrannorum conatus, aut eluſit, aut eliſit.
Felicitati:
Quâ Hieroſolymitanam Acropolim potitus,
Pacem Hebræis inſuetam exhibuit.
Munificentiæ:
Quâ Rempublicam ære & ſanguine inaniſſimam complexus;
Suo auro publicum ferrum conflauit.
Prouidentiæ:
Quâ rem agrariã maritimamq́, turribus Portubuſq; cõmuniẽ,
Vt tellus & vnda tutò ſulcarentur.
Maieſtati:
Quâ, vultu, habituque corporis Semideo ſimilis;
Athenobium Tyranni emiſſarium attonuit.
Vigilantiæ:
Quâ Quiritium ſocietate opportunè procuratâ;
Ab Romanâ Aquilâ auxiliare fulmen obtinuit.
Denique Fortitudini:
Quâ ingratiſſimi Generi proditorio epulo receptus, & deceptus,
Suum, duorumque liberûm, fidelem ſanguinem dedit.
Ob ea promerita;
Atque vt Virtutum tantarum notæ,
Aemulationi ac ſolamini extarent;
Hoc monimentum,
Honorarias in tabulas immortalibus literis referri;
Eaſque, Gazophilacij Templique frontibus affigi,
Decreuit.

IOANNES HIRCANVS

Simonis Filius.

EPILOGVS.

Requieſce parumper, Viator.
Antiquioris Teſtamenti volumen ad calcem deuénit.
Cum Orbe nata Orbis Hiſtoria,
In Ioannis præconio ſiſtitur;
A Præcurſore Ioanne redordienda.
Idem nomen, Synnagogæ Heſperus, & Eccleſiæ Phoſphorus,
Priori libro exodium, poſteriori exordium præbet;
Et paginam vtramque compaginat.
Conſonant enim ſibi diuina: extrema primis reſpondent.
Aeternus igitur Scriptor,
Pro exacti operis colophóne,
Memoratorum Principum virtutes in Ioanne collegit,
Vt omnes in vno ligentur, & legantur Principes,
Ac ne breuitas Epilogo deſit,
Triginta annorum geſta, verbis tribus complectitur.
Quid enim de Ioanne Hircano narrat?
Sicarios perdidiſſe, ſtrenuè bellaſſe, muros refeciſſe.
Totum elogium, trilogio expeditur.
Plura memorare poſteritas geſtiet.
Quòd Sororiũ parricidam, ne matricida fieret, impune dimiſit.
Septimum Antiochum pace, tertiũ Demetriũ bello, auertit.
Hircanorum ſuperbiâ, Idumæorum impietate repreſsâ,
Ex ijs nomen, ex iſtis palmas reportauit.
Hæc, vel inter penſa, canuntur.
At Cœleſtis Encomiaſtes, laudes dum ſupprimit, exprimit.
Satis ergo faſtigij ad Ioannis gloriam accedit,

Quod

Quid ipſe poſt omnes, poſt ipſum nemo laudatur.
Eximius planè Princeps.
Qui humanis actis, & diuino commentario, metam ponit.
Nam pneumaticus calamus in vltimâ hac cerâ hæſit.
Quis neget magnæ molis fuiſſe Ioannis Elogium?
Dei manum laſſauit.
Hoc nempè exarato, reſpirauit diuinus Spiritus,
Et feriatum calamum poſuit.
Hic tu quoque reſpira.
Difficile eſt vera ſcribere; difficilius audire.

NOVA AETAS, SANCTI.

ELEAZARI FILII.

	Chriſti linea.	*Ex Leui.*
S.Mathan.	S.Panther.	
S.Iacob.	S.Bapanther.	
S.Ioſeph.	S.Ioachim.	*S.Anna.*
	S.Maria Virgo.	*S.Ioannes Baptiſta.*
	Ieſus Chriſtus Seruator.	

S. P A N T H E R

Eleazari Filius.

S. MATHAN *Pantheris Frater.*

PARTITIO.

Auditis? ſonant diuinæ tandem cognationis optata nomina,
Vicini Seruatoris teſſera;
Qui promiſſus ſemper, & negatus, Orbis vota irritat, dũ irrĩtat.
Hic Eleazari truncus duos in tramites finditur:
Quorũ alter ad Virginem Maritũ, alter ad Virginem Matrem,
Vterque ad miraculum deſinet.
Itaq. inſectilis Patriarcharum linea, vt Salus intret, agit rimam.
Nobilitas geminatur, vt germinet; germinat vt geminetur.
Fœcunditatis terminus Virginitas eſt, Virginitatis fœcunditas.
Debebatur hic concentui conſenſus,
Vt vnico Stemmatis amplexu, Homini Deus necteretur;
Et redeunte beneficio, Homo fieret qui Hominem fecit.
Felices Mathan & Panther tanto Nepote:
Cuius propinquâ iam luce affláti,
Diuinarum virtutum fulgorem trahunt ex interuallo,
Nulla tamen eorum virtus clarior,
Quàm quòd ſuis obſcurarunt virtutes.
Nam ſacræ Hiſtoriæ nihil commiſit Mathan, niſi nomen:
Panther ne nomen quidem.
Quod, niſi memori Africani calamo effoſſum, lateret.
Rarum votum inter ambitioſos Humilitas.
Illo enim Sæculo, ſi vnquàm, claritas crudelitate quæſita.
Ariſtobúlus, Hircani degener Filius,
Innocentem Principatum ad Regni inuidiam reſtituit:

Primuſque tyrannico diademate frontem perfricans,
(Neſcius quantum malorum ſub eâ bracteâ occuleretur.)
Securiùs vt regnaret, noluit eſſe quibus regnaret.
Patritios carcere, Fratrem ferro, Matrem fame, confecit.
Nec dilato ſupplicio,
De pectoris venâ ſanguinem vomuit.
Crudelitatis conſcientiam pro vomicâ deuorauerat.
Huic Iamnæus, Salóme Matris aſtu, ſufficitur;
Fratricidæ fratricida.
Hem quò deuenerit Machabæorum gloria!
Hoſtilis olim ſanguinis prodiga nunc cognati.
Nimirũ nullum patrimonium citiùs decoquitur, quam virtus.
Raró ad tertium peruenit hæredem.
Magnæ mentes, amentes gignunt.
Immodeſto igitur Sæculo, modeſti Fratres
Mathan & Panther,
Tyrannicum faſtum è Bethleheme in Galileam fugére.
Optimum quippè in Tyrannos bellum eſt fuga.
Et in Nazarenâ Vrbe, hoc eſt inter Flores,
Nazareo nidificarunt.

S. BAPANTHER

Pantheris Filius.

S. IACOB *Mathani Filius.*

NAVFRAGIVM.

Vos quoque geminum Sidus Iacob, & Bapanther,
Miſerrimi Naufragij ſpectatores ex tuto,

Pro-

Procellarum finem ſerenæ lucis augurio præmonſtratis.
Tenebat Iudaici Regni clauum Iamnæus,
Nauticam doctior ex naufragijs.
Nam malè regnando regnare diſcitur:
Ibat ridente malaciâ felix, lætumque Regni nauigium.
Et æquatos velorum ſinus ferente Spiritu,
Gazam, Dium, Eſſam, Gaulanum, Seleuciam,
Nouo triumpho alligatas onerarias remulcabat.
Sed inſolito ſereno tempeſtas ſuberat.
Acerbo ſtatim letho Nauiculator demergitur.
Succeſſit Gubernaculo Hircanus alter, Iamnæi Filius;
Idem Magiſter & Proreta; Rex & Pontifex.
Hunc ſubuertere Ariſtobúlus Frater adnititur.
Aequali nauis periculo,
Siue geminus præſideat Rector, ſiue nullus.
Errat alnus in pelago, in alnò nautæ.
Duobus imperantibus obtemperat nemo.
Inter hæc intima nauigio mala,
Externorum bellorum inſana hyems ſuperuenit.
Heſperius Zephyrus, cum Armenio Euro,
Cum Tigrane Lucullus,
Alieno exitio rixantur.
Non capit ſeſe Italicum Mare.
Tyrrhenum in Eoum refunditur, & vndas miſcent;
Vorticoſa Charybdis Antipater,
Per diſcordiarum rimas armorum æſtum immittit,
Nauarchum merſura Ariſtobúlum, qui clauo hæret.
Hic, cui neceſſitas pro arte,
Demiſſos velorum ſinus aduerſo obliquans vento,
Ad Pompeianam Scyllam vltrò declinat:
Quæ rapido turbine,
Iudaici Regni clauum ſuis de cardinibus vellit:
Puppim calcat & proram, Arcem ac Templum:
Anchorales auitæ fidei rudentes præcídit.
Et ſera vota diſſipantibus ventis,
Legum tabulas, nauigij compáges, diſſoluit.
Fluctuatum denique, nauſeantemque Ariſtobúlum,
In cæcos Romæ vortices abſorbet.
Hic bis emerſus, bis ſubmerſus,

Amicâ Cæſaris manu ſpirans educitur.
Sed Pompeianorum vi fluctuum circumfuſus,
Nauteam bibit, venenum.
Hiç exitus Iudçæ Regnum, & Machabæos Rectores tulit;
Miſerrimam Romanorum Pyratarum prædam;
Qui ſacras opes, aureaſque trabes,
Sparſa tempeſtatis analecta, reliquiaſque collegére.
Eximio documento,
Fraternis diſcordijs Regna naufragare.
Vos vero amica lumina, ſalutareſque Dioſcúri,
Bapanther & Iacob,
Virgineam è Cælo Nauim, cui nomen à Mari,
Diuinis mercibus onuſtam;
Cæleſtemque Gubernatorem Ioſephum,
Dexteriore alite velificaturum, oſtendiſtis.

S. IOACHIMVS

Bapantheris Filius.

S. ANNA *Ioachimi Vxor.*

EPITHALAMIVM.

Deſcende Cælo vbi nil agis ſanctiſſime Hymen.
Duas extrà Cçlum Cæleſtes Animas copulaturus,
Ioachimum & Annam.
Illum Regiâ, hanc Sacerdotali ſtirpe:
Vt dotali vtroque apice, Nepotem inſtituant

Inter

Inter Reges Pontificem, inter Pontifices Regem.
Age: iugalibus nodis quos Aeternitas nexuit,
Cor geminum ſtringe, vel vnicum diuide:
Vt alter Sponſus ex altero ſpiret.
Sed heu ſpinoſa primordia! initio planges, dùm pauges.
Vltrà viginti annos ſterilis ille thalamus,
Nihil niſi lacrymas gignet.
Sed verte ſtatim lætioribus hanç neniam.
Nam ſterilis Parens,
Maiorem prolem vtero capiet, quam mente;
Stupente rerum Naturâ
Tam fœtam, quam fœtum extrà ſuas leges.
Adde nouam inter fœminas laudem,
Citrà Sobolis crimen Matrem fieri.
Nam çeteræ, Carnifices antequàm Matres,
Partum conficiunt, dum concipiunt.
Vnoque momento,
E' Cælo demiſſam Animam Orco exponentęs,
Vitam largiuntur, & lethum.
Sola Maria Parentis honos, non onus,
Maternum vterum condecorabit intrando.
Nec deerunt puerperio præſagia.
Renaſcente enim Templo naſcetur Virgo.
Alteram Dei Domũ parabit Anna, alteram Herodes reparabit.
In alterâ Numini fient Victimæ,
In alterâ victima fiet Numen.
Creſcet cum Prole Parentum felicitas;
Nam mutuo repignerati amoris officio,
Filia ex Parentibus, per Filiam Parentes viuent.
Ita Ioachimi Penates alterum Cælum meritò voces;
Vbi Sacra Familiæ Trias,
Corporibus tripertita, Animis vna,
Genitor, Genitrix, Genita,
Beabitur, & beabit.
Omnia denique in vnum vota colligent
Longæui Coniuges;
Cum ſeſe Numinis Auos mirabuntur.
Tanta gaudia,
Nec illi ferre, nec tu fari potes. Taçe.

S. IOSEPH

Iacobi Filius: Virginis Sponſus.

TITVLI.

Senis huius magnitudinem, tergemino metire Titulo.
Vir MARIAE fuit.
Solus nimirum toto Orbe ſelectus,
Viragini Vir, Virgini Virgo.
Fortunatum Coniugium,
Cui dexter Ales Angelus,
Diuinitas Pronuba, Flammeum Flamen, Dos Verbum.
Vnica hæc Hymenæi teda fumo caruit,
Virgineo candore non denigrato.
Iugalia hæc vincula nihil ſtrinxere præter Animos,
Nec vltrà amorem iuere amantium vota.
Nec nouum Ioſepho, Dominæ nolle miſceri.
Dubito nuptialem cælibatum, an cælibes nuptias vocem.
Nam Sponſæ contubernio, Sponſi virginitas geminatur:
Nouoque miraculo, forma pudicitiæ ſuffragatur.
Denique ſic Palmæ nubunt.
Hinc alter ille, maiorque Titulus:
Pater IESV fuit.
Quippe naturâ Patruus, coniugio Vitricus, officio Pater;
Priuignum Numen educauit, erudijt, aluit;
Et vitam ſi non dedit ſeruauit;
Deumque oculis genuit cuſtodiendo; toties Pater.
O quanta dignitas! Filium participare cum Deo;
Et vlnis Alumnum regere Orbe maiorem;
Qui vel parendo Parentem facit.
O' gratas educationis vices!

Ille

Ille ſeruat, hic ſeruit: & Altorem ſuum Alumnus alit.
Orant alij Numen, hic cogit.
Nam Patris vota, imperia ſunt.
Adijce poſtremum Titulum.
Filius DAVIDIS fuit, & FABER.
Quis credat?
Regia Dauidis linea in Materiario finitur.
Nouæ nimirum nobilitatis Fabro,
Nam retrograda generis claritas
A Deo in Fabrum, à Fabro in Reges Auos, refunditur.
O nexa Prouidentiæ opera!
Regalis Genealogiæ princeps Adam, poſtremus Ioſeph;
Ille Agricola, hic Faber.
Nam lignum, peccati materiam, ille ſęuit, hic ſecuit.
Haud alienum à Chriſti Patre miniſterium.
Quid enim Deus, niſi Faber?
Tornare Orbem, inſpicare montes, dolarę campos,
Excidere Homines, fabrilia ſunt.
Verè vt dicas, Fabrum Deum, & Fabri Filium.
Reſpondent verò morienti Chriſto hi natales:
Vt inter eandem artem viueret, & occumberet.
Malleus, forſex, terebræ, claui, ligna;
Vitæ miniſteria, Mortis inſtrumenta, fuére.
Eâdemque domeſticâ arte cunæ dolantur, & cruces,
Suæ igitur neci naſcendo proludit,
Dum ex Fabro naſcitur.
Nec minor Dauíde Ioſephus
Auítum Regnum gerit in officinâ.
Stant illi ſua Imperij ſigna,
Fabriles ſecures, & ligni faſces, quos Puer alligat.
Summa illi authoritas.
Mortalibus imperat Puer, Puero Mater, Matri Sponſus:
Nec Imperij nomen abeſt:
Quid enim Ioſeph, niſi Auguſtus?
Itaque vno tempore ſuum Roma Auguſtum iactat,
Nazareth ſuum.
At quanto dignior hic Magiſtratus,
Rerum Dominum Domi poſſidere?
Solus igitur Mortalium, Ioſephus

Cęlum

Cælum non impetrauit, ſed exegit.
Nam quæ alijs diuina donaria ſunt,
Ioſepho iſagogicum fuit, & nutricia.

SANCTA
MARIA VIRGO
Ioachimi Filia, Chriſti Mater.

SCVLPTVRA.

Lauretana hæc Statua, Lucæ ſcalpellum ſenſit,
Vtinam vitæ quoque ſimulacrum calamo edidiſſet.
Sed hiſtoriographi officium argumenti diuinitas vertit.
Nam cæleſti calamo in ferreum cælum degenerante,
De ſcriptore ſculptor, pro verâ effigie ligneam dedit;
Totamque exanimauit hiſtoriam.
Falleris, Viator. Figmentum hoc, Euangelium ſuppleuit.
Facundus codex eſt caudex.
Atqui diu ſecum cogitabundus Artifex,
Animi Idæam ligno impreſſit.
Audi myſteria, & mirare.
Primùm, Cedri Regiæ Arboris, trunco exciſa effigies,
Nobilitatem refert:
Quæ vndeuiginti luxurioſa Regibus, Virginem tulit,
Tanti Generis non tàm ſtirpem, quàm ſtipitem.
Præterea, ex areſcente Materiâ ſculpitur.
Nam ſterili Matri ingenita eſt Virgo.
Quid enim mortuâ ex Venere gigneretur, niſi Virgineum?
Nul-

Nullum in hoc Typo peccatum cu'pes;
Nullum in Prototypo.
Ne illud quidem Mundo cognatum,
Nam ſola Maria Adami lutum non oluit.
Iam ſi Templo Imago, Imagini Templum dicatum;
Templis etiam colenda Maria, Templum coluit,
Cum trimula caſtis Aris admota,
Ipſa Deo, ipſi Deus, Virgineum florem ſeruauit;
Munuſque impetrauit, offerendo.
At quòd Fabrili materiæ nubilis adhæret forma;
Speciosum cum Fabro coniugium refert:
Immò in coniugio cælibatum.
Nam ſi Statua nuberet, ſic nuberet.
Cernis eodem trunco
Excu'ptam cum Filio Matrem, cum Matre Filium,
Gemino, & vno corpore;
Vt dubites vtrum ex alio naſcatur?
Habes prodigium illud maximum,
Cùm Deo genita Deum genuit:
Nouoque reciprocæ cognationis vocabulo,
Dei Filia, Filij Sponſa, Sponſi Domina, Domini Ancilla;
Cæleſtia humanis, humana cœleſtibus, compaginauit.
Sed heu breuis voluptas! Vide vt Chriſtifera Imago,
Infantem gremio ſtringit, atque ſcalpenti porrigit.
Sic Filium, Simonis gladio ſcalpendum, obtulit Mater.
Miraris Aegyptium Statuæ cultum, colorem, ſolutum crinem?
Non alia ſpecie profuga hæc Aſtrea,
Herodianam Vulpeculam latuit inter Aegyptios;
Gemino Sole felices.
Sic rerum Arbiter, ne Tyrannum perderet, Filium proſcripſit:
Inſigni documento, excutiendos malos Principes,
Non cædendò, non cedendo, ſed recedendo:
Hoc ipſo miſeros, quòd Iuſtitiæ deſertores Iuſtitia deſerit.
Mirum potius, cur dexterâ Puerum ſuſtinente,
Vix dexteræ fidens læua medium amplectitur.
Nam pia Genitrix, in Templo recuperatâ Prole,
Rapaces adhuc Synnagogæ manus formidat;
Et inter voluptatem & timorem,
Amplexus geminat, vt affectus.

Quæris

Quæris diuino vt Amore flagrauerit ?
Habes calorem ex colore .
Fuliginoſum hoc lignum, Amoris torrem oſtendit .
Silentium quæris ? Statuam taciturnam interroga .
Verecundiam ? nil ſuis oculis ampliùs indulſit ,
Quàm Statua ſuis .
Clementiam ? ſuſpice prolatam Chriſti dexteram ,
Veluti miſeris benè precantem.
Hanc rogauit Parens ; & quicquid rogauit, irrogauit .
Sanè primum ac poſtremum Chriſti miraculum ,
A Parthenià Matre impetratum conſtat .
Vt peruicacia ſit dubitare de cæteris .
Refert iam Opificem ſcitari ,
Cur diſcriminatis vt in funere crinibus ,
Dolentem dolauit , ſed erectam .
Certè ſic ſtetit iuxtà Crucem, Cruce altior & ſolidior.
Callidè igitur fœmineam Statuam ſculpſit Lucas .
Nam Filij mortem vt Fœmina ſenſit , vt Statua tulit .
Quin etiam Cedro ectypam Virginem elaborauit :
Simili cum Cruce ligno .
Nam Crucis inſtar, Cruci oppoſita ;
Et altera alteri patibulum fuit .
Quid ? vltima eius fata nil argutius exprimat ,
Quàm incorrupta è Cedro Statua ,
Exanimati ſed incorrupti corporis typus .
Aeterna hæc ſanctio , vt omnia pereant vel immerentia :
Damnata, quia nata .
Poſt omnium mortes , Mors ipſa morietur .
Adeò Parcæ , ne ſibi quidem ſunt Parcæ .
Sola Deipara perijt , non putruit ; & in ſcrobe refloruit.
Reſtabat erudito operi labor extremus ,
Triumphalis ad Cælum Heroínæ curſus .
Hunc denique Imago refert ,
Erecta , paludata , auro coruſca .
Tali ſiquidem pompâ
Ad illum veniens , qui ad ipſam venerat ,
Cęlum addidit Cęlo .
Quin operi coronam impoſuit Sculptor,
Dùm ſacrum Simulacrum coronauit .

Nimi-

Nimirum, Cęli Auguſta Terras diſpiciens,
Regia ſemper munera
Optantibus donat, ignaris ingerit, ingratis obtrúdit.
Neminem relictura miſerum, niſi qui eſſe velit.
Dubitas? Statuam do teſtem.
Ante hanc nemo vacuus rogauit:
Ne Turca quidem.

SANCTVS IOANNES BAPTISTA

Virginis ex Conſobrinâ Nepos.

PRAECONIVM.

Iamiam Numen aderit:
Adeſt iam Numinis Præco:
Hoc Præcone,
Nemo maior, nemo minor.
Prophetarum poſtremus, Martyrum primus,
Solis Lucifer, Luciferi Veſper,
Meſſiæ magnitudinem ex ſuâ imagine expreſſit.
Immò Meſſiæ Myſtes, & Chriſti Chriſtus,
Mundi Luſtratorem luſtrali aquâ ſanciuit.
Ambigente Iordane, lauaret an lauaretur.
Nobilis fluuius, cæleſti Eridano minimè inuidus.
Nam ille in Cælum translatus, huic Cælum delatum:
Hem quantus; at quantulus fuit?

Tantam

Tantam ſanctitatem ad nihilum redegit,
Cum ſe Neminem *dixit.*
Tantòque ſe diminuens quantò cælitùs auctior,
Cum Omnipotentiâ certauit.
Hic ne vinceretur, augentem vicit, ſe minuendo;
Illa vt vinceret, imminutum vicit augendo:
Adde, hoc Præcone
Nemo taciturnior, nemo vocalior.
Vix conceptus, ſilentium Patri indixit;
Vix formatus, Deum hoſpitem nutibus excépit;
Vix vtero egreſſus, ſolitudinem ingreſſus,
Hirtus, ieiunus, vigil,
Cum Angelis Angelus, Mutus cum Mutis viuens,
Quod loqueretur, tacendo didicit.
Nemo diutiùs infans fuit; nemo altiùs fatus:
In deſerto diſertus,
Et iam nihil niſi vox,
Rudes inſtruxit, auios reduxit,
Peccantes increpuit, Reges *terruit;*
Trunco etiam capite clamoſus,
Viuum ſe morti approbauit;
Et ad Mortuos vitæ Præco deſcendit.
At at, procumbito Viator;
Præco ſiluit, Meſſias adeſt.

IESVS

IESVS CHRISTVS
Dei, ac Virginis Filius.

M E T A.

Siſtimur ò tandem tibi Clementiſſime Aſſertor,
Sacri Voluminis Alpha & Omega:
Non longiùs vagaturi, te contacto.
Quò enim procedat qui te accedit, vltimam rerum Metam?
Tu Auiti Generis Meta:
Matris annos in Proauis numeraturus,
Trium & ſexaginta Patriarcharum Stemma claudis;
Omnium nobiliſſimum, quia notiſſimum.
Nam Patritij Stipites reliqui,
Quò commendantur vetuſtate carioſi,
Simul eduntur, & exeduntur.
Tu antiquorum antiquiſſimus, nouiſſimorum nouiſſimus;
Maioribus maior, poſterior poſteris;
Seuiſti nobilitatem tuam, & meſſuiſti:
Verè tuam, quia à te fluxit, in te redijt.
Tu Diuinorum Operum Meta:
Cæleſti ſatu mortalia cæleſtibus nectens,
Ex Deo Homo, ex Virgunculâ Deus,
Quod vnum deerat vniuerſitati miraculum, expleuiſti.
Tu Temporum Meta:
Summo ſolſtitio, nocte mediâ, anno extremo, natus;
Solis ſugam, vmbrarum incrementa, anni lapſum, inhibuiſti;
Et geminus verè Ianus,
Antiqui nouique Sæculi intercaláris Spectator,
Pacem, vti terminales Ferias, Orbi indulſiſti.
Tu Dignitatum Meta:

Quâ in Stabulo contactâ Purpurati Aſtronomi retroceſsére.
Nam quis vltra Bubíle illud faſtus explicet,
Vbi ſuperbiæ frænum eſt fœnum?
O nouæ Aſtronomíæ ſectanei Reges!
Cæteri Præſepe inter Stellas, hi Stellas in Præſepi obſeruarunt.
Scitè igitur capitum décora ante tuos pedes proiecére;
Gnari, dignitates deſinere vbi incipiunt.
Tu Moſaicæ legis Meta:
Duriſſima iura circumciſus circumcidiſti,
Et inamœna Synnagogæ ſpatia metaſti;
Lapideo illo gladio pro limitaneo lapide, infixo:
Tu Sapientiæ Meta:
Phariſaicam Templi Exedram duodennis euertiſti.
Nam te audito,qui omnia docebant, nihil ſe ſcire didicerunt:
Et Infante Magiſtro, ſe nouerunt Infantes.
Tu Infernæ potentiæ Meta;
Spectante Solitudine cum Lucifero congreſſus,
Auidum eſuriendo ſtrangulaſti;
Et inceſtam illam naturam, æternæ flammæ cuſtodem,
Malarum Veſtalium ſupplicio de rupe impellens,
Heſperum feciſti ex Lucifero.
Tu Peccati Meta:
Iordanem intrando abluens, vt aliorum ſordes elueret,
Herculeæ inſtar columnæ, fluctibus demerſus,
Vndarum & ſcelerum curſum progredi vetuiſti.
Tu Votorum Meta:
Patrium orbem benemerendo diſcurrens,
Fatigato ſæpiùs pede, numquam manu,
Supplicia à ſupplicibus auertiſti.
Tu Mortis Meta:
Arboris eiuſdem paxillo,quo Mors Adamum transfixerat,
Aequâ talione Mortem confixiſti;
Quæ funeſtiſſimo exacto ſtadio,
Ad eundem ſtipitem vndè mota fuerat, ſtetit:
Et Adamo altero abſorpto, priorem vomuit.
Tu Gloriæ Meta:
Aeneos Orci poſtes cruentâ dexterâ eluctatus,
Gementem ſub Terras Patriarcharum Populum,
Ab Tartareis ignibus ad Empyreos euexiſti:

Reli-

Relictiſque in Monte veſtigijs, quæ inſiſteremus,
Tam faciles ad te aditus pandis, vt volare ſit velle.
Te igitur Beatiſſimam omnium rerum Metam
Ex deſtinato aſſequutus; exacti operis curſum ſiſto:
Hoc vno rectum, quòd ad te peruénit.
Is enim errat, qui à te deerrat.
Hic feſtiuo celeuſmate Stationem occupans,
Foliorum carbaſa complico:
Et pro anchora, emeritum calamum figo,
Anno tuo MDCXLIII.

INSCRIPTIONES ADSTRICTAE NVMERIS.

HORTI RACONISII

N Hortis Sereniſſimi Emmanuelis Philiberti A Sabaudiâ Cariniani Principis, fabuloſa Cæleſtium Imaginum Simulacra in areolarum angulis ſolido opere confícta ſunt: & cuique Simulacro hexaſtichum ſubſcriptum, moratam aliquam ſententiolam emblematicâ venuſtate continet: vt in vno Viridario Cæleſtem ſimul Aſtronomiam, & humanam Philoſophiam, deambulantes Principes contemplentur, nec tàm flores legant, quàm documenta.

PLANETAE.

I.
Saturnus, ſiue Tempus.

Falcatus Senex, Infantem mandit.

Annorum dirus Pater, Annorumque vorator,
Quæ priùs ediderat Tempora, tempus edit.
Magnarum largitor Opum, largitor Honorum,
Omnia quæ donát, deuorat iſte Senex.
Heu, quid Opes? quid Regna? tuum nihil eſt, niſi Virtus:
Deuorat illa Senex, deuorat iſta Senem.

II.
Iupiter.

Nudus Fulmen torquet, aſtante Aquilâ.

Splendida cùm toto diffundat munera Mundo
Rex Superûm, nudus Fulmina ſola tenet.
Et licèt archétypâ tot pinxerit arte Volúcres;
Fulmineam tantùm diligit vltor Auem.
Nam pauci officijs, plures terrore mouentur:
Fac vt amet Populus, fac tamen vt metuat.

III.

Mars.

Armis horridus acinacim rotat.

Hic licet infeſtis nuſquam penetrabilis Armis,
Securus propriâ conditione Deus.
At caput Aethéo munit, pectuſque metallo;
Ceu Mortem impauidus terreat, & paueat,
Conſilium cauto, Princeps, à Principe ſume:
Sint tibi cuncta licet proſpera, cuncta time.

IV.

Sol, ſiue Apollo.

Radiatus Lirâ ludit.

Vna Chelys Cælum eſt, ſeptenaque fila Planetæ
Lux plectrum, numeri Tempora, Vita melos.
Hanc Sol concordi Cytharam modulamine ſolus
Tangit; & Aſtrorum ducit in Orbe Choros.
Vna nequit gemino tangi Lyra Calica Sole:
Vnica nec Reges perferet Aula Duos.

V.

Venus.

Cupidinem complexu fouet.

Deciduum alternis reparat quid fœtibus Orbem?
Fertilis hæc Cælo nata fauente Venus.
Quid mentes vireſque Virûm lethaliùs haurit?
Hæc eadem Pelago nata furente Venus.
Quid Venus eſt igitur? Lethalis vita, lucroſus
Iactus, barbaries blanda, bonumque nocens.

VI.

Mercurius.

Caducéo inſtructus, & auolaturo ſimilis.

Quadruplici excellit quem cernis dote Miniſter;
Velox, Facundus, Callidus, atque Latro.

Hujus

Huius ab ingenio Regum fluxere Miniſtri,
  Quos & Mercurios Aula diſerta vocat.
Tres poterant ſolidum dotes formare Miniſtrum:
  Sed rarò, ſi adſit Tertia, Quarta aberit.

VII.

Luna.

Dianæ inſtar, lunatâ fronte.

Candida Fraternæ ſectatrix Cynthia Lucis;
  Non eadem, atque eadem; nunc fugit, inde redit.
Hæc procul à Phœbo, pleno micat integra vultu:
  At propior Phœbo, Cornua fronte gerit.
Virginibus ſpeculum: ſplendent ſi ſplendida vitant;
  Si dant ſe in lucem, deficit integritas.

SIGNA ZODIACI.

Aries.

Lanigerum inſidet Phryxus.

Impia clamoſæ fugientem Regna Nouercæ,
  Auratus Phryxum per mare vexit Ouis.
Poſt vbi conſedit ſecuro in litore Phryxus,
  Velleris vt pretium vellat, Ouem iugulat.
Qua potes arte ſtude cupido ſeruire Tyranno:
  Talia ſeruitij premia crede feres.

II.

Taurus.

Europam rapit.

Lætus Agenóreo ludit dum litore Taurus,
  Taurus furtiuo qui locat ora Ioui.
Inſidet hunc, redimitque roſis Európa Iuuencum;
  Neſcia Raptorem ſe redimire ſuum.

Quid tibi, Raptor, opus Taurinos ſumere vultus?
Literulam *a* Tauro detrahe, plus rapies.

a Auro.

III.

Gemini: ſiue Caſtor, & Pollux.

Mutuo complexu impliciti.

Hi ſunt Tyndarides fidiſſima pectora fratres,
Qui duo Corporibus; Corde ſed vnus erant.
Vnanimi Regnum ſtudio rexére Paternum:
Turbauitque piam nulla querela Domum.
Sic olim gemino Cor vnum Pectore Fratres:
Nunc vno gemina in Pectore Corda gerunt.

IV.

Cancer.

Retrógradus à Nymphâ tenetur.

Syluestrem Proteus Driadem per aprica petebat;
Aſt auidum pauido fugerat illa pede.
Verſus ad inſidias, refugus fit Cancer: & illa
Retrogradum ſequitur: dumque capit, capitur.
Nouerat ingenium Protheus. Hoc Fœmina more eſt.
Si ſequeris, fugiet: ſi fugias, ſequitur.

V.

Leo.

Super Aram immolandus.

Africa Sidereo ſqualebat hiulca vapore:
Non imber miſeræ; non dabat amnis aquas.
Horribilem Phœbi monitu mactare Leonem
Conſuluit, Populi qui Leo terror erat.
Conſilium ſapiens: lætum vis copia Regnum
Atque quies recreet? talia Monſtra quate.

VI.

Virgo, ſiue Aſtræa.

Alata: Spicam læuâ dextrâ gladium tenet.

Impia cùm Superis inferrent Arma Gigantes;
Vna omnes Virgo perdidit aligera.
Hinc eadem Virgo fixis numeratur in Aſtris,
Fida laboranti quòd tulit Arma Ioui.
Non mirum eſt; Mulier quod tantos perdidit: at quòd
Fixa ſtet in Cælo res volucris Mulier.

VII.

Libra, ſiue Bilances.

Venus ancillari ſpecie, Libram & Poma defert.

Ridebat Venerem Iuno, *Tu florea ſemper*
Serta geris; Frugum nulla caniſtra geris.
At Venus aſſumptâ Famulæ ſimulamine Librâ;
Poma Deæ rapuit; vendidit illa Deæ.
Quot modo ſe frugi didicerunt fingere Serui,
Qui Domino vendunt, quæ Domino rapiunt?

VIII.

Scorpius, ſiue Nepa.

Mars eius caudam flammis armat.

Diffiſus Getico Titanas figere Ferro,
Hinc Stygio Mauors imbuit igne Nepam.
Sic Genus indomitum quondam ferroque, manuque,
Diſſipat exiguæ flammea cauda Feræ.
Silicet, in Superos vbi perfida turba rebellat;
Parcendum Gladio, bella gerenda Face.

IX.

Sagitarius, ſiue Chiron Centaurus.

Biformis, alatus, arcum dirigit.

Cur humeris alæ? *Quod mente ad Sidera ſurgit.*
Miſſile cur telum? *Mentis acumen habet,*

Cur

Cur Equus eſt partim? *Frænis obtemperat æqui*.
Cur & Homo? *Humanum docta Minerua facit*.
Talem igitur magni Reges meruere Magiſtrum,
Quos non eſſe Feras edocet iſta Fera.

X.

Capricornus, ſiue Capripiſtrix.

Pallas hoc Monſtrum irrítat.

Prælia Phlegræi Cælo indixere Tyranni,
Queis Hominum ceruix, cauda Draconis erat.
Obiicit hoc Monſtris Monſtrum ingenioſa Minerua;
Capræa cui ceruix, caudaque Priſtis erat.
Nimirum extremis extrema perícla periclis;
Atque Malum pelles deteriore Malo.

XI.

Aquarius.

Ex vrna fluuium fundit.

Hunc Iuuenem Capulo fundentem Flumina prono;
Conſtituit ſummo ſummus in Axe Pater.
Vt cùm Diluuii trepidet formidine Tellus,
Obruat innocuus crimina ſola pauor.
Sic oſtentatis Clementia Faſcibus inſons,
Vt mala deuitent hac monet arte malos.

XII.

Piſces Gemini.

Venus maritimæ Bigæ alligatos regit.

Vt Venerem veherent Triton Auriga ſubegit
Hæc duo cærulei lubrica Monſtra Maris.
Hos Dea Vectores exacto Cypria curſu
Grata per æthereas ludere iuſſit aquas.
Præmia rara; duos tantùm Venus alma Miniſtros
Dat Cælo; reliquos Tartara in ima trahit.

IMA-

IMAGINES BOREALES.

Vrſa Minor .

Iouem lactat .

Hirſutos effœta ſinus , ſcabramque papillam
  Gnóſia lactenti præbuit Vrſa Ioui .
Hinc tenuit primam prima inter Sidera Sedem ;
  Nauibus irato ſuſpicienda mari .
Sit vilis ; ſit inops ; ſit agreſti agreſtior Vrſo :
  Quem Regum extollit Gratia , Sidus erit .

II.

Vrſa Maior . Calliſto. Helix .

Nympha pregnans , erecta : Vrſino capite , ac plantis .

Me caſtam caſtæ ſacratam ſponte Dianæ ;
  Sed mea furtiuus vota feſellit Amor .
Senſit , teſte vtero , miſerandum Cynthia crimen :
  Senſit ; & ex Nymphâ protinus Vrſa fui .
Diſcite vel nulli quicquam ſpondere Potenti :
  Vel quam ſpondetis , non violare fidem .

III.

Draco .

Circa pomiferam Arborem contortus : erecto capite .

Circuit Heſperidum flauos Draco péruigil Hortos .
  Ne cupidæ rapiant Aurea Mala manus .
Paſcitur ipſe tamen ſeruati frugibus Horti :
  Quaſque alios prohibet mandere , mandit opes .
Quàm ſimiles vigilant Angues ? Quàm ſæpè ſeuerus
  Raptorum plectens crimina , Raptor erit ?

IV.

Cepheus.

Rex Aethiops, ingens, deformis.

Mempheos hic fuerat, nigrique Dynaſta Canopi;
Ore niger, vaſtus corpore, crine breuis.
Pulcræ igitur Sobolis turpis Pater, atque peiofor,
Innocuam Monſtris obtulit Andromeden.
Hos caue Deformes: nam reſpondere viciſſim
Mos ori, os mori, nomine reque ſolent.

V.

Bootes, ſiuè Arcas.

Bubulci figura, cum ſtimulo.

Quid facit iſte boum ſacra inter Sidera ductor?
Aula Deûm Caula eſt? Arua per Aſtra colit!
Calliſto hunc Pellex genuit: rigidumque procaci
Cuſtodem Matri præpoſuere Dij.
Lubrica res Mulier. Rigido cuſtode remoto
Caſta nec in Cælo viuere poſſet *a* Helix.

a Helix & Calliſto, eadem eſt.

VI.

Corona Ariadnæ, ſiue Borealis.

Ariadna Coronam gemmis inſignem Cælo offert.

Florentem baccis, crebroque adamante Coronam
Hanc Bacchus Sponſæ, Sponſa dat ipſa Dijs.
Fronte puellari nimis ambitioſa ſupellex,
Dignior eſt Diuûm cingere viſa comas.
Sola decet caſtos pudibunda Modeſtia vultus;
Sed Gemma eſt gemmis rarior Inde tuis.

VII.

VII.

Hercules.

Quieſcenti ſimilis, inuerſâ Clauâ.

Hic habet Alcides quam neſcijt ante quietem :
Quæque humeris tulerat, nunc premit Aſtra pede.
Nempè, quod infeſtum Iunonis Numen haberet;
Supra Iunonis hunc tulit Aſtra Pater.
Principis egregia eſt Virtutem attollere Virtus,
Surgat vt inuiſus celſior inuidiâ.

VIII.

Lyra vel Vultur.

Orpheus Lyram tractat Vulturiformem.

Hæc Lyra Caucaſei quæ ficta eſt Vulturis inſtar,
Sitne rapax Vultur neſcio, ſitne Lyra.
Orpheus hac rapuit Neptuno Monſtra, Leones
Saltibus, Aſtra Ioui, Mánibus Eurydicen,
Quam ſimiles habet Aula Lyras? Quam ſępe ſuaui
Qui tibi blanditur carmine, Vultur erit,

IX.

Cychnus.

Ledam rapit.

Se Cychnum ſimulans Aquila inſectante fugacem,
Lædéum refugit Iupiter in gremium.
Candidulum rapuit Virgo: ſed candidus illi
Candorem rapuit Luxurioſus Olor.
Quid ſatis eſt cautum! quem non præſentia fallet;
Si niger in niueo Coruus Olóre Latet!

X.

X.

Caſſiope, ſiue Sedes.

Aethiopis Cephei Coniux, mirè ornata ſedet.

Hic ſedet illuſtris luxu, radiata pyrópis;
Nigrior at nigro Caſſiopęa Viro.
Praua Virago quidem, potiuſque inferna Vorago:
Sed quia diues erat, Diua repentè fuit.
Turpibus inſignes turpe eſt conſcendere ſedes.
Fœdius aſcendit Simia, quàm iaceat.

XI.

Perſeus, vel Caput Meduſæ.

Eques, anguineum Meduſæ Caput oſtentans.

Protinùs horrendæ prætendens ora Meduſæ,
Frigida ſpectantum Perſeus ora facit.
Squammigera hoc Monſtro lapideſcere Monſtra coegit:
Nexuit hæc viuos mortua forma Duces.
Rex fuit hic ſapiens; armis iura omnia cedunt;
Omnibus at Sapiens imperat Armigeris.

XII.

Auriga, ſiue Mírtilus.

A Pelope præcipitatur.

Proditor hic Domini, curruſque Auriga doloſi,
Nomina Myrtoo liquit & oſſa Mari.
Nec ſatis: in Cælum raptus, raptatur in orbem;
Vt quoties Cælum vertitur, ille ruat.
A Pélope hanc retulit, Dominum cui vendidit, arrham.
Proditio grata eſt: proditor eſt odio.

XIII.

Serpentarius, vel Phorbas.

Rex Lyræ concentu Serpentes excantat.

Theſſalus hic dulci docuit modulamine Princeps
Ad ſua vipereos currere iuſſa greges:

Vidiſ-

Vidiſſes humili criſtâ, poſitoque veneno,
Sibila Regales lambere Monſtra pedes.
Mollia verba domant Angues: pariterque feroces
Blanda Viros, pluſquam verbera, verba domant.

XIV.

Æſculapius, ſiue Serpens.

Barbatus, togatuſque, Serpentem tenet.

Regia Phœbigenam Iuuenem cur cingit abolla?
Eſt Medicus: vitæ ius habet, atque necis.
Docta veneniferum cur dextera porrigit Anguem,
Eſt Medicus: miſeros ſæpè medela necat.
Cur Pater imberbis, barbato Filius ore?
Eſt Medicus: plures qui necat, eſt Medicus.

XV.

Sagitta, vel Prometheus.

Aquila Promethei iecur depaſcens, telo figitur.

Iupiter exardens rapti ſibi fulminis irâ,
In mea mordacem viſcera miſit Auem.
Sed quia me nimiâ vindex feritate ſecabat,
Herculeæ meruit cuſpidis eſſe labor.
Namque Reos auidè nimium qui vleiſcitur, æqua
Vltio fit quamuis, vltor iniquus erit.

BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE ROMA

XVI.

Ganymedes:

Ab Aquila rapitur.

Olim fida Iouis nectar libauerat Hebe:
Hoc Iuuene accito, pulſa Miniſtra fuit.

Hunc tulit Empyream rapidus Iouis Ales in Aulam ;
Cœpit & ignotâ fundere mella manu .
Delicias cupidi ſitiunt , mutantque cupitas .
Vita ſed heu citiùs , quàm ſitis illa perit .

XVII.

Delphin, ſiuè Arion.

Cytharedus Delphinum inequitat.

Ionium diues Pelagum dum ſulcat Arion ,
Arma miſer Comitum perfidioſa pauet .
Confugit ad Cytharam : Cytharæ modulamine captus ,
Per medias Delphin de nece ſeruat aquas .
Diuitiæ damno ; Virtus fuit vna ſaluti :
Qua ſine, ſunt inopes quas colit Orbis opes .

XVIII.

Equus minor, ſiuè Cyllarus.

A Polluce inſeſſus.

Fraterno vt iunxit Pollucem Iupiter Aſtro ,
Te quoque Sidereis , Cyllare, iunxit Equis .
Atque ibi , tot feſſum ſtadijs , belliqne cruentum
Puluere, cum Domino te quoque nectar alit .
Turpe eſt emeriti Senium non paſcere Serui :
Non eget hoc Dominus, aſt eget hic Domino .

XIX.

Equus maior. ſiuè Pegaſus:

Cum Bellerophonte præceps.

Argolicâ tumidus palmâ , domitâque Chymærâ.
Summa per Iſthmiacus Sydera ſaltat Eques ,
Iupiter in præceps Equitem deturbat, & Aſtris
Sacrilegi teſtem crimінis addit Equum .

Sic

Sic auidos ſua ſæpè Duces Victoria perdit,
Qui cum vicerunt plurima, plura petunt.

X X.

Andromede.

Vinculis à Perſeo exuitur.

Hæc inuiſa nigro Genitori candida Proles,
Irreparanda Feræ præda natantis erat.
Perſeus hanc ſummo delapſus ab æthere ſoluit,
Atque ſibi vinclo nobiliore ligat.
Scin miſeris quando ſint allatura ſalutem
Numina? ſpes quando nulla ſalutis erit.

X X I.

Delta, vel Triangulus.

Ægyptius cum Triangulo Stellis angularibus illuſtris.

Aethereum triplici radiatur Sidere Delta,
Inſula Niliacæ quod fuit alma plagæ.
Omnibus hoc Delta felices influit auras:
Omnis ab hac triplici lampade vita calet.
Aſtra ſuum Delta. ſed habent quoque Tartara dirum
Delta: Diuitias, Dæmona, Delicias.

IMAGINES AVSTRALES

Balena, ſiue Priſtis.

Andromeden ſcopulo alligatam voratura.

Hanc quoque in Andromeden vetito fraudatus amore
Rex Pelagi, vndiuago miſit ab Orbe luem.
Sed neque blanditijs, neque Monſtro Virgo mouetur;
Vt ſcopulum in ſcopulo dixeris Andromeden,

Dum Deus ille Feram mittit, dum Virgo reſiſtit,
Digna Deo Virgo eſt; & Deus ille, Ferâ.

II.

Orion.

Venator, cuius talum figit Scorpius.

Tot mihi montiuagæ perierunt Monſtra Dianæ.
Prætulerim telis vt mea tela, Deæ.
Vſa perexiguo Dea vindice, Scorpion armat:
Qui mihi vix calcem pungit, & intereo.
Heu quàm magnorum veneranda potentia Regum;
Tam facilis quibus eſt vltio, & ira grauis!

III.

Phaethon, vel Eridanus.

E curru deciduus.

Frigida dum vitat, ſumma inter Sidera torret
Hic Iuuenis, mediâ neſcius ire viâ.
Hinc ſubito lapſu Taurinum fuſus in Amnem,
Stultitiam flebit dum fluet vnda ſuam.
Summa vel ima fuge: extremum deflebis vtrumque:
Sors nimis alta ruit, ſors nimis ima iacet.

IV.

Lepus.

Caſtor Leporem iaculo configit.

Vnica fœta Lepus tot fœtibus implet Hyéram,
Vt pauidos Lepores inſula iam paueat.
Viſa eſt magnanimo victoria Caſtore digna,
Tam viles iaculis exanimaſſe Feras.
Nil magis eſt audax timidis denſo agmine iunctis:
Opprime diuiſos, Caſtore maior eris.

V.

V.

Canis maior, ſiuè Lélapa̧.

Céphalum Venatorem ſequitur ſolutus.

Non minus hic Aſtris Catulus, quàm nomine clarus,
  Auroræ in Cephalum pignus amoris erat.
Non iaculi, non retis egens; quemcumque ſagaci
  Nare procul legeret, dente tenebat Aprum.
Tam fidos trabeata Canes ſi Curia paſcat,
  Nullus Aper Populi depopulabit opes.

VI.

Canicula, vel Syrius, ſiue Procyon.

Flammas expirans, ab Orione loro tenetur.

Patria veſanus ſuper Aſtra vocatus Orion,
  Hoc ſine veſano noluit ire Cane.
Teſiphone hunc aluit, facibuſque impleuit Auerni;
  Quas vomit, & rauco territat Aſtra ſono.
Nimirum ſimiles ſociat ſibi quiſque Miniſtros:
  Talis erit Catulus, qualis erit Dominus.

VII.

Iaſon, ſiue Argonauis.

Erectus, nautico gubernaculo innixus.

Vt trucibus raperet pretioſa pericula Colchis,
  Per non tentatas primus hic iuit aquas.
Hinc vbi victrici contraxit vela Carinæ,
  Fulſit in æthereo ſacra Carina Tholo.
Mergi dignus erat, docuit qui primus Amicos
  Quærere tam fragili non ſua Regna trabe.

VIII.

Chiron.

Centaurus cum flagello, Achillem puerum docet.

Diua Tethys puerum Chironi miſit Achillem,
Vt mores docili flecteret arte feros.
Strenuus hic igitur, pariterque diſertus Alumnus,
In labris nectar, fulmen in enſe tulit.
Eſt Quadrupes Puer: inde bipes Vir: poſtque tripes fit.
At ſine Chirone, ſemper erit Quadrupes.

IX.

Patera, vel Demiphon.

Rex, tria Filiarum capita in paterâ tenẽs, exhorreſcit.

Quòd Famuli ſobolem Rex iſte necarit iniquè,
Nequior hanc plectit nequitiam Famulus.
Nam Regis ſobolem lauta inter fercula Regi
Condiit, & vultus obtulit in Paterâ
Vel memor illatæ non eſt mens Regia noxæ,
Vel Rex ante epulas ebrius iſte fuit.

X.

Coruus.

In arbore ſeſſitat.

Quòd malè commiſſos Dominæ vulgarit amores
Hæc Auis, ex niueâ, nigra repente fuit.
Debuerat teneræ Catulum memorare Corinnæ,
Qui Dominæ fidus, Furibus aſper erat.
Vera quidem narra, ſed non narra omnia vera.
Vel lauda Domini facta, vel illa tace.

XI.

XI.

Hydra.

Erecta, ſeptemplici capite.

Colla quot extulerat Lernæo ſordida cæno,
 Herculeâ toties concidit Hydra manu.
Nunc Cælum rediuiua tenet: quam proximus Hoſtis
 Communi ſociam non vetat Axe frui.
Herculis eſt viciſſe Feros: at parcere victis,
 Herculeo eſt maior quoque labore labor.

XII.

Ara.

Flore ac lemniſcis redimita, gliſcente flammâ

Anguipedes poſtquàm periura caterua Gigantes,
 Montibus exuſti ſuccubuere ſuis.
Hanc Aram ſtatuere Dij, cùm mutua pacti
 Fœdera, iuratas conſeruere manus.
Si prius in Superis concordia tanta fuiſſet:
 In Superos nullus verterat arma Gigas.

XIII.

Lycáon, ſiuè Lupus.

Rex, Lupino capite, corona decorato.

Iſte per Arcadios irato Numine Lucos.
 Rex ferus vt fuerat, fit ferus ecce Lupus.
Auſus hic humanis fœdare cruoribus Aras;
 Terruit horribili religione Iouem.
Qui malus eſt, vbicumque mali veſtigia ſignat:
 Erumpet media de pietate ſcelus.

XIV.

Corona Auſtralis.

Hanc Auſter Ventus complectitur.

Cum Polus induerct Boreus Borealia Serta,
Ambijt Auſtralis Auſtria Serta Polus.
Sic Polus inſigni decoratur vterque Coronâ;
Nomen & à Ventis bina Corona tulit.
Ah miſera ambitio! Quid ſunt Regalia Serta,
Pro quibus arma moues? Ventus, & Aura leuis.

XV.

Piſcis Notius, ſiuè Memnon.

Memnon Rex cum Piſce colludit.

Vltima Memnonij ſunt credita Sidera Piſces:
Non Homines vltrà viuere, nonue Feras.
Vt tamen Auſtralem Ratis Auſtria repperit Axem,
Perdidit ignauam fabula priſca fidem.
Noſtra hæc errores Priſcorum ſæcula rident,
Ridebunt noſtros poſtera: nemo ſapit.

IMAGINES IN AVSTRALI POLO A NEOTERICIS REPERTAE.

XVI.

Pauo.

Iunoni adhæret.

Hæc Stellas caudâ, Solem alis, vertice Lunam;
Collo Irim, Cælum pectore, geſtat Auis.

Iure

Iure Auis hæc igitur Cæleſt is, reddita Cælo,
Auxit priſca nouis Sidera Sideribus.
At pede turpatur fædo tam pulcra Volucris:
Vltima ſunt cœptis vt mala ſæpè bonis.

XVII.

Indus.

Indico more nudus, cum telo & arcu.

Abdidit aurifero Natura hæc Aſtra ſub Orbe:
Magnaque pars Orbis merſa latebat aquis.
Cuncta ſagax vaſto numerauit Sidera gyro;
Et dum quærit opes, inuenit Aſtra Ligur.
Ipſa ad Virtutem (quis credat?) crimina ducunt.
Sola tot Aſtronomos fecit Auaritia.

XVIII.

Manucodiata, ſiuè Auis Cæli.

Sine pedibus: ſupra nubes volitans

Hæc quoque ad Aſtronomos alio venit Ales ab Axe,
Syrmate fulua humeros, ſtemmate flauâ caput.
Næc ſomno pedibuſque carens; non ocia pennis,
Non oculis requiem, non capit ore dapes.
Conſimilis Regum Volucris: quorum integra laus eſt,
Cura vigil, Fiſcus ſobrius, haud requies

XIX.

Phoenix.

Stellatâ ſuper Arâ, radijs flagrans.

Illa Arabum Phœnix fragranti gramine nidum,
Nidum ex Sideribus conſtruJt iſta ſibi.

Illa

Illa redit Phariam poſt ſingu'a ſæcula in Vrbem;
Hæc procul ignoto ſemper in Orbe latet.
Illa vbi conſpicitur, felicia Secla reducit;
Conſpecta hæc Seclo deteriore fuit.

XX.

Piſcis volans.

Iupiter auolantem arripit.

Et Pelagum pinnis, & pennis aera ſindo:
Aër me Piſcem, me Mare credit Auem.
De me inter geminum lis eſt contermina Numen:
Iuno ſuum dicit, me Tethys ima ſuum.
Me intereà Cælum rapuit: nam ſæpè minores
Dum certant, prædam tertia dextra rapit.

XXI.

Camæleo.

Viridi ſuper ramo, viridi colore imbuitur.

Hæc quoque in oppoſito comperta eſt Axe Volucris,
Quæ præter Ventos pabula nulla capit:
Vna colore carens, omnes trahit vna colores;
Candorem tantùm diſſimulare nequit.
Sic & Adulator, vento nutritus; in omnem
Se vertit ſpeciem; candidus eſſe nequit.

PICTV-

PICTVRARVM, SCVLPTVRARVMQVE VARIARVM INSCRIPTIONES.

IVLII CÆSARIS Statua corrupta, integro Nomine.

BIs deluſe peris gemino diſcrimine, Cæſar:
Bis tua diuerſo Vita ſub Hoſte cadit.
Quam dederat Genitrix, Ferri tibi ſuſtulit ira.
Quam dederat Ferrum, Temporis ira necat.
Viuis parte tamen, Cæſar meliore ſuperſtes.
Perdere nam Nomen vis nequit vlla tuum.

Filius Patrem pingit.

VIuificâ extinctum reſtauras arte parentem:
Munus & alternum reddit amica manus.
Qui ſine te periji, per te Pater ipſe reſurgit:
Et Vitam Iuuenis quam dedit, æger habet,
Ergo Patris Pater es: Nati Natuſque; creatur
Qui genuit: Patrem Filius ecce parit,

Piſtor

Pictor ſeipſum pinxit.

VErane forma fugit, durat ſi ficta ſuperſtes;
Sorteque nobilior deteriore perit?
Seruat adoratam contusâ forſice telam,
Et tabulæ Auctorem tetrica Parça ſecat.
Si facit Ars firmos Homines, Natura Fugaces;
Ars façere, hæc diçi fingere debuerat.

In Effigiem S. Brunonis Çartuſienſium Patriarchæ.

NOn fucata leui minio te ludit Imago;
Nil fictum lepida hæc forma, nil artis habet,
Adſpicit, ac ſpirat: ſed tanta Modeſtia motum,
Supprimit; & çirçùm lumina ferre vetat,
Rumperet ore ſonos etiàm: ſed ſancta ſilendi
Regula, çompoſito non ſinit ore loqui.

Gigantomachia in pariete imbribus obnoxio.

IMpia Phlegræi renouant periuria Fratres;
Et noua compoſitis Montibus Orſa parant.
Sulphureis rurſum minitaris Iupiter Armis;
Neç valet Anguineum perdere flamma genus.
Pone façes: rident renouatis viribus ignem,
Hæç dirimet gelidis prælia tempus Aquis.

In Iudæ effigiem argenteos eijcientis.

PRoijcis infames effuſor Prodige Nimnos:
Nec fugit extentam Numus Auare manum;
Exoſum refugit contingere terra metallum;
Iactaque contiguâ copia pendet humo,
Siccine vos poſtquam tetigit fera dextra, profanæ
Et pretium, & pondus demeruiſtis opes?
Fallor: furacis ſunt hæc miràcula dextræ:
Dum reijcit Numos, attrahit illa manus.

Eiuſdem ſuſpenſi Imago.

NOn mea me poteris Tellus haurire nocentem?
Non Tethys innocuas ſæpiùs vlta rates?
Non tumidæ Nubes igni mulctare caduco?
Non terere infidum ſtella reuulſa caput?
Me refugit Cælum, refugit Terra, Ignis, & Vnda:
At mediam inueniet Spiritus iſte viam.
Dixit; & infami ſe Proditor Arbore librat,
Nec terris, nec Aquis, neuè Polo immoriens:
Reſtant contiguis Fœdandæ tactibus Auræ,
Aſt animæ aſſuetas denegat Aura vias.
Ergo Anima obſeſſi Antico illuctabilis Oris,
Poſtíco ſolitum lapſa fefellit iter.

In Effigiem D. Ambroſij Theodoſium Templo arcentis.

CErnis vt in vetitos Princeps irrumpere poſtes
Nititur, & fixo vi parat ire pede.
Vana coloratæ non eſt hæc forma tabellæ;
Spirat, habet noſtrâ viuus ab Arte animam,
Quin etiam foribus Victor ſe immitteret altis.
Ni Sancti obſtaret Præſulis Imperium,

In Effigiem Aſſumptæ Virginis non abſolutam.

FVlgida dùm raptæ pingebas Virginis Ora.
Raptus inexpleto munere Pictor obis.
Non tibi crudelis, non inuida Parca labori,
Sed Popnlis Votis officioſa fuit.
Nam ſi, qui tantùm deerat, motum arte dediſſes,
Egreſſa è Tabulâ viuida Virgo foret.

In S. Vrſulæ Statuam, cum Lictoribus.

VIbrat, non vibrat: replicat, non replicat ictum.
Penniger as Lictor darque negatque neces
Perge: quid ambigui cunctaris lucra pericli?
Damnant ignauas pectora nuda moras.
Vera eſt hæc Pallas Virgo: nam candida dirus
Pectora dum ſpectat, fit lapis Arcitenens,

In Effi-

In Effigiem mendacis Fœminæ.

VIuis adhuc ? ſpiras fallendi callida Priſtis ?
Et fida infidos recreat aura ſinus ?
Mene putas falſæ rapturam in retia linguæ ?
Saga, tuos noui Partenopea dolos.
Finge oculos, mentire genas, tu falleris ipſa.
Si poteris rurſum fallere, diſperiam.
Cui loquor, heu pictâ deceptus Imagine ? viua
Quid faciet, quæ vel fallere picta poteſt ?

De Zeuxi.

MEntitam Tabulis Zeuxis formauerat Vuam;
Adque ea deceptas pabula traxit Aues.
Poſt diræ miſer ipſe famis diſpendia paſſus.
Non niſi quas tabulâ finxit, habebat Aues.
Silicet illuſæ muctam petiere Volucres:
Suppliciumque Auibus quod dedit, ipſe tulit.

In Effigiem Chriſti Patientis à Gaulo malè expreſſam.

LAnguentem nemo diuinum expreſſit Amorem:
Hactenus egregiæ deſipuere manus.
Egrege te Pictor primum ſecerno: ſapiſti
Veris Gaule modis exanimare Deum.
Namque illi non forma fuit, non gratia vultus:
Pinxiſti informem ſolus, & exanimem.

In malè pictam à Gaulo Venationem.

RAra colorato finxit ſolertia Lino
Et Leporem, & Libycum per iuga picta Canem.
Hòc mirum eſt; nullis Leporem quòd curſibus Vmber
Vrget; & irriſo non fugit Hoſte Lepus.
Haſce Feras etenim retinet diſcordia formæ,
Quæ velit eſſe Canis, quæ velit eſſe Lepus.
Ergo Feras ſi Gaule cupis per inane fugaces
Cernere; Subſcribes, *Hic Canis, ille Lepus.*

In Effigiem Promethei à Gaulo malè redditam.

CAucaſeâ lacerum ſub Rupe Promethea Caulus
Mancipat, & rapto vendicat Igne Reum
Tam miſeris tortum exemplis ſi cerneret Vltor,
Quas petijt flammas, Iupiter ipſe daret.

In Effigiem Leonardi Gambaranæ.

QVam ſpectas mitemque Togâ, Galeâque micantem,
Bis Clari gemina eſt, vnaque Imago Senis.
Humanam gerit hic ſpeciem, Nomenque Leonis;
Fortior, vt dubites, Doctior an fuerit,
Nam Belli & Pacis geminâ ſimul inclytus Arte;
Et Martis Lauros, & Themidis meruit.

Tuta-

Tutatus Calamo Ciues, Ferro vſus in Hoſtes:
Arces æquè acriter, Iuraque ſuſtinuit.
Doctorum Senior, Senior ſimul Armigerorum,
Exemplum Doctis, Armigeriſque fuit.
Solus hic ergo ſuæ geminauit Stamina Vitæ:
Nam Docti Vitam vixit, & Armigeri.

Marci Antonij Gambaranæ eius Filij,
Regij Aduocati Generalis;
Heroicum Symbolum picturâ expreſſum.

Candida nocturno latitans ſub Gurgite Lotos,
Surget ab Arcanis, Sol vbi ſurgat, aquis.
Obruat ingenuam tenebroſa Calumnia Laudem:
Hanc tamen è tenebris *extrahet vna Dies.*

Lotos ſub Euphrátis vndá pernoctans, ſurgente Sole Conſurgit, Solemque ſequitur.

S. FRANCISCI XAVERII HEROICA GESTA.

Ad Indos ſoluit.

NAuis, ſoliciti iucundos Orbis Amores,
  Per vada quæ Zephyro læta ferente vehis
Marmora feſtiuo tranquilla çeleuſmate rumpe;
  Humida terribilis çomprime terga Sali.
Hyblæas depaſta roſas tibi flamina dulces
  Adſpirant Animæ, ſùppara tenſa canunt.
Cedunt Monſtra Maris, Venatriceſque Phalanges;
  Sarçina Securam te pretioſa facit.
Inuidet Argoæ Puppis tibi lucida prædæ;
  Illa vehit ſtellas, tu vehis vna Deum

Peregrè, ſe funiculis adſtrictum cruciat.

ARctata duris membra nectit Vinculis,
  Nudoſque Diuus implicat nodis toros.
Hoſpes remotam deſtinat Viam: Omnia
  Vult ferre ſecum, çolligat Pauper quæ habet.

Acerbiſſimis duntaxat Pomis diù alitur.

FAucibus Autumnos ægris indulget acerbos,
Tantalea Xauier pallidus, ora fame,
Compar ſupplicium, diſpar tibi Tantale cauſa eſt;
Hic veniente cibo, tu fugiente doles.
Tam mala ſi paterent Syluæ tibi Tantale Mala;
Supplicium maius ſi fruerere foret.

Sacra faciens, excedit ſenſibus.

PRonus adoratas rem confecturus ad Aras.
Curior Alpino Xauier it ſilice.
Hunc puer audaci tardantem viuere dextrâ
Vellicat; immemorem, prærigidumque vocat.
Siſte Puer: quem cernis abeſt. Deus aduenit Hoſpes:
Obuius en vacuam deſerit iſte Domum.

Verminoſam bibit.

DEficit illimis, Xauier dum nauigat, Vnda:
Deficit in medio quam bibat Vnda Mari.
Haurit ſoligenis animatum Vermibus æquor.
Et tumulat viuos viſceribus latices.
Es tibi cauſa mali Xauier. Te viuere cuncta
Præſente incipiunt: ipſæ animantur Aquæ.

Singulis ſua Idiomata pro concione referens, Angelus creditur.

PErcitus Empyrei Franciſcus Pneumatis æſtu,
Tergeminum Monadis Concilium memorat.
Concio Pennigerâ properat Malabarica Mitrâ:
Et breuis intorto vertice Pumilio.
Vncæ Sinus adeſt, & preſſæ Naris Iápon:
Durus Taprobanes, mollior aſtat Arabs.
Thrax pallam, faciem pictus Canarínus aduſtam,
Et tereti hirſutus cum Patagone Scytha.
Pendulus vnam Orbis linguam miratur vterque,
Lingua refert Patrios omnibus vna ſonos.
Hoc alij potuere. Sacer cum diceris Ales,
Plus eſt vno omnes quod facis ore loqui.

In ora Piſcariæ lachrymatur.

CAndida Piſcoſam Baccarum copia Terram
Fecerat, è gelidis copia diues Aquis.
Traijcit Heſperias temeraria turba Columnas,
Roſcida quo lacero pignora lintre legat.
Linquite Aquas: Xauier quò luget pergite Nautæ:
Quod medio petitis gurgite, litus habet.

Nutibus Indos erudit.

SI loqueris, quocumque libet fera pectora pellis;
Atque Aures Populi viuida verba vident.

Si vibras Franciſce manus, tua dextera ſatur;
Atque oculis audit ruſtica Turba manum.
Quis credat? manus eloquitur, promptiſſima geſtit
Lingua, vident Aures, audit iners Oculus.
Non ſunt hæc Hominum Miracula: Numinis inſtar
Eſt quiſquis mutat ſenſibus officium.

Negata Naui, Pedibus Mare decurrere aggreditur.

ERige pugnaces ſcopulos, Mare Montibus abde:
Inuia Xauerio non erit vlla Via.
Tolle Rates, erit ipſe Ratis: Terram Aequore ſterne,
Aequora calcabit dura, natabit Agros.
Quid non poſſit Amor? legem dedit omnibus Idem,
Legem qui potuit condere, ſoluet Amor.

Vno tempore duabus inſiſtit Nauibus.

VNa duas cæco Naues rotat Orbe procella,
Vnaque fit geminis Nauibus vrna Mare.
Vnus adeſſe cupit geminâ Franciſcus in alno:
Velle habuit pretium; Quò cupit eſſe, fuit.
Et fugit, & remanet: puppi ſe partit vtrique:
Fit duo, nec duo ſunt: diſtat, & vnus adeſt.
Miraris? quid tam facile eſt quàm pluribus vnum
Stare locis, geminus quo minor Orbis erat?

Sacco indutus Aulicis miſcetur.

PReſſerat Heſperias armata ſuperbia terras,
Arx Aula infelix Ambitionis erat.
Lumina quicquid amant, Poſtes, Laquearia, Menſæ,
omnia pro telis explicat Ambitio.
Arcus erat Diadema: arcus fœdata cruentus
Purpnra: & hæc oculis cernere, vulnus erat.
Xauier at lacerâ velatus membra lacernâ,
Loricam dixit, ſi potes, hanc penetra.
Quæ nullæ poterant Arces perſtringere tela,
Tela hæc Xauerij frangere fracta poteſt

Indijs peragratis emoritur.

MAgnus, vt exiles Macedo peruenit ad Indos
Sanguine iam lacrymas deficiente dedit.
Ex alijs alios ſuſpitans Orbibus Orbes,
Virtutis Metas mœruit eſſe breues,
Xauerio inuideat Macedo. Poſt Indica Regna,
Cæleſtes Orbes inuenit, & ſuperat,

VARII CASVS

Eridani exundatio, Anno 1629. *Regnante Magno Carolo Sab. Duce.*

CErnis vt Alpinæ indignans Cunabula ripæ,
Patrius immodicis curſitat Amnis Aquis?
Impoſitos liquido Pontes pede calcat inultus,
Et ſuper euerſas ſibilat Vnda Domos.
Lanigerûm nat turba: Greges ſtabulantur in vndis:
Aduena per cultam Piſcis anhelat humum.
Cælicus Eridano Eridanus procùl influit imo:
Pronaque fraternis Sidera merſat Aquis.
Prodigioſa pauent læui ſpectacula Myſtæ;
Et tumor ille Padi, corda timore quatit.
Magnanime inſanos deride Carole Vates:
Angurium Fato dexteriore traho.
Itala diſſidijs Regio Regalibus ardet:
Vt flammam extinguat dat tuus Amnis Aquas.

Latinum hoc Vaticinium Italicè recinuit ingenioſiſſimus noſtri Æui, Philippus à Sancto Martino, Alladij Comes.

ROtti i ceppi d'argento il Fiume altero,
Freme torbido d'ira; e ſenza ſponde,
Fatto immenſo ne'campi ſi diffonde;
Emulando del Mare il vaſto Impero.
Oue lieto l'Augel volò leggiero,
Guizzan veloci i Peſci; e giù per l'onde
Van le Selue, e le Piante più feconde:
E con le ſue capanne il Gregge intero.

Queſti è (Carlo) il tuo Fiume, che cotanto
Minacciosſo ne corre, e gonfio ſorge,
Ma degli Auguri ſpregia il flebil canto.
Già di bellico ardor fiamma ſi ſcorge:
Arde l'Italia; ed egli verſa il pianto:
E à ſpegner l'ardor, l'Acque ti porge.

Sitiente exercitu
oblatam aquam reſpuit Cato.

AFrica belligeros amburit arena Quirites,
Nullaque iam querulæ ſubuenit vnda ſiti.
Forte breues galeâ legit vdo e pumice lymphas,
Demeruitque leui munere Lixa Ducem.
Delicias oculo ſpectant ſitiente Phalanges;
De nihilo Princeps inuidioſus erat.
At Cato, defectis quanquam trahit ilia venis,
Attonito intactas Agmine ſpargit Aquas.
Principis exemplo dolet ægrum mitiùs Agmen,
Nulla ſitim culpat, nulla querela Ducem.
Augebat ſpectata ſitim procul omnibus vnda,
Iam ſparſa excuſſit omnibus vnda ſitim.

Attritis Arcuum neruis,
Romanæ Capillos ſufficiunt.

VIctor Agenoreos Tybris dum vendicat Hoſtes,
Vulnificum neruus deficit Indus ebur.
Irrita ſecurus deridet ſpicula Pœnus,
Et ſua felici ſpargit inulta manu.

At

At non Auſonidum latuit ſolertia Matrum :
  Nimirum Auſonidum ſat fuit eſſe genus.
Cornibus attexunt ſibi quos minuere Capillos ;
  Martia fœmineus munera crinis obit.
Spicula luxuriant tenero vibrata Capillo :
  Spicula tam cebras nulla dedere neces.
Fœminei ſedenim lethalia tela Capilli
  Semper erant ; quid cum ſpicula, & arcus erant ?

Flammam pudicitiæ teſtem
Nupta impunè tractat.

TEſtatura fidem iuratæ Lælia Dextræ,
  Pronuba magnanimâ fert elementa manu.
Attonitas inopina tenet reuerentia flammas ;
  Caſtaque ſupplicium Dextera verſat iners.
Si tibi læua fuit mea credule Dextra, Marite,
  Sit rogus iſta mihi Teda iugális, ait.
Teſtis mira fides. Propriæ qui Crimina Nuptæ
  Non tacuit. Caſtam Mulciber eſſe probat.

Seruatorem ſuum ſeruat Leo.

TAbentem leui traiectus cuſpide plantam
  Flebile Marmaricus perſonat Antra Leo.
Fors ea Venator luſtrat iuga : tùm Fera prodit.
  Is pauet : hæc ſubitam ſaucia poſcit opem.
Tractat fulmineos medicus iam certior Vngues,
  Et Medicum pauidæ ſe ſtupet eſſe Feræ.
Inde Theatrali captus dum ſeruit Arenæ,
  Appoſitum memori protegit vngue Leo.
Mites eſſe Feras Homines docuere : viciſsìm
  Vt ſit Homo Humanus hæc Fera capta docet.

Illæſo Filio, Serpentem circumuolutum perimit Pater.

ADſpicit amplexum nati peritura Draconem
Colla Pater: mors eſt, quælibet acta mora;
Protinùs in viridem iaculo collineat Hoſtem;
Et læſo illæſus proſilit Angue Puer.
Figitur in ſolo docilis Serpente ſagitta,
Et præſcripta Patris lumine, ſigna tenet.
Numquam ſynceri iaculum mentitur Amoris:
Id malè collimat, quod malus vrget Amor.

Patrem fami deuotum lactat Filia.

FOemina per denſas intrat generoſa Phalanges,
Quà Pater eſt lentâ iuſſus obire fame.
Arida per vacuas numerat ieiunia venas;
Oſſaque diductâ proſpicit alba cute.
Ah dolor! affectare dapes cauet arduus Hoſtis,
Iamque fame Genitor, Nata dolore perit.
At malè fœmineo dùm verberat vbera planctu,
Quid queror hoc, inquit, Pectoris aucta penu?
Ergo Patri lautas impendit Nata papillas:
Fitque Patris Genitrix ingenioſa ſui.
Expugnat rigidum pietas deprenſa Tyrannum,
Corpora non paſſum tam benè paſta mori.
Quam non vincet Amor cauſam? mouet ecce Tyrannos:
Et mites, legem tranſgrediendo, facit.

Mater

Mater Hæbræa filio veſcitur:

QVam Patriæ peperit, miſeram ſibi deuouet eſcam;
Cognatis dapibus luxuriata Parens.
Ingeſtus materna puer per viſcera currit,
Cuna idem venter qui fuit, vrna fuit.
Plaudunt exemplo Furiæ. Iam vicimus, aiunt,
Inuidiam; populus nos facit iſte pias.

Periclitante Patre, loquitur impeditus Craſi filius.

SEgnia Regalis, vegeto iam firmior æuo,
Non poterat vocis ſoluere vincla Puer.
Proditor ecce neci Patrem cum poſceret enſis;
Exmouit facili verba reperta viâ.
Extremis Natura malis eſt prouida. Primos
Seruarat Patria pro pietate ſonos.

Auarus ſuperſtitioſus.

Q*Vando diues ero?* ſecum quærebat Auarus;
De ramo coruus *cras*, ait: & tacuit.
Augurijs firmata bonis ſua vota moratur;
Cras populaturus quas malè condat opes.
Ergo auro ingentem miſero dum præparat Arcam,
Cras perit: atque Arcâ conditur ipſe ſuâ.
Nec malè fatidicus volucris mentitur. Auarus
Cum moritur, Diues incipit eſſe alijs.

Durante

Durante Spinâ, perit Roſa.

AVroræ ſoboles, Auræ pulcerrima Rore
  Paſcitur, atque perit cum Genitrice Roſa;
Spina ſed in longum ridens felicior æuum,
  Hæres deciduæ viuit acerba Roſæ.
Hoc Natura licet? Spinam ſeruare nocentem,
  Atque hilarem ſubitâ plectere morte Roſam?
Eſt Roſa flos Veneris; Veneriſque ſimillima flori:
  Quod cruciat longum eſt; quod placet, exiguum.

ODARVM.

In Patriam reducis Votum.

HAEC, *cum ſequentibus duabus, Chori ſunt Tragediæ Hermenegildi, quam latinè panxit hic Author; ſibi raptam fruſtra queſtus: communi cum plerisque aliis laboribus iacturâ. Hoc interim habe fragmentum: ex quo reliquum iudices. Atque hic eſt Chorus Primi Actus, quo Hermenegildus Patriæ reſtituitur.*

QVàm dulce laſſis Iſthmia Nauitis
Preſſiſſe conto litora cùm Notus
Feruore dediſcit ſupino
Cæruleis equitare Campis.
Quàm dulce collo nectere patrio
Dextram ferocem, quæ prius aſpero
Stridens metallo, fulguranti
Horrendum tonuit Sariſsâ.
Nil eſt Paterno Sole beatius,
Certiſque noti finibus Oppidi;
Seu iuuit errantes Volucres;
Seu genus vndiuagum tueri.
Olìm paternis indita fontibus
Arcana vis eſt, quæ latet Aduenam,
Ad nota dulcis labra ſerpit,
Et Patriam monet eſſe lympham.
I qua Rogali ſol petit Aequore;
I qua recenti ſe reficit ſatu:
Scrutare Getùlos receſſus:
Non Patriæ fugies Amorem.

Merge hunc ſub vndis transfuga Caſpijs,
Emerget ardens. Ad tua litora
Mentem reſorbebit fugacem
Et tacitos feret ore Morſus.
Spreuit placentes Ogygiæ minas,
Spreuit decoras Alcinoi fores.
Et cælibem numquam racemum,
Præ ſcopulis Ithacus Paternis.
Tauro implicatus litora Patrias
Natiua duræ quò repetat Schyta:
Querceta Gargáni dolebit.
Et tepidas habitare Baias:
Ille ò beatus, cui vice Conſulis,
Prognes paternam dum relinit trabem,
Diſtinguit Annos; atque auíto
Herculeum Mare finit agro.
Et qui coæuæ dum videt Arboris
Pendère crines, ſe meminit Senem:
Campiſque lentis, atque adulto
Se Nemori videt eſſe Patrem.
Felix volantem cui proprij datur
Metare Vitam limite Prædij,
Miſcere cui prodeſt ſepulcra,
Et cineri cineres Paterno.
Felix Parenti qui ſibi creditum
Multo reſignat fœtiore puluerem:
Quem terra poſtquam fruge pauit,
Cuna eadem fuit, & ſepulcrum.

Chorus Tertij Actus.

Hominum nequitiam Fato non imputandam.

ANceps ſolicitat cura
Humanaſque regat

Fati

Fati conſilium vices;
An noſtris aliter conſilijs eant.
Hanc cerne cauſarum Catenam;
Dices, Agit Fatum om
Vt fata iubent ſtabilis r
Lege tenaci nectitur ordo
Turbinat vitas Lácheſis, neceſque:
Sub rapido pendent Regum faſtigia fuſo:
Ac ſi nefaſtus figitur clauus ſemel,
Proſpicies mala, non cauebis:
Veuturam quoties cladem
Præſcia mens cecinit,
Quam vitare nefas fuit
Ex Vrbe monitus dum procul Aeſchilus
Vitat ruinas; ſubdialem
Teſtudo protriuit cadens.
Canibus votum dum vouet ignibus
Aſcletarion Domitianus,
Imbribus flammæ pereunt rogales;
Præuiſque Canes madidum rapuere Cadauer.
Stat ergo fixo Fata quod ponunt loco;
Et moneant licet, haud mouentur.
Quid cùm prodigijs Numen
Aut Natura cluet?
Nunc cæco vagus æthere,
Depectit rabidis prælia crinibus
Terror Tyrannorum Cometa.
Nunc Præco Mortis Regiæ,
Regia Fulmen limina pulſans,
Mortem propiùs aſtare monet.
Inclyti nuper 1 Ducis ante cladem
Eridanum fractâ bacchantem vidimus Vrnâ,
Quid ergo pendens proloqui Fatum iuuat;
Vt mala bis noceant timenti;
Vinci ſi iubeant Fata;
Milite Cecròpio
Crimiſſus lateat licet;
Hos fundet modicâ claſſe Tymòleon,

Si

1 *Magni Caroli Sab. Ducis.*

Si Fata Sceptrum deſtinarunt ;
Sæuis necandum Gárgoris
Monſtris puerum tradat Abydum ;
Ad Sceptra tamen repet Abydus .
Fata ſi vinculum fabricant iugale ;
Carcere diuiſi Thalamo iungentur amores ,
Vocante Fato denique , ad Fatum vocans
Quæ fugitur via ſæpè ducit .
Quem Fortuna premit læua ,
Nauiger , vnda furit .
Appellat , reſidet Mare .
Mercetur , ſpolium comparat Aequori ,
Ludat , fritillus vota fallet .
Aret , putris languet Ceres .
Agat , ah melius ceſſaſſe foret .
Ceſſet , melius egiſſe foret .
Quicquid aggreſſum citò pœnitebit .
Conſulit hic illinc aptè , decernit ineptè ,
Quod ſi benignâ riſerit Fatum vice ,
Cuncta cadent benè , dormienti .
At ſi Res Hominum certis
Nexibus Aſtra ligat ;
Rebus quid dubijs iuuat
Votum purpurei quærere Conſulis ?
Centumuirales quid moratur
Ferále longæuos Forum ?
Cur tergemino verbere fractum
Infauſta Reum cruciat arbos ?
Quidue Machaoniæ ſolertia proficit Artis
Peiora morbis gramina ad morbos legens ,
Si ſtatuunt tibi Fata metas ?
Annon in ſolidis regnat
Libera vis Animis ;
Quam nec Fata rudentibus ,
Nec contumegeminâ compede mancipant ?
Hanc tolle ; cur vindex Auernum
Inrentat horrendum Deus ?
Quidue calenti thure calentes
Mulçere iuuat Vindicis iras :

Nulla

Nulla ſi vis eſt Animæ imperatrix?
Ergo nulla leues Animos Prudentia frænat.
Ergo ferinis Animus eſt Animis Comes.
Poſt cineres nihil ergo reſtat.
Ah mentes Hominum cæcæ!
Qui fera Fata pauet,
Se tantum paueat, decet.
Vis nulla ingenuis mentibus imperat.
Nos imus in præceps volentes:
Proſpectat ituros Deus,
Et quæ ſpectat mente reponit,
Nullis vnquam delenda notis.
Quæ ſemel ſpectat, venient; Quid inde?
Non animi tamen arbitrium Mens præſcia cogit;
Tua ergo ſcripta Scelera ſi Fàtum vocas;
Quiſque ſibi ſua Fata ſcribit.
Sic cùm Trinacriam vecors
Scyllam Nauta petit,
De ſummo excubitor loco
Mergendam Pharius ſi videat Ratem?
Certumque prædicat periclum;
Author pericli non fuit.
Igitur fruſtrà Mortale Genus
Conſcia Fati Numina, & altos
Siderum lapſus, Geniumue culpat;
Ni malus eſſe velit, nemo malus eſſe iubetur.
At ſcelere Victor ſurgit ex noſtro Deus,
Fine regens mala geſta recto.

Chorus poſt Actum Quartum.

De ſerâ Gentilium Conuerſione.

RES eſt Relligio nota.
Anne ignota magis:
Numen Relligio patens

Quas non conſpicuis verberat Ignibus
Terras ? quod Aequor belluoſi
Tranare Boſphori pauet ;
Hoſpes inhoſpitis lucida Lucis :
Conſtans trepidâ ludere in vndâ :
Ingredi cæcos animoſa Calles :
Solis vtramque Domum liquidis fulgoribus implet ,
Obliqua ſi quam deſerit Plagam dies ,
Hæc tetricas radiat per Vmbras .
Numen Relligio vaſtum ,
Pandi vbique Deum .
Doctor conſileat licet
Nouit Nauta fero prenſus in Icaro
Cælo ſupinas ferre palmas .
Cæſurus agreſtes opes.
Tornat ſolidum ſi Notus imbrem :
Properat Diuos mulcere Sator .
Hoſticas Victor minuat Phalanges :
Tardet Aprum Marſæ Venator arundine Prædæ :
Ille graue ſacro ferculum appendit Tholo ,
Horrificos dicat iſte rictus .
Auroræ croceos Currus .
Aurea fræna vide .
Audi turbine conſono
Intercalatum ſideribus Globum ;
Longoque non feſſum rotatu
Aſtrûm videto Præſidem .
Condam lucis Promamque bonæ :
Aliam ſemper , ſemper eandem
Progredi cernas minuique Phœben .
Syluarum , Pelagique Pecus , pictaſque Volucres
Varioſque Florum cerne ridentum Choros ;
Cuncta Deum ſine voce clamant .
Securis trabibus fixum
Aduena Hyrundo larem
Quo Doctore linit ? Deo .
Quis mœſtam Cytharâ pangere plumeâ
Carmen ſub Vmbrâ luctuoſum
Prognem Chorâgus erudit ?

Quo

Quo dictante Gens Florifera
Stipat cereis Nectara thecis ?
Quo celer netis Opifex medullis,
Argutos Culici laqueos pretexit Arachnes ?
Aut quo penum Formica parcit frigori ?
Tam minimis Duus eſt Magiſter.
Cur vel ſoliuagis Culpam
Horret Virgo locis ?
Teſtem Virgo timet Deum.
Vmbras crudus adhuc quid puer auias
Motumque Virgultum tremiſcit ?
Numen Puer ſentit latens.
Cur algentes tangere vitat
Cari cineres Nupta Mariti ?
Quidpiam ſentit ſupereſſe Morti.
Nocturnæ Lemurum facies, & præſcia veri
Somnia, Poetis entheum Pectus ſacris,
Eſſe Deum, ſuperoſque clamant,
Olim ſanctum Animal, vivax,
Humanumque ſuo
Sculpſit de Ingenio Faber,
Libratis teretem partibus indidit
Statuque & inceſſu figuram.
Huic Dædalas finxit manus
Linguam præpetem; tùm Sideribus
Nata ruendis ſidera frontis:
De ſuis tandem radijs fauillam
Excuſſit, claræque dedit ſanctum icona menti;
Ac, ni Cupido noſtra nos cæcos facit;
Artificem è ſpeculo videmus.
At ſi multigenos cultus
Miſtaque ſacra vides,
Res eſt Relligio abdita.
Hic truncam ſalicem ſtare Deum iubet,
Edace quem finxit dolabrâ;
Blattis futuram mox dapem.
Hic colit Vndæ lene caput ſacræ;
Sarculo amicas colit hic fruges:
Et ſuum hic mandit, bibit ille Numen.

Quondàm etiam Numen pauidâ ſtetit Hinnulus arâ ;
Bipartiendum Capreæ ac Viro decus :
Illa Deos parit, hic precatur.
Quantæ vatibus heu nugæ!
Thura quid alba crepent
Sacris impoſita ignibus :
Quo fulgur ſonitu Nubila dirimat :
An dextrum, an obliquum laceſſat
Oſcen volatu Dædalum,
Seruat Aruſpex : Fataque Principum
Volucrum pennis fatuus alligat.
Conſulit Mutas alius Bidentes,
Viua cruentatâ ſcrutatus viſcera dextrâ,
Quid plura? ſanguine Rhodus humano litat:
Et ſimilem ſibi Myſta cædit.
Caligo ſedenim maior
Quos arcana iuuat
Scitàri Superum, implicat.
Hi vera e Cathedris dogmata ventilant,
Verumque perdunt ventilando.
Raptatur hac illac Deus.
Scommata ludit alter in alterum :
Et ridetur alter ab altero.
Veritas falſis petitur duellis.
Iam calamus gladio mutâtur, pagina peltâ:
Sanguis rebellat ſanguini ; ſcandit furor
Per ſcelera ad Pietatis arces.
O lucis Faber alternæ,
Et lux certa animis ;
Tandem nubila diſijce :
Te noſci Dominum ſi nihil intereſt,
Quò Templa, & Aras tot moramur?
Te noſtra ſi tangunt ſacra,
Quid conſortem pateris Orcum?
Aut quæ Sâganis tanta poteſtas,
Vt tuas dirus ruat ignis Aedes :
Interea impunes Phlegethon contaminet Aras?
Audis : micabit luce Religio ſuâ,
Et dubius requieſcet Orbis.

Ludouici Pij Romanorum Regis & Imperatoris laudes

NOn ſempèr Vmbris miſtus inertibus,
Lethæa propter litora luridas
Sorbebis vndas, ô canori
Cura prior Ludouice Tybris.
Tybris ſuperbi, quem liquidam tui
Prædam 1 Parentis, finibus áuium. *1 Caroli Magni*
Vndâque raucùm lacrymante
In patrias reuocaſſe Ripas
Te Roma ſenſit; cum propè Sèquanam
Læto renidens Nominis omine,
Romanus Auguſtum Paternâ
Te implicuit 2 Stephanus Coronâ. *2 Pontifex Max.*
Quos non triumphos hæc ſacra preſcije
Deditque Laurus? Dacus, & algidi
Nouere Cimbri, quo cruenti
Detonuit Rhodani procella.
Nouit rebellis in Patruum 3 Nepos *3 Bernardus Italiæ Rex; à Ludouico exoculatus.*
Quem Signa Signis Itala Gallicis
Iam triumphantem, luce captus
In ſcopulis oculus moratur.
Decentiori non poterat probro
Libido plecti cæca. Piaculum
Agnoſcit Orbus: ſed rogare
Deſtituunt lacrymæ dolentem,
Sat hoc fuiſſet. Silicet heu nefas!
Nepote victo, 4 ludibrium Pater *4 A Filijs depoſitus, & exauthoratus.*
Natis vagaris; ſede motus.
O proprium Genitor dolorum!
Huc vſque Fortunæ licuit; tuâ
Vt expiatam laude reponeres,
Regiſque, Patriſque in Nepotes
Dulce 5 Pij Ludouice Nomen. *5 Reſtitutus; Filijs ignouit.*

Horum carminum ſenſa facilè percipies ex eiuſdem Ludouici Vitá, quam in Italiæ Regno Author excripſit;

In aduentum Principis Peretti Braydenſis Præpoſiti, Ex Gentilitio Semmate Vaticinium.

QVis te Virorum, quiſue Deum, Lyra,
Iam dedicatam prouocat impetus?
Quæ fœta Delos, quiſue Pindus
Per tumidum mihi pectus errat.
Fauete linguis: hic Genium loci
Aſtare certum eſt. Huc Puer infulam, &
Indos Vapores, cumque Veſtâ
Aſſyriam properato lænam.
Bis bina torto iam lituo Polum
In Templa findo. Iam decumus notat
Poſtica, & Antica trames
Quem biſido ſecat axe limes.
Spectatis? an me de ſolido furor
Mentis receſſit? Stella ſororibus
Curuum ſepultis inuidendo
Zodiacum ferit Alba cirro;
Heros litaſti. Te Patruus ſuo
Phæbus nitori ſufficit Heſperum.
Phœbum repones, cùm Pyropo
Canicies triplici calebit.
O quantus olim Threicio cruor
Inſtat Tyranno. Tum Tyrium Mare
Bis purpuraſcet: Stella peſſum
Barbaricam ruet iſta Lunam.
At quale Monſtrum? Primus inutiles
Surgit per iras Herculeus labor,
Tergum flagellans: Num præuſto
Axiferum bibit ore Sidus?

Odiſſe

Odiſſe bruto Fulmine longius
Læuos Leones Augur agens ſolet.
  Tunc hoſte Matres, tunc multas
  A Boreâ negat ire Syluas.
Fallor, Quirini quatinus Imperi
Natale Sidus fertur hic Aureus,
  Qui victor Autumnum micante
  Incolumem Leo verſat vngui.
Dediſce fletum Roma: quid vtiles
Circa ruinas fœmineum latras?
  Non vana Phœnix Fabuloſi
  Supplicijs recreanda buſti.
Hic, cui Cleones ſe Fera temperat,
Ponumque diſcors aſſerit: Artibus
  (Pacemque, terroremque miſcens)
  Romuleis, Populum beabit.
Sed quanta textis Machina Montibus
Offendit auras? num genus Anguipes
  Stridente Centauris Olympo
  Pelion inſtituunt, & Oſſan?
Heheu ruinæ materiam ſtruis.
Permitte Diuis ſidera. Quid Iouis
  Ignem laceſſis iam quietum
  O propria tumulande Matre!
Agnoſco; Diris Augurium vacat.
Ni fata peccent, iam Capitolio
  Te Roma fundato ſuperbis
  Verticibus supèr Aſtra tollet.
Quo te inſolentem proripies, Lyra?
Iam parua magnis pone modum modis.
  Hæc alta Minci plectra poſcunt:
  Parthenopen melius ſonabis.

Dira
In pluuiam perennem.

AT quis Nigrantum Verna, plus nimio potens.
Spirabilis compendium ingreſſus viæ,
Mundi Ruinis Tartari ingluuiem beat?
Vel quæ repulcris altilis Venêfica
Torto ſabellum concrepans carmen labro.
Caduca Cælo ſidera orbato rapit?
Et hunc ſereno Turbinem ſtultu vides
Vltor Mulierum Iupiter? num te ligat
Enode Pellex brachio? aut vdus grauem
Stertis cicutam? ſortis aut primæ încapax,
Dum ſeminale cuncta confundit Chaos,
Exoſa peſsùm arbitria, & ſceptrum iacis?
Nulluſne cauſæ cognitor? nullus Forum
Mundi Clientis Rabula, vel Rhetor terit?
Quid tu Pupilli tarde Curator Iouis,
Falcate Senio? quid ſatellitio frequens
Apparitor Maiugena? quid Acinace
Gradiue inermem ſiderum terres Gregem?
Et lucis ille Circitor, mens Aeteris,
Dynaſta Phœbus: ille tum Pedaneus
Tum Conſularis Ordo Stellarum, potens
Mundum rotatis regere pupillis tacet?
Vides vt alto penſilis Aquator loco
Ambas ſupinat frigidus capedines,
Vlniſque nitens ſtiriam preſſo negat
Hærnere fundo? Cernis vt ſpurius, iners,
Semigenitus, proiectus, inceſtam putris
Glebam renidens, municeps Cæli nouus,
Ceu ciuis, atque Indigena ſtellatæ Domus
Geniale niuibus conſpuit Orion ſolum;
Superque cilio ductat humanas vices?
Hinc quæ polari dote venalem Ioui

Dedit Pudorem, Baiulum Cœli Patrem
Ingrata proles vexat, & liquidam necem
Infundit Vrnis. Hinc gemella Numina
Recens probroſo cortice exutas manus
Edita ruendis Ratibus, Oceanitidum
Inefficaces irritant riſu preces.
Valete liquidis fertiles quondam Plagæ
Merſæ ſepulchris: Montium limbus Plagæ.
Nuſquam Niuoſa dente vos vltrâ leui
Tondebit Agna: vomere aut acri, pius
Promota fundo germina in palàm trahet;
Sulciſue edaces Cultor inhibebit Vepres,
Saquammoſa flexo Monſtra per ſulcos gradu
Errare Paſtor cernet; ac veſtris penum
Piſcator vnca quæret in glebis acu:
Tritaſque Aratro, trabibus vrgebit vias.
Ite, ite quondam Nobile Hortorum decus,
Animæ Virentes. Flammeum merges Caput
Superba Cnicus; Fœbus illæſam fugit
Caltham ſequacem: tuque Pæònis potens
Arcere virus fonte, non abs te potes
Arcere Fontem: teque ſubmerget tua
Narciſſe Lympha: Lympha quæ vitam dabat,
Succoque teneros viuido implebat toros.
Et vos valete Vota Virginibus Cohors,
Flores adulti, floſculique puberes,
Valete florum Candidati Lilia,
Stolatus ordo Niuibus: ah quale Niuium
Per aſtra vobis inuida ſepulcrum venit!
Terræ Cadauer languida rependet Roſa:
Collum Hyacinthus ponet: algebit Crocus:
Satiua triſtis Sidera Occaſus bibet.
Quid hoc ruinæ? Quaſſa dum queſtus tero
Strideſcit Aethra. Num grauida nubes cauo
Immugientes Viſcere Leones parit?
Vertigo Cæli nutat? an laſſum Gigas
Stellare fractus exigit onere latus?
Nunquid bibaces nimia perpeſſæ vada
Valles anhelant? tota vel Mundi ſenis

Anima

Anima laborat? Proh Deum atque Hominum fidem!
En quanta ſulco rima ſerpenti ſcidit
Nubem dolentem diſtrâhi: An tantas valet
Incendiarium parere flammas gelu.
Animam calentem frigido eiectat ſinu
Irata nubes: moxque pertæſa impium
Scelus, flagranti liquida ſe impendit Solo:
Nimium nocenti mœſta pœnitentiâ,
Flammis præuſtum, lacrymis Mundum obruit.
Fatiſce Cœlum: Vertice emoto rue:
Confunde Terris Aſtra; nec ſummo Inferum
Lunaris orbe fibula hunc mundum liget.
Iam Sole vulſo Cæcus ingemitet Cyclops;
Et Regna in vnum terna Neptunus legat!
Argòa rurſum ſyrtibus ſtridat ratis:
Per noſtra Delphin Maria ſtellatus abeat;
Tandem veneno tabidos artus liqua;
Ft rupta molli latera ſyntexi fluant;
Orbis ruinas Vertice infracto feram.

ILLVSTRIVM VIRORVM
ELOGIA ADDITA.

IOANNIS PISAVRI
VENETORVM DVCIS
Mauſolèum

CVm Sereniſſimi Principis huius Gloriam, magnificentiſſimo extollere *Mauſoléo* Leonardus Nepos, Reipublicæ Procurator, ſtatuiſſet: humaniſſimè interpellatus noſter Author, vt ingenti operi, ingenij operam conferret: argumentoſam meditatus eſt molem, in qua paludatam *Ducis Imaginem* in Solio ſedentem, ſua ipſius geſta, ſymbolicis expreſſa Emblematis, Trophæiſque, circumdécorant: Virtutes verò duæ, quas præcipuè colebat, *Religio* atque *Conſtantia*, intercipiunt. Ad Principis pedes, quaſi è Tumulo rediuiui, Lanificæ *Fati Sorores tres*, exarmatæ, penèque exanimatæ; fracta colu, atque forficibus, integro Stamine: inanem Tumulum inſidentes, ſublimen exemptumque Fatis, mirantur Heròem: ſubſcriptis Claudiani verſibus de Phœnice:

Non Stamina Parcæ
In te dira legunt: nec ius habuere nocendi.

Mauſoléi faſtigium tubicina inſidet *Fama* laudum Præco: ima verò in ſubſtructione, quam *Barbarici* fulciunt *Atlantes*, geminæ ingentes Tabulæ hinc illinc, eximias Principis Laudes complectuntur. Nam vnica inſcriptione complecti, nec geſtorum multitudo, nec bipartita loci diſpoſitio patiebatur.

PRIOR

PRIOR INSCRIPTIO,
Ad dexteram.

IOANNEM PISAVRVM
VENETIARVM DVCEM
Optimum Patriæ Patrem, vides.
Qui nondùm natus,
Cùm Partui, aut Parienti, lethale Puerperium timeretur:
Satagente Empiricorum Turbâ,
Vt lucem amitteret quam nondùm viderat,
Obſtetricante Prouidentiâ, per Mortes ad Vitam prodijt:
Matremquè ſeruauit naſcendo,
Idem Patriæ auguratus, cui naſcebatur.
Proinde Patriæ totus viuens, nullus ſibi;
Florentem Iuuentam, quam plerique feriatam effœminant,
Laborioſis pro Patriâ Legationibus, extra Patriam fatigauit.
Primùm, in Subalpinâ magno tunc Europæ Theatro:
Cum veterano Duce Carolo, arcanâ illam molitus Machinam,
Quâ Telinæ Vallis inuaſores, fœderatis armis depulſi ſunt:
Impactas Venetæ libertati compedes fregit.
Deinde in Galliâ,
Contra Ludouicum Iuſtum, iniuſtis armis debacchante,
Inermus inter Arma, Pacator inter impacatos;
Gallicanæ Quieti,
Maximo Regi glorioſæ: Orbi Catholico neceſſariæ:
Venetis rebus maximè opportunæ, allaborans;
Vulgare dictum redarguit, Gallis inimicum eſſe Leonem.
Tùm in Angliâ,
Præmaturum Iacobi Regis amiciſſimi obitum,
Mirâ calliditate cœlatum, mirâ ſagacitate rimatus:
Cauit, ne antiqua Regni Beneuolentia,
Nouis maleuolorum artibus refrigeſceret.
Romæ verò,
Cùm nouum Titulorũ Decretũ Principes omnes attonuiſſet;
Vni Piſauro debuit Reſpublica, quòd maximis æquata Regib;
De Maiorum ſuorum conſuetudine nihil deminuit,

Denique

Denique ad ardua Reipub. negocia natum dixiſſes Oratorem;
Cùm ſuauiſſima Suada, facundis innata labris,
Legati eloquio legatos Principes, quò iubebat adduceret.
Mercurius videri poterat,
Niſi Militaris præfectura Martem oſtendiſſet;
Haud ſegniore manu, quàm linguâ.
Nam Romanis Armis finitimas Prouincias territantibus;
Hoſtiles Eridani ripas, Armis & Arcibus repentè inſédit:
Vt bellica conflagratio in Authorum finibus deflagraret,
Quàm id nauitèr ac tempeſtiuè, Calumnia docuit:
Quæ Veri facem, & Viri famam vt extingueret,
Clariorem fecit ventilando,

ALTERA INSCRIPTIO
Ad læuam.

Hoc verò vel inuita fatetur Inuidia,
Quòd deſperatis Cretæ rebus
Cùm turpiſſimam Pacem, Pulcerrimi Regni iactu,
Paciſcendam contenderetur:
Solus contrà innumeros, cunctanter at conſtanter obnixus;
Voce, Calamo, publico Ferro, proprio Argento,
Cretenſem Veneris Coronam,
Et Venetam Italis Gloriam, conſeruauit.
Tantam igitur Virtutem.
Singulos per Honorum gradus experta Patria:
Emeriti Senis labores, maximo remunerauit labore, Principatu;
Dignum planè Principe Republicâ Principem.
Cui tanta Maieſtas;
Vt Reipublicæ Caput, de Vultu noſceretur,
Tanta Comitas;
Vt Dignitatis Serenitatem, ſupercilij ſeueritas non infuſcarit.
Tanta Magnificentia;
Vt Principatus Splendorem auxerit ſuo.

Tanta

Tanta Authoritas;
Vt pro Verbis Oracula de Throni Cortinâ fuderit;
Tanta Prudentia;
Vt nihil ſibi nouum, nihil perplexum ratus,
Aeui ſui Salomo paſsim ſalutaretur.
Tanta denique, tamque conſtans Religio,
Vt RELIGIONEM atque CONSTANTIAM
Pro Heroicâ ſibi Teſſerâ in Clypeis propoſuerit.
Teſtis illa, contra Chriſti Hoſtes hoſtilitas implacabilis:
Et Religioſa Ignatij Familia, quam ignito Religionis inſtinctu,
Ad fouēdam cum Ingeniorū eruditione Animorum Pietatem,
Poſtliminio Reuocauit.
Omnium tamen Operū, celeberrimum fuit, ideoq; poſtremū,
Chriſtianorum Principum optata, non expectata Concordia.
Quam tranſmiſsâ per Caduceatores ad vtrumq; Regē Suadâ,
Omnibus perſuaſit.
Hinc acceptis Pecuniarum ab Hiſpano;
Et Copiarum ab Gallo Rege, ſuppetijs;
Frugiferæ Pacis primitias, Pacifera Reſpublica prægustauit.
Sic, nimis heu breue, Principatus ſpatium, extendit Piſaurus
Geſtorum granditate.
Atque vt Reipublicæ ſuæ, etiam poſt Fata, prodeſſet;
Florentiſſimam Sobolem Patriæ oppignerauit:
Ex Leonardo Fratris Filio.
Qui Opum hæres, ſectator Operum, Reipublicæ Procurator,
PATRVVM AMANTISSIMVM,
Quâ debuit Pietate, Viuum coluit;
Quâ potuit, Rediuiuum reſtituit.

Vixit Annos LXX.
Deuixit, Anno MDCLIX.
Hic reuixit Anno MDCLXVI.

Elogium

Elogium Sepulcrale
ANDESENNI COMITIS.

O impenetrabile Fatorum Penetrale!
1 ANGELVM FELICEM GABALEONEM,
Felicem planè publicæ ſecuritatis Augelum cernis.
Hunc ingenito ad Iuriſprudentiam pellente Genio,
Aeui adhuc acerbum præmatura decorauerat Laurus,
Et illuſtriores Senaculi Exedræ, maturiori parabantur:
Sed humanis Decretis contraria Cæli decreta,
Cùm Iuuenis manum, ſeruando Principi, deſtinaſſent;
Belligeram Virtutem pacatis Artibus hebeſcere noluere,
Magnanimus igitur Muſarum deſertor;
Palladio de Lycéo, ad Martiam 2 Palæſtram repentè migrans;
Ex inermi Iuriſperito, 3 Principis Armiger, authoratur.
Nec ſine Fati prouiſu, 4 Scæuola natus;
Læuam gladio, dextram calamo exercuit,
Vt in vtrâque Fortunâ, Principi Ambidexter aſſiſteret!
O Fatorum arcana!
Felix Angelus non erat, ſolam ſi Iuriſprudentiam coluiſſet!
Præuiderat Numen 5 inuictam Principis indolem,
Periculis interritam; imò pericula irritantem,
Itaque dùm frementi 6 Eridano, Regius inſultat Puer è cimba,
Profundo repentè gurgite abſorptus, & omnium oculis ereptus
Nouus Phaeton, ſuo in Flumine naufragus,
7 Veriores lachymas trementibus elicuiſſet Populis,
Niſi Armigerum ſuum, cæleſtem quaſi Aligerum, habuiſſet.
Hic enim vnus vndis immerſus, perduelle flagellãs Flumen,
Voraci è vortice ſemianimem eripiens Prædam,
Regiæ Regnoque reſtituit.
Multis ab Auguſtâ Parente, multis à Rege Patruo,
Felicis Seruatoris fidelitas, 8 muneribus penſata fuit.
Sed continuatis obſequijs, plura ipſe præſtitit quàm acceperat.
Nam

Nam intrepidus Peditum Tribunus.
Inſomnis Vercellenſis Arcis Præfectus,
Regius Gallicarum Legionum Maliſchalus:
Omnibus in belli fluctibus, vt in Eridano,
Immerſabilem teſtatus Fidem:
Ac demùm in ſanguinolentâ Tridini expugnatione.
9 Ternis ignitarum glandium fulminibus perfoſſus;
Vulnera muneribus cariora,
Ad partæ Pacis ſolatium, conſeruauit.
Sed heu Fatis ipſis contraria Fata?
Hic ipſe fulminum & fluminum Victor,
Totieſque ſibi ſuperſtes;
Securis iam rebus, emeritus, dulcique Coniugio Felix,
In ipſo Aetatis ac Fortunæ Auge,inuidâ Mortis falce ſublatus,
Grauem quidem Principi ac Patriæ dolorem attulit:
Sed Victori Amedeo Sarmatoris & Baldicherij Comiti,
Cæteriſque 10 Fratribus,
Inſolabilem conſternationem perpetuò reliquis.

Deceſſit die XXIX Auguſti.
Anno Aetatis XXXVII. Salutis M DCLX.

1 *Ioannis Michaelis, Comitis & Generalis Peditum Commiſſarij, ex Nobilium Carienſium Ordine Filium.* 2 *In Nobilium Equitum Academia Pariſienſi.* 3 *Caroli Emmanuelis II. Regij Sabaudiæ Ducis Armiger, ſiuè Scutifer.* 4 *Scæuolæ dicuntur, qui læua tantùm vtuntur manu: hic verò ad gladium ſiniſtram, ad calamum dextram exercuit.* 5 *Intrepidam huius Principis Pueritiam, infinita pericula oſtenderunt.* 6 *Sub Valentinum, vbi profundior Eridanus.* 7 *Nam Phaetontis naufragium Populeas Arbores deflere fabulantur.* 8 *Etiam à Francorum Rege annuos aureos quadringentos, & Maliſchallatus diploma, muneri accepit.* 9 *Guicenonius pag. 24. idem narrat; in vulnerum numero fallitur* 10 *Balthaſſari, Andeſenni Comiti, & Ioan. Bapt. Prioris*

Elogium

Elogium Sepulcrale
FRATRIÆ AVTHORIS

Oh inſyncera Hominum gaudia ?
IOANNA THESAVRIA,
Ioannis Balbi Varnoni Comitis, & Mariæ Coſtæ,
Clariſſimo vtrinque Genere nata :
Cũ Specie atque decore, Vnica Seculi ſui Phœnix vocaretur,
Obitum Phœnici ſimilem experta ;
Perit dùm 1 Vnicam parit ;
In ſimili rediuiua ;
Philibertus Theſaurus, Sarmatoris Comes,
Inter amiſſæ dolorem, & Natæ gaudium diuiſus ;
Coniugi ſuauiſſimæ
Ponit.

1 *Ioannam, Mombaſilij Marchioni Nuptam : nomine, vt pecie, Matri ſimilem.*

Elogium Sepulcrale
ANTONINI THESAVRI
Aui Sui.

SArmatoris Domini ; eodem in Sacello legitur infrà marmoreum ipſius Simulacrum : qui antè Sacri Senatus Pedemontani exordia, iam 1 Senator : & ex 2 Primario Senatore deinde Præſes ; *Pedemontanas Deciſiones* ; hoc eſt, ſubtiliores Senatus Diſputationes, atque Oracula elucidauit ;

ſeptuagenario maior mortuus. Sed quoniam Elogium; ſine Illuſtre, non de Authoris Noſtri, ſed alterius ingenio fluxit; hic non immiſceo.

1 Ex Emmanuelis Philiberti Ducis Diplomate, ſub 28. Aprilis, 1555. Bruxellis. 2 Ex eiuſdem Ducis Diplomate, ſub 26. Septembris, 1577.

Elogium Sepulcrale
ABAVI SVI.

O qui egregiam Familiam regis?
Vt pacatè regas,
FRANCISCHINVS THESAVRVS
Foſſanenſis Patritius,
Hoc e Monumento, nobile Monimentum præbet.
Hic auitis opibus locuplex; ſed ſeptenâ ditior Prole:
Cùm ex antiqua Theſauriæ Familiæ 1 Teſſetâ
BELLO, & PACI;
Alios Belligeræ, alios Pacatæ Palladi, Liberos deuouiſſet
Vt quiſque Fortunæ ſuæ faber eſſet,
Ratas ſingulis Fortunas, viuens vigenſque, 2 diuiſit.
Itaque bonus æquuſque Bonorum Deribitor,
Filios ſibi omnes Amore mancipauit, emancipando:
Et Vnionem, diuidendo, conſeruauit.
Felix Familia; Septemplex & Vnica;
Inexpugnabili Hydreſcens robore.
Nam dùm ſinguli per diuerſos calles ad Gloriam contẽdunt;
Nec Fratris felicitatem fraternus ſupplantat liuor:

Irrupta

Irrupta ſeptem Fratres Concordia fouebat, quæ rarò 3 duos.
Septies igitur Pater, de nullius Liberi inobſequelâ:
Septies Socer, de nullâ Nuruum peruicaciâ.
Nec vlla Nurus, de viuaci Soceri Senectâ conquerebatur.
Itaq; dũ õnia fermè Reipublicæ Negotia canus ſuſtinet Pater:
Et 4 Liberorum, alij bellicas Adoreas:
Alij Iuriſprudentiæ, alij Philoſophiæ Laureas referunt:
Et vna ex Domo omnia Patriæ præſidia petuntur:
Septies felix Genitor,
Tot Filiorum Coronas dûm ſuo colligit ſinu,
Mortis felicitatem 5 Diagoræ non inuídit.

1 *Antiquum Galeæ geſtamen in hac Familiâ Pallas, cum Inſcriptione,* BELLO ET PACI. 2 *Ex Inſtrumento Diuiſionis & Donationis inter viuos, ſub die 16. Iunij 1515.* 3 *Rara eſt Concordia Fratrum.* 4 *Franciſchini Filij Michael, Columellus. Villelmus Iurecunſultus. Iuuenalis Comes Palatinus, Antonius Senator. Ioannes, in Belgio Peditum Ductor. Petrus & Stephanus ſtrenuiſſimi Patriæ propugnatores, ſed vltimus pro Principe in acie occiſus.* 5 *Diagoras ſenio grauis, cum vno die trium Filiorum, qui in ludis vicerant, Coronas gremio accepiſſet, ex ingenti lætitiâ expirauit.*

INSCRIPTIONES, ET MONIMENTA ADDITA.

HORTORVM RACONISIORVM
Inſcriptio exterior

DIGNIOREM HANC AEDIVM FORMAM,
QVAM THOMAS PRINCEPS A SABAVDIA,
BELLIS IMPLICITVS ANIMO TANTVM CONCEPERAT;
EMMANVEL PHILIBERTVS AMEDEVS,
PATERNI PRINCIPATVS, ATQVE ANIMI SVCCESSOR,
TRANQVILLIORE TEMPESTATE PERFECIT.

Inſcriptio interior.

HAEC AMOENITAS
DELICIAS ALIT, NON DESIDIAS:
NAM MAXIME OPEROSVS CVM OTIOSVS
PHILIBERTVS PRINCEPS,
IVCVNDA SOLICITVDINE,
HAEC OTIA PARANS, OTIVM FVGIT.

Verrucanæ Molitionis Inſcriptio.

HAEC EST ILLA EXIGVA SED CELEBERRIMA
VERRVCA.
QVAM PRIMVS CAROLVS EMMANVEL
IMMVNITAM FORTISSIME DEFENDIT.
CAROLVS EMMANVEL SECVNDVS,
VT IPSA SE DEFENDAT, COMMVNIVIT.

Sanct*i*

SANCTI PROSPERI EPISCOPI,
Regij in Æmiliâ.

Magnorum Hominum Nomina, futuri eſſe Oracula;
PROSPERI, REGIENSIS EPISCOPI,
Fatidicum Nomen docet.
Quid enim egit, ſcripſit, cogitauit niſi proſperè?
Proſperè hoc primum quòd in Aquitanâ Prouinciâ naſcitur,
Celebri Doctrinarum, & Chriſtianæ Fidei Gymnaſio.
Nam Religionis præſidium, Sapientia eſt; Sapientiæ, Religio.
Proſperrimè verò,
Quòd Euangelium, Sacræ Philoſophiæ Epitomen, reuoluens,
Breuiſſimam ad Virtutum culmen ſemitam inuénit;
Opes inopibus largiri, & Chriſtum ſequi.
Itaque, ex Diſcipulo, repentè Magiſter;
Quod oculis didicerat, profuſâ præſtitit manu:
Et auri pondere degrauatus; ab Ligeri ad Tybrin aduolans;
Vt Chriſtum ſequatur, Chriſti Vicarium petit.
Quàm id proſperè atque opportunè,
Nouit Pontifex; Nomine, ſtrenuitate, vigilantia, Leo;
Ab Eccleſiæ igitur Paſtore,
Contra Iulianum Campaniæ Pſeudopaſtorem miſſus,
Pelagianam Sectam, toties reſectam, & rediuiuam,
Semel totam radicitùs deruncinauit.
Tùm in Calcedoniâ, Portentorum feraci,
Neſtorium, & Priſcillianum,
Duo dira Monſtra, vnâ manu, ſuo nempè Chirographo,
Præfocauit.
Denique deformiſſimam multiformium Hæreſum Hydram,
Remotas latè Nationes Tartareo ſpiritu corrumpentem,
Miſſis, quo pergere non poterat, Epiſtolis, contriuit:
Et Calamus, Claua fuit.
Tot ergo Proſpera Proſperi promerita
Pontifex Munerauit Epiſcopatu.
Graues nimirum Labores, grauiſſimo Labore.

Difficilius enim eſt, Animorum vitia ſuæ Vitæ exemplis,
Quàm Ingeniorum mendacia, ingenioſis rationibus emendare.
Nam Ratio ratione vincitur; Nequitia rationi reluctatur.
Nec emeritæ tamen dextræ, ſcribendi vacationem conceſſit.
Nam vel humana Vitia increpando,
Vel Diuina encomia concinendo,
Eodem Calamo ad modulandum, quo ad feriendum, vtebatur.
Quatuor igitur ampliùs Luſtris eniſus Proſper,
Vt ſe Chriſto conformem redderet, Populos ſibi:
Cùm omnia proſperè expleuiſſet, propter quæ vixerat.
Proſperrimè Cælum adijt, cui natus fuerat.
At ne Regienſibus Proſper eſſe deſineret, cùm deſijt viuere;
Hac in Baſilicâ, Miraculorum Officinâ,
Implorata Proſperi Oſſa, Proſpera fuerunt imploranti.
Huius ergo Templi Religioſiſſimo cuius Præpoſitus
Franciſcus Calcaneus Comes
Regienſi Patrono, atque Protectori ſuo;
Aeternum deuotiſſimi obſequij teſtimonium
Sacrat.

INDEX
RERVM NOTABILIORVM,
Quæ in hoc Opere continentur.

A

A *Aron*, eius Inſcriptio. pag. 379
Abel, eius Inſcriptio. 324
Abias, eius Inſcriptio, 409
Abiud, eius Inſcriptio. 447
Abraham, eius Inſcriptio. 353
Academicorum Fulminalium Stemma. 242
Achaz, eius Inſcriptio. 242
Achim, eius Inſcriptio. 455
Adam, eius Inſcriptio. 323
Adinaton. 400
Aedium Regiarum ornamenta, 131. &c 562
Aenigma. 321
Admiranda. 450
Admonitio. 457
Amedæi Sabaudiæ Ducis Elogium. 256
Amon, eius Inſcriptio. 431
Amoris mutui Monimentum. 293
Anathema, 344
S. Anna, eius Inſcriptio. 406
Apparatus Funebres, pag. 1. &c, Philippi III. Hiſpaniarum Regis Mediolani celebrati. 1. Franciſci Thomæ à Sabaudia, 17. Chriſtinæ & Franciſcæ à Francia Sabaudiæ Duciſſarum. 22. Caroli Emmanuelis 1. Sabaudiæ Ducis. 26
Argumentum. 392
Arphaxad, eius & ſeptem filiorum Inſcriptio. 351
Aſa, eius Inſcriptio. 410

Augurium, à Inlio Cæſare ſpretum. 84
Auguſtus Cæſar, eius Inſcriptio. 85. Ipſi comedenti panem Aquila rapit. 86. Dei nomen ſibi vſurpat; ibid. Dolet ob ciuium cladem, ibid. Veneno ab vxore trucidatur. ibid.
Aulicæ Lætitiæ, in natalitio Franciſci Hyacinthi Sabaudiæ Principis. 59. &c.
Aulicismus. 374
Aulus Vitellius Cæſar. 99. eius Inſcriptio, ibid. Mendax fuit. 100. eius capiti Gallus inſedit, 16. occiditur, & in Tyberim proijcitur. 99

B

B*Althaſsar Dominicus Hiſpaniarum Infans*, naſcitur, eiuſque Natalitiæ Pompæ Mediolani celebrantur. 41. 42. illarum deſcriptio. ibid.
S. Bapanther, eius Inſcriptio. 484
Boor, eius Inſcriptio. 390

C

C*AEſares*, ſeu xij. *Cæſarum Inſcriptiones*. 83. & vſque 106.
Cain, eius Inſcriptio. 317
Cainam, eius Inſcriptio. 337
Caligula, vide *Claudius Caligula*.
Carolus Emmanuel I. Dux Sabaudiæ, eius exrremi honores, 26. eius Elogia, 27. Acta & virtutes. 29. eius mira natiuitas, 27. eius acta bellica, 29. &c. Inſcriptiones Mauſolei funeris, cum Symbolis, &c. 39. &c. eius ſingulare Elogium. 254
Carolus Emmanuel II. Dux Sabaudiæ, eius, & Franciſcæ à Francia coniugum publica Taurini Receptio. 111. Moles feſtiuæ deſcribuntur, 111. Inſcriptiones, & ſymbola ipſis affixa cum titulis & inſignijs. 111. &c. 118. 122. &c. eorum explanatio, ib. Monimentum publicum erectum ob Ducem ipſum è præcipiti loco incolumem emerſum. 293. Matri piè non obſequitur. 23
Caſus Fortunæ varij deſcripti. 353
Catalogus. 351

Celebritates ſacræ. 62. Taurini factæ in beatificatione ſancti Franciſci Xauerij, 62. Miraculi ſæcularis Hoſtiæ conſecratæ, 75. Beatificationis ſancti Franciſci Saleſij. 79
Cenotaphium. 339
Cenſura. 326
Cham, eius Inſcriptio. 346
Chriſtina Sueciæ Regina, Taurinũ ingreſſa, 107. Apparatus Triumphales eius ingreſſui erecti, 107. &c. Inſcriptiones, & Symbola arcubus triumphalibus eius receptionis appenſa. 108
Chriſtina à Francia Sabaudiæ Duciſſa, eius Funebria. 22. Inſcriptiones cum Symbolis & eorum explanatione, ibid. Dux eius filius matris piæ voluntati, piè non obſequitur. pag. 23
Claudius Caligula, eius Inſcriptio, 89. In caſtris natus, 90. Primus diadema geſſit. ibid. à Milite occiſus, ibid. Saturnalibus diebus addit Iuuenalem. 90
Claudius Tiberius Nero, 87. eius Inſcriptio, ibid. noctu videt, 88. fame nepotes occidit, ib. dum tonat lauro ſe cingit ibid. fame perit. 88
Claudius Tiberius Cæſar, eius Inſcriptio, 91. in latebra creatus Imperator, 92. vitam inermem ducit, ibid. Aquæductus condit. 92
Claudius Nero, vide Nero.
Clauſula. 397
Concio. 460
Conſolatoria. 459

D

D*auid*, eius Inſcriptio. 400
Dedicationes ſacrorum Locorum. 297
Dei nomen ab Auguſto Cæſare vſurpatum. 86
Dialogiſmus. 452
Diploma. 478
Digreſſio. 348
Diræ, 346. in pluuiam perennem. 550
Domitianus, vide *Flauius Domitianus*.

E

Echo. 454
Edictum. 409
Eleazar Eliudi filius, eius Inſcriptio. 459
Eleazar Protomartyr, eius Inſcriptio. 460
Eleazar Machabæus, eius Inſcriptio. 476
Eliacim Ioſiæ filius, eius Inſcriptio. 434
Eliacim Abiudi filius, eius Inſcriptio. 452
Eliud, eius Inſcriptio. 459
Elogia Illuſtrium Virorum, 247. & 553. Vrbani VIII. Pont. Max. 247. Innocentij X. Pont. Max. 250. Caroli Emmanuelis I. Sabaudiæ Ducis, 254. Amedæi VII. Sab. Comitis, 256. Iulij Card. Mazzarini, 258. Vide *Inſcriptio, Apparatus Funebres, & Cæſares.*
Elogia Sepulcralia, plurium Virorum Illuſtrium, 263. &c. & 553. plurium Authoris Parentum, Maiorumque. 279. & 559. Philippi III. Hiſpaniarum Regis, pag. 1. Franciſci Thomæ à Sabaudia. 19
Emblema. 476
Enoch, eius Inſcriptio. 339
Enos, eius Inſcriptio. 335
Encomium. ibid.
Enthuſiaſmus. 328
Epilogus. 486
Epinicium. 432
Epithalamium. 486
Epitaphium. 323
Epitheta. 402
Eſdra, eius Inſcriptio. 450
Eſron, eius & filiorum Inſcriptio. 374
Etopæia. 465
Etymon. 366
Eucharisticon. 341
Eulogium. 367
Exegeſis. 377
Exemplar. 381
Exomologeſis. 427
Expoſtulatio. 338
Ezechias, eius inſcriptio. 424

F

Flauius Domitianus Cæſar, eius Inſcriptio, 105. Muſcas venatur, 106. vites reſcidit, ibid. Cornix ante eius obitum loquitur. ibid.
Flauius Veſpaſianus Cæſar, eius Inſcriptio, 101. Amphitheatrum condit, 102. Comicos reſtituit, ibid. Portentum videt, ibid. viſo Cometâ iocatur. 102
Franciſca d'Francia Sabaudiæ Duciſſa, eius Funebres honores, 22. Inſciptiones & Elogia. 22. &c.
Franciſcus Thomas Princeps d'Sabaudia, eius Extremi honores, 17. Inſcriptiones Funebres in eius honorem, ibid. eius Elogium Sepulcrale. ibid.
Franciſcus Hyacinthus Sabaudiæ Princeps, eius Natalitiæ Pompæ, cum Inſcriptionibus, Symbolis, Ignibus Feſtiuis, Aulicíſque lætitijs. 50. &c.
S. Franciſcus Saleſius, Beatis aſcriptus ab Alexandro Papa VII. 79. eius Beatificationis feſtiuitas Taurini celebrata, ibid. Clementis VIII. de eo dictum, 80. Duæ Inſcriptiones cum Symbolis in eius honorem. 81
S. Franciſcus Xauerius à Paulo V. Beatis annumeratus, 62. eius Beatificationis celebritas acta Mediolani, ibid. illius Elogia, 67. &c. eius ortus & Apoſtolica vocatio, 62. mare conſcendit, 64. ad columnas Herculeas peruenit, 65. labor in Oceano, 66. 67. Goam peruenit, 68. eius expeditio in ora Piſcaria, 69. in Regno Trauancotidis, 70. in Moluccho, 71. in Sinis & Iapone, 72. Sinis moritur, 73. eius Heroica geſta verſibus adſtricta. 528
Funebres Apparatus, 1. &c. vide *Apparatus Funebres*.

G

Galba Cæſar, vide *Sergius Galba*.
Gedeon, eius Inſcriptio. 392
Genethliacon. 449
Gratulatio. 383

H

Henoch, eius Inſcriptio. 326
Hiſtoria. 422
Horti Raconiſij, Inſcriptiones. 501. & 562
Hoſtiæ conſecratæ miraculum Taurini patratum, 75. Feſtiuitatis illius deſcriptio cum Inſcriptionibus & Symbolis. 76. &c.
Hypotypoſis. 332

I

Iabel, eius Inſcriptio. 329
Iacob Patriarcha, eius Inſcriptio, 360. & eius filiorum pag. 362
S. Iacob, eius Inſcriptio. 484
Iapheth, eius Inſcriptio. 349
Iared, eius Inſcriptio. 338
Icon. 470
Idæa. 387
Ieconias, eius Inſcriptio. 440
Iephtes, eius Inſcriptio. 394
Ieſſe, eius Inſcriptio. 397
Ieſus Chriſtus, eius Elogium. 495
Ieſus Siracides, eius Inſcriptio. 457
Ignis nocturni feſtiui deſcriptio in natalitijs Franciſci Hyacinthi Sabaudiæ Principis. 53
Index. 42
Innocentius X, Pont-Max. eius Elogium. 250
Inſcriptiones, Rerum variarũ, 300.& 560.Cæſarum,83.&c. Patriarcharum,315. Fontis in linguâ priſcâ,303. V.*Elogia Funebres Apparatus, Natalitia pompæ*, & paſſim.
Hiſtoricæ, 315. &c.
Adſtrictæ numeris, 501. Hortorum Raconiſiorum, 501.
Diuerſarum ſculpturarum, & picturarum. 521
Emblematicæ, appoſitæ Imaginibus ex diuina Scriptura, 308.Sub fabuloſis Imaginib. 309. Iambico carmine, 312 Hiſtoriæ emblematicæ, 315. Picturarum ſculpturarumque variarum ſacrarum, & prophanarum. 521
Funebres Philippi III.Hiſpaniarum Regis,2.Franciſci Tho-

mæ à Sabaudia, 17. Chriſtinæ, & Franciſcæ à Francia Sabaudarum Duciſſarum, 22. &c.
S. Ioannes Baptiſta, eius Elogium. 493
Ioannes Hircanus, eius Inſcriptio. 480
S. Ioachim, eius Inſcriptio. 486
Ioachas, eius Inſcriptio. 434
Ioathan, eius Inſcriptio. 420
Iob, eius Elogium. 372
Ionathas Machabæus, eius Elogium. 473
Ioram, Inſcriptio. 415
Ioſaphat, Inſcriptio ipſius. 413
S. Ioſephi, Inſcriptio. 488
Ioſeph Iacobi filius, eius inſcriptio. 367
Ioſia, eius Inſcriptio. 432
Ioſues, eius Inſcriptio. 385
Irad, eius Inſcriptio. 326
Iſaac, eius Elogium. 358
Iſagoge. 444
Iubal, eius Inſcriptio. 331
Iudas Iacobi filius, eius Inſcriptio. 366
Iudas Machabæus, eius Elogium. 470
Iulius Cæſar, eius inſcriptio, 83. Commentarios ſcribit, 84. ſecum in bello eos gerit, ibid. Augurium ſpernit, ibid. eo mortuo ſydus nouum apparet. ibid.
Iulius Cardinalis Mazzarinus, eius Elogium, 258. ab Vrbano Octauo miſſus, ibid. pactum init pro vrbe Caſalenſi, 259. conflictioni Gallorum cum Hiſpanis obſtat, 260. eius labores pro pace Europæ. 268

L

Lamech Mathuſaelis filius, eius Inſcriptio. 321
Lamech Mathuſalæ filius, eius Inſcriptio. 341
Legatio. 420
Locorum ſacrorum Dedicationes, 297. Inſcriptiones, & Monimenta. 292. & 562
Loth, Inſcriptio, 355. eius Vxoris. 357
Ludouici Pij Romanorum Regis laudes. 547

Matha-

M

Machabæorum mater, eius Inſcriptio, & filiorum, 463. &c.
Malaleel, eius Inſcriptio . 337
Manaſſes, eius Inſcriptio . 427
Maria Virgo Chriſti Mater, eius Elogium. 490
Mathan, eius Inſcriptio. 483
Mathatia, Inſcriptio. 464
Matuſael, eius Inſcriptio . 326
Mathuſales, Inſcriptio. 341
Mazzarinus, vide *Iulius Card. Mazzarinus*.
Membroth, Inſcriptio . 348
Memoriæ . 457
Meta . 490
Metamorphoſis vxoris Loth. 357
Minæ. 413
Monimenta publica, Rerum locorumque, 293. &c.& 562
Monimentum erectum ob Carolum Emmanuelem II. Sabaudiæ Ducem è loco præcipiti incolumem emerſum, 293. Mutui Amoris, ibid. Genuæ inciſum, 294. Portus Niciæ, pag. 295
Monimentum . 394
Monita . 360
Monomachia . 372
Moſes, eius Inſcriptio . 377
Myſterium . 399
Mytologia . 446

N

Naaſon, eius Inſcriptio . 381
Nania . 344
Narratio . 353
Natales pompæ, vide *Pompæ natales* .
Naufragium . 484
Nemeſis, 464
Nero Claudius, eius Inſcriptio, 93. Vrbem inflammat, & cytharâ canit, 94. Matris ventrem lacerat, ibid. ſe ipſum occidit, ibid.

Niciæ

Niciæ Portus monimentum . 295
Noes , Inſcriptio.. 344

O

Obed , Inſcriptio . 390
Ochozia, eius & Filiorum, Inſcriptio . 416
Odarum , Inſcriptiones . 539
Oppoſita . 337
Ornamenta Regiarum Aedium . 129
Otho Siluius Cæſar , eius Inſcriptio,97.Liti ſacrificans litat, 98. Rapax eſt alieni , ibid. oculum ſibi confodit, & ſe ipſum occidit . 98
Oziæ Inſcriptio . 418

P

Palatium Taurinenſe, eius Regia ornaments , cum deſcriptione, & explanatione Picturarum, Sabaudiæ Duces & Heroinas repræſentantium , ſimul cum Inſcriptionibus, Elogijs, Emblematis, Symboliſque innumeris , à pag. 131. vſque 178.
Palatium Regium Campeſtre venationum commoditati,eius Inſcriptiones, cum Elogijs, Symbolis, &c. Principum Sabaudiæ, &c. 178. &c.
S. Panther , eius Inſcriptio . 483
Paræneſis . 379
Parallela . 408
Paraphraſis . 418
Parerga Theſium Publicarum, 22. vſque 241
Partitio . 483
Patriarchæ , ſeu Patriarcharum Inſcriptiones Hiſtoricæ , & Genealogia . 415. vſque 497
Phares, eius Inſcriptio . 370
Philippus III. Hiſpaniarum Rex , eius Funus Mediolani celebratum.1. Deſcriptio Funebrium, ibid. &c. Inſcriptiones diuerſæ, Elogia,& Symbola in eius honorem,ibid.eius virtutes cum Symbolis . 4.&c.
Picturarum Inſcriptiones . 521
Polyticon . 473

Pompa Natales, 41. &c. Balthaſſaris Dominici Hiſpaniarum Principis, vide *Balthaſſar*. Franciſci Hyacinthi Sabaudiæ Principis, vide *Franciſcus Hyacinthus*.
Principum Receptiones, vide *Receptiones*.
Pratorij Vrbani Taurinenſis ornatus cum Symbolis, Inſcriptionibus,&c. 205.&c.
Prodigia. 370
Proſopopæia. 329

R

RAzias, eius Inſcriptio.
Receptiones Publicæ Principum, 107. Chriſtinæ Reginæ Sueciæ Taurinum ingreſſæ, ibid. Caroli Emman. II. Ducis Sabaudiæ & Franciſcæ à Francia coniugum. 111
Reuolutio. 434
Ripularum Aulæ Regiæ Taurinenſis ornamenta cum Inſcriptionibus, Elogijs, Symbolis, Picturis, &c. 202.&c.
Roboam, Inſcriptio illius. 48
Rogus. 311

S

SAdoc, eius Inſcriptio. 454
Salatiel, eius Inſcriptio. 444
Salma, eius Inſcriptio. 383
Salomon, eius Inſcriptio. 405
Samſon, eius Elogium. 387
Samuel, eius Inſcriptio. 402
Saxifragium. 416
Sculptura. 490
Sculpturarum variarum Inſcriptiones. 521
Scylla. 405
Sedecia, Inſcriptio. 436
Sem, eius Inſcriptio. 349
Sententiæ. 415
Sergius Galba, 95. eius Inſcriptio, ibid. Victima ad eum fugit, & puer ſacrificulus caneſcit, 96. Fortuna in ſomnis illi ſe offert, ibid, caput ipſius haſtæ infixum ſaxis petitur. ibid.

Seth

Seth, eius Inſcriptio. 434
Sidus nouum, apparet poſt mortem Iulij Cæſaris. 84
Simon Macchabæus, eius Inſcriptio. 478
Similitudo. 334
Somnium filiorum Iacob. 362
Sortitio. 436
Statuæ. 349
Suſanna, eius Elogium. 437
Symbolum, vide *Inſcriptio*, & per omnes titulos paſſim.
Amonis. 431

T

THeſium Publicarum Parerga. 221. vſque. 241
Titus Veſpaſianus, 103. eius Inſcriptio, ibid. Imperio accepto fit melior, 104. Templum Jeroſolimytanum inflammat, ibid. bis venenum bibit, & tandem obit. ibid.
Tituli. 488
Tragœdia. 358
Triumphus. 385
Trophæa. 470
Tumulus. 324
Tubal, eius Inſcriptio. 332
Typographia. 355

V

VAuiael, eius Inſcriptio. 326
Veſpaſianus Flauius, vide *Flauius Veſpaſianus*.
Veſpaſianus Titus, vide *Titus Veſpaſianus*.
Vitellius, vide *Aulus Vitellius*.
Vrbanus VIII. Pont. Max. eius Elogium. 147

Errata.			Correcta.
Pag. 4. verſ.	4.	Horologia,	lege Horologium
ibid. v.	28.	conſternatur.	l. conſternatum
39. v.	10.	deuoluit	l. deuouit
63. v.	23.	ſed	l. ſe,
66. v.	26.	naufragij	l. naufragi
70. v.	11.	Tarraceo	l. Tarraceos
75. v.	4.	Anno	l. Annum
82. v.	10.	foram	l. forma
93. v.	21.	Patria	l. Patriam
142. v.	12.	plurima	l. plurimas
148. v.	9.	Prællorum	l. Præliorum
159. v.	29.	fulgere	l. fulgure
182. v.	14.	Marte	l. Matre
200. v.	28.	currumque	l. curſumque
234 v.	7.	differentiam	l. differentium
247. v.	9.	Apis	l. Apes
250 v.	10.	Hegis	l. Elegiis
260. v.	1.	obruderent	l. obtruderent
281. v.	3.	vnicum	l. vnicam
283 v.	30.	Nepos	l. Neptis
286. v.	19.	Ducum	l. Duum
289. v.	19.	illa	l. iuxta
317. v.	2.	filius	l. fratris filius
334. v.	17.	generi,	l. generis
350. v.	20.	multum	l. mulctam
361. v.	30.	vt la	l. vilia
413. v.	9.	vinus	l. virtus
416. v.	8.	pene	l. ponè
432. in tit.		Epincium.	l. Epinicium
441. v.	9.	incendiarum.	l. incendiarium
461. v.	34.	Sanginem.	l. ſanguinem
466. v.	27.	libris	l. fibris

R O M A E
MDCLXVII.

Ex Typographia Fabij de Falco.

SVPERIORVM PERMISSV.

BIBLIOTECA NAZIONALE V. E.
ROMA

ritrouandomi c ...
in Venetia Apud. ...
1684